

Walter Scott

Kenilworth

**FORDÍTOTTA
LÁSZLÓ BALÁZS**

**A VERSBETÉTEKET FORDÍTOTTA
DÁVIDHÁZI PÉTER**

BEVEZETÉS A „KENILWORTH” ELÉ

A bizonyos mérvű, valódi vagy vélt siker, mely Mária királynő regénybeli ábrázolását¹ kísérte, természetes ösztönzésül szolgált a szerzőnek ahhoz, hogy hasonló kísérletet tegyen „húgával és ellenségével”, a híres Erzsébettel.² Nem állítja, hogy ugyanolyan érzelmekkel fogott e feladathoz, mint az előbbihez, mert az őszinte Robertson³ is megvallja, minő elfogultsággal hajlamos a skót e tárgyat szemlélni; s amit ily liberális szellemű történész nyíltan vall, a szégyen regényíró sem mer tagadni. Reméli viszont, hogy az előítélet, mely csaknem oly természetes számára, mint a honi levegő, nem találta majd annyira erősnek, hogy érzékenyen befolyásolja az Angliai Erzsébetről készült rajzát. Iparkodtam őt emelkedett szellemű uralkodónak s egyben szenvedélyes érzelmekkel teli asszonynak lefesteni, aki ingadozik rangjának tudata s alattvalói iránti kötelessége, másfelől pedig egy főnemes iránti vonzalma között, mely utóbbi, legalábbis külső tulajdonságaival, bőségesen kiérdemlette uralkodója kegyét. A történet középpontjában az az időszak áll, midőn Leicester⁴ első grófnéjának a halála megnyitni látszott férje nagyravágyása előtt a lehetőséget, hogy osztozzék uralkodójával a koronán.

Lehetséges, hogy a rágalom, mely igen ritkán kíméli a magas állásban voltak emlékét, Leicester karakterét is sötétebb színekkel árnyalta, mint amelyek a valóságban jellemezték. De az idők csaknem egybecsengő hangja a leggonoszabb sejtésekkel vette körül a szerencsétlen grófné halálát, annál is inkább, mivel hitvese becsvágyának kielégítésére oly alkalmas pillanatban következett be. Ám ha hihetünk Ashmole⁵ *Berkshire-i Régiségei*-nek, nagyon is alapos okra támaszkodik a tradíció, mely Leicestert neje meggyilkolásával vádolja. Az említett munka alábbi részletében találja az olvasó a forrást, amiből a regény meséjét merítettem:

„A templom nyugati oldalán egy udvarház omladékai találhatók, melyet régtől fogva az abingdoni szerzetesek bírtak (néhány hírek szerint kolostor vagy elmélkedő hely gyanánt). A szerzetek feloszlatakor az udvarház avagy majorság, azt hiszem, bizonyos Owen birtokába került, ki akkor Godstow ura volt.

A nagy teremben a kandalló fölött láttam kőbe vésve az abingdoni címet - nevezetesen egy horgonykeresztet négy házifecske között; ugyancsak egy másik címerpajzsot is - jelesen egy ágaskodó oroszlánnal és több püspöksüveggel, mely a házban több helyütt volt kőbe vésve. Van azonkívül a mondott házban egy szoba, melyet Dudley szobának hívnak, itt gyilkolták meg Leicester gróf feleségét, aminek története a következő:

Robert Dudley, Leicester grófja, igen daliás személy volt, rendkívülien szép vonásokkal, és nagy kegyben állván Erzsébet királynőnél, úgy hitték, sőt nyíltan azt rebesgették felőle, hogy ha legényember vagy özvegy lett volna, a királynő bizonyos férjül választja; evégből, megszabadítandó magát mindenféle akadálytól, azt parancsolja, vagy talán enyelgő hízélgéssel ráveszi nejét, hogy húzza meg magát szolgája, Anthony Foster házában, mert ő lakott ekkor a fent említett majorházban; ugyancsak meghagyja Sir Richard Varneynak (ki a tervet kiötlötte),

¹ Utalás a Stuart Mária skót királynőről (1542-1586) szóló *The Abbot (Az apát, 1820)* c. regényre.

² I. Erzsébet (1513-1603) - angol királynő; uralkodott: 1558-1603.

³ William Robertson (1721-1793) - skót történétíró.

⁴ Robert Dudley (1532-1588) - Leicester grófja, Erzsébet királynő híres kegyence.

⁵ Elias Ashmole (1617-1692) - angol régiségbúvár.

mikor amaz idejött, hogy először próbálja megmérgezni őt, s ha ez hatástalan marad, akkor bármely más módon végezzen vele. Erre, úgy tűnik, bizonyoságul szolgál dr. Walter Baylynek, a New College néhai tagjának jelentése, ki akkoriban Oxfordban lakott, mint az orvostan professzora az egyetemen, s akit a gróf, mivelhogy nem volt hajlandó a hölgy életét méreggel kioltani, igyekezett állásából elmozdítani. Ez az ember, úgy látszik, teljes bizonyossággal állította, hogy az összeesküvők Cumnorban kevéssel a szegény ártatlan hölgy meggyilkolása előtt azon mesterkedtek, hogy áldozatukat valahogy megmérgezzék, történt az pedig a következő módon:

Látván, hogy a jó hölgy szomorkodik, és nehéz a szíve (mint olyannak, aki korábbi tapasztalatából jól tudja, hogy halála napja közel), kezdték bizonygatni előtte, hogy jelen betegségét a melankólia és más nedvek túltengése okozza, minélfogva azt tanácsolták neki, nyeljen le valamely szert, amit ő teljesen megtagadott, mert a legrosszabbra gyanakodott; minekutána egy szép napon (tudta nélkül) küldöncöt menesztettek dr. Baylyhez, és kérték alázattal, beszélne rá őt, hogy vegyen be valamely szert felügyelete mellett, és el is hozták a gyógyszert Oxfordba; úgy gondolták, hogy majd ők is hozzátesznek valamit a szerhez a grófné jobbulására, ám a doktor jó okkal és megfontoltsággal gyanakodott, látván erőszakoskodásukat, s hogy mely kevéssé van szüksége a hölgynek az orvosságra, ennélfogva hajthatatlanul ellenszegült kérésüknek, óvakodván attól (miként később mondotta), hogy ha a hölgyet netán megmérgeznék az ő szerének neve alatt, őt is fölakasszák a bűn pártolása miatt, de mindamellet azért biztos volt benne, hogy ha ez az eljárás nem vezet sikerre, a hölgy nem sokáig menekül meg az erőszaktól, ami később be is következett. Mert a fent nevezett Sir Richard Varney (a terv értelmi szerzője) a gróf meghagyására egyedül maradt a hölgygel halála napján, csak egy ember volt még ott, és Foster, ki aznap erőnek erejével elküldte a hölgy mellől minden szolgáját az abingdoni piacra, mintegy három mérföldre a színhelytől; ők aztán (szerintem párnával vagy zsineggel megfojtván) letaszították a grófnét egy lépcső tetejéről, és nyakát szegték, a legdurvább erőszaktól sem riadva vissza; mindazáltal, noha közönségesen úgy híresztelték, hogy véletlenül esett le (s méghozzá fején levő csuklyájának se történt semmi baja!), a helybeliek azt mondják, hogy előbben átvitték őt saját hálósobájából egy másikba, ahol az ágy feje közelében volt egy titkos hátsó ajtó, ezen át éjszaka bementek hozzá, és ágyában megfojtották, miközben csúnya sebeket ejtettek fején, és nyakát törték, végre pedig letaszították a magasból, azt hivén, hogy a világ majd balesetnek véli a dolgot, s ekképpen elfödhetik gaszágukat. De lássátok, Isten az ő irgalmával s igazságával miként bosszulta meg és fedte föl e hölgy meggyilkolását; mert egyike ama személyeknek, kik segédkezet nyújtottak a gyilkosságban, később hűtlenségbe esett, és Wales határára vitték, ahol, miután azzal fenyegetőzött, hogy világgá kürtöli a fent említett gyilkosság körülményeit, a gróf parancsára börtönében végeztek vele; Sir Richard Varney pedig, a másik, aki ugyanezen idő tájt élte végórát Londonban, nyomorultul jajgatott, káromolta az Istent és azt mondotta egy jeles egyénnek (ki azóta másokkal is közölte ezt), hogy a pokol minden ördöge őt szaggatja darabokra. Foster, ki e cselekedete előtt vendégszerető, társasági ember volt, szerette a virágot s a zenét, e cselekedete után mindezekkel felhagyott, s mély melankóliába és tépelődésbe (egyesek szerint háborodottságba) süllyedve senyvedt, míg végül elemészttette magát. Bald Butternak, a gróf rokonának a felesége kevéssel halála előtt szintén elárulta a bűntettet. A következő dolgokról sem szabad megfeledkezni: mihelyt meggyilkolták a hölgyet, nagy sietve el is temették, mielőtt halottkém megtarthatta volna fölötte a szemlét (amit a gróf maga is elmarasztalt, hogy nem alapos körütekintéssel történt); meghallván ezt atyja (azt hiszem) Sir John Robertsett sebbel-lobbal ott termett, kihantoltatta holttestét, megszemléltette a halottkémmel, és további kivizsgálást indított az ügy teljes tisztázása végett, de általános felfogás szerint a gróf betömte valamilyen módon a száját, és elintézte az ügyet maguk között; és a jó gróf, hogy megmutassa a világnak a hő szerelmet, mellyel életében viseltetett hitvese

íránt, és a fájdalmat, mit ily erényes hölgy elvesztése okozott gyengéd szívének (bár a dolog ezen és más módokon ugyancsak tudomására jutott az oxfordi egyetem előjáróinak), újra eltemettette Oxfordban, a St. Mary-templomban, nagy pompával és ünnepélyességgel. Figyelemre méltó, hogy midőn dr. Babington, a gróf káplánja a temetési beszédet tartotta, egy-két ízben megbotlott a nyelve, mert az ily szánalomraméltóan *meggyilkolt* erényes hölgyet ajánlotta emlékezetükbe, ahelyett, hogy a szánalomraméltóan elhunytat mondott volna. E gróf, minden gyilkossága és mérgezése után, maga is egy olyan méreg áldozata lett, mely másnak készült (egyesek szerint neje volna a tettes), Cornbury Lodge-ban, mint már említettük, ámbár Baker a maga *Chronicá*-jában Killingworthbe teszi, Anno 1588.”⁶

Ugyanezt a vádat fogadja el és terjeszti a *Leicester Üdve* szerzője, ki szatírájában, mely nyíltan Leicester gróf ellen íródott, a legborzasztóbb büntetettekkel vádolja őt, egyebek között első feleségének meggyilkolásával. A *Yorkshire-i Tragédia* is utal rá, mely darabot tévesen tulajdonítják Shakespeare-nek. Ebben egy pék, aki elhatározza, hogy kiirtja egész családját, leveti feleségét a lépcső tetejéről, utalásképpen Leicester hölgyének föltételezett megölésére.

*Egy nő nyelvét lebírni úgy lehet csak,
Ha nyakát szegjük - volt is már ilyen.*

Az olvasó látni fogja, hogy számos eseményt, valamint nevet kölcsönöztem Ashmole-tól meg a korábbi forrásoktól, de a történettel elsőül a költészet kellemesebb közegén át ismerkedtem meg. Van egy szaka az ifjúkornak, midőn az ütemek pusztá varázsa erősebben hat a fülre és a képzeletre, mint előrehaladottabb korban. A bimbózó ízlésnek eme szakában a szerzőt fölöttébb elbájolták Mickle és Langhorne⁷ költeményei, mely poéták, ámbár semmiképp se gyatrák művészetük magasabb válfajaiban, főként verseik dallamos hangzásával emelkedtek azok fölé, kik ugyanebben a költői műnemben alkottak. Mickle egyik darabja, mely különösen tetszett a szerzőnek, egy ballada vagy inkább elégia Cumnor Hallról, ami a szerző más munkáival egyetemben megtalálható Evans *Régi Balladái*-ban (IV. köt. 130. old.), melyben Mickle művei szép számmal láttak napvilágot. Az első strófa kiváltképp nagy gyönyörűséget szerzett a szerző ifjonti fülének; ez máig is megőrzött valamit varázsából, némely másik viszont már teljesen prózai.

CUMNOR HALL

*Nyáréji hús harmat leszáll,
A hold az ég királyaként
Ezüstjét Cumnor Hall falán,
S komor tölgyfákon hinti szét.*

*Madár se szól az ég alatt,
Nyüzsgő élet mind csendesül,
Boldogtalan hölgyből szakad
Csak sóhaj árva domb mögül.*

⁶ Ashmole: *Berkshire-i Régiségek*, I. köt. 149. old. Ben Jonson így beszéli el Drummond of Hawthorn-dennek a Leicester haláláról szóló hagyományt: „Leicester gróf egy palack italt adott hölgyének azzal, hogy ezt használja mindenféle gyengélkedés esetén, amiből ő, férjének az udvarból való hazatérése után, nem tudván, hogy méreg, adott neki, mire meghalt.” (*W. Scott jegyzete*)

⁷ William Julius Mickle (1735-1788) - népszerű skót költő. Jahn Langhorn (1735-1779) - angol költő.

„Leicester - sírja -, hát ennyit ért
Száz esküddel a szerelem,
E szégyenteljes kötelék,
S puszta liget marad nekem?

Régi szerelmes hév ma már
Mátkádat látni nem repít,
Ha sorsa élet vagy halál,
Benned tüzet már úgyse szít.

E jeges félelmet, amint
Boldogságban nevelt apám,
Nem ismertem, sem ennyi kint
Mint most egy hűtlen oldalán.

Vidámabb pacsirta se volt,
Nem volt élénkebb friss virág,
S mint bokron kismadár csivog,
A napot úgy daloltam át.

Grófom, szépségem megveted,
S inkább az udvarhölgyekét
Becsülöd; mért kellett neked?
Otthon csodához volt elég!

Először varrattál ruhát,
S hogy mondtad, milyen szép vagyok...
Gyümölcsöt büszkén tép a vágy,
S a virág fonnyad, egyre fogy.

S mert elhagyott és megvetett,
Fakul a rózsza, liliom,
Ki oly sokszor dicsérte meg,
Oka, hogy már porlepte gyom.

Mert ha sorvaszt a kín belül,
S gyöngéd szerelmet gúny emészt,
Legszebb virág se menekül,
Hisz melyik bírna ennyi vészt?

A trón körül - mit mondanak! -
Sok udvarhölgy mint drágagyöngy,
Még irigyli is tán a Nap,
Hogy nem vakít így ő se fönt.

Kevély gróf, kiért versenyez
Rózsza, liliom, mondd miért
Volt jobb, hogy kankalint szeress,
Mely csillogásukhoz nem ért?

Vidéki szépség voltam én,
Vadvirágként nevelt a föld,
Nyert volna meg pásztorlegény,
Lennék szemében drágagyöngy.

*S az udvar, Leicester, hisz oda
Sem szép hölgyek varázsa von,
Becsvágyad aranykorona,
Semmit se látsz már túl azon.*

*Miért én - kérdezlek megint,
Hisz sértett jogosan perel -
Kellettem annak, ki ha int,
Száz hercegnőt vehetne el?*

*Miért magasztaltad szerény
Szépségem, ha most elhagyod?
Karod mért fonódott körém,
Ha most csak gyászban sorvadok?*

*A faluból sok lány nekem
Félve köszön, ha erre jön,
Irigy mert uszályom selyem,
Nem sejtí: rangom ára könny.*

*Sok együgyű! - nem tudja még,
Mennyivel boldogabb az ő
Élete: magának elég,
S derűs, bár nem előkelő.*

*Csak én vagyok boldogtalan,
Mint egy szegény, lenyírt növény,
Sóvárgok, emészttem magam,
Lehével megfagyaszt a szél.*

*Magányom csendjét - büszke Earl,
Elűzi száz tányérnyalód,
Kegyetlen tréfáik elől
Nincsen már többé szökni mód.*

*Bolyongtam éjjel, s mintha egy
Halálharangot hallanék,
S zúgná, sok arc míg rám nevet:
»Grófnő, készülj, közel a vég!«*

*Alvó földműves mosolyog,
Rám, elhagyottra, nem figyel
Senki; nem szán, ha zokogok,
Csak bokor ágán Philomel.*

*Verdes a lélek, hull a kedv,
Harangszót mintha hallanék,
Rikoltják rossz előjelek:
»Grófnő, készülj, közel a vég!«*

*Így fájdalmasan, szomorun,
Cumnor Hall kietlen, sivár
Falánál sóhajt, könnye hull,
Keserű könnye mint az ár.*

*S mielőtt új hajnal hasadt,
Cumnor Hall kietlen, sivár
Táján dermedt hangokat
Hallatott félelem s halál.*

*Hármat szólt a lélekharang
- Kisértet-hang sürget megint -,
Csapkod tornyok tövéén alatt,
Ében holló, s hármát kering.*

*Eb üvöltött a kapunál,
Lesújtva tölgy a fűre dőlt,
A boldogtalant ezután
Nem látta már se ég, se föld.*

*Azóta nincs a birtokon
Vidám ünnepség, tarka bál,
Baljós órán szellem oson,
Cumnor Hallba még visszajár.*

*A lány félve kerüli el
A mohalepte ős falat,
Nincs többé, ki táncolni mer
Cumnor Hall tölgyei alatt.*

*Sok vándor az eltűnt szegény
Vesztét gyakran siratja itt,
Ködből ha kivillantja fény
Cumnor Hall bűvös tornyait.*

Abbotsford, 1831. március 31-én

ELSŐ FEJEZET

Fogadós vagyok, tudom én jól a dolgom,
Lesem, vizsgálom az észjárásokat,
Sok víg vendég kell - szántsanak nekem,
Szilaj legények - hordani a termést,
Csép hangja hogy ropogjon.

(Az Új Fogadó)

A mesemondó régi privilégiuma, hogy története fonalát valamely útszéli fogadóban kezdje el legombolyítani, ahol sok utas összeverődik, s ahol mindegyikük természete mesterkélt és önmérséklet nélkül megmutatkozik. Kiváltképp alkalmas e kiindulás, ha színhelyül a hajdani víg Angliát választotta, hol a fogadóba betérő utasok nem csupán vendégek voltak, hanem ivócimborák és alkalmi társaság is a Gazdának, aki rendesen nyájas külsejű, jó kedélyű és különleges szabadságot élvező személyiség volt. Az ő segédletével a kompániában hamarosan minden zsák meglegelt a maga foltját, majd egy hatabroncsos hordó kiürítése során az utasoknak rendszerint megeredt a nyelvük, s régi ismerősök közvetlenségével tárták ki magukat egymás, no meg a fogadós előtt.

Cumnor falva, mely három vagy négy mérföldre esik Oxfordtól, Erzsébet királynő uralkodásának tizennyolcadik esztendejében kitűnő, régifajta fogadóval büszkélkedett, melyben Giles Gosling, egy tekintélyes termetű, s némelyest kerek pocakú férfiú szorgoskodott vagy inkább uralkodott; túljárt már az ötvenedik esztendején, nem adott hitelbe, de nem számított borsos árakat sem, jóféle itókája, fürgé szelleme és szemrevaló leánya volt. Harry Baillie, a southwarki Dolmány gazdája óta nem akadt fogadós, aki jobb kedvre tudta volna deríteni minden rendű és rangú vendégeit, mint Giles Gosling; oly nagy volt az ő híre, hogy ha a Cumnorba vetődő vándor egy árva kupát sem nedvesített meg a vidám Fekete Medvében, az bizony nem sokba vette az utazói hírnevét. Úgy járt, akár egy vidéki atyafi, aki megfordult Londonban anélkül, hogy őfelségének színét látta volna. A cumnoriak büszkék voltak fogadósukra, amaz pedig büszke volt házára, italára, lányára és jómagára.

Ennek a fogadónak az udvarára, mely a derék atyafit gazdájának vallhatta, egy késő este utas érkezett, leszállt a nyeregből, láthatóan hosszú utat megjáró paripáját a lovász gondjaira bízta, és valamit tudakolni akart tőle, mire a következő párbeszéd zajlott le a vidám Fekete Medve szolganépe között.

- Hahó! Csapos John!

- Itt vagyok, Lovász Will - válaszolt a csapnak kezelője, és bő ujjasában, vászonnadrágjában és zöld kötényével félig előbújt egy ajtó mögül, mely egy külső pince lejárataát sejtette.

- Itt van egy úr, aki azt tudakolja, jó sört csapolsz-e - szólt újra a lovász.

- Vigyen el az ördög, ha nem - felelte a csapos -, hisz alig van innen négy mérföldre Oxford... Teringettét, ha az én söröm nem szólna ahhoz a tudós fejükhöz, majd szólnának az ő ónkancsóik a kobakomhoz.

- Ezt nevezik oxfordi logikának? - kérdezte az idegen, aki most elbocsátotta a lova kantárszárát, és a fogadó bejárata felé indult, mikor szembe találta magát Giles Gosling tekintélyes alakjával.

- A logikát emlegette, vendég uram? - kérdezte a gazda. - Ihol hát egy tiszta konzekvencia...

*Lónak a jászol,
Nekünk meg a jó bor.*

- Ámen! szívemből beszélt, jó kocsmárosom - mondotta az idegen -, adjon hát egy messzellyel a legjobb fajta fűszeres borából, és adja hozzá segítségül jó torkát is.

- De hisz ön még kezdő, utazó uram, ha egy messzelynyi szopogatnivalóhoz már fogadása torkát kéri. Nem mondom, ha egy akóról volna szó, akkor számíthatna egy kis baráti segítségre tőlem, s mégis borisszának tarthatná magát.

- Ne féljen - mondotta az utas -, megteszem a kötelességemet, mint olyan emberhez illik, aki Oxford vidékén jár; mert nem azért jöttem Mars mezejéről, hogy szégyent hozzak a fejemre Minerva hódolói között.

Miután így szólott, a fogadós igencsak szívélyesen beinvitálta vendégét egy nagy, alacsony mennyezetű szalába, ahol már jó néhányan üdögéltek csoportokba verődve; némelyek iddögáltak, mások kártyáztak, ismét mások tereferéltek, egyesek pedig, akiket másnap már kora hajnalban elszólított a dolguk, vacsorájukat elköltvén, szálláshelyük felől érdeklődtek a kulcsárnál.

A belépő idegenre az az általános és lanyha figyelem irányult, ami ilyen alkalmakkor rendszerint fogadni szokta a jövevényt, s ebből aztán a következő kép kerekedett ki: A vendég azok közé az emberek közé tartozott, akik arányos alkatuk s egyenként nem épp kellemetlen vonásaik ellenére sem nevezhetők jóvágásúnak, és talán arckifejezésük, hangszínük vagy a tartásuk és modoruk miatt valahogy nem keltik a kíváncsú asztaltárs benyomását. Az idegen fellépése fesztelen volt, de nem nyílt, és láthatólag azonnal s mohón igyekezett kivívni magának bizonyos figyelmet és tekintélyt, mintha attól félne, hogy sose lesz benne része, ha nem vindikálja hozzá tüstént a jogot. Lovaglóköpeny volt rajta, amely alól, mikor szétnyílt, csipkével kivert takaros zeke villant elő, bivalybőr övén pedig széles tör és párpisztoly függött.

- Jól föl van szerelve az utazáshoz, uram - jegyezte meg a gazda a fegyverekre pillantva, mikor letette asztalára a forralt bort.

- Bizony, gazduram, jó hasznukat is láttam, mikor veszély környékezett, és én nem dobom el kegyelmetek modern grandjai módjára a hű csatlósaimat, ha nincs már többé szükségem rájuk.

- Valóban, uram? - kérdezte Giles Gosling. - Úgy hát nagyságod németalföldi, vagyis a pika s muskéta hazájából való?

- Jártam én, barátom, alföldön, felföldön, távol s közel, mindenütt. Hanem most rád köszöntöm ezt a kupát a borodból, tölts magadnak is egyet, és idd meg az egészségemre, s ha nem is lesz maga a tökéletesség, olyan ital, amit te főztél.

- Hogy nem maga a tökéletesség? - kérdezte Giles Gosling, miután húzott egyet a kupából, és leírhatatlan gyönyörrel csettintett hozzá. - Tökéleteset én nem ismerek, nincs is olyan bor, tudomásom szerint, a Három Daruban, de még a borároznál sem; de ne legyen több kancsó vagy penny a kezemben, ha ennél jobb bort talál akár a Kanári-szigeteken. Fogja csak, és tartsa a fény felé, mindjárt meglátja, hogy táncolnak a gyöngyök az arany színű lében, miként a porszemek a napsugárban. Node szívesebben hozok én bort tíz parasztnak, mint egy utazónak... Uraságnak, remélem, ínyére van a borom?

- Tiszta és jól is csúszik, gazduram, de ha igazán jó bort akar inni, oda menjen, ahol a szőlő terem. Higgye meg, a spanyolnak van annyi sütnivalója, hogy nem a szőlő lelkét küldi el ide. Hisz ez itt, amit kegyelmed oly különlegesnek tart, csak hitvány lőre volna Groyne-ban vagy Port St. Maryben. Utaznia kéne, gazduram, ha el akar mélyülni a hordók s a kancsók rejtelseiben.

- Valóban, Signor - felelte Giles Gosling -, ha csak annyit nyernék az utazással, hogy később elégedetlen legyek azzal, amihez itthon juthatok, amondó vagyok, bolonddá tenném magam. Ezenkívül biztosíthatom, akad itt sok olyan ostoba, aki fitymálja a jóféle itókát, holott ki se dugta az orrát soha a jó öreg Angliából; így hát én bizony csak megmaradok a magam jó kis kuckójában.

- Ez bizony földhözragadt elmére vall, gazduram - mondta erre a jövevény -, de fogadom, hogy itt a maguk városában nem mindenki gondolkozik ily alantasan. Teremnek errefelé is, merem állítani, olyan bátor fickók, akik megjárták már Virginiát vagy legalábbis Német-alföldet. Törje csak a fejét. Nincsenek barátai külszágban, akikről szívesen hallana újságot?

- Hitemre, uram, nincsenek - válaszolt a fogadós -, mióta csak a nagyivó drysandfordi Robint meglőtték Brill ostrománál. Ördög vinné a muskétát, amelyik a golyóbist kilőtte, mert pompásabb fickó sose üritett még kupát éjfélkor! De most már meghalt, odavan, én pedig azóta sem ismertem se katonát, se utazót - mert hisz az is amolyan katonafajta -, aki megérne egy rohadt almát.

- A Szentírásra mondom, ez aztán különös! Mikor annyi derék angol szív dobog külföldön, s kegyelmednek, aki nem közönséges embernek látszik, nincsen barátja, atyafisága köztük?

- No, ha már atyafiságról beszél - felelte Gosling -, van egy megveszekedett kis atyámfia, aki itthagyt bennünket Mária királynő utolsó évében; de az akár elő se kerüljön többet.

- Ne beszélj így, barátom, hacsak valami rosszat nem hallottál felőle mostanában. Sok szilaj csikóból lett már nemes paripa... A nevét, ha szabadna tudnom?

- Michael Lambourne - válaszolt a Fekete Medve gazdája. - A húgom fia... nem sok öröömre szolgál felidézni sem a nevét, sem az atyafiságot.

- Michael Lambourne! - visszhangozta az idegen, mintha elméjében kutatna. - Tán csak nem az a Michael Lambourne, a daliás lovag, aki oly vitézül verekedett Venlo ostrománál, hogy Móric herceg⁸ a sereg színe előtt mondott neki köszönetet?

- Aligha volt az öcsém - vélekedett Giles Gosling -, mert abba ugyan annyi bátorság se szorult, mint egy fogolytyúkba, hacsak nem valami csínyen járt az esze.

- Ó, a háborúban sok ember bátorságra kap - felelt az idegen.

- Meglehet - folytatta a fogadós -; de én inkább úgy hiszem, a mi Mike-unkból az a kevés is kiszaladt, ami benne volt.

- Az a Michael Lambourne, akit én ismertem - mondotta az utas -, nagyszerű fickó volt... Vidám, nyalka legény, sasszeme tüstént lecsapott minden jóképű fehérszemélyre.

- A mi Michaelünk - válaszolta a gazda - úgy festett, mint egy kutya, amelyiknek palackot kötöttek a farkára, és olyan kabátot viselt, hogy annak minden rongya búcsút mondott már a többinek.

- Ó, a katonák szép gúnyát szoktak szerezni maguknak a háborúban - mondta a vendég.

⁸ Móric, szász választófejedelem (1521-1553) - a vallásháborúk híres protestáns hadvezére.

- A mi Mike-unk - válaszolta a fogadós - előbb szerezte volna meg valami ócskásboltban, mikor az árus nem néz oda; ami pedig a sasszemet illeti, ahogy nagyságod emlegette, az övé folyton csak az elkallódott kanalaimat kutatta. Csaposgyerek volt egy fertály-esztendeig ebben az áldott hajlékban; de annyi rossz számolás, rossz felszolgálás, rossz magaviselet és egyéb rosszság volt már a rovásán, hogy ha még három hónapig nálam lakott volna, hát leszedhettem volna a cégért, becsukhattam volna az ivót, és a kulcsát az ördögre bízhattam volna.

- De már csak megsajnálná - folytatta az utas -, ha azt mondanám, hogy szegény Mike Lambourne a regiment élén esett el Maestricht közelében egy erőd ostrománál?

- Hogy sajnálom-e! A legédesebb hír volna felőle fülemnek, mert legalább tudnám, hogy nem bitófán végezte. De hagyjuk... Attól tartok, az ő halála sose fog ilyen jó hírt hozni barátainak: ha mégis csalatkoznék, azt mondanám - és újabb kupa bort emelt ajkához -, Isten nyugosztalja.

- Ugyan már, ember - vetette ellen az utazó -, sose aggódj, még tán büszke lehetsz az öcsédre, kivált, ha ő az a Michael Lambourne, akit ismerek, s szinte úgy szerettem, mint enmagamat. Nem tudnál mondani valami jelet, amiből ráismerhetnék, hogy ugyanaz-e?

- Hitemre, semmit - felelte Giles Gosling -, hacsak azt nem, hogy Mike-unknak a bitófa bélyegét sütötték a bal vállába, merthogy ellopott egy ezüst borleveses csészét a hogsditchi Snort úrasszonytól.

- Na most aztán zshivány módra lódítasz, bácsikám! - válaszolt az idegen, és félrevonván nyakfodrárt, lehúzta zekéjét a nyakáról meg a válláról, majd így szólt: - Jó órában legyen mondván, az én vállam csak olyan sima, akár a tiéd...

- Micsoda? Mike! Mike öcsém! - kiáltotta a fogadós. - Hát te vagy az, testestül-lelekestül? Nahát, de hisz félórája gyanítom már; tudtam, hogy más emberfia feleennyit se érdeklődne felőled. De hát Mike, ha a vállad sértetlen is, amint mondod, azt azért csak ismerd el, hogy Thong mester, a hóhér, irgalmasan gyakorolta hivatását, és hideg vassal bélyegzett meg.

- Ugyan már bácsikám, hagyd a tréfát. Fűszerezd vele inkább a savanyú seredet, most pedig lássuk, mint vendégeled meg bőkezűen az atyádfiát, ki tizenennyolc esztendeig kóborolt a nagyvilágban, látta a napot lenyugodni ott, ahol fölkel, és addig utazott nyugatnak, míg keletre ért.

- Valamit azért hoztál az utazásaidról, Mike, azt már látom; és ezért ugyan nemigen kellett utazgatnod. Jól emlékezem, hogy jellemed egyéb ékességei mellett megvolt az az erényed, hogy egyetlen szavadat sem lehetett hinni.

- Íme, egy hitetlen pogány, urak! - fordult most Michael Lambourne azokhoz, akik tanúi voltak e furcsa párbeszédnek az öcs és nagybátyja között, s akik közül néhányan, lévén falubeliek, még tanúi lehetek szertelen ifjúságának. - Ezt nevezem én a tékozló fiú fogadtatásának! Csakhogy, bátyám, én ám nem a disznóvályútól meg a pelyva közül jövök, és nem törődöm vele, szívesen látsz-e vagy sem; hordok én magamnál valamit, amiért szívesen látnak, akárhova teszem be a lábam.

Így szólván, előhúzott zsebéből egy degeszre tömött zacskó aranyat, s a látvány hatása menten kiült az arcokra. Némelyek fejüket csóválták, és összesúgtak, egy-két kevésbé aggályos vendég viszont nyomban kezdte fölismerni benne oskolás pajtását, földijét és így tovább. Mások, két-három komoly, sőt komor ábrázatú egyén pedig csak csóválta a fejét, és otthagyták az ivót, éreztetvén, hogy ha Giles Gosling nem akarja tönkretenni a kocsmáját, jobb, ha mihamar útilaput köt megint a tékozló, istentelen öccse talpára. Gosling viselkedéséből kitetszett, hogy maga is efféle véleményen van, mert még az arany látása sem tett akkora hatást a derék férfiúra, mint a foglalkozásabeli egyénekre szokott.

- Michael öcsém - mondta neki -, tedd csak el az erszényedet. Húgom fia nem fog fizetni nálam a kosztért, kvártélyért; egyébiránt meg azt gondolom, amúgy sem akarsz hosszan időzni itt, ahol túlságosan jól ismernek.

- Erre nézve, bátyám - felelt az utas -, majd saját igényeimmel és kényelmemmel tartok tanácsot. Addig is meg akarom hívni vacsorára és egy esti áldomásra azokat a jó földijeimet, akik nem restellnek emlékezni Mike Lambourne-ra, a csaposlegényre. Ha vigadhatunk nálad a pénzemért, jó, ha nem, csak két perc járásra esik innen a Nyúl és Dob, s remélem, társaim szívesen eljönnek velem odáig.

- Azt már nem, Mike - válaszolta a bátyja -, mivelhogy azóta tizenhét esztendő szállt el a fejed fölött, úgy látom, valamelyest javultak körülményeid, nem szükséges, hogy ily órában elhagyd házat, hisz itt is megkaphatod, ha bármit kívánsz, úgy értem, a tisztesség s a józan ész határain belül. De szeretném hinni, hogy erszényed, mellyel úgy kérkedel, épp oly jó úton került hozzád, mint amilyen jól tömve vagy.

- Íme, egy hitetlen, jó urak! - kiáltott fel Lambourne ismét a társasághoz fordulva. - Itt egy ember, aki előráncigálja az idők homályából atyja fiának dőreségeit... Ami meg az aranyat illeti, nos, jó urak, ott voltam a forrásánál, ahol csak le kellett hajolni érte. Az Újvilágban jártam, ember - Eldorádóban, hol a gyerkőcök gyémántokkal golyóznak, s a parasztlányok rubinból fűznek maguknak nyakláncot, nem vörösberkenyéből; ahol a zsindegy színaranyból, a macskakő meg színezüstből van.

- Szavamra, Mike barátom - szólalt meg Laurence Goldthred, az abingdoni rőfös -, azzal a földdel érdemes kereskedni. S mit adnak ott a batisztért, ciprusi brokátért, szalagokért, ahol úgy dúskálnak aranyban az emberek?

- Ó, a haszon mérhetetlen volna - felelte Lambourne -, kivált, ha egy jóképű, fiatal kalmár maga vinné a portékáját; azon az égtájon könnyelműek a hölgyek, s minthogy maguk kissé barnák a nap hevétől, kanócként gyúlnak lángra egy világos arctól, mint a tied, hát még ha ilyen vörösös hajzat övezi.

- Jutnék csak oda - mondta a rőfös magában nevetgélve.

- Mért ne juthatnál - felelte neki Michael -, ha vagy még olyan fürge, mint siheder korunkban, mikor megdézsmáltuk az apát gyümölcsösét... Egy kis alkímia az egész, mellyel házadat s földedet pénzzé teszed, amit aztán hajóvá varázsolsz, vitorlával, horgonnyal, kötelekkel s minden szükséges holmival; aztán rakd be a portékádat a hajófenékre, állíts ötven derék fickót a fedélzetre, magam leszek a kapitányuk, és máris fel a vitorlával, irány az Újvilág!

- Nagy titokra oktattad ki, öcsém - így Giles Gosling -, varázsolni; ez a bűvös szó, ettől lesz a fontból penny, a szövetből gyapjuszál. Ne hallgass a bolond beszédre, Goldthred szomszéd. Ne kísértsd a tengert, hisz csak nyelni szeret. Fogjon össze bár a kártya a sárkányokkal ellened, atyád bálái akkor is kitartanak egy-két évig, mire az ispotályba kerülsz; a tenger gyomra viszont feneketlen; a Lombard Street minden kincsét elnyelné reggelire, ahogy én egy buggyantott tojást bekapok egy csésze zsályateával; ami pedig öcsém Eldorádóját illeti, ne higgy többet a szavamnak, ha nem jár közel az igazsághoz a sejtésem, hogy azt biz a magadfajta zöldfülűek erszényében lelte meg ökelme. De ne orrolj meg érte; inkább láss neki, és örvendezz, mert tüstént itt a vacsora, és jó szívvel adom mindenkinek, aki részt kíván belőle, szépreményű unokaöcsém visszatérésének örömére, s annak a reményében, hogy új emberként jött haza... hitemre öcsém, úgy hasonlítsz szegény húgomra, ahogy csak fiú hasonlíthat az anyjára.

- Az öreg Benedict Lambourne-ra, a férjére, már korántsem - jegyezte meg a rőfös kacsintva. - Emlékszel-e, Mike, mit mondtál, mikor a tanító már emelte rád a nádpálcát, amiért kiütötted apád kezéből a mankóját? Okos gyerek az, mondtad, amelyik megismeri az apját. Dr. Brichman akkorát nevetett, hogy a könnyei is potyogtak, amitől aztán a tieidnek nem kellett potyogniuk.

- Na, később sokszor kipótolta - felelte rá Lambourne -; és hogy van most az érdemdús oktató?

- Meghalt - felelte Giles Gosling - már jó régen.

- Bizony meghalt - tette hozzá a lelkész -; ott ültem a halálos ágyánál... jámbor gondolatokkal hunyt el, „*Morior - mortuus sum, vel fui - mori*”.⁹ - ezek voltak utolsó szavai, csak annyit mondott még, „utolsó ígémet ragoztam”!

- Isten nyugosztalja - mondta Mike -, nem tartozik nekem semmivel.

- Valóban nem - felelte Goldthred -; mint mondogatta volt, minden pálcáutásával a hóhérnak takarította meg a fáradságot.

- Az ember azt hinné, nem is hagyott neki munkát - jegyezte meg a lelkész. - De azért, hogy Thong mester mégse élvezzen színekúrát, arról gondoskodott e jelenlevő.

- *Voto a dios!*¹⁰ - kiáltotta Lambourne, akit mintha elhagyott volna türelme, mert felkapta széles karimájú kalapját az asztalról, és fejébe nyomta, úgyhogy az arcába hulló árnyék egy spanyol bérgyilkos félelmes kifejezését kölcsönözte természetből fogva sem bizalomgerjesztő szemének s arcvonásainak. - Ide süssenek hát, nagy jó uraim! Sok minden elmegy, amíg bizalmas körben, barátok közt van az ember; s én már eddig is elnéztem derék nagybátyámnak és valamennyiüknek, hogy kedvüket leljék gyermeki csínyjeim felemlegetésében. De nálam kard és tör van, barátocskáim, és ügyesen forgatom ám őket, ha a szükség úgy kívánja. Amióta a spanyolokat szolgáltam, megtanultam veszedelmesen őrizni a becsületedet, és nem szeretném, ha csúnya dolgokra ingerelnének.

- Miért, mit cselekedne? - kérdezte a lelkész.

- Az ám, pajtás, mit cselekednél? - emelkedett fel a rőfös az asztal túlsó végén.

- Elnyisszantanám a nyakát, és tönkretenném a vasárnapi mekegését, tiszteletes uram - vágta rá vadul Lambourne -; téged meg belepüfölnelek, szenteskedő kufárom, finom selyembe hajtogatva valamelyik báládba.

- Ebből elég - szólt közbe a gazda -; nem tűrök itt hetvenkedést. Öcsém, te jobban teszed, ha nem sértődsz meg minden szíre-szóra, önök pedig, urak, ne felejtsek el, ha fogadóban vannak is, a fogadós vendégei, vagyis nem érheti szó a ház elejét. Mondhatom, ettől a bolond perlekedésüktől én is olyan feledékeny leszek, mint maguk; lám, amott ül a néma vendégem, ahogy elneveztem, aki két napja lakik nálam, mégse szólt egy árva szót sem azon kívül, hogy ennivalót és számlát kért, annyi gond sincs vele, mint egy sült paraszttal, de azért úgy fizeti a számláit, mint egy királyi herceg, csak a végösszeget nézi, és nem tudja, meddig marad. Ez aztán a vendégek gyöngye! Mégis amilyen alamuszi vagyok, türtem, hogy üljön ott magában, mint egy kiveret kutya abban a sötét zugban, és annyit se mondtam neki, hogy jöjjön, harapjon egy falatot, vagy igyon egy kortyot velünk. Bárdolatlanságom méltó jutalma volna, ha még az éj beállta előtt átköltözne a Nyúl és Dobba.

⁹ Meghalok - meghaltam - vagy meg fogok halni. (latin)

¹⁰ Istenemre! (spanyol)

Ezzel fehér kendőjét gondosan bal karjára vetve, bársonysipkáját kissé félrecsapva, és legszebb ezüstkancsóját a kezébe véve a fogadós odament a magányos vendéghez, akit emlegetett, miáltal aztán az egész egybegyűlt társaság figyelmét ráirányozta.

Az ember úgy huszonöt-harminc körül járhatott, magas termetű volt, egyszerű, szerény öltö-zéket viselt, mégis oly fesztelenség látszott rajta, ami már csaknem méltóságnak érződött, és sejteni engedte, hogy ruhája alatta marad rangjának. Arca zárkózott és töprengő volt sötét hajával s fekete szemével, az utóbbi minden pillanatnyi újdonságra szokatlan fénnel ragyogott fel, máskor viszont ugyanolyan tűnődő, nyugodt kifejezés derengett rajta, mint vonásain is. A falucska szorgos kíváncsisággal igyekezett megtudni nevét, rangját, s azt, hogy mi járatban van Cumnorban; de semmi hír sem szivárgott ki róla, ami a kíváncsiságot kielégíthette volna. Giles Gosling, a falu bírása, Erzsébet királynő és a protestáns vallás állhatatos híve, futólag hajlott arra a gyanúra, hogy a vendége jezsuita vagy valami egyéb katolikus szemináriumából való pap, olyanféle, mint akiket Róma és Spanyolország küldözgetett akkoriban oly szép számmal az angliai bitófák ékesítésére. Csakhogy ilyen gyanút bajosan táplálhatott sokáig azzal a vendéggel szemben, aki alig okozott neki gondot, a számláját pontosan fizette, és láthatólag hosszabb időre szállt meg a vidám Fekete Medvében.

„A pápisták - morfondírozott Giles Gosling - zsugori, szűkmarkú népség, ez az ember meg találhatott volna szállást a Gazdag Uraságnál Bessellseyben, vagy a Vén Lovagnál Woottonban, vagy akármi más katolikus bagolyvárban itt a környéken, ahelyett, hogy beköltöznék egy szabad forgalmú rendes fogadóba, mint minden más tisztességes ember és jó keresztény. Ráadásul pénteken sózott marhahúst evett sárgarépával, pedig olyan pompás roston sült angolna volt a konyhán, amelyet csak fogni lehet az Isisből.”

A derék Giles hát megnyugtatta a lelkiismeretét, hogy a vendége nem pápista, és illő alázattal invitálta az idegent, hogy húzzon egyet a hűvös kancsóból az egészségére, és tisztelje meg jelenlétével azt a szerény vacsorát, amit az unokaöccsének ad hazaérkezése, és mint őszintén reméli, jó útra térése ünnepén. Az idegen először intett a fejével, mintha elhárítaná a meghívást; a gazda azonban tovább unszolta oly érvekkel, hogy vegye tekintetbe a háza jó hírét, és mit gondolnának a jó cumnoriak ilyen félrehúzódo kedélyről.

- Hitemre, uram - mondta -, jó hírem megköveteli, hogy az emberek vígan legyenek a házamban, és akad köztünk néhány éles nyelvű Cumnorban (mert hol nem akad?), hogy kibeszélje az olyan embereket, akik szemükbe húzzák a kalapjukat, mintha az elmúlt időkre vetnék pillantásukat, és nem élvezik a drága napocsát, amit Isten küldött uralkodónk, Erzsébet királyné édes pillantásaiban, akit az ég áldjon és tartson meg nekünk!

- De hát, fogadós uram - felelte az idegen -, abban tán csak nincs árulás, ha egy férfi saját kalapja karimája alatt saját gondolataiba mélyed? Kegyelmed már kétszer annyi évet ért meg, mint én, s bizonyára tudja, hogy vannak gondolatok, melyektől szándékunk ellenére sem tudunk szabadulni, és hasztalan mondjuk, elmúlt, vigadjunk hát.

- Szavamra - válaszolta Giles Gosling -, ha ily kellemetlen gondolatok gyötrik elméjét, és egyszerű szó nem űzi el őket, majd megkérjük Bacon atya egyik oxfordi tanítványát, tüntesse el logikával és héberrel; vagy mit szólna nemes vendégem, ha pompás bordeaux-i tengerébe fojtanánk e gondolatokat? Kérem, bocsássa meg uraságod nyílt beszédemet. Öreg fogadós vagyok, és szeretek fecsegni. E morózus melankólia rosszul áll nagyságodnak, nem illik a fényes cipőhöz, takaros kalaphoz, a vadonatúj köpönyeghez és a teli erszényhez. Vesse hát le, és küldje el azoknak, akiknek lábán szalmacsutak van, fejüket elnyűtt sipka takarja, ujjasuk vékony, mint a pókháló, és erszényükben huncut garas se lapul, mellyel a kutyákat távol tarthatnák. Fel a fejfel, jó uram! Avagy e jóféle itókéval száműzünk téged e derék társaság

vigalmából a ködös borongásba és a magány szűk cellájába. Egy csapat jó cimborák akar itt mulatni; ne nézz rájuk oly morcosan, mint az ördög a tömjénfüstre.

- Helyesen beszélsz, derék fogadás - mondta a vendég szomorú mosollyal, ami szomorúságában is kellemes kifejezést adott arcának -, jól beszélsz, vidám barátom; a rosszkedvű alakok, mint jómagam, valóban nem ronthatják el vígságát azoknak, kiknek jó kedvük van. Iszom hát szívesen egy rundot vendégeiddel, nehogy ünneprontónak tartsanak.

Ezzel felállt, és odaült a társasághoz, melynek tagjai Michael Lambourne példáján felbátorodva, s egyébként is olyan fickók lévén, akik igencsak hajlamosak élni az alkalommal s elfogyasztani gazdájuk költségére egy vidám lakomát, már túllépték néhányszor a mértékletesség határait, ami kicsendült abból a hangból is, ahogy Michael régi, helybéli ismerőseiről tudakozódott, és a hahotából, mellyel minden választ kísért. Maga Giles Gosling némileg meg volt botránkozva e lármás jó kedélyen, kivált azért, mert önkéntelen tiszteletet érzett rejtélyes vendége iránt. Ezért félrehúzódott kissé az asztaltól, ahol a zajos mulatozás folyt, és mintegy mentegetőzni kezdett féktelenségük miatt.

- E fickókat hallva nagyságod alighanem úgy vélekedik - mondotta -, hogy egytől egyig született útonálló; pedig holnapra éppoly szorgalmas kézműves és egyéb dolgos ember lesz belőlük, mint bárkiből, aki valaha singgel mérte a posztót, vagy váltót fizetett ki csengő koronásokkal. Az a rőfös is amott, lám, hogy félreecsapta a kalapját bozontos fején, mely úgy fest, akár egy lompos pulié, ruhája is rendetlen, a köpenyét meg panyókára veti, és zsványosan igyekszik handabandázni; mikor pedig abingdoni boltjában ül, lapos sapkájától a csillogó cipőjéig olyan pedáns az öltözké, akárha maga a polgármester volna. Úgy beszél, hogy betör valahová, meg kiáll az útra, hogy az ember azt gondolná, minden éjjel Hounslow és London között ólálkodik; holott igazában mélyen alszik a pehelyaplan alatt, és egyik oldalán gyertya, a másikon a Biblia áll őrt, hogy a manókat elriassza.

- Hát az unokaöccse, gazduram, ez a Michael Lambourne, aki az ünneplés tárgya, ő is csak amolyan hetvenkedő, mint a többiek?

- Ez a kérdése fájdalmasan érint - felelte a fogadás -; az öcsém mégiscsak az öcsém, és jóllehet zabolátlan süvölvény volt hajdanán, lehet, hogy azóta mégis megemberelte magát, mint mások; és nem szeretném, ha azt gondolná, hogy minden, amit mondtam róla az imént, úgy igaz, akár a Szentírás. Ismerem én jól a kópét, s meg akartam kissé tépázni ökelmét... Most pedig, uram, minő néven mutassam be nagyságos vendégemet e dorbézolóknak?

- Isten neki - válaszolt a vendég -, nevezzen hát Tressiliannek.

- Tressilian? - kérdezte vissza a Medve gazdája. - Jól csengő név, és úgy hiszem, Cornwallból ered, amire így szól a déli közmondás:

*A Pol, Tre, Pen névről megismered
A Cornwallból jött kelta népeket.*

- Mondhatom hát, hogy a kiváló Cornwalli Tressilian úr?

- Ne mondjon egy szóval se többet, mint amire felhatalmaztam, fogadás uram, s így biztos lehet felőle, hogy nem toldja meg az igazságot. Akárki viselhet ilyenfajta tiszteletreméltó előnevet, pedig nem a Szent Mihály-hegyen ringatták a bölcsőjét.

A gazda nem kíváncsiskodott tovább, hanem bemutatta Tressilian urat az unokaöccse cimboráinak, akik a kölcsönös üdvözlések és az új vendég egészségére való ivás után folytatták korábbi társalgásukat, melyet sűrű koccintásokkal fűszereztek.

MÁSODIK FEJEZET

A fiatal Lanzelo úrról beszélsz?

(*A velencei kalmár.* Vas István ford.)

Kis idő múltán Goldthred úr a gazda őszinte unszolására és vendégeinek lelkes helyeslésétől indítatva a következő dalocskát adta elő a társaság szórakoztatására:

*Erdő, mező madara rég
Nem oly kedves nekem,
Mint a bagoly; szép példakép,
Kupám ha emelem.*

*Már Nyugaton a Nap is nyugovóban,
Már a bagoly dala szól valahonnan,
Már vigalom van a sűrű falombban,
És öreg este az ég feketül fönn;
Bort! a bagoly csuda kedve ne szűnjön!*

*A pacsirta, bolond madár,
Alszik csak reggelig,
Míg éjjel bagoly hangja száll,
Mert áldott kedve víg.*

*Mind kotyogó poharak s botoló nyelv,
Mind zivajog, aki már eleget nyelt,
Mind hunyorog, de az asztal alatt lent,
És öreg este az ég feketül fönn,
Bort! a bagoly csuda kedve ne szűnjön!*

- Jóízű kis nóta, barátaim - jegyezte meg Michael, mikor a rőfös befejezte az éneklést -; mintha mégis maradt volna bennetek valami jóra valóság; hanem micsoda gyászos rózsafüzért mondtatok ti el nekem a régi pajtásokról, hogy minden névhez valami baljós mottó van biggyeszte! Szóval a wallingfordi hetyke Will itthagott bennünket?

- Egy kövér szarvasbika halálával halt meg - mondta valaki -; számszerűjjal lőtte le az öreg Thatcham, a herceg tagbaszakadt vadőre Donnington Castle-ban.

- Bizony, szerette az mindig a jó szarvashúst - tette hozzá Michael -, és mellé egy kupa vörös bort; ürítsünk hát egyet mi is az emlékére. Kövessétek példámat, urak.

Miután az elhunyt kiválóságról méltóképpen megemlékeztek, Lambourne Padworth Pörgettyűjére terelte a szót.

- Elpörgött... tíz éve lett halhatatlanná - mondta a rőfös -; biz' isten, urak, csak Oxford Castle és Thong mester, no meg egy tízpennit érő zsineg a megmondhatója, mint történt a dolog.

- Hogyhogy, hát felkötötték a szegény Pörgettyűt, aztán faképnél hagyták? Ekkora büntetést azért, mert szeretett holdfénynél sétálni; ilyünk egy kupával az egészségére, barátaim, hisz minden vidám fickó szereti a holdfényt. Hát a Tollas Hallal mi történt, azzal, aki Yattendon mellett lakott, és olyan hosszú tollat viselt... a nevét elfelejtettem.

- Hal Hempseedre gondolsz? - kérdezte a rőfös. - Talán emlékszel rá, ő olyan úrféle volt itt, szerette államügyekbe ütni az orrát, bele is pottyant a pácba úgy két-három évvel ezelőtt a norfolki herceg esetével kapcsolatban; elmenekült az országból, mert már sarkában voltak az elfogatóparancsok, azóta hírét se hallottuk.

- Hát ilyen szomorú hírek után - mondta Michael Lambourne - Tony Fosterre már nyilván kár is szót pazarolnom; mert ha kötél, nyílvesző, elfogatói parancs meg más efféle csak úgy röpköd erre-féle a levegőben, Tony aligha úszta meg szárazon.

- Melyik Tony Fosterre gondolsz? - kérdezte a fogadós.

- Nos, hát arra, akit Eretnekégető Tonynak hívtak, mert ő hozott kanócot, hogy meg lehessen gyújtani a rőzsét Latimer és Ridley¹¹ alatt, mikor a szél elfújta a Jack Thong fáklyáját, és senki teremtetett lélek nem volt hajlandó lángot hozni neki.

- Tony Foster él és virul - felelte a gazda. - Hanem amondó vagyok, atyámfia, ne hívogasd te azt Eretnekégető Tonynak, hacsak nem akarsz tört a lapockáid közé.

- Nocsak! Újabban tán szégyelli? - kérdezte Lambourne. - De hisz hencegett is vele, és váltig mondogatta, hogy neki éppoly szép látvány az eretneksült, mint az ökörsült.

- Úgy van, öcsém, de ez már régen esett, még Mária királynő¹² idejében - válaszolt a gazda -, amikor Tony apja még az abingdoni apát ispánja volt. Azóta aztán Tony benősült egy bigott puritán famíliába, és maga is olyan jó protestáns lett, hogy én mondom neked, nem lehet túltenni rajta.

- És komoly a képe, magasan hordja az orrát, lenézi a régi pajtásait - tódította a rőfös.

- Szóval látom, fölvitte Isten a dolgát - mondta Lambourne -; mert ha valaki fölkapaszkodik a jó módra, elkerüli azokat, akik más ember zsebében vannak.

- Még hogy fölvitte Isten a dolgát! - kiáltotta a rőfös. - Emlékszel Cumnor Place-re, a régi kastélyra a templomkert mellett?

- De mennyire emlékszem, hisz háromszor dézsmáltam meg benne a gyümölcsfákat... mi van vele? Az öreg apát húzódott oda, mikor pestis vagy egyéb nyavalya tört rá Abingdonra.

- Igen - felelte a fogadós -, de az már régen volt; most Anthony Foster tulajdona, valami magas rangú udvaroncától szerezte meg, aki a koronától kapta az egyházi földeket; Tony lakik benne, és annyit se törődik a szegény flótásokkal Cumnorban, mintha maga is felővezett lovag volna.

- Nem egészen - vetette ellen a rőfös -, Tonynál ez nemcsak büszkeség, valami szép hölgy van a dologban, és Tony legszívesebben a napnak sem engedné, hogy rátekintsen.

- Hogyhogy! - szólalt meg Tressilian, aki most először vett részt a társalgásban. - Nem azt beszéltek-e az imént kegyelmetek, hogy ez a Foster nő, még hozzá bigott felesége van?

- Az is volt, még hozzá olyan konok puritán, hogy párját ritkította. Beszélnek, hogy marakodtak is Tonyval, mint kutya meg a macska. De már meghalt, Isten nyugosztalja, és Tonynak van tőle egy leánykája, úgyhogy valószínűleg el akarja venni ezt az idegen nőt, akit úgy körülöngölgének a férfiak.

¹¹ Hugh Latimer (1485-1555) - anglikán prédikátor, püspök, a reformáció mártírja. Nicholas Ridley (1500-1555) - anglikán püspök, Latimerrel együtt lépett máglyára.

¹² „Véres Mária” - uralkodott: 1553-1558; Erzsébet nővére, az angol protestánsok üldözője.

- És miért?... Mármint mért dongják úgy körül a férfiak? - kérdezte Tressilian.

- Én bizony nem tudom - felelte a gazda -, csak azt, hogy a férfiak szerint szép, mint egy angyal, senki se tudja, honnét származik, és mindenkinek fúrja az oldalát a kíváncsiság, miért van úgy bezárva abba a kalitkába. Részemről nem is láttam... kelmed biztosan látta, Goldthred mester.

- De láttam ám, öreg fiú - felelte a rőfös. - Úgy történt, hogy Abingdonból lovagoltam ide, és közben eljöttem az öreg kastély keleti ablakfülkéje alatt, amire azt a sok vén szentet meg a históriájukat pingálták... Nem a rendes ösvényen haladtam, hanem a parkon keresztül, a hátsó kiskapu ugyanis nem volt kulcsra zárva, és gondoltam, mint régi cimbora megengedhetem magamnak, hogy átlovagoljak a fák között, részint árnyat keresve, mert a nap elég forrón tűzött, meg részint azért is, hogy kerüljem a port, mert az arannyal kihányt öszibarackszín zekém volt rajtam.

- Mely gúnyádban - szólt közbe Michael Lambourne - szívesen kacsintnál rá egy szép nőre. Ej, te zshivány, sose teszel le a régi furfangjaidról.

- Nem így van, nem így van - nevetett a rőfös önelégülten -; nem egészen így van, de a kíváncsiság, tudod, meg a részvét hozzá, mert az a szegény fiatal hölgy egyebet se lát reggeltől estig, csak Tony Fostert, az összeráncolt fekete szemöldökével, a bikafejével meg a karikalábalával.

- Te bezzeg szívesen mutatnál neki egy finoman öltözött személyt holmi selyemzekében... aztán egy rövid tyúklábat kordován csizmában meg egy kerek, vigyorgó, mi-tetszik-kérem ábrázatot, bársonysapkával, pulykatollal és egy aranyozott tüvel, mi? Ej, jó rőfösöm, akiknek szép portékájuk van, szeretik fitogtatni!... Rajta, jó urak, ne álljon üresen a kupa!... Ígyunk a hosszú sarkantyúkra, a rövid szárú csizmákra, a teli sapkákra és az üres koponyákra!

- Nem úgy van az, Mike. Látod, most a féltékenység beszél belőled - mondta Goldthred -; pedig az én szerencsém téged vagy bárki mást is érhetett volna.

- Fene a pimaszságodba - vágott vissza Lambourne -, csak nem akarod tán a pudingfejedet meg a selyemmel bélelt modorodat egy úriemberéhez, egy katonáéhoz hasonlítani?

- Nono, kedves uram - szólt most Tressilian -, alázattal megkérném, ne szakítsa félbe e derék embert; szerintem oly jól adja elő történetét, hogy éjfélig is el tudnám hallgatni.

- A kegyelmed nagylelkűsége felülmúlja érdememet - válaszolta Goldthred -; minthogy azonban kedvét leli elbeszéléseiben, Tressilian úr, folytatom minden csúfolódása s csipkelődése ellenére e vitéz hadfinak, aki mellesleg több pofont, mint koronát gyűjtött össze Németalföldön... Tehát, midőn a nagy festett ablak alá értem, és lazára eresztettem a kantárszárat lassan poroszkáló lovam nyakán, részben a kényelmes ülés végett, részben, hogy több időm legyen körülnézni, hallom, amint nyílik a színes ablak; és ne higgyen nekem az úr, ha nem a leggyönyörűbb nő állt ott, aki valaha szemem elé került; márpedig úgy vélem, láttam annyi szemrevaló fehérnépet, s vagyok olyan értője a szépségnek, mint bárki más.

- Szabadna érdeklődnöm külseje felől? - kérdezte Tressilian.

- Uram - felelte Goldthred -, biztosítom önt, igen finom hölgyhöz méltóan volt öltözve; igen szép és kellemetes ruhát viselt, mely akár a királynőé is lehetett volna; volt rajta egy hosszú ujjas, sárgászöld szaténból készült köpeny, aminek rőfje véleményem szerint harminc shilling is lehetett, bíborvörös tafota volt a szegélye, elől meg egy pár széles zsinór fogta össze, az egyik arany, a másik ezüst. A kalapja pedig, szavamra, uram, a legszebb szabású ilyen holmi volt, amit errefelé láttam, velencei aranyból hímzett skorpiókkal díszített homokszínű tafota, a szegélyét arany paszomány ékesítette... esküszöm, uram, páratlan s felülmúlhatatlan remekmű. Ami a szoknyáját illeti, az a régi módi szerint készült.

- Nem a ruháját kérdeztem, uram - mondta erre Tressilian, aki bizonyos türelmetlenség jeleit mutatta az előadás alatt -, hanem arcát... hajszínét, vonásait.

- Ami az arcát illeti - felelte a rőfös -; afelől nem vagyok oly bizonyos, az viszont nem került el figyelmemet, hogy legyezőjének finom berakásos elefántcsont nyele volt... ami meg a haját illeti, nos, bármilyen színű is, de arról kezeskedem, zöld selyemből volt rajta a háló és aranyszálak tartották össze közében.

- Igazi rőfös emlékezet - jegyezte meg Lambourne. - Az úr a hölgy szépségéről kérdezi, ő meg a szép ruháit emlegeti!

- Csak annyit mondhatok - felelte a kissé megzavarodott rőfös -, nem sok időm volt szemügyre venni, mert mikor éppen szép jó napot készültem kívánni neki, s e célból vonásaimat mosolyra húztam...

- Mint a majom, ha gesztenyét lát - vetette közbe Michael Lambourne.

- Hirtelen előbukkant - folytatta Goldthred ügyet sem vetve a közbeszólásra - maga Tony Foster, kezében egy husánggal...

- És jól beverte a fejedet, remélem, ekkora orcátlanságért - fejezte be a gúnyolódó.

- Könnyebben jár ám a száj, mint a kéz - felelte Goldthred fölháborodva. - Szó sincs róla, nem volt ott semmi fejbetörés... igaz, megsuhogtatta a husángot, és fenyegetőzött, hogy elagyabugyál vele, míg megkérdezte, mért nem megyek az országúton és így tovább; én meg legszívesebben kupán vágtam volna az okoskodásáért, csak a hölgy jelenléte tartott vissza, aki elalélt volna, ahogy ismerem.

- Na most aztán hallgass, gyáva lelkű nyomorult! - kiáltotta Lambourne. - Mely kalandvagyó lovag gondolt valaha is hölgye rémületére, mikor nekiesett óriásnak, sárkánynak, varázslónak az ő jelenlétében, s megszabadításáért? De mit beszélek én neked sárkányokról, mikor egy sárkánygyíktól is megfutamodnál. Elszalasztottad a legritkább alkalmat!

- Ragadd meg hát te, nagyszájú Mike - válaszolta Goldthred. - Amott van az elvarázsolt kastély, benne a sárkány meg a hölgy; mind rendelkezésedre áll, ha próbát mersz tenni velük.

- Merek én, akár egy pint jó borért is - vágta rá a hadfi. - Vagy várj csak... elkelné nálam egy kis finom fehérnemű... no, fölteszel-e egy vég nyersvásznat ezzel az öt arannyal szemben, hogy fölmegek holnap a kastélyba, és kényszerítem Tony Fostert, hogy mutasson be a szép vendégének?

- Részemről áll a fogadás - felelte a rőfös -, és amondó vagyok, hogy pimaszságod ugyan az ördögével vetekszik, de ezt a fogadást mégis én nyerem. Házigazdánk majd tartja a tétet, és amíg megküldöm a vásznat, aranyat helyezek letétbe.

- Ilyenféle dologban én nem tartom a tétet - mondta Gosling. - Ugyan már, öcsém, iszogasd csak te is nyugodtan a borodat, és ne bocsátkozz ilyen vállalkozásokba. Biztosítalak, Foster úrnak van elég befolyása ahhoz, hogy szépen bedutyizzon az oxfordi várbörtönbe, vagy megismertessen a városi kalodával.

- Hisz az csak a régi ismeretség felújítása volna; mert hisz Mike sípcsontja meg a város faszekrénye már azelőtt is jól ismerték egymást - mondta erre a rőfös -; de most már nem állhat el a fogadástól, hacsak ki nem fizeti a bánatpénzt.

- Bánatpénzt? - kérdezte Lambourne. - Én aztán nem. Annyit se hederíték Tony Foster haragjára, mint egy üres borsóhüvelyre; és Szent Györgyre mondom, meglátogatom a szép madárkáját, akár tetszik neki, akár nem!

- Szívesen megfelezném kegyelmeddel a tétjét, uram - szólalt meg Tressilian -, ha elkísérhetném erre a kalandra.

- Mi haszna lenne ebből uraságodnak? - kérdezte Lambourne.

- Semmi - válaszolta Tressilian -, ha csak az nem, hogy tanúja lehetek, milyen ügyesen s bátran viselkedik. Utazó vagyok, aki ritka találkozásokat és szokatlan összecsapásokat keres, miként a hajdani lovagok kalandot és párviadalt.

- Nos, ha szívesen megnézné, hogyan kerítenek horogra egy pizstrángot - felelte Lambourne -, nekem egyre megy, hányan figyelnek közben. Ezzel ürítem kupámat a vállalkozás sikerére; aki pedig nem iszik rögtön térdre hullva az egészségemre, az gazfickó, és térdben elcsapom a lábát!

A kortyot, melyet Michael Lambourne ez alkalommal legurított, már oly sok előzte meg, hogy az értelem ugyancsak tántorgott nála trónján. Szórt egypár összefüggéstelen átkot a rőfösre, aki nagyon méltányolhatóan nem volt hajlandó olyan kívánságra inni, mely fogadásának elvesztésével jár.

- Velem akarsz te logikai disputában mérkőzni - ágált Lambourne -, te tökfilkó, akinek annyi sütnivalód sincs, mint egy gubancos selyemfonalnak? Az ég legyen a tanúm, hogy menten paszományzsinórt vágok belőled!

Mikor azonban e hősi cél érdekében kardot próbált rántani, a csapos és a kulcsár lefogta, aztán átvitték a szobájába, hogy nyugodtan kialhassa mámorát.

A társaság ezzel fölbomlott, a vendégek búcsúzkodtak; sokkal inkább a fogadás megelégedésére, mintsem néhány ivócimbora öröme, akik nem szívesen hagyták ott a jó itókát, mikor ingyen nyakalhatták, amíg csak ülni tudtak mellette. De mégis kénytelenek voltak hazamenni, és végre-valahára el is szállingóztak, magára hagyván Goslingot és Tressiliant az üres ivóban.

- Hitemre - szólalt meg az előbbi -, szeretném tudni, miben lelik örömüket nagy embereink, mikor pénzüket mulatozásra költik, meg házigazdát játszanak, s nem nyújtják be a számlát. Ez az, amit én ritkán művelek; s ha mégis, Szent Juliánra mondom, meg is bánom mindig, módfelett. Lám ez a temérdek kancsó is, amit most öcsém és részeg cimborái kivedeltek, másnál csupa haszonná változott volna, én meg leírhatom, mint tiszta veszteséget. Szívem szerint mondom, nem tudom fölérni ésszel, mi gyönyörűséget ad a zaj, a badarság, a sok részeg tréfa, részeg veszekedés, az ocsmány beszéd és káromlás, mikor az ember csak veszít vele, ahelyett, hogy nyerne. És lám, mennyi szép birtokot herdálnak el mégis az ilyen haszontalan életmóddal, ami erősen hozzájárul a kocsmárosok tönkremenéséhez is; mert ugyan melyik bolond fizet majd a Fekete Medvében, mikor potyára ihat a Lordnál vagy az Uraságnál?

Tressilian észrevette, hogy a bor alighanem a fogadás viharezett agyát is megkavarta kissé, amit főként abból lehetett megítélni, hogy a részegeskedés ellen szónokolt. Mivel jómaga csak mértékkel emelgette a kupát, a vendég szívesen kihasználta volna az őszinte pillanatokat, hogy kiszedjen valamit Goslingból Anthony Fostert és a hölgyet illetően, akit a rőfös a kastélyban látott; de kérdezősködésére a gazda csak újabb szónoklatba fogott, ezúttal a szépnem csalafintaságát kárhoztatván, melynek során hosszasan citálta Salamon bölcsességét saját bölcsessége alátámasztására. Végezetül korholással fűszerezett intelmekkel fordult csaposaihoz és borfiúihoz, akik épp a mulatozás maradványainak eltüntetésén és a rend helyreállításán munkálkodtak; majd példával is megtoldotta a tételt, bár gyatra eredménnyel, mikor is fölborított egy ezüsttálcát, rajta fél tucat pohárral, amint épp azt igyekezett bemutatni, hogyan szolgálnak föl a Három Daruban, mely az idő szerint a leghíresebb kocsmá volt Londonban. Ez utóbbi baleset végül is jobbik magához térítette, legalábbis annyira, hogy lefeküdt aludni, egészséges álomba merült, és reggelre új emberként ébredt.

HARMADIK FEJEZET

Nem állok el - végigjártsszuk a kört!
E bolond kedvem szülte fogadást
Nem bontom föl most, hogy józan vagyok;
S ha mégis - hát hazug legyen nevem!

(A játékasztal)

- És hogy van az öccse, kedves gazduram? - kérdezte Tressilian, midőn az előző fejezetben leírt vigalmakat követő reggelen Giles Gosling megjelent az ivóban. - Jól érzi magát, tartja a fogadást?

- De mennyire jól, uram, már két órával ezelőtt fölkerelkedett, és meglátogatta a nem is tudom, hol lakó régi pajtásait, az imént jött vissza, és e pillanatban épp friss tojást és muskotálybort reggelizik; ami pedig a fogadást illeti, barátilag figyelmeztetem nagyságodat, ne nagyon ártsa magát bele, vagy bármi másba, amit Mike kieszel. Ennélfogva azt tanácsolnám, igyék meg reggelire egy jó meleg húslevest, ami helyrehozza a gyomrot; és hagyja az öcsémet meg Goldthred urat, hadd hetvenkedjenek a fogadásukkal, ahogy kedvük tartja.

- Nekem úgy tűnik, gazduram - mondta erre Tressilian -, hogy maga sem tudja, miként beszéljen az öccséről, sem dorgálni, sem dicsérni nem tudja lelkiismeret-furdalás nélkül.

- Igazat szólt, Tressilian úr - felelte Giles Gosling. - Mert ott a Rokoni Érzés, mely egyre azt nyöszörgi egyik fülembe: Giles, Giles, miért akarod lerontani tulajdon unokaöcséd jó hírét? Le akarod járatni az édeshúgod fiát, Giles Gosling? Saját fészkedbe akarsz rondítani, saját véredet akarod bemocskolni? De aztán jön ám az Igazság és azt mondja: Itt egy jóra való vendég, akinél jobb még sose járt a vidám Fekete Medvében; aki sose keresett hibát a számlájában (mert nem tette - megmondom én a szemébe, Tressilian úr -, no nem mintha oka lett volna rá), aki nem tudja, miért jött, amennyire látom, vagy mikor megy, és te képes lennél, kocsmáros létedre, te, aki harminc éve fizeted az egyházi adót Cumnor községben, és e szent pillanatban bírása is vagy annak, képes lennél túrni, hogy a vendégek vendége, ez a talpig becsületes férfi, ez a (mondhatnám) hatabroncsos hordó beleessen az öcséd csapdájába, aki közismert hetvenkedő és féktelen fickó, kártyás, és kockázik, valóságos professzora a hét kárhozatos tudománynak, ha ember egyáltalán nyerhet fokozatokat bennük? Az égre mondom, nem! Afölött tán szemet hunyok, hogy elkap valami aprócska lepkét, mint Goldthred, de téged, vendégem, figyelmeztetnem kell és óva intenem, hogy hallgass hűséges gazdádra.

- Nos hát, gazduram, tanácsodat nem vetem el - felelte Tressilian -; ám a fogadásban mégis részt kell vennem, ha már szavamat adtam. De szolgálj, kérlek, némi felvilágosítással: ez a Foster ki és miféle, s miért titkolja úgy hölgyvendége kilétét?

- Az igazat megvallva - válaszolt Gosling -, nem sokat tehetek hozzá ahhoz, amit tegnap itt hallott nagyságod. Valamikor Mária királynő pápistája volt, ma Erzsébet királynő protestánsa; valamikor az abingdoni apát tányérnyalója volt, ma a kastély gazdája. De legfőképpen: valamikor szegény volt, ma pedig gazdag. Az emberek azt beszélik, a régi, üres házában magánlakosztályokat rendezett be, de olyan cifrán, hogy a királynő is ellakhatnék bennük, az Isten tartsa meg. Némelyek úgy tudják, egy láda kincset talált a gyümölcsösben, mások, hogy az ördögnek adta el magát egy láda kincsért, megint mások azt beszélik, hogy kicsalta az apáttól a templom aranykincsét, amit a reformációkor rejtettek el a régi kastélyban. Mindenesetre gazdag, s csak az Isten, a lelkiismerete meg tán az ördög a megmondhatója, miként vált azzá.

Amellett mogorva, mindenkivel megszakította a kapcsolatot, aki idevalósi, mintha valami furcsa titkot rejtegetne, vagy más agyagból gyúrták volna ökelmét, mint minket. Az a gyanúm, össze fognak veszni az én szerelmes atyámfíával, ha Mike ráerőszakolja az ismeretségét; és sajnálom, hogy nagyságod, derék Tressilian uram, mégis arra készül, hogy az öcsémrel tart.

Tressilian ismét azt erősítette, hogy nagy körültekintéssel fog cselekedni, és a gazdának nincs semmi félnivalója miatta; röviden, elhalmozta minden szokásos megnyugtatóssal, amivel azok szokták elhárítani a baráti tanácsot, akik valami meggondolatlan cselekedetre szánták rá magukat.

Időközben az utazó elfogadta a fogadás invitálását, és éppen befejezte a pompás reggelit, melyet a kocsmá szépe, a bájos Cicely szolgált fel neki és Goslingnak, mikor az előző este hőse, Michael Lambourne belépett a helyiségbe. Külsejére nyilván nem kis gondot fordított, miután már nem azt az öltözetet viselte, amit tegnap az úton, hanem a legújabb módi szerint szabott ruhában feszített, mely ugyancsak igyekezett kihangsúlyozni természetét.

- Hitemre, bácsikám - mondta az ifiúr -, finom boros estét csaptál nekünk tegnap, de ma már megint csak érzem, hogy száraz a reggel. Szívesen ürítenék egy kupával az egészségedre... Nicsak, hisz ez bájos hugicám, Cicely! Mikor elmentem innét, még a bölcsőben ringattak, most meg lám, ebben a bársonymellénykében olyan takaros lány lettél, amilyenek csak Angliában teremnek. Hát csak megismered barátodat és rokonodat, Cicely! Jer közelebb, gyermek, hadd csókollak meg, s adom rád áldásomat.

- Ne törődj te Cicelyvel, öcsém - mondta Giles Gosling -, hadd menjen a dolgára Isten nevében; mert bár a te anyád s az ő atyja egytestvérek voltak, azért te csak hagyd békén azt a lányt a nagy rokon szeretetteddel.

- De bátyám - felelte Lambourne -, tán pogánynak tartasz, aki ártani akarna a saját vérének?

- Nem ártásról beszélek én, Mike - válaszolt a bátyja -, csupán egyszerű elővigyázat készítet rá, hogy azt mondjam, amit mondok. Igaz, te is éppoly szépen csillogsz, akár a kígyó, mikor tavasszal levedli a régi bőrét; de azért mégse fogsz bemászni az Édenkertembe. Én vigyázok az Évámra, Mike, legyen ez elég neked. Hanem hogy milyen daliás lettél, te kölyök! Ahogy így elnézlek benneteket, és összehasonlítalak Tressilian úrral ebben a bánatos színű lovaglógúnyájában, ugyan ki mondaná, hogy nem te vagy az igazi úriember, s ő a csapos?

- Szavamra, bátyám - mondta Lambourne -, senki, csak egy paraszt, aki nem járatos az ilyesmiben. Én bizony kimondom, ha nem is hallgat rám senki, hogy van valami az igazi nemesúrbán, amit kevesen tudnak utánozni, ha nem születtek bele a titokba. Nem tudom, mi a nyitja; mert noha én is be tudok állítani egy kocsmába épp olyan hetykén, én is tudom úgy szidni a pincért és a borfiút, tudok inni is ugyanúgy, és káromkodok olyan cifrán, meg az aranyat is tudom éppolyan tékozlón szórni, mint akármelyik pengő sarkantyú és fehér toll körülöttem - mégis, akasszanak föl, ha valaha eltalálom azt az igazi csínt, pedig százszor is gyakoroltam már. A házigazda az asztal végére ültet, és nekem szel utoljára; a borfiú meg úgy mondja, „jövök, barátom”, hogy abban bizony nincs semmi különös tisztelet vagy megbecsülés. De vigye kánya, egyet se törődök vele, nem érdemes rajt rágódni. Annyi úri tempó azért van bennem, hogy rászédjem Eretnekégető Tonyt, és egyelőre ez a fontos.

- Fönntartja tehát szándékát, hogy meglátogatja régi ismerősét? - kérdezte Tressilian a kalandort.

- Igen, uram - felelte Lambourne -, ha már téteket tesznek föl, nem lehet visszalépni, ez az egész világon érvényes játékszabály. Uraságod, ha emlékezetem nem csal (mert kissé a fenekére néztem a boroskupának), vállalt bizonyos részt a tétemben.

- Örömet felajánlom, hogy elkísérem kalandjára - mondta Tressilian -, ha lesz olyan szíves és megengedi; ennek fejében a bánatpénzből rám eső részt derék gazdánk kezeibe helyeztem.

- Így igaz - tette hozzá Giles Gosling -, méghozzá oly becses aranyakban, amilyeneket csak derék fickó csörget az erszényében. Hát jó szerencsét a vállalkozáshoz, mert szükségetek lesz rá Tony Fosterrel; de szavamra, jól teszitek, ha húztok még egyet a kupából, mert amott a kastélyban fogadásotok kissé szárazabb lesz. Ha pedig bajba keveredtek, óvakodjatok a hideg acéltól; küldjétek inkább értem, Giles Goslingért, a falu bírójáért. Én talán tudok majd valamire jutni Tonyval, akármilyen dölyfös is.

Az öcs szófogadóan engedett nagybátyja felhívásának, s másodszor is jót húzott a kancsóból, megjegyezvén, hogy sohasem szokott oly friss lenni szelleme, mint amikor jó reggeli itókéval mosta le a halántékát; ezzel fölkerelkedtek, és útnak indultak Anthony Foster lakóhelye felé.

Cumnor falvának kellemes fekvése van: ott terül el egy nyájas dombtetőn, mindjárt a határában pedig, egy erdős park közepén ott áll az ősi kastély, melynek romjai tán ma is láthatók, s melyet az idő szerint Anthony Foster lakott. A park akkortájt tele volt szép szál fákkal, különösen öreg, hatalmas tölgyekkel, melyek kinyújtották óriás karjaikat a birtokot körülvevő magas fal fölé, amitől az búskomor, zárt kolostorjellegét öltött. A parkba egy ódon kapun lehetett bejutni, melynek két szárnya két hatalmas tölgyfalevelet formázott, és sűrűn ki volt verve szögekkel, akár egy régi városkapu.

- Szépen fogunk járni - jegyezte meg Michael Lambourne a kaput és a tölgyfa szárnyakat nézegetve -, ha ennek a fickónak a gyanakvó természete folytán be se tudunk jutni ide, ami könnyen megeshet, ha az a hitvány gypjűgombolyag rőfös a múltkori betoppánásával fölizzagta. De nem - mondta, betaszítván a hatalmas kaput, mely engedett a nyomásnak -, az ajtó hívogatón nyitva áll; máris itt vagyunk a tiltott területen, s nem is kellett hozzá egyéb akadályt lebírnunk, csupán egy rozsdás sarokvasakon forduló nehéz tölgyfa ajtó passzív ellenállását.

Széles sétányon találták magukat, melyre az imént említett öreg fák borítottak árnyékot, s amelyet valamikor tiszafa és magyalbokrok szegélyeztek. Ezek azonban, miután évekig nem nyírta őket senki, mostanra elburjánzottak, és törpe fákká nőttek; sötét, mélabús gallyaikkal ráhajoltak az útra, melynek egykor keretül szolgáltak. Magát a sétányt fölverte a fű, s helyenként egy-egy halom fonnyadt rőzse torlaszolta el: ezeket a szomszédos parkban kivágott fákról gallyazták le, aztán ide hordták száradni. A kisebb ösvények és sétányok, melyek itt-ott keresztezték ezt a fő utat, hasonló állapotban voltak, ölfák és rőzsehalmok, másutt erdei cserjék és szederbokrok akadályozták a járást. Az elhanyagoltság általános benyomásán kívül, mely mindig erősen hat a szemlélőre, ha látja, miként teszi tönkre és rombolja szét az emberi művet a nemtörődömség, és tanúja lehet, hogyan törli ki fokozatosan a társadalmi élet nyomait a vegetáció, a hatalmas fák is nyomasztólag hatottak a látogatók kedélyére, mivel messze nyúló ágaikkal akkor is félhomályba borították az utat, ha a nap delelőn állott. E komor hangulatot még Michael Lambourne is megérezte, bármily idegen volt is lényétől minden benyomás, mely épp nem találkozott pillanatnyi szenvedélyeivel.

- Olyan sötét van ebben az erdőben, akár a farkas torkában - jegyezte meg, amint Tressiliannal lassan ballagtak a magányos, elvadult úton, s éppen fölbukkant előttük az ódon ház kolostorszerű homlokzata, kosaras ablakaival, repkény- és folyondár-benőtte téglafalaival és nehéz terméskőből épült csavart kéményeivel. - És mégis - folytatta Lambourne -, ügyesen csinálta ez a Foster; mert ha egyszer nem kíván látogatókat, okosan hagyja olyan állapotban a kertjét, amitől keveseknek támad kedvük magányában háborgatni. De ha az az Anthony maradt volna, akinek én ismertem, ezek a roppant tölgyek már rég egy becsületes fakereskedő tulajdonába

kerültek volna, és a ház környéke világosabb lenne éjfélikor, mint most délben, s Foster a fa árával veszettül s vígan játszana valami rossz hírű lebuiban a White-friars¹³ tájékán.

- Ilyen könnyelmű volt hát? - kérdezte Tressilian.

- Az bizony - felelte Lambourne -, akárcsak mi, többiek; nem volt ő se szent, se takarékos. De amit leginkább nem szenvedhettem Tonyban, hogy egyedül szerette élvezni a gyönyört, és mint mondani szokás, sajnált minden csöpp vizet, ami nem az ő malmára vándorolt. Tudtam róla, hogy oly irdatlan mennyiségű bort meg bír inni egymagában, amennyit én a legnagyobb torkú berkshire-i borisszával együtt se mertem volna megkísérelni; ez, meg némi babonára való hajlandóság, ami benne volt a természetében, méltatlanná tette őt rendes emberek társaságára. Most meg beásta magát ebbe a lyukba, ami jól illik a magafajta ravasz rókához.

- Szabadna kérdezni, Lambourne uram - szólt most Tressilian -, mivelhogy régi pajtásának jelleme oly kevésbé egyezik kegyelmedével, miért kívánja annyira felújítani vele az ismeretséget?

- Hát én kérdezhetem-e kegyelmedtől, Tressilian uram - felelte Lambourne -, miért kíván annyira elkísérni engem erre a kiruccanásra?

- Megmondtam az okát - válaszolta Tressilian -, mikor tétjéből részt vállaltam; pusztán kíváncsiság.

- Lárifári! - mondta Lambourne. - Lám, hogy akarnak nagyságtok, finom és tartózkodó urak kihasználni bennünket, akik csak úgy máról holnapra élünk! Ha én válaszoltam volna azt, hogy pusztán kíváncsiságból keresem fel régi cimborámat, Anthony Fostert, fogadok, hogy mindjárt nekem támadt volna, amiért ki akarok térni az egyenes válasz elől, és üres kifogásokkal próbálom áttatni. No de hagyjuk, a magamfajtanak, úgy látszik, be kell érnie olyan válasszal, amilyet épp kaphat.

- És a merő kíváncsiság - kérdezte Tressilian - miért ne lehetne elegendő ok arra, hogy kegyelmeddel tartsak?

- Ohó, édes uram - felelte Lambourne -, nem tud ám oly könnyedén túljárni az eszemen, mint gondolja, mert lássa, túl sokáig forogtam én a kor fürge elméi között ahhoz, hogy össze-tévezzem az abrakot a pelyvával. Uraságod születésénél és neveltetésénél fogva úriember - ez kitűnik magatartásából; illedelmes szokásai és jó híre, egyszóval a modora is elárulja, de meg nagybátyám is tanúsíthatja; s most mégis társul egy faragatlan fickóval, ahogy engem hívnak, és ilyennek ismervén, társamul szegődik, mikor meglátogatok egy uraságod számára idegen embert - és mindezt bizonyára merő kíváncsiságból! Ez az indok, ha érzékeny mérlegre tesszük, mintha kissé könnyűnek találtatna.

- Ha gyanúja alapos - felelte Tressilian -, kegyelmed sem viseltetett irántam annyi bizalommal, mely kiváltaná vagy kiérdemelné az enyémet.

- Ó, ha csak erről van szó - mondta Lambourne -, az én szándékaim kristálytiszták. Amíg ebből az aranyból futja - és elővonván erszényét, földobta a levegőbe, majd elkapta -, addig élvezetet veszek rajta, s mikor elfogy, újat kell szerezni. Mármint, ha ez a titokzatos várúrnő - Eretnekegető Tony szép madárkája - valóban oly csodálatra méltó, mint mondják, nincs kizárva, hogy segít csengő aranyaimat kis pennykre váltani; aztán pedig, ha Anthony csakugyan olyan gazdag haspók, mint hírlik, ő lehet számomra a bölcsek köve, aki pennyjeimet újra visszaváltoztatja szép sárga aranyakká.

¹³ A „fehérbarátok” (karmeliták) hajdani kolostora Londonban; később színház, kocsmák, kétes hírű környék.

- Valóban ötletes elgondolás - felelte Tressilian -, de nem látom, minő remény van megvalósítására.

- Nem ma vagy holnap - válaszolta Lambourne -; addig nem is várom, hogy lépre menjen a tökfilkó, amíg annak rendje és módja szerint csapdát nem állítok neki. De ma reggel már valamivel többet tudok róla, mint tegnap este, s tudásomat úgy fogom megcsillantani előtte, hogy többnek hiszi, mint amennyi. Nem, ha nem számítanék élvezetre vagy haszonra, esetleg mindkettőre, egy lépést sem tettem volna e kastély felé, azt elhiheti; mert figyelmeztetem, látogatásunk nem egészen veszélytelen... De itt is vagyunk már, s használjuk ki minél jobban az alkalmat.

Mialatt ezeket mondta, egy nagy gyümölcsöshöz értek, mely két oldalról ölelte körül a házat, jóllehet a fákat emberi kéz gondoskodása híján benőtte a moha, elterebélyesedtek, s kevés gyümölcsöt látszottak hozni. Azok, melyeket eredetileg díszcserjének szántak, a természet szándékai szerint nőttek tovább, és bizarr formákat öltöttek, ahogy épp összekeveredett bennük a hajdani szoktatás és a természet szeszélye. Az egykori virágágyak ugyanúgy elvadultak, kivéve néhány darabon, ahol kihúzgálták a virágokat, és közönséges zöldségeket vetettek beléjük. A szobrok, melyek valaha a szebb napokat látott kert díszéül szolgáltak, most talapzatukról leesve, törötten heverték a földön, s ugyanilyen omladozó állapotban volt egy nagy nyári lak is, melynek hatalmas kőhomlokzatán a domborműves faragás Sámson életét s cselekedeteit ábrázolta.

Mikor áthaladtak a tunyaságnak e szomorú kertjén, s már csak pár lépésnyire voltak a ház kapujától, Lambourne elhallgatott; e körülmény igen kellemesen érintette Tressiliant, mivel megkímélte attól a feszélyező kötelességtől, hogy véleményt mondjon vagy válaszoljon azokra a nyíltan megvallott érzelmekre és nézetekre, melyek társát rábírták, hogy ide jöjjön. Lambourne bátran és határozottan kopogtatott a kastély roppant kapuján, megjegyezvén, hogy ennél hitványabbat látott egyszer egy grófsági tömlöcön. Többször is kellett zörgetniük, mire előkerült egy öregecske, savanyú képű háziszolga, aki kikandikált az ajtó kicsiny, de vasráccsal jól védett kémlelőlyukán, és megkérdezte, mit óhajtanak.

- Foster úrral beszélni, méghozzá tüstént, sürgős államügyben - vágta rá Michael Lambourne.

- Az a gyanúm, ezt kissé nehezen sikerül majd beváltania - súgta társának Tressilian, míg a szolga elment, hogy megvigye az üzenetet urának.

- Ugyan - felelte a kalandor -, egyetlen katona se indulna el sehová, ha mindig azt latolgatná, hogy s mikor szabadulhat onnét. Kerüljünk csak beljebb, aztán már meggy minden a maga rendjén.

Kisvártatva visszatért a szolga, és gondosan félrehúзва a reteszt és a rudat, kinyitotta a kaput, ahonnan egy boltozatos bejáraton keresztül egy épületekkel körülzárt négyszögletes udvarra jutottak. A boltíves bejáratnál átellenben másik kapu volt, amit a szolga hasonló módon nyitott ki, majd bevezette őket egy köves padlójú fogadóterembe, amelynek szegényes bútorzata módfelett ormóttan s ósdi darabokból állt. Az ablakok magasak és szélesek voltak, s csaknem fölérték a fekete tölgyfából készült mennyezetig; a környező magas falak árnyékot vetettek az udvarra néző ablakokra, s minthogy ráadásul még vaskos köpillérek is keresztül-kasul szeltek őket, s az üvegjük is tele volt festve vallásos képekkel és a Szentírásból vett jelenetekkel, az ablakok semmiképpen sem bocsátották be nagyságukkal arányosan a fényt, ami pedig mégis beszűrődött rajtuk, azt sötét, komor színbe vont a festett üveg.

Tressiliannek és kalauzának bőven volt ideje mindeme részletek megfigyelésére, mert várakozniuk kellett egy darabot, míg a ház jelenlegi ura nagy sokára előkerült. Noha baljós és rossz külsejű emberre számított, Anthony Foster rútsága mégis jelentősen felülmúlta

Tressilian várakozását. Középtermetű volt, izmos, de oly esetlen alkatú, hogy az már a torzsággal határos, amitől minden mozdulata a balkezes és ballábas emberek idomtalan sutaságát mutatta. Haja, amelynek gondozására a férfiak akkoriban is, akárcsak mostanság, igen kényesek és figyelmesek voltak, legkevésbé sem mutatta jelét, hogy gazdája gondosan mosta és rövid tincsekbe rendezte vagy fölfésülte volna, mely frizura oly gyakran látható a régi festményeken, és erősen emlékeztet arra, amit manapság is hordanak finom úriemberek - hanem inkább gyászos ziláltságban bomlott elő prêmes sapkája alól, s fésűt aligha ismerő kusza csimbókokban hullott bozontos szemöldökére, így keretezve egészen különös és nem éppen megnyerő ábrázatát. Szúrós fekete szemei mélyen ültek dús, torzonborz szemöldökei alatt, többnyire lesütve, mintha maguk is szégyenkeztek volna velük született kifejezésük miatt, és igyekeznének elbújni az emberek pillantása elől. Koronként azonban, mikor fölülkerekedett benne a mások megfigyelésének vágya, váratlanul fölemelte tekintetét, és élesen rászegezte azokra, akikkel társalgott, ilyenkor szemei szinte egyszerre tükrözték vad szenvedélyeit s az ész önuralmát, mellyel tetszése szerint el tudta fojtani vagy leplezni a belső érzés hevét. Arcvonásai, melyek nagyon is hozzáillettek e szemekhez és a testalkathoz, szabálytalanok és markánsak voltak, olyannyira, hogy kitörölhetetlenül bevésődtek azoknak az emlékezetébe, akik csak egyszer is találkoztak e különös ábrázattal. Mindent egybevetve, mint Tressilian magában kénytelen volt elismerni, Anthony Foster, aki most előttük állt, külső megjelenéséből ítélve végképp nem az az ember volt, akinél valaki szívesen tenne egy nem várt és nem kívánt látogatást. Öltözéke rozsdabarna zekéből állt, amelyet akkoriban a jobbfejta vidékiek viseltek, bivalybőr övén jobbról egy hosszú kés vagy talán fanyelű tör fityegett, balról rövid görbe kard. Amint belépett a szobába, fölemelte tekintetét, élesen átható pillantást vetett a jövevényekre, majd újra lesütötte a szemét, mintha lépteit számlálná, míg lassan a szoba közepére ért, és mély, fojtott hangon megszólalt:

- Szabadna tudnom az urak jövetelének okát?

Tressilianre nézett, mintha tőle várná a választ, így hát helyes volt Lambourne megállapítása, hogy a neveltetés és méltóság emelkedettebb valósága azonnal átragyog a hitványabb gúnyán. De nem ő, hanem Michael válaszolt neki, a régi barát közvetlenségével, s oly hangon, melyet a szívélyes fogadtatás iránti csöppnyi kétely sem felhőzött.

- Nahát! Drága, szerelmetes barátom, Tony Foster! - kiáltotta, s megragadván a vonakodó kezét, oly lelkesedéssel rázta meg, hogy robusztus gazdája, kihez szavait intézte, szinte megtántorodott: - Hogy-mint megy a sorod ennyi év után?... Micsoda? Hát teljesen elfelejtetted barátodat, ivó- és játszópajtásodat, Michael Lambourne-t?

- Michael Lambourne! - ismételte Foster, s egy pillanatig ránézett; majd lesütötte a szemét, és minden ceremónia nélkül kihúzván kezét a baráti szorításból, hozzátette: - Uraságod tehát Michael Lambourne?

- Igen, s ez olyan biztos, ahogy te Anthony Foster vagy - felelte Lambourne.

- Helyes - mondta a mogorva házigazda -; és mire számít Michael Lambourne e látogatásával?

- *Voto a Dios* - válaszolta Lambourne -, melegebb fogadtatásra számítottam, mint amit, úgy látszik, kapok.

- Hát te akasztófavirág... te börtöntöltelék... te hóhér barátja - felelte Foster -, akkora benned az orcátlanság, hogy még pártfogásra számítasz bárkinél, akinek a feje biztonságban van a nyakravalótól?

- Lehet, hogy olyan vagyok, amilyennek lefestettél - felelte Lambourne -, és tegyük föl, az okfejtés kedvéért, hogy magam is elismerem, de még akkor is elég jó társaság lehetek régi barátomnak, Eretnekégető Anthonynak, ámbátor ökelme mostanság valami homályos címen a cumnori kastély ura.

- Megállj csak, Michael Lambourne - szólt közbe Foster -, te most veszedelmes játékot üzöl, s mint afféle szerencsejátékosnak, az esélyek latolgatásától függ az életed... Számítsd ki, mennyi az esélyed, hogy ebben a szempillantásban ki nem hajítalak az ablakon az árokba?

- Húsz az egyhez, hogy nem - felelte a vakmerő jövevény.

- És ugyan miért nem, ha szabadna tudnom? - kérdezte Anthony Foster összeszorított foggal és ajakkal, mint aki valamilyen heves belső megrázkódtatást akar leplezni.

- Mert - felelte Lambourne hűvösen - nem mersz egy ujjal sem hozzám érni. Fiatalabb és erősebb vagyok nálad, s kétszerannyi veszett ördög lakozik bennem, még ha tán kevesebb is az alattomos gonoszból, amelyik lopva közelíti meg a célját, kötelet csempész az emberek párnája alá és patkánymérget lop a levesükbe, miként a színdarab mondja.

Foster ránézett, komolyan, aztán elfordult, és kétszer végigjárta a szobát ugyanolyan lassú, megfontolt léptekkel, mint ahogy bejött, majd hirtelen odasietett, és kinyújtotta a kezét Michael Lambourne felé: - Ne haragudj rám, jó Mike-om; csak ki akartam próbálni, nem dobtad-e még sutba régi, becsületes nyíltságod, amit irigyeid és rágalmazóid arcátlan pimaszságnak neveztek.

- Mondják, aminek akarják - felelte Michael Lambourne -, ez biz olyan portéka, amit mindenhová magunkkal kell hurcolnunk. Micsoda török! Én mondom neked, ember, önnön jó adag önbizalmam kevés volt ahhoz, hogy megéljek vele az élet nagy hajóútján, ezért aztán minden kikötőben fölvettem még egy-két tonna szemtelenséget; ami szerénység meg gátlás pedig még maradt bennem, azt mind kihajigáltam a tengerbe, hogy legyen hely az új árunak.

- Nem, nem - felelte Foster -, ha már gátlásokról s szerénységről esett szó, megnyugtathatlak, épp elegendő tőkesúllyal vitorláztál ide... De ki ez az ifjú úr, Mike? - Netán egy másik kējutazó... vitorlás, mint jómagad?

- Kérlek, kedves Foster barátom, ismerkedj meg Tressilian úrral - mondta válaszul Lambourne, és bemutatta barátját. - Ismerd meg és becsüld meg őt, mert kiváló tulajdonságokkal bíró úriember; és ámbár legjobb tudomásom szerint nem az én mesterségemet űzi, méltányos elismeréssel és bámulattal adózik a mi fajtánk művészeinek. Ő is révbe jut majd idővel, minthogy ritkán vall kudarcot; de jelenleg még csak amolyan neofita, új hívő, és úgy forog a játék művészeinek társaságában, miként a kezdő vívó a mesterek iskolájában, hogy ellesse, hogyan forgatják a kardot a védelem tanítómesterei.

- Ha ilyen férfiú, úgy megkérlek, derék Mike, fáradjál át velem egy másik szobába, mert amit most mondani akarok neked, az más fülének nem való. Uram, méltóztasson e helyiségben bevárni minket, és ne menjen ki innen semmi esetre... vannak e házban olyanok, kiket megrémítene egy idegen látása.

Tressilian bólintott, a két derék úr pedig elhagyta a helyiséget, ahol az ifjú kalandkereső most magára maradt, hogy várja visszajöttüket.¹

NEGYPEDIK FEJEZET

Hogy két lovat nem ülhet? - Lám, e legény is:
Egy szívvel szolgál Istent, ördögöt.
Gaztettei előtt imádkozik,
S ájtatos hálát ad, ha sikerült.

(Régi színdarab)

A szoba, melybe a cumnori kastély gazdája kiváló vendégét vezette, még tágasabb volt, mint amelyben az előbb társalogtak, és a szemlélőre még elárvultabb benyomást tett. Nagy tölgyfa szekrények sorakoztak körben a fal mentén, melyek ugyancsak tölgyfából való polcaikon valaha temérdek könyvet hordoztak, sok ma is megvolt még belőlük, de szakadozottan és mocskosan - porréteg ült rajtuk, pompás kötésük lehámlott, összedobálva heverték a polcon; mint ahogy az egész kastélyon meglátszott, milyen elhanyagolt minden, s mennyire ki van szolgáltatva a vandál pusztítók kényének-kedvének. De mintha maguk a szekrények is magukra haragították volna valamivel a tudomány ellenségeit, akik tönkretették a bennük levő köteteket. Több helyütt ki voltak törve, le voltak szakítva a polcok, s helyettük pókháló meg vastag por lepte be a szekrényeket.

- Akik e könyveket írták - jegyezte meg Lambourne, amint körületekintett -, aligha gondolták, kinek a kezébe kerülnek majd műveik.

- De azt se ám, hogy minő felbecsülhetetlen szolgálatot tesznek majd nekem - válaszolt Anthony Foster. - A szakács ezzel sikálta az ónedényeit, és az inas hónapok óta csak ezzel tisztogatta a csizmáimat.

- Én pedig jártam olyan városokban - folytatta Lambourne -, ahol az ilyen tudós portékát túl becsesnek ítélték volna efféle szolgálatokra.

- Piha - felelte Foster -, pápista zagyvalék egytől egyig; a fintorgó vén abingdoni apát bújta őket. Egy becsületes, jó prédikációnak a huszadrésze többet ér, mint egy kocsiderékra való ebből a római kutyaólból származó szemétből.

- Szent Isten, Tony úr, az Eretnekégető! - jegyezte meg Lambourne válaszképpen.

Foster elsötétült ábrázattal nézett rá:

- Hallgass ide, Mike barátom; verd ki a fejedből ezt a nevet és a hozzá tartozó történetet, ha nem akarod, hogy alig felújított barátságunk hirtelen s erőszakos halált haljon.

- Ugyan - felelte Lambourne -, hisz azelőtt büszke voltál rá, hogy részt vállaltál a két vén eretnek püspök halálából.

- Ez - válaszolta pajtása - még akkor történt, midőn a gyűlölség hálójában és a bűn rabságában tengődtem, de most már semmi közöm hozzá, mióta seregeibe fogadott az Úr. Melchisedek Maultext úr e tekintetben való szerencsétlenségemet Pál apostoléhoz hasonlította, aki őrizte a Szent István vértanút megkövezők ruháit. Három vasárnapon át prédikált a dologról, és a textust egy tiszteletre méltó jelenlevő személy esetével világította meg, akin engem értett.

- Kegyelmezz, Foster, kegyelmezz - mondta Lambourne -, mert nem tudom, mitől van, de borsószik a hátam, ha hallom, amint az ördög a Szentírást citálja; ráadásul hogy volt szíved, ember, elhagyni azt a jó öreg vallást, amit oly könnyedén húzhattál föl s le, mint egy kesztyűt? Hisz emlékszem még, hogy vitted bűneidet a gyóntatószékbe, oly pontosan, ahogy a hónap

fordult! És mihelyt lemosta, fényesre sikálta és hófehérre meszelte lelkedet a pap, mindjárt készen álltál a legsötétebb gazságra, amit csak ki lehet agyalni, mint a gyerek, aki rögtön beleszalad a sárba, ha a vasárnapi tiszta ujjasa van rajta.

- Ne aggaszd te magad az én lelkem miatt - felelte Foster -, olyan dolog az, amit te nem érthetel, mivelhogy neked sohasem volt. Térjünk inkább a lényeges részre, mondd meg nekem, de egyetlen szóval, mi dolgoz velem, miféle remények hoztak ide?

- Mi más, mint hogy előbbre jussak - válaszolta Lambourne -, ahogy azt egy öregasszony mondta, mikor vízbe ugrott a kingstoni hídról. Hát ide süss, ebben az erszényben van mindenem, ami megmaradt egy olyan csinos summából, amelyet csak kívánhat magának az ember. Te itten tekintélyes ember vagy, és úgy vélem, megfelelő barátaid is vannak, mert a hír azt tartja rólad, hogy különleges pártfogás alatt állsz... na, csak ne mereszd úgy a szemed, mint a leszúrt disznó, ember, hát azt hiszed, táncolhatsz úgy a hálóban, hogy ne vegyék észre? Én viszont tudom, hogy az ilyen védelmet nem adják semmiért; biztosan kell ezért szolgálatokat tenned, és ezekben ajánlkozom segítségedre lenni.

- És ha nem szorulok rá a segítségedre, akkor mi lesz, Mike? Közismert szerénységeddel azt hiszem, ezt az esetet is számításba vetted.

- Más szóval - csattant föl Lambourne - te akarod kisajátítani az egész munkát ahelyett, hogy osztoznál a jövedelmen... vigyázz, Anthony, nehogy túl mohó legyél. Aki sokat markol, keveset fog. Nézd csak, mikor a vadász szarvaslesre megy, nemcsak egy kutyát visz magával. Vele van kitartó vérebe, amelyik hegyen-völgyön üldözi a megsebzett bakot, de vele van figyelő kutyája is, amelyik éles szemével okozza halálát. Te vagy a véreb, én a figyelő kutya, és a gazdának mindkettőre szüksége lesz, ráadásul busásan meg is tudja fizetni. Benned megvan a kellő eszélyesség, a kérlelhetetlen célratörés, s oly makacs, kitartó gyűlölet, ami hiányzik az én természetemből. Én viszont merészebb, fürgébb vagyok, akár cselekvésre, akár fortélyra. A mi tulajdonságaink külön-külön nem olyan tökéletesek, de ha egyesítjük őket, a világot is legyűrhetjük. Mit szólsz ehhez - vadásszunk párban?

- Tolakodó ajánlat, így beleártani magad a magánügyeimbe, de hiszen te mindig is nevetlen gézengúz voltál.

- Nem lesz rá okod, hogy így beszélj, ha csak gorombán vissza nem utasítod az előzékenységemet - mondta Michael Lambourne -; de ha mégis, akkor őrizkedj tőlem, lovag úr, mint a költemény mondja. Vagy osztozom szándékaidban, vagy keresztülhúzom őket; ugyanis azért jöttem ide, hogy tevékenykedjek, vagy veled, vagy ellened.

- Nos - felelte Anthony Foster -, mivel ilyen kedvező választást kínálsz, inkább barátod, mint ellenséged akarok lenni. Igazad van: be tudlak ajánlani egy patrónus szolgálatába, akinek a módjából telik kettőnkre, de akár százunkra is. És az igazat kimondva, te igencsak alkalmas vagy e szolgálatra. Ő merészséget és ügyességet kíván... a törvénykönyvek majd melletted állnak; holmi aggályoskodásnak nincs helye az ő szolgálatában... de ki gyanúsított téged valaha is azzal, hogy lelkiismereted van?... aki udvaroncot akar szolgálni, annak biztos fellépés kell... a te arckifejezésed pedig olyan kifürkészhetetlen, mint egy milánói sisakrostély. Egy dolog van csupán, amin szeretném, ha változtatnál.

- Éspedig, legkiválóbb barátom, Anthony? - kérdezte Lambourne. - Mert esküszöm a legendás hétalvók párnájára, hogy nem leszek rest kijavítani.

- Hát éppen most szolgáltattál rá jó példát - felelte Foster. - A beszéded túlságosan régimódi, és ahogy folytonosan cifra káromkodásokkal fűszerezed, csak úgy bűzlik a pápistaságtól. A külsőd is egészben véve túlságosan züllött és szokatlan ahhoz, hogy ölordsga kíséretébe

léphess vele, miután neki meg kell őriznie a jó hírét a világ szemében. Kissé át kell alakítanod az öltözködést, hogy komolyabb és rendezettebb legyen; a köpenyedet vedd föl a másik válladra is, a csokrod szalagja ne lógjon, hanem legyen kivasalva és keményítve. A hódprémes kalapod karimáját nagyobbítanod kell, viszont a térdnadrágod buggyát csökkenteni... azonkívül járjál templomba, vagy ami még jobb, imaórára, legalább havonta egyszer... csak hitedre és lelkedre fogadkozz... számúzd arcodról a hetvenkedő pillantást, és ne kapkodj folyton a kardod markolatához, csak akkor, ha komolyan elő akarod rántani a gyilkos fegyvert.

- Ha beszédedből ítéllek meg, Anthony, te megörültél - felelte Lambourne -, és amit nekem lefestettél, az inkább egy puritán feleségének az ajtónállója, mintsem egy udvaronc csatlósa! Igen, az efféle alaknak, amit belőlem szeretnél faragni, könyv való az oldalára, nem tör, és az a jó, ha csak annyi férfiasággal lehet gyanúsítani, ami elég ahhoz, hogy egy büszke nemesasszonyt elkísérjen ígéhirdetésre a Szent Antonlinba, és veszekedjen a nevében minden lapos sapkás kócnyalóval, aki a helyére tolakodik. Másképpen kell vitézkedni annak, aki egy nemesúr kíséretében akar az udvarba bevonulni.

- Nyugodj csak meg, pajtás - válaszolta Foster -, amióta elmentél, változtak a dolgok Angliában; ma már akadnak olyan emberek, akik a legveszedelmesebb és legtitkosabb megbízatásokban is állják a sarat, s egyetlen hencegő szó, esküdözés vagy profánság el nem hagyja a szájukat.

- Vagyis - felelte Lambourne - afféle kereskedelmi vállalkozásban dolgoznak, ahol elvégzik az ördög dolgát anélkül, hogy a neve elhangzanék az ügyletben? Hát én rajta leszek, hogy inkább utánozzam, mintsem elveszítsem ezt az új világot, ha már szerinted olyan jól kifinomodott. De, Anthony, hogy hívják ezt a nemesurat, akinek a szolgálatában képmutatónak kell lennem?

- Aha! Szóval most bújik ki a szög a zsákból, Michael úr? - kérdezte Foster vészjósló mosollyal. - Ezért ütötted hát az orrod az ügyeimbe?... Honnan tudod, hogy létezik egyáltalán ilyen személy *in rerum natura*,¹⁴ és nem a bolondját járatom veled egész idő alatt?

- Még hogy a bolondját járatad velem, te borgőzös fejű csaló? - felelte Lambourne elszántan. - Akármilyen ködösnek és homályosnak véled is magad, egy napra volna csak szükségem, hogy úgy átlássak rajtad meg az ügyeiden, ahogy nevezni méltóztatol, mint egy ócska istállólámpa szutykos buráján.

Ebben a pillanatban a társalgást a szomszéd szobából behallatszó sikoly szakította félbe.

- Az abingdoni szent keresztre! - kiáltotta Anthony Foster, ijedtében megfélemedkezve protestáns mivoltáról. - Tönkretettek!

E szavakkal berontott a szobába, ahonnét a sikoly hallatszott, Michael Lambourne pedig a nyomában. Nekünk azonban a társalgást félbeszakító hangok magyarázata végett egy kissé vissza kell térnünk elbeszélésünknek egy korábbi pontjához.

Említettük volt, hogy midőn Lambourne elkísérte Fostert a könyvtárba, Tressiliant magára hagyták az ódon fogadóteremben. Fekete szeme megvetéssel nézett utánuk, melynek egy részét elméje tüstént önmaga ellen fordította, amiért odáig alacsonyodott, hogy akár egy percre is bizalmas cimborájuk legyen. „Ez hát a társaság, Amy - tűnődött magában -, melyre szörnyű könnyelműséged, gondatlan és semmivel sem indokolható csalfaságod ítélte azt, kitől barátai hajdan mennyire más dolgokat reméltek, és aki most megveti magát, mint ahogy később mások is megvetik majd, amiért ilyen hitvány mód megalázza magát szerelmedért! De mégse

¹⁴ Természet szerint, a valóságban. (latin)

hagylak sorsodra téged, legtisztább s legodaadóbb szenvedélyem egykori tárgyát, jóllehet számomra mostantól nem vagy már egyéb, csak siratni való múlt... megmentelek csábítódától és önmagadtól is... visszaadlak atyádnak... Istenednek. Azt nem tudom elérni, hogy a fényes csillag újra abban a szférában ragyogjon, ahonét leszökött, de...”

Apró nesz riasztotta föl merengéséből; körülnézett, és a gyönyörű, pompásan öltözött nőben, aki e pillanatban lépett be egy oldalsó ajtón, fölismerte a keresett személyt. E fölismerés nyomán első ösztöne az volt, hogy köpenye gallérjával eltakarja arcát, míg kedvező pillanatot nem talál, hogy leleplezze magát. Ám szándékát megghiúsította az ifjú hölgy (nem volt több tizenhét évesnél), aki örömmel odaszaladt hozzá, és köpenyénél fogva játékosan magához vonta. - Nem, kedves barátom, ha már oly sokáig vártam rád, nem azért jöttél a szobámba, hogy álarcost játsszál... Megvádollak azzal, hogy elárultad az igaz szerelmet és az odaadó gyengédséget; neked pedig, oda kell állanod a bíró pulpitusához, és kendőzetlen arccal felelned... mit mondasz hát, bűnös vagy ártatlan?

- Ó, jaj, Amy! - mondta Tressilian halk, mélabús hangon, míg engedte, hogy a lány lefejtse arcáról a ruhát. Hangja s még inkább arcának váratlan látványa egy szempillantás alatt elfújta a hölgy játékos kedvét. Hátrahőkölt, halálsápadtra vált, s kezébe temette arcát. Tressilian egy percig maga is erősen fel volt indulva, de mintha hirtelen eszébe jutott volna, hogy ilyen talán vissza nem térő alkalmat nem szabad elszalasztani, megszólalt: - Ne félj tőlem, Amy.

- Miért kellene félnem magától - mondta a hölgy, és elvette kezét az arca elől, mely most sötét pírban égett. - Miért kellene félnem magától, Tressilian úr... Avagy miért háborgat, uram, jelenlétével lakásomban hívatlanul és nem kívántan?

- Lakásodban, Amy! - felelte Tressilian. - Ah! Lakásodnak nevezel egy börtönt?... Egy börtönt, melynek őre az emberi faj legocsmányabb söpredéke, akinél tán csak a gazdája nagyobb gazember!

- Ez a ház az enyém - mondta Amy -, enyém, amíg úgy tetszik, hogy itt lakom... Ha nekem jólesik magányban élnem, ki vonhat érte kérdőre?

- Atyád, leányzó - felelte Tressilian -, összetört szívű atyád; aki engem küldött felkutatásodra azzal a hatalommal, melyet saját személyében nem gyakorolhat. Íme, a levele, akkor írta, midőn áldotta testi fájdalmát, mert valamelyest tompította a lelke gyötrelmeit.

- A fájdalmát!... Tehát beteg apám? - kérdezte a hölgy.

- Annyira az - felelte Tressilian -, hogy már a legnagyobb sietséggel sem hozhatod vissza egészségét, de minden készen áll elutazásodra nyomban, mihelyt beleegyezésedet adod.

- Tressilian - válaszolt a hölgy -, én nem tudom... nem szabad... nem merem elhagyni ezt a házat. Menj vissza atyámhoz... mondd meg neki, kieszközlöm, hogy tizenkét órán belül láthassam őt. Menj vissza, Tressilian... mondd, hogy jól vagyok, boldog vagyok... bár tudnám, hogy ő is az... mondd, hogy ne féljen, jövök, még hozzá úgy, hogy minden bánatát, amit Amy okozott neki, elfelejti... Menj, jó Tressilian... Téged is megsértettelek, de hidd el, van hatalmam, hogy begyógyítsam a sebeket, miket én okoztam... elraboltam tőled egy gyermeki szívet, ami nem volt méltó hozzád, de visszafizetem a veszteséget kitüntetésekkel és előléptetéssel.

- Ez a válaszd számomra, Amy?... Hiú becsvágy talmi díszét kínálsz elrablott lelki békémért cserébe?... De ám legyen... nem korholni, hanem szolgálni és kiszabadítani jöttem téged... Nem titkolhatod előlem, fogoly vagy itt. Különböző jó szíved... mert valaha jó volt... már atyád ágya mellett lenne... Jer, szegény, rászédett, boldogtalan leány, minden el lesz felejtve... minden meg lesz bocsátva. Ne félj attól, hogy zaklatni foglak kötésünk miatt... álom volt az, s

én már felébredtem... De jöjj, atyád még él. Jöjj, s egy nyájas szó... egy bűnbánó könny kitörli az emléket mindannak, ami volt.

- Nem mondtam-e az imént, Tressilian - felelte a hölgy -, hogy feltétlenül elmegyek atyámhoz, s csupán annyi késedelemmel, amennyi szükséges, hogy eleget tehessek más, éppoly elengedhetetlen kötelességemnek?... Menj, vidd meg neki a hírt... oly biztosan eljövök, ahogy fény van az égen... vagyis mikor engedélyt kapok.

- Engedélyt? Engedélyt, hogy meglátogathasd atyádat, ki betegágyán, sőt talán halálos ágyán fekszik! - tört ki türelmetlenül Tressilian. - És kitől kérsz engedélyt?... Attól a nyomorulttól, aki a barátság álarcában csalárdul visszaélt a vendégszeretettel, és ellopott téged atyád fedele alól!

- Ne rágalmazd, Tressilian! Akiről beszélsz, annak oldalán is kard van, éppoly éles, mint a tiéd... vagy élesebb, hiú ember... mert legfényesebb tetteid, miket békében vagy háborúban cselekedtél, oly méltatlanok ahhoz, hogy az övé mellett emlegesd, mint alacsony rangod abban a körben, ahol ő mozog... Hagyj el! Menj, vidd meg üzenetemet apámnak, s ha legközelebb értem küld, kellemesebb hírnököt küldjön.

- Amy - felelte Tressilian nyugodtan -, nem indíthatsz meg szemrehányásaiddal. Mondj legalább valamit, hogy némi reménysugarat vihessek öreg barátomnak... A rangja, amivel úgy kérkedsz - tiéd is, Amy? A férj jogán korlátoz ő mozgásodban?

- Vess féket alantas, bárdolatlan nyelvedre! - felelt élesen a hölgy. - Nem méltatok válaszra olyan kérdést, mely becsületed sérti.

- Nekem már elég az, amit a válasz megtagadásaképpen mondtál - válaszolt Tressilian -, és ne feledd a szavam, bármily szerencsétlen vagy is: atyád teljes tekintélyével rendelkezem, hogy engedelmességet követeljek tőled, és én megmentelek a bűn és szomorúság e rabságából, Amy, ha kell, ellenedre is.

- Itt ne fenyegetőzz erőszakkal! - kiáltotta a hölgy, hátrálva előre és megrettenve a férfi pillantásából s viselkedéséből sugárzó eltökéltségtől. - Ne fenyegezz, Tressilian, mert vannak eszközeim, hogy megghiúsítsam az erőszakot.

- De remélem, nem szándékozol ily gonosz ügy szolgálatába állítani őket? - kérdezte Tressilian. - Akaratod, befolyásolatlan, szabad, természetes akaratod birtokában, Amy, nem választhatod ezt a becsstelen rabszolgaállapotot... ígézet ül rajtad... csalárdság áldozata lettél... valamely kicsikart esküvés tart most fogva... De én megtöröm a varázst... Amy, a kiváló, a megtört szívű édesatyád nevében parancsolom, kövess!

Így szólván odalépett hozzá, és kinyújtotta karját, azzal a szándékkal, hogy megfogja. A hölgy azonban hátraugrott a keze elől, és ajkát ekkor hagyta el az a sikoly, melynek hallatára, mint már láttuk, Lambourne és Foster megjelent a szobában.

Az utóbbi alig lépett be, máris kitört belőle a kiáltás:

- Máglya és eretnek! Mi történt itt? - Majd a hölgyhöz fordulván, így szólt félig esdeklő, félig parancsoló hangon: - Egek! Asszonyom, mit keres itt, ezen a tiltott helyen? Távozzon, távozzon... itt most élet-halál forog kockán... Maga pedig, barátom, akárki legyen is, hagyja el a házat... pusztuljon innét, mielőtt töröm markolata közelebbi ismeretségbe nem kerül a bordáival... Rántsz kardot, Mike, és szabadíts meg bennünket a gazfickótól!

- Nem én, lelkemre nem - felelte Lambourne -, velem jött ide, és a kard törvénye védi tőlem, legalábbis addig, amíg újra nem találkozunk... Hanem figyelj rám, cornwalli barátom, te cornwalli vihart hoztál magaddal, hurrikánt, mint az Indiákon mondják. Hordd el innét magad, távozz, süvíts, különben raportra küldünk a magasságos bíró elé, de a Szent Mihály lován ám.

- Félre innen, hitvány szolga! - förmedt rá Tressilian. - Asszonyom, Isten vele... amennyi élet még pislákol atyja kebelében, ki fog hunyni a hírre, amit el kell majd mondanom neki.

Azzal otthagya őket, a hölgy pedig elhalón rebegte utána, mikor kilépett az ajtón:

- Tressilian, ne légy meggondolatlan... ne költsd rossz híremet.

- Ez aztán pompás - mondta Foster. - Könörgöm, hölgyem, menjen a szobájába, hadd fontoljuk meg, mivel válaszoljunk erre... nem, ne késlekedjék tovább.

- Nem parancsra megyek ide vagy oda - felelte a hölgy.

- De most kell, szép hölgy - válaszolta Foster -, bocsássa meg a szavaimat, de ördög és pokol, az idő nem alkalmas a finomkodásra... azonnal menjen a szobájába. Mike, kövesd azt a beképzelt okvetetlenkedő frátert, és kísérd ki a házból, amint jónak ítéled, míg én észhez térítem ezt az önfejű hölgyet... húzd ki a pengédet, ember, aztán utána.

- Követem őt - mondta Michael Lambourne -, és jócskán kiviszem majd Flandriából; de hogy vérét ontsam egy embernek, akivel reggel együtt iszogattam, az nem fér össze a lelkiismeretemmel. - Így szólván távozott.

Tressilian eközben sietős léptekkel haladt az első ösvényen, ami azzal kecsegtetett, hogy átvezet a vadul burjánzó parkon, melyben Foster kastélya állott. A sietség s lelkének lehangolt-sága félrevitte lépteit, és ahelyett, hogy rátért volna a sétányra, mely a falu felé vezetett, egy másikat választott, és ezen néhány percnyi sietős, figyelmetlen gyaloglás után a birtok túlsó végéhez jutott, ahol egy hátsó kapu nyílt a falon, s ezen túl a tágas mező következett.

Tressilian megállt egy pillanatra. Közömbös volt neki, mely úton hagyja el az emlékeiben immár oly gyűlöletes helyet; csakhogy a hátsó kapu zárva volt, és távozását ezáltal meg-hiúsította.

- Mindenesetre meg kell próbálnom - mondta magában -; nincs más mód, hogy visszanyerjük ezt az elveszett... szerencsétlen... mégis oly angyali és boldogtalan leányt, csak ha atyja az ország megszegett törvényeihez folyamodik... sietnem kell, hogy tudomására hozzam e szívet tépő hírt.

Miközben Tressilian ekképp társalogva magával a kapuhoz lépett, hogy megpróbálja kinyitni, vagy átmászni rajta, észrevette, hogy kívülről kulcsot dugtak a zárba! A kulcs megfordult, a zár kattant, és a belépő lovag, akin lovaglómente és lehajtott karimájú, lógó tollú kalap volt, legott szemben találta magát alig négy yardnyira Tressiliannal, aki kifelé akart menni. Egyszerre röppent el ajkukról a kiáltás, a harag és meglepetés hangján. - Varney! - Tressilian!

- Mit keresel itt? - kérdezte zordan az idegen Tressiliantól, mikor felocsúdott pillanatnyi meglepetéséből. - Mit keresel itt, ahová senki se vár, és senki se kíván?

- Nem úgy, Varney - felelte Tressilian -; te mit keresel itt? Eljöttél, hogy diadalt ülj az ártatlanságon, melyet tönkretettél, mint a keselyű vagy a holló visszamegy, hogy belakmározzon a bárányból, melynek a szemét előbb kívájta? Vagy azért jöttél tán, hogy kihívd egy becsületes férfi megérdemelt bosszúját? Kard ki, kutya, és véd magad!

Tressilian e szavakkal kihúzta kardját, Varney azonban csak markolatára tette a kezét, úgy válaszolt: - Te megvesztél, Tressilian... a látszat, bevallom ellenem szól, de mindenre esküszöm, amit pap kimondhat, vagy ember tehet, hogy Amy Robsart kisasszonynak kezemtől nem esett bántódása; és az igazat megvallva, nem szívesen küzdenék meg veled ebben az ügyben... Tudod, hogy nem vagyok rest a harcra.

- Ezt már hallottam tőled, Varney - felelte Tressilian -, de most úgy tetszik, szavadnál külön bizonyosságot szeretnék erre nyerni.

- Ami nem is fog elmaradni, ha penge és a markolat nem hagynak cserben - válaszolta Varney, és jobbjával kihúzván kardját, miközben baljával hátravetette mentéjét, oly lendülettel vetette magát Tressilianre, mely egy pillanatig fölénybe látszott őt hozni. E fölény azonban nem tartott sokáig. Tressilian bosszúra eltökélt elméjéhez oly kéz és szem társult, melyek csodálatosan alkalmazkodtak az egyenes kard forgatásához, úgyhogy Varney, kit ellenfele keményen szorongatott, igyekezett nagyobb erejére hagyatkozva közelebb férközni hozzá. E célból megkockáztatta, hogy elszenvedi Tressilian egyik vágását a mentéjére, ami most karjára volt csavarodva, és amíg ellenfele kiszabadította belegabalyodott kardját, közelebb férközött hozzá, ezáltal saját kardját is rövidítve, de azzal a szándékkal, hogy átküldje ellenfelét a másvilágra. Tressilian azonban résen állt, és előrántva törét, felfogta annak pengéjével a veszélyes csapást, mely egyébként véget vetett volna a viadalnak, és az eztán kibontakozó tusában oly ügyességet árult el, mellyel megerősíthette azt a véleményt, hogy Cornwallból származik, hisz ennek szülöttei tudvalevően a birkózás valóságos mesterei, és ha fölújítanák az antik idők versenyeit, könnyedén kihívhatnák egész Európát a porondra. Varney balul sikerült támadása következtében oly hirtelen s nagyot esett, hogy kardja messzire kirepült kezéből, és mielőtt talpra állhatott volna, ellenfele kardja már torkának szegeződött.

- Adj nekem azonnal módot, hogy kiszabadítsam galádságod áldozatát - mondta Tressilian -, különben utoljára látod Teremtőd áldott napvilágát!

És mialatt Varney nagy zavarában vagy konokságában nem válaszolt, hanem hirtelen erőfeszítéssel megpróbált felállni, ellenfele hátralendítette karját, és be is váltotta volna fenyegetését, ha a sújtó kart el nem kapja Michael Lambourne, aki a pengecsattogás zajára épp időben érkezett, hogy megmentse Varney életét.

- Na gyere, gyere csak, cimborám - mondta Lambourne -, itt már eleget végeztél, sőt még többet is annál... szedd a sátorfádat, aztán igyekezzünk... a Fekete Medve már morog utánunk.

- Tágíts innen, nyomorult! - felelte Tressilian, ahogy kirántotta karját Lambourne szorításából.
- Hogy mersz közém és ellenségem közé állni?

- Nyomorult?! Nyomorult! - ismételte Lambourne. - Erre a hideg acél fog felelni, mihelyt egy kupa borral lemostam annak a reggeli kortynak az emlékét, amit együtt ittunk. Addig is nézz körül, és hordd el az irhádát... inalj... tűnj el... mert ketten vagyunk ellened.

Igazat beszélt, minthogy Varney már kihasználta az alkalmat, és visszaszerezte fegyverét; Tressilian belátta, hogy örültség lenne tovább erőszakolni a vitát ilyen túlerővel szemben. Levette oldaláról erszényét, kivette a két aranyat, és odahajította Lambourne lába elé: - Nesze, reggeli béred, gyáva gazfickó... ne mondd, hogy ingyen hoztál ide... Varney, tőled búcsúzom, de találkozunk még, ahol senki sem választhat majd szét minket. - Ezzel megfordult, és a kapun át eltávozott.

Varney láthatólag híján volt a hajlandóságnak vagy tán az erőnek (mert alaposan megütötte magát), hogy visszavonuló ellenségét üldözzön. De sötétben nézett utána, míg amaz el nem tűnt, aztán megszólította Lambourne-t: - Foster barátja vagy, cimbora?

- Életre-halálra, mint kés a nyelének - válaszolta Michael Lambourne.
- Nesze egy szép sárga csikó... kövesd azt a fickót, és figyeld meg, merre van a vacca, aztán jelentsd nekem, itt fõnn a kastélyban. Csak óvatosan és csendben ám, ha kedves az életed.
- Eleget mondott - felelte Lambourne -, a szagáról is követni tudom, akár a kopó.
- Eredj hát - mondta Varney, és hüvelyébe dugta a kardját, majd hátat fordítva Michael Lambourne-nak lassan elballagott a ház felé. Lambourne még maradt egy pillanatra, amíg föl-szedte az aranyakat, amiket korábbi útítársa oly keresetlen modorban hajított felé, és mialatt elrakta õket erszényébe, Varney borravalójával együtt, ezt mormogta: - S én még Eldorádóról meséltem azoknak a tökfilkóknak... Szent Antalra, nincs még egy olyan Eldorádó a magam-fajta fickónak, mint a víg öreg Anglia! Úgy éljek, hogy aranyesõ hull az égbõl, olyan sűrûn ragyognak a fûvön, mint a harmatcseppek - csak össze kell szedni. És olvadjon el a kardom, mint a jégcsap, ha ki nem veszem a részem ezekbõl a fényes harmatcseppekbõl.

ÖTÖDIK FEJEZET

Ismerte a világot, akár
Kormányos iránytűjét, mely saját
Érdekét jelzi; vezércsillagát.
Így feszített jó vitorlát a mások
Vad szenvedélye támasztotta szélbe.

(A csaló tragédiája)

Anthony Foster még egyre szép vendégével vitatkozott, aki megvetéssel háritott el minden kérést és könyörgést, hogy vonuljon vissza saját lakosztályába, mikor füttyszó harsant fel a kastély bejáratánál.

- Na, szépen jártunk - mondta Foster -, amott jelez már az uram, és hogy mit mondok majd neki erről a fölfordulásról, lelkemre, nem tudom. Balszerencse ólálkodik ennek a megátal-kodott gazfickó Lambourne-nak a nyomában; csodálatosképp sikerült megúsznia a bitót, de csak azért, hogy most visszajöjjön, és tönkrementen!

- Nyugodjon meg, kérem - mondta a hölgy -, és nyissa ki a kaput gazdája előtt... Uram! drága uram! - kiáltotta azután az ajtóhoz sietve, majd csalódott hangon tette hozzá: - Eh! csak Richard Varney.

- Igen, asszonyom - felelte Varney, amint belépett, és tiszteletteljes bókkal üdvözölte a hölgyet, amit ő nemtörődomség és bosszúság hanyag keverékével viszonzott -, csak Richard Varney; de az első szürke felhőt is szívesen kell fogadni, mikor földereng keleten, mert az áldott nap hírnöke.

- Hah! Uram jó ide ma este? - kérdezte a hölgy, örvendező, mégis meghökkent izgalommal, mire Anthony Foster vette át a szót és megismételte a kérdést. Varney azt felelte a hölgynek, hogy ura fölkeresni szándékozik őt, és épp valami bókot készült mondani, mikor a hölgy a fo-gadó szoba ajtajához szaladt, és kikiáltott: - Janet... Janet... gyere azonnal az öltözőszobámba. - Aztán visszafordult Varneyhoz, és megkérdezte tőle, van-e más üzenete számára urától.

- Ez a levél, nagybecsű hölgyem - felelte amaz előhúzáván kebléből egy vörös selyembe csomagolt kis holmit -, és vele együtt egy zálog Érzelmei Királynőjének. - Türelmetlen siet-séggel látott hozzá a hölgy, hogy lefejtse a selyemfonalat a kis csomagról, majd nem tudván rögtön kibontani a csomót, amellyel megkötötték, újra Janetnek kiáltott: - Hozz egy kést... ollót... vagy akármit, amivel ki lehet bontani ezt a gonosz csomót!

- Nem tenné meg szegény töröm is, nagybecsű hölgyem? - kérdezte Varney, és átnyújtott egy finom művű kis tört, ami szépen cserzett kardkötőjén lógott.

- Nem, uram - felelte a hölgy, elhárítva a felajánlott szerszámot -, acéltör nem fogja elmetsze-ni az én szerelmi csomómat.

- Pedig sokat elmetszett már - mondta Anthony Foster, félig elfordulva a hölgytől, és Varneyra pillantva. Időközben a csomó megoldódott, méghozzá kizárólag Janet ügyes és furge ujjainak a jóvoltából. Egyszerűen öltözött, bájos teremtség volt Janet, Anthony Foster lánya, aki futva érkezett úrnője többszöri hívására. A csomagocskából keleti gyöngyökkel ékes nyaklánc került elő egy illatos levélke kíséretében. A hölgy egy futó pillantás után komornájára bízta az előbbi, míg maga az utóbbi tartalmát olvasta, sőt falta szemével.

- Valóban, asszonyom - jegyezte meg Janet, amint elragadtatva szemlélte a gyöngysort -, Tirus leányai sem viseltek szebb nyakéket ennél... hát még az ajánlás: „Egy még szebb nyakra”... minden gyöngyszeme felér egy birtokkal.

- És minden szó ezen a drága papiroson felér az egész füzérrel, leányzó... de jer öltözőszobámba; ma este ragyognunk kell, hisz uram érkezik ide... Arra kér, hogy tiszteljem meg kegyelmedet, Varney úr, s kívánsága számomra parancs. - Ezennel meghívom a mai estebédre lakosztályomba, Foster úrral egyetemben. Intézkedjék, hogy minden illően történjen, és megfelelő előkészületeket tegyenek uram fogadására. - A hölgy ezzel elhagyta a szobát.

- Máris rangot ruház magára - jegyezte meg Varney -, és úgy osztogatja kegyét, mintha már osztogna az úrral a méltóságban. - Jól van, bölcs dolog előre gyakorolni a szerepet, melyet a szerencse juttatott nekünk. A fiatal sasnak is előbb bele kell nézni a napba, hogy aztán erős szárnyán feléje repülhessen.

- Ha az orrát fennhordva - mondta Foster - nem vakul el a szeme, biztosíthatlak, hogy a kis hölgy nem fogja meghajlítani a gerincét. Egykettőre kiröppen az én füttyöm hatóköréből, Varney úr. Mondhatom, már most se vesz túl sokba.

- Csak a te hibád, te morc, fantáziátlan alak - felelte Varney -, mert nem ismersz más bánásmódot, csak a nyers, állati erőszakot. Nem tudod kellemesebbé tenni neki az otthont zenével, játékokkal? Nem tudod elriasztani a kinti világtól gonosz manókról szóló mesékkel? Itt laksz a templom töszomszédságában, és annyi sütnivalód sincs, hogy kitalálj legalább egy kísértetet, amivel engedelmességre riaszthatod a fehérnépet.

- Ne beszélj így, Varney úr - mondta Foster -: az élőkől nem félek, de a temetőkertben fekvő halott szomszédaimmal nem akarok se játszani, se tréfát űzni. Mondhatom neked, erős lélek kell a közelükben élni; a derék Holdforth tiszteletes úr, aki délután prédikált a Szent Antonlinban, halálra rémült, mikor legutóbb meglátogatott.

- Tartsd a babonás szád - felelte Varney -, és a látogatód helyett inkább arról beszélj nekem, te köntőrfalazó csirkefogó, hogy került Tressilian a hátsó kapuhoz?

- Tressilian! - ismételte Foster. - Mit tudom én, ki az a Tressilian. Sose hallottam hírét.

- Hogyhogy, gazfickó, hát ez volt az a cornwalli jómadár, akinek az öreg Sir Hugh Robsart a bájos Amyjét szánta, és most idejött a forrófejű bolond, hogy fölkutassa a szép szökevényt: valamit csinálni kell vele, mert úgy gondolja, hogy sérelem érte, és nem az a meghunyászkodó paraszt, aki ezt nyugodtan eltűri. Szerencsére mit sem tud uramról, azt hiszi, csak velem kell elbánnia. De a sátán nevére, hogy került ide?

- Hát Mike Lambourne-nal, ezt te is tudhatod - felelte Foster.

- És ki légyen az a Mike Lambourne? - kérdezte Varney. - Jóságos egek! Te legjobban tennéd, ha kiakasztanál egy cégért az ajtód fölé, és minden erre vetődő idegent behívnál, hogy nézze meg, mit tartogatsz elzárva még a naptól és a kinti levegőtől is.

- Úgy, úgy! Szépen jutalmazol a szolgálatomért, Richard Varney úr - válaszolta Foster. - Hát nem azzal bíztál meg, hogy kerítsek neked egy fickót, akinek jó kardja és gátlástalan lelkiismerete van? És nem fáradoztam én, hogy fölleljem a megfelelő embert - mert, hála az égnek, ismerőseim nem ilyen fickókból kerülnek ki -, mikor, szinte gondviselészerűen, beállít ez a magas fickó, aki minden tulajdonságával szakasztott az a csatlós, akit kívántál, hogy vaskos szemtelenségével rám tukmálja az ismeretségét, én pedig gondolván, hogy örömet okozok neked, engedtem tolakodásának... most meg, lám, ez a köszönet, amiért odáig alacsonyodtam, hogy tárgyalok vele!

- És ez a fickó - érdeklődött Varney -, lévén hozzád hasonló, talán csak mostani képmutatásod hiányzik belőle, mely oly vékonyan vonja be kemény haramiaszívedet, mint az aranyozás a rozsdás vasat, szóval ez a fickó hozta magával a szende, szemérmes Tressiliant?

- Együtt jöttök, a Magasságosra mondom! - felelte Foster. - És Tressilian, az igazat megvallva, egy percig szót is válthatott bájos madárkánkkal, míg én négyszemközt beszéltem Lambourne-nal.

- Hebehurgya gazember! Mind a kettőnknek vége - tört ki Varney. - Az utóbbi időben úgys sokat gondol apja otthonára, mikor főúri szeretője magára hagyja. Ha ez a papoló bolond visszaédesgeti a régi galambdúcba, mind a kettőnknek befellegzett.

- Ettől nincs mit tartani, jó uram - felelte Anthony Foster -; semmi kedve sincs csábításának engedni, hisz mihelyt meglátta, fölsikoltott, akárha vipera marta volna meg.

- Ez helyes. Nem tudnál a lányodból kiszedni valamit, amiből gyanítani lehetne, mi történt köztük, jó Foster?

- Megmondom kegyelmednek kereken, Varney úr - felelte Foster -, leányom nem fogja a céljainkat szolgálni, sem a mi útjainkon járni. Én járhatok rajtuk, mert tudom, miként bánjam meg gonosztetteimet, de gyermekem lelkét nem teszem ki veszélynek, sem a te kedvéért, sem az urad kedvéért. Én járhatok csapdák és kelepccék között, mert megfontolt vagyok, de az ártatlan bárányt nem engedem közibük.

- Ugyan, te gyanakvó bolond, én éppúgy ellene volnék, mint te, hogy azt a gyerekképű leánykádát bevonjam a terveimbe, vagy hogy az apja oldalán masírozzon a pokolba. De közvetve nem puhatolhatná ki valamit nála?

- Meg is tettem, Varney úr - válaszolta Foster -, és azt mondta, úrnője édesapja betegsége miatt sikoltott fel.

- Pompás! - felelte Varney. - Ezt az elejtett megjegyzést érdemes fölvenni, és majd kisütök belőle valamit. De ettől a Tressiliantól meg kell szabadítanunk a vidéket. Nem terheltem volna senkit a dologgal, mert utálok, mint az erős mérget - a jelenléte is fojtogat -, és ma meg is szabadultam volna tőle, ha nem csúszik meg a lábam, mikor... az igazat megvallva, ha cimborád nem siet a segítségemre, és nem fogja le a kezét, mostanra alighanem tudnám már, a mennybe avagy a pokolba masírozunk-e mi ketten.

- S ekkora veszedelemről csak így beszél! - szörnyülködött Foster. - Erős szíve van, Varney úr... ami engem illet, ha nem remélném, hogy sok évet érek meg, és lesz időm a töredelem nagy művére, nem folytatnám tovább kegyelmeddel.

- Ó, te addig fogsz élni, mint Matuzsálem - felelte Varney -, akkora gazdagságban, mint Salamon; és oly töredelmesen fogod bánni a bűneidet, hogy megjavulásod híresebb lesz, mint gazemberséged - ami pedig nagy szó. De mindennek ellenére, Tressilianról gondoskodni kell. A fullajtárod már a nyomában van, hogy kikémlelje. Közös érdekünk forog kockán, Anthony.

- Igen, uram - mondta Foster rosszkedvűen -, erre olyasvalakivel kell szövetkezni, aki annyit se tud a Bibliából, hogy méltó a munkás az ő bérére. Mint rendesen, nekem kell vállalom a gondot és a kockázatot.

- Kockázatot! és miféle szörnyű kockázatot, ha szabadna tudnom? - kérdezte Varney. - Ez a fickó újra ideológizál majd, bejön a házába, így hát nem a legtermészetesebb-e, ha betörőnek vagy birtokháborítónak tekinted, és hideg acéllal vagy forró ólommal fogadod? Még a szelindek is lehúzza, aki az óljához merészkedik, és ki veheti rossz néven tőle?

- Úgy bizony, szelindek dolgom és szelindek bérem van maguk között - mondta Foster. - Itt van kegyelmednek, Varney úr, egy jó kis szabad birtoka, annak a vén babonásnak a tulajdonából; én meg csak szerény haszonbérletben élvezem ezt a kastélyt kegyelmedtől, s a szerződés bármikor felbontható, ha uraságodnak kedve tartja.

- Igen, te meg szeretnél belőle örök bérletet csinálni... ami még nincs kizárva, Anthony Foster, ha megszolgalod. De lassan a testtel, jó Anthony, azzal, hogy e vén odúból egy-két szobát az uram bájos kis papagájának rendelkezésére bocsátasz, meg bezárod az ajtókat és ablakokat, nehogy kirepüljön, még nem érdemelted ki. Ne feledd, a földnek és a dézsmának a tiszta évi értéke hetvenkilenc font, öt shilling, öt és fél penny, az erdőt nem is számítva. Na, gondold csak meg jól, nagy és titkos szolgálattal mindkettőt kiérdemelheted, sőt még többet is. Most pedig hívasd a szolgálodat, hogy húzza le a csizmámat. Hozass valami ebédet és egy kupával a legjobb borodból. Meg kell látogatnom ezt az énekes rigót, akinek gyönyörű a ruhája, nyugodt a tekintete és vidám a kedélye.

Ezzel elváltak, majd délidőben, mely az ebéddel egybeesett, az asztalnál újra találkoztak. Varney élénk színű ruhában feszített, mint az akkori idők udvaroncái és még Anthony Foster megjelenése is jobb volt valamelyest, már amennyire az öltözék javíthat az ily kedvezőtlen külsőn.

E változás nem kerülte el Varney figyelmét. Mikor az ebédet befejezték, asztalt bontottak, és magukra maradtak, Varney házigazdája felé fordulva megjegyezte: - Tarka vagy, mint egy tengelice, Anthony, azt hiszem, rögvest fütyülsz is egy trillát... de bocsánatért esedezem, hisz akkor kidobnának Abingdon buzgó foltozó szabóinak, tiszta szívű takácsainak és kenetteljes pékjeinek a gyülekezetéből, akik tűzhelyüket hagyják kihűlni, míg agyuk felforrósodik.

- Ha a szentlélek szavával felelnék neked, Varney úr - mondta Foster -, már megbocsáss a hasonlatért, de olyan volna, akárha szent és becses dolgokat a disznóknak vetnék. Így hát a világ nyelvén beszélek veled, amelyre ő, a világ fejedelme megtanított, hogy használd és nem közönséges módon meggazdagodj belőle.

- Beszélj, amit akarsz, derék Tony - mondta Varney -, mert akár képtelen hitedből, akár legzsiványabb tetteidből fakad, mindenképp ritka csemege lesz, mellyel fűszerezhetjük kupánkat. Társalgásod oly zamatos és csípős, hogy felülmúlja a kaviárt, a szárított marhanyelvet és minden más borkorcsolyát, melyek megadják a jó itóka aromáját.

- Nos jó, mondd hát akkor - kérdezte Anthony Foster -, nem jobban szolgáljuk-e jó urunk és parancsolónk szándékait, ha előszobájába tisztességes, istenfélő embereket küldünk, akik higgadtan s világi botránkoztatás nélkül művelik akaratát és keresik saját hasznukat, mint ha csatlósai, hívei és testőrei olyan közismerten züllött és sötét kardforgatók lesznek, mint Tidesley, Killigrew, ez a Lambourne fickó, akiknek a felkutatásával megbíztál, és más hason-szörűek, hisz ezeknek a tekintetében bitó, jobbjukban gyilok van, rettegésben tartják a békés embereket, és szégyent hoznak uram környezetére?

- Ó, nyugodj meg, jó Anthony Foster úr - felelte Varney -; aki többféle vadat űz, annak többféle sólymot is kell tartania, rövid szárnyút, hosszú szárnyút egyformán. Azon az úton megmaradni, amelyen uram halad, nem könnyű, és ehhez mindenütt hű csatlósokra van szüksége, akik mindenben szolgálatára állnak. Szüksége van vidám udvaroncra, olyanra, mint én, aki helytáll érte a fogadószobákban, és a kardjához nyúl, ha valaki ócsárolni találná uram becsületét...

- Igen - szólt közbe Foster -, és aki szép hölgyek fülébe sugdos helyette, ha ő személyesen nem közeledhet hozzájuk.

- Azután - folytatta Varney, ügyet sem vetve a közbeszólásra - szüksége van fiskálisokra, okos, agyafúrt útegyengetőkre, akik megfogalmazzák szerződéseit, előzetes szerződéseit és utólagos szerződéseit, és megtalálják a módját, hogyan lehet legjobban kamatoztatni egyházi birtokadományokat, közlegelőket és monopóliumokat... Szüksége van továbbá doktorokra, akik meg tudnak fűszerezni egy kupa bort vagy egy borlevest... Szüksége van mágusokra is, mint Dee és Allan, akik föl tudják idézni neki az ördögöt. És szüksége van garázda kardforgatókra, akik a legbőszebb ördögnek is nekimennek, miután földidézték. Végül pedig, anélkül, hogy a többieket lekicsinyelnénk, mindenekfölött szüksége van ilyen istenes, ártatlan, puritán lelkekre, mint te, derék Anthony, akik ellene mondanak a sátánnak, s ugyanakkor az ő terveit is munkálják.

- Remélem, nem azt akarod mondani, Varney úr - mondta Foster -, hogy jó urunk és parancsolónk, kit én minden nemes indulattal ékesnek tartok, ily aljas és bűnös módszerekhez folyamodnék a felemelkedés érdekében, mint amilyeneket most lefestettél?

- Ugyan már, ember - felelte Varney -, ne nézz rám ilyen bánatos ábrázattal. Nem ejtesz csapdába... és hatalmadban sem vagyok, mint ügyefogyott agyad tán képzeled, mert nyíltan néven neveztem a gépezetet, a rugókat, a csavarokat, a csigákat, a kapcsokat, melyek révén a nagy emberek mozgalmas korokban kiemelkednek. Azt mondod, urunk természete nemes indulatokkal ékes? Ámen és úgy legyen... annál inkább rászorul olyanokra, akiket nem feszélyeznek aggályok a szolgálatában, és akik, tudván, hogy bukása maga alá temeti és összezúzza őket is, életüket és vérüket, testüket-lelküket fölteszik arra, hogy ő le ne merüljön; és ezt azért mondom el neked, mert nem törődöm vele, kinek jut a fülébe.

- Igazat beszélsz, Varney úr - mondta Anthony Foster -, a nagy ember tulajdonképp hajó a hullámokon, amely nem magamagát emeli, hanem az ár tartja fenn, melyen úszik.

- Metaforikusan fejezed ki magad, derék Anthony - felelte Varney. - Az a bársonyzeke orákulumot csinált belőled. Majd Oxfordba küldünk, hogy műveld ki magad a bölcséletben. Addig is azonban, elrendeztél mindent, amit Londonból küldtek, és olyan állapotba hoztad a nyugati szobákat, hogy uram ízlésének megfeleljenek?

- A király is ellakhatna bennük a menyegzőjén - válaszolta Anthony -, és biztosíthatlak felőle, hogy Amy úrhölgy oly gögösen s szépen ül ott, mintha Sába királynője volna.

- Ez már jobb, derék Anthony - mondta Varney -, jövődő szerencsénket az ő szép személyére kell alapítanunk.

- Akkor homokra építünk - felelte Anthony Foster -, mert ha feltesszük, hogy egyszer majd urának méltóságával és tekintélyével elvitorlázik innen az udvarba, ugyan hogy fog vissza-gondolni rám, aki afféle porkolábja vagyok, hogy szándéka ellenére itt tartsam hernyónak egy rozszant fal tövében, mikor jobb szeretne kifestett pillangó lenni az udvar kertjében?

- Ne félj az ellenszenvétől, ember - felelte Varney. - Majd én megmagyarázom neki, hogy mindazzal, amit ebben a dologban tettél, jól szolgáltad uramat és őt is; s mire kibújik a gubóból, és a saját szárnyán röpköd, már el fogja hinni, hogy mi költöttük ki a nagyságát.

- Nézz magadba, Varney úr - mondta Foster -, kegyetlenül elszámíthatod magad ebben a dologban. Hisz ma délelőtt is jegesen fogadott, és úgy vélem, téged is, meg engem is ferde szemmel méreget.

- Félreismered, Foster... teljesen félreismered. Hozzám fűzi őt minden kötelék, mely csak ahhoz fűzheti, akinek révén kielégíthette szerelmét és becsvágyát. Ki volt az, aki az ismeretlen Amy Robsartot, egy elszegényedett és elaggott lovag lányát, egy holdkóros, álmodozó rajongónak, ennek az Edmund Tressiliannek a kiszemelt menyasszonyát, fölemelte alacsony

sorából, és megvillantotta előtte Anglia vagy tán egész Európa legragyogóbb karrierjét? Hát én voltam - mint már sokszor meséltem neked -, aki titkos találkákra hozta össze őket, én voltam, aki figyelte az erdőt, míg őlordsága a szarvast üzte; én voltam, akit a lány családja, mint szökésében társát mind a mai napig vétkesnek tart, és ha közelükben lagnék, a hollandi vászonnál külön anyagból varratnám az ingem, nehogy megismerjék bordáim a spanyol acélt. Ki hordozta leveleiket? Én. Ki szórakoztatta az öreg lovagot és Tressiliant? Én. Ki tervelte ki a szökést? Én. Egyszóval én voltam az, Dick Varney, aki kihúztam a bájos kis százszorszépét hitvány talajából, és odatűztem Anglia legbüszkébb kalapjára.

- Igen ám, Varney úr - mondta Foster -, csak meglehet, hogy ő úgy gondolkozik: ha a dolog a te kezeden marad, a virág olyan gyengén lett volna a kalapba tűzve, hogy a szenvedély változékony szelének első fuvallata kirepítette volna a szegény százszorszépét a legelőre.

- Be kell látnia - mondotta mosolyogva Varney -, hogy csak az igaz hűség, mellyel uramnak és parancsolómnak tartozom, tartott vissza eleinte attól, hogy házasságot tanácsoljak, és később tanácsoltam is, mikor láttam, hogy hiányozna neki a... a szentség vagy a ceremónia - te minek nevezed, Anthony?

- Más okból is haragszik rád - mondta Foster -; és én mondom neked, annak idején megnézheted majd magad. Nem fogja ragyogását ennek a vén kolostornak a sötét lámpásában rejtegetni, inkább hercegnőként csillog majd a hercegnők között.

- Nagyon természetes, nagyon helyes - válaszolta Varney -, de mi közöm nekem ehhez? Ragyoghat ő akár szarun, akár kristályon át uram gyönyörűségére, semmi kifogásom ellene.

- Úgy véli, hogy neked a csónak túlsó oldalán van az eveződ, Varney úr - felelte Foster -, és így, ha tetszik, húzol, ha nem tetszik, nem. Egyszóval, az egész titkolódzást és elzártságot, amiben tartjuk, annak tulajdonítja, hogy te titokban ezt tanácsoltad uramnak, én pedig szigorúan végrehajtom; és ezért úgy szeret mindkettőnket, akár az elítélt rab a bíróját és a börtönőrt.

- Ennél jobban kell szeretnie minket, mielőtt elmegy innét, Anthony - mondta Varney. - Miként nyomós okokból korábban azt tanácsoltam, hogy maradjon itt egy időre, úgy legközelebb azt is tanácsolhatom, hogy vigyék el méltóságának teljes pompájában. De bolond volnék, ha megtenném, hiszen uram személyéhez közel állok, ő pedig az ellenségem. Ültess el ezt az igazságot a fejében, úgy alkalom adtán, Anthony, és hagyj vele egyedül, hogy magasztaljalak a fülében és emeljelek a szemében. *Te dicsérj engem, én dicsérlek téged* - ez a közmondás az egész világon áll. A hölgynek ismernie kell a barátait, és rá kell ébreszteni arra, minő hatalommal rendelkeznek, hogy veszélyes ellenségei legyenek - közben tartsd szigorúan szemmel, de mindazzal a külső udvariassággal, amire nyers modorod képes. A mogorva képed és a bulldogtermészeted nagyszerű adomány, hálát kéne adnod érte Istennek, de uram is megköszönheti, mert ha valami durva és könyörtelen dolgot kell véghezvinni, te úgy csinálod, mintha saját természetes konokságodból csinálnád, és nem parancsra, így uram könnyen elkerülheti a botrányt... De hallga... valaki kopog a kapun... nézz ki az ablakon... ne eressz be senkit... ezt az estét nem lehet megzavarni.

- Ő az, akiről ebéd előtt beszéltünk, Michael Lambourne - mondta Foster, ahogy kinézett.

- Ó, azt bocsásd be feltétlenül - felelte az udvaronc. - Híradással lesz vendégéről; igen fontos, hogy Edmund Tressilian mozdulatairól értesüljünk. Nemsokára csatlakozom hozzátok az apát könyvtárában.

Foster kiment, az udvaronc pedig, aki maradt, többször végigjárta a fogadószobát, mély gondolatokba merülve, kezét karba fonva, míg végül töprengése szakadozott szavakban tört elő, melyeket kissé kiegészítettünk és összekötöttünk, hogy monológja érthetőbb legyen az olvasónak.

- Igaz - mondta, hirtelen abbahagyva a járkálást, és jobbát az asztalra téve, melynél az előbb ültek -, hogy ez a hitvány pimasz belelátott félelmem egész mélységébe, amit képtelen voltam palástolni előtte... Ő nem szeret... Bárcsak oly igaz volna az is, hogy én sem szeretem őt!... Ostoba voltam, hogy saját érdekemben próbáltam közeledni hozzá, mikor a józan ész arra intett, hogy legyek hű sáfára uramnak!... És ez a fatális tévedés jobban kiszolgáltatott kényekedvére, mint amennyire bölcs ember szívesen kiszolgáltatja magát, akár Éva legszebben kifestett lányának a kedvéért. Mióta terveimbe ily veszedelmes hiba csúszott, nem tudok máshogy ránézni, csak a félelem, gyűlölet és vonzalom oly különös elegyével, hogy már azt se tudom, ha rajtam állna, birtokomba venném vagy elpusztítanám-e inkább. De addig nem hagyhatja el e rejtekhelyet, míg tisztába nem jövök vele, milyen viszonyban vagyunk. Uram érdeke - mely ennyiben az enyém is, mert ha ő elsüllyed, én vele bukom - azt kívánja, hogy titkolja el e méltatlan frigyet... de különben is én csak nem nyújtom neki a karom, mikor trónjára akar fölkapaszkodni, hogy aztán lábát nyakamra tehesse, mikor már kényelmesen ül? Érdeklődést kell benne gerjesztenem, akár szerelem, akár félelem révén - s ki tudja, tán még letéphetem a legédesebb bosszú gyümölcsét is, kárpótlásul a korábbi megvetésért?... Ez valóban az udvari mesterség remeke volna!... Legyek csak egyszer tanácsosa... bízza csak rám egyetlen titkát, ha akár egy kenderike fészkének kifosztásáról van is szó, és akkor, szép grófnő, enyém vagy! - Újra csendesen rótt a szobát, megállt, töltött egy kupa bort, és fölhajtotta, mintegy lecsillapítandó felizgatott agyát, majd azt mormolta: - Most aztán bezárt szívvel és nyílt, rendületlen arccal - azzal elhagyta a szobát.

HATODIK FEJEZET

Nyáréji hűs harmat leszáll,
A hold az ég királyaként,
Ezüstjét Cumnor Hall falán
S komor tölgyfákon hinti szét.

(Mickle)

Négy lakosztályt, melyek a cumnori kastély ódon négyszögének nyugati oldalán helyezkedtek el, különleges pompával rendeztek be. Már napokkal történetünk kezdete előtt dolgoztak rajtuk Londonból küldött mesteremberek, akiket nem engedtek ki addig a kastélyból, míg a munka be nem fejeződött. Átalakították az épületnek azon a szárnyán fekvő helyiségeket úgy, hogy a felosztott szerzetesrend ütött-kopott kolostorából szinte királyi palota kerekedett. Mindezen munkálatokat a teljes titoktartás vette körül: a mesterek éjjel érkeztek és távoztak, s minden intézkedés megtörtént, hogy a falubeliek fürkész kíváncsisága ne vegyen észre semmit, és ne találgassa okát a változásoknak, melyek egykor szűkölködő, ám mostanság már jómódú szomszédjuk, Anthony Foster háza táján történtek. Ennek megfelelően a kívánt titoktartást oly sikeresen valósították meg, hogy semmi nem jutott ki a kastélyból, csupán kósza és bizonytalan hírek, amiket hoztak, vittek, de nem sok hitelt adtak nekik.

Azon az estén, melyről most szólunk, a felújított és dúsán díszített lakosztályt először világították ki, méghozzá oly fényesen, hogy hat mérföldről is látni lehetett volna, ha a rúddal és lakattal gondosan lezárt tölgyfa táblák, melyeket belülről széles, aranszegélyű, hosszú selyem- és bársonyfüggönyök takartak, el nem zárták volna a legkisebb fénysugár útját is.

Mint már láttuk, négy nagyobb helyiség volt, melyek egymásba nyíltak. Ezekhez egy szokatlanul hosszú és magas lépcsőház vezetett, melynek másik vége egy galériaszerű előcsarnok ajtajánál volt. Az apát ezt a lakosztályt csak ritka tanácskozások alkalmával használta, most azonban falait szépen beburkolták valami barna, magas fényű külföldi fával, amit állítólag Nyugat-Indiából hoztak, és Londonban dolgoztak fel végtelen veszéllyel, valamint a munkások szerszámaiban esett tetemes kárral. A burkolat sötét árnyalatát enyhítette az ezüst falikarokban álló gyertyák fénye és hat nagy, pompás keretben álló kép, melyeket a kor legkiválóbb mesterei festettek. A terem alsó végén egy súlyos tölgyfa asztal szolgált azoknak, akik az akkoriban divatos korongjátékért lelkesedtek, míg a másik végén egy emelvény a muzikusoknak vagy vándorénekeseknek, akiket majd esetleg berendelnek, hogy növeljék az estély fényét.

Ebből az előcsarnokból egy díszterem nyílt, mely nagyságra szerényebb volt ugyan, de úgy ragyogott, hogy elkápráztatta a szemlélőt gazdag bútorzatával. Az utóbbi időkben már oly pöre és holtszínű falakat most égszínkéék bársonykárpit és ezüst borította; a dúsán faragott ébenfa székeken a kárpit színével egyező párnák voltak; és az előcsarnokot megvilágító ezüst faligyertyatartók helyett itt egy hatalmas csillár függött, mely ugyanazon nemesfém-ből készült. A padlót spanyol padlókárpit-szőnyeg borította, melyen a virágok és gyümölcsök oly élénk és természetes színekben virítottak, hogy az ember szinte habozott lábával tapodni ilyen tökéletes műremeket. A régi angol tölgyfából való asztalt már leterítették a legfinomabb vászonnal, és egy nagy, előkelő, hordozható pohárszék is állt a teremben, kitárt, dúsán faragott ajtószárnyai látni engedték a tálakkal és porcelánnal megrakott polcokat. Az asztal közepén egy fűszertartó állt, olasz munka - a mintegy két láb magas gyönyörű és pompázatos edény a

mesebeli Briareus¹⁵ óriást mintázta, akinek a száz ezüstkara a legkülönbözőbb fajta fűszereket kínálta a vendégeknek ételük ízesítésére.

A harmadik helyiséget szieszta-szobának nevezték. Falait a legfinomabb tapéta borította, melyen a hímzés Phaeton¹⁶ halálát ábrázolta; Flandria szövőszékein mostanában ugyanis a klasszikus témák járták. E terem fő ülőhelye egy díszes szék volt, mely egy-két lépéssel magasabban állt a padló szintjénél, és ketten is kényelmesen elfértek benne. Baldachin tetőzte be, amely apró szemű gyönggyel borított, bíborvörös bársonyból volt, akárcsak a párnák, az oldalfüggönyök és a szőnyeg. A baldachin tetejét két koronácska ékesítette, egyik egy gróf, másik egy grófné koronájához hasonlított. Bársonnyal bevont zsámolyok és mór stílus szerint elhelyezett, kivarrott arabeszkekkel díszített párnák voltak székek helyett e helyiségben, ahol ezenkívül hangszerek, hímzőpárnák és más holmik szolgálták a hölgyek kedvtelését. Kisebb fényforrások mellett a szieszta-szobát négy hosszú, szűzviasz-gyertya világította meg, amelyek egy-egy fegyveres mór ábrázoló szobor jobb kezében álltak; e figurák bal karjukon fényes, kerek ezüstpajzsot tartottak a mellük és a gyertya között, s az ezüstlap kristálytükör gyanánt csillogva verte vissza a fényt.

A csodálatos terem sorhoz tartozó hálószoba kevésbé hivalkodóan, ám nem kevésbé gazdag ízléssel volt berendezve. Két ezüst lámpa, melyekben illatos olaj égett, egyszerre töltötte be a csendes szobát elragadó illattal és remegő, alkonyszerű ragyogással. Padlóját oly vastagon borította szőnyeg, hogy a legsúlyosabb lépés zaját is elnyelte; a pehelypárnáktól dagadozó ágyat arannyal ékes nagy selyemhuzat takarta, ami alól gyolcslepedők villantak elő, és takarók, oly hófehéren, mint a bárányok, melyekről a gyapjút nyírták hozzájuk. A kék bársonyfüggönyöket bíborvörös selyem szegélyezte, vastagon át voltak szöve arannyal, s a hímzés Amor és Psyche¹⁷ enyélését ábrázolta. Az öltözőasztal fölött gyönyörű velencei tükör állt finom művű ezüsteretben, mellette egy aranyedényke az éjszakára való itallal. Az ágy feje mellett egy aranyozott párpisztoly és egy tör díszelgett, az éjszaka fegyverei, melyeket feltehetőleg inkább szép díszként mutogattak előkelő vendégeknek, mintsem készenlétben tartottak. Nem szabad megfedkezünk arról sem, ami egyébként előnyösebb színben tünteti fel a kor erkölceit, hogy egy falmélyedésben, melyet vékonyka viaszgyertya világított meg, faragott ébenfa asztalka állt, mögötte két, bársonnyal bevont zsámoly, melyek színben megegyeztek az ágygal. Ez a benyúló korábban az apát magánoratóriuma volt, de a keresztet eltávolították, és helyére az asztalkára két díszes kötésű, ezüstözött fedelű anglikán imakönyv került. Ehhez az irigylésre méltó hálóhelyhez, mely távol esett minden külső zajtól, hogy csak a park fái közt barangoló szél sóhaja hallatszott be, és Morpheus, az álmok istene is megkívánhatta volna magának méltó nyughelyül, két gardrób, vagyis öltözőkódószoba csatlakozott, mint manapság hívják, a megfelelő bútorzattal és ugyanabban a pompázatos stílusban, amit már leírtunk. Hozzá kell még tenni, hogy az épületnek ugyanebben a szárnyában helyezkedett el a konyha és számos mellékhelyiség, továbbá itt kapott szállást annak a nagy és gazdag nemesúrnak a közvetlen személyzete, akiért e lenyűgöző előkészületek történtek.

Az istenség, akinek a kedvéért ezt a szentélyt feldíszítették, ugyancsak érdemes volt a sok költségre és fáradságra. E pillanatban a szieszta-szobában ült, melyről az imént szóltunk, s a természetes és ártatlan hiúság elégedett tekintetével méregette a sok szépséget, melyet oly hirtelen varázsoltak elő, s az ő tiszteletére. Ugyanis, miután az ő jelenléte képezte a külön

¹⁵ A görög mondák szörnyalakja, százkarú óriás.

¹⁶ Görög mondai alak, Helios napisten fia.

¹⁷ A testi és lelki szerelem szimbólumai a görög mitológiában.

lakosztály előkészítésekor elrendelt szigorú titoktartás okát, gondoskodtak róla, hogy amíg birtokába nem veszi a lakosztályt, ne tudhassa, mi folyik az ősi épület ama részében, és ne lássák meg őt a díszítésén serénykedő mesterek. Így aztán aznap este az épület olyan részébe vezették, amit még sohasem látott, s ami annyira különbözött a többi résztől, hogy amazokkal összehasonlítva elvarázsolt kastélynak tetszett. Mikor először vette szemügyre és foglalta el a csodálatos szobákat, annak a falusi szépségnek vad, féktelen öröme áradt el benne, aki váratlanul oly ragyogás kellős közepén találja magát, mely legvakmerőbb álmait is felülmúlja, ugyanakkor pedig édes érzéssel töltötte el a szerelmes szív is, mely már tudta, hogy mindez a varázslat, mely körülveszi őt, a Szerelem nevű nagy varázsló műve.

Amy grófné tehát - mert ebbe a rangba emelte őt titkos, de ünnepélyes násza Anglia legbüszkébb grófjával - egy ideig repesve cikázott szobáról szobára, megcsodálva szerelmese és jegyese jó ízlésének minden újabb bizonyítékát, és csodálata csak nőtt, mikor eszébe jutott, hogy amit látott, az mind egyetlen nagy bizonyítéka forró és odaadó szerelmének. - Milyen szépek ezek a függönyök! Mily természetesek ezek a festmények, szinte versenyre kelnek a valósággal! Micsoda mestermunka ez a tál, úgy néz ki, mintha Spanyolország valamennyi gályáját összefogdosták volna a nyílt tengeren, hogy ezt megalkothassák! És ó, Janet! - kiáltotta újra és újra Anthony Foster lányának, a hű komornának, aki hasonló kíváncsisággal követte úrnője lépteit... - Ó, Janet! mennyivel csodálatosabb még ezeknél is a tudat, hogy mindezt a szépséget az ő szerelme hordta össze, amivel engem szeret! És hogy ma este - ezen a mai estén, mely minden pillanattal sötétebb lesz, jobban megköszönöm majd neki a szerelmet, ami ezt az elképzelhetetlen paradicsomot idevarázsolta, mint e paradicsom valamennyi csodáját.

- Az Úrnak jár köszönet mindenekelőtt - felelte a bájos puritán -, aki oly nyájas és előzékeny férjet adott, hogy szerelme ennyi mindent ajándékozott asszonyomnak. Némi szerény részt én is vállaltam belőle. De ha ily szertelenül szaladgál szobáról szobára, merevítő és bodorító tüim fáradságos műve úgy eltűnik, mint a jégvirág az ablakról, ha magasan áll a nap.

- Igazad van, Janet - mondta a szép, fiatal grófné, amint hirtelen abbahagyta az elragadtatott örömét kifejező futkározást, és végignézte magát tetőtől talpig egy nagy tükörben, amelyet még sohasem látott, s ami valóban párját ritkította volna még a királynő udvarában is. - Igazad van, Janet - felelte neki, amint megbocsátó önelégültséggel látta, hogy a nemes tükör oly bájokat mutat, aminők ritkán kerültek szép, csiszolt lapjára. - Inkább fejjel lefelé vagyok, mint grófné ezzel a sietségtől kipirult arccal, meg ezekkel a barna fürtökkel, amiknek a ráncba szedésével annyit fáradtál, mert oly képtelenül eltekeregnek, akár egy nyezetlen szőlőtő indái. A nyakfodrom elég kopott, és többet mutat a nyakamból meg a keblemből, mint az szerény és illendő volna. Jer, Janet, gyakorolni fogjuk az előkelőséget, bemegyünk a szieszta-szobába, jó barátnőm, majd ráncba szeded ezeket a makrancos fürtöket, és csipke- meg batisztribörtönbe zárod a túlságosan hivalkodó keblet.

El is mentek a szieszta-szobába, ahol a grófné játékosan végignyúlt egy halom mór párnán, félig ülve, félig hátradőlve, gondolataiba merülve, de ugyanakkor hallgatva komornája csacsogását is.

Ahogy ebben a pózban ült, és a tűnődő várakozás kifejezése honolt finom és értelmes vonásain, égen-földön nem lehetett volna félennyire kifejező vagy bájos tüneményt találni. A sötét-barna hajában ülő briliánskoszorú nem ragyogott úgy, mint őzszepe, melyet végtelen gonddal meghúzott világosbarna szemöldök és hasonló színű, hosszú pillák tompítottak és árnyékoltak. Az iménti felhevültség, az izgatott várakozás és a kielégült hiúság pírja áradt el finom vonásain, melyeket olykor megróttak (mert a szépségnek, akár a művészetnek, megvannak a maga szörszálhasogató kritikussai) túlságos sápadtságuk miatt. Nyakán viselt tejfehér gyöngyeit (a

nyakláncát), melyet férjétől kapott szerelmi zálogul, csak fogsorának és bőrének még tisztább fehérje málta felül, s csupán nyakát festette halványvörösre az öröm és elégedettség pírja. - Na most már állítsd meg fürge ujjaidat, Janet - mondta komornájának, aki még mindig buzgón igyekezett rendbe szedni haját és ruháját. - Fejezd be, mondom... beszélnem kell apáddal, mielőtt uram megérkezik, és Richard Varneyval is, akit uram igen sokra becsül... bár tudnék neki olyat mondani róla, hogy elvesztené kegyét.

- Ó, ne tegye, jó úrnőm! - felelte Janet. - Bízva őt Istenre, ki a kellő időben megbünteti a gonoszokat; de ne keresztesse Varney útjait, mert annyira bírja ő uram bizalmát, hogy kevesen úszták meg szárazon azok közül, akik gáncsolták terveit.

- És kitől hallottad ezt, legbecsületesebb Janetem? - kérdezte a grófné. - Vagy miért kellene nekem óvakodni oly hitvány embertől, mint Varney, mikor urának és gazdájának neje vagyok.

- Hogyne, asszonyom - felelte Janet Foster -, ladységed jobban tudja ezt, mint én. Csak hallottam apámtól, hogy ő inkább egy csikasz farkasnak keresztené az útját, mint Richard Varneynek. És gyakran figyelmeztetett, hogy óvakodjak szóba állni vele.

- Atyádnak igaza volt téged illetően - válaszolt a hölgy -, és esküdni merek rá, hogy jót is akart. Csak az a kár, hogy arca és modora oly kevéssé illenek jó szándékaihoz... mert azt hiszem, a szándékai jók lehetnek.

- Ne kételkedjen benne, asszonyom - mondta Janet -, ne kételkedjen benne, hogy apám jót akar, bár egyszerű ember, és nyers külseje meghazudtolja szívét.

- Nem kétlem, leányom, már csak a te kedvedért sem; s mégis az a fajta arca van, amitől az emberek remegni kezdenek, ha rápillantanak... azt hiszem, Janet - ne, most már hagyd azt a sütővasat -, még anyád is aligha tudott ránézni némi reszketés nélkül.

- Ha így volt, asszonyom - felelte Janet Foster -, akkor anyám mellett olyanok álltak, akik tudták tartani benne a lelkiert. De hisz még kegyed is megremegett, asszonyom, és elpirult, mikor Varney meghozta a levelet uramtól.

- Merész vagy, leányzó - felelte a grófné, fölkelve a párnákról, ahol félig hátradőlve feküdt komornája karjaiban. - Tudd meg, vannak olyan okai a remegésnek, miknek semmi közük a félelemhez. De, Janet - tette aztán hozzá, tüstént visszazökkenve a jó kedélyű, bizalmas hangba, melyet megszokott -, hidd el, a tőlem telhető legjobb véleménnyel leszek apádról, annál is inkább, mert te, édes, a leánya vagy. Ó jaj! Ó jaj! - tette hozzá, és hirtelen szomorúság felhőzte el szép vonásait, szemei pedig megteltek könnyel - annál inkább rokonszenveznem kell jó szíveddel, mert saját szegény atyám mit sem tud sorsomról, és azt mondják, betegen s búskomoran fekszik az én érdemtelen személyem miatt!... De felvidítom nemsokára... boldogságom s felemelkedésem hírére újjá fog születni. És hogy minél hamarabb felvidíthassam - törölte meg a szemét -, magamnak is fel kell vidulnom. Uram nem találhat közönyösnek nyájassága iránt, vagy bánatosnak, mikor oly hosszú távollét után időt szakít egy látogatásra remeteségben élő nejéhez. Örülj hát, Janet... az este öregszik, és uramnak nemsokára jönnie kell. Hívd ide atyádat és Varneyt is... nem neheztelek egyikükre sem, és jóllehet volna némi okom, hogy haragudjak mindkettejükre, csak magukra vethetnek, ha valaha a gróf panaszkodni hall rájuk. Szólítsd be őket, Janet.

Janet Foster engedelmeskedett úrnőjének, és néhány perc múlva belépett a szieszta-szobába Varney a tökéletes udvaronc könnyed kecsességével és derűs arcával, aki a külső udvariasság mögött ügyesen palástolja a saját érzéseit és fürkészi ki a másokét. Nyomában Anthony Foster somfordált be a szobába, arcának természetből komor közönségessége még szembeszökőbb volt, amint esetenül igyekezett leplezni az aggodalom és ellenszenv vegyes érzéseit, mellyel

arra a nőre nézett, aki eddig szigorú fennhatósága alatt állt, most pedig fel volt öltöztetve pompázatos ruhába és ékesítve megannyi jelével annak a különleges helynek, melyet urának érzelmeiben elfoglalt. Az esetlen bókban, amellyel inkább a grófné *előtt*, mint *felé* meghajolt, vallomás szólalt meg. Olyan mozdulat volt ez, mellyel a bűnöző hajlik meg bírāja előtt, mikor beismeri bűnösségét, s egyben kegyelemért esedezik - ami egyszerre szemtelen és zavart védekezés, mentegetőzés, a hiba beismerése és könyörgés enyhe ítéletért.

Varney, aki nemesi vére jogán Anthony Foster előtt nyomult be a szobába, jobban föl volt készülve rá, mit mondjon, és több magabiztossággal, valamint gráciával is mondotta.

A grófné láthatólag oly szívélyesen üdvözölte, hogy az teljes amnesztiának tűnt minden esetleges panaszára. Felállt székéről, és két lépést tett előre, majd felé nyújtotta kezét, s így szólt: - Richard Varney úr, kegyelmed ma délelőtt oly örömdetes hírt hozott nekem, hogy attól tartok, a meglepetés és az öröm elfeledtette velem uram és férjem utasítását, miszerint fogadjam megkülönböztetett figyelemmel. Békülésképpen kezünket nyújtjuk kegyelmednek.

- Nem vagyok méltó, hogy megérintsem - felelte Varney fél térdre ereszkedve -, csak úgy, mint alattvaló tisztelheti meg hercege kezét.

Megérintette ajkával a szép, keskeny ujjakat, melyeket gyűrűk és ékkövek borítottak, majd délcegen fölemelkedett, és karját akarta nyújtani, hogy a díszes székhez vezesse, mikor a grófné megszólalt: - Nem, jó Richard Varney, nem foglalok ott helyet, míg uram személyesen nem vezet oda. Jelen pillanatban csak álruhás grófné vagyok, és nem öltöm magamra a méltóságot, amíg föl nem hatalmaz rá az, akitől nyerek.

- Remélem, úrnőm - mondotta Foster -, hogy uramnak, a kegyed férjeurának parancsait cselekedvén asszonyom korlátozásában és így tovább, nem vontam magamra haragját, miután látja, hogy csak uram, valamint a kegyed ura iránti kötelességemet teljesítettem, mert az ég, miként a Szentírás mondja, uralmat és fensőbbiséget adott a férjnek felesége fölött... azt hiszem, valahogy így szól.

- Oly kellemes meglepetésben van részem e pillanatban, Foster úr - válaszolt a grófné -, hogy csak megbocsátani tudom a szigorúságot, mellyel elzárta előlem e termeket, míg felöltötték ezt az új és pompás külsőt.

- Igen, asszonyom - mondta Foster -, sok szép koronába került; és hogy ne vesztegessük tovább az időt, mint feltétlenül szükséges, urának megérkezéig magára hagyom kegyedet Richard Varneyval, aki, úgy tudom, bizonyos üzenetet fog átadni kegyednek legnemesebb urától és férjétől... Janet, jöjj velem, hogy mindenről gondoskodjunk.

- Nem, Foster úr - mondta a grófné -, úgy kívánjuk, hogy leánya maradjon itt lakosztályunkban; hallótávolon kívül persze, ha Varneynak valami üzenete van uramtól.

Foster esetlenül bókolt, aztán távozott olyan arccal, mint aki sajnálni látszott a busás kiadásokat, melyeket arra pazaroltak, hogy a házat csupasz, málladozó kolostorból ázsiai palotává változtassák. Mikor kiment, lánya fogta hímzőrámáját, és a szoba túlsó végébe vonult, míg Varney mélységesen alázatos meghajlással fogta a legalacsonyabb zsámolyt, ami a keze ügyébe esett, és a párnahalom mellé helyezve, ahol a grófné ismét helyet foglalt, leült maga is, tekintetét a földre szegezve, és mélységes hallgatásba burkolózva.

- Úgy tudom, Varney úr - mondta a grófné, mikor látta, hogy a férfi aligha kezdi meg a társalgást -, hogy közlendője van számomra uramtól és férjemtől; legalábbis így értettem Foster urat, s ezért küldtem ki a komornámat. Ha tévedtem, visszahívom, mert túje még nem teljesen biztos a mintában és a keresztöltésben, úgyhogy felügyeletem kívánatos.

- Asszonyom - mondta Varney -, Foster részben tévedett szándékomat illetően. Nem annyira kegyed nemes férjétől és az én kipróbált legnemesebb patrónusomtól, mint inkább *őróla* szándékom, sőt kötelességem beszélni.

- Örömmel fogadom a témát, uram - mondta a grófné -, akár nemes férjemről lesz szó, akár szavait tolmácsolja. Csak legyen rövid, mert minden pillanatban várom jöttét.

- Tehát röviden, asszonyom - felelte Varney -, és bátran, mert mondandóm sietséget és bátorságot igényel... Találkozott ma Tressiliannal?

- Igen, uram, és mit akar ezzel? - válaszolt a hölgy kissé élesen.

- Részemről semmit, asszonyom - mondta Varney alázattal. - De gondolja, igen tisztelt asszonyom, hogy ura hasonló egykedvűséggel veszi majd tudomásul?

- Miért ne? Egyedül számomra volt zavaró és fájdalmas Tressilian látogatása, mivel jó atyám betegségéről hozott hírt.

- Atyja betegségéről, asszonyom! - felelte Varney. - Hirtelen baj lehetett eszerint, nagyon hirtelen, mert küldöncöm, akit uram utasítására küldtem el, az öreg lovagot a vadászmezőn találta, amint szokásos vidám kurjantásaival biztatja kopóit. Az a gyanúm, Tressilian csak koholta ezt a hírt. Mint jól tudja asszonyom, megvan rá az oka, hogy háborgassa az ön jelen boldogságát.

- Igazságtalan vele szemben, Varney úr - felelte a grófné erélyesen -, nagyon igazságtalan. Övé a legszabadabb, a legnyíltabb, a legszelídebb szív a földkerekségen. Tiszteletre méltó uramtól eltekintve nem ismerek senkit, aki jobban undorodna a csalárdságtól, mint Tressilian.

- Bocsánatért esedezem, asszonyom - mondta Varney -, nem akartam igaztalanul vádolni ezt az urat... nem tudtam, mennyire közelről érinti kegyedet az ügye. Az ember, bizonyos körülmények között jó és becsületes céllal is megmásíthatja az igazságot; mert ha mindig s minden körülményben kimondanók, e világban nem lehetne megmaradni.

- Magának udvaronc lelkiismerete van, Varney úr - felelte a grófné -, és az igazságról való felfogása, úgy vélem, nem fogja akadályozni előrejutását ebben a világban. De Tressilianról szólva, igazságot kell neki szolgáltatnom, mert senki sem tudja jobban uraságodnál, hogy csúnyán bántam vele. Tressilian lelkiismeretét más anyagból gyúrták. Az a világ, melyről kegyelmed beszél, nem vesztegetheti meg őt semmivel, hogy letérjen az igazság és becsület útjáról, és a hermelin előbb bújna a bűzös görény lyukába, mint hogy ő beszennyezett névvel élne. Ezért szerette őt apám... Ezért szerettem volna én is... ha tehettem volna. Mégis, ebben az esetben meggyőződése szerint, de anélkül, hogy tudott volna házasságomról, és arról, hogy kivel egyesít e kötés, oly nyomós okokból akart elvinni erről a helyről, hogy igen bízom benne, eltűlozta apám gyenge állapotát, és a kegyelmed jobb hírei lehetnek közelebb az igazsághoz.

- Higgyen nekem, asszonyom, így áll a helyzet - válaszolt Varney -, nem állítom magamról, hogy a végsőkéig bajnoka volnék ennek az igazmondásnak nevezett csupasz erénynek. El tudom fogadni azt a felfogást, hogy bájait, már csak az illendőség kedvéért is, fátyolozzák el. De rosszabb véleménnyel van fejemről és szívemről, mint dukálna annak, akit nemes uram barátjának méltóztatik nevezni, ha feltételezi, hogy nagyra becsült asszonyomra egy könnyedén átlátható valótlanyságot akarok rátukmálni, s még hozzá a boldogságát érintő dologban.

- Varney úr - mondta a grófné -, tudom, hogy uram becsüli kegyelmedet, és hűséges, jó kormányosnak tartja azon a tengeren, melyen oly magas és kockázatos vitorlát bontott. Ne higgye hát, hogy a kegyelmed személyére gondoltam, mikor az igazságot emlegettem

Tressilian védelmében. Én, mint jól tudja, falun nőttem fel, s jobban szeretem az egyszerű paraszti igazságot, mint az udvari bókot; de azt hiszem, környezetemmel együtt szokásaimon is változtatnom kell.

- Így igaz, asszonyom - felelte Varney mosolyogva -, és noha most gúnyolódik, nem tévedek, ha azt mondom, hogy komolyan nézve, a kegyed mostani kijelentése nem jár messze valódi feladatától. Egy udvarhölgy például - vegyük a legnemesebbet, a legerényesebbet, a legmakulatlanabbat, aki csak királynőnk trónjánál áll, óvakodott volna az igazságot mondani, vagy amit annak vél, egy elutasított udvarlója dicséretére nemes férjének csatlósa és bizalmasa előtt.

- És miért ne szolgáltatassak én igazat Tressilian becsületének - kérdezte a grófné türelmetlenségében elpirulva - férjem barátja előtt... vagy akár a férjem előtt... az egész világ előtt?

- És ugyanily nyíltsággal fogja közölni ladységed ma este nemes urammal, a kegyed férjével - kérdezte Varney -, hogy Tressilian felfedezte lakhelyét, melyet annyi gonddal titkoltunk a világ elől, s beszélt is kegyeddal?

- Kétségkívül - felelte a grófné. - Az első dolog lesz, amiről beszámolok neki, és minden szót elmondok, ami köztünk elhangzott. Saját szégyenemet fogom elbeszélni, mert Tressilian szemrehányásait, ha kevésbé igazságosak is, mint ő vélte, részben megérdemeltem... ezért beszélni fogok, s bár fáj, de beszélni fogok, és mindent elmondok.

- Ladységed azt teszi, amit jónak lát - felelte Varney -, de úgy vélem, minthogy semmi szükség nincs e nyílt vallomásra, jobb lenne, ha megkímélné magát a fájdalomtól, nemes uramat a háborítástól és Tressilian urat, hisz minden bizonnyal vele is gondolni kell ez ügyben, a veszélytől, mely valószínűleg bekövetkezik.

- Én nem látok ily szörnyű következményeket - mondta a hölgy higgadtan -, hacsak nem tulajdonítunk nemes uramnak méltatlan gondolatokat, melyek bizonyosan tudom, sohasem lakoztak nagylelkű szívében.

- Távol álljon tőlem a szándék - mondotta Varney. Majd némi szünet után hozzátette igazi vagy színlelt nyíltsággal, mely erősen elütött megszokott, sima udvariasságától: - Nézze, asszonyom, bebizonyítom kegyednek, hogy egy udvaronc is ki meri mondani az igazat, mint más, mikor azoknak a jólétéről van szó, akiket tisztel s becsül, igen, még ha saját veszedelmére teszi is. - Várt, mintegy parancsra vagy legalább engedélyre, hogy folytassa, mivel azonban a hölgy néma maradt, belekezdett, de nyilvánvaló óvatossággal: - Nézzon körül, nemes hölgy - mondta -, és vegye szemügyre, minő kerítés veszi körül ezt a kastélyt, minő gondos titoktartással zárják el a bámuló pillantás elől Anglia legragyogóbb ékszerét. Gondolja meg, minő szigorral határolják körül sétaútjait, és korlátozzák mozgásában annak a faragatlan Fosternek a parancsára. Fontolja meg mindezt, és ítélje meg maga, mi lehet az ok.

- Uramnak így tetszik - felelte a grófné -, s én nem is kereshetek más okot.

- Neki így tetszik, valóban - mondta Varney -, és azért tetszik így, mert szerelmes, és szerelmét méltó valaki ébresztette fel. De akinek birtokában kincs van és értékeli is, az a neki tulajdonított értékkel arányban gyakran különös gonddal igyekszik óvni mások rabló szándékaitól.

- Mi szükség erre a beszédre, Varney úr? - kérdezte a hölgy válaszul -, kegyelmed azt szeretné elhitetni velem, hogy nemes uram féltékeny. Tegyük fel, hogy igaz, én viszont tudok egy ellenszert a féltékenységre.

- Valóban, asszonyom?

- Ez pedig - felelte a hölgy -, hogy mindig az igazat mondom uramnak; hogy oly tisztán tárom föl előtte elmémet, s gondolataimat, mint az a csiszolt tükör; és ha szívembe néz, csak saját vonásainak tükörképét láthatja benne.

- Elnémított, asszonyom - mondta Varney -, és minthogy semmi okom bántódni Tressilian miatt, aki ha teheti, legszívesebben véretem vette volna, könnyedén belenyugszom, bármi is érje ezt az úriembert annak következményeként, ha majd kegyed őszintén megvallja, hogy be merészkedett tolakodni magányába. Kegyed, aki annyival jobban ismeri uramat, mint én, majd meg fogja ítélni, hajlandó lesz-e eltérni bosszúlatlanul a sértést.

- Nem, ha azt gondolnám, hogy Tressilian romlásának lehetek oka - mondta a grófné -, akkor én, ki már oly sok keserűséget okoztam neki, néma maradnék. De mit használ ez, mikor Foster is látta, és azt hiszem, még más is? Nem, nem, Varney, ne is erősködjék. Az egész dolgot elmondom uramnak, és úgy kérem majd elnézését Tressilian dőresége miatt, hogy uram nagylelkű szívét inkább jó-, mint rosszindulatra hangolom iránta.

- A kegyed ítélőképessége, asszonyom - mondta Varney -, messze fölötte áll az enyémmnek, különösen azért, mert ha óhajtja, kipróbálhatja a jeget, mielőtt rálépne... azáltal, hogy kiejti Tressilian nevét uram előtt, így láthatja előre, vajon megbírja-e. Foster és a szolgálja ugyanis nem ismerik személyesen Tressiliánt, és könnyen találhatok valami elfogadható ürügyet egy ismeretlen egyén váratlan megjelenésére.

A hölgy gondolkodott egy pillanatig, majd így válaszolt:

- Ha valóban igazat beszél, Varney, s Foster még nem tudja, hogy akit látott, az Tressilian volt, bevallom, nem szeretném, ha megtudná, amihez semmiféle köze nincs. Már így is elég zord, és nem óhajtom, hogy bíró vagy titkos tanácsos legyen az ügyemben.

- Ugyan már - felelte Varney -, mi köze lenne a bárdolatlan szolgának ladységed ügyeihez?... Nyilván semmivel se több, mint a láncos kutyának, aki az udvart vigyázza. Ha bármiképp sérti ladységed ízlését, van elég befolyásom ahhoz, hogy olyan udvarnaggal váltassam föl, aki kellemesebb kegyednek.

- Varney úr - mondotta a grófné -, hagyjuk ezt a témát... ha panasza van a személyzetre, amelyet uram rendelt szolgálatomra, uramnak kell panaszkodnom... De hallga! Lódobogást hallok, jön! Jön! - kiáltotta, és örömmámorban ugrott fel.

- Nem hiszem, hogy ő lenne az - felelte Varney -, vagy akár, hogy kegyed meghallaná a pata csattogását a szorosan bezárt ablakon át.

- Ne állj az utamba, Varney... az én fülem élesebb, mint a tiéd... ő az!

- De, asszonyom, asszonyom! - kiáltotta Varney nyugtalanul, és még mindig elállva útját. - Remélem, amit alázatos kötelességből és szolgálathoz el kellett mondanom, nem fordítja majd vesztetre? Remélem, hűséges tanácsomat nem elfogultságom jelének tudja be?... Esedezem, hogy...

- Nyugodj meg, ember, nyugodj meg - mondta a grófné -, és mozdulj arrább, túl merész vagy, hogy visszatartasz... Ne félj, nem te jársz az eszemben.

E pillanatban szélesre tárult az ajtó, és belépett rajta egy hosszú fekete lovaglómérete redőibe burkolt, fenséges külsejű férfi.

HETEDIK FEJEZET

És itt van ő, aki megáll
Az udvar szélvihara közt, dagályain,
Titkos zátonyt ismer, veszélyes örvényt,
Szeme lesújt, mosolya fölemel,
Mint szivárvány ragyog most, ám ki tudja:
Ha kedve is csak illanó szivárvány?

(Régi színdarab)

A grófné arcán némi harag és zavar tükröződött a Varney csökönyös ellenállásával való küzdelem után, de ezt nyomban felváltotta a legtisztább öröm és ellágyulás, amint a nemes idegen karjaiba vetette magát, majd keblére szorítva felkiáltott:

- Végre... végre itt vagy!

Varney, urának megjelenésére, diszkréten visszavonult, és Janet is éppen erre készülődött, mikor úrnője intett, hogy maradjon. A lány a szoba túlsó végébe ment, és állva maradt, mintegy készen arra, hogy szolgálatait igénybe vegyék.

Közben a gróf, mert rangja nem kisebb volt, a leggyengédebb hévvel viszonzta hölgye ölelését, de játékosan ellenállt, mikor mindenáron le akarta segíteni róla mentét.

- Nem - mondta a hölgy -, én veszem le rólad. Látni akarom, megtartottad-e szavad, és a nagy grófhöz méltóan jöttél-e, ahogy az emberek hívnak, vagy egyszerű lovagként, mint eleddig.

- Olyan vagy, mint a világ, Amy - felelte a gróf, mikor hagyta, hogy a hölgy győzzön a játékos párbajban -, a drágakövek, tollak, selyem többet számítanak neked, mint a férfi, akit ékesítenek... sok silány penge fest daliásan bársony hüvelyben.

- De rólad nem mondhatják ezt, nemes gróf - válaszolta hölgye, amint lehullott a mente, és ura ott állt előtte olyan ruhában, aminőben főurak mennek hosszú útra -, te a nemes és kipróbált acél vagy, melynek belső becse kiérdemli s mégis megveti külső díseit. Ne gondold, hogy Amy jobban szeret e fényes öltözékben, mint mikor odaajándékozta szívét a devoni erdők rozsdaszín mentés lovagjának.

- És te is - mondta a gróf, amint kecsesen és fenségesen odavezette szépséges grófnőjét a díszes székhez, mely kettejüknek készült -, te is olyan ruhát öltöttél, szerelmem, mely méltó rangodhoz, ha szépségedet nem is emelheti. Mint vélekedel udvari ízlésünkről?

A hölgy egy oldalt pillantást vetett a nagy tükörrre, midőn elhaladtak előtte, aztán így felelt:

- Nem tudom, hogy lehet ez, de magamra nem is gondolok, mikor tükörképemet nézem. Űlj oda - mondta, mikor a székhez értek -, mint egy istenszobor, amit bámulnak és bálványoznak az emberek.

- Jó, szerelmem - felelte a gróf -, de csak ha osztozol velem a méltóságban.

- Nem úgy - mondta a grófné -, én majd e zsámolyon ülök lábaidnál, hogy elmerülhessek tündöklésedben, és végignézhessem, most először, milyen öltözetben pompáznak a főurak.

És gyermekes csodálkozással, ami ifjúsága és falusi neveltetése okán nemcsak megbocsátható volt, de jól is állt neki, továbbá a leggyengédebb hitvesi szeretet finom bájával vizsgálta és bámulta meg tetőtől talpig annak a férfinak nemes alakját és főúri ruháját, aki a legbűszkébb

ékessége volt a Szűz Királynő - ragyogó udvaroncairól, valamint bölcs tanácsosairól messze földön híres - angol udvarának. Ahogy ellágyultan nézte bájos asszonyát, és jólesően érezte leplezetlen csodálatát, a gróf fekete szemei és nemes vonásai gyengédebb szenvedélyt tükröztek, mint az a parancsoló és becsvágyó kifejezés, mely széles homlokát és fekete szemének átható csillogását máskor betöltötte; mosolygott a gyermeki naivitáson, mely felesége kérdéseiből sugárzott, midőn öltözkének egyes díszeiről érdeklődött.

- Az a hímzéses pánt a térdem körül, ahogy te nevezed - mondta -, az Angol Térdszalagrend jelvénye, olyan kitüntetés, melyet királyok is büszkén viselnek. Nézd csak, itt a hozzá tartozó csillag és ez a György Gyémánt, a rend ékköve. Ugye, hallottál róla, hogy Edward király és Salisbury grófnő...

- Ó, ismerem a meséjüket - felelte a grófné és finoman elpirult -, hallottam róla, hogyan lett egy hölgy harisnyatartójából az angol lovagság legelőkelőbb jelvénye.

- Pontosan így történt - mondta a gróf -, és e legbecsesebb érdemrendet volt szerencsém három olyan kiváló nemesúr társaságában megkaphatni, mint Norfolk hercege, Northampton márkija és Rutland grófja. Rangban én voltam a legalacsonyabb... de mit számít az? Aki létrára mászik, annak a legalsó fokon kell kezdenie.

- Hát ez a másik szép, finomművű nyaklánc, ezzel a bárányforma kövel, mely a közepénél van a lánchoz erősítve, ez mit jelent? - kérdezte a grófné.

- Ez a nyaklánc - felelt a gróf -, a két kis flintával és a hozzájuk tartozó golyócskákkal, melyek szikrát vető kovakövet ábrázolnak, és tartják a téged érdeklő ékkövet, a nemes Aranygyapjú rendje, mely valamikor a burgundi ház birtokában volt. Ez a megkülönböztetetten nemes rend ritka kiváltságokkal jár, Amym, mert még maga a spanyol király, aki Burgundia birtokait és érdemrendjeit örökölte, ő sem ítélkezhet az Aranygyapjú lovagjai fölött, csak a rend Nagytanácsának jelenlétében és jóváhagyásával.

- És ez a rend most a kegyetlen spanyol királyé? - kérdezte a grófné. - Ah, nemes lordom, hogy a te nemes angol kebledet ily jelvénynek kell bemocskolni! Emlékezzél csak Mária királynő szerencsétlen uralkodására, midőn ugyanezen Fülöp¹⁸ uralkodott általa Angliában, és a máglyákra, melyeket legnemesebb és legbölcsebb férfiainknak, meg legszentebb papjainknak és teológusainknak raktak... És te, akit az emberek az igaz protestáns hit zászlóvivőjének neveznek, hajlandó vagy viselni egy ilyen pápista spanyol zsarnok jelvényét?

- Ó, nyugodj meg, szerelmem - válaszolta a gróf -, mi, akik az udvari kegy szeleinek irányába feszítjük vitorláinkat, nem tűzhetjük ki mindig azt a zászlót, mely legdrágább nekünk, és nem tagadhatjuk meg mindenkor, hogy olyan lobogó alatt hajózzunk, mely nem kedves számunkra. Hidd meg, nem vagyok attól rosszabb protestáns, hogy magasabb politikából el kell fogadnom a Spanyolország által felkínált kegyet, mellyel befogadnak a lovagság eme legmagasabb rendjébe. Amellett e kitüntetés valójában Flandriáé; és Egmont, az Orániai¹⁹ és mások büszkék rá, ha angol mellen látják ékeskedni.

- Persze, uram, hisz te tudod legjobban, mit teszel - felelt a grófné. - Hát ez a másik nyaklánc, mely országé ez a szép drágakő?

¹⁸ II. Fülöp (1527-1598) - spanyol király; uralkodott: 1556-1598; I. Mária angol királynő férje (1554-1559), I. Erzsébet kikoszorúzott kőröje.

¹⁹ János, Egmont grófja (1470-1538) - a spanyolok elleni holland szabadságharc egyik vezéralakja. Vilmos, Oránia és Nassau grófja (1533-1584), a Holland Köztársaság megalapítója.

- Nagyon szegény országe, szerelmem - válaszolt a gróf -, ez a Szent András-rend, amit a legutolsó Jakab király²⁰ újított fel. Akkor adományozták nekem, midőn úgy gondolták, hogy Franciaország és Skócia ifjú özvegye szívesen nőül menne egy angol báróhoz; de egy szabad angol bárói korona többet ér, mint az a királyi korona, amit olyan asszonytól nyer az ember, akinek egyebe sincs, mint észak sziklái, mocsarai.

A grófné nem felelt rögtön, mintha a gróf szavai valami fájó, de érdekes gondolatsort indítottak volna el benne, és mivel nem szólt semmit, férje folytatta.

- Most hát, kedvesem, kívánságod teljesült, láttad vazallusodat olyan díszben, mely lovaglőöltözékéhez illik, mert az igazán fényes ruhák és koronák csak főúri termekbe valók.

- Jó - felelte a grófné -, ám teljesült kívánságom, mint rendesen, máris újat szült.

- És mit kérhetsz, amit én meg tudok tagadni tőled? - felelte a szerelmes férj.

- Látni akartam grófomat, ahogy eljön e titkos és eldugott fészekbe hozzám fényes díszben - mondta a grófné -, most viszont arra vágyom, hogy fényes termében ülhessek, és lássam őt belépni egyszerű zekében, úgy, ahogy elnyerte a szegény Amy Robsart szívét.

- Ez könnyen teljesíthető kívánság - felelte a gróf -, holnap felöltöm az egyszerű zekét, ha akarod.

- De elmehetek veled valamelyik kastélyodba is - kérdezte a hölgy -, hogy lássam, mily összhangot alkot palotád gazdagsága paraszti gúnyáddal?

- Miért, Amy - kérdezte a gróf körültekintve -, nincsenek tán e lakosztályok kellő pompával felékesítve? Olyan utasítást adtam, hogy korlátlanul szerezhetnek be mindent, és úgy hiszem, maradéktalanul végre is hajtották... de ha tudsz még mondani valami tennivalót, nyomban intézkedem.

- Nem, uram, most gúnyolódsz rajtam - felelte a grófné -; e pompás lakosztályok fénye egyként felülmúlja képzeletemet és érdememet. De nem részesülhet-e feleséged, szerelmem - legalább valamikor nemsokára -, abban a méltóságban, mely nem származik sem a mesterember fáradozásából, mellyel feldíszíti lakhelyét, sem a selymekből és drágakövekből, mellyel bőkezűséged ékesíti őt, hanem abban a méltóságban, mely őt az előkelő asszonyok társaságában, mint Anglia legnemesebb grófjának elismert feleségét övezi?

- Valamikor nemsokára? - felelte férje. - Igen, Amy szerelmem, egyszer biztosan eljön az a nap is, és hidd meg, te sem vágyódhatsz e nap után jobban, mint én. Mily szíves örömet vonulnék vissza az államügyektől, a becsvágy gondjaitól s fájdalmaitól, hogy életemet nyugodt méltóságban tölthessem terebélyes birtokaimon veled, drága Amy, aki barát és társ lennél nekem! De, Amy, ez még nem lehet így, és e becses, bár lopva szerzett találkákat tudom adni csupán a szépnem legbájosabb és legszeretettebb virágának.

- De *miért* ne lehetne így? - unszolta a grófné a rábeszélés leglágyabb hangján. - Miért ne jöhetne létre azonnal... e tökéletesebb, e szétszakíthatatlan frigy, amit magad is kívánsz, és amit Isten s ember törvénye egyként parancsol? Ah! ha csak félannyira vágynál rá, mint mondod, a te hatalmaddal és kiváltságoddal, ugyan ki vagy mi állhatna útjába szándékodnak?

A gróf homloka elkomorult:

- Amy - mondta -, olyasmiről beszélsz, amihez nem értesz. Mi, akik az udvarban fáradozunk, olyanok vagyunk, mint akik laza homokból való hegyre másznak - nem merünk megállni, míg

²⁰ V. Jakab skót király (1512-1542) - Stuart Mária apja.

egy kiálló kővön meg nem vethetjük lábunkat, hogy némi pihenőt tartsunk. Ha előbb hagyjuk abba az erőfeszítést, súlyunknál fogva visszacsúszunk, és köznevetség tárgya leszünk. Én magasan állok, de még nem elég biztosan ahhoz, hogy szabadon követhessem vágyaimat. Ha bejelenteném házasságomat, saját romlásom okozójává válnék. De hidd meg, el fogok érni egy pontra, még hozzá igen gyorsan, mikor majd igazságot szolgáltatathatok neked és magamnak is. Addig viszont ne mérgezd a jelen pillanat boldogságát oly kívánsággal, mely a jelenben nem teljesíthető. Beszélj el inkább, tetszésedre van-e itt minden. Hogyan viseli magát Foster?... Remélem, mindenben illő tisztelettel vesz körül, mert egyébként keservesen lakol a fickó.

- Emlékeztetni szokott olykor e titoktartás szükségére - felelte a hölgy sóhajtva -, de ezzel csak kívánságodra emlékeztet, ezért inkább hálát érzek, mintsem hogy őt hibáztassam.

- Elmondtam neked, minő szigorú szükség kényszerít bennünket - mondta a gróf. - Foster, úgy látom, kissé mogorva, de Varney szavát adta, hogy hűségesen és odaadóan szolgál. Ha mégis valami panaszod lenne arra a módra, ahogy ellátja kötelességét, meggyűlik velem a baja.

- Ó, nincs miért panaszkodnom - felelt a hölgy -, oly hűségesen teljesíti irántad való kötelességét, és leánya, Janet, a legkedvesebb és legjobb társa magányomnak... a kissé puritán jelleg oly jól áll neki!

- Valóban? - kérdezte a gróf. - Aki örömet okoz neked, az jutalmat érdemel... Jer ide, leányzó.

- Janet - szólt neki a hölgy -, jer ide uramhoz.

Janet, aki, mint láttuk, tapintatosan félrevonult a szoba túlsó végébe, hogy jelenléte ne feszélyezze urának és úrnőjének bizalmas beszélgetését, most közelebb jött, s amint mély tisztelettel bókolt, a gróf akaratlanul is elmosolyodott azon az ellentétén, mely ruhájának hangsúlyozott szerénysége, külsejének szinte mesterkélt szemérmessége és rendkívül bájos arcocskája, valamint fekete szeme között volt, mely csak úgy kacagott gazdájának minden igyekezete ellenére, hogy komolynak lássék.

- Adósod vagyok, bájos leányka - mondta a gróf -, amiért szolgálatodat a hölgy meglegedésére láttad el. - Ezzel lehúzott ujjáról egy értékes gyűrűt, és Janet Foster felé nyújtotta, mondván: - Viseld ezt az ő kedvéért és az enyémért.

- Nagyon örülök, uram - felelte Janet illedelmesen -, hogy szerény szolgálatom elnyerte úrnóm tetszését, akinek közelében senki sem tartózkodhat anélkül, hogy ne vágya tetszeni neki; mi, Holdforth tiszteletes úr gyülekezetének hívei azonban nem vágyakozunk rá, miként e világ leányai, hogy ujjainkat arannyal övezzük vagy nyakunkon drágaköveket viseljünk, miként Tyrus és Szidon hiú asszonyai tették.

- Hogyan? Hisz te a hitbéli szigorúság valódi komoly professzora vagy, bájos Janet kisasszony - mondta a gróf -, és úgy tudom, édesatyád ugyanezen gyülekezet hűséges híve. Ezért külön kedvellek titeket, mert ezekben a gyülekezetekben imádkoztak értem, és sok jót kívántak nekem. Te pedig, Janet kisasszony, annál könnyebben nélkülözheted az ékszert, mert ujjaid karcsúak és nyakad fehér. De íme valami, amitől se pápista, se puritán, se az engedékenység, se a szigorúság híve nem vonakodhat vagy húzhatja el a száját. Vedd el, lányom, és használd tetszésed szerint.

E szavakkal kezébe nyomott öt szép, nagy aranyat, melyeken Fülöp és Mária képe ékeskedett.

- Ezt az aranyat se fogadnám el - mondta Janet -, de remélem, oly célra fordíthatom, mely valamennyiünknek áldást hoz.

- Csak leld benne örömet, bájos Janet - mondta a gróf -, és akkor én is elégedett leszek. - Most pedig kérlek, sürgesd meg az estebédet.

- Meghívtam Varney és Foster urat, hogy vacsorázzanak velünk, uram - szólt a grófné, mikor Janet kiment, hogy teljesítse a gróf utasítását -, jóváhagyod?

- Amit te teszel, mindenkor, édes Amy - felelte a férje -, és annál inkább öröömre szolgál, hogy így kitüntetted őket, mert Richard Varney hűbéresem és titkos szándékaim testvéri ismerője; jelenleg pedig nagy bizalommal kell viseltetnem ezen Anthony Foster iránt is.

- Volna egy nagy kérésem, és egy titkot is szeretnék elmondani neked, drága uram - mondta a grófné megremegő hangon.

- Hagyjuk mindkettőt holnapra, szerelmem - felelte a gróf. - Úgy látom, nyitják már a szárnyas ajtót a nagy ebédlőbe, s minthogy hosszú, kemény lovaglás áll mögöttem, egy kupa bor nem lesz ellenemre.

Így szólván, bevezette szép feleségét a szomszéd terembe, ahol Varney és Foster legmélyebb meghajlásukkal üdvözölték őket, melyet előbbi az udvar, utóbbi a gyülekezet dívatja szerint mutatott be. A gróf az olyan ember hanyag főhajításával viszonzta köszöntésüket, aki természetesnek veszi az ilyen hódolatot, míg a grófné oly aprólékos gonddal, melyről lerítt, hogy számára még korántsem megszokott.

A lakoma, amihez a társaság leült, méltó volt előkelőségben a terem pompájához, ahol főtárgyalók, de cselédek nem sürgölődtek. Egyedül Janet szolgálta ki a társaságot, és az asztalon valóban oly bőségben állt minden kíváncsi étel, hogy segítségre alig volt szükség. A gróf és hölgye az asztalfőn foglalt helyet, míg Varney és Foster a végén ült, amint az alacsonyabb rangúaknak dukált. Az utóbbi, talán túlságosan megilletődve a társaságtól, mely számára teljesen szokatlan volt, egyetlen hangot sem szólt az egész étkezés alatt, míg Varney nagy tapintattal és józansággal csak annyit beszélt, ami a tolatkodás látszata nélkül megóvta a társalgást az elapadástól, és a lehető legmagasabb fokra hangolta a gróf kedélyét. Ez az ember természeténél fogva valóban igen alkalmas volt ama szerep betöltésére, melybe került, mert figyelmes és óvatos, ugyanakkor fürgé, éles elméjű és fantáziadús volt; úgyhogy még a grófné is méltányolta és élvezte társalgó készségét, bármilyen elfogultsággal viseltetett is számos okból iránta, és hajlamosabbnak érezte magát, mint valaha, hogy csatlakozzék a gróf dicséreteihez, melyekkel kegyeltjét elhalmozta. Végre elérkezett a perc a lepihenéshez; a gróf és a grófné visszavonultak lakosztályukba, s az éjszaka hátralevő óráiban csend ülte meg a kastélyt.

Másnap Varney már kora reggel munkához látott, mint a gróf kamarása és lovásza, jóllehet csak az utóbbi volt igazi hivatala abban a fényűző udvartartásban, ahol lovagok és előkelő származású urak viseltek szíves örömet oly alantas tiszteket, aminőkben bárók szolgálták az uralkodót. Varney mindezen hivatalokban járatos volt, mivel ősi, bár kissé lehanyatlott családból származván apródként kezdte az akkor még alig ismert gróf mellett, majd viszontagságaiban hűségesen kitartva mellette, később sikerült nem kevésbé hasznossá tennie magát a gróf szerencsecsillagának gyors és káprázatos felragyogása idején; ily módon mind jelen, mind múltbeli szolgálataival oly hitelre tett szert nála, mely úgyszólván a gróf nélkülözhetetlen bizalmasává avatta.

- Segíts feloltnem valami egyszerűbb lovaglógúnyát, Varney - mondta a gróf, amint levetette cobolyprémmel szegett, virágos selyem hálóköntösét -, tedd ezeket a láncokat meg bilincseket (a különböző érdemrendek nyakláncaira mutatott, melyek az asztalon heverték) a biztos helyükre... tegnap este majd letörték már a nyakamat. Legszívesebben sose gyötörném magam

velük. Olyan kötelékek ezek, amiket gazfickók találtak ki, hogy bilincsbe verjék velük a bolondokat. Te miként vélekedel, Varney?

- Hitemre, jó uram - felelte csatlósa -, én amondó vagyok, hogy az aranyból való bilincs semmi más bilincshez nem hasonlítható... minél súlyosabb, annál örvedetesebb.

- Ennek ellenére, Varney - mondta gazdája -, közel állok ahhoz az elhatározáshoz, hogy engem nem láncolnak többé az udvarhoz. Mit adhat még a további szolgálat és a nagyobb kegy azon a rangon és birtokon felül, amit már megszereztem?... Mi juttatta apámat is verpadra, ha nem az, hogy nem tudta értelmes és jogos határok közé szorítani vágyait? Jól tudod, nekem is megvoltak a magam kalandjai és menekülései: hajlamos vagyok az elhatározásra, hogy nem kísértem tovább a tengert, hanem letelepszem csendesen a parton.

- És kagylókat gyűjtöget Cupido úrral, hogy fenntartsa magát - felelte Varney.

- Mire célszol, Varney? - kérdezte a gróf, kissé hevesen.

- Nem, uram - felelte amaz -, ne haragudjon meg rám. Ha lordságod oly boldog e páratlanul bájos hölgygel, hogy társasága és a némelyest nagyobb szabadság kedvéért hajlandó megválni mindattól, amiért eddig élt, egy-két szegény szolgája tán megsínyli majd; ám bőkezűsége jóvoltából én oly magasra jutottam, hogy mindig képes leszek biztosítani egy szegény úrnak azt az életmódot, ami illő a lordságod családjában viselt magas tisztéhez.

- Mégis rosszkedvűnek látszol, mikor megpendítem, hogy hátat fordítok a veszélyes játszmának, mely könnyen romlásba vihet mindkettőnket.

- Én, uram? - kérdezte Varney. - Nekem aztán csakugyan semmi okom bankódni lordságod visszavonulásán!... Nem Richard Varney vonja majd magára őfelsége nemtetszését és az udvar gúnyolódását, midőn a legpompásabb építmény, melyet valaha fejedelmi kegyre alapoztak, elolvad akár a jégvirág. - Csupán csak arra kérném, uram, hogy mielőtt megteszi a lépést, mely többé vissza nem vonható, magában feltétlenül vessen számot, mi lesz hírnevével és boldogságával abban a helyzetben, melyet választani készül.

- Folytasd csak, Varney - mondta a gróf -, ne feledd, nem határoztam még semmit, és minden érvet igazságosan a mérleg serpenyőjébe vetek.

- Hát jó, uram - felelte Varney -, akkor tegyük fel, hogy nagyságod megtette, amire készül, az összeráncolt homlokok már kisimultak, a nevetések elültek, és a nyögések elhaltak. Nagyságod pedig visszavonult, mondjuk, valamelyik távoli kastélyába, jó messzire az udvartól, ahol sem barátai szomorúsága, sem ellenségeinek ujjongása nem ér el többé a fülébe. Tegyük fel továbbá, hogy győztes vetélytársa megelégszik azzal (ami erősen kétséges), ha megnyirbálja és levagdossa a nagy fa ágait, melyek oly soká elrekesztették előle a napot, és nem törekszik mindenáron arra, hogy gyökerestül pusztítsa ki nagyságodat. Jó; Anglia hajdani leghatalmasabb kegyence, akinek döntő szava volt a haditanácsban, és a parlament két házát befolyása alatt tartotta, most afféle vidéki nemesúr, vadászgat, solymászik, sűrű sört iszik a falusi földbirtokosokkal, és összeverbuválja embereit a sherif parancsára...

- Türtőztesd magad, Varney! - szakította félbe a gróf.

- Nem, uram, most már meg kell engednie, hogy teljesen kirajzoljam a képet... Sussex²¹ kormányozza Angliát... a királynő egészsége megrendül... dönteni kell az utódlásról... nyitva áll a pálya, ragyogóbb, mint amiről álmodni is lehetett... Nagyságod hallja majd mindezt a kandalló mellett, a kéménykürtő melengető közelében... Aztán eszébe jut, micsoda remények-

²¹ Thomas Ratcliffe (1526-1583) - Sussex grófja, politikus és hadvezér, híres udvaronc.

től esett el, és minő jelentéktelenséget kapott cserébe - és mindezt azért, hogy gyakrabban láthassa magát szép nejének szembogarában, mint csak kéthetenként egyszer.

- Ide hallgass, Varney - felelte a gróf -, ebből elég. Nem azt mondtam, hogy a lépést, melyre saját kényelmem és jólétem készítetne, most nyomban vagy a köz érdekének fittyet hányva akarom megtenni. De emlékezz a szavamra, Varney: nem azért fojtom el a nyugodt élet utáni vágyamat, mert egyéni becsvágy űz, hanem, hogy megőrizsem azt a helyet, melyen a legjobban szolgálhatom hazámat, ha ütött a veszedelem órája... Nyergeltesd azonnal lovainkat; én viselem, mint jövet, a szolgaruhát, és az útimálhám mögöttem lesz a lovon. Mára te leszel a gazda, Varney - ne mulassz el semmit, amivel a gyanút el lehet altatni. Lóra kapunk, mielőtt az emberek felcihelődnek. Csak búcsút veszek hitvesemtől és fölkészülök. Feket vetek saját szegény szívemre, és megsebzek egy számomra még drágábbat, de a hazafinak le kell gyűrnie a férjét.

Mélabús, ám szilárd hangon mondta el mindezt, aztán távozott az öltözőszobából.

„Örülök, hogy elmentél - gondolta Varney -, különben bármily gyakorlott vagyok is az emberi oktalanságok elviselésében, még nagyságos képedbe nevettem volna! Játékdíjál csak unásig új játékszereddel, Évának e bájos ivadékával, én nem állok utadba. De régi játékszeredre, a becsvágyra, nem fogsz ráunni, mert ahogy kapaszkodol a hegyre, lordom, magaddal kell vonszolnod Richard Varneyt is; és ha nógatni kell téged a kapaszkodásra, melyből ő is gyarapodni remél, hidd el, nem fogja kímélni se az ostort, se a sarkantyút. Te pedig, bájos hölgyem, aki grófné szeretnél lenni az egész világ színe előtt, jobban teszed, ha nem keresztezed terveimet, nehogy régi számlát nyújtsak be és újmódi törlesztésre kényszerítsek. »Te leszel a gazda« - ezt mondta?... Hitemre, még megláthatja, hogy igazabbat beszélt, mint gondolta volna. S így ő, ki oly sok bölcsen ítélő ember véleménye szerint van olyan politikus, mint Burleigh és Walsingham,²² és van olyan hadvezér, mint Sussex, tulajdon szolgájától tanul majd; pedig csak egy őzszem kell, meg a piros és fehér színek némi ravaszsága, s a becsvágy máris elbukott. Mégis, ha egy halandó nő bájai felmentést adhatnak egy politikus fő megzavarodásáért, uramnak jobbánál ült a mentség ama áldott estén, amit eltöltöttünk itt. Mindegy - menjenek csak a dolgok a maguk útján, ő naggyá tesz engem, vagy én teszem magam boldoggá; ami pedig a teremtés e lágyabb remekét illeti, ha nem fecsegi ki Tressiliannel való találkozását, miként gondolom, hogy nem meri, minden megvetése ellenére egyezséget kell kötnie velem a titoktartás és kölcsönös támogatás érdekében... De mennem kell az istállóba. Nos, uram, fölnyergeltetek önnek, de hamar eljőhet az idő, hogy az én lovászom fogja felnyergelni a saját paripámat. Hisz mi volt Thomas Cromwell,²³ egy kovács fia, mégis lordként halt meg - igaz, hogy a vesztőhelyen, de hát ez már hozzátartozott a jelleméhez... és mi volt Ralph Sadler, Cromwell írnoka, mégis tizennyolc szép uradalmat szedett össze - *via!*²⁴ Én is tudom úgy kormányozni a hajót, mint ők.”

Ezzel kiment a szobából.

A gróf közben visszatért a hálósobába, hogy gyors istenhozzádót mondjon a szép grófnénak, és alig mert egyedül maradni vele, nehogy újra kívánságokat kelljen hallania, amiket nehezen tudott elhárítani, de a lovászával folytatott iménti beszélgetés után teljesíteni sem állt módjában.

²² William Cecil (1520-1598) - Burleigh bárója, Erzsébet-kori államférfi. Francis Walsingham (1530-1590) - Erzsébet-kori politikus.

²³ Thomas Cromwell (1485-1540) - Essex grófja, VIII. Henrik korának nagy politikusa.

²⁴ Útra fel. (olasz)

Bő, fehér selyem, prémmel szegélyezett hálóköntösben találta a hölgyet, kicsiny lábait csupaszon dugta sietve papucsába; föltornyozott haja kiszabadult a hálófőkötő alól; rendetlenül, csupán természetes bájával ékesen, amit inkább fokozott, mint csökkentett a közelgő elválás fölötti bánata.

- Hát Isten legyen veled, legdrágább, legszebb szerelmem - mondta a gróf, alig szakítva ki magát egyik öleléséből, máris átkarolva újra és újra, újból búcsúzva és újból csókolva, hogy még egyszer istenhozzádot mondjon. - A nap az ég peremén áll... nem merek tovább maradni. Már tíz mérfölddel odébb kellene járnunk.

E szavakkal igyekezett végül berekeszteni a búcsúzkodást.

- Nem teljesítéd hát kívánságomat? - kérdezte a grófné. - Ah, csalárd lovag! Kért már valaha hölgy szívességet csupasz lábán papuccsal, bátor lovagtól, amit az megtagadott volna tőle?

- Bármit, Amy, bármit kérhetsz, s én megadom neked - felelt a gróf -, kivéve azt - tette hozzá -, ami mindkettőnket romlásba vinne.

- Nem - felelt a grófné -, most nem azért unszollak, hogy ismertess el oly minőségben, mely egész Anglia irigységének tárgyává tenne - vagyis bátor és nemes uram, a legforróbban szeretett angol nemes hitveseként. De legalább szegény atyámmal oszthassam meg a titkot! Hadd vessek véget méltatlan személyem miatt való gyötrődésének... azt mondják, beteg a szegény, öreg, jólelkű ember!

- *Mondják?* - kapta föl a fejét a gróf. - Ki mondja? Nem mondta el Varney Sir Hugh-nak mindazt, amit jelenleg közölni merünk vele boldogságról és jó sorodról? És nem mondta el neked, hogy a jó öreg lovag erőben, egészségben úzi kedvenc és megszokott szórakozását? Ki merészelt másféle gondolatokat ültetni a fejedbe?

- Ó, senki, uram, senki - felelte a grófné, kissé megrettenve attól a hangtól, ahogy a kérdés elhangzott -, de mégis, uram, jobb szeretnék saját szememmel meggyőződni róla, hogy atyám jól van-e.

- Nyugodj meg, Amy; pillanatnyilag nem keresheted fel atyádat vagy bárkit az ő házából. Ha nem indokolná mélyebb politikai meggondolás, hogy ne bízzunk titkot fölöslegesen, csak a legszükségesebb személyek őrizetére, még akkor is elegendő okul szolgálna a titoktartásra, hogy az a cornwalli ember, az a Trevanion, vagy Tressilian, vagy akárhogy is hívják, folyton ott lebzsel az öreg lovag háza táján, és szükségképpen tudomására jut minden ott elhangzott szó.

- Uram - felelte a grófné -, én nem így vélekedem. Apám régóta becsületes, tiszteletre méltó ember hírében áll; ami pedig Tressiliant illeti, ha meg tudjuk bocsátani magunknak a rosszat, amit ellene elkövettünk, a veled majdan megosztandó grófi koronát teszem az ellen, hogy Tressilian képes volna a sértést sértéssel viszonzni.

- Mégsem bízom benne, Amy - mondta a férje -, becsületesemre, nem bízom benne. Inkább a pokolbéli ördög ártsa bele magát a titkunkba, mintsem ez a Tressilian.

- De miért, uram? - kérdezte a grófné, bár kissé megborzongott attól az eltökélt hangtól, ahogy férje az imént beszélt. - Hadd tudjam legalább, miért nem szenvedheted Tressiliant?

- Asszonyom - felelte a gróf -, legyen elég az, hogy így akarom. Ha mégis többet kíván, fontolja meg, hogyan s kivel szövetkezett eme Tressilian. Igen nagy becsben áll Ratcliffe-nél vagyis Sussex-nél, akivel szemben alig bírom tartani pozíciómát gyanakvó úrnőnk kegyében, és ha oly előnyhöz jutna velem szemben, Amy, hogy tudomást szerezne házasságunk történetéről, mielőtt Erzsébetet megfelelően előkészítenénk rá, örökre kegyvesztett lennék nála...

kegyből, jósorból egyszerre kiesnék, és talán - mert hozott bizonyos örökséget apjától, Henrik királytól²⁵ - áldozatul, s meglehet, véres áldozatul esnék sértett és féltékeny haragjának.

- De uram - kérlelte tovább a hölgy -, miért vélekedel ily sértően egy emberről, akit oly kevéssé ismersz? Amit Tressilianról tudsz, tőlem tudod, én pedig kezeskedem érte, hogy semmi szín alatt el nem árulja titkodat. Ha vétkeztem ellene a te érdekedben, uram, most annál inkább szeretném, hogy légy vele igazságos... Sért, hogy egyáltalán beszélek róla, s mit szólnál, ha éppenséggel találkoztam volna vele?

- Ha találkoztál vele - válaszolt a gróf -, jól teszed, ha úgy őrzöd ama beszélgetés titkát, mint a gyóntatópap. Én nem török senkinek a vesztére, de aki beleüti az orrát titkos magánügyeimbe, az vigyázhatja később a lépteit. A medve²⁶ nem tűri, hogy bárki keresztezze szörnyű csapását.

- Valóban szörnyű! - mondta a grófné fehérre válva.

- Beteg vagy, szerelmem - mondta a gróf karjaiba véve -, feküdj vissza nyoszolyádra; korai még neked az idő ahhoz, hogy elhagyd. Van más kérésed, ami nem veszélyezteti híremet, szerencsémét, életemet?

- Semmi, uram és szerelmem - válaszolta a grófné erőtlenül -; valamit még el akartam mondani neked, de haragod elűzte emlékezetemből.

- Őrizd meg legközelebbi találkozásunkra, szerelmem - mondta a gróf gyengéden, és ismét megölelte. - Azokat a kívánságokat kivéve, melyeket nem tudok és nem merek teljesíteni, nagyobbat kell kérned, mint Anglia s összes domíniumai adni bírnak, hogy óhajod ne teljesüljön.

E szavak után végül csakugyan búcsút vett tőle. A lépcsőház alján kapott Varneytől egy bő szolgaköpenyt és egy széles karimájú puha kalapot, melyekbe jól beburkolózott, hogy eltitkolja kilétét, s elrejtse arcvonásait. A lovak már útra készen várták őt és Varneyt; kíséretének egy-két tagját ugyanis, akiket bizonyos mértékig beavattak a titokba, és ezek tudták vagy sejtették, hogy a gróf találkára jár ide egy szép hölgyhöz, akinek a nevét és kilétét persze ők sem tudták, már az éjjel útnak indították.

Anthony Foster saját kezűleg tartotta a gróf hátsólovának, egy izmos teherbíró lovacskának a kantárját; az öreg szolga pedig azt a mutatósabb, délcegebb paripát tartotta, amire Richard Varneynak kellett fölszállni az úr képében.

Mikor azonban a gróf odaért, Varney előlépett, és elvette a kantárszárat Fostertől, hogy megakadályozza őt azon kötelesség teljesítésében, amit valószínűleg saját tisztéhez tartozónak tekintett. Fosternek elsötétült az ábrázata erre a közbeavatkozásra, ami mintha egyenest arra irányult volna, hogy lehetetlenné tegye ura iránti hódolata kifejezését, de átengedte helyét Varneynak; a gróf pedig minden további szó nélkül nyeregbe szállt, és megelégedve arról, hogy szolga szerepe szerint ura mögött volna a helye, tűnődve kilovagolt a négyszögű udvarról, miután előzőleg többször integetett még búcsúzóul a grófnénak, aki lakosztályának ablakából lobogtatta kendőjét.

Míg délceg alakja el nem tűnt az udvarról kivezető sötét bolthajtás alatt, Varney ezt mormogta:

- Ott megy a nagy politikus... a szolga az ura előtt! - Aztán, mikor eltűnt szem elől, megragadta a kínálkozó pillanatot, hogy szót váltson Fosterrel. - Sötéten nézel rám, Anthony - mondta -, mintha attól fosztottalak volna meg, hogy búcsúpillantást vethess uramra, pedig

²⁵ VIII. Henrik (1491-1547) - angol király, I. Erzsébet apja; uralkodott: 1509-1547.

²⁶ A Leicester címerbe e régi jelvényt, a medvét és a bütykös karót, atyja, akkor még Warwick grófja vette fel. (*W. Scott jegyzete*)

rávettem, hogy szebb emléket hagyjon neked hűséges szolgálatodért. Ide süss! egy zacskó arany, sose csörgetett még fősvény a markában ennél finomabbat. Számláld csak meg, cimbora - mondta, amint Foster komor ábrázattal átvette az aranyat -, és tedd hozzá azt a szép kis emléket is, amit tegnap este Janetnek adott.

- Hogyhogy! hogyhogy! - kapta föl a fejét Anthony Foster. - Aranyat adott Janetnek?

- De azt ám, ember, miért ne? Hát a szép hölgyénél való szolgálata nem érdemel jutalmat?

- Nem fogja megtartani - felelte Foster -, az utolsó darabig visszaadja. Tudom én, hogy a gróf éppoly röviden, mint hevesen bolondul egy-egy arcért. Vonzalma változékony, akár a hold.

- De, Foster, te megvesztél... csak nem reménykedsz akkora szerencsében, hogy uram szemet vet Janetre? Az ördögbe is, hát ki figyel a rigóra, ha a fülemüle dalol?

- Rigó vagy fülemüle, a madarásznak egyre megy, egyébként is, Varney úr, te tudod legszebben fűjni a fürjhívogató sípot, amivel könnyelmű madárkákat csalogatsz hálóiiba. Én nem óhajtom Janetnek azt az ördögi jutalmat, amit már sok szegény lánynak hoztál... Nevetsz? Családomnak legalább egyetlen tagját megmentem a sátán ölelő karjaitól, efelől biztos lehetsz. Vissza fogja adni az aranyat.

- Jó; vagy tartsd meg te, Tony, ami éppúgy megteszi - felelte Varney -; de akarok valamit még mondani, ami fontosabb ennél. Urunk számunkra baljós hangulatban indult vissza az udvarba.

- Hogy érted ezt? - kérdezte Foster. - Már is ráunt bájos játékszerére - arra a babára amott? Egy vagyonba került neki, és fogadok, bánja már a vételt.

- Fikarcnyit se, Tony - felelte a főlovász -, bolondul érte, és ott akarja hagyni miatta az udvart. Akkor aztán vége a reményeknek, birtoknak, biztonságnak - visszaadják a földeket az egyháznak, Tony, és jó, ha a haszonbérlet nem számoltatják el a kincstárnak.

- Ez végzetes volna - állapította meg Foster, s homlokát balsejtelem felhőzte el -, és mindez egy asszonyért! Még ha a lelke üdvéről volna szó, érteném, magam is szeretném olykor, bárha el tudnám dobni e világot, mely úgy tapad rám, és élnek mint egyházunk legszegényebbje.

- Nagyon is megvan rá a lehetőség, Tony - felelte Varney -, de szerintem az ördög nem sokat tart majd a te kényszerű szegénységedről, úgyhogy mindenképpen rajtavesztesz. De ha megfogadod a tanácsomat, a cumnori kastély egy szép napon még hűbértokod lesz. Ne szólj annak a Tressiliannek a látogatásáról egy szót se, amíg engedélyt nem adok rá.

- És miért, ha szabad kérdezni? - érdeklődött Foster gyanakodva.

- Oktalan barom! - förmedt rá Varney. - Uram jelen hangulatában több se kellene, hogy megszilárdítsa visszavonulási szándékát, mint az a hír, hogy hölgyét távollétében meglátogatta egy ilyen kísértet. Ő jönne ide sárkánynak, hogy őrizze az aranyalmáját, neked meg útilaput kötné a talpadra. A bölcs kevés szóból is ért... Isten veled. Mennem kell utána.

Megfordította lovát, oldalába vágta a sarkantyút, és kilovagolt a boltív alatt ura után.

„Bár a te talpadra kötnének útilaput, vagy törne ki a nyakad, átkozott kerítő!” - mondta magában Anthony Foster. - De engedelmeskednem kell minden intésének, mert érdekeink azonosak, és ujja köré tudja csavarni a büszke grófot. Janet ideadja nekem azokat az aranyakat egytől egyig... majd találok módot, hogy Isten ügyét szolgálják, és külön fiókban tartom őket a biztos pénzszekrényemben, míg méltó helyet nem lelek számukra. Fertőző párájukat nem fogják rálehelni Janetre - ő tiszta marad, mint egy üdvözült lélek, már csak azért is, hogy imádkozhasson majd apjáért. Szükségem van az imádságaira, mert szorult helyzetben vagyok. Furcsa hírek szállonganak életmódomról. A gyülekezet hideg pillantásokat vet rám, s mikor

Holdforth úr a képmutatókról beszélt, és azt mondta, olyanok, akár a kimeszelt sírverem, mely belül tele van holtak csontjaival, mintha egyenesen rám nézett volna. A pápista hit kényelmes volt, Lambourne igazat mondott ebben. Az embernek csak a gyarapodásával kellett törődnie, és úgy, ahogy éppen jött, imádkozni a rózsafüzért, misét hallgatni, gyónni, és kérni a feloldozást. Ezek a puritánok nehezebb és rögzősebb úton járnak; de megpróbálom... olvasom egy órát a Bibliámat, mielőtt újra felnyitnám vasszekrényemet.

Varney ezalatt ura után vágatott, aki már várta a hátsó kapunál.

- Vesztegeted az időt, Varney - mondta a gróf -, pedig ugyancsak szorongat minket. Woodstockig kell érnem, hogy nyugodtan levethessem álöltözetemet; addig az út némileg kockázatos.

- Mindössze két óra erős iramban, uram - felelte Varney -, csupán azért maradtam hátra kicsit, hogy lelkére kössem ama Fosternek a nagyságod parancsait az elővigyázatosságot és titoktartást illetően, és megtudakoljam annak az embernek a lakhelyét, akit lordságod kíséretébe ajánlanék Trevors helyett.

- Alkalmasnak gondolod a várószoba őrének tisztére? - kérdezte a gróf.

- Jónak ígérkezik, uram - felelt Varney -, de ha lordságod lesz szíves egyedül folytatni útját, visszamehetek érte Cumnorba, és ott lehetek vele Woodstockban, mielőtt nagyságod felkelne.

- Tudod, hogy e pillanatban épp ott alszom - mondta a gróf -, tehát, kérlek, ne kíméld a lovat, és a reggeli tisztelgésre már ott legyél.

Ezzel megsarkantyúzta a lovát, és elindult, Varney pedig az országúton lovagolt vissza Cumnorba, elkerülve a parkot. Ez utóbbi a vidám Fekete Medve kapujánál szállt le, és Michael Lambourne urat kereste. A tiszteletre méltó egyén kisvártatva meg is jelent újdonsült gazdája előtt, ám lesütött szemmel.

- Tehát elvesztetted Tressilian barátod nyomát - mondta Varney. - Látom a sunyi képedről. Ez nálad a fürgeség, te pimasz csavargó?

- Kutya egye máját! - felelte Lambourne. - Nyomot nem követtek még ilyen hűségesen. Láttam, hogy a nagybátyámnál bújik meg... ragadtam rá, akár a méhviasz... figyeltem a vacsoránál... kísértem a szobájáig, aztán hipp-hopp... reggelre hült helye volt, még a lovász se tudja, hova lett!

- Ez úgy hangzik, mintha az orromnál fogva akarnál vezetni, fickó - mondta Varney -, és ha beigazolódik, keservesen megbánod.

- Uram, a legjobb kutya is tévedhet olykor - felelte Lambourne -, mi hasznom származna abból, hogy a jómadár így kereket oldott? Megkérdezheti a fogadóst, Giles Goslingot... vagy kérdezze meg a csapost és a lovászt... vagy Cicelyt és az egész házat, hogyan tartottam szemmel Tressiliant, amíg talpon volt. Lelkemre, azt csak nem várhatták tőlem, hogy virrasszak mellette, mint valami ápolónővér, mikor már láttam, hogy annak rendje-módja szerint lefeküdt. Ezt bizonynal elismeri.

Varney csakugyan kérdezősködött is a háznépnel, és azok megerősítették Lambourne szavait. Tressilian, mint egyhangúlag vallották, hirtelen és váratlanul távozott el még hajnal előtt.

- De nem akarok senkit se igazságtalanul megszólalni - mondta a kocsmáros -; szobájának asztalán otthagytam egy akkora összeget, mely pontosan fedezi a számláját, és a személyzetnek is juttat valamit, ami annál inkább fölösleges volt, mert úgy látszik, maga nyergelte föl a lovát a lovász segítségével nélkül.

Miután Varney ekképpen meggyőződött Lambourne eljárásának egyenességéről, jövő kilátásairól kezdett vele beszélni, és arról a szolgálatról, amelyre Lambourne jelentkezne, mert Fostertől úgy értesült, hogy nem volna ellenére egy nemesúr kíséretéhez szegődni.

- Jártál már az udvarban? - kérdezte.

- Nem - felelte Lambourne -, de tízéves korom óta minden héten egyszer azt álmodtam, hogy ott vagyok, és megalapozom a szerencsémét.

- Talán a saját hibád, hogy az álmod nem vált valóra - mondta Varney. - Nincs egy filléred se?

- Hm! - felelte Lambourne. - Szeretem élvezni az életet.

- Ez értelmes beszéd és őszinte válasz - helyeselt Varney. - Tudsz valamit arról, hogy milyen következményeket jelent egy nagy jövőjű udvaronc csatlósának lenni?

- Mindig úgy képzeltem, hogy bennem megvannak a kívánt erények, uram - felelte Lambourne -, mint fürge szem, néma száj, mozgékony és bátor kéz, éles elme és tompa lelkiismeret.

- A tied pedig már rég eltompult, gondolom - jegyezte meg Varney.

- Nem emlékszem, hogy valaha is nagyon éles lett volna - válaszolt Lambourne. - Ifjúkoromban volt néhány hóbortom, de ezeket kitörölte emlékezetemből a háborúk köszörűköve, ami pedig maradt, azt lemostam az Atlanti-óceán hullámaiban.

- Eszerint szolgáltál az Indiákon?

- Kelet- és Nyugat-Indiában egyaránt - felelte az udvari szolgálatra pályázó -, szárazon és vízen; szolgáltam a spanyolokat és a portugálokat, a hollandusokat és a franciákat, és háborúztam saját céljainkért is egy csapat remek fickóval, akik úgy tartották, hogy nincsen béke a Vonalon túl.²⁷

- Te jó szolgálatot tehetsz nekem, uramnak és magadnak is - mondta Varney némi szünet után.

- De gondold meg jól, mert én ismerem a világot, és úgy felelj igaz lelkedre, tudsz-e hűséget tartani?

- Ha nagyságod nem ismerné a világot - mondta Lambourne -, minden teketória nélkül azt kéne felelnem, hogy igen, és megesküdnöm életemre, becsületemre és így tovább. Mivel azonban nekem úgy tűnik, hogy nagyságod jobb szereti az őszinte igazságot, mint a politikus hazugságot, azt válaszolom, hogy én hű tudok lenni az akasztófa tövéig, sőt a lecsüngő hurokig, ha jól bánnak velem, és jól megfizetnek - másképp nem.

- Egyéb erényeidhez nyilván hozzá tudod még tenni - kérdezte Varney gúnyosan - azt a képességet, hogy komolynak és áhítatosnak látszol, ha a helyzet úgy kívánja?

- Semmibe se kerülne - mondta Lambourne - azt mondanom, hogy igen, de ha egyenes akarok lenni, azt kell mondanom, nem. Ha képmutatóra van szüksége, forduljon Anthony Fosterhez, akit gyerekkorától fogva üldöz valami agyrém, amit ő vallásnak nevez, ámbátor ez az a fajta istenesség, ami mindig busás hasznot hajt. De ehhez nincs érzékem.

- Jó - felelte Varney -, ha már képmutatásnak híjával vagy, van-e egy gebéd itt az istállóban?

²⁷ Sir Francis Drake, Morgan és az akkori idők sok más merész hajósa tulajdonképpen nem sokban különbözött a kalóztól. (*W. Scott jegyzete*)

- Van, uram - mondta Lambourne -, amelyik vágat úgy árkon-bokron, mint a hercegем legjobb vadászparipái. Egyszer elkövettem egy apró hibát a Lövészhegyen, mert megállítottam egy vén marhakupecet, akinek a pénzes zacskója degeszebbre volt tömve, mint az eszetokja, de a derék pejkom megmentett, hiába zúdultak utánam olyan nagy garral.

- Nyergeld föl akkor, de tüstént, és gyere velem - mondta Varney. - A ruhádat és a holmidat bízd a gazda gondjaira, én pedig olyan szolgálatba viszlek, amiben ha meg nem tollasodsz, nem a szerencsére, csak magadra vethetsz.

- Ez már beszéd! - felelte Lambourne. - Egy másodperc, és lovon vagyok. - Hé, lovász, nyergeld föl a lovamat... Bájos Cicely, vedd ki ez erszény felét kárpótlásul hirtelen távozásomért.

- Tágulj innét! - felelt az atya. - Cicely nem akar efféle emléket tőled. Eredj, Mike, és szedj föl valami jobb modort, ha tudsz, ámbár úgy hiszem, nem oda tartasz, ahol az terem.

- Hadd látom már ezt a Cicelyt, fogadós uram - kérte Varney, sokat hallottam emlegetni szépségét.

- Napbarnította szépség - válaszolta a gazda -, remekül áll esőt, szelet, de kevésbé alkalmas ily kritikus ifjú urak tetszésének elnyerésére, mint kegyelmed. Szobáját őrzi, és nem állja az ilyen előkelő udvaroncok pillantását, mint amilyen nemes vendégem is.

- Jó, hát békén hagyjuk, derék fogadós uram - felelte Varney. - Lovaink türelmetlenkednek. Na, Isten áldja.

- Az öcsém kegyelmeddel tart, ha szabadna tudnom? - kérdezte Gosling.

- Igen, ez a szándéka - felelte Richard Varney.

- Igazad van... teljesen igazad - mondta a gazda -, szóval, teljesen igazad van, öcsém. Van jó lovad, vedd elő a jobbik eszedet, de ne akkor, mikor már nyakadba teszik a hurkot - vagy ha mégis egy kötél által kell halhatatlanná válnod, amit ama szándékoz, hogy elmész ezzel az úrral, nem zár ki, felszólítalak, hogy Cumnortól oly messzire keress magadnak egy bitót, amennyire csak lehetőség enged; én ezzel az útravalóval búcsúzódom tőled.

A főlovász és újdonsült csatlósa nyeregbe szálltak, és otthagyták a gazdát, hadd fejezze be magában, szép nyugodtan baljós istenhozzáját; gyors iramban vágta neki az útnak, ami megakadályozta a társalgást, míg egy meredek, homokos lejtő ismét lehetővé nem tette, hogy folytassák.

- Szóval meg vagy elégedve - kérdezte Varney a társát -, hogy udvari szolgálatba léphetsz?

- Igen, uram, ha nagyságodnak éppúgy tetszeni fognak az én feltételeim, mint nekem a nagyságod követelményei.

- És melyek legyenek a feltételeid? - tudakolta Varney.

- Ha nekem a gazdám érdekét fürge szemmel kell észrevennem, neki meg nem kell észrevenni benne a gerendát - mondta Lambourne.

- Helyes - felelte Varney -, csak ne lógjon ki annyira, hogy eltörje benne a lábát.

- Elfogadva - mondta Lambourne. - Másodszor, ha én ütöm le a vadat, lerághassam a csontjait.

- Magától értetődik - felelte Varney -, hisz előbb az uraidat szolgálják ki.

- Jó - mondta Lambourne -, és annyit tennék még hozzá, hogy ha nézeteltérésem támad a törvénnyel, a gazdámnak helyt kell értem állni, mert ez lényeges kérdés.

- Megint csak magától értetődik - felelte Varney -, ha a nézeteltérésre gazdád szolgálata közben kerül sor.

- A béremre meg egyebekre nézve nem mondok semmit - folytatta Lambourne -, mert nekem a titkos jutalmakból kell megélnem.

- Sose aggódj - mondta Varney -, lesz olyan ruhád és annyi költőpénzed, hogy lepipálhatod az összes veled egyívásúakat, mert olyan házhoz kerülsz, ahol, mint mondani szokás, szem-mértékkal mérik az aranyat.

- Ez éppen nekem való hely - válaszolta Michael Lambourne -; most már csak az van hátra, hogy közölje velem gazdám nevét.

- A nevem Richard Varney úr - felelte a társa.

- De úgy gondoltam - mondta Lambourne -, annak a nemes lordnak a nevét, akinek a szolgálatába beajánlani méltóztatik.

- Miért, fickó, tán túl előkelő vagy ahhoz, hogy *engem* gazdádnek szólíts? - kérdezte Varney felfortyanva. - Azt helyeslem, ha másokkal szemtelen vagy, de velem aztán nem leszel hetyke.

- Nagyságod bocsánatáért esedezem - mondotta Lambourne -; de úgy láttam, jóban van Anthony Fosterrel, mármost én is jóban vagyok Anthonyval.

- Ravasz szolga vagy, látom - mondta Varney. - Hát ide hallgass. Én csakugyan be akarlak hozni téged egy nemesúr házához; de azért főleg személyem körül fogsz szolgálni, és pártfogásomtól függesz. Én vagyok a főlovász. - A nevét hamarosan megtudod... olyan név, mely megreszketteti a királyi tanácsot, és kezében tartja az államot.

- Ebből ítélve pompás varázsige lehet - jegyezte meg Lambourne -, ha az ember rejtett kincseknek akar nyomára bukkanni!

- Mértékkal használva az lehet - felelte Varney -, de védj az eszedbe; ha saját szakálladra varázsolgatsz vele, ördögöt idézhetsz föl, aki darabokra szaggat.

- Ennyi elég nekem - mondta Lambourne -, nem lépem túl határaitam.

Az utasok ezután ismét gyorsabb iramban haladtak, akárcsak beszélgetésüket megelőzően, és nemsokára megérkeztek Woodstock királyi parkjához. Az angol korona eme ősi birtoka egészen más volt akkoriban, mint amikor még a szép Rosamond lakta, és II. Henrik²⁸ bonyolította itt titkos és törvénytelen viszonyait; de még inkább más, mint jelenleg, mikor a Blenheim House Marlborough²⁹ diadalát hirdeti, nem kevésbé Vanbrugh³⁰ géniuszát, akit saját korában lefitymáltak nálánál sokkalta silányabb ízlésű emberek. Erzsébet korában e hely málladozó, ősi kastély volt, amit már régen nem tisztelt meg a királyi jelenlét, a szomszédos elszegényedő falu nagy bánatára. A lakosok azért hébe-hóba küldtek egy-egy petíciót a királynőnek, uralkodói kegyét kérve, hogy tüntesse ki őket néha arcának láttatásával és - legalábbis hivatalosan - éppen ez ügyben járt a nemes lord, akit már bemutattunk olvasóinknak, Woodstockban.

Varney és Lambourne minden ceremónia nélkül vágatott be az ősi, roskatag palota udvarára, ahol most oly sürgés-forgás volt tapasztalható, mint a legutóbbi két uralkodó alatt egyszer

²⁸ II. (Anjou) Henrik (1133-1189) - angol király; uralkodott 1154-1189.

²⁹ John Churchill (1650-1722) - Marlborough hercege, híres angol hadvezér.

³⁰ John Vanbrugh (1664-1726) - angol építész és drámaíró.

sem. A gróf udvartartása, libériás inasok és csatlósok térültek-fordultak azzal a hetyke lármával, mely hivatásukhoz tartozik. Lónyérítés, kutyacsaholás hallatszott, mert a gróf hivatali foglalatossága közben, míg megszemlélte és felmérte a kastélyt meg a birtokot, el volt látva minden szükségessel, hogy kedvére űzhesse a vadat a környező erdőkben vagy a vadaskertben, ami állítólag az első bekerített terület volt Angliában, és bőven tenyészttek benne a szarvasok, melyek sokáig háborítatlanul bókászta errefelé. Jó néhány falusi, abban a sóvár reményben, hogy e szokatlan látogatás kedvező eredménnyel járhat, ott lődörgött a kastélyudvar körül, és leste a nagy ember megjelenését. Figyelmüket most Varney sietős érkezése vonta magára, és végigfutott soraikon a moraj: „A gróf főlovásza!” - mind igyekeztek kegyeit megnyerni, és gyorsan lekapván kalapjukat, körülnéztek, ki tartaná az előkelő csatlós és kísérője lovának kantárszárát és kengyelét.

- Álljanak kissé odébb, uraim! - mondta Varney dölyfösen. - És hagyják, hogy a cselédek végezdhessék a dolgukat.

A megalázott polgárok és parasztok hátratódultak az intésre, Lambourne pedig félszemmel feljebbvalójának viselkedését lesve, még gorombábban utasította vissza azoknak a szolgálatait, akik segíteni akartak neki:

- Vissza, paraszt Jani, hogy a dögvész essen beléd, ereszd ezeket a bitang szolgákat, hadd tegyék a kötelességüket!

Mialatt paripáikat a cselédség gondjaira bízta, és bevonultak a kastélyba, azzal a fennhéjázó tartással, ami a hosszú gyakorlat és a származás tudata folytán Varneynak természetesen esett, Lambourne pedig igyekezett a lehető legpontosabban utánozni, a szegény woodstocki polgárok összesúgtak: - Jóságos egek! Isten mentsen meg minket az ilyen fölfuvalkodott piperkőcöktől! És a gazda is igencsak olyan, mint a cselédei, no 'iszen elviheti valamennyit az ördög, akkor se kap többet, csak ami jár neki.

- Csend legyen, atyámfiak! - szólt most hozzájuk a törvényszolga. - Tegyetek féket a nyelvekre, előbb-utóbb megtudunk majd valamit. De nem is jön többet Woodstockba olyan úr, akit oly szívesen látnánk, mint a goromba, vén Harry királyt! Egyik nap tulajdon királyi kezével korbácsolt meg egy fickót, másnap már egy marék ezüstpénzt vetett neki, a saját széles képével díszítve, hogy begyógyítsa a sebeit.

- Úgy bizony, nyugodjék békében! - visszhangozták hallgatói. - Sokára lesz az, míg ez az Erzsébet asszony valamelyőnket megkorbácsol.

- Szó se róla - felelte a törvényszolga. - Addig is türelem, atyámfiak, és vigasztaljuk magunkat a gondolattal, hogy megérdemlünk efféle figyelmességet öfelsége kezétől.

Eközben Varney, sarkában új alárendeltjével, bevonult az előcsarnokba, ahol már tekintélyesebb és kiválóbb egyének váraakoztak, mint az udvaron összesereglett tömeg, de a gróf még nem mutatkozott. Varney előtt mind meghajoltak, több-kevesebb tisztelettel, ki-ki saját rangja vagy az ügy fontossága szerint, mely idehozta a reggeli tisztelgésre. Az általános kérdésre: - Mikor jön ki urunk, Varney úr? - röviden felelgetett, olyasmiket, mint: - Nem látja a csizmát? Az imént jöttem vissza Oxfordból, és fogalmam sincs róla. - Míg végül ugyanezt a kérdést egy tekintélyesebb egyén emeltebb hangon tette fel. - Majd megtudakolom a kamarásnál, Sir Thomas Copely - hangzott a válasz. A kamarás, akit ezüstkulcsáról lehetett fölismerni, azt felelte, hogy a gróf Varney úr érkezésére vár, és aztán nyomban lejön, csak előbb néhány szót vált vele a hálósobájában. Varney tehát meghajolt a társaság felé, és eltávozott, hogy felkeresse urának lakosztályát.

Néhány percig várakozással teli zümmögés töltötte be a hallt, ami akkor némult el, mikor a terem felső végén kitárult a szárnyas ajtó, és belépett rajta a gróf, aki előtt a kamarás haladt szertartásosan és a család jószágkormányzója, nyomában pedig Richard Varney. A gróf nemes megjelenésében és fejedelmi vonásaiban az emberek nem lették azt a fennhéjázást, amit cselédei gyakoroltak. Bókjai azoknak a rangjához voltak szabva, akiknek címezte őket, de a legszerényebb jelenlevő is részesült nyájas figyelméből. Azok a kérdések, melyeket a kastély állapotáról és a királynő helyi jogairól, valamint a Woodstockba teendő esetleges királyi látogatások várható előnyeiről és hátrányairól feltett, arra vallottak, hogy a legnagyobb gonddal vizsgálja ki a lakosok petíciójának ügyét, és az az óhaj vezérli, hogy előmozdítsa a község érdekét.

- Nahát, hogy áldja meg az Úristen azt a nemes ábrázatját - mondta a törvényszolga, aki befurakodott a fogadóterembe -; kissé sápadtnak látszik. Lefogadom, egész éjszaka az istanciánkat betűzte. Toughyarn úr, aki hat hónapig gondolkodott rajta, azt mondta, beletelik egy hét is, míg valaki megérti; és akármi legyen, ha a gróf ki nem szedte a velejét huszonnégy óra alatt!

A gróf ezután tudomásukra hozta, hogy uralkodójuknak javasolja majd, tüntesse ki olykor jelenlétével Woodstockot királynői körútjai során, hogy ezáltal a város és a környéke az ő személyének és kegyének jóvoltából hozzájuthasson mindazon előnyökhöz, melyeket elődeitől élvezett. Addig is örömeire szolgál, hogy az uralkodó nyájas szándékának tolmácsolója lehet, amennyiben közölheti velük, hogy az ipar gyámolítása és a derék woodstocki polgárok támogatása végett, őfelsége hajlandó gyapjúvásáros székhellyel emelni a várost.

Ezen örömteli bejelentést ujjongó kiáltásokkal fogadták nemcsak a kihallgatási terembe bebocsátott előkelőségek, hanem a kívül várakozó közrendűek is.

A díszpolgári címet térdén állva ajánlották fel a helyi előljárók a grófnak egy zacskó arany-pénz kíséretében, melyet a gróf továbbadott Varneynak, aki pedig adott belőle Lambournnek, mintegy méltó foglalt gyanánt új szolgálatára.

A gróf és kísérete ezután hamarosan lóra szállt, és haza indult az udvarba a woodstockiak vidám kiáltásai közepette, akiknek éljenzését többszörösen visszaverték a vén tölgyek. - Éljen Erzsébet királynő és a nemes Leicester gróf! - A gróf finom modora és előzékenysége még kíséretét is a népszerűség ragyogásába vonta, ugyanúgy, ahogy amazoknak a fennhéjázó viselkedése korábban elhomályosította urukat, és az emberek most azt kiáltották: - Éljen a gróf és vitéz csatlósai! -, mikor Varney és Lambourne, mindegyikük a maga sorában, büszkén végiglovagolt Woodstock utcáin.

NYOLCADIK FEJEZET

Hallgatlak, Fenton uram: és legalábbis megtartom titkodat.

(*A windsori víg nők.* Devecseri Gábor ford.)

Most vissza kell térnünk azokhoz a körülményekhez, melyek kísérői, sőt kiváltó okai voltak Tressilian váratlan távozásának, midőn oly hirtelen felkerekedett a Fekete Medvéből. Olvasóim bizonyára emlékeznek rá, hogy ez az úr Varneyval való találkozása után visszament Giles Gosling karavánszerájába, ahol bezárkózott a szobájába, tollat, tintát, papírost kért, és bejelentette azon szándékát, hogy a nap hátralevő részében egyedül óhajt maradni; este mégis lejött az ivóba, ahol Michael Lambourne, Varney megbízásához híven rajta tartotta a szemet, és megpróbálta felújítani vele az ismeretséget, remélvén, hogy nem őriz barátságtalan emlékeket a reggeli incidensben játszott szerepéről.

Tressilian azonban határozottan, de udvariasan visszautasította közeledését:

- Lambourne úr - mondta -, remélem, teljes megelégedésére kárpótoltam a reám pazarolt idejéért. A vad fesztelenség látszata mögött, melyet uraságod oly előszeretettel mutogat, tudom, éles elme rejtőzik, s így nagyon is jól megért engem, ha nyíltan kimondom, hogy ideiglenes ismeretségünk célját elérvén, a jövőben nem szükséges ismernünk egymást.

- *Voto!* - mondta Lambourne, egyik kezével bajuszát pödörgetve, a másikkal kardjához kapva.

- Ha azt gondolnám, hogy ezzel a beszéddel meg akar sérteni...

- Nem kétséges, higgadtan lenyelné - szakította félbe Tressilian -, és mindenképpen így is kell cselekednie. Uraságod tudatában van a köztünk levő távolságnak, így nem kívánhatja, hogy tovább magyarázkodjam. Jó estét!

Ezzel hátat fordított volt útitársának, és beszélgetésbe elegyedett a gazdával. Michael Lambourne erős kísértést érzett, hogy belekössön, de haragja néhány összefüggéstelen szitokban és felkiáltásban elpárolgott, utána ellenállás nélkül megadta magát a tekintélynek, amellyel a magasabb lelkek mindig fölébe kerekednek a vele hasonlórú egyéneknek. Némán és duzzogva ült az ivó egyik sarkában, feltűnően figyelve egykori útitársának minden mozdulatát, akivel szemben most már saját sérelmét is dédelgette, és abban reménykedett, hogy ezért új gazdája, Varney utasításainak végrehajtásával állhat még bosszút. Elérkezett a vacsora ideje, majd a lefekvésé, mikor Tressilian, a többiekhez hasonlóan, visszavonult szobájába.

Nem sokáig feketett, mikor a szomorú emlékek raját, melyek a pihenés helyét bitorolták fölzaklatott agyában, hirtelen félbeszakította egy ajtó nyikorgó kitárulása, és fény jelent meg a szobában. Tressilian, aki bátor volt, mint az oroszlán, erre a vészjelre talpra ugrott, és kardjához kapott, de végül is nem húzta ki, mert egy hang így szólt:

- Ne ránts on kardot elhamarkodottan, Tressilian úr... Én vagyok, a házigazdája, Giles Gosling.

Ezzel egyidejűleg, ahogy levette a leplet a sötét lámpásról, mely eddig csak bizonytalan hunyorgást bocsátott ki, a Fekete Medve gazdájának tekintélyes ábrázata és alakja jelent meg az ámuló vendég előtt.

- Miféle komédia ez, fogadós uram? - kérdezte Tressilian. - Megint bevette a negyven csöppet, mint tegnap este, és eltévesztette a szobát? Avagy az éjszaka arra való, hogy maskarát játsszék a vendége szobájában?

- Tressilian úr - felelte a fogadós -, tudom én, mikor és hol mi illik, éppolyan jól, mint akármelyik derék kocsmáros Angliában. De itt ez a sunyi öcsém, aki úgy leste egész este kegyelmedet, mint macska lesi az egeret; aztán meg uraságod összeveszett és megverekedett vele vagy valaki mással, és félek, hogy ebből baj lesz.

- Eredj már, hisz bolond vagy, ember - mondta Tressilian -, rokonod alatta áll az én nemtetszésemnek; amellet meg honnan veszed, hogy egyáltalán verkedtem valakivel?

- Ej, nagyjóuram! - felelte a kocsmáros. - Hát láttam egy vörös foltot a pofacsontodon, ami nemrég volt dulakodásra vallott, oly biztosan, ahogy a Mars és a Saturnus találkozása szerencsétlenséget ígér; mikor visszatértél, öved csatjai előrecsúsztak, és minden arra vallott, hogy kezed és kardod csak nemrég érintkezett.

- Nos hát, jó gazduram - mondta Tressilian -, ha már kénytelen voltam kardot rántani, miért húz ki téged ez a tény meleg ágyadból éjnek évadján? Mint látod, a titokra fény derült.

- Engedtetsek meg, de ez az, amit kételek. Anthony Foster veszélyes ember, az udvar erős védelme alatt áll, amely már igen nagy horderejű dolgokban igazolta őt. Aztán az öcsém... hiszen mondtam már kegyelmednek, miféle; és ha ez a két régi cimbora felújította a barátságot, nem szeretném, nagyságos vendégem, ha ez a te rovásodra történék. Közölhetem, hogy Mike Lambourne igen alaposan kifaggatta a lovászsómat, mikor és merre szokott uraságod lovagolni. Szeretném tehát, ha végiggondolná, nem mondott vagy tett-e valamit, ami miatt megleshetik, és leszámolhatnak kegyelmeddel.

- Becsületes ember vagy, fogadós uram - felelte Tressilian pillanatnyi tűnődés után -, és őszintén beszélek veled. Ha ezeknek az embereknek a fondorkodása ellenem irányul - mi tagadás, meglehet -, annak oka az, hogy egy náluknál sokkal hatalmasabb gazember szolgálatában állnak.

- Richard Varney úrra gondol, nemde? - kérdezte a fogadós. - Tegnap a cumnori kastélyban járt, és nem jött oly titokban, hogy valaki észre ne vette volna, aki pedig elmondta nekem.

- Órá gondoltam, fogadós uram.

- Akkor az Isten szerelmére, nagyságos Tressilian úr, jól vigyázzon magára - mondta a derék Giles Gosling. - Ez a Varney a pártfogója és gazdája Anthony Fosternek, aki az ő fennhatósága alatt és az ő kegyéből bérlí ama parkot és kastélyt. Varney szép földeket kapott az abingdoni apátság birtokából, köztük Cumnor Place-t is, gazdájától, Leicester gróftól. Az emberek azt beszélik, mindent el tud érni nála, ámbátor én a gróftól finomabb úrnak tartom annál, semhogy oly módon használja ökelmét, mint egyesek mondják... A gróf pedig mindent (már-mint minden illendőt) el tud érni a királynőnél, áldja meg őt az Isten... szóval láthatja, miféle ellenséget szerzett magának.

- Most már megtörtént, nem segíthetek rajta - felelte Tressilian.

- Jóságos ég, de mégiscsak segíteni kell rajta - mondta a kocsmáros. - Richard Varney... hisz a lordnál élvezett nagy befolyása, meg a sok, régi és aggasztó apátsági joga miatt az emberek félnek a nevét is a szájukra venni, nemhogy szembeszegüljenek a szándékaival. Megítélheti a tegnapi esti tereferénkből. Az emberek elmondták mindennek Tony Fostert, de Richard Varneyről egy szó sem esett, pedig mindenki úgy tartja, hogy ő áll a szép nőszemély körüli rejtély hátterében. De kegyelmed talán többet tud erről, mint én, mert az asszonyok, noha nem viselnek kardot, sokszor okai annak, hogy egy penge a marhabőr hüvelyét húsravérre cseréli föl.

- Valóban többet tudok e szerencsétlen hölgyről, mint te, derék fogadósom, és jelenleg annyira híjával vagyok barátoknak és tanácsnak, hogy szívesen fogadlak tanácsosommá, és elmondom neked az egész históriát, annál is inkább, mert a végén egy szívességet szeretnék kérni tőled.

- Jó uram, Tressilian - mondta a gazda -, én csak egy szegény kocsmáros vagyok, aki nemigen alkalmas arra, hogy útbaigazítson vagy tanácsot adjon ilyen vendégnek, mint aminő kegyelmed. De amilyen biztos, hogy tisztességesen jutottam egyre följebb a világban, pontosan mérve és mérsékelt árakat számítva, olyan biztos az, hogy becsületes vagyok, és mint ilyen, ha nem is tudok segíteni uraságodnak, arra legalábbis nem vetemedem, hogy visszaéljek bizalmával. Adja hát elő oly bizalommal, mintha édesatyjával beszélne; és azt az egyet mindenesetre higgye meg, hogy kíváncsiságom, mely mi tagadás, foglalkozásomhoz tartozik, kellő titoktartással párosul.

- Nem kétlem, fogadós uram - felelte Tressilian, és miközben hallgatója feszült figyelemmel várta a történetet, egy pillanatra eltűnődött, mivel is kezdje. - Hogy történetem teljesen érthető legyen - mondta végül -, korábbi időkhöz kell visszakanyarodnom... Bizonyára hallottál a stoke-i csatáról, jó kocsmárosom, és talán Sir Roger Robsartról is, aki abban a csatában vitézül harcolt VII. Henrik,³¹ a királynő nagyapjának oldalán, és szétverte Lincoln grófot, Lord Geraldint és vad írjeit meg a flamandokat, akiket a burgundi hercegnő küldött át Lambert Simnel támogatására.

- Egyikre is, másikra is emlékezem - mondta Giles Gosling -, nap mint nap énekelnek itt róla lenn a söntésben... Devoni Sir Roger Robsart... de az ám, őróla szól máig is a vándorénekesek dala:

*Martin Swart Stoke-nál földre dűlt,
De ő levert ezer halált,
Futott a nép, de ő velük
Sosem futott; mint szikla állt.*³²

Aztán Martin Swart, őróla is hallottam nagyapámtól, meg a víg németjeiről, akiknek a parancsnoka volt, s akik hasított zekét meg valami fura nadrágot hordtak, ami a harisnyájuk fölött szalaggal volt buggyosra összehúзва. Van egy ének Martin Swartról is, jól emlékszem még rá:

*Martin Swart s mindahány
Paripán, paripán,
Martin Swart s mindahány
Paripán ül.*³³

³¹ VII. Henrik (1457-1509) - angol király, a Rózsák Háborújának lezárója, a Tudor-dinasztia megalapítója; uralkodott: 1485-1509.

³² Ez a szakasz esetleg némi eltéréssel megtalálható egy Flodden-Fieldről szóló hosszú balladában vagy költeményben, melyet a néhai Henry Weber adott ki. (*W. Scott jegyzete*)

³³ Ennek a régi nótának a szövege ténylegesen előfordul egy régi darabban, ahol az egyik szereplő így kérkedik:

Jó Martin Swartot s víg csatlósait
Egy szép rohamban végre összetörjük.

(*W. Scott jegyzete*)

- Igaz, jó kocsmárosom... sokáig emlegették azt a napot, de ha ilyen hangosan dalolsz, több hallgatót ébresztel fel, mint amennyinek közlendőmet szánom.

- Bocsánatát kérem, nagyságos uram - felelte a gazda -, megfeledeztem róla. Ha ilyen régi nóta jut eszünkbe nekünk, a hordócsap víg öreg vitézeinek, menten odalesz a tapintatunk.

- Nos hát, nagyapám, aki néhány más cornwallival együtt igen meleg érzelmekkel viseltetett a yorki ház iránt, kiállt e mellett a Simnel mellett, aki fölvette a Warwick grófja címet, aminthogy a grófságban később sokan pártolták Perkin Warbecket, aki yorki hercegnek nevezte magát. Ősöm tehát Simnel zászlaja alá állt, és bele is keveredett abba az elkeseredett csatába Stoke-nál, ahol ama szerencsétlen sereg vezéreinek nagy részét nyeregben öldösték le. A jó lovag, akinek föladta magát, Sir Roger Robsart, megoltalmazta őt a király bosszújától, és váltságdíj nélkül szabadon engedte. Forrófejűségének egyéb következményeitől azonban már nem óvhatta meg, a súlyos sarcok elvitték vagyonát, mert Henrik így szokta meggyengíteni az ellenségeit. A jó lovag elkövetett minden tőle telhetőt, hogy enyhítse ősöm nyomorúságát, és barátságuk oly meghitté vált, hogy atyám mint kenyeres pajtása, bizalmas barátja nőtt fel Sir Hugh Robsartnak, Sir Roger egyetlen fiának, aki örökölte becsületes, nagylelkű, vendégszerető természetét, ha a haditettek terén el is maradt tőle.

- Sokat és gyakran hallottam a jó Sir Hugh Robsartról - mondta a gazda. - Will Badger, a vadásza és hűséges cselédje, százszor is mesélt róla itt, e házban... joviális lovag, jobban kedveli a vendégsereget és a nyitott kaput, mint manapság járja, mikor annyi aranycsipkét tesznek egy mente varrásaira, amiből egy tucat szálás fickót lehetne kosztolni álló esztendeig marhahússal és sörrel, és hetenként még a söröcsarnokba is elmehetnének egyszer, hogy a kocsmárosnak is jól menjen a boltja.

- Ha ismered Will Badgert, gazduram - mondta Tressilian -, akkor eleget hallhattál Sir Hugh Robsartról; ezért csak annyit mondok, hogy az általad úgy feldicsért vendégszeretete kissé károsnak bizonyult a családi birtokra nézve, ami még hagyján, hiszen csak egyetlen leánya van, akire testálhatja. És itt lépek be én a történetbe. Apám halála után, aminek immáron sok esztendeje, a jó Sir Hugh szívesen magához vett volna engem állandó társaságnak. Volt ugyan idő, mikor úgy éreztem, hogy a nyájas lovag túlzott kedvtelése a mezei sportokban hátráltatja tanulmányaimat, melyeket többre vihettem volna, de aztán mégsem sajnáltam a szabad időt, mert a hála és az örökletes barátság arra kötelezett, hogy kivegyem a részem e vidéki mulatságokból. Amy Robsart kisasszony rendkívüli szépsége, amint gyermekből érett nővé serdült, nem kerülhette el figyelmemet, hiszen a körülmények folytán állandóan társaságában voltam - egyszóval, gazduram, beleszerettem, és az apja is látta.

- És szerelme viszonzásra talált, ugye? - kérdezte a gazda. - Ilyen esetekben mindig így történik; és azt hiszem, kegyelmednél is így lehetett, az iménti mély sóhajtásából ítélve.

- Nem így történt, fogadós uram. Udvarlásom teljes támogatásra talált a derék Sir Hugh Robsartnál... de a lánya szívét nem gyújtotta fel szenvedélyem.

- Ő volt a veszélyesebbik ellenfél - jegyezte meg a kocsmáros. - Attól tartok, udvarlása elég hűvös lehetett.

- Becsülését nem tagadta meg tőlem, és úgy látszott, nincs az sem ellenére, hogy reméljem, becsüléséből egykor melegebb érzés sarjadhat. Apja közbenjárására egyezséget kötöttünk, hogy összeházasodunk, de esengő kérésének engedve, a határidőt tizenkét hónapban szabtuk meg. Ez idő alatt megjelent a színen Richard Varney, és élve valami távoli rokoni kapcsolat adta lehetőséggel, ideje nagy részét Sir Hugh Robsartnál kezdte tölteni, míg végül már szinte családtagnak számított.

- Ez nem sok jót ígérhetett a háznak, melyet megtisztelt ott-tartózkodásával - mondotta Gosling.

- De nem ám, a szent keresztre! - felelte Tressilian. - Meghasonlás és romlás járt a nyomában, mégis oly különös módon, hogy máig se tudom végigkövetni, minő szakaszokban hatoltak be ezek a dögletes miazmák abba a családba, mely eleddig oly boldog volt. Amy Robsart egy darabig közömbösen fogadta ennek a Varneynak a széptevését, mint egyszerű udvariaskodást szokás, majd olyan időszak következett, mikor mintha ellenszenvet, sőt utálatot érzett volna iránta; aztán valami egészen sajátságos viszony kezdett kialakulni köztük. Varney sutba dobta a finomkodó és gáláns modort, amivel eleinte közeledett hozzá; Amy pedig mintha félretette volna a rosszul leplezett utálatot, amivel korábban viseltetett iránta. Meghittebbek és bizalmasabbak lettek egymással, mint nekem ínyemre volt, és arra gyanakodtam, hogy kettesben is találkoznak, ahol nem fészélyezi őket jelenlétünk. Sok apróság, mely akkoriban alig tűnt fel - mert szívét oly nyíltan tartottam, akár angyali arcát -, azóta fölmerült emlékezetemben, és megerősíti gyanúmat, hogy titkos egyetértés volt köztük. De fölösleges részleteznem - a tények magukért beszélnek. Amy eltűnt atyja házából... Varney úgyszintén és vele egy időben... ma pedig láttam őt a titkos szerető gyalázatos szerepében is. Varney rút cselédjének, ennek a Fosternek a házában lakik, és Varney, arcát elfödözve, egy rejtekkapun surrant be hozzá látogatába.

- Ez tehát az oka viszályuknak? Gondolom, bizonyos volt benne kegyelmed, hogy a szép hölgy óhajtja vagy legalább megérdemli beavatkozását...

- Fogadós uram - válaszolta Tressilian -, atyám, mert Sir Hugh Robsartot mindenkor ennek kell tekintenem, gyötrődve ül odahaza, vagy ha időközben magához tért, hasztalan igyekszik mezei szórakozásaiba fojtani az emléket, hogy valaha leánya volt - oly emléket, mely újra és újra feltör belőle a legmegindítóbb körülmények között. Nem bírtam elviselni a gondolatot, hogy ő nyomorúságban, Amy pedig bűnben éljen, ezért fölkeredtem, hogy megkeressem abban a reményben, hogy vissza tudom őt téríteni családjához. Rátaláltam, és akár sikerrel jár igyekezetem, akár kilátástalannak bizonyul, feltett szándékom, hogy elhajózik Virginiába.

- Ne legyen oly elhamarkodott, jó uram - felelte Giles Gosling -, és ne eméssze el magát csupán azért, mert egy asszony - röviden szólva - *asszony*, és úgy váltogatja szeretőit, akár a szalagjait, merő szeszélyből. És mielőtt tovább boncolnánk az ügyet, szabadjon megkérdez-nem, minő gyanús körülmények vezették önt ilyen biztosan a hölgy lakhelyéhez vagy inkább rejtekhelyéhez?

- Az utóbbi a pontosabb kifejezés, fogadós uram - felelte Tressilian. - Ami pedig a kérdést illeti, tudtam, hogy Varney szép darab földet kapott hűbérbe az abingdoni szerzetesek birtokaiból, és ezért kerestem fel ezt a vidéket; a kegyelmed unokaöccsének látogatása régi cimborájánál, Fosternél pedig lehetővé tette, hogy utánajárjak a gyanúmnak.

- És most mi a szándéka, nagyságos uram? - már megbocsásson, hogy ilyen nyíltan kérdezem.

- Az a szándékom, kocsmáros uram - válaszolta Tressilian -, hogy holnap ismét felkeresem lakhelyét, és igyekszem részletesebben közölni vele, amit ma el akartam mondani. Nagyon meg kellett változnia, ha szavaim hatástalanul peregnek le róla.

- Engedelmével, Tressilian úr - mondta erre a gazda -, kegyelmed nem tehet így. A hölgy, ha jól értettem, már visszautasította közbenjárását az ügyben.

- Nagyon igaz - felelte Tressilian -, nem tagadhatom.

- Akkor hát, a kutyafáját, mi joga vagy mily érdekből erősködik kegyelmed, hogy mindenáron útjába álljon hajlamának, bármily lealacsonyító is legyen az órá s szüleire nézve? Ha ítélőképeségem nem hagy cserben, azok, kiknek védelme alá helyezte magát, nemigen haboznának visszautasítani a kegyelmed közbenjárását, még ha apja vagy bátyja volna sem, mint kikoszorózott kérő azonban annak a veszélynek teszi ki magát, hogy kemény kézzel s megvetéssel taszítják el. Semmiféle bírósághoz nem folyamodhat pártfogásért vagy hatalmi szóért; így hát vízen lebegő árnyékot kerget, és (már megbocsásson közönséges szavaimért) csak annyit nyer vele, hogy vízbe pottyán vagy veszedelembe kerül, ha megpróbálja elfogni.

- Leicester grófhhoz fordulok - mondta Tressilian - kegyencének aljassága miatt. Ő a puritánok szigorú, kemény szektájával rokonszenvez. Becsületére tekintve nem fogja elutasítani panaszomat, ha híjával volna is azon nemességnek s tisztességnek, mellyel a szóbeszéd felruhazza. Vagy magához a királynőhöz fellebbezek.

- Ha Leicester - felelte a gazda - csatlósa megvédésére hajlana (mert úgy tartják, igencsak bizalmas viszonyban van Varneyval), a királynő elé terjesztett panasz mindkettőt észre térítheti. Őfelsége az ilyen ügyeket szigorúan bírálja el, és (ha tán nem felségárulás illet mondani) inkább megbocsátja állítólag, ha egy tucat udvaronc beleszeret, mint ha egyetlenegy is más nőre vet szemet. Tehát kurázsí, vitéz vendégem! Mert ha Sir Hugh nevében kérvényt helyez a trón zsámolyához, s pajzsul teszi elé saját sérelmét, a kegyenc gróf előbb merne a megáradt Temzébe ugrani, mint Varneyt mentetegetni ilyen természetű ügyben. De ha a siker némi reményével akar belefogni, hivatalosan kell eljárnia; és nem maradhat itt, hogy ölre menjen a főlovással, aki a nagyúr titkos tanácsosa is egyben, és nem teheti ki magát a csatlósai törének, hanem igyekezzen Devonshire-be, írasson egy kérvényt Sir Hugh Robsart nevében, és szerezzen minél több barátot, hogy támogassák ügyét az udvarnál.

- Bölcsen beszéltél, fogadós uram - mondta Tressilian. - Megfogadom a tanácsodat, és holnap jó korán útra kelek.

- Nem, induljon még az éjjel, uram, mielőtt holnapra virrad - felelte a gazda. - Sose imádkoztam még buzgóbban egy vendég jöttéért, mint most azért, hogy kegyelmed biztonságban távozzon innét. Őcsém sorsa minden bizonnyal az lesz, hogy fölakasztják valamiért, de nem szeretném, ha egy tiszteletre méltó vendégem meggyilkolása volna rá az ok. Jobb biztonságosan utazni sötétben, legalábbis úgy tartja a közmondás, mint egy gyilkossal a sarkadban nappal. Jöjjön, uram, saját érdekében sürgetem. A lova és mindene készen áll, s ihol a számlája.

- Kevés híján egy arany - mondta Tressilian, mikor átnyújtotta a kocsmárosnak -; a többit add lányodnak, a bájos Cicelynek, s a cselédségnek.

- Meg fogják ízlelni bőkezűségét, uram - felelte Gosling -, kegyelmednek pedig meg kéne ízlelni lányom ajkát kegyes elismerés gyanánt, de ez órában ő nem jöhet ki, hogy megtisztelje búcsúzásakor.

- Ne nagyon bízd lányodat a vendégeidre, jó fogadósom - mondta Tressilian.

- Ó, uram, mértéket tartunk, de nem csodálom, hogy kegyelmed mindannyiuktól tart. Szabad volna tudnom, minő arccal fogadta a hölgy tegnap a kastélyban?

- Bevallom - felelte Tressilian -, haragos és zavart volt, ami nem sok reménnyel kecsegtet, hogy magához tért szerencsétlen öncsalásából.

- Ez esetben, uram, nem tudom, miért kellene egy olyan nőszemély védangyalát játszania, aki hallani sem akar kegyelmedről, és kihívnia egy kegyenc kegyencének a haragját, aki van olyan veszedelmes, mint a régi mesekönyvekben szereplő sárkány, amivel a kóbor lovagok találkoztak.

- Igazságtalanul vélekedsz rólam, fogadós uram, rettentően igazságtalanul - mondta Tressilian -; nem azt kívánom én, hogy Amy valaha is másképp gondoljon énrám. Csak azt akarom látni, hogy visszakerül atyjához, s ezzel minden teendőm, ami még Európában - vagy talán a világon - vár rám, el van intézve, befejeztetett.

- Bölcsőbb határozás volna inni egy kupa bort, és elfelejteni a lányt - vélekedett a gazda. - De a huszonöt év meg az ötven másképp nézi e dolgokat, kivált akkor, ha az egyik pár nézőke egy ifjú vitéz koponyájában, a másik pedig egy vén kocsmároséban ül. Szánom kegyelmedet, Tressilian úr, de nem látom, miként lehetnék segítségére.

- Csak annyiban, fogadós uram - felelte Tressilian -, hogy figyeld, mi történik a kastélyban, amit könnyen kitudhatsz anélkül, hogy gyanússá tennéd magad, mivel a sörcsarnokba mindenféle hír eljut; és kérlek, közöld a híreket írásban azzal a személlyel, és senki mással, aki ezt a gyűrűt átadja majd neked jel gyanánt - nézd meg jól -, értékes gyűrű, és szívesen neked adom.

- Nem, uram - mondta a gazda -, nem kívánok én jutalmat... és nem is látszik tanácsosnak előttem, lévén magam is a világ szeme előtt, bekapcsolódnom ily sötét és veszedelmes ügybe. Nem fűződik hozzá érdekem.

- Neked és minden atyának az országban, aki szeretné megóvni leányát a szégyen, a bűn és a nyomorúság csapdáitól, mélyebb érdeke fűződik ehhez, mint bármihez, amit a föld mutatni tud.

- Hát, jó uram - felelte a gazda -, ezek bizony szép szavak, és én lelkem mélyéből sajnálom is a nyíltszívű öregurat, aki elvesztegette birtokát a bőkezű gazdálkodással hazája becsületéért, most pedig lányát, öregkorának támaszát is elragadja mellőle ilyen rőt kánya, mint ez a Varney. És jóllehet a kegyelmed szerepe ebben az ügyben fölöttébb vakmerő, nem bánom, fölcsapok én is szilaj kalandornak, segítek derék próbálkozásában, hogy visszaszerezze a jó öreg leányát, már amennyire hűséges hírnökeként szolgálhatok. És miután hű leszek kegyelmedhez, arra kérem, kegyelmed is bízson bennem, és tartsa meg titkomat; mert rosszul jönne a Fekete Medve közönségének, ha azt beszélnék, hogy a fogadós ilyen dolgokba ártja magát. Varneynak van annyi befolyása a törvénynél, hogy leszedesse nemes cégéremet a rúdról, ahol olyan büszkén himbálózik, bevonassa engedélyemet, és elúsztassa mindenemet padlástól pincéig.

- Bízzál nyugodtan a titoktartásomban, fogadós uram - mondta Tressilian -, nem fogok megfélemlkezni szolgálatod különös jelentőségéről és a kockázatról, amit vállalsz... ne feledd, a gyűrű biztos jellem... Most pedig Isten veled, mert a te bölcs tanácsod volt, hogy a lehető legrövidebb időt vesztegessen itt.

- Kövessen hát, vendég uram - mondta a gazda -, és lépkedjen oly puhán, mintha tojásokon járna fenyőfa palló helyett. Egyetlen teremtetett léleknek sem szabad megtudnia, mikor s hogy távozott.

Miután Tressilian felkészült az útra, Gosling hunyorgó lámpása fényénél végigvezette őt sok zezgugos folyosón, ahonnan egy külső udvarra jutottak, majd onnét egy távol eső istállóhoz, ahová a gazda már előbb elhelyezte vendége lovát. Segített neki felerősíteni a nyeregbe egy útításkát, amiben személyes holmijai voltak, kinyitotta a hátsó kaput, azután egy meleg kéz-szorítással és azon ígéretének megismétlésével, hogy figyelemmel kíséri a kastélyban történeteket, elbocsátotta vendégét magányos útjára.

KILENCEDIK FEJEZET

Nyirkos viskó volt, hová nem kerül
Vendég: kovácsnak szolgált műhelyül;
Füstben villogott meztelen, inas
Karja, s az üllő sírt, hevült a vas,
S míg paripákra formált görbe patkót;
Körötte szikra sistergőn kavargott.

(Gay: *Trivia*)

Minthogy maga az utas és Giles Gosling is úgy látta helyesnek, ha Tressilian nem mutatkozik Cumnor környékén az esetleg korán kelők előtt, a fogadós elmagyarázott neki egy mellék-ösvényeken és dűlőkön át vezető útvonalat, amelyen - feltéve, ha pontosan követi az összes kanyarodókat és rövidítéseket - eljuthatott a Marlborough-nak vivő országútra.

Mint azonban minden egyéb tanácsot, úgy ezt az utasítást is jóval könnyebb volt adni, mint betartani; és az útvonal bonyolultsága, az éj sötétsége, nemkülönben Tressilian járatlansága, no meg a szomorú és nyugtalanító gondolatok folytán, melyekkel elméjének meg kellett küzdenie, oly lassan haladt előre, hogy a hajnal a Fehérló völgyében találta, mely a dánok³⁴ hajdani vereségéről nevezetes; itt lova elrúgta az egyik patkóját, e baleset pedig útjának megakasztásával fenyegetett, mivel a derék jószág lesántult, s így gazdája nem sok hasznát vehette. Elsőül tehát egy kovács felől próbált tudakozódni, de azzal az egy-két, lassú észjárású, mogorva paraszttal, akik ily korán igyekeztek munkájuk után, semmire se ment, mert kurta és közömbös válaszokat adtak kérdéseire. Végül is, azt tartván szem előtt, hogy útítársa minél kevesebbet szenvedjen a szerencsétlen baleset miatt, Tressilian leszállt a nyeregből, és egy kis falu irányába vezette lovát, abban a reményben, hogy ott vagy megleli a számára jelenleg szükséges mesterembert, vagy legalább útbaigazítják, hol találhatja. Egy mély és sáros ösvényen végül bevergődött a faluba, amelyről kiderült, hogy mindössze öt-hat nyomórúságos viskóból áll, melyeknek az ajtajában néhány ember, kinézetre éppoly primitív mindegyik, akárcsak a viskójuk, napi munkájához készülődött. Az egyik kunyhó azonban határozottan jobb külsejű volt, és az öregasszony, aki a küszöbét söprögette, valamivel kevésbé primitívnek tűnt, mint szomszédai. Hozzá intézte Tressilian a sokszor elismételt kérdést, hogy van-e itt vagy a környéken egy kovács, akinél megpatkoltathatná a lovát. Az asszony különös kifejezéssel nézett a szemébe, és így felelt:

- Kovács! Hászen hogyne vóna kovács... osztán mit akarsz tüle?

- Hogy patkolja meg a lovamat, jóasszony - válaszolt Tressilian -; láthatja, hogy leesett a lábáról a patkó.

- Vakáció úr! - kiáltotta az asszony anélkül, hogy egyenesen válaszolt volna Tressiliannek. - Herasmus Vakáció úr, gyűjjön mán, beszéljen evvel az emberrel, tegye mán meg.

- *Favete linguis*³⁵ - szólalt meg egy hang belülről -; nem jöhetek most, Sludge anyó, leg-édesebb reggeli tanulmányaimba merültem.

³⁴ IX-X. században Anglia egy része a dánok fennhatósága alá tartozott.

³⁵ Fégezd a nyelved. (latin)

- Node mégiscsak, Vakáció úr, gyűjön mán elő, gyűjön elő, no... Van itt egy ember, aki Wayland kovácsot akarja, nekem meg nincs kedvem megmutatni az utat az ördöghö... a lova elhagyta a patkóját.

- *Quid mihi cum caballo?*³⁶ - felelt a tudós ember belülről. - Úgy látom, száz ember között egy bölcs ha akad, nélküle pedig nem tudnak egy lovat se megpatkolni!

Azzal előcsoszogott a derék pedagógus, öltözéke ugyanis ennek mutatta. Magas, szikár, görnyedt termete volt, koponyáját vékony szálú, őszbe csavarodó hajzat fődte. Vonásai a megszokott tekintélyt tükrözték, amit, azt hiszem, még Dionysius³⁷ hozott magával a trónusról az iskolamesteri pulpitusra, és örökölt hagyott minden hivatásbélire. Fekete kanavásztalárját deréktájt öv szorította össze, amelyről tör vagy más fegyver helyett jókora bőriszák fityegett, benne toll és kalamáris. Nádpálcája másik oldalt csüngött, mint Harlequin³⁸ fakardja, kezében pedig elrongyolódott könyvet szorongatott, amit az imént oly buzgalommal tanulmányozott.

Tressilian külső megjelenését látván, akit jobban föl tudott becsülni, mint a falubeliek, a tanító megemelte süvegét, és ily szavakkal köszöntötte:

- *Salve, domine. Intelligisne linguam Latinam?*³⁹

Tressilian összeszedte latin tudományát, és így felelt:

- *Linguae Latinae haud penitus ignarus, venia tua, domine eruditissime, vernaculam libentius loquor.*⁴⁰

A latin válasz oly hatást tett az iskolamesterre, mint a szabadkőművesek jele szokott állítólag a vakolókanál testvériségének tagjaira. Tüstént fölébredt érdeklődése a pallérozott utas iránt, komoly ábrázattal hallgatta a fáradt lóról és az elhagyott patkóról szóló beszámolót, majd ünnepélyesen így felelt:

- Mi sem tűnnék egyszerűbbnek, nagyságos uram, mint azt válaszolni, hogy alig egy röpke mérföldnyire lakik e tuguriától, azaz kunyhótól a legkiválóbb *faber ferrarius*, a legtökéletesebb kovács, ki valaha vasat vert egy ló patájára. Mármost ha így felelnék, bizonyos vagyok benne, hogy ön *compos voti*-nak, vagy miként a közönséges halandók mondják, beérkezett embernek vélné magát.

- De legalábbis világos választ kapnék egy egyszerű kérdésre - mondta Tressilian -, ami ebben az országban, úgy látszik, nem könnyű.

- Akár egy bűnös lelket küldenének a gonoszhoz - szólt közbe a vénasszony -, annyit ér, ha egy eleven lelket Wayland kovácshó küldenek.

- Nyugalom, Sludge anyó! - intette le a pedagógus -, *pauca verba*, Sludge anyó; nézz a kása után, Sludge anyó; *curetur jentaculum*,⁴¹ Sludge anyó; ez az úr nem a komaasszonyod. - Majd

³⁶ Mi közöm a lóhoz. (latin)

³⁷ Ifjabb Dionysius, Syracusae zsarnoka (i. e. 367-365 és 347-344), aki elűzetése után Corinthusban tanított.

³⁸ A francia komédia bohóc-szereplője.

³⁹ Üdvözöllek, uram. Értesz-e latinul. (latin)

⁴⁰ A latin nyelvnek alig vagyok tudója, tisztelettel, nagytudományú uram, szívesebben beszélnék világi nyelven. (hibás latinsággal)

⁴¹ Kevés szó... Gondolj a reggelivel. (latin)

Tressilianhez fordulva fentebb stílusban folytatta. - Ilyenformán, nagyságos uram, valóban *felix bis terque*⁴² vélné magát, ha megmutatnám önnek ama bizonyos kovács lakhelyét?

- Uram - felelte Tressilian -, ez esetben mindent megkapnék, amire jelenleg szükségem van: vagyis egy lovat, ami tovább tud vinni... ahol már nem hallom a tudományodat. - Ez utóbbi szavakat magában mormolta.

- *O coeca mens mortalium!* - felelte a tudós férfiú. - Jól énekelte volt Junius Juvenalis, *numinibus vota exaudita malignis!*⁴³

- Tudós magister uram - mondta neki Tressilian -, a kegyelmed műveltsége annyira felülmúlja szerény értelmi képességeimet, hogy meg kell bocsátania, ha másutt keresek oly felvilágosítást, mit jobban értek.

- Lám megint - felelt a pedagógus -, mily örömet menekül ön attól, ki pedig szívesen tanítaná! Helyesen mondta Quintilianus...⁴⁴

- Könyörgöm, uram, hagyja egy percre Quintilianust, és feleljen inkább egyetlen szóval, és angolul, ha tudománya le tud ereszkedni ideig, van-e itt hely, ahol lovam pihenhet egyet, míg meg nem patkoltathatom?

- Ennyi szívességet, uram - mondta a tanító -, könnyedén tehetek önnek, mert ámbátor e falucskában (*nostra paupera regna*) nincsen rendes *hospitium*,⁴⁵ mint azt névrokonom, Erasmus⁴⁶ nevezi; mivelhogy azonban uraságod, úgy tetszik, némelyest megismerte vagy legalább megízlelte a remekírókat, latba vetem befolyásomat e ház derék asszonyánál, hogy megvendégelje kegyelmedet egy tányér kásával - ezzel az egészséges eledellel, amire nem találtam latin szót -, lova majd a tehenistállóban kap helyet, valamint egy nyaláb édes szénát, aminek a jóasszony oly bőviben van, hogy tehenéről elmondható: *foenum habet in cornu*; és ha úgy tartja kedve, hogy kitüntet társaságával, a lakoma önnek *ne semissem quidem*⁴⁷ kerül, Sludge anyó ugyanis nagyon le van kötelezve nekem a fáradozásomért, melyet reményteljes örökösének, Dickie-nek a fejére s fenekére pazaroltam, fájdalmasan bebarangoltatván ökelmével a nyelvtan minden zegét-zugát.

- Isten fizesse meg érte, Herasmus mester - mondta a jó anyó -, és adja, hogy a kis Dickie-nek még a nyelve is tanult legyen! Ami meg az urat illeti, ha itt méltóztatik neki maradni, a reggeli ott lesz az asztalon egy kicsavart mosogatórongyban; a lóeledelért meg az embereledelért pedig nem vagyok olyan zsugori, hogy kérjek egy pennyt is.

Lova állapotára figyelemmel, Tressilian egészében véve nem látott jobb megoldást, mint élni a fölöttébb művelten kinyilvánított és vendégszeretően alátámasztott meghívással, és bízni abban a lehetőségben, hogy amikor a jó pedagógus már minden beszédtemát kimerített, talán leereszkedik odáig, hogy megmondja neki, hol találhatja a kovácsot, akiről beszéltek. Belépett tehát a kunyhóba, helyet foglalt a nagytudományú Erasmus Vacatio magister társaságában,

⁴² Háromszorosan szerencsésnek. (latin)

⁴³ Ó, halandók vak elméje!... Rossz sejtelmekkel hallom e szavakat. (latin)

⁴⁴ Marcus Fabius Quintilianus (i. sz. 68 körül); római szónok, a stilisztika antik mestere.

⁴⁵ A mi szegény vidékünkön nincsen rendes fogadó. (latin)

⁴⁶ Erasmus (1462-1536) - holland tudós, a reneszánsz nagy alakja, hosszabb ideig tanult és tanított Angliában.

⁴⁷ Széna van a szarvában... egy garasába sem. (latin)

megosztotta vele a kását, és jó félóraig hallgatta tudós előadását önnönmagáról, mikor végre rá bírta venni, hogy térjen át egy másik témára. Az olvasó bizonyára készséggel meg fogja bocsátani, ha nem kísérik végig a nagytudományú férfiú történetének minden részletén, melyekkel Tressiliant kitüntette, s melyek röviden így összegezhetők.

Hogsnortonban született, ahol a népi szólás szerint a disznók orgonán játszanak; mely szólás-mondást a pedagógus allegorikusan úgy értelmezte, hogy Epicurus⁴⁸ kondájára vonatkozik, melyben Horatius magát hízonak vallotta.⁴⁹ Erasmus nevét részben onnan eredezteti, hogy atyja egy jó hírű mosónő fia volt, aki a nagy tudósnek mindvégig gondoskodott a tiszta fehérneműről, amíg Oxfordban élt; ez pedig nem volt könnyű feladat, mivel mindössze két inge volt, s mint a derék asszony mondogatta „az egyik rajta, a másik meg mosásban”. Az egyik ilyen *camiciae*-nek⁵⁰ a maradványai, mint Vacatio mester büszkén elmondotta, a mai napig a birtokában vannak, minthogy nagyanyja szerencsére megőrizte őket számlája kiegyenlítésének céljából. De úgy vélte, volt egy még magasabb és döntőbb ok is, amiért az Erasmus nevet adományozták neki, jelesen anyja titkos előérzete, hogy a keresztelendő gyermekben nagy génusz rejtezik, melynek révén híre egyszer még versenyre kél a nagy amszterdami tudósával. Családi neve az iskolamestert éppoly beható értekezésre indította, mint keresztényi megnevezése. Arra a feltevésre hajlott, hogy a Vacatio nevet *quasi lucus a non lucendo*⁵¹ viselte, mivel oly kevés vakációt adott tanítványainak. - Innen a tanító klasszikus elnevezése - mondotta - a *Ludi Magister*, mert a tanító megfosztja a gyerekeket a játéktól. - Másrészt azonban, úgy vélte, nevének lehet egy teljesen más magyarázata is, mégpedig utalhat kiváló tehetségére élőképek, táncjátékok, majálisok és más efféle iskolai vigasságok rendezésében, amiben, közölte határozottan Tressiliannel, feltétlenül neki volt a legcsiszoltabb és legtalálékonyabb fantáziája egész Angliában; olyannyira, hogy az ilyen multságok kitalálásában való jártasságának híre eljutott sok tiszteleltre méltó egyén fülébe is, mind vidéken, mind az udvarban, sőt még a nemes Leicester gróf is hallott róla... - És jóllehet mostanában mintha megfélekedett volna rólam temérdek államügye közepette - mondotta -, mégis bizonyos vagyok benne, hogy ha valami bájos multságot kéne rendeznie a királynő öfelségének, ló és ember keresné Erasmus Vacatio szerény hajlékát. Addig is nagyságos uram *parvo contentus*,⁵² hallgatom nebulóim ragozását és elemzését, s a múzsák segedelmével igyekszem elütni az időt. Midőn pedig levelet írok külföldi tudósoknak, mindenkor úgy jegyzem alá nevemet, mint Erasmus ab Die Fausto⁵³ és élveztem az e címmel kitüntetett tudósak járó megkülönböztetést; tanúm rá a nagytudományú Diedrichus Buckerschockius, aki nekem ajánlotta e cím alatt a *tau*⁵⁴ betűről írt értekezését. Egyszóval, uram, mindig boldog és kitüntetett ember voltam.

⁴⁸ Epicurus (i. e. 342-270) - görög filozófus, az ókori materializmus híres képviselője, a bölcs életöröm elvét vallotta.

⁴⁹ Quintus Horatius Flaccus (i. e. 65-8) - latin ódaköltő, Epicurus életfilozófiájának követője: „Engem már beteretelt hízői közé Epicurus.” (*Epist.* I. 4. Trencsényi Waldapfel Imre fordítása.)

⁵⁰ Ing. (hibás latinsággal)

⁵¹ Latin szójáték; értelme: valami nem arról kapta a nevét, amit egyébként jelentene.

⁵² Kevéssel megelégedetten. (latin)

⁵³ A vidám napról elnevezett Erasmus; a. m. Vakáció Erasmus. (latin)

⁵⁴ A görög ábécé „t” betűje.

- Legyen is minél tovább, jó uram! - mondta az utas. - Ámde engedjen meg egy kérdést, saját tudós stílusában, *Quid hoc ad Iphycli boves*,⁵⁵ mi köze mindennek szegény paripám megpatkolásához?

- *Festina lente*⁵⁶ - felelt a nagytudományú férfiú -, tüstént rátérünk erre is. Tudnia kell, hogy úgy két-három esztendeje errefelé vetődött egy bizonyos egyén, aki magát Doktor Doboobie-nak nevezte, ámbátor meglehet, hogy még a *magister artium*-ot⁵⁷ sem írta meg, legfeljebb üres hasa jogán. Vagy az is lehet, hogy ha volt egyáltalán valami címe, az ördögtől kapta, mert olyanféle volt, akit a közönséges nép fehér boszorkánynak hív: fortélyos ember... De látom, jó uram, kegyelmed türelmetlen; ám ha valaki nem adhatja elő a történetet a maga módján, miből gondolja, hogy elő tudja adni a kegyelmed módján?

- Nos hát, tanult uram, mondja a sajátján - felelte Tressilian -; csak utazzunk egy kissé gyorsabb iramban, mert időm igen rövid.

- Nos, uram - folytatta Erasmus Vacatio dühítő rendíthetlenséggel -, én nem azt mondom, hogy eme Demetrius, mert így nevezte magát, mikor külföldön járt, valóságos varázsló volt, de annyi bizonyos, hogy saját bevallása szerint a Rózsakereszt titkos rendjéhez tartozott, és Geber tanítványának tekintette magát (*ex nomine cuius venit verbum vernaculum „gibberish”*,⁵⁸ azaz zagyvaság). Úgy gyógyított sebet, hogy a fegyvert kente be a fájó rész helyett; tenyéből jósolt; szitával és ollóval fedezte fel a lopott holmit; gyűjtögette a beléndek meg a mérgespáfrány magvait, amelynek révén az ember láthatatlanná válhat, azt állította, hogy közel került a panacea, vagyis az egyetemes elixír feltalálásához, és jó ólmot silány ezüstté tud változtatni.

- Más szóval - szólt közbe Tressilian -, sarlatán volt, közönséges csaló; de mi köze mindennek szegény paripámhoz és a patkóhoz, amit elhagyott?

- Nagyságod türelmével - felelte a bőbeszédű literátus ember - tüstént meg fogja érteni... *patientia* vagyis türelem tehát, nagyságos uram, mely szó Marcus Tulliusunk szerint *difficilium rerum diurna perpessio*.⁵⁹ Ez a bizonyos Demetrius Doboobie, miután ekképpen működött a vidéken, mint azt ábrázoltam volt, kezdett ismertté válni *inter magnates*, az ország első emberei közt, és valószínűleg nagy dolgokra is tört volna, ha a közhiedelem szerint (mert nem állítom, hogy ez biztos tudásommal összhangban áll) az ördög nem követeli jussát egy sötét éjszakán, és el nem repül Demetriusszal, akinek azóta se híre, se pora. Nomármost, itt jön a *medulla*, történetemnek a veleje. Ennek a doktor Doboobie-nak volt egy szolgálja, egy szegény ördög, akit azért tartott, hogy a kemencéjét fűtse, meg pontos mértékre állítsa, kikeverje az orvosságait, fölrajzolja a köreit, hízelegjen pácienseinek, *et sic de caeteris*...⁶⁰ Szóval, nagyságos uram, miután a doktor ily különös mód eltűnt, megdöbbenve az egész vidéket, ez a szegény pára azt gondolja magában, Maro⁶¹ szavaival: *Uno avulso non deficit*

⁵⁵ Mi köze ennek Iphyclus ökreihez? (latin)

⁵⁶ Mértékkal siess. (latin)

⁵⁷ Középkori - de az angol egyetemeken mindmáig használt - tudományos fokozat.

⁵⁸ Akinek a nevéből származik a köznyelvi „gibberish” szó (latin); a Rózsakereszt rendje a középkori mágusok és alkimisták titkos társasága volt; Geber vagy Jabir (721-776) - arab tudós, alkimista.

⁵⁹ A nehéz dolgoknak mindennapi tűrése. (latin) Marcus Tullius Cicero (i. e. 106-43) - latin szónok, politikus és filozófus.

⁶⁰ És így tovább. (latin)

⁶¹ Vergilius Maro (i. e. 70-19) - latin költő.

*alter!*⁶² És miként az inas is berendezkedik gazdája boltjában, ha amaz meghal, vagy nyugalomba vonul, ez a Wayland is átveszi néhai gazdájának veszedelmes mesterségét. Csakhogy, nagyságos uram, ámbátor a világ mindig kész áltatni magát méltatlan emberek beképzelt meséivel, akik tulajdonképpen csak *salim banqui* és *charlatani*,⁶³ noha birtokolta az orvostan doktorainak modorát és mesterfogásait, e szegény Zanyinak, ennek a Waylandnek a praktikái mégis ügyetlenek voltak ahhoz, hogy elhiggyék őket, és nem is akadt egyetlen falusi, közönséges fajankó sem, aki ne ingerkedett volna vele Persius⁶⁴ szellemében, noha saját, faragatlan fogalmazásában:

*Diluis helleborum, certo compescere puncto
Nescius examen? vetat hoc natura menendi;*

- amit ekképpen tettem át saját ügyefogyott parafrázisomban:

*Míg nem tudod, a hunyorból mikor
Hány gramm kell s hozzá mennyiféle por;
Keverni tilt a gyógyszerész szigor.*

Ráadásul a gazda rossz híre, különös és rejtélyes vége vagy legalábbis hirtelen eltűnése a legelszántabbak kivételével mindenkit elriasztott attól, hogy tanácsot vagy véleményt kérjen a szolgájától; amiért is a nyomorult férget eleinte az a veszély fenyegette, hogy összeroskad az éhségtől. Az ördög azonban, aki Demetrius, vagyis Doboobie halála óta őt szolgálja, új fortélyra vezette. A gazfickó most, a sátán inspirációjára-é avagy tán régebbi mesterségéhez visszatérve, ki tudja, lovat vasal, s jobban, mint ember valaha Angliától Izlandig; föl is hagyott az emberiségnek nevezett kétlábú tollatlan állatfaj⁶⁵ doktorálásával, ehelyett teljesen lópatkolásra adta magát.

- Csakugyan? S hol lakik? - kérdezte Tressilian. - Jól patkol?... Igazítson hozzá, kérem, de nyomban.

A félbeszakítás nem tetszett a magisternek, ezért így kiáltott fel:

- *O, coeca mens mortalium!*... noha ezt az idézetet, mellesleg, használtam már. Bárcsak a klasszikusok kölcsönöznének nekem annyi erőt, hogy megállítsam vele azokat, akik oly könnyen rohannak vesztükbe. Hallgassa hát meg, könyörgöm, ennek az embernek a viselt dolgait - folytatta -, mielőtt oly könnyelműen kitenne magát veszélyének...

- Nem fogad ám el pénzt a munkájáért - szólalt meg most az asszonyság, aki végig ott állt, mintegy megbabonázva a finom szavaktól és velős mondásoktól, melyek oly bőségesen áradtak tudós lakójának, Vakáció mesternek az ajkáról. De a közbeszólás bosszantotta a magistert, még inkább, mint az utasé.

- Nyugalom, Sludge anyó - mondta -; maradj a helyeden, ha nincs ellenedre. *Sufflamina*,⁶⁶ Sludge anyó, és hagyd, hogy kifejtsem ezt a dolgot nagyságos vendégünk előtt... Uram - fordult ismét Tressilianhez -, ez az öreg asszonyszemély igazat beszél, ha a maga bárdolatlan módján is; mert bizony, eme *faber ferrarius*, vagyis kovács nem fogad el pénzt senkitől.

⁶² Az egymástól elszakítottak egyikének nem hiányzik a másik. (latin)

⁶³ Részben kuruzslók és sarlatánok. (latin)

⁶⁴ Aulus Persius Flaccus (34-62) - latin szatirikus költő.

⁶⁵ Utalás Platón (i. e. 427-347) görög filozófus közismert meghatározására.

⁶⁶ Hallgass - szó szerint: kösd meg a kereket. (latin)

- Amiből biztosan kiteszik, hogy az ördöggel cimborál - vágta rá Sludge anyó -; merthogy jó keresztény nem utasítaná vissza a munkája bérét.

- Az öregasszony ismét rátapintott - mondta a pedagógus -; *rem acu tetigit*, más szóval, fején találta a szöget. Ez a Wayland csakugyan nem fogad el pénzt, de nem is mutatkozik senki előtt.

- És ért egyáltalán ez a háborodott, mert én annak tartom - kérdezte az utas - valamit is a mesterségéhez?

- Ó, uram, ebben adjuk meg a sátánnak, ami a sátáné... Mulciber⁶⁷ valamennyi Cyclopsával együtt nem múlhatná felül. De bizonynal nem volna bölcs dolog tanácsot vagy segítséget kérni attól, aki oly nyilvánvalóan szövetkezett a gonosz szellemmel.

- Pedig szerencsét kell próbálnom nála, jó Vakáció mester - mondta Tressilian és fölállt -; mivel pedig lovam már bizonyára beabrakolt, megköszönöm kegyelmednek a bőkezű vendéglátást, és arra kérem, mutassa meg nekem, merre lakik ez az ember, hogy segítségével folytathassam utamat.

- Úgy bizony, mutassa csak meg néki, Herasmus úr - mondta az öreg asszonyság, aki talán már szerette volna kitudni házából a vendéget -; menni köll, ha az ördög hajt.

- *Do manus* - felelte a magister -, engedek... de tanúnak hívok mindenkit, hogy én felvilágosítottam e tiszteletre méltó urat arról, minő szörnyűségeket követett és követ majd el tulajdon lelke ellen, ha így trafikál a sátánnal. Nem is megyek magam a vendégünkkel, hanem inkább tanítványomat küldöm... *Ricarde! Adsis, nebulo*.⁶⁸

- Engedelmével, de ezt már nem - szólt most az öregasszony -; a maga lelkét kiteheti a veszélynek, ha úgy tetszik, de az én fiamat nem fogja ilyesmibe keverni; és csodálkozok is kenden, Domine Doctor, hogy ilyen szolgálatot akar kérni a kis Dickie-től.

- Ugyan, Sludge anyó - felelte a tanító -, Ricardus csak a dombtetőig megy, és ujjával mutatja meg onnan az idegennek Wayland kovács lakhelyét. Ne hidd, hogy bármi baj érheti, mikor csak ma reggel olvasott böjtölve egy fejezetet a *Septuaginta*-ból,⁶⁹ azonfelül kapott egy leckét a görög testamentumból is.

- Igen - felelte az anyja -, én meg belevarrtam egy rontásűző szilfagallyacskát a kicsike zekéjének a nyakába, mióta ez a gyalázatos tolvaj elkezdte itt a praktikáit emberen meg barmokon.

- És minthogy amúgyis gyakran jár (erősen gyanakszom rá) csak úgy saját mulatságára ennek a bűbájosnak a környékére, egyszer elmehet oda, vagy a közelébe a mi kedvünkért is, hogy segítsen ennek az idegennek... *Ergo, heus, Ricarde! Adsis, quaesio, mi didascule*.⁷⁰

A nebuló ily nyájas hívogatóra végül is besomfordált a szobába; fura, esetlen, cammogó süvölvény volt, satnya termete alapján tizenkét-tizenhárom évesnek látszott, pedig valójában bizonyára idősebb lehetett egy-két esztendővel, rőt, bozontos kobakja volt és szeplős, barnára sült ábrázata, pisze orra, hosszú álla, kíváncsi, szürke szeme, s hozzá valami mulatságos, ferde nézése, mintha folyton oldalvást akarna sandítani, bár valószínűleg nem szándékosan. Lehe-

⁶⁷ Vulcanus latin kovács-isten mellékneve; segédei az egyszemű óriások.

⁶⁸ Ricardus, gyere ide, nebuló. (latin)

⁶⁹ Az Ótestamentum és az apokrif bibliai könyvek görög változata.

⁷⁰ Hallga tehát, Ricardus. Gyere ide, kérlek, tanítványom. (latin)

tetlen volt úgy rápillantani a lurkóra, hogy az embernek ne támadjon nevethetnékje, kivált akkor, ha Sludge anyó elkapta és megcsókolta rúgkapálva ellenkező fiacskáját, és drága szépséges virágszálának nevezte.

- *Ricarde* - mondá a tanító -, eredj most nyomban ezzel a nagyságos úrral a dombtetőre, és mutasd meg neki Wayland kovács műhelyét.

- Jó kis megbízás reggelre - válaszolt a fiú nyájasabban, mint Tressilian számított rá -; és ki tudhatja, hogy nem ragad el az ördög, mielőtt visszaérnék?

- Biz' úgy ám, kincsem - így Sludge anyó -, maga is kétszer meggondolhatta volna Domine, mielőtt a gyönyörűségemet ilyen helyekre küldözgeti. Nem ilyesmiért töltöm a hasát, és adok ruhát a hátára, de nem ám!

- Eh... *nugae*,⁷¹ jó Sludge anyó - felelt a tanító -, biztosítlak, hogy a sátán, ha egyáltalán ő forog ebben az ügyben, haja szálát se görbíti meg a fiacskádnak; mert Dickie el tudja ám mondani a *pater noster*-t,⁷² de gyöngyen, és ellene szegül a gonosz léleknek... *Eumenides, Stygiumque nefas*.⁷³

- Igen, én meg, mint mondtam, varrtam néki veres berkenyéből is nyakravalót - mondta a jóasszony -, ami jobban megoltalmazza, lefogadom, mint a maga papos tudománya; de hiába, csak nem okos dolog incselkedni az ördöggel vagy a cimboráival.

- Kedves fiam - mondta Tressilian, aki látta egy groteszk vigyorból, Hogy Dickie hajlamosabb saját indítékai alapján cselekedni, mintsem az idősebbek utasításait követni -, kapsz tőlem egy ezüstöt, ha elvezetsz ennek az embernek a műhelyéhez.

A fiú értő oldalpillantást vetett rá, ami beleegyezést látszott ígérni, ezzel egyidejűleg felkiáltott:

- Elkalauzolom Wayland kovácshoz! Hisz nem megmondtam, nem bánom, ha el is repül velem az ördög, akár ott kinn a héja - és az ablak felé sandított -, amelyik épp most ragadja el a nagy egyik csirkéjét?

- A héja! A héja! - sikoltott erre az asszony, és rémületében mindenről megfeledkezve szaladt csirkéi védelmére, ahogy csak öreg lábai bírták.

- Nahát akkor - mondta a süvölvény Tressiliannek -, fogja a kalapját, vezesse elő a lovát, és ide az ezüstöt, amiről beszélt.

- De nem, várj csak - szólt közbe a tanító. - *Sufflamina, Ricarde!*

- Várjon maga - felelte Dickie -, és találja ki, mit mond majd nagyinak, amiért elküldött az ördöghöz.

A tanító, tudatában lévén a reá háruló felelősségnek, hanyatt-homlok igyekezett elkapni a süvölvényt, hogy otthon tartsa; ám Dickie kisiklott a kezei közül, kirent az udvarra, majd fölszaladt egy közelben levő halomra, mialatt a tanító, úgy látszik, tapasztalatból okulván, lemondott róla, hogy tanítványát lábai gyorsaságára hagyatkozva utolérje, ehelyett a legmézesebb jelzőkhöz folyamodott, amiket a latin szókincs csak ismer, és úgy igyekezett

⁷¹ Bolond beszéd. (latin)

⁷² Miatyánkot. (latin)

⁷³ Az Eumenidákat és a Styxet nem szabad (említeni). (latin)

visszatéríteni. De a *mi anime, corculum meum*⁷⁴ és más efféle klasszikus kedveskedések süket fülekre találtak a szökevénynél, aki csak szökdécselt a halom tetején, mint valami manó holdvilágnál, és integetett Tressiliannek, hogy kövesse.

Az utas nem is késlekedett, hanem elővezette lovát, és elindult, hogy utolérje dzsinnyszerű kalauzát, miután a szegény, faképnél hagyott tanítóra rátukmált némi fizetséget a szórakoztatásért, s ezzel némileg feledtette a derék pedagógus félelmét, amellyel a ház idős gazdasszonyának visszatértét várta. Ez nyilván hamarosan be is következett, mert alig haladt egy darabot az úton Tressilian kalauzával, mikor repedt hangú asszonyi sikoltozás ütötte meg a fülüket, melybe Erasmus Vacatio mester klasszikus dörgedelmei vegyültek. Dickie Sludge azonban, aki egyként süket volt az anyai aggodalom és a tanítói tekintély hangjaira, gondtalanul ugrándozott Tressilian előtt, és csupán annyit jegyzett meg:

- Na, ha már rekedtre kiabálták magukat, nyalhatják majd a mézesbödönt, mert a tanítóm tegnap este fölfalta az összes lépes mézet.

⁷⁴ Lelkem, szívecském. (latin)

TIZEDIK FEJEZET

Ott volt a gazda, amikor beléptek,
Kétrét görnyedve dolgozott a földön,
Nyomorúságos, elgyötört kísértet,
Szeme besüppedt, mint ki messziről jön,
S arcát csonttá aszalta hosszú börtön.

(A tündérkirálynő)

- Messze vagyunk még a kovács műhelyétől, szép fiam? - érdeklődött Tressilian ifjú kalauzától.
- Hogyan szólított? - kérdezte a fiú oldalról sandítva rá szúrós szürke szemével.
- Szép fiamnak... sértőnek találad, gyermekem?
- Nem, de ha maga együtt volna a nagyimmal meg Domine Vacatióval, kórusban énekelhetnék a régi nótát, hogy:

Bolondságban

Nagyok vagyunk mi hárman...

- És ugyan miért, kisöreg? - kérdezte Tressilian.
- Mert - felelte a csúf süvölvény - magukon hármukon kívül senki se hívott még engem szép fiamnak. Mármost a nagy azért hív így, mert félvak a vénségtől, az elfogultságtól pedig teljesen az; a tanítóm meg, a szegény Domine, igyekszik behízelegni magát nála, hogy teli tál kását kapjon, és a legközelebb ülhessen a tűzhöz. De hogy *maga* miért hív szép fiamnak, azt csak maga tudhatja.
- Hát ha szép nem is, mindenesetre eszes kópé vagy. És a játszópajtásaid hogy hívnak?
- Manónak - vágta rá a fiú -, de nekem mégis inkább a saját csúf képem kell, mint az ő tökfejük, amiben nincs több ész, mint egy darab téglában.
- Akkor nem is félsz ettől a kovácstól, akit most látni fogsz?
- Hogy félek-e tőle? - felelte a fiú. - Ha az ördög volna, akinek az emberek tartják, akkor se félnék; de ha van is benne valami fura, éppúgy nem az ördög ez, mint maga; amit viszont nem mondanék el mindenkinek.
- Hát nekem miért mondod el, fiam? - kérdezte Tressilian.
- Mert maga másféle úr, mint azok, akiket itt mindennap látunk - felelt Dickie -; és ronda vagyok ugyan, mint a bűn, de nem szeretném, ha számárnak vélne, különösen azért, mert egyszer még megeshetik, hogy kérek egy szívességet magától.
- És ugyan mit, fiam, akit nem szabad szép fiamnak hívnom?
- Ohó, ha most rögtön kérném - felelt a fiú -, biztos megtagadná, így hát várok vele, amíg egyszer az udvarban találkozunk.
- Az udvarban, Richard! Hát te az udvarba igyekszel? - kérdezte Tressilian.

- Igen, igen, most pont úgy csinál, mint a többiek - mondta a fiú -; fogadok, azt gondolja magában, mit akar egy ilyen ágrólszakadt, kétballábás süvölvény az udvarban? De csak hagyják Richard Sludge-ot; nemhiába lettem kakas ezen a szemétdombon. Éles ésszel meg-szépítem a pocsek pofámat.

- De mit szól majd nagyanyád, meg a mestered, Domine Vacatio?

- Amit akarnak - felelt Dickie -; az egyiknek van elég csirkéje, hogy számlálja, a másiknak meg elég nebulója, hogy csépelje. Már rég faképnél hagytam volna őket, és odébbálltam volna ebből a vacak kis faluból, de ez a Domine azt ígéri, hogy magával visz szereplőnek a követ-kező élőképre, amit rendez, és azt mondják, hamarost nagy multság lesz.

- És hol tartják majd, kis barátom? - kérdezte Tressilian.

- Ó, valami kastélyban, messze északon - felelte kalauza. - Berkshire-hez képest a világ túlsó végén. De a vén Dominénk azt hajtogatja, hogy nélküle nem tudják megcsinálni, és lehet, hogy igaza is van, mert sok szép élőképet kimódolt már. Félig se olyan ostoba ám, mint gondolná az ember, ha olyasmibe kap bele, amihez ért; úgy köpi a verseket, akár egy színész, de Isten a tudója, ha fölbiztatnák, hogy lopjon el egy libatojást, hát bizony elpáholná a gúnár.

- Szóval te is szerepelni fogsz a következő multságon? - kérdezte Tressilian, akinek némileg fölcsigázta az érdeklődését a fiú bátor társalgása és éles szemű emberismerete.

- Becsületemre, azt ígérte - válaszolta Richard Sludge -, és ha megszegi a szavát, annál rosszabb lesz neki; mert ha én egyszer megbokrosodom, és hátat fordítok a falunak, úgy föld-höz teremtem ökelmét, hogy bánni fogják a csontjai. Pedig nem szeretném bántani - folytatta -, mert a fárasztó vén bolondja sokat küszködött, hogy megtanítsa mindenre, amit tud. De elég ebből... meg is érkezünk a Wayland kovács műhelyéhez.

- Te tréfálsz, barátocskám - mondta Tressilian -, hisz nincs itt egyéb, csak a pusztá lép meg egy csomó szikla körberakva, és egy nagyobb a közepén, akár egy cornwalli sírhalom.

- Igen, és az a nagy lapos kő közepén, ami az álló kövekre van téve keresztbe - mondta a fiú -, az a Wayland kovács asztala, ahova le kell majd számolnia a pénzt.

- Mit akarsz ezzel a sületlenséggel? - kérdezte az utas, aki már kezdett megharagudni a fiúra és mérgelődni magára, amiért ilyen kótyagos vezetőre hagyatkozott.

- Csak lassan a testtel - felelte Dickie vigyorogva. - A lovát ahhoz az álló kőhöz kell kötnie, amelyikben a karika van, aztán füttyent hármat, és leteszi nekem az ezüstöt arra a másik lapos kőre, kiséstál a körből, leül ennek a kis cserjésnek a nyugati szélére, jól vigyáz, nehogy akár jobbra, akár balra pillantson tíz percig, vagy amíg hallja, hogy cseng a kalapács, aztán ha elhallgatott, elmond egy imát, ami eltart egy jó percig, vagy elszámol százig, az is megteszi, utána bemehet a körbe, látni fogja, hogy a pénze eltűnt, a lova pedig meg van patkolva.

- A pénzem eltűnik, az biztos - felelte Tressilian -, de ami a többit illeti... Ide süss, kis koma, én nem vagyok a tanítód, de ha a bolondját akarod járatni velem, magamra vállalom egy részt a terheiből, és alaposan elnászpángollak.

- Az ám, ha meg tud fogni! - rikkantotta a fiú, azzal eliramodott a fenyéren, s fürgesége menten meg is hiúsította Tressilian abbeli szándékát, hogy utolérje, kivált a súlyos csizmáival. De az se volt kevésbé bosszantó a süvölvény viselkedésében, hogy nem erőltette magát a legnagyobb gyorsaságra, mint az, aki veszedelemben forog, vagy megijedt, csak annyira szaladt, hogy Tressilian a hajsza folytatására ösztökélje, és szélvészgyorsan megugrott, mikor üldözője már azt hitte, hogy mindjárt elcsípi, aztán megint lelassított, futólépésben keringett körülte, hogy mindig ugyanott maradjon, ahonnan elindult.

Ez eltartott egy darabig, végül Tressilian kimerülten megállt, s már azon volt, hogy felhagy az üldözéssel, és egy kiadós káromkodással intézi el a ronda süvölvényt, aki ilyen nevetséges erőlködésre csábította. De a fiú, aki, mint az imént, most is a közelben levő dombtetőn állt, hosszú sovány kezével tapsolni kezdett, vékony ujjával mutogatott rá, és vad, rút vonásait a csúfolódás és nevetés olyan képtelen kifejezésére fitorította, hogy Tressiliannek már az jutott eszébe, hátha csakugyan egy manót lát maga előtt.

Rettentő bosszúsan, de ugyanakkor ellenállhatatlanul feltörő hahotával, mert a fiú grimaszolása és ugrabugrálása fölöttébb idétlen volt, a cornwalli utas visszament a lovához, és fölült rá, hogy nagyobb reménnyel vehesse üzőbe Dickie-t.

A fiú, mihelyt észrevette ezt, azonnal kiabálni kezdett, hogy ne tegye tönkre a beteg lábú paripáját, inkább odaengedi magához, azzal a feltétellel, hogy egy ujjal se nyúl hozzá.

- Nem egyezkedem én veled, te förtelmes csirkefogó! - felelte neki Tressilian. - Egy pillanat múlva úgyis kezembe kaparintalak.

- Az ám, utazó úr - mondta a fiú -, csak épp olyan mocsár van itt mellettünk, hogy elnyelné az a királynő gárdájának valamennyi lovát is... Én rámegyek, aztán meglátom, maga hova kerül majd... Előbb hallja meg a bölömbikát bömbölni s a vadkacsát hápogni, mint hogy engem akaratom ellenére elfogja, annyit mondhatok.

Tressilian körülnézett, és a dombon túli talaj külsejéből ítélve úgy vélte, hogy a fiú igazat beszélhet, ezért elhatározta, hogy békét köt a gyors lábú, éles eszű ellenséggel.

- Gyere le hát - mondta -, te huncut kölyök! Hagyd abba a fintorgást, és gyere ide; nem bántalak, úri becsületedre mondom.

A fiú teljes bizalommal engedett hívásának, letáncolt álláspontjáról, de valami hetyke vidámsággal, közben egy pillanatra se vette le a szemét Tressilianról, aki újra leszállt a lóról, ott állt kezében a kantárral, kifulladásra és meglehetősen kimerülve az eredménytelen erőlködéstől, míg a süvölvény szeplős homlokán egyetlen csepp izzadság sem látszott, inkább olyan volt, mint egy száraz, színtelen pergamendarab, amit ráfeszítettek egy hústalan koponyára.

- És mondd csak - faggatta Tressilian -, miért bánsz velem ilyen rútul, te tűzre való ördög-fióka? Vagy mi volt a szándékod avval a képtelen mesével, amivel az imént el akartál ámítani? Vagy még inkább, mutasd meg nekem, de komolyan azt a kovácműhelyt, és kapsz tőlem annyit, amiért egész télen vehetsz almát magadnak.

- Ha egy almáskertet akarna nekem adni - felelte Dickie Sludge -, akkor se mondhatok mást, mint amit mondtam. Tegye le az ezüstöt a lapos kőre, füttyentsen hármat, utána jöjjön, üljön le ide a cserjés nyugati szélére; én is ide ülök, és kitekerheti a nyakamat, ha két percen belül nem hallja meg, hogy dolgozik a kovács.

- Kísértést érzek, hogy szavadon fogjalak - mondta Tressilian -, de nem bánnám, ha csak félennyire volna nevetséges, amire rákényszerítesz a dévaj mulatságod kedvéért... na mindegy, kipróbálom a varázserődet. Szóval ide kell kötnöm a lovamat ehhez az álló kőhöz, az ezüstöt meg ide kell tennem, és hármat füttyenteni, ugye?

- Igen, de hangosabbat ám, mint egy rigófióka - figyelmeztette a fiú, ahogy Tressilian letéve a pénzt és félíg-meddig szégyenkezve az ostobasága miatt, amit művel, hanyagul füttyentett egyet. - Hangosabban kell füttyentenie, mert ki tudja, hol a kovács, akinek füttyül? Amennyire én tudom, akár a francia király istállójában is lehet.

- De hisz az imént mondtad, hogy nem az ördög - vetette ellen Tressilian.

- Ember, vagy ördög - felelte Dickie -, látom már, hogy nekem kell előhívnom. - Ezzel füttyentett egy éleset és fülsértőt, méghozzá oly erőset, hogy Tressiliannek majd szétrepedt tőle a dobhártyája. - Én ezt nevezem füttyentésnek - mondta, miután háromszor megismételte -, de most fedezékbe, fedezékbe gyorsan, különben a derék Fájósláb nem lesz megpatkolva máma.

Tressilian, mialatt azon tűnődött, mi lesz ebből az egész hókuszpókuszból, kissé azért mégis megnyugodva, hogy valami csak lesz belőle, hiszen a fiú olyan bizalommal adta a kezébe magát, hagyta, hogy elvezessék a kis csalitnak és bokrosnak ahhoz a széléhez, amelyik a legtávolabb esett a kövektől, és ott letelepedett; minthogy pedig időközben eszébe jutott, hátha csak arra való az egész csalafintaság, hogy ezalatt ellopják a lovát, kezében tartotta a fiú gallérját, elszánva arra, hogy túszként őrzi lova biztonságáért.

- Na most hallgasson és figyeljen - mondta Dickie suttogóra fogva a hangját -, mindjárt meghallja egy kalapács kopácsolását, amit nem földi vasból kovácsoltak ám, mert az az érc, amiből csinálták, a holdból pottyant ide. - És csakugyan, Tressilian nyomban meghallotta egy kalapács könnyű ütését, úgy hangzott, mint amikor egy patkolókovács munkálkodik. Ez a hang annyira szokatlannak tűnt egy ilyen elhagyatott helyen, hogy önkéntelenül is össze-rezzent, de amint a fiúra pillantott, és ábrázatának huncutul gonosz kifejezéséből kiolvasta, hogy a süvölvény észrevette, és élvezi futó remegését, meggyőződött róla, hogy az egész játék egy összehangolt haditerv szerint folyik, és elhatározta, földeríti, ki vagy minő célból űzi ezt a tréfát.

Ennek megfelelően nyugton maradt, amíg a kalapács szólt, ami nagyjából addig tartott, ameddig egy lovat megpatkolnak. De mihelyt elhallgatott, Tressilian nem várva ki azt az intervallumot, amit kalauza megszabott, karddal a kezében fölpattant, futva megkerülte a cserjét, és szembe találta magát egy emberrel, akin bőrkötény volt, ám egyébként fantasztikus medvebőr öltözközt viselt, melyen rajtamaradt a szőr is, ugyanilyen sapkát, ami csaknem elrejtette viselőjének kormos, szutykos vonásait... - Jöjjön vissza, jöjjön vissza! - kiabálta a fiú Tressiliannek. - Különben széttepi... ember nem éli túl, ha ránéz. - A láthatatlan (de most már teljesen látható) kovács valóban fölemelte kalapácsát, és úgy tett, mint aki csatára készül.

Mikor azonban a fiú látta, hogy sem az ő figyelmeztetése, sem a kovács fenyegető fellépése nem látszik eltéríteni szándékától Tressiliant, hanem épp ellenkezőleg kivont karddal száll szembe a kalapáccsal, a kovácsnak kezdett kiáltozni:

- Wayland, ne nyúlj hozzá, mert megkeserülöd!... Az úr igazi úr, és bátor is.

- Szóval elárultál, Lidérc? - kérdezte a kovács. - Annál rosszabb rád nézve!

- Légy akármilyen - szólította meg Tressilian -, tőlem nincs mit félned, magyarázd meg hát, mire ez az eljárás, és miért űzöd mesterséged ily rejtélyes módon?

A kovács azonban Tressilian felé fordulván fenyegetően rivallt rá:

- Ki merésze faggatni a Fényes Kristálypalota őrzőjét, a Zöld Oroszlán urát, a Veres Sárkány lovasát?... El innét!... Szedd az irhád, mielőtt előszólítom Talpackot tüzes lándzsájával, hogy törjön, zúzzon, perzseljen! - Szavait heves taglejtésekkel kísérte, miközben vadul hadonászott, és handabandázott a kalapáccsal.

- Nyughass, hitvány gazfickó, a cigánykodó halandzsáddal! - felelte megvetően Tressilian. - És kövess a legközelebbi békebíróhoz, vagy kettéhasítom a koponyádat.

- Csillapodj, könyörgöm, jó Wayland! - mondta a fiú. - Higgy nekem, a hetvenkedéssel itt semmire se mész; jó szóval kell megpróbálkoznod.

- Azt hiszem, nagyságos uram - szólt erre a kovács, leengedve kalapácsát, és most már nyájassabb, engedékenyebb hangon -, hogy ha ilyen szegény ember végzi a napi munkáját, megengedhető, hogy a maga módján végezze. A lova meg van patkolva, a kovács ki van fizetve... Mi dolga van még, mint nyeregbe ülni, és folytatni az útját?

- Nem, barátom, tévedsz - felelte Tressilian -, mindenkinek joga van letépni az álarcot a csalásról és a szemfényvesztésről; a te életmódod pedig fölébreszti a gyanút, hogy mindkettőben bűnös vagy.

- Ha ennyire eltökélte magát, uram - felelte a kovács -, nem segíthetek magamon másként, mint erőszakkal, amihez pedig nem szívesen folyamodnék kegyelmeddel szemben, Tressilian úr; nem mintha félnék fegyverétől, hanem mert derék, kegyes és kiváló úrnak ismerem, aki inkább segít, mint árt a megszorult szegényembernek.

- Jól beszéltél, Wayland - mondta a fiú, aki aggódva leste szóváltásuk kimenetelét. - De eressz be minket az odúdba, ember, mert nem tesz jót az egészségednek, ha itt álldogálsz kinn a szabad levegőn.

- Igazságod van, Manó - felelt a kovács, azzal odamenvén a kis reketyésnek arra az oldalára, mely legközelebb esett a körhöz, átellenben azzal, ahol ügyfele csak az imént rejtőzködött, megkeresett egy csapóajtót, amit csodálatosan eltakartak a bokrok, fölemelte és lesüllyedvén a földbe, egyszerre eltűnt szemük előtt. Tressilian kíváncsisága ellenére habozott kissé, hogy kövesse-e a fickót lefelé, ahol tán egy rablótanya búvik meg, különösen, amikor hallotta a kovács hangját a föld gyomrából: - Lidérc, te gyere utoljára, és zárd be jól az ajtót!

- Eleget látott már Wayland kovácsból? - kérdezte suttogva a süvölvény Tressiliántól csúfondáros vigyorral, mintegy jelezve, hogy észrevette társának habozását.

- Még nem - felelte Tressilian szilárdan; és fölocsúdva pillanatnyi határozatlanságából, rálépett a keskeny lépcsőre, mely a bejáratból nyílt, majd Dickie Sludge is követte, miután gondosan lezárta a csapóajtót, és ezáltal kirekesztette a nap legkisebb sugarát is. A lépcső azonban csak néhány fokból állt, és utána rövid, vízszintes folyosó következett, amelynek a végére baljós, vörös fény vetődött. Idáig érve, Tressilian, még mindig kivont karddal a kezében, megállapította, hogy balra fordulva, Manóval szorosan a sarkában egy kicsiny, négyszögletes, boltíves helyiségbe lépett, ahol egy kovácstűzhely állt; izzott benne a faszén, és füstje orrfacsaró búzzal töltötte be a helyiséget, amitől meg is lehetett volna fulladni, ha nem vezet valami rejtett nyílás a kovácsműhelyből a szabadba. A fény, mely a vörösén izzó szénből és egy vasláncra lógó lámpásból jött, feltárta az odú belsejét, ahol egy üllő, egy fűjtató, egy szénfogó, néhány kalapács, egy csomó kész lópatkó és más kovácsszerszámok mellett ott voltak a tűzhelyek, a lombikok, a tégelyek, a retorták és az alkímia egyéb kellékei is. A kovács groteszk figurája és a fiú csúnya, bizarr vonásai a faszén tüzeinek és a pislákoló lámpásnak a tompa, gyér fényénél remekül illettek az egész titokzatos berendezéshez, és e babonás korban ugyancsak próbára tették volna a legtöbb férfi bátorságát.

A természet azonban erős idegekkel áldotta meg Tressiliánt, és jó neveltetése, melyet további tanulással oly szorgalmasan fejlesztett, nem engedett holmi fantáziaszülte félelmeknek; miután körülnézett, ismét feltette a kérdést a mesternek, kicsoda légyen ő, és mely véletlen folytán ismerte meg és szólította nevén.

- Nagyságod bizonyára emlékszik rá - felelte a kovács -, hogy úgy három esztendeje, Szent Luca estéjén egy vándor csepűragó érkezett egy bizonyos házhoz Devonshire-ben, és bemutatta a tudományát egy nagyságos lovag és szép társa előtt... látom nagyságod arcáról, bármily sötét is van e helyt, hogy emlékezetem nem hagyott cserben.

- Eleget mondtál - felelte Tressilian, és elfordult, hogy a mesélő ne lássa, történetével mily fájdalmas emlékeket ébresztett fel akaratlanul benne.

- A csepűragó - folytatta a kovács - oly pompásan játszotta szerepét, hogy a szájtátiak és a társaságban levő nem kevésbé szájtáti földesurak a mágiával határosnak vélték tudományát; de volt ott egy tizenöt esztendősen forma lányka, akinél szebbet még nem láttam, annak a rózsaoarcája elsápadt, és ragyogó szemei elhomályosodtak a csodák láttán.

- Hallgass, azt parancsolom, hallgass! - tört ki Tressilian.

- Nem akarom megsérteni uraságodat - mondta az ember -, de okkal emlékszem rá, hogyan ereszkedett le akkor a szegény csepűragóhoz kegyelmed, s a fiatal lány félelmét eloszlatandó, hogyan mutatta meg a nyitját e szemfényvesztő fogásoknak, és ejtette zavarba a mutatványost, feltárván művészetének rejtjelmeit oly ügyességgel, mintha nagyságod is az ő rendjének testvére lett volna... De hisz valóban oly szép volt az a lányka, hogy egyetlen mosolyáért bárki...

- Egy szót se többet róla, parancsolom! - szakította félbe Tressilian. - Emlékszem jól arra az estére, kevés boldog estéim egyikére, melyet életemben megértem.

- Odavan hát - mondta a kovács, a maga módján értelmezve a sóhajt, mellyel Tressilian e szavakat kiejtette. - Elköltözött, s hozzá mily fiatalon, szépen és szeretve!... Bocsánatért esedezem nagyságodhoz... másra kellett volna fordítanom a szót... látom, ügyetlenségemben fájó sebet tapintottam.

E szavakba nyers együttérzés vegyült, ami jobb indulatra hangolta Tressiliant a szegény mesterember iránt, holott korábban elég szigorúan ítélte meg. De semmi sem hatja meg hamarabb a balsorstól sújtott szívet, mint a valódi vagy vélt együttérzés.

- Úgy emlékszem - szólalt meg Tressilian egy percnyi némaság után -, te akkoriban jó kedélyű fickó voltál, aki pompásan el tud szórakoztatni egy társaságot dallal, mesével és a hegedűvel, no meg a bűvészmutatványokkal... miért hát, hogy így látlak most viszont, fáradságos mesterségben, amelyet ily gyászos lakhelyen s ily rendkívüli körülmények között űzöl?

- Rövid annak a története - felelte a mesterember -, de azért jobban teszi kegyelmed, ha ülve hallgatja végig. - E szavakkal egy háromlábú ülökét tolt a tűzhöz, egy másikat maga alá húzott, míg Dickie Sludge, vagyis Lidérc, ahogyan ő nevezte a fiút, egy zsámolyra kuporodott a kovács lábainál, és onnan nézett föl az arcára, miközben vonásai, ahogy a parázsló szén bevilágította őket, szinte eltorzultak a feszült figyelemtől. - Teneked is hallanod kell - mondta neki a kovács -, mint ahogy ki is érdemelted mellettem, életem rövid történetét, de szavamra, az is megtenné, ha rád hagynám, hogy találd ki, mert a természet okosabb elmét még nem dugott esetlenebb ládikóba... Nos, uram, ha szegényes történetem érdekli kegyelmedet, rendelkezzen velem. De nem ízlel meg előbb egy kis itókát? Látja, ebben a hitvány odúban is tartok azért.

- Hagyd csak - felelte Tressilian -, inkább kezd el a történetedet, mert időm rövid.

- Nem lesz oka, hogy megbánja a késedelmet - mondta a kovács -, mert lova ezalatt alaposabban beabrákol, mint reggel, és jobban bírja majd az utat.

Ezzel a kovács kiment az odúból, és néhány perc múlva tért vissza. Itt mi is szünetet tartunk, hogy az elbeszélés már a következő fejezetben kezdődjék.

TIZENEGYEDIK FEJEZET

Szolgálhatok e helyt valamivel
Szemfényvesztő fogásai közül.
(De nem mindent, ha valaki örül,
Mert én sem értem jól, a jobb keze.)
Ez az út itt, lovaglásunk helye,
Canterbury határáig egészen,
Gazdámnak kedve-szottyantára szépen
Ezüst vagy arany lesz egy szép napon.

(A kanonok csatlósának meséje. Kormos István ford.)

A mester a következő szavakkal kezdte történetét:

- Kovácsnak tanultam, és tudtam is a mesterségemet úgy, mint bármelyik kormos kezű, bőrkötényes, szurtos képű inasa ennek a nemes titoknak. De ráuntam, hogy folyton kalapácsnótákat verjek ki a vasüllón, nekivágtam hát a világnak, aztán összeemelekedtem egy híres szemfényvesztővel, akinek az ujjai már elmerevedtek a bűvészkedéshez, és szeretett volna egy inast, hogy beavathassa a nemes titkokba. Hat évig dolgoztam neki, míg mestere nem lettem a szakmának - nagyságodat hívom tanúnak, akinek az ítélete nem vitatható, kitanultam-e elég jól a mesterséget?

- Kiválóan - felelte Tressilian -, de fogd rövidre.

- Nem sokkal azután, hogy azt a mutatványt rendeztem Sir Hugh Robsartnál nagyságod jelenlétében - folytatta a mester -, fölcsaptam komédiásnak, és a legderebakkal ugrabugráltam együtt a Black Bullban, a Globe-ban, a Fortune-ban,⁷⁵ meg másutt; de nem is tudom már, hogy esett - abban az esztendőben annyi volt az alma, hogy a legények a kétpennys kakasülön csak beleharaptak egyet, és máris megcélozták vele azt a színészt, amelyik épp a színpadon ágált. Szóval erre is ráuntam... lemondtam a fele részesedésemről a társulatnál, a spádémat a pajtásomnak adtam, koturnusomat a kellékesnek, aztán faképnél hagytam őket.

- Na jó, barátom - mondta Tressilian -, és mi volt a következő mesterséged?

- Félig társa, félig szolgálja lettem egy roppant körmönfont és vékonypénzű embernek, aki a doktori hivatást űzte.

- Más szóval - mondta Tressilian -, egy kuruzsló pojácája voltál.

- Valamivel több azért, merem remélni, jó uram, Tressilian - felelt a mester -, mégis, az igazat megvallva, mesterségünk eléggé kalandor vállalkozás volt, és némely patikaszert, bár első tanulmányaimban úgy ismertem meg, mint ami a lovak javát szolgálja, gyakorta alkalmaztunk emberi pácienseken is. De hát, ugyanegy magból kél ki valamennyi nyavalya; és ha terpentín, szurok, kátrány meg marhafaggyú némi gyömbérgyökérrel, gumigyantával és egy fej fokhagymával keverve kikúrálja a szögbe lépett lovat, nem látom be, miért ne használhatna az embernek is, akit karddal szúrtak meg. Csakhogy a gazdám sokféle praktikája, no meg az agyafúrtsága messze túltett az enyémen, és veszedelmesebb vizekre tévedt. Nemcsak vakmerő, kalandor orvos volt, hanem, ha úgy tetszik, alkimista is, aki olvasott a csillagok

⁷⁵ Londoni színházak a XVII. század elején.

állásából, s úgy fürkészte az emberi nem sorsát genetikusan, mint ő mondta, vagy egyéb formán. Szét tudta választani az elemeket, tudós kémikus volt - többször megpróbálta megkötni a higanyt, és úgy tartotta, hogy elég sikeresen kísérletezett a bölcsek kövével. Megőriztem máig az erre való receptjét, amit ha méltóságod megért, azt hiszem, okosabb nemcsak azoknál, akik eddig olvasták, de annál is, aki írta.

Átnyújtott Tressiliannek egy pergamentekercset, aminek a tetején és az alján, meg a margón végig a hét planéta jelei látszottak, fura egyvelegben mindenféle mágikus jelekkel és görög meg héber szófoszlányokkal. A közepén egy latin vers volt, valami kabalisztikus szerzőtől, oly szépen kicirkalmazva, hogy még a helyiség félhomálya sem akadályozta Tressiliant abban, hogy elolvassa. Az eredeti körülbelül így hangzott:

*Si fixum solvas, faciasque volare solutum,
Et volucrem figas, facient te vivere tutum;
Si pariat ventum, valet auri pondere centum;
Ventus ubi vult spirat - Capiat qui capere potest.*⁷⁶

- Bevallom neked - mondta Tressilian -, annyit értek az egész hókuszpókusból, hogy az utolsó szavak jelentése mintha ilyesmi lenne: Aki kapja, marja!

- Ez az az elv - felelte a kovács -, aminek alapján derék barátom és gazdám, doktor Doboobie mindig cselekedett; amíg aztán megkegyelmezve önnön fantazmagóriáitól, és csalatkozván ritka kémikusi képességeiben, elkezdte nagyban költeni, magát csalva, azt a pénzt, amit mások csalásával szerzett, és akkoriban fedezte föl, vagy tán maga építette, sose tudtam meg, ezt a titkos műhelyt, ahová el szokott zárkózni mind a páciensei, mind a tanítványai elől, akik kétségkívül úgy vélték, hogy megszokott lakóhelyétől, Farringdon városából való hosszas távolléteit a titkos tudományokban való előhaladása és a láthatatlan világgal való trafikálása magyarázza. Engem is megpróbált lóvá tenni; de jóllehet nem ellenkeztem vele, látta, hogy túl sokat tudok már titkaiból ahhoz, hogy megbízható társa legyek. Közben neve már híressé vagy inkább hírhedtté vált, és sokan abban a hiszemben fordultak hozzá, hogy varázsló. Ám vélt kiválósága az okkult tudományokban olyanokat is odavonzott titokban, akik túl hatalmasok ahhoz, hogy megnevezzem őket, s túl veszélyes okokból ahhoz, hogy elmeséljem. Átkozták és fenyegették, rám, mesterkedéseinek ártatlan segédjére pedig az ördög fullajtárja csúfnevet aggatták, ennek köszönhettem, hogy valóságos közápor fogadott, mikor bemerészkedtem a faluba. Végül gazdám egyszer csak eltűnt, mondván, hogy ezt a műhelyét keresi fel, és megtiltotta, hogy két napig zavarogjak nála. Mikor a mondott idő eltelt, nyugtalankodni kezdtem, és kijöttem ide, ahol a tüzet kialudva találtam, a szerszámokat nagy rendetlenségben, és egy üzenet várt a tudós Doboobiustól, amint magát nevezni szokta, ebben tudomásomra hozta, hogy többé nem látjuk egymást, rám hagyta a vegyészeti készülékeit és ezt a pergament, amit az imént adtam uraságod kezeibe, azzal a szigorú felszólítással, hogy vigyem véghez a titkot, ami benne áll, és ezáltal tévedhetetlenül eljutok a nagy magisztérium felfedezéséhez.

- És követted a bölcse felszólítást? - kérdezte Tressilian.

- Nem, nagyságos uram - felelte a kovács -; mert természettől fogva óvatos lévén, azonkívül most már gyanakvó is, tudván, kivel van dolgom, olyan alaposan átkutattam mindent, mielőtt

⁷⁶ Hogyha folyóssá vágyol oldani sűrű szilárdat,
S megkötnéd valahogy, ami gyorsan a semmibe illan;
És levegőből akarsz csengő aranyat kalapálni;
Engedd: fújjon a szél - fogjon mind, aki tud.

akárcsak tüzet gyújtottam volna, hogy végül is rábukkantam egy hordócska lőporra, ami gondosan el volt rejtve a kemence alatt, kétségkívül azzal a szándékkal, hogy mihelyt hozzálatok a fémek átalakításának nagy művéhez, a robbanás menten átalakítsa a barlangot és mindent egy halom törmelékké, ami így vesztőhelyemül és temetőmül szolgálhat egyben. Ez kigyógyított az alkímiából, és szerettem volna visszatérni a becsületes üllőhöz s kalapácshoz; de ugyan ki hozná a lovát az ördög fullajtárjához patkoltatni? Időközben elnyertem ennek az én derék Lidércemnek a nagyrabecsülését, aki akkoriban Farringdonban lakott mesterével, a bölcs Vacatio Erasmusszal, azáltal, hogy megtanítottam ökelmét egynéhány titokra, melyek tetszenek az őkorabeli sihedereknek; majd hosszas tanakodás után elhatároztuk, mivelhogy közönséges úton-módon nem jutok munkához, hát kipróbálom, miként boldogulok ezekkel a tudatlan bugrisokkal, ha az ostoba félelmeikre építek; és hála Lidércnek, aki széltében-hosszában terjesztette a híremet, nem is szenvedtem hiányt munkában. De a kockázat túl nagy, és attól félek, végül még boszorkányság gyanújába keveredem, ezért aztán csak alkalomra várok, hogy itt hagyhassam ezt a lyukat, ha valami tiszteletre méltó személy a pártfogásába venne és megvédene a tömeg dühétől, ha véletlenül felismernek.

- És ismered-e tökéletesen az utakat ezen a vidéken? - kérdezte Tressilian.

- Akár az éj közepén is végiglovagolnék rajtuk - felelte Wayland kovács, mert ezt a nevet vette fel az alkimista.

- De nincs hozzá lovad - vetette ellen Tressilian.

- Már megbocsásson - mondta Wayland -, van énnekem olyan jó kis lovacskám, amilyennel ember valaha is dicsekedhetett; és hogy szavam ne felejtsem, ez volt a kuruzsló hagyatékának legbecsesebb darabja, egy-két orvosi titkát kivéve, amit tudomása nélkül vagy akarata ellenére szereztem meg.

- Akkor mosdjál meg, és beretvöld le a szőrzetedet - mondta Tressilian -, hozd rendbe a ruhádat, amennyire lehet, és dobd a sutba ezeket a cafrangokat; ha hűséges leszel, s tudsz titkot tartani, hozzám szegődhetsz egy rövid időre, míg a huncutságaid itt feledésbe nem merülnek. Úgy hiszem, jó fellépésű, bátor ember vagy, és én olyan dolgokban járok, amiben mindkét érényre szükség lehet.

Wayland kovács mohón kapott az ajánlaton, és hűséget fogadott új gazdájának. Röpké néhány perc alatt ruhát váltott, szakállát, üstökét megkurtította, s ez akkora változást idézett elő külsején, hogy Tressilian nem állhatta meg szó nélkül, mondván, véleménye szerint aligha szorul pártfogóra, hiszen egyetlen földije sem ismerne rá.

- Az adósaim nem fizetnének - rázta meg a fejét Wayland -, de különféle hitelezőim nem hagynák ilyen könnyen félrevezetni magukat. És az igazat szólva, nem érzem magam biztonságban, míg olyan kiváló származású és jellemű úr pártfogásába nem kerülök, mint nagyságod.

Ezzel előrement, és kivezette Tressiliant a pinceodúból. Aztán Manóért kiáltott, aki kisvártatva meg is jelent a lószerszámmal, Wayland pedig lezárta és gondosan álcázta a csapóajtót, megjegyezvén, hogy még jó szolgálatot tehet neki, ha bajba jut, amellet a szerszámok is érnek valamit. Gazdájának a füttyentésére odajött hozzá egy lovacska, mely addig nyugodtan legelészett, és már ismerte a jelet. Mialatt a kovács fölszerelte az útra, Tressilian meghúzta a saját hevederét, és néhány perc múlva mind a ketten nyeregbe szállhattak.

Ekkor odajött hozzájuk Sludge, hogy elbúcsúzzon.

- Itthagysz hát engem, öreg játszótársam - kérdezte a fiú -, nem játszunk többet bújócskát a gyáva fajankókkal, akiket idehoztam, hogy megpatkoltassák széles lábú lovaikat az ördöggel és a fiókáival?

- Így van ez bizony - felelte Wayland kovács -, a legjobb barátoknak is el kell válniuk egyszer, Lidérc; de te, fiam, te vagy az egyetlen a Fehérló völgyében, akit sajnálok itthagyni.

- Én pedig nem búcsúozom el tőled - mondta Dickie Sludge -, mert úgy hiszem, ott leszel te azon a mulatságon, de én is; és ha Domine Vacatio nem visz el, a fényes napvilágra mondom, amit mi nem látunk abban a sötét lyukban, hogy magam megyek oda!

- A kellő időben - intette Wayland -, de nagyon kérlek, ne tégy semmit elhamarkodottan.

- Ugyan, hisz te gyerekek, közönséges gyerekek nézel engem, és azért mesélgeted, milyen veszedelmes póráz nélkül járni... De mielőtt egy mérföldnyire jutnál ezektől a kövektől, biztos jelből fogod tudni, hogy több van bennem a manóból, mintsem hinnéd; és úgy fogom intézni, hogy ha akarod, hasznodra fordíthasd az én csalafinta tervemet.

- Mire célzol, fiú? - kérdezte Tressilian, de Lidérc csak egy vigyorgással és egy bakugrással válaszolt, majd mindkettejüktől búcsút véve és egyszersmind arra buzdítva őket, hogy igyekezzenek el innét, amilyen gyorsan csak bírnak, maga járt elől jó példával, mert ugyanolyan rendkívüli gyorsasággal iramodott el hazafelé, mint amilyenkorábban meghíúsította volt Tressilian azon próbálkozásait, hogy utolérje.

- Hasztalan üldözőbe venni - jegyezte meg Wayland kovács -; mert hacsak nagyságod nem mestere a pacsirtavadászatnak, sose fogjuk el... amellett meg, mire is volna jó? Jobb lesz minél gyorsabban útnak eredni, miként tanácsolta.

Lóra kaptak, és szapora lépésben ügetni kezdtek, miután Tressilian elmagyarázta kalauzának az irányt, hogy merre kíván menni.

Alig haladtak egy mérföldet, Tressilian kénytelen volt bevallani társának, hogy lova elevenebben üget, mint mikor reggel útnak indult.

- Fölfigyelt rá? - kérdezte mosolyogva Wayland kovács. - Ez az én kis varázslatom műve. Belekevertem a lovak abrakjába egy marék zabot, ami legalább hat órára megkíméli majd uraságod sarkát attól a fáradtságtól, hogy sarkantyúznia kelljen. Nemhiába tanultam orvostudományt és gyógyszerészetet.

- Remélem - mondta Tressilian -, szereid nem ártanak meg a lovamnak.

- Annyira sem, mint a kancatej, ami táplálta - felelte a mester, és éppen bele akart fogni receptjének bőbeszédű dicsőítésébe, mikor félbeszakította egy robaj, oly hangos és hatalmas, mint az akna robbanása, mely levegőbe repíti az ostromlott város erődfalát. A lovak visszahőköltek, és a lovasok is hasonlóképp meghökkentek. Abba az irányba fordultak, ahonnan a mennydörgés hallatszott, és roppant fekete füstoszlopot láttak a kék ég felé emelkedni azon a helyen, ahonnan elindultak.

- Vége a hajlékomnak - mondta Wayland, tüstént kitalálván a robbanás okát. - Ostobaság volt szóba hoznom a doktornak a palotámra vonatkozó kedves szándékait ez előtt a kis ördögfióka Lidérc előtt. Sejthettem volna, hogy nem szalaszt el ilyen ritka alkalmat a csínytevésre. De siessünk tovább, mert a zajra mindjárt odacsődül a falu.

Ezzel megsarkantyúzta a lovát, Tressilian szintén gyorsabb ügetésre nógatta a sajátját, és erős iramban haladtak tovább.

- Ez volt tehát a jel, amit a kis ördögfióka ígért nekünk? - kérdezte Tressilian. - Ha ott bókászunk még valahol a közelben, kissé heves szerelmi zálognak találtuk volna.

- Figyelmeztetett volna - mondta a kovács -; láttam, hogy többször is visszanéz, messze járunk-e már. Minden huncutságra kapható ez a kis ördög, de nem rosszindulatú. Hosszú volna elmesélnem nagyságodnak, miként ismerkedtünk meg, és hány tréfát próbált ki rajtam. De sok jó szolgálatot is tett, kivált azzal, hogy patkoltatókat hajtott fel nekem; módfelett élvezte ugyanis, amint vacog a foguk a bokrok mögött, mikor hallják a kalapács csengését. Az a gyanúm, mikor Természet asszonyság dupla adag észt dugott az elszabott fejébe, megadta neki a képességet, hogy élvezze mások szerencsétlenségeit, miként amazoknak az örömet, hogy nevéssenek csúfságán.

- Meglehet - felelt Tressilian -, azok, akiket valami testi fogyatékoság kizár a társadalomból, ha nem is gyűlölik meg az emberiség szabályos többségét, legalább hajlanak kissé arra, hogy élvezetet találjanak amazok bajaiban és nehézségeiben.

- De Lidércben van valami - folytatta Wayland -, amitől az ember megbocsátja neki gonosz-kodó hajlamát; ha valakihez odaszegődik, éppolyan hű hozzá, amilyen ravasz és komisz az idegenekkel, és ahogy már említettem volt, nem ok nélkül mondom ezt.

Tressilian nem füzte tovább a szót, és eseménytelenül folytatták útjukat Devonshire felé, míg csak meg nem álltak egy fogadónál Marlborough városában, mely azóta híres helységgé lett, hiszen nevet adott a legnagyobb generálisnak (egyet kivéve), kit Britannia szült. Az utasok itt egy füst alatt két régi közmondás igazságát tapasztalhatták, nevezetesen, hogy *A rossz hírnek szárnya van*, és *Az ember ritkán hall jó hírt magáról*.

A fogadó udvara valósággal föl volt bolydulva, mikor leszálltak a lóról, olyannyira, hogy alig tudtak keríteni egy embert vagy fiút, akire a lovaikat rábízzák, mert az egész ház tele volt valami hírrel, ami szájról szájra járt, de az értelmét egy darabig képtelenek voltak kihámozni. Végül rájöttek, hogy olyasmiről van szó, ami közletről érinti őket.

- Hogy miről van szó, azt kérde uraságod? - felelte végre a főlovász Tressilian sokadik kérdésére. - Hát 'iszen magam is alig tudom. De csak az imént járt itt egy lovas, és azt mondja, az ördög elragadta azt a bizonyos Wayland kovácsot, aki úgy három mérföldre lakott a berkshire-i Fehérló-sziklától, méghozzá ezen az áldott reggelen, nagy tűzvillanás és füstgomoly közepe, ami összerontotta azt a kuckót is, ahol lakott, azoknál az álló köveknél, de oly alaposan, mintha csak vetés alá szántották volna fel.

- Bizony, annál nagyobb kár érte - jegyezte meg egy öreg paraszt -, mert ez a Wayland kovács (akár az ördög cimborája volt, akár nem, én nem tudom) nagyon értett ám a lónyavalyákhoz, és félő, hogy elszaporodnak majd a bögölyök az ország széltibe-hosszába, a sátán meg nem hagyott nekije időt, hogy itthagya a titkát.

- Jól mondja, Grimesby apó - felelte neki a lovász -, magam is vittem egyszer egy lovat Wayland kovácshoz, mert az minden patkolókovácson túltett errefelé.

- És láttad is? - kérdezte Alison Crane asszonyság, a hasonló, azaz a Daruhoz címzett fogadó úrnője, aki, ha jó kedve volt, olykor „gazdámnak” méltóztatott titulálni a tulajdonost, egy kopott kis hüvelykmatyit, pedig az is nevezetes ember volt, mert állítólag az ő sántikáló járása, hosszú nyaka és kotnyeles papucsférji jelentéktelensége ihlette a híres régi angol dalt, melynek kezdősora így hangzik: „Asszony lábán férfisaru, sarkában egy sánta daru.”

Ez alkalommal felesége kérdését csiripolta el újra:

- Láttad az ördögöt, Jack, hallod-e?

- És ha láttam, Crane úr? - válaszolta Jack, mert akárcsak a háznép többi tagja, ő is éppoly kevésbe vette gazdáját, mint az úrnője.

- Nem, semmi különös, Jack - mondta a jámbor Crane úr -, csupáncsak azt akartam mondani, hogy ha láttad az ördögöt, szeretném tudni, miféle.

- Majd megtudod egyszer, Crane úr - felelte az élete párja -, ha meg nem javulsz, és nem a magad dolgával törődöl inkább ilyen okatlan fecsegés helyett... De igazán, Jack, én is nagyon kíváncsi volnék, hogy nézett ki a fickó.

- Hát, asszonyom - mondta a lovász, jóval több tisztelettel -, márhogya hogyan nézett ki ökelme, azt én megmondani nem tudom, se más emberfia, mivelhogya nem láttam őtet.

- És hogy intézted el akkor vele a dolgod - kérdezte Grimesby apó -, ha nem láttad ökelmét?

- Hát leírtam az iskolamesterrel a ló betegségeit - mondta Jack -, aztán elmentem hozzá a legfertelmesebb kis pojácával, akit ember valaha hársfagyökből gyerekjátéknak faragott.

- És mivel csinálta?... És kigyógyította a lovad, Jack? - hangzott föl a kérdés a körülállók ajkáról.

- Honnan tudnám, mivel csinálta? - mondta a lovász. - Olyan szaga és íze volt, mert egy borsónyit bátorkodtam a számba venni belőle, mint az ecettel kevert agancssónak és borókának... de nem is kúrált még ilyen gyorsan agancssó és boróka soha. És félek, ha Wayland kovács odavan, a bögölyök jobban fogják sanyargatni a lovakat meg a barmokat.

A mesterség büszkesége, mely bizonynal nem alábbvaló erejében semmi más büszkeségnél, ekkor annyira fölserkent Wayland kovácsban, hogy nem törődve felismerhetőségének nyilvánvaló veszélyével, kacsintott Tressilian felé, és rejtélyesen mosolygott, mintegy gyönyörködve lódoktori kiválóságának eme vitathatatlan bizonyosságában. Eközben a tanakodás folyt tovább.

- De inkább legyen így - mondta egy komoly ábrázatú, feketébe öltözött ember, Grimesby apó cimborája -, inkább pusztuljunk el a nyavalyától, amit Isten küld ránk, mintsem az ördög legyen a doktorunk.

- Nagyon igaz - vélekedett Crane asszonyság -, csodálkozom is Jacken, hogy kockára tette a lelkét annak a lónak a kikúrálásáért.

- Nagyon igaz, asszonyom - mondta Jack -, de a ló a gazdámé volt; és ha a magáé lett vóna, azt hiszem, maga se nagyon óvott vón engem; és féltem is az ördögtől, mikor a szegény pára ilyen kezekbe került. A többit most már hagyjuk a papokra. Mindenkit a maga helyére, tartja a közmondás; a lelkészt az imakönyvhöz, az istállófiút a lóvakaróhoz.

- Én is csak azt mondhatom - szólalt meg Crane asszonyság -, hogy szerintem Jack jó keresztény és hű szolga módjára beszél, aki se testét, se lelkét nem kíméli a gazdája szolgálatában. Azonban jókor vitte el az ördög is a fickót, mert ma reggel egy pandúrkapitány jött a vármegyétől az öreg Pinniewinksért, a boszorkányvallatóért, hogy elvigye a Fehérlő völgyébe kifagtatni és próbára tenni Wayland kovácsot. Segítettem Pinniewinksnek megélesíteni a fogóit és a szurkálóját, láttam Blindas bírót elfogatóparancsát is.

- Ugyan már, ugyan már, kineveti az ördög Blindast meg az elfogatóparancsát is, de a kapitányt, meg a boszorkányvallatót nemkülönben - szólt közbe az öreg Crane asszonyság, a pápista mosónő -, Wayland kovács húsa annyit se hederítene Pinniewinks szurkálójára, mint a gyolcs nyakfodor a forró tűre. De mondjátok csak, jó urak, volt-e az ördögnek ekkora hatalma rajtatok, hogy az orrotok elől ragadja el a kovácsaitokat, mesterembereiteket, mikor még a jó abingdoni apátok parancsoltak itt? A szent szűzre, nem!... Azoknál megvolt mindenre a

gyógyszer: szentelt gyertyák, szentelt víz, ereklyék, meg miegyéb, amivel a leggonoszabb ördögöt is kifüstölték innen. Próbáljatok csak megkérni erre egy eretnek papot... Bezzeg a mieink jó emberek voltak.

- Bizony azok, Crane asszonyság - felelte a lovász -, ezt mondta simonburni Simpkins is, mikor a káplán csókolta a feleségét, „Jó emberek”, azt mondta.

- Elhallgass, te mocskos szájú féreg - mordult rá Crane asszonyság -, tán megillet egy eretnek istállófiút, hogy olyan szentséges dologba üsse az orrát, mint a katolikus papság?

- Szavamra, nem, nénikém - felelte a zabnak felvigyázója -, minthogy pedig maga már nem olyan dolog, amibe ők beleütnék az orrukát, akárhogy is állt a helyzet menyecske korában, azt hiszem, jobb, ha hagyjuk a dolgot.

Ez utóbbi szarkasztikus riposztra Crane asszonyság megfeszítette a tüdejét, és iszonyú óbégatásba kezdett Jack ellen, amelynek leple alatt Tressilian és kísérője bemenekült a házba.

Alighogy beléptek az ivó különszobájába, ahová Crane férjürem személyesen ereszkedett le bevezetni őket, majd derék és hajbókoló házigazdájukat borért s némi harapnivalóért küldték, Wayland kovács nyomban felnyitotta büszkeségének zsilipjeit.

- Hát láthatta, jó uram - fordult Tressilianhez -, csöppet sem füllentettem, mikor azt mondtam, hogy teljes birtokában vagyok egy patkolókovács, vagyis *mareschal*, mint a franciák tiszteleteljesebben neveznek minket, hatalmas tudományának. Ezek a lovászok, akik végső soron jobban tudnak ítélni ilyen esetben, tudják, mit várhatnak az orvosságaimtól. Tanúnak hívom kegyelmedet, nagyságos Tressilian úr, hogy semmi más, csak a rágalom hangja és a gonosz erőszak keze üzött el engem egy olyan állásból, melyben hasznos s egyben megbecsült helynek örvendtem.

- Én tanúságot teszek, barátom, de tanúságomat biztonságosabb időkre tartogatom - felelte Tressilian -, hacsak nem véled fontosnak hírnevedre nézve, hogy miként egykori lakásod, ez is a lángnyelvek segélyével mutatkozzék meg. Mert láthatod, hogy legjobb barátaid sem tartanak többnek, mint közönséges vajákosnak.

- Az ég bocsásson meg azoknak - mondta a mester -, akik a tanult tudományt összetévesztik a tiltott mágiával! Azt hiszem, lehet valaki éppolyan ügyes, vagy még ügyesebb, mint a legkiválóbb seborvos, ki valaha lóhoz nyúlt, ám ettől még nem más ő sem, mint egyéb közönséges ember, és a legrosszabb esetben sem vajákos.

- Isten adja, hogy így legyen! - tette hozzá Tressilian. - De most légy csöndben egy pillanatra, mert itt jön kocsmárosunk egy cseléddel, aki a legutolsók közül valónak látszik.

A fogadóban mindenkit, Crane asszonyságot is beleértve, annyira érdekelt és izgatott a történet, amit Wayland kovácsról hallottak, valamint az eset újabb, változó és még bámulatosabb krónikái, melyek a különböző forrásokból idáig eljutottak, hogy a fogadás, vendégei kiszolgálására irányuló szorgalmas igyekezetében, képtelen volt háza népéből bárkinek a segítségét igénybe venni, kivéve egy kisfiút, a csaposinasét, akit Sampsonnak hívtak, és tizenkét éves forma lehetett.

- Bárcsak - mentegetődzött vendégei előtt, ahogy letette a palack bort, és ígérte, hogy valami étket is hoz azonnal -, bárcsak a feleségemet és egész családomat ragadta volna el az ördög, ahelyett a Wayland kovács helyett, aki, a hallottak után ítélve, mondhatom, sokkal kevésbé volt érdemes a megkülönböztetett figyelemre, amivel a sátán kitüntette.

- Osztozom a véleményedben, jó ember - felelte Wayland kovács -, s e véleményért iszom az egészségedre.

- Nem mintha védeni akarnék bárkit, aki az ördöggel trafikál - folytatta a kocsmáros, miután bőséges áldomást ivott Wayland egészségére -, de hogy... Ittak már ennél jobb bort, uraim?... No de egy szóval, az ember jobban jár egy tucat csalóval és gazemberrel, akár ez a Wayland kovács is, mint a megtestesült ördöggel, ami beveszi magát a házába, otthonába, ágyába, asztalához.

A szerencsétlen flótás sirárait ekkor félbeszakította cselédjének éles visítása a konyhából, mire vendégeinek bocsánatáért esedezve tüstént elbicegett. Alig húzta ki a lábát a szobából, Wayland kovács a nyelvünkben fellelhető valamennyi lesújtó jelzővel öntötte ki megvetését az olyan tutyimutyik iránt, akik a feleségük köténye alá dugják a fejüket, és közölte, hogy ha nem lennének a lovak, amelyeknek pihenésre és etetésre van szükségük, azt ajánlaná a nagyságos Tressilian úrnak, hogy inkább menjenek egy szállással odébb, mintsem egy ilyen galád, meghunyászkodó tökfilkónak fizessenek számlát, mint Crane apó.

Egy nagy adag jó borjúláb és szalonna föltalálásakor némiképp enyhült a mester zordonsága, amit aztán teljesen elfűjt egy elsőrangú kappan, melyet oly gonddal sütöttek meg, hogy a zsír Wayland szavai szerint úgy gyöngyözött rajta, akár a májusi harmat a liliomszirmon; Crane apó és derék asszonya pedig egyszeriben dolgos, szolgálatkész, előzékeny emberek lettek előtte.

A kor szokása szerint úr és szolgálja egy asztalnál ült, és ez utóbbi sajnálattal vette tudomásul, mily kevés figyelmet szentel Tressilian az ételnek. Eszébe jutott ekkor, hogy bizonyára fájdalmat okozott neki, mikor szóba hozta előtte azt a leányt, akinek a társaságában először látta, de nem merve megpendíteni az érzékeny témát, úgy döntött, hogy más oknak tulajdonítja önmérsékletét.

- Ez az utazás talán túlságosan megviseli nagyságodat - mondta, midőn erőfeszítései nyomán a kappan két combja eltűnt a tányérról -, de ha kegyelmed is oly sokáig lakott volna, mint én, ama kazamatában, melyet Lidércünk átemelt a magasabb régiókba, egy olyan lyukban, ahol alig mertem megsütni az ennivalómat, nehogy a füst eláruljon, egy jó kappant kegyelmed is külön ingyencséknek tartana.

- Ha neked jólesik, barátom - felelte Tressilian -, rendben van. Mindazonáltal siess az étkezéssel, ahogy csak tudsz, mert ez a hely kedvezőtlen biztonságod szempontjából, engem pedig gondjaim máris nyeregbe szólítanak.

Ilyenformán csak a legszükségesebb pihenést engedélyezve lovaiknak, erőltetett menetben folytatták útjukat Bradfordig, ahol éjszakára megszálltak.

A következő hajnal már ismét úton találta őket. És hogy ne fárasszam az olvasót fölösleges részletekkel, viszontagságok nélkül utaztak át Wiltshire és Somerset grófságokon, majd harmadnapra azután, hogy Tressilian elhagyta Cumnort, déltájban megérkeztek Sir Hugh Robsart udvarházába, Lidcote Hallba, mely Devonshire határán fekszik.

TIZENKETTEDIK FEJEZET

Jaj nékem! Háza szépen nőtt virágát
Távol hazába fújta át a szél.

(Joanna Baillie: *Családi történet*)

Lidcote Hall ősi kastélya a hasonló nevű falu határában épült, a sűrű, hatalmas exmoori erdő szélén, melyben szép számmal tenyészték a vadak, és a Robsart család hajdan szerzett jogán Sir Hugh nyugodtan hódolhatott kedvenc multságának, a vadászatnak. Az öreg kastély alacsony, méltóságot sugárzó építmény volt, jókora telken, melyet mély vizesárok vett körül. A bejáratot és a felvonóhidat egy nyolcszögű bástya vigyázta, melynek ősi tégláit úgy benőtte a folyondár és más repkényféle, hogy kívülről nehéz volt megállapítani, minő materiából is építették. A bástya szögleit fiatornyok díszítették, mindegyik szeszélyesen különböző alakú és nagyságú volt, ezért teljesen más, mint azok a monoton egyformaságú őrtornyocskák, melyeket a modern gótikus építészet⁷⁷ alkalmaz ugyanezen célból. Az egyik ilyen fiatorny szögletes volt, és órtorony gyanánt szolgált. Az óra azonban állt benne, mely körülmény különösen mehökkentette Tressilian, mivel a jó öreg lovag, más ártatlan rigolyái mellett szerfelett kényes volt az idő pontos mérésére, ami igen gyakori szokás olyanoknál, kik bőviben vannak ennek az árunak, és úgy érzik, lehúzza a kezüket - ugyanúgy gyakran látni boltosokat is, amint elszórakoznak azzal, hogy pontos leltárt csinálnak készletükből, amikor portékájuk épp a legkevésebb kelendő.

Az öreg kastély udvarára egy boltív alatt lehetett bejutni, amely fölött ott magaslott az imént említett bástya, de a felvonóhíd le volt eresztve, és a vasveretű kapu egyik szárnya hanyagul nyitva állt. Tressilian sietve átlógolt a felvonóhídon, megállt az udvaron, és hangosan szólongatni kezdte nevükön a cselédeket. Egy darabig csak visszhang és kutycsaholás válaszolt szavaira, a kutyaól ugyanis nem messze esett a kastélytól, és az is a vizesárkon belül volt. Végre előjött Will Badger, a lovag kedvenc öreg inasa, aki fegyverhordozójaként és fővadászként szolgált egyben. A tagbaszakadt, viharedzett erdőkerülő orcája láthatóan felragyogott, mikor ráismert Tressilianre.

- Isten hozott, Edmund úr - köszöntötte -, hát csakugyan te vagy az, testestül, lelkestül? No, legalább segíthetsz valamit Sir Hugh-n, mert mi, akik itt vagyunk, vagyis hát én meg a lelkész és Mumblazen úr, már nem tudjuk kifundálni, mit is kéne kezdeni vele.

- Rosszabbul van tehát Sir Hugh, mint amikor itthagytam, Will? - kérdezte Tressilian.

- Hogy testben rosszabbul van-é?... nem... inkább erősen javult - felelte a cseléd -, de mintha tisztára megzavarodott volna... eszik, iszik, mint szokása volt... de nem alszik, vagy inkább nem ébred fel, mert folytonosan valami bódulatfélében van, ami se nem alvás, se nem ébrenlét; Swineford néne azt mondja, olyasféle ez, mint a szélhűdés. De nem, mondom én neki, a szívvel van itten baj, a szívvel.

- Nem tudod fölkelteni a kedvét semmi multságra? - kérdezte Tressilian.

- Teljesen fölhagyott a szórakozásaival - felelte Will Badger -, hozzá se nyúl az ostáblához meg a dámához, és feléje se néz a nagy stratégiai könyvnek, amit Mumblazen úrral szokott

⁷⁷ Az eredeti gótika romantikus utánpótlása a XIX. században rendkívül divatos építészeti stílus volt Angliában.

volt olvasgatni. Hagytam az órát lejárni, azt gondolván, a kongatása majd hiányozni fog neki, és tán fölrázza, mert tudod, Edmund úr, hogy az időt mindig szerette számon tartani; de egy árva szót se szólt felőle, úgyhogy akár elindíthatnám újra a vén kongatót. Egyszer bátorkodtam rálépni a Bungay farkára is, tudod, micsoda kiadós dorgálást kaptam volna ezért valamikor, de most annyit se hederített a szegény kuvasz vinnyogására, mintha a macskabagoly huhogott volna a kéményben... egyszerűen nem fér a fejembe ez a dolog.

- A többi majd elmondod benn, Will. Addig is vezesd ezt az embert a konyhára, és mondd meg, hogy bánjanak vele tisztelettel. Tudósféle.

- Akár fehér, akár fekete mágia a tudománya - mondta Will Badger -, bár tudna segíteni rajtunk. Gyere csak, Tom főkomornyik, vedd gondjaidba ezt a tudós embert, és ügyelj rá, nehogy ellopja a kanalaiddal - tette hozzá, de már a főkomornyik fülébe súgva, aki egy alacsony ablakból dugta ki a fejét. - Láttam én már ilyen becsületes képű fickót, akinek volt annyi tudománya, hogy megtegye. - Ezek után bevezette Tressilian egy földszinti fogadószobába, és kívánságára elment, hogy megnézzze, milyen állapotban van gazdája, nehogy szeretett tanítványának és kiszemelt vejének váratlan érkezése túlzottan fölizgassa. Nyomban visszatért, és jelentette, hogy Sir Hugh karosszékeiben szundít, de Mumblazen úr tüstént értesíti Tressilian urat, mielőtt felébred.

- De kérdés, vajon megismer-e - tette hozzá a vadászlegény -, mert az utóbbi időben nem tudja már egy kutyának se a nevét az egész falkából. Úgy egy hete azt hittem, végre kedvező fordulat jött, mert miután fölhajtotta a szokásos esti itókáját a nagy ezüst búcsúserlegből, hirtelen azt mondja nekem: „Nyergeld föl holnap az öreg Sorrelt, és vidd ki a kutyákat a Hazelhurst-hegyre.” Megörültünk erre mindnyájan, kivittük másnap reggel, kocogott is a lóval, mint máskor, időnként vetve csak oda egy-egy szót, hogy déli szél fúj, meg a szag félre fog vezetni. De mielőtt eleresztettük volna a kutyákat, elkezd körülbámulni, mint aki mély álomból ébred, megfordítja a lovát, és visszamegy a kastélyba, minket meg otthagy, hogy vadászgassunk a magunk kedvére, ha akarunk.

- Szomorú történet ez, Will - felelte Tressilian -, de Isten majd csak megsegít... az ember tehetetlen.

- Tehát nem hoztál nekünk hírt az ifjú Amy kisasszony felől? De mit is kérdek, mikor homlokod is elárulja. Mindig abban reménykedtem, ha valaki egyszer megtalálja, az te leszel. Most már mindennek vége, és minden elveszett. De ha egyszer íjvégre kapom azt a Varneyt, villás nyilat eresztek belé; sóra, kenyérre esküszöm.

Amint ezeket mondta, kinyílt az ajtó, és belépett rajta Mumblazen úr, egy szikár, sovány, éltés úriember, az arca akár a téli alma, ősz haját részben eltakarta egy magas kis kalap, ami olyan alakú volt, mint egy kúp vagy inkább epreskosárka, amelyet a londoni gyümölcsárosok tesznek ki az ablakukba. Túlságosan szentenciózus egyéniség volt ahhoz, hogy üres üdvözlésre pazaroljon szavakat, így miután biccentett és kezet szorított Tressiliannel, intett, hogy kövesse Sir Hugh nagy termébe, ahol a derék lovag rendes szokása szerint tartózkodott. Will Badger kérdés nélkül is velük tartott, mert nagyon szerette volna látni, fölrázza-e gazdáját apátiájából Tressilian érkezése.

Egy hosszú, alacsony mennyezetű helyiségben, ami tele volt vadászszerszámokkal és trófeákkal, vaskos kőkandalló mellett, mely fölött egy használatlanságban kissé behomályosult kard és páncélruha függött, ott ült lidcote-i Sir Hugh Robsart, nagy, hatalmas ember, akinek természetét csupán az állandó erős testmozgás tartotta vissza az elterebélyesedéstől. Tressiliannek úgy tűnt, hogy a letargia, melynek súlya alatt szenvedni látszott, még e néhány heti távolléte alatt is elnehezítette öreg barátját, de mindenesetre tompította szemének élénkségét,

amely mikor beléptek, előbb Mumblazen urat kísérte lassan egy nagy tölgyfa asztalhoz, melyen egy súlyos könyv hevert kinyitva, majd kissé bizonytalanul megállapodott az idegenen, aki vele együtt jött be. A káplán, őszbe csavarodott fejű pap, aki Mária királynő uralkodásának idején üldözött hitvalló atya volt, a szoba egyik falfülkéjében ült könyvvel a kezében. Ő is gyászos üdvözlést intett Tressilian felé, és félretette a könyvét, hogy lássa, minő hatást tesz megjelenése a magába roskadt aggastyánra.

Amint Tressilian, könnyekkel szemében közeledett eljegyzett menyasszonya apjához, Sir Hugh felfogóképessége nyiladozni látszott. Nehéz sóhaj szakadt fel kebléből, mintha dermedt kábulatból ébredt volna, vonásai gyengén összerándultak, aztán szó nélkül kitárta karjait, és mikor Tressilian közéjük vetette magát, keblére ölelte.

- Van még miért élnem - ezek voltak első szavai; amint megszólalt, felgyülemlett érzései heves zokogásban törtek elő, a könnyecsek egymást kergetve gördültek alá napbarnított orcáján és hosszú, fehér szakállán.

- Sose hittem volna, hogy egyszer még köszönni fogom Istenemnek, ha a gazdámat sírni látom - mondta Will Badger -, de most megköszönöm, bár magam is legszívesebben vele sírnék.

- Nem kérdezek tőled semmit - mondta az öreg lovag -, semmit, Edmund... nem találtad meg, vagy ha igen, olyan állapotban, hogy bár inkább nyoma veszett volna.

Tressilian nem bírt válaszolni, csak úgy, hogy elfödte arcát a kezével.

- Elég... elég. De te ne sírj érte, Edmund. Nekem van okom a sírásra, hisz leányom volt... te csak örvendezhetsz, hogy nem lett nőd... Nagy Isten! Te tudod a legjobban, mi szolgál javunkra. Valaha esteli imádságom volt, hogy Amy és Edmund frigyét láthassam... ha megadtad volna, keserűségünkbe ma harag vegyülne.

- Nyugodjál meg, barátom - szólt a káplán Sir Hugh-hoz -, nem lehet, hogy az a leány, minden reménységünk és szeretetünk tárgya, oly romlott teremtség legyen, mint amilyennek te látod őt.

- Ó, dehogy - felelte Sir Hugh türelmetlenül -, rosszul tenném, ha durva szóval illetném az aljas állapotot, amibe került... van rá valami új, udvari elnevezés, lefogadom. Hisz valóságos megtiszteltetés egy devonshire-i vén bolond lányának, hogy előkelő udvaronc kedvese lehet - még ha Varneyé is -, Varneyé, akinek a nagyapját apám mentette meg, mikor elpártolt tőle a szerencse abban a csatában... a csatában... ahol Richardot⁷⁸ megölték... kihullott az emlékeztetőből!... és fogadok, egyikőtök se segít ki...

- A bosworth-i csatában - szólt közbe Mumblazen úr -, ami a püpos Richard és Tudor Henrik, a mostan uralkodó királynő nagyatyja, *Primus Henricus Septimus* között folyt; éspedig az Úrnak ezernégyszáznolcvanötödik esztendejében *post Christum natum*.⁷⁹

- Hát persze - mondta az öreg lovag -, akármelyik gyerek tudja... De szegény fejem mindent elfelejt, amire emlékezni kellene, és csak arra emlékszik, amit legszívesebben elfelejtene. Kihagy az agyam, Tressilian, mióta csak elmentél, és még mindig rossz felé keresi a vadat.

- Nagyságod most szépen vonuljon vissza a szobájába - mondta a derék pap -, és próbáljon aludni egy kicsinyt. Az orvos itt hagyott egy altatót, a mi Magasságos Orvosunk pedig úgy parancsolja nekünk, hogy használjunk földi szereket, és tartsunk ki erősen, ha ránk küldi megpróbáltatásait.

⁷⁸ III. Richard angol király; uralkodott: 1483-1485.

⁷⁹ Hetedik Henrik király... Krisztus születése után. (latin)

- Igaz, igaz, öreg barátom - felelte Sir Hugh -, és férfiasan fogjuk állni a megpróbáltatásokat... Hisz csak egy asszonyt veszítettünk el. Nézd, Tressilian - kebléből hosszú, csillogó hajfonatot vont elő -, nézd ezt a fürtöt! Hallga csak, Edmund, azon az estén, mikor nyoma veszett, és szokása szerint jó éjszakát jött kívánni nekem, tovább csüggött nyakamon, és melegebben cirógatott, mint máskor; én meg, mint afféle vén bolond, csak szorongattam ezt a fürtjét, míg elő nem vette az ollót, le nem nyisszantotta és itt nem hagyta a kezemben... hogy most már örökre ennyit láthassak csak belőle!

Tressilian nem bírt válaszolni, jól látván, az érzelmek micsoda kavargása viharzik át a szerencsétlen sorsüldözött keblén e kegyetlen pillanatban. A pap szólni akart, de Sir Hugh félbeszakította.

- Tudom, mit akar mondani, tiszteletes úr... végre is ez csak egy női hajfürt... és az asszony hozta a szégyent, a bűnt, a halált az ártatlan világra. És a tudós Mumblazen úr is micsoda bölcs dolgokat tud mondani hitványságukról.

- *C'est l'homme* - mondotta Mumblazen úr -, *qui se bast, et qui conseille*.⁸⁰

- Igaz - felelte Sir Hugh -, ennél fogva úgy fogunk viselkedni, mint férfiak, akikben tűz és bölcsesség lakozik... Tressilian, szívesen látlak ugyanúgy, mintha jobb híreket hoztál volna. De túl sokat beszéltünk száraz torokkal... Amy, tölts egy kupa bort Edmundnak, s egyet nekem... - Majd tüstént rádöbbenve, hogy azt szólította, aki nem hallhatja, megrázta fejét, és a paphoz fordult: - Ez a fájdalom olyan elgyötört agyammak, mint a lidcote-i templom kastélyunknak: kevés ideig elrejtőzhetünk a vadrózsabokrok és a csalít között, de minden ösvény végéből a vén szürke torony és atyáim sírja int felénk. Bárcsak rálépnék én is holnap erre az útra!

Tressilian és a káplán egyként unszolták a kimerült aggastyánt, hogy pihenjen le, s az végre is engedett. Tressilian párnája mellett maradt, míg elszenderülni nem látta, azután visszatért, hogy tanácskozzék a lelkésszel, minő lépéseket kellene tenni ily szerencsétlen körülmények között.

E tanakodásból nem rekeszthették ki Michael Mumblazen urat sem, sőt annál is szívesebben vonták be őt, mivel a bölcsességétől várható remények mellett a hallgatás oly kiváló barátjának ismerték, hogy titoktartásához kétség sem férhetett. Jó családból származó, de kevésbé tehetős agglegény volt, s a Robsart-ház távoli rokona, mely kapcsolat okán az utóbbi húsz esztendőben Lidcote Hallt tüntette ki jelenlétével. Sir Hugh kedvelte a társaságát, főként alapos tudása miatt; mely ugyan csak a címertanra és a nemesi családfákra korlátozódott, mely ismereteket legfeljebb még a történelem egy-egy olyan kiragadott fejezete egészítette ki, ami e tárgyakhoz kapcsolódott, mégis pontosan az a fajta tudomány volt, ami lekötötte a jó öreg lovagot; amellettt kényelmes is volt, hogy mindig egy baráthoz folyamodhatott, ha saját memóriája, mint az gyakran előfordult, hiányosnak bizonyult, és cserbenhagyta nevek, dátumokra vonatkozólag, melyeket és minden hasonló apró hiányosságot Michael Mumblazen úr megfelelő tömörséggel és tapintattal pótol. Ezenkívül a modern világ ügyeiben is gyakorta szolgált, a maga talányos és heraldikus módján, olyan tanáccsal, amit érdemes volt meghallgatni, vagy, Will Badger kifejezésével élve, fölverte a vadat, míg a többiek csak a bokrokat ütötték.

⁸⁰ Íme az ember, aki harcol, és aki tanácsot ad. (francia)

- Szomorú időket élünk itt a jó lovaggal, Edmund úr - kezdte a káplán. - Nem szenvedtem ennyit, mióta elszakítottak volt szeretett nyájamtól, és arra kényszerítettek, hogy a pápista farkasokra bízam őket.

- Ez *in Tertio Mariae*⁸¹ történt - jegyezte meg Mumblazen úr.

- Isten nevében - folytatta a káplán -, mondja meg nekünk, kegyelmed vajon hasznosabban töltötte-e az idejét, vagy van-e valami híre ama szerencsétlen hajadonról, ki oly sok esztendeig e megtört ház legfőbb öröme volt, s ma legnagyobb boldogtalanságunkká vált? Rábukkant legalább tartózkodási helyére?

- Rá - felelte Tressilian. - Ismeri tiszteletes uram a cumnori kastélyt Oxford mellett?

- Hogyne - felelt a pap -, oda húzódtak el a világtól az abingdoni szerzetesek.

- Akiknek a címerét - fűzte hozzá Michael úr - láttam egy kőkandalló fölött a kastélyban: horgonykereszt négy házi fecske között.

- Ott lakik e szerencsétlen leány - mondta Tressilian -, a gazember Varney társaságában. De ha egy különös véletlen meg nem akadályoz, bosszút álltam volna hitvány fején minden sérelmükért, valamint az övéért is.

- Istennek legyen hála, hogy lefogta a kezéd, mielőtt vért ontottál volna, meggondolatlan ifjú ember! - felelt a lelkész. - Enyém a bosszúállás, mondá az Úr, és én megfizetek. Jobb volna azon gondolkodnunk, miként szabadíthatjuk ki a gyalázat hálójából.

- Amit a címertanban *laquei amoris*-nak avagy *lacs d'amour*-nak⁸² neveznek - tette hozzá Mumblazen úr.

- Ebben kérem segítségteket, barátaim - mondta Tressilian. - Feltett szándékom ugyanis, hogy bevádolom a gazembert, méghozzá a trón zsámolyánál, csalárdságért, csábításért és a vendégjog megsértéséért. A királynő meg fog hallgatni, bár Leicester gróf, a gazember patrónusa áll jobbjánál.

- Ófelsége - szólt a káplán - a szűzies önmérséklet megnyerő példáját mutatta alattvalóinak, és kétségkívül igazságot fog szolgáltatni e vendégjoggal visszaélő rablóval szemben. De nem volna-e jobb, ha Leicester grófhhoz fordulnál előbb, hogy ő tegyen igazságot cselédjén? Ha megteszi, elkerülheted a veszélyt, hogy egy hatalmas ellenséget szerzel magadnak, ami bizonyára bekövetkezik, ha főlovászat és legelső kedvencét megvádolod a királynő előtt.

- Lelkem lázad e tanács ellen - felelte Tressilian. - Nem bírom elviselni, hogy nemes patrónusom ügyét... a szerencsétlen Amy ügyét... más, mint törvényes uralkodóm elé terjesszem. Leicester, mondod te, nemes lelkű - legyen bár úgy -, de ő is csak alattvaló, mint magunk, és panaszommal nem fordulok hozzá, ha jobb mód is kínálkozik. Tanácsodat mégis megfontolom; viszont segítségedet kell kérnem, hogy rábeszéljük a jó Sir Hugh-t, tegyen meghatalmazottjává és képviselőjévé ez ügyben, mert az ő nevében kell beszélnem, nem az enyémben. Mivel Amy annyira megváltozott, hogy rajong ezért az üres, züllött udvaroncért, Sir Hugh nem tehet mást, mint hogy legalább annyi igazságot kell szolgáltatni neki, amennyi még hatalmában áll.

⁸¹ Mária uralkodásának harmadik évében. (latin)

⁸² Szerelem hálója. (latin, francia)

- Jobb volna néki meghalni *caelebs* és *sine prole*⁸³ - mondta Mumblazen a nála szokásosnál több élénkséggel hangjában -, mint, *per pale*, megfelezni a nemes Robsart címert egy ilyen semmirekellővel!

- Ha az a célod, amiben nem is kételkedem - mondta a pap -, hogy amennyire még lehetséges, megmentsed e szerencsétlen ifjú nő becsületét, ismétlem, elsőül Leicester grófhhoz kellene fellebbezned. Ő a maga háza táján éppolyan abszolút úr, mint a királynő a királyságában, és ha Leicester egyszerűen közli Varneyval, hogy így kívánja, a lány becsülete nem lesz oly nyilvánosan meghurcolva.

- Igazad van, igazad van - mondotta Tressilian élénken -, és köszönöm, hogy rámutattál, amiről sietségemben megfeledkeztem. Sose gondoltam még arra, hogy Leicester kegyét kérjem; de oda tudnék térdelni a büszke Dudley elé, ha ezáltal letörölhetnék valamit a szerencsétlen lány szégyenéből. Segítek tehát megszerezni Sir Hugh Robsarttól a szükséges felhatalmazást?

A káplán biztosította támogatásáról, és a címertan tudora is beleegyezően bólintott.

- Arra is készen kell állanotok, hogy ha felszólítanak rá, tanúsítsátok, minő nyíltszívű vendégszeretettel fogadta jó gazdánk eme csalárd árulót, és minő buzgalommal mesterkedett ez elcsábítani amannak szerencsétlen leányát.

- Eleinte nekem úgy tetszett, a lány nemigen kereste a társaságát - mondta a káplán -, de utóbb gyakran láttam őket együtt.

- *Seiant* a társalgóban - fűzte hozzá Michael Mumblazen -, és *passant* a kertben.⁸⁴

- Egyszer véletlenül megleptem őket - mondta a pap - a déli erdőben; tavaszi este volt. Varney rozsdabarna mentét viselt, így arcát nem láthattam; sietve szétváltak, amint a levelek zizegéséből megneszelték közeledésemet, és észrevettem, hogy a lány elfordította fejét, és hosszan nézett utána.

- *Reguardant*⁸⁵ nyakkal - folytatta a címertan tudora -, méghozzá szökésének napján, ami Szent Ágoston estéjére esett, láttam Varney libériás inasát, amint tartja gazdája lovát, és Amy kisasszony poroszkáját is fölszerszámozva és fölnyergelve *proper*⁸⁶ a templomkert fala mögött.

- Most pedig ott ül elzárva titkos búvóhelyén - mondta Tressilian. - Tetten értem a gazembert, és szinte kívánom, hogy tagadja bűnét, s hamis torkára forraszhassam az ítéletet! De készül-nöm kell az útra. Kérlek benneteket, urak, vegyétek rá gazdát, hogy adja meg nekem a felhatalmazást, ami szükséges ahhoz, hogy a nevében cselekedhessek.

Ezzel Tressilian elhagyta a szobát.

- Túl heves - jegyezte meg a káplán -, imádkozom Istenhez, vajha adna neki elég türelmet, hogy megfelelőképp lépjen föl Varneyval szemben.

- Türelem és Varney - mondta Mumblazen -; rosszabb címerdísz, mint arany az aranyon. Csalárdabb az, mint egy szirén, mohóbb, mint egy griffmadár, mérgeesebb, mint egy sárkány, és kegyetlenebb, mint egy oroszlán.

⁸³ Szűzen és utódok nélkül. (latin)

⁸⁴ Üldögélve... sétálgatva. (francia)

⁸⁵ Figyelő. (francia)

⁸⁶ Megfelelően. (latin)

- Ennek ellenére erősen kétlem - mondta a káplán -, vajon sürgethetjük-e illendőséggel Sir Hugh Robsartot, jelen állapotára való tekintettel, oly elhatározásra, hogy átruházza Amy kisasszonnyal szemben fennálló atyai jogát bárkire, aki...

- Tiszteletes uram, ne kételkedjék benne - mondta Will Badger, aki ekkor lépett a szobába -, mert a fejemet teszem rá, mire felébred, más ember lesz, mint ebben a harminc napban volt.

- Hogyhogy, Will - felelt a káplán -, ily nagy bizalommal vagy hát Diddleum doktor orvossága iránt?

- Szó sincs róla - mondta Will -, hisz meg se ízelhelte a gazdám, mert mind kiöntettem a szobalánnyal. De van itt egy valaki, aki Tressilian úr kíséretében érkezett, az adott Sir Hugh-nak egy olyan főzetet, ami hússzal is fölér amabból. Én is tapasztaltam egyet-mást, így hát kissé elbeszélgettem vele, és mondhatom, nem láttam még nála jobb patkolókovácsot vagy olyasvalakit, aki jobban ismerné a lovak és kutyák nyavalyáit, mint ő; és az ilyen sose lesz hűtlen egy keresztény emberhez.

- Egy patkolókovács! Te arcátlan szolga... és ugyan kinek az engedélyével, ha szabad tudnom? - kérdezte a káplán meglepetésében és felháborodásában talpra ugorva. - Vagy ki felel ezért az újdonsült orvosért?

- Ami az engedélyt illeti, tiszteletes uram, az én engedélyemmel tette; ami meg a felelősséget, hát nem azért szolgáltam huszonöt esztendeig ebben a házban, hogy ne legyen jogom beadatni egy orvosságot embernek vagy állatnak - nekem, aki magam is be tudok adni labdacst vagy kanalas orvosságot, és ha kell, hólyagtapaszt teszek, vagy eret vágok, akár magamon is.

A Robsart-ház tanácsosai helyénvalónak vélték, ha nyomban értesítik a dologról Tressiliant, aki ugyancsak tüstént magához rendelte Wayland kovácsot, és felelősségre vonta (mindenesetre négy szemközt), kinek az engedélyével merészkedett bármiféle orvosságot beadni Sir Hugh Robsartnak?

- De hisz csak emlékszik rá nagyságod - felelt a mesterember -, hogy többet lestem el gazdám (úgy értem, a tudós doktor Doboobie) titkából, mint amit ő szívesen elismert; és bizony leginkább azért neheztelt rám, és mesterkedett ellenem, mert azon kívül, hogy kissé betekinttem a titkaiba, több, jó ítélőképességgel bíró személy, különösen egy begyes fiatal abingdoni özvegy, inkább az én receptjeimet használta, mint az övét.

- Hagyd abba a komédiázást, fickó - figyelmeztette Tressilian zordan. - Ha most tréfát űztél velünk, vagy még inkább, ha olyasmit tettél, ami veszélybe sodorhatja Sir Hugh Robsart egészségét, önbányában fogod megásni a sírod.

- Ahhoz keveset tudok a nagy *arcanum*-ból,⁸⁷ hogy az ércet arannyá változtassam - mondta Wayland keményen. - De tegye félre az aggályait, Tressilian úr. Megértettem én, mi a baja a jó lovnak, abból, amit William Badger úr elmondott nekem; és remélem, vagyok elég ügyes, hogy be tudjak adni egy kicsinyke adag mandragórát, amire a tőle bekövetkező álommal együtt Sir Hugh Robsartnak egyes-egyedül szüksége van, hogy zaklatott agya megnyugodjék.

- Remélem, tisztességesen jársz el velem, Wayland - mondta Tressilian.

- A legtisztességesebben és a legbecsületesebben, mint az ki fog derülni - felelte a mester. - Mit érnék vele, ha ártanék a szegény aggastyánnak, akiért kegyelmed úgy aggódik? Kegyelmed, akinek köszönhetem, hogy Pinniewinks apó éppen nem tépi húsomat s inamatátkozott fogóival, és nem böködi végig minden porcikámat hegyes szúróival (dögvész szárítsa le a

⁸⁷ Titokból. (latin)

kezét, aki kovácsolta!), hogy megtalálja a boszorkányjegyet? Remélem, alázatos szolgájaként beállhatok nagyságod kíséretébe, és csak azt kívánom, ítélje meg hűségemet abból, mi eredménnyel jár majd a jó lovag szundikálása.

Wayland kovács jóslata beigazolódott. A nyugtató orvosság, amit tudománya elkészített s Will Badger bizalma beadott, a legjótékonyabb hatással járt. A beteg álma hosszú és egészséges volt, s mikor a szegény öreg lovag fölébredt, bár teste gyöngye, s elméje bizonytalan volt, mégis sokkal jobban meg tudta ítélni mindazt, amit értelme elé bocsátottak, mint annak előtte. Egy darabig ellenszegült a barátai által előadott javaslatnak, hogy Tressilian utazzék az udvarba megkísérelendő visszanyerni a leányt, valamint jóváteendő a kárt, amennyire még jóvá lehet tenni. - Hadd menjen - mondta a lányáról -, hisz csak olyan nekem, mint a sólyom, ha elszáll a szelek szárnyán; még csak nem is fűttenek utána. - És jóllehet egy ideig kardoskodott e véleménye mellett, végül is meggyőzték, hogy kötelessége elfogadni azt a szerepet, amire a természetes vonzalom is ösztönzi, és hozzájárulni, hogy ami még elkövethető, azt Tressilian elkövesse leánya érdekében. Aláírt tehát egy hivatalos meghatalmazást, melyet a káplán segélyével fogalmazott; mert azokban az egyszerű időkben a papok a törvényben is eligazították nyájukat, valamint az Evangéliumban.

Minden elő volt készítve arra, hogy Tressilian huszonnégy órával Lidcote Hallba érkezése után másodszor is útra keljen; ám egy lényegbevágó körülményről megfeledkeztek, amire először Mumblazen úr emlékeztette Tressiliánt. - Kegyelmed az udvarba készül, Tressilian úr - mondotta -, lesz szíves tehát gondoskodni róla, hogy címerpajzsa *argent* vagy *or*⁸⁸ legyen; más szín nem felel meg. - A figyelmeztetés helyénvaló és zavarbaejtő volt egyben. Ahhoz, hogy valaki egy pörös ügyet az udvarban előterjesszen, Erzsébet aranykorában éppúgy szükség volt készpénzre, mint minden rákövetkező korban; ez pedig olyan portéka volt, amelyből nem sok állt Lidcote Hall lakóinak a rendelkezésére. Maga Tressilian szegény volt; a jó Sir Hugh Robsart jövedelmét pedig fölemésztette, sőt mindig előre lefoglalta a tetemes költség, amellyel vendégszerető életmódja járt; végül is arra volt szükség, hogy a dilemmát a címertan kiváló ismerője oldja meg, aki föl is vetette. Michael Mumblazen úr előállt egy pénzes zacskóval, amelyben kevés híján háromszáz font lapult arany- és ezüstérmékben, húsz esztendő takarékoságának gyümölcse, amit most, anélkül, hogy egy szót is szólt volna e tárgyban, följánlott patrónusának, akinek oltalma és fedele lehetővé tette számára e kisebbfajta vagyon összegyűjtését. Tressilian minden színlelt habozás nélkül elfogadta, és csupán egy kézzszorítás fejezte ki egyikük örömét, hogy mindenét felajánlhatta a célra, és a másikat, hogy utazásának sikere elől egy komoly akadályt oly hirtelenül és oly váratlan módon félre tudtak gördíteni.

Mialatt Tressilian másnap hajnali indulására készülődött, Wayland kovács beszélni kívánt vele, és kifejezve reményét, hogy meglegedésére szolgált orvosságának Sir Hugh Robsart egészségére tett hatása, hozzáfűzte azon kívánságát, hogy szeretné elkísérni őt az udvarba. Ez a gondolat Tressiliának is többször megfordult a fejében, mert az éleselméjűség, gyors felfogóképesség és ezermester hajlam, aminek e fickó közös utazásuk során tanújelét adta, Tressiliánt arra a gondolatra indította, hogy segítségének most is jó hasznát veheti. Csakhogy Waylandet a törvény fenyegette, amire Tressilian emlékeztette is, megemlítve Pinniewinks fogóit és Blindas bíró úr elfogatóparancsát. Wayland kovács megvetően nevetett mindkettőn.

- Látja, uram - mondta -, a patkolókovács gúnyámat már kicseréltem egy cselédére, de ha mégis hasonlítanék, nézze meg a bajuszomat, most lelóg, ugye, de majd fölpödröm, aztán ismerek egy tinktúrát, avval befestem, és maga az ördög se ismer rám többé.

⁸⁸ Ezüst vagy arany. (latin)

Szavait tett követte, és alig egy perc múltán ott állt fölfésült bajusszal és hajjal, mintha más emberré változott volna, ahhoz képest, aki az imént belépett. Tressilian mégis habozott elfogadni szolgálatait, mire a mester csak egyre jobban unszolta.

- Az életemmel tartozom uraságodnak - mondotta -, és szeretném egy részét letörleszteni az adósságnak, kivált most, hogy hallottam Will Badgertől, minő veszedelmes vállalkozásba fogott kegyelmed. Nem állítom magamról, hogy valami forrófejű fickó volnék, olyan nagyhangú kötekedő, aki karddal és pajzzsal fogja urának pártját. Nem, én azok közé tartozom, akiknek jobb egy lakoma vége, mint egy párviadal eleje. Tudom viszont, hogy az ilyen lovagi szolgálatban, mint ez a mostani, különül szolgálhatom nagyságodat, mint akármelyik kardcsörtető fickó, és a fejem száz kezükkel is felér.

Tressilian még mindig habozott. Nem ismerte eléggé ezt az idegent, és nem tudta eldönteni, mennyire helyezheti belé a bizalmát, ami szükséges ahhoz, hogy hasznosan szolgálhassa őt ebben a kényes ügyben. Mielőtt dűlőre jutott volna, lódobogás hallatszott az udvarról, majd kisvártatva belépett Mumblazen úr és Will Badger, s nagy sietve, szinte egymás szavába vágva újságolták a hírt.

- Itt egy küldönc, aki a legpompásabb szürkén érkezett, amit valaha láttam - mondta Will Badger, akinek sikerült előbb szólania. - A karján ezüst címer, azon egy tűzokádó sárkány csorba téglát tart a szájában, fölötte pedig grófi korona - mondta Mumblazen úr -, és levelet hozott ugyanezzel a pecséttel.

Tressilian átvette a levelet, amelyen a következő címzés állt: „A nagyságos Edmund Tressilian úrnak, szerető rokonunknak. - Rohanj, rohanj, rohanj - az életedért, az életedért, az életedért.”

Feltörte a pecsétet, és elolvasta a levelet:

„Tressilian Úr, jó barátunk és öcsénk,

Ez utóbbi napokban oly gyöngéledőnek, s máskülönben is oly szerencsétlen eseményektől sújtottnak érezzük magunkat, hogy körénk kívánjuk gyűjteni mindazon barátainkat, kiknek szerető nyájasságába bizton vethetjük bizodalunkat; ezek között is mind jó szándék, mind jó képesség dolgában a legkiválóbbak és legközelebbiek között tartjuk számon jó Tressilian urunkat. Ennek folytán arra kérünk, hogy a legalkalmasabb gyorsasággal siess szerény szállásunkra, Sayes Courtba, Deptford mellett, ahol majd további vizsgálat tárgyává teszünk olyan ügyeket, melyeket nem tartunk helyesnek levélre bízni. És ezzel szívélyes búcsút is veszünk, maradva szerető rokonod,

Ratcliffe, Sussex grófja”

- Küldd fel azonnal a hírnököt, Will Badger - mondta Tressilian, majd mikor az ember belépett a szobába, így kiáltott fel: - Te vagy az, Stevens? Hogy van jó uram?

- Rosszul, Tressilian úr - válaszolt a küldönc -, ezért annál inkább szüksége van jó barátokra maga körül.

- De milyen természetű uram gyengesége? - kérdezte Tressilian aggódva. - Nem is hallottam eddig, hogy beteg.

- Nem tudom, uram - mondta az ember -; nagyon rosszul érzi magát. A doktorok tanácsstalanok, és a kastélyban sokan sötét üzelmekről suttognak... boszorkányságról vagy még rosszabbról.

- Minő szimptómák vannak? - kérdezte Wayland kovács izgatottan előlépve.

- Hogyan? - kérdezte a hírhozó, nem értve a kérdést.

- Mije fáj? - magyarázta Wayland. - Hol fészkel a betegség?

Az ember Tressilianre pillantott, mintegy kérdeve, hogy válaszoljon-e egy idegen ilyen kérdéseire, majd az igenlő intésre gyorsan felsorolta, imígyen: fokozatos elerőtlenedés, éjszakai verejtékezés, étvágytalanság, gyengeség stb.

- Továbbá - tette hozzá Wayland -, mardosó fájdalom a gyomorban és alacsony láz?

- Pontosan így van - felelt a küldönc kissé meghökkenve.

- Tudom, hogyan keletkezik ez a betegség - mondta a mester -, és tudom az okát is. A gazdád Szent Nicholas mannájából evett. Tudom a gyógymódot - nem mondhatja a gazdám, hogy hiába tanultam a műhelyében.

- Mi jut eszedbe? - kérdezte Tressilian összevonva a szemöldökét. - Anglia zászlósurainak egyikéről beszélünk. Gondold meg jól, evvel nem lehet tréfát űzni.

- Isten ments! - felelte Wayland kovács. - Én csak azt mondtam, hogy ismerem a bajt, és ki tudom kúrálni. Emlékezzék rá, mit tettem Sir Hugh Robsarttal.

- Tüstént indulunk - rendelkezett Tressilian. - Isten szólít bennünket.

Azzal sietősen beszámolva sürgős elindulásának új okáról, bár nem említve sem Stevens aggodalmait, sem Wayland kovács ígéreteit, szívélyes búcsút vett Sir Hugh-tól és a Lidcote Hall-i családtól, akik imáikkal és áldásaikkal bocsátották útjára, aztán Wayland és Sussex gróf szolgájának kíséretében sebes iramban nekivágott Londonnak.

TIZENHARMADIK FEJEZET

Arzén bőven van itt, de még
Vitriolt, lúgokat s alkáliát
Is tartasz, jól tudom. - E fickó
Nagy keverő lesz egykor, Kapitány,
Meglátja, ha nem is holnap, de végül
Biztosan eljut a bölcsék kövéhez.

(Az alkimista)

Tressilian és kísérői a legnagyobb sebességgel rótták az utat. Mikor eldöntötte, hogy magával viszi, Tressilian megkérdezte a kovácsot, nem szeretné-e elkerülni Berkshire-t, ahol oly közismertségre tett szert. Wayland azonban magabiztos választ adott. A rövid időt, amit Lidcote Hallban töltöttek, arra használta fel, hogy szinte csodával határos módon átalakuljon. Zilált, busa szakállerejéből csak egy kis bajuszkát hagyott, amit katonásan fölfelé pedert. A Lidcote faluba való (jól fizetett) szabómester megrendelőjének utasításai alapján minden ügyességét latba vetve tökéletesen elváltoztatta Wayland külsejét, és ily módon meg is fiatalította csaknem húsz esztendővel. Azelőtt, koromtól s szénportól szutykosan - túlbujánzó szőrzettel és munkája következtében hétrét görnyedve -, bizarr és fantasztikus ruházatában ötvenévesnek látszott. Most viszont Tressilian nyalka, libériás öltözkéiben, oldalán karddal, vállán kerek pajzzsal, hetyke, harcias csatlós volt, akinek a kora úgy harminc-harmincöt esztendő lehetett, épp a legszebb férfikor. Faragatlan, vad modora mintha hasonlóképp átalakult volna serény, agyafúrt, kihívóan élénk magatartássá.

Mikor Tressilian elámult rajta, és tudakolta e páratlan és teljes metamorfózis okát, Wayland válasz helyett rágyújtott egy akkoriban játszott vígjáték egyik dalára, mely a megértőbb bírálók szerint a szerző figyelemre méltó tehetségét sejtette. Örömkre szolgál, hogy bemutathatjuk a fennmaradt strófát, mely pontosan így hangzott:

*Bán, bán, Ca-Calibán,
Új gazdát szerzett e galibán.*⁸⁹

Jóllehet Tressilian nem emlékezett a szövegre, eszébe jutott róla, hogy Wayland valamikor színész volt, mely körülmény önmagában is eléggé magyarázza, hogyan tudta ily könnyedén s tökéletesen átalakítani külsejét. Maga a mester annyira bízott teljesen megváltozott álöltözetében, vagy pontosabban szólva abban, ahogy teljesen elváltoztatta álöltözetét, hogy még sajnálta is, amiért nem haladnak el régi rejtekhelye közelében.

- Ebben a gúnyámban - mondta - és nagyságod támogatásával oda mernék állni Blindas bíró úr elé még a negyedévi törvénynapon is; és szeretném tudni, mi történt Manóval, aki alighanem ördögfiókaként fog körbejárni a világban, ha egyszer kiszabadul a fennhatóság alól, és ott-hagyja a nagyiját meg a Dominét. Hát még a bedöntött barlangot! - tette hozzá. - De szerettem volna látni, micsoda pusztítást művelt akkora adag lőpor robbanása doktor Demetrius Doboobie retortái és fiolái között. Fogadok, a hírem még akkor is szállong majd a Fehérló völgyében, mikor testem már rég elrothadt, és nem egy tökfilkó köti még oda a lovát, teszi le

⁸⁹ Shakespeare: *Vihar*. Babits Mihály fordítása.

az ezüstjét, és füttyöl, mint egy matróz szélcsendben, Wayland kovácsnak, hogy jöjjön, és patkolja meg a lovát. De előbb kap a ló patagyulladást, mint hogy a kovács felelne a hívásra.

Ez utóbbi feltevésében Wayland jó prófétának bizonyult; a legendák valóban oly könnyen születnek, hogy a Fehérlő völgyében mindmáig él szokatlan patkolásának toldott-foldott meséje; sem Alfréd diadalának híre, sem a híres-nevezetes Horn Lovag regéje⁹⁰ nem elevenebb Berkshire-ben, mint Wayland kovács vadregényes legendája.^{II}

A sietség, mellyel az utasok haladtak, nem engedte, hogy helyenként hosszabban elidőzzenek, csupán addig álltak, amíg lovaik megpihentek, s tekintve, hogy amerre elhaladtak, sok helység tartozott Leicester grófnak vagy valamelyik vazallusának a fennhatósága alá, ajánlatosnak tartották, ha elváltakatják nevüket, és nem árulják el utazásuk célját. Ilyen alkalmakkor Wayland kovács szakértelme (e néven fogjuk továbbra is emlegetni a mesterembert, noha valódi neve Lancelot Wayland) rendkívül hasznos volt. Szinte élvezte, ha éberségével becsaphatta a fürkésző szemeket, és remekül elszórakozott azon, ahogy orránál fogva vezette a kíváncsi kocsmárosokat és csaposokat. Rövid utazásuk alatt három különböző és össze nem illő vakhírt terjesztett el magukról: először, hogy Tressilian Írország helytartója, aki azért jött át Angliába inkognitó, hogy megtudakolja a királynő óhaját a nagy lázadó, Rory Oge MacCarthy MacMahon ügyében; másodszor, hogy a fent nevezett Tressilian egy francia királyi herceg megbízottja, aki ura nevében Erzsébet kezét jön megkérni; harmadszor, hogy Medina hercege, aki azért jött, inkognitó, hogy elsimítsa a viszályt Fülöp és eme uralkodónő között.

Tressilian mérges volt, és szemrehányásokat tett a mesternek a különböző kellemetlenségeikért, és kivált a túl nagy közfigyelemért, aminek az általa terjesztett koholmányok miatt ki voltak téve; de mindig megbékélt (mert ki tudna ellenállni ilyen érvnek), mikor Wayland azt bizonygatta, hogy az emberek nagy fontosságot tulajdonítanak a nagyságos úr (Tressilian) feltűnő megjelenésének, amiért is rendkívüli okát kell adni a nagy sietségnek és titkolódzásnak is.

Végre közelébe értek a fővárosnak, ahol az idegenek megszokott hullámmászásában jelenlétük sem feltűnést, sem kíváncsiskodást nem keltett, majd egy szép napon belovagoltak Londonba.

Tressilian nyomban Deptfordba, lord Sussex szálláshelyére szándékozott menni, hogy közel lehessen az udvarhoz, amit akkor Greenwichben tartottak, Erzsébet kedvenc rezidenciáján és nagy becsben álló szülőhelyén. Mégis kellett tenniük Londonban egy rövid kitérőt, amit valamelyest meg is hosszabbított Wayland kovács unszolása, aki arra kért engedélyt, hogy sétát tehessen a városban.

- Fogd hát a kardod és a pajzsod - mondta Tressilian -, és gyere velem; magam is gyalog megyek, így együtt fogunk menni.

Ezt azért mondta, mert nem volt még annyira biztos új csatlósa hűsége felől, hogy szabadjára engedje ebben az izgalmas pillanatban, amikor a vetélkedő hatalmi csoportok épp teljes erővel mérkőznek Erzsébet udvarában. Wayland kovács szívesen elfogadta az óvintézkedést, melynek valószínűleg sejtette az okát, csupán azt kötötte ki, hogy ha majd a Fleet Streeten járnak, gazdája jöjjön be vele azokhoz a fűvészekhez és patikusokhoz, akiket mutat neki, és engedje meg, hogy vásároljon egy-két szükséges szert. Tressilian beleegyezett, és kísézője intését

⁹⁰ Nagy Alfréd (849-899) - Wessex királya, a dánok ellen vívta híres csatáit. Horn Lovag egy XIV. századi románc hőse; varázsserejű, vitéz északi királyfi; legendás történetét Chaucer is említi a *Canterbury mesék*-ben.

követve bement vele legalább négy-öt boltba, és megfigyelte, hogy Wayland mindenütt csak egyfélét vesz, különböző mennyiségekben. Azokat az orvosságokat, amiket először kért, könnyen megkapta, egyiket a másik után, de a későbbiekben már nem ment ilyen egyszerűen a beszerzés - és Tressilian észrevette, hogy Wayland a boltosok meglepetésére, többször is visszaadta a kapott mézgat vagy gyógyfüvet, és kényszerítette őket, hogy cseréljék ki az igazira, vagy továbbment, és másutt kereste. Egy szert pedig szinte lehetetlen volt megtalálni. Némelyik patikus őszintén bevallotta, hogy nem is látta - mások tagadták, hogy olyan gyógyfű egyáltalán létezik, legföljebb félkegyelmű alkimisták fantáziájában, legtöbben pedig megpróbálták valami pótszerrel kiszolgálni vásárlójukat, s mikor Wayland visszautasította, hogy nem ezt kérte, azt bizonygatták, hogy ugyanazokkal a tulajdonságokkal bír, sőt még nagyobb mértékben. Csupán egy öreg, sovány patikus, akinek a mester a szokásos kérdést Tressilian számára érthetetlen és megjegyezhetetlen szavakkal tette föl, az felelt őszintén, hogy ez a szer nem található Londonban, legföljebb a zsidó Yoglannak lehet belőle.

- Ennyit én is gondoltam - mondta Wayland. Mikor pedig kiléptek a boltból, így szólt Tressilianhez: - Elnézésért esedezem, uram, de mester a szerszáma nélkül nem boldogulhat. El kell mennem ehhez a Yoglanhoz, és biztosíthatom, ha ez a kitérő hosszabb késedelmet is okoz önnek, mint amit ideje engedne, kárpótolja majd az a haszon, amit e ritka gyógyszernek köszönhet. Engedje meg - tette hozzá -, hogy én menjek elől, mert most már elhagyjuk a széles utat, és kétszer olyan gyorsan fogunk haladni, ha én vezetek.

Tressilian beleegyezett, és követve a kovácsot egy szűk utcácskán, mely balra kanyarodott a folyó felé, azt vette észre, hogy kalauza nagy sebesen, és nyilvánvalóan tökéletes helyismerettel halad a mellékutcák, udvarok, zsákutcák labirintusában, míg végül megtorpan egy rendkívül szűk sikátor közepén, aminek a végében fölillant a Temze, ködösen és sárosan, mely hátteret, mint Mumblazen úr mondotta volna, az András-kereszt módjára keresztelte két uszály árboca, melyek a dagályra várva vesztegeltek itt. A boltnak, ahol megálltak, nem volt mázas ablaka, mint manapság - csak egy silány kanavász függöny rekesztett el egy olyanforma árusító helyet, mint amilyen ma a foltozó vargáknak van, az eleje meg nyitott volt, mint mostanság a halárusok bódéjának. Egy apró, öreg, ráncos képű ember jött elő, arcra éppen nem zsidós, mert lágy haja és csupasz álla volt; nagy hajlongások közepette tudakolta Waylandtól, mit óhajt. Alig ejtette ki a gyógyfű nevét, a zsidó összerezszent, és meglepettnek látszott.

- És ugyan mire méltóztatik használni ezt a gyótyszert, aminek, mein Gott, nefét se hallottam, mióta negyfen éfe itten lakok?

- Ilyen kérdésekre nincs felhatalmazásom válaszolni - mondta Wayland. - Csak azt szeretném tudni, van-e magának, amit kérek, és ha igen, hajlandó-e eladni.

- Hogyne, mein Gott, mert ha már fan, ami fan, el is atom, hisz patikos fatyok, és elatok minden gyótyszer. - Ezzel mutatott neki egy port, majd így folytatta: - De sok-sok pénzkebe kerül ám. Ami nekem fan, az ér, mint ugyanannyi arany... bizony, finom sárarany... mondhatnám hatszor annyit... a Sinai-hegyről faló, ahol a szent törvény kaptuk, és a növény csak száz esztendőben etyszer hosz firágot.

- Én nem tudom, hányszor szedik össze a Sínei-hegyen - mondta Wayland, miután lesújtó pillantást vetett az eléje tett porra -, de a kardomat s pajzsomat teszem a kaftánod ellen, hogy ezt a szemetet, amit nekem ajánlasz, ahelyett, amit kértem, a hét bármely napján összeszedhetik az aleppói várárokbán.

- Gorompa emper faty - mondta a zsidó -, ráadásul nem tudok jobbat adni, faty ha tudok, nem adom el doktor rendelése nélkül... faty anélkül, hoty megmondod, mire kell neked.

A mester röviden válaszolt, s olyan nyelven, melyből Tressilian egy árva szót sem értett, és amitől a zsidó láthatólag rendkívül elképedt. Úgy bámult Waylandre, mint aki hirtelen hatalmas hőst vagy félelmetes potentátot lát az ismeretlen s közönséges külsejű idegenben.

- Illés prófétára! - kiáltotta, mikor magához tért első döbrent meglepetéséből; majd előbbi gyanakvó és barátságtalan modoráról a legszervilisebb alázatosságra váltva át, mélyen meghajolt a mester előtt, esedezett neki, hogy kerüljön beljebb szerény hajlékába, és hozzon áldást nyomorúságos küszöbére azzal, hogy átlépi.

- Nem hajt fel egy kupát a szegény zsidóval, Zakariás Yoglannal?... Iszik kis tokajit?... Nem kóstol egy kis lacrimát?... Nem...

- Hagyd el e sértő bizalmaskodást - mondta Wayland -; szolgáltatd ki nekem, amit kívánok, és tartózkodj a további diskurzustól.

A rendreutasított izraelita fogta a kulcsesomóját, és nagy körültekintéssel kinyitva egy szekrénykét, amit erősebb zár látszott őrizni, mint a többi gyógyszeres szekrényt, melyek között állt, kihúzott egy kis titkos, üvegfedelű fiókot, amiben kevéske fekete por volt. Ezt oda nyújtotta Waylandnek; mozdulata a legmélyebb hódolatot tükrözte, bár egy mohó és féltékeny kifejezés, mely minden szemernyt sajnálni látszott abból, aminek vevője birtokába jut, viaskodott ábrázatán a meghunyászkodó alázattal, amit magára erőltetni igyekezett.

- Van mérleged? - kérdezte Wayland.

A zsidó rámutatott a mérlegre, mely közönséges használatra állt ott a boltban, de zavart arcán kétség s félelem játszott, ami nem került el a mester figyelmét.

- Másik kell - mondta Wayland zordan -; nem tudod, hogy a szent dolgok értéküket veszítik, ha hamis mérlegen mérik őket?

A zsidó lehorgasztotta a fejét, egy acélborítású szelencéből gyönyörűen kirakott mérleget vett elő, és átnyújtotta a mesternek e szavakkal:

- Effel fégzem saját kísérleteimet... a főpap szakállának egyetlen szála kibillentené.

- Megfelel - mondta a mester, azzal kimért magának két drachmát a fekete porból, gondosan papírba csomagolta, és eltette izsákjába a többi gyógyszer mellé. Azután az árát tudakolta a zsidótól, aki válaszul csak rázta a fejét, és meghajolt.

- Nincs ára... nem, semmit se kérek ilyentől, mint ketyességed... De meglátogatja majd a szegény zsidót? Bepillanthat műhelyébe, ahol, Isten segítse, oly szárazra dolgozta magát, akár Jónásnak, a szent prófétának az elfonnyadt indája... Ugye megszánja majd, és mutat neki ety kicsinyke lépést a hosszú úton?

- Csitt! - intette le Wayland, és ujját titokzatosan szájára illesztette. - Lehet, hogy találkozunk még... benned már megvan a *sahmajm*, mint rabbijaitok mondják, az általános teremtés; figyelj tehát, és imádkozzál, mert el kell jutnod az Alchahest Elixir, Samech tudására is, mielőtt tovább társalognék veled. - Aztán egy apró biccentéssel viszonzván a zsidó tiszteletteljes hajlongásait, méltóságteljesen kivonult a boltból, nyomában a gazdájával, akinek az imént látott jelenetről az volt az első megjegyzése, hogy Waylandnek fizetnie kellett volna a porért, akármilyen is az.

- Fizessek neki? - kérdezte a mester. - Fizessen a pokolbéli ördög, de én ugyan nem! Ha nem gondoltam volna nagyságoddal, akinek talán nem tetszene, még egy-két uncia aranyat is kiszedtem volna belőle, ugyanannyi pontosan kimért téglaporért.

- Azt ajánlom, ne gyakorold az ilyen gázságot, amíg nálam szolgálsz - mondta neki Tressilian.

- Hát nem azt mondtam, hogy ezért az egyért tartózkodtam most tőle? - felelt a mester. - Gázság, azt mondja? Hisz annak a rozoga csontváznak annyi a kincse, hogy az egész sikátort, ahol lakik, mind kikövezhetné tallérokkal, és még nem is igen hiányozna a páncélszekrényéből; mégis majd megvész a bölcsék kövéért... Amellett be is csapta volna a szegény szolgát, akinek először vélt, olyan szeméttel, ami egy garast se ér. Valamit valamiért, mondá az ördög is a bányásznak; ha a hamis orvossága megéri az én jó koronáimat, az én igazi téglaporom is megéri az ő jó aranyát.

- Amennyire tudom - mondta Tressilian -, ez elmehet így zsidók és patikusok között; de értsd meg, az efféle szemfényvesztés az én cselédeim között saját becsületednek árt, ezt pedig nem engedem. Remélem, végeztél vásárlásaiddal?

- Végeztem, uram - felelt Wayland -; és ezekből a porokból még ma kikeverem az igazi velencei balzsamot, azt a nemes patikaszert, mely oly ritkán található tisztán és hatásosan Európának eme birodalmaiban, ennek a fölöttébb ritka és becses pornak a hiánya miatt, melyet az imént szereztem be Yoglantól.⁹¹

- De miért nem intézted el minden vásárlásodat egy boltban? - kérdezte a gazdája. - Majd egy órát vesztettünk azzal, hogy egyik fűvésztől a másikhoz szaladgáltunk.

- Nyugodjon meg, uram - felelte Wayland. - Senki emberfia nem tudhatja meg a titkomat: de nem maradna sokáig az enyém, ha minden alkotó elemét egy patikából hoznám.

Visszatértek fogadójukba (a híres Bell-Savage-be), és mialatt lord Sussex küldönce felkészítette a lovakat az útra, Wayland, megszerezvén a szakácstól egy mozsarat, bezárkózott egy külön szobába, ahol keverte, törte és kotyvasztotta a szereket, amiket összevásárolt, mindegyiket megfelelő arányban, oly jártassággal és biztonsággal, mely világosan elárulta, hogy nagy gyakorlattal bír a patikusság kézi műveleteiben.

Mire Wayland szirupja elkészült, a lovak is föl voltak nyergelve, és egy röpke órányi lovaglás után megérkeztek lord Sussex jelenlegi rezidenciájához, egy Sayes Court nevű ősi lakhoz, Deptford mellett, mely sokáig a hasonló nevű család birtokát képezte volt, de már egy évszázada az ősi és kiváló Evelyn család tulajdonába került. Ezen ősi ház jelen képviselője erősen elkötelezte magát Sussex grófja iránt, és szíves örömet szállásolta el őt magát, valamint népes szolgálhadát vendégszerető kastélyában. Sayes Court később a híres Evelyn úr⁹² rezidenciája lett, kinek a *Sylvá*-ja mindmáig a brit növény-nemesítők kézikönyve, és akinek életéről, elveiről és szokásairól beszámoló *Napló*-ja hasonlóképp minden angol úriember kézikönyve kellene hogy legyen.

⁹¹ A velencei avagy orvietói balzsamot, ahogy olykor nevezték, a mérgezések legfőbb ellenszerének tekintették; s az olvasónak, legalábbis amíg e lapokat forgatja, be kell érnie ugyanezzel a véleményvel, mely egy időben általános hitelnek örvendett mind a tudós fők, mind a tudatlanok körében. (*W. Scott jegyzete*)

⁹² John Evelyn (1620-1706) - angol természetbúvár, író, politikus.

TIZENNEGYEDIK FEJEZET

Ritkaságot mesélsz jó cimborá;
Két bika öklelődzik lenn a zöldben
Egy szép üszőért - bármelyik ha győz,
A völgy is csendesül, s a nyáj,
A harcukban amúgy sem érdekelt,
Békén legel tovább.

(Régi színdarab)

Sayes Court úgy festett most, akár egy ostromlott erőd, és a gyanakvás oly magasra hágott ez idő szerint, hogy Tressilant és kíséreit többször is megállították, és kikérdezték a gyalogos és lovas őrszemek, amint közeledtek a beteg gróf kastélyához. A magas hely, melyet Sussex Erzsébet királynő kegyében elfoglalt, azonkívül közismert és nyíltan vallott versengése Leicester gróffal - e körülmények valóban indokolták az egészségi állapotának tulajdonított rendkívüli jelentőséget; mert abban az időben, amelyről most szólnak, mindenki azt találgatta, vajon ő, vagy Leicester gróf nyeri-e el végül a nagyobb kegyet a királynőnél.

Erzsébet, akárcsak nemének oly sok kiválósága, szeretett vetélkedő csoportokkal kormányozni, hogy két ellenkező érdeket kiegyensúlyozhasson, és magának tartsa fenn a hatalmat valamelyik túlsúlyba juttatására, ha majd az államérdek vagy talán csak női szeszélye (mert e gyengeségtől ő sem volt ment) végül is elhatározásra bírja. A fortély, a kártyák kézben tartása, egyik érdek kijátszása a másik ellen, megzabolázása annak, aki legmagasabban állónak vélte magát becsülésében, kordában tartása olyan félelmekkel, melyekkel egy másik, éppúgy becsült, ha nem is úgy szeretett vetélytárstól kellett tartania - ezekkel a ravaszságokkal élt uralkodásának egész ideje alatt, és ezek révén sikerült, annak ellenére, hogy gyakorta engedett a részrehajlás gyengeségének, elejét vennie a királyságát és kormányzását fenyegető legtöbb káros hatásnak.

A két nemes, aki jelenleg kegyéért vetélkedett, igen különböző címeken formált jogot rá; mégis általánosságban elmondhatjuk, hogy Sussex grófja volt a leghasználhatóbb az uralkodónak és Leicester grófja a legdrágább a nőnek. Sussex, aki az akkori idők szólásával élve, a Mars jegyében született, jó szolgálatot tett Írországból és Skóciából, kivált az 1569-es nagy északi lázadás idején, amit javarészt az ő katonai tehetsége tört le. Ezért természetesen olyanok vették körül, és néztek föl rá, akik a fegyverforgatás révén kívántak dicsőséget szerezni maguknak. Sussex grófja ezenkívül ősi és előkelőbb származású volt, mint riválisa, egyesítvén személyében mind a Fitz-Walterek, mind a Ratcliffe-ek ágát, míg Leicester becsületén csorbát ejtett nagyapjának, VII. Henrik zsarnoki miniszterének a rangfosztása, amin aligha javított apja emléke, a szerencsétlen Dudleyé, Northumberland hercegéé, akit a Tower-Hill-en fejezték le 1553. augusztus 22-én. Ámde személyiségével, vonásaival és fellépésével, egy női uralkodó udvarában oly félelmetes fegyvereivel, Leicester akkora előnyt élvezett, amely bőségesen ellensúlyozta Sussex grófjának katonai dicsőségét, előkelő vérét és őszinte modorát; és az udvar meg az ország szemében ő részesült Erzsébet nagyobb kegyében, bár (mert ilyen volt mindenkori politikája) semmiképpen sem volt olyan kifejezett e kegy, hogy végképp biztosítsa őt vetélytársa ellen. Ezért jött oly kapóra Sussex betegsége Leicesternek, mert különös gyanúkat ültetett el a fejekben; míg az egyik gróf híveit a legmélyebb aggodalom töltötte el, a másikat a várható eredmény magasra csapó reménye. Ezalatt - mert a régi időkben a férfiak sose feledkeztek meg ama lehetőségről, hogy a dolgot a kardok

hosszúsága döntheti el - mindkét nemesurat nagy tömegben vették körül a csatlósok, akik talpig fegyverben mutogatták magukat az udvar táján is, és gyakori hangoskodó civakodásaikkal háborgatták a királynő nyugalma még palotájának területén is. Mindezt el kellett mondanunk előljáróban, hogy a következő események érthetőek legyenek az olvasó előtt.^{III}

Midőn Tressilian Sayes Courtba érkezett, a kastély tele volt Sussex gróf csatlósaival, meg más urakéval, akik betegségében felkeresték patrónusukat. Minden kézben fegyver, minden arcon mély komorság, mintha az ellentábor azonnali és fegyveres rohamától tartanának. Abban a hallban azonban, ahová a gróf egyik cselédje bevezette Tressiliant, míg a másik ment, hogy megvigye érkezésének hírére Sussexnek, csak két várakozó urat talált. Feltűnő ellentét mutatkozott ruházatukban, megjelenésükben és modorukban. Az idősebb, aki igen finom úrnak és férfikora delén járó embernek tetszett, egyszerű, katonás öltözetet viselt, termete alacsony volt, tagjai vaskosak, tartása szögletes, és vonásai gyakorlatias, józan észre vallottak, noha szemernyi eleveenség vagy fantázia nélkül. A fiatalabb, aki úgy húszezstendős lehetett, a legpompásabb öltözetet viselte, ami az akkori időkben az előkelőségeknél dívott: csipkével és hímzéssel gazdagon díszített, bíborvörös bársonymentét, hozzá ugyanolyan kalapot, háromsoros aranylánccal körülkötve és egy medáliával rögzítve. Hajviselete igen hasonlított ahhoz, ahogyan manapság viselik egyes finom urak a hajukat, azaz hátrafelé volt fésülve és mintegy égnek állítva; fülében jókora gyönggyel ékes fülbevaló ragyogott. Az ifjú arca, amellet, hogy szabályosan jóvágású volt, és szép termet egészítette ki, oly meghökkentő élénkséget áruolt el, hogy szinte egyszerre beszélt belőle a határozott jellem szilárdsága és a vállalkozó szellem tüze, a megfontolás képessége és az elhatározás gyorsasága.

Mindkét úr közel azonos testtartásban dőlt végig két közel álló lócán, de mindegyik saját gondolataiba merült, mereven bámult a vele szemközt levő falra, anélkül, hogy egy szót is szólt volna társához. Az idősebb pillantása olyan volt, hogy a szemlélő nyomban láthatta, mikor maga elé bámul, nem lát egyebet, mint egy vén csarnok falát teleaggatva köpenyekkel, agancsokkal, pajzsokkal, régi fegyverekkel, hegyes alabárdokkal és más hasonló tárgyakkal, melyek ilyen helyeken a berendezést szokták alkotni. A fiatal vitéz tekintetében volt valami ábrándozó csillogás; eltűnődött, és úgy tetszett, mintha közte és a fal között az üres légben színpad volna, ahová fantáziája odavarázsolja saját *dramatis personae*-jét,⁹³ s ez egészen másfajta látványt nyújt neki, mint amit éber, földi látása mutathatott volna.

Tressilian belépésére mindketten fölrezzentek merengésükből, és üdvözölték; a fiatalabbik különösen nagy örömmel és szívéllyességgel.

- Isten hozott, Tressilian - mondta az ifjú -; filozófiád távol tartott tőlünk, mikor e ház még szép ambíciókat kínált... becsületes filozófia, hiszen most hoz vissza közénk, mikor csak veszedelmekben osztozhatsz.

- Annyira gyengélkedik hát uram? - kérdezte Tressilian.

- A legrosszabbtól tartunk - felelte az idősebbik úr -, a leggonoszabb merénnytől.

- Ugyan - háritotta el Tressilian -, Leicester gróf tisztességes.

- Mire kellene neki akkor az olyan csatlósok, amilyenek körülveszik? - tette föl a kérdést az ifjú vitéz. - Aki felidézi az ördögöt, becsületes lehet, de akkor is ő felel a gázságért, amit a sátán művel.

⁹³ Szereplőit. (latin)

- És mondd csak, Walter,⁹⁴ ti ketten vagytok itt csupán - tudakolta Tressilian -, akik uram mellett álltok végső szorultságában?

- Nem, nem - felelt az idősebbik úr -, itt van Tracy, Markham, meg mások is; de mi most örökös itten, kettesével, némelyek pedig fáradtak, és alusznak fönt az emeleten.

- Mások meg - tette hozzá a fiatalember - lementek a dokkhoz, amott Deptfordnál, hogy kinézzenek maguknak valami rozzant bárkát, amit vagyonuk romjaiból összekaparva még megvehetnek, aztán mihelyt mindennek vége, és nemesurunkat nemes zöld sírba fektették, ha jó alkalom kínálkozik, odavágunk majd azoknak, akik siettették útját, s utána nyomban elvitorlázunk az Indiákra, nehéz szívvel és könnyű erszénnyel.

- Meglehet - mondta Tressilian -, hogy én is ezt cselekszem, mihelyt elrendeztem egy ügyemet az udvarban.

- Te, egy ügyet az udvarban? - kiáltották egyszerre. - És utána Indiába akarsz hajózni!

- De, Tressilian - kezdte újra a fiatalabbik -, nem vagy te véletlenül házasember, aki fölötte áll a szerencse ilyen kisebb buktatóinak, melyek akkor hajtják az embert tengerre, mikor bárkája legszebben úszik a boldog rév felé?... Mi lett a bájos Indamirából, aki szépség s egyenesség dolgában állta a versenyt Amorettemmel?

- Ne emlegesd! - fordította el a fejét Tressilian.

- Szóval így állsz vele? - mondta az ifjú gyengéden megfogva a kezét. - Akkor ne félj, nem nyúlok többet a friss sebhez... Be különös, be szomorú hír. Szép, vidám társaságunkból hát mindenkinek el kell szenvedni a szerencse s boldogság hajótörését e hirtelen kerekedett viharban? Abban reménykedtem, legalább te biztos kikötőben vagy, drága Edmundom. - De jól mondja az a másik Edmund,⁹⁵ másik kedves barátom:

*Forog a Sors kereke, mint az örvény,
Minden halandót könnyedén irányít,
Ki látja, érzi: szeszélyből pörögvén,
Vak Változás velünk kényére játszik,
Gonosz kedvében eltiporva bárkit.*

Az idősebbik úr felállt lócájáról, és némi türelmetlenséggel kezdte róni a termet, mialatt az ifjú sok komolysággal és érzéssel szavalta a költeményt. Mikor befejezte, a másik köpenyébe burkolózott, és újra végigdőlt a fapadon, majd így szólt:

- Csodálkozom, Tressilian, hogy el tudod viselni a fickót ebben a kótyagos hangulatában. Ha van egyáltalán kivetnivaló ilyen érdemes és tiszteletre méltó házban, mint uramé, hát akármi legyenek, ha ki nem seprűzném innen ezt a sok selypegő, nyivákoló, gyermeteg versfaragást, ami Bölcskobak Walter úrral és a cimboráival került ide hozzánk, akik mindenáron valamiféle esetlen, érthetetlen beszéddé csavarnák el a tisztességes, jó angol nyelvet, amit Isten adott nekünk, hogy kifejezzük véle a mondandónkat.

⁹⁴ Walter Raleigh (1552-1618) - udvaronc, felfedező, tudós és költő; W. Scott ifjú apródként mutatja be.

⁹⁵ Edmund Spenser (1552-1599) - az Erzsébet-kor ünnepelt udvari költője.

- Blount úgy vélekedik - vágta rá nevetve a bajtársa -, hogy az ördög is rímekben csábította el Évát, és a tudás fájának titkos értelme kizárólag az összezsúroló rímek és a hexameterek mérésének művészetére vonatkozik.^{IV}

E pillanatban belépett a gróf kamarása, és közölte Tressiliannal, hogy ura beszélni óhajt vele.

Felöltözve, de nyitott ruhában, kerevetén fekvé találta Tressilian Sussexet, és döbbenet tapasztalta a változást, amit a betegség művelt a nemes lord külsején. A gróf a legbarátságosabb nyájassággal fogadta, és udvarlásának sikeréről érdeklődött. Tressilian egy pillanatra kitért kérdései elől, majd a gróf saját bajára terelve a szót, meglepetéssel vette észre, hogy betegségének tünetei apróra megegyeznek azokkal, amiket Wayland felsorolt. Ezért nem habozott elmesélni Sussexnek szolgája egész történetét és azon állítását, hogy ki tudja gyógyítani őt bajából. A gróf hitetlenkedő figyelemmel hallgatta, amíg el nem hangzott Demetrius neve, ekkor váratlanul titkárát szólította, és meghagyta neki, hogy hozzon elő egy bizonyos ládikát, amiben fontos papírosok vannak.

- Vedd ki belőle annak a gazember szakácsnak a nyilatkozatát - mondotta -, akinek az ügyét kivizsgáltuk, és nézd meg gondosan, nem fordul-e elő benne a Demetrius név.

A titkár nyomban betekintett a szóban forgó passzusba és olvasta:

- „És a fent nevezett tanú a kihallgatás során azt mondotta, hogy emlékezik rá, miszerint ő készítette el a mártást a szóban forgó tokhalhoz, melynek vétele után a fent nevezett nemes lord megbetegedett; a szokásos anyagokat és fűszereket tette bele, úgymint...”

- Ugord át ezt a számszót - szólt közbe a gróf -, és azt nézd meg, hogy az anyagait nem egy Demetrius nevű fűvésztől szerezte-e be.

- De, éppen ez következik - felelt a titkár. - „És hozzátette, hogy azóta nem látta a nevezett Demetriust.”

- Ez egybevág az embered történetével, Tressilian - mondta a gróf -, hívd ide.

Miután megidézték a gróf színe elé, Wayland kovács határozottan és összefüggően elismételte történetét.

- Úgy lehet - mondta neki a gróf -, téged azok küldtek ide, akik megkezdték e művet, hogy most fejezd be nekik; de fontold meg jól, ha elpatkolok az orvosságotól, keményen lakolhatsz érte.

- Szigorú feltétel - felelte Wayland -, minthogy az orvosság hatása, miként a halál napja Isten kezében van. De vállalom a kockázatot. Nem azért éltem oly sokáig a föld alatt, hogy féljek egy sírgödörtől.

- Nos, ha te ilyen biztos vagy a dolгодban - mondta Sussex grófja -, én is állom a kockázatot, mert a tudósok már úgyse tudnak mit kezdeni velem. Mondd hát, hogyan kell bevenni az orvosságot.

- Tüstént rátérek - felelte Wayland -, de engedje meg kikötnöm, hogy mivel én vállalom a kúra egész kockázatát, egyetlen orvos sem avatkozhatik bele.

- Ez csak természetes - mondta a gróf -; most pedig készítsd elő a szeredet.

Míg Wayland engedelmeskedett a gróf parancsának, a szolgák a mester utasításainak megfelelően levetkőztették és ágyba fektették gazdájukat.

- Figyelmeztetek titeket - mondta Wayland -, hogy az orvosság első hatásaként a gróf mély álomba merül majd, melynek ideje alatt a szobában nyugalomnak kell lenni, máskülönben a következmények végzetesek lehetnek. Magam fogok ágyánál őrködni, személyzetének valamely tagjával.

- Hagyja el mindenki a szobát, csak Stanley és e derék ember maradjon - rendelkezett a gróf.

- És én - mondta Tressilian. - Magam is kezességet vállaltam e főzet hatásáért.

- Legyen hát, jó barátom - mondta a gróf -, most pedig lássuk a kísérletet; de előbb hívjátok be titkáromat és kamarásomat.

- Legyetek tanúim - folytatta, mikor tisztségviselői megérkeztek -, tegyetek tanúságot helyettem, urak, hogy tiszteletre méltó barátunk, Tressilian, semmiképp sem felelős ennek az orvosságnak rám gyakorolt hatásáért, minthogy én azt saját szabad akaratomból és választásomból veszem magamhoz, mivel úgy hiszem, Isten küldte nekem váratlan módon e gyógyírt, hogy felépüljek jelen nyavalyámból. Üdvözljétek nevemben nemes királyi asszonyunkat, mondjátok meg neki, hogy hű szolgájaként élek és halok, s kívánom, hogy minden trónja körül álló személy ugyanolyan őszinte szívvel és akarattal szolgálja őt és több tehetséggel, mint az szegény Thomas Ratcliffe-nek megadatott.

Ezután karba fonta kezét, és egy vagy két másodpercig elmélyült áhítat tükröződött arcán, majd kezébe vette a folyadékot, s egy rövid pillantást vetett Waylandre, mintha a lelkébe akart volna látni; de a mester arca és modora nem mutatta az aggodalom vagy habozás jelét.

- Itt nincs mitől tartani - mondta Sussex Tressiliannek, és minden további nélkül fölhajtotta az orvosságot.

- Most arra kérem kegyelmességedet - szólalt meg Wayland -, hogy helyezze magát nyugalomba a lehető legkényelmesebben; kegyelmetektől pedig, uraim, hogy maradjanak olyan nyugodtan és csendben, mintha az édesanyjuk halálos ágyánál állanának.

A kamarás és a titkár ezután távoztak, és parancsot adtak, hogy minden ajtót be kell reteszelni, és a házban szigorúan tilos minden láрма. Néhány úr önkéntes őrséget vállalt a hallban, de a beteg gróf szobájában senki sem maradt, csak főkomornyikja, a mester és Tressilian. Wayland kovács jóslata gyorsan beteljesedett, és a gróf szemére oly mély és egészséges álom ereszkedett, hogy akik ágyánál álltak, már félni kezdtek, vajon legyengült állapotában nem fog-e mindjárt jobblétre szenderülni, mielőtt magához térne kábultságából. Maga Wayland kovács is aggódni látszott, és időről időre finoman megtapintotta a gróf halántékát, különösképpen a légzést figyelve, ami mély volt és hosszú, de könnyű és egyenletes egyszersmind.

TIZENÖTÖDIK FEJEZET

Sok bikfejű, rakoncátlan ripők!
Miféle rend ez? S mily fogadtatás?
Hol a szálláscsináló félbolond?

(*A makrancos hölgy.* Jékely Zoltán ford.)

Nincs oly időszak, melyben az emberek gonoszabbnak tűnnének egymás szemében, vagy kényelmetlenebbül éreznék magukat, mint amikor a nap első sugarai virrasztva találják őket. Még a legragyogóbb szépség is bölcsen teszi, ha átvirrasztott báli éjszaka után a hajnal első derengésére visszavonul legodaadóbb és leglángolóbb bámulóinak pillantásai elől. Ilyen volt az a sápadt, baljós, ellenszenves fény, amelybe most belétekintettek a férfiak, akik egész éjjel ébren őrködtek Sayes Court halljában; hideg, fakó, kék ragyogása egybeolvadt a kihunyó lámpák és gyertyák sárgászörös, füstös hunyorgásával. Az ifjú hadfi, akit az előbbi fejezetben mutattunk be, néhány perce kiment a szobából, hogy megtudakolja, ki zörget a külső kapunál, és visszatérve annyira meghökkent virrasztó társainak kétségbeejtő, síri ábrázatán, hogy felkiáltott:

- Szívből szánlak titeket, urak, micsoda baglyoknak látszotok! Attól tartok, ha a nap felkel, még elhussantok káprázó szemmel, hogy meghúzzátok magatokat a legközelebbi repkénybozótban vagy romos toronyban.

- Tartsd a szád, te csúfolódó bolond - mondta Blount -, tartsd a szád. Élcelődésre való tán az idő, mikor csak egy fal választ el attól a helytől, hol Anglia vitézségének fáklyája, meglehet, ki is hunyt már azóta.

- Hazudsz - felelt az ifjú.

- Méghogy hazudok! - kiáltotta Blount, és fölugrott. - Hazudok? Ezt mondod nekem?

- Miért, hát nem azt tetted, te kötekedő bolond? - felelt az ifjú. - Az imént hazudtál, ezen a padon ülve, vagy tán nem? De nem vagy-e hebehurgya tökfilkó, hogy fölfortyansz egy fanyar szóra? Mindazonáltal, bár éppoly híven szeretem s becsülöm uramat, mint te vagy bárki más, igenis azt mondom, ha elszólítaná is tőlünk az ég, Anglia vitézsége nem hal ki vele.

- Hogyne - felelte Blount -, egy jó adag marad még benned is, bizonyára.

- Meg egy jó adag tebenned, Blount, és a kemény Markhamben itt, meg Tracyben és mindannyiunkban. De én vagyok az, aki legjobban fog élni a tehetséggel, mit az ég adott valamennyiünknek.

- És hogyan, ha szabad tudnom? - kérdezte Blount. - Mondd el nekünk a titkot, miként fogod így megsokszorozni magadat.

- Nézzétek, urak - felelt az ifjú -, ti olyanok vagytok, mint a jó föld, ami nem hoz termést, mert parlagon hever; de bennem megvan a nagyra törő szellem, ami kényszeríteni fogja szerény képességeimet, hogy igyekezzen lépést tartani vele. Becsvágyam majd mozgatja az agyamat, abban biztosak lehettek.

- Csak arra kérem Istent, meg ne bolondítson - mondta Blount -, részemről, ha elveszítjük nemes urunkat, búcsút mondok az udvarnak meg a tábornak. Van ötszáz acre silány földem Norfolk-ban, beveszem oda magam, és falusi bakancsra cserélem az udvari cipellőt.

- Ó, hitvány átváltozás! - kiáltotta ellenfele. - Már úgy is cammogsz, mint egy igazi paraszt, vállad meggörnyed, mintha kezedet az eke szarván tartanád, aztán valami földszag leng körül, ahelyett, hogy parfümmel illatosítanád magad, mint vitézhez és udvaronchoz illik. Lelkemre, kisurrantál, hogy hemperegj valami szénaboglyában! Mást nem hozhatsz fel mentségedül, csak ha megesküszöl kardodra, hogy a parasztnak szép lánya volt.

- Kérlek, Walter - szólt közbe valaki a társaságból -, hagyd az ingerkedést, mert sem a hely, sem az idő nem alkalmas most erre, inkább azt mondd meg, ki volt az imént a kapunál.

- Masters doktor, őfelsége háziorvosa, a királynő személyes megbízásából jött, hogy érdeklődjék a gróf egészsége felől - felelte Walter.

- Ha! micsoda? - kiáltotta Tracy. - Ez nem csekély kegy jele; ha a gróf netán talpra áll, még legyűrheti Leicestert. Masters most benn van a lordnál?

- Nem - felelte Walter -, mostanra már félúton járhat vissza Greenwich felé, még hozzá roppantul fölgerjedve.

- Nem eresztetted be? - kiáltotta Tracy.

- Csak nem tettél ilyen örültséget? - bődült el Blount.

- Elutasítottam, Blount, olyan kerek perec, ahogy te megtagadnál egy pennyt egy vak koldustól; olyan konokul Tracy, ahogy te nem eresztetted be a hitelezőidet.

- De, a sátán nevében, minek hagytad, hogy ő menjen a kapuhoz? - fordult Blount Tracyhez.

- Az ő korához jobban illett, mint az enyémhez - felelte amaz -, de most alaposan elbánt vala-mennyiünkkel. Nem számít, él-e, hal-e az uram, őfelségétől egy pillantást se remélhet többé.

- Se módot arra, hogy vagyonhoz juttassa a híveit - tette hozzá a fiatal vitéz, megvető mosollyal -; ez itt a fájó pont, amihez nem szabad nyúlni. Jó uraim, én valamelyest kevesebb hangerővel adtam jelét urunk miatti bánatomnak, mint némelyikőtök, de ha eljön az idő, hogy szolgálatot tegyünk neki, egyőtök sem fog túltenni rajtam. Ha ez a tudós doktor bejött volna, nem gondoljátok, hogy olyan perpatvar támadt volna közte és Tressilian doktora között, amitől nemcsak az alvó, de a halott is megélemedett volna? Tudom én, micsoda lármával jár, ha orvosok összekülönböznek.

- És ki vállalja az ódiumot, hogy szembeszálltunk a királynő parancsával? - kérdezte Tracy. - Mert az vitathatatlan, hogy Masters doktor őfelsége határozott parancsára jött ide, hogy meggyógyítsa a gróft.

- A felelősséget én vállalom, aki a bajt csináltam - mondta Walter.

- Így hát szertefoszlanak az álmok, amiket az udvari kegyről szövögettél - jegyezte meg Blount -; és minden fennen hirdetett ügyességed és becsvágyad ellenére igazi másodszülöttként fogsz tündökölni Devonshire-ben, aki arra jó, hogy az asztal végén üljön, fölszeletelje a húst, diskuráljon a lelkésszel, gondoskodják róla, hogy a kutyákat megetessék, és ügyeljen, hogy a gazda lován jó feszesre húzzák a nyereg hevederjét, ha vadászni megy.

- Nem addig van az - mondta a fiatalember, elvörösödve -; amíg Írország és Hollandia háborúskodik, s amíg a tenger végtelen hullámain hajók szelik. A gazdag Nyugat álmunkban sem látott földekkel kecsegtet, és Britanniában vannak bátor szívek, hogy fölkutassák őket... Adieu egy időre, uraim. Lemegyek az udvarba, és megnézem, hogy helyükön vannak-e az őrszemek.

- Higany folyik az ereiben a fickónak, az biztos - mondta Blount, Markhamre pillantva.

- Az agyában és a vérében is benn van - állapította meg Markham -, ami hasznára válhat, meg árthat is neki. Azzal viszont, hogy becsapta a kaput Masters orra előtt, merész és jó szolgálatot tett; mert Tressilian embere váltig azt hajtogatta, hogy ha felébresztik a grófot, az a halála lesz, Masters pedig a hétalvókat is fölverné, ha úgy gondolja, hogy nem az előírásos orvossággal altatták el őket.

Már magasra hágott a nap, mikor Tressilian a hosszú virrasztástól fáradtan lejött a hallba azzal az örömhírrrel, hogy a gróf felébredt, belső fájdalmai lényegesen enyhültek, és olyan jó kedéllyel beszélget, olyan élénken nézeget körül, hogy már ebből is látszik a komoly és kedvező változás. Tressilian mindjárt magához rendelte néhány emberét, hogy jelentsék neki az éjszaka történeteket, és váltsák fel a gróf szobájában virrasztókat.

Mikor Sussex grófjával közölték a királynő üzenetét, először elmosolyodott a nyers visszautasításon, amelyben az orvos buzgó fiatal hívétől részesült, de nyomban észbe kapva, megparancsolta főlovászának, Blountnak, hogy tüstént szálljon csónakba, és evezzen le a folyón a greenwichi palotához, vigye magával a fiatal Waltert és Tracyt, hódoljanak illően, kifejezve hálás köszönetét uralkodójának, és megemlítve az okot, amiért nem élhetett a bölcs és nagy tudományú Masters doktor segélyével.

- A nyavalyakórság essen ebbe a dologba - mondta Blount a lépcsőn -, ha Leicesterhez küldött volna, hogy hívjam ki párbajra, azt hiszem, hiba nélkül teljesítettem volna megbízását. De ha kegyes uralkodónkhöz megyek, aki előtt minden szót aranyba vagy marcipánba kell mártani, ez olyan cukrásznak való dolog, ami teljesen meghaladja az én szegény jó brit eszemet. Gyere hát, Tracy, meg te is, Bölcskobak Walter úr, aki ennek az egész hűhónak az okozója vagy. Lássuk, ragyogó koponyád, melyben annyi villogó rakétát tartogatsz, ki tud-e segíteni valami talpraesett ötlettel egy egyszerű fickót, ha a szükség úgy hozza.

- Sose bánkódj, sose bánkódj - kiáltotta az ifjú -, kisegítek én, csak hadd menjek vissza a köpönyegemért.

- De hisz a válladon van - csodálkozott Blount -, ez a gyerek megzavarodott.

- Nem, nem, ez a Tracy ócska mentéje - felelt Walter -, csak úgy megyek veled az udvarba, ahogy úriembernek dukál.

- Ugyan már - mondta Blount -, a te fényed aztán senkit se kápráztat el, legfeljebb valami szegény inast vagy kapuőrt.

- Tudom - felelt az ifjú -, de feltett szándékom, hogy a saját köpönyegemben megyek, igen, és még a zekémet is kikefélem, mielőtt útra kelnék.

- Jó, jó - mondta Blount -, lám, még összemarakodnánk egy zekén meg egy köpönyegen. De készülj el gyorsan, az ég szerelmére!

Hamarosan ott ringatóztak a széles Temze fenséges keblén, melynek tükrében a nap most teljes pompájában ragyogott.

- Két dolognak nincs párja a világon - mondta Walter Blountnak -, a napnak az égen, s a Temzének a földön.

- Az egyik elég jól világítja nekünk az utat Greenwichbe - fűzte hozzá Blount -, a másik meg kissé gyorsabban is vinne, ha apály volna.

- És neked csak ez jut eszedbe?... Ezzel törődsz... ebben véled föllelni az elemek királyának és a folyók királyának a hasznát, hogy három ilyen sötét alakot, mint te meg én meg Tracy, elvigyen holmi udvari ceremóniára!

- Nem én kerestem ezt a megbízást, szentigaz - felelte Blount -, és szívesen megkímélném a napot meg a Temzét is a fáradságtól, hogy odavigyen, ahová nemigen akarózik mennem, s ahol kutyának való fizetségre számíthatok a fáradságomért; szavamra - tette hozzá kikémlelve a csónak orrából -, úgy látom, küldetésünk hiábavaló igyekezet; mert nézzétek csak, a királynő bárkája a lépcsőnél várakozik, olyanformán, mintha őfelsége hamarost vízre szállna.

Így is volt. A királyi bárka, benne a királynő díszes libériájú hajósaival és rajta az angol lobogóval, valóban a széles lépcsősornál állt, mely a folyópartra ereszkedett le, mögötte két-három másik csónak, kísérete azon tagjai számára, akik nem szolgáltak közvetlenül királyi személye körül. A testőrök, Anglia legmagasabb és legdaliásabb fiai, alabárdal álltak őrt a palotából a folyópartig vezető út szegélyén, és úgy tűnt, minden előkészület megtörtént a királynő jövetelére, jóllehet az idő korai volt.

- Hitemre, ez nem sok jót ígér nekünk - jegyezte meg Blount -, csak valami veszedelmes dolog mozdíthatja ki őfelségét ily szokatlan időben. Amondó vagyok, legjobb lenne visszafordulnunk, s elmondani a grófnak, mit láttunk.

- Elmondani a grófnak, mit láttunk! - ismételte meg Walter. - Miért, mi mást láttunk, mint egy bárkát és embereket skarlátszín ujjasban, alabárdal? Tegyük csak eleget a megbízásának, és mondjuk majd azt el, mit válaszolt a királynő.

Ezzel egy kikötőhelyhez irányította a csónakot, kissé távolabb a lépcsőtől, ahová e pillanatban nem lett volna ildomos közeledni, partra ugrott, míg óvatos és félénk társai vonakodva követték. Amint a palota kapujához értek, az egyik ajtónálló közölte velük, hogy most nem léphetnek be, mert őfelsége éppen kifelé tart. Az urak Sussex gróf nevét említették, de ez sem bizonyult varázsigének, amivel lefegyverezhették volna az embert, aki válaszul azt mondotta, az állásával játszik, ha jöttányit is eltér a kapott parancstól.

- Lám, megmondtam előre - jelentette ki Blount -; kérve kérlek, kedves Walterem, szálljunk be a csónakba, és térjünk vissza.

- Nem én, amíg nem láttam a királynőt kijönni - válaszolta az ifjú eltökélten.

- Te megvesztél, tisztára megvesztél, esküszöm! - mondta Blount.

- Neked pedig - felelte Walter -, hirtelen inadba szállt a bátorságod. Láttalak annak idején hadakozni vagy fél tucat bozontos ír fickóval, most meg csak pillogsz, és szeretnél eloldalogni, hogy ne lásd egy szép hölgy haragos orcáját.

Ebben a pillanatban feltárult a kapu, és teljes díszben megjelentek a ceremóniamesterek, előttük és mellettük pedig nemesi csatlósok haladtak. Ezek után urak és hölgyek nagy csapata közepette, ám úgy, hogy láthasson és láthassák mindenfelől, jött maga Erzsébet, nőiességének ekkortájt épp virágában, s teljében annak, amit az uralkodóban szépségnek neveztek; ha a szegények legszegényebbjének születik, természetét akkor is joggal tartották volna fenségesnek, s e nemes alakhoz még feltűnő s parancsoló arc is járult. Lord Hunsdon karjára támaszkodott, aki anyai ágon rokona volt, s e kapcsolat révén gyakran részesült Erzsébet bizalmának kitüntető jeleiben.

Az ifjú lovag, akiről annyit beszéltünk, aligha került még ily közel uralkodójához, és most előrenyomult, ameddig csak a testőrök sorfala engedte, hogy éljen az alkalommal. Társa ellenben, meggondolatlanságát átkozva, mindegyre visszahúzta volna, míg végül Walter lerázta őt, és hagyta, hogy díszes köpenye hanyagul lecsússzon félválláról; egy természetes mozdulat az egész, de mégis a legelőnyösebben tárta fel arányos természetét. Ezzel egyidejűleg levéve kalpagját, a közeledő királynőre szegezte égő pillantását, amiben tiszteletteljes kíváncsiság és szerény, ám rajongó csodálat keveredett, s ez oly jól állt szép vonásainak, hogy a testőrök,

finom ruhájának és nemes arcának hatására valamelyest közelebb engedték ahhoz a helyhez, ahová a királynő közeledett, mint a közönséges kíváncsiskodókat. A vállalkozó ifjú ilyenformán pontosan Erzsébet pillantásának útjába került - oly pillantás elé, mely sosem maradt közömbös az alattvalói körében megérdemelten felszított csodálat iránt vagy egy termet szép arányai láttán, ha bármely udvaronc ilyen adottsággal dicsekedhetett. Így hát az ifjúra szegezte átható pillantását, amint közeledett ahhoz a helyhez, ahol állt, tekintetében a merészségén való meglepődés nem látszott rosszallással elegyedni, mikor egy apró véletlen még erősebben felhívta a figyelmét az ifjúra. Az éjjel eső esett, és épp a fiatalember lábainál egy kisebb pocsolya éktelenkedett a királynő útjában. Amint a királynő egy pillanatra tévővázva megállt, az ifjú lovag lerántva válláról a köpenyét, odaterítette a sáros helyre, hogy a királynő száraz lábbal kelhessen át rajta. Erzsébet ránézett a fiatalemberre, akin a buzgó hódolat eme aktusa közben mély tisztelet és pír jelent meg, mely egész arcát elöntötte. A királynő zavarba jött, és maga is elpirult, majd bólintott, sietve továbbment, és egyetlen szó nélkül beszállt bárkájába.

- Gyere már, Bolond úr - nógatta Blount -; deli köpenyed ma kiadós kefézésre fog szorulni, azt tudom. Ej, ha már lábszőnyegnek szántad a mentédet, megtarthattad volna Tracy ócska *drab-debure-jét*⁹⁶ is, aminek úgymint minden szín egyre megy.

- Ezt a köpenyt - mondta az ifjú, amint fölvette és összehajtogatta - nem fogja kefe érinteni, míg az én birtokomban lesz.

- Ami nem fog sokáig tartani, ha nem tanulsz egy kis takarékoskosságot, hamarosan *cuerpo*⁹⁷ maradsz, mint a spanyol mondja.

Szóváltásukat ekkor félbeszakította egy nemesi csatlós megjelenése.

- Egy úrhoz küldtek - mondta, miután figyelmesen szemügyre vette őket -, akinek nincs köpenye, illetve sáros... Azt hiszem, kegyelmed az, uram - fordult a fiatal lovaghoz -; legyen szíves követni.

- Az én kíséretemben van - lépett közbe Blount -; a nemes Sussex gróf főlovászának kíséretében.

- Erre nincs mit válaszolnom - felelte a hírhozó -; a parancsot egyenesen őfelségétől kaptam, és az kizárólag erre az úrra vonatkozik.

Ezzel eltávozott, nyomában Walterrel, aki otthagya a többieket, míg Blountnak majd kiugrott a szeme a csodálkozástól. Végül e kiáltás tört elő torkából:

- Ki a jó ég gondolta volna! - Azzal értetlenül megrázta a fejét, odaballagott saját csónakjához, beszállt, és visszatért Deptfordba.

Az ifjú lovagot ezalatt a folyópartra vezette a csatlós, aki figyelemre méltó tisztelettel bánt vele, mely körülmény az ő helyzetében levő egyének számára nem csekély jelentőségű előjelnek tekinthető. Odakísérte az egyik dereglyéhez, amely készen állt, hogy csatlakozzék a királynő bárkájához, amaz ugyanis már elindult felfelé a folyón, annak a dagálnak a segélyével, amelyre lefelé ereszkedésük közben Blount panaszkodott társainak.

A két legény a nemesi csatlós intésére olyan serényen nekifeküdt az evezőnek, hogy kis ladikjuk csakhamar a királynő bárkájának tatja mögé került, ahol őfelsége egy napellenző alatt ült udvartartásának két-három hölgye és nemese társaságában. Több ízben a csónak felé

⁹⁶ Köntös. (régfrancia)

⁹⁷ Csupaszon. (spanyol)

pillantott, amelyben ott ült az ifjú kalandor, beszélgetett a körülötte levőkkel, nevetni látszott. Végül egyik kísérője, nyilván a királynő parancsára, intett a ladik felé, hogy evezzenek közelebb, és felszólította a fiatalembert, lépjen át a királynő bárkájába, amit az meg is tett egy kecses mozdulattal a hajó orránál, ahonnan elvezették a királynő színe elé, a csónak pedig hátramaradt. Az ifjú állta a felség pillantását, s nem kevésbé megnyerően attól, hogy önuralmába most némi zavar vegyült. A besározott köpönyeg még mindig ott volt a karjára vetve, és természetes tárgyként kínálkozott a királynőnek a beszélgetés elindítására.

- Te bizony tönkretettél ma egy szép ruhát miattunk, fiatalember. Köszönjük szolgálatodat, bárha a mód, ahogyan tetted, szokatlan és kissé merész is volt.

- Egy uralkodó szolgálatában - felelt az ifjú - minden hűbéresnek kötelessége, hogy merész legyen.

- Isten az égben! Ez talpraesett válasz volt, lordom - mondta a királynő egy komoly tekintetű úrhoz fordulva, aki mellette ült, és komoly főbólintással meg valami egyetértő mormogással válaszolt. - Jól van, fiatalember, lovagiasságodnak nem marad el a jutalma. Menj el a ruhatár felügyelőjéhez, az majd parancsot kap, hogy adjon egy olyan ruhadarabot, amelyet szolgálátunk közben elpocsékolált. Szabása a legújabb divat szerint készült, fejedelmi szavamra mondom.

- Ha megbocsát Felséged - mondta Walter habozva -, nem illő ugyan, hogy Felséged ily alacsony szolgálja úrnőjének bőkezűségét kimérje, de ha mégis választhatnék...

- Inkább aranyat szeretnél, fogadok - szakította félbe a királynő -; ej, ej, fiatalember! Szégyellem kimondani, hogy fővárosunkban annyi s oly különféle módja van a tékozló könnyelműségnek, hogy aranyat adni ifjaknak annyi, mint olajat önteni a tűzre, önnön romlásuk eszközét adni a kezükbe. Ha megérem, és uralkodhatok még egy darabig, az istentelen pazarlás ilyen lehetőségeit bizonytalannal megnyirbálom. De lehet, hogy szegény vagy - fűzte aztán hozzá -, vagy tán szüleid szegények... Aranyat kapsz hát, ha úgy kívánsz, de be fogsz számolni nekem róla, mint használtad fel.

Walter türelmesen várt, amíg a királynő befejezi, utána szerényen megjegyezte, hogy aranyra még kevésbé vágyik, mint ama ruhadarabra, amit őfelsége elsőbbsen felajánlott.

- Hogyhogy, fiú! - csodálkozott a királynő. - Se arany, se ruha? Mit kívánsz hát tőlem?

- Csupán engedélyt, Asszonyom... ha nem kérek ezzel túl nagy kegyet... engedélyt, hogy viselhessem a köpenyt, mely Felségednek e jelentéktelen szolgálatot tette.

- Engedélyt, hogy saját köpenyedre viselhesd, bohó fiú! - álmélkodott a királynő.

- Már nem enyém - felelte Walter -; midőn Felséged lába érintette, herceghez méltó köntös vált belőle, mely túl pompás ahhoz, hogy volt tulajdonosa hordja.

A királynő újra elpirult, és kacagással igyekezett palástolni enyhe, bár nem kellemetlen zavarát s meglepetését.

- Hallottatok már ilyet, lordjaim? Ennek a fiúnak összezavarta a fejét a sok lovagregény. Meg kell egy kissé ismernem, hogy biztonságban küldhessem vissza barátaihoz... Ki vagy te?

- Felséged engedelmeivel, Sussex grófjának kíséretéhez tartozom, ő küldött el főlovászával, hogy adjunk át egy üzenetet Felségednek.

A kegyes kifejezés egy szemhunyas alatt eltűnt Erzsébet arcáról; helyette gög s ridegség jelent meg.

- Sussex gróf megtanított minket - mondta -, miként bánjunk üzeneteivel, csakúgy, mint ő a miénkkel. Ma reggel küldtük el hozzá személyünk körüli orvosunkat, még hozzá rendkívüli időben, hallván, hogy ölordsa súlyosabb kórbán szenved, miként korábban értesültünk róla. Nincs még egy udvar Európában, ahol e szent és igen hasznos tudományban járatosabb ember gyakorolná hivatását, mint Masters doktor, ráadásul tőlünk ment alattvalónkhoz. Mindazonáltal Sayes Court kapuját csatakigyóval felfegyverzett emberek védelme alatt találta, mintha nem is udvarunk szomszédságában, hanem a skót határon volna; mikor pedig bebocsátást kért nevünkben, makacsul megtagadták tőle. Figyelmességünknek, melynek gyakorlása közben némileg talán meg is feledkeztünk rangunkról, ilyen semmibe vételért, legalábbis egyelőre, nem fogadunk el mentséget; és úgy hisszük, valami ilyenféle volt Sussex gróf üzenetének szándéka.

Ez olyan hangon s olyan gesztusok kíséretében hangzott el, hogy lord Sussex hallótávolságban levő barátai megremegtek tőle. Akihez azonban a szavak szóltak, nem remegett, hanem, mihelyt a királynő szenvedélye alkalmat hagyott neki, mély tisztelettel és alázattal így válaszolt:

- Legkegyesebb Felsőged engedelmével, Sussex gróf nem bocsánatkéréssel bízott meg.

- Akkor mi a megbízatása, uram? - kérdezte a királynő azzal a lobbanékonysággal, mely nemesebb tulajdonságokkal egyetemben jellemének sajátja volt. - Hogy megmagyarázza?... Vagy... Isten a pokolban!... hogy dacoljon?

- Asszonyom - mondta a fiatalember -, uram, Sussex, tudta, hogy a sértés az árulást súrolja, és nem is tudott mást kigondolni, mint azt, hogy a sértőt Felsőged kezeibe adja és irgalmára bízza. A nemes gróf mélyen aludt, midőn legkegyelmesebb üzeneted elért hozzá, mivel orvosa ilyen hatású szert adott be neki; és ölordsa nem is tudott a goromba elutasításról, melyben a Felsőged királyi és legkegyelmesebb segítségét hozó küldönc részesült, míg ma reggel fel nem ébredt.

- És a magasságos égre, melyik cselédje merészelt elutasítani megbízásom vivőjét, anélkül, hogy akárcsak beengedte volna orvosomat ahhoz, akinek érdekében odaküldtem? - kérdezte a királynő, erősen elcsodálkozva.

- A sértő, Asszonyom, előtted áll - felelte Walter mély meghajlással -; egyedül és teljesen én vagyok a vétkes; és uram méltán küldött, hogy viseljem a következményeit annak a hibának, melyben ő oly ártatlan, amilyen csak egy alvó álma lehet egy éber cselekedeteiben.

- Micsoda! Te voltál?... Te voltál az, személyesen, aki elutasítottad hírnökömet és orvosomat Sayes Courtból? - kérdezte a királynő. - Mi indíthatott ekkora merészségre valakit, aki hűségesnek látszik... azaz, külső megjelenése hűséget mutat... uralkodója iránt?

- Asszonyom - mondta az ifjú, aki úgy vélte, hogy a külső ridegség ellenére lát valamit a királynő arcában, ami nem kérlelhetetlenségre hasonlít -, a mi vidékünkön azt mondják, az orvos a gyógyítás idejére a beteget hűbérura. Mármint nemes gazdám akkor egy doktor uralma alatt állt, akinek a tanácsa sokat segített rajta, és ez szigorúan kikötötte, hogy betegét aznap éjjel nem szabad háborgatni, mert az életével játszunk.

- Gazdád valami széltozó sarlatánra bízta magát - vélekedett a királynő.

- Ezt nem tudom, Asszonyom, de abból ítélve, hogy most, ezen a szent reggelen, felfrissülve és erőre kapva ébredt álmából, amiben hosszú idő óta nem volt része...

A nemesek egymásra néztek, de inkább azzal a szándékkal, hogy lássák, miként vélekedik a másik a hírről, mint azzal, hogy a történekekről megjegyzést is tegyenek. A királynő sietve válaszolt, és nem leplezte elégedettségét:

- Szavamra, örülök, hogy jobban van. Te azonban nagyon merész voltál, hogy megtagadtad a bebocsátást doktoromtól. Nem tudod, hogy a Szentírás azt mondja: „a tanács sokaságában bizonyosság vagyón”?

- Igen, Asszonyom - felelte Walter -, de már hallottam tudós férfiakról, hogy az említett bizonyosság az orvosoknak s nem a betegnek szól.

- Hitemre, gyerek, elbántál velem - mondta a királynő kacagva -, mert héber tudásom nem siet rögtön segítségemre... Mit szól hozzá, Lincoln? Helyesen értelmezte a legény a textust?

- A *bizonyosság* szó, legkegyelmesebb Asszonyom - felelte a lincolni püspök -, mert így fordították, meglehet, kissé elhamarkodottan, a héber szót, mely...

- Uram - szakította félbe a királynő -, megmondtuk, hogy elfelejtettük a hébert... De neked, fiatalember, mi a neved, a származásod?

- A nevem Raleigh, legkegyesebb királynő, s egy kiterjedt, de tiszteletre méltó devonshire-i család legifjabb sarja vagyok.

- Raleigh? - mondta Erzsébet pillanatnyi tűnődés után. - Nem hallottunk véletlenül írországi szolgálataidról?

- Voltam oly szerencsés, hogy szolgálhassak ott egy keveset, Asszonyom - felelte Raleigh -, azonban aligha elegendő eredménnyel ahhoz, hogy Felséged fülébe jusson.

- Több jut oda, mint gondolnád - mondta a királynő kegyesen -; és hallottunk egy ifjúról, aki Shannonnál szálmagában védelmezett egy gázlót egész csapat vad ír lázadó ellen, míg a folyó bíborvörösre nem vált vérüktől és a sajátjától.

- Igen, vesztettem némi vért - felelt a fiatalember szemlesütve -, de csak ott, ahol a legtöbbet kell adnom: Felséged szolgálatában.

A királynő kis ideig hallgatott, majd gyorsan beszélni kezdett:

- Nagyon fiatal vagy ahhoz képest, hogy máris milyen jól harcoltál, és milyen jól beszélsz. De a büntetést nem kerülheted el, amiért elkergetted Masterst... szegény ember meghült a folyón; parancsunk ugyanis akkor érte, mikor épp visszajött bizonyos vizitekről Londonból, és hűség, valamint lelkiismeret kérdésének tartotta, hogy tüstént útra keljen. Hallgass hát ide, Raleigh úr, viseld ezt a sáros köpenyt vezeklése jeléül, amíg újabb óhajunkat nem közöljük veled. És ímhol - tette hozzá, átnyújtva neki egy aranyékszert, ami sakkfigurára formázott -, neked adom ezt, hogy viseld gallérodon.

Raleigh, kit a természet mintegy intuitíve megtanított mindama udvari csínra, amit sokan hosszú tapasztalás után sem sajátítanak el, letérdelt, és miután átvette kezéből az ékszert, megcsókolta az ujjakat, melyektől kapta. Talán jobban értett hozzá, mint a felséget körülvevő bármelyik udvaronc, hogyan elegyítse a királynő által igényelt hódolatot a személyes szépségnek kijáró bókka; egy bizonyos: első kísérlete e kettő egyesítésére oly fényesen sikerült, hogy egy csapásra kielégítette vele Erzsébet személyes hiúságát s hatalomszeretét.^V

Gazdája, Sussex grófja pedig élvezhette annak az elégedettségnek minden előnyét, amit Raleigh nyújtott Erzsébetnek első beszélgetésük alkalmával.

- Lordjaim és hölgyeim - mondta a királynő körülhordozva tekintetét kíséretén -; úgy vélem, ha már a folyón vagyunk, le kellene mondanunk eredeti szándékunkról, hogy a városba megyünk, s helyette meglátogathatnánk ezt a szegény Sussex grófot. Beteg, és bizonyára gyöttri a haragunktól való félelem, bár neheztelésünket e vakmerő fiú őszinte vallomása becsülettel elhárította róla. Mit gondoltok, nem volna-e a szeretet megnyilvánulása, ha megvinnénk neki azt a vigasztalást, amit a hű szolgálatai miatt neki annyira lekötelezett királynő köszönete adhat?

Mindjárt gondolhatjuk, hogy senki sem merészkedett ellentmondani azok közül, akikhez a szótartot intézték.

- Felséged - válaszolta a lincolni püspök - orrunk éltető lehelete. - Mire egy hadfi úgy nyilatkozott, hogy az uralkodó arca a katona kardjának fenőkőve, míg az államférfiak azon a véleményen voltak, hogy a királynő arcának fényessége bevilágítja tanácsosainak útjait; a hölgyek pedig egyhangúlag kijelentették, hogy nincs még egy nemes Angliában, ki annyira megérdemelné Anglia királyi úrnőjének kegyét, mint Sussex gróf - nem csorbítva persze Leicester gróf jogait, tették hozzá a politikusabbak, mely kivételezésre Erzsébet látszólag nem figyelt fel. A bárka ennek folytán utasítást kapott, hogy királyi terhét Deptfordnál rakja le, ahonnan a legkényelmesebben juthattak el Sayes Courtba, hogy a királynő tanújelét adhassa királyi és anyai gondoskodásának, és személyesen érdeklődhessék Sussex grófjának egészségi állapota felől.

Raleigh, kinek éles elméje előre látta és nyomban kiszámította a legcsekélyebb események fontos következményeit is, sietett engedélyt kérni a királynőtől, hogy átszállhasson a csónakba, és bejelenthesse a királyi látogatást gazdájának; ügyesen célzott rá, hogy az örömteli meglepetés esetleg árthat egészségének, hisz olykor a legélénkítőbb és legnemesebb szíverősítők is halálos veszedelmet okozhatnak azokra, akik már régóta gyengélkednek.

Ám akár azért, mert a királynő túlságos elbizakodottságnak tartotta egy ilyen fiatal udvaronc részéről, hogy kéretlenül véleményt nyilvánítson, akár azért, mert feltámadt benne a gyanakvás, amit az arról szóló hírek ültettek el a fejében, hogy a gróf fegyvereseket tart maga körül, élesen rászólt Raleigh-re, hogy tartsa meg a tanácsát, míg ki nem kéri, és megismételte korábbi utasítását, hogy kössenek ki Deptfordnál, hozzátéve:

- Saját szemünkkel fogjuk megtekinteni, miféle házat visz Sussex gróf.

„Most aztán az Úr könyörüljön rajtunk! - gondolta magában a fiatal udvaronc. - Jó szíveknek bőviben van a gróf maga körül, a jó koponyák viszont ritkák nálunk... és ő maga beteg ahhoz, hogy irányítson. Blountot éppen heringből és sörből álló reggelije mellett találjuk majd, Tracy a förtelmes véres hurkáját és rajniját fogyasztja; a két zsvány walesi, Thomas ap Rice és Evan Evans a szokásos hagymás zabkásájából és pirított sajtjából lakmározik - a királynő pedig, azt mondják, utálja ezeket a közönséges étkeket, rossz illatokat és erős borokat. Csak eszükbe jutna, hogy égessenek egy kis rozmaringot a lovagteremben! De hát, *vogue la galère*,⁹⁸ most már mindent a szerencsére kell bízni. A szerencse igazán kegyes volt hozzám a mai délelőtt, mert tönkretettem egy köpenyt, és cserébe udvari kegyet nyertem. Bár tenne ennyit vitéz gazdámért is!”

A királyi bárka csakhamar kikötött Deptfordnál, és a csödület hangos üdvözlőgála közepette, mely megjelenésére sohasem maradt el, a királynő, feje fölét tartott baldachin alatt, kíséretével együtt megindult Sayes Court felé, ahol a nép távoli kiáltozásából értesültek először

⁹⁸ Minden ember a fedélzetre. (francia)

érkezéséről. Sussex, aki Tressiliannel épp arról tanácskozott, miként fordíthatná vissza a királynő elveszettnek hitt kegyét, végtelenül meglepődött, mikor azonnali érkezésének hírt vette. Nem mintha nem ismerte volna a királynő szokását, hogy időnként meglátogatja válogatott nemeseit, akár egészségükben, akár betegségükben; de a váratlanul jött hír nem hagyott időt azokra az előkészületekre, amelyekkel, jól tudta, Erzsébet szerette, ha fogadják, s a lord katonás udvartartásának primitív és zűrzavaros volta, ami jócskán fokozódott is legutóbbi betegsége idején, teljesen alkalmatlanná tette őt a méltó fogadásra.

Magában átkozva a sorsot, mely ily készületlenül hozza rá a kegyes látogatást, lesietett Tressiliannel, akinek érdekes és eseménydús történetét csak az imént kísérte nagy figyelemmel.

- Derék barátom - mondta neki -, ami támogatást adhatok Varney elleni panaszodnak, az igazság és a hála okán is joggal elvárhatod. A szerencse hamarosan megmutatja, tehetek-e valamit uralkodónknál, avagy ügyedbe való beavatkozásom nem többet árt-e, mint használ neked.

Így beszélt Sussex, mialatt sebtében magára kanyarított egy bő, gyászszín köntöst, és a lehető legjobb állapotba igyekezett hozni külsejét, amellyel uralkodója szeme elé kerülhetett. Ám ruházatára fordított semmiféle kapkodó gonddal el nem tűntethette a hosszú betegség rémisztő nyomait arcáról, melyet a természet inkább markáns, mint kellemes vonásokkal áldott meg. Amellett termetre alacsony volt, s jóllehet széles vállú, atletikus és hadi tettekre alkalmas, megjelenése egy békés teremben nem olyan volt, amelyre hölgyek szívesen tekintenének; ez a személyes fogyatékoság pedig a közfelfogás szerint, noha uralkodója tisztelte, becsülte, Sussext mégis tekintélyes hátrányba hozta Leicesterrel szemben, ki egyformán kitűnt kellemes modorával és megnyerő külsejével.

A gróf legnagyobb sietségével is csak annyira jutott, hogy sikerült leérnie a nagyterembe, mikor Erzsébet belépett, és tüstént észrevette, hogy a királynő homloka felhős. Gyanakvó szeme fölfedezte a fegyveres nemesek és csatlósok harci alakulatait, akikkel tele volt a kastély, és első szavai máris rosszallást fejeztek ki:

- Tán királyi helyőrség ez, lordom, hogy úgy nyüzsögnek itt a lándzsák és muskéták? Vagy tévedésből túlhaladtunk Sayes Courton és Towerünknel kötöttünk ki?

Lord Sussex sietett mentegetőzni.

- Nem szükséges - felelte a királynő. - Lordom, szándékunkban áll, hogy sürgősen megvizsgáljunk egy bizonyos vizsályt lordságod és udvartartásunk másik nagy lordja között, s ugyanakkor megrójuk a barbár és veszedelmes szokást, hogy egyes urak fegyveres kísérekkel, sőt garázda alakokkal veszik körül magukat, mintha fővárosunk peremén, mi több, királyi rezidenciánk tözsomszédságában polgárháborúra készülnének egymással. Örömről szolgál, hogy ismét ilyen jó színben látjuk, lordom, ha nem is a tudós orvos jóvoltából, akit lordságodhoz küldöttünk. Ne mentegetőzzék; tudjuk, hogy esett a dolog, és már meg is fenyítettük érte a szilaj ifjút, a fiatal Raleigh-t... Mellesleg szólva, lordom, hamarosan megfosztjuk tőle háza népét, és a sajátunkba vesszük. Van benne valami, ami külön istápolást igényel, mint amit a lordságod nagyon is katonás csatlósai között kaphat.

Ez ajánlatra Sussex, bár aligha értette, miért hozakodott elő vele a királynő, nem tehetett mást, mint meghajolt, és egyetértését fejezte ki. Ezután alázatosan kérlelte öfelségét, hogy maradjon, amíg frissítőket szolgálhatnak fel, de unszolása hasztalan maradt. Majd néhány jókívánság után, melyek sokkal hűvösebbek és semmitmondóbbak voltak, mint a személyes látogatás határozottan kedvező tényéből várni lehetett, a királynő elhagyta Sayes Courtot, ahová felfordulást hozott, s kétséget meg aggodalmat hagyott maga után.

TIZENHATODIK FEJEZET

Hát jöjjenek, hadd halljuk nyílt színen
És szemtől szembe állva szabadon
A vádlót és a vádlottat beszélni.
Mindkettő méregzsák és csupa inger,
Gyors, mint a láng, és siket, mint a tenger.

(II. Richárd. Somlyó György ford.)

- Az udvarba vagyok rendelve holnapra - mondta Leicester Varneynak -, hogy, amint gyanítják, találkozzam Sussex lorddal. A királynőnek az a szándéka, hogy megvizsgálja a köztünk esett dolgokat. Ez következik a Sayes Courtban tett látogatásából, amit te olyan félvállról veszel.

- Fenntartom, hogy semmiség - felelte Varney -; sőt biztos hírem van egy kémről, aki saját fülével hallotta a diskurzus nagy részét, hogy Sussex inkább veszített, mint nyert azzal a látogatással. A királynő azt mondta, mikor belépett a bárkába, hogy Sayes Court úgy festett, mint egy őrház, és olyan szag volt benn, mint egy ispotályban. „Inkább, mint egy pecsenyesütőnél valami sikátorban”, mondta Rutland grófnő, aki mindig jóbarátja volt lordságodnak. Erre Lincoln lordnak is bele kellett ütnie azt a szentséges orrát, és azt mondta, hogy meg kell bocsátani Sussex lordnak a közönséges és régimódi házvezetést, merthogy nincs még felesége.

- És mit szolt rá a királynő? - kérdezte Leicester mohón.

- Jól letorkolta - felelte Varney -, és azt kérdezte, mire lenne Sussex lordnak egy feleség, vagy a püspök úr minek hoz szóba ilyesmit. „Ha a házasság meg is van engedve”, mondta, „sehol sem olvastam, hogy elő lenne írva.”

- Nem szereti a papoknál a házasságot, de még az emlegetését se - jegyezte meg Leicester.

- Az udvaroncoknál se - fűzte hozzá Varney, majd észrevéve, hogy Leicesternek megváltozik az arckifejezése, gyorsan így folytatta: - Aztán az összes jelenlevő hölgy mondott valami tréfásat Sussex lord házáról, és összehasonlították azzal a fogadtatással, amiben öfelsége Leicester lordnál bizonytalanságot részesült volna.

- Sok hírt gyűjtöttél össze - mondta Leicester -, de a legfontosabból megfedkezted, vagy kihagytad. Még egy csellengő bolygót csatolt azok közé, akiket szeret maga körül keringetni.

- Lordságod ama Raleigh-re, a devonshire-i ifjúra gondol - kérdezte Varney -, a Köpeny lovagjára, mint az udvarnál nevezik?

- Egy szép napon még a Térdszalag lovagja lehet belőle - mondta Leicester -, mert gyorsan emelkedik. Erzsébet versidézetekben replikázik vele, és más efféle bohóságokkal foglalkoznak. Saját, szabad akaratomból örömet lemondanék szeszélyes kegyéről, de azt nem hagyom, hogy a bárdolatlan Sussex vagy ez a jöttment túrjon ki belőle. Hallom, Tressilian is Sussexnél van, méghozzá nagy kegyben áll nála. Őt jóindulatból megkímélném, de a veszébe rohan. És ráadásul Sussex is ugyanolyan egészségnek örvend megint, mint valaha.

- Uram - mondta Varney -, a legsimább úton is akadnak zökkenők, kivált, ha hegynek föl vezet. Sussex betegsége égből pottyant szerencse volt számunkra, amitől sokat reméltem. Való igaz, hogy visszanyerte erejét, de most se félelmetesebb, mint betegsége előtt volt, mikor

nem egy kudarc érte a lordsággal való viaskodásában. Ne engedje, uram, hogy cserbenhagyja a bátorsága, s akkor minden jól fog menni.

- A bátorságom engem sose hagyott cserben - válaszolta Leicester.

- Nem, uram - mondta Varney -, de bizony gyakran megcsalta. Annak, aki fára mászik, uram, az ágakba kell kapaszkodnia, nem a virágba.

- Jó, jó, jó! - intette le türelmetlenül Leicester. - Értem, mire célzol. A szívem nem fog se cserbenhagyni, se elcsábítani. Hozd rendbe kíséretemet... ügyelj rá, hogy felszerelésük pompája ne csak Ratcliffe faragatlan csatlósait homályosítsa el, hanem minden más nemesét és udvaroncét is. Legyenek jól felfegyverezve, de minden hivalkodás nélkül, mintha inkább csak divatból viselnék, mintsem a használat szándékával. Magad pedig tartózkodj mindig a közelemben, mert szükségem lehet rád.

Sussex és hívei nem kevesebb gonddal készülődtek, mint Leicesterék.

- A panasz, amiben Varneyt csábítással vádolod - mondta a gróf Tressiliannek -, mostanra már a királynő kezébe került; biztos csatornán juttattam el hozzá. Ügyednek szerintem sikerre kell jutnia, amint hogy igazságon és becsületen alapszik, Erzsébet pedig mindkettőre igen kényes. De - nem tudom, miért - a cigánynak (Sussex e névvel szokta illetni vetélytársát sötét arcszíne miatt) sok beszélnivalója van vele ezekben a vakációs békeidőkben. Ha a háború a kapukon dörömbölne, rögvést én volnék az egyik kedvenc; de a katonák, akárcsak a pajzsuk meg a pengéik, kimennek a divatból békében, és a szaténkabátnak meg a díszkardnak van becsülete. Jó, legyünk hát piperkőcök, ha ez a divat... Blount, utánanéztél már, hogy híveink felöltötték-e új díszruhájukat?... De hiszen te ugyanúgy értesz az efféle játékokhoz, mint jómagam - akkor ugranál, ha egy halom lándzsát kéne szétosztanod.

- Jó uram - felelte Blount -, Raleigh itt járt, és azt az üzenetet hagyta, hogy kíséreted ragyogjon, akár a májusi hajnal... Teremburáját, hogy mibe kóstál, az bezzeg más kérdés. Egy ispotályba való öreg katonát el lehetne tartani abból, amibe tíz újmódi lakáj kerül.

- Ma nem szabad a pénzzel gondolnunk, Nicholas - felelte a gróf -; hálás vagyok Raleigh-nek a figyelmességéért, bár remélem, nem felejtette el, hogy vén katona vagyok, és csak a legszükségesebbet viselem el az ilyen badarságból.

- Nem, ehhez én nem értek - mondta Blount -, de itt is vannak már tiszteletre méltó lordságod bátor barátai és rokonai, akik tucatjával jönnek, hogy elkísérjék az udvarba, ahol szerintem lesz annyi virtus bennünk, mint Leicesterben, akárhogy hetvenkedik is.

- A legszigorúbb parancsba add nekik - mondta Sussex -, hogy ne engedjék magukat provokálni, csak ha tetteles sértést követnek el ellenük... forrófejűek, és nem szeretném, ha Leicester valami meggondolatlanságuk miatt előnybe kerülne velem szemben.

Sussex gróf oly sietősen adta ki mindezeket az utasításokat, hogy Tressilian csak jó sokára tudta közölni vele meglepetését, amiért oly messzire ment Sir Hugh Robsart ügyében, hogy rögtön a királynő elé terjesztette kérelmét.

- Az ifjú hölgy barátainak az volt a véleménye - mondta -, hogy először Leicester igazságérzetéhez kell folyamodni, mivel a sértést az ő embere követte el, és én kifejezetten így is adtam elő nagyságodnak.

- Ezt nélkülem is megtehetted volna - felelte Sussex, kissé gőgösen. - Engem mindenesetre kihagyhattál volna belőle, ha ügyed csupán annyi, hogy lealázó kéréssel fordulj Leicesterhez; csodálkozom is nagyon, hogy te, Tressilian, aki becsületére kényes ember, azonkívül barátom

is vagy, ilyen hitvány eljáráshoz folyamodnál. Ha ezt mondtad, semmiképp se értek egyet veled ebben a dologban, ami egyébként nem is vall rád.

- Uram - mondta Tressilian -, én szívem szerint ugyanazt az eljárást választottam volna, mint nagyságod; de a szerencsétlen hölgy barátai...

- Ó, a barátok... a barátok - szakította félbe Sussex -; azok hagyják csak, hogy képviseljük ezt az ügyet úgy, amint legjobbnak látjuk. Eljött az idő és az alkalom, hogy minden vádat összegyűjtsünk Leicester és emberei ellen, a tiedet pedig súlyosnak fogja ítélni a királynő. De akárhogy is lesz, a panasz előtte fekszik.

Tressilianben azért akaratlanul is motoszkált a gyanú, hogy Sussex, aki mindenáron igyekezett megerősíteni pozícióját vetélytársával szemben, szántszándékkal választotta azt az eljárást, amellyel leginkább Leicester fejére háríthatja az ódiumot, és nem sokat mérlegelte, vajon ez lesz-e a legtöbb sikerrel kecsegtető módszer. De most már nem lehetett visszakozni, és Sussex azzal tért ki a kérdés további boncolgatása elől, hogy elbocsátotta kíséreit, és kiadta a parancsot:

- Tizenegy órára minden álljon készen; pontban délben meg kell érkezniem az udvarba, és meg kell jelennem őfelsége színe előtt.

Míg a vetélkedő államférfiak ily aggodalmak közepette készültek közelgő találkozásukra a királynő színe előtt, maga Erzsébet sem volt ment a nyugtalanságtól, hogy vajon mivé fajulhat két ilyen heves szellem összecsapása, akiket erős és népes kíséret támogat, s nyíltan vagy titokban két pártra szakítják az udvar nagy részének reményeit s vágyait. A nemesi csatlósok mind fegyverben voltak, a testőrség pedig erősítést kapott Londonból. Királyi proklamációt hirdettek ki, mely megtiltotta minden rendű és rangú nemesnek, hogy lőfegyverrel vagy lándzsával, alabárdal felszerelt kísérettel vagy csatlósokkal közelítsen a palotához, sőt azt suttogták, a kenti főbíró titkos utasítást kapott, hogy helyezze legnagyobb készültségbe a grófság fegyvereseinek egy részét.

Végre elérkezett a nagy horderejű és mindenfelől oly várva várt óra, amikor a rivális grófok, barátaik és csatlósaik hosszú, csillogó-villogó sorától követve, pontosan délben beléptek a greenwichi palota udvarára.

Mintegy előzetes megegyezéssel, vagy tán bizalmas közlést kaptak, hogy ez a királynő óhaja, Sussex és hívei a folyón jöttek Deptford felől a palotához, míg Leicester szárazon érkezett; így ellenkező oldalról vonultak be az udvarra. Ez az apró körülmény bizonyos fokig emelte Leicester a köznép szemében, mivel lovas kísérei színpompás menetének felvonulása impozánsabb és tömegesebb volt, mint Sussex csapatáé, amely szükségképpen gyalogosan érkezett. A két gróf sem szóval, sem jellel nem üdvözölte egymást, ámbár farkasszemet néztek, s talán mindkettő kölcsönös udvarias gesztusokra számított, amit egyikük sem akart kezdeményezni. Szinte abban a minutumban, hogy odaértek, megkondult a nagyharang, feltáruultak a palota kapui, és a két gróf bevonult a nemesek népes csapatával, akik rangjuk után részesülhettek a kiváltságban. A testőrök és az alacsonyabb rangú kísérek az udvaron maradtak, ahol a két párt heves gyűlölettel s megvetéssel méregette egymást, szinte arra várva türelmetlenül, hogy valami ok majd adódik az összeakaszkodásra, valami ürügy a kölcsönös támadásra. De vezetőik szigorú parancsa visszatartotta őket, s talán a szokatlanul nagy számú fegyveres ör jelenléte is megfélemlítőleg hatott.

Ezalatt a két párt illusztrisabb tagjai követték patrónusaikat a királyi palota magas mennyezetű halljaiba és előcsarnokaiba, egyetlen áramlatban sodródva tovább, mint két patak, melyet ugyanabba a mederbe tereltek, de vizük mégsem keveredik. A két csoport mintegy ösztönösen a magas termék ellenkező oldalai mentén helyezkedett el, és látszott rajtuk, hogy mindenáron

igyekeznek elkerülni az átmeneti együttlétet, amit a zsúfolt bejárat keskenysége egy pillanatra rájuk kényszerített. A hosszú galéria felső végén ezután tüstént kinyílt a szárnyas ajtó, és suttogó hangon bejelentették, hogy a királynő a fogadóteremben van, amelybe ezen az ajtón lehetett belépni. A két gróf lassan, méltóságteljesen közeledett a bejáráthoz; Sussex nyomában Tressilian, Blount és Raleigh haladt, Leicester mögött Varney. Leicester büszkesége engedni kényszerült az udvari etikettnek, és komoly merev főhajrával várt, míg vetélytársa, akinek a főnemessége korábbi eredetű volt az övénel, elhalad előtte. Sussex ugyanazzal a formális udvariassággal viszonzta a gesztust, majd belépett a fogadóterembe. Tressilian és Blount követni akarta, de nem kaptak rá engedélyt, amiért a fekete pálcás szertartásmester azzal mentegetőzött, hogy ma szigorú parancsot kapott a belépő személyek ellenőrzésére. Raleigh-hez, aki társai kizárása láttán szintén visszalépett, így szólt:

- Kegyelmed, uram, beléphet -, mire ő be is lépett.

- Gyere szorosan a nyomomban, Varney - mondta Leicester gróf, aki egy pillanatra félreállt, hogy láthassa Sussex fogadtatását; azután a bejáráthoz menve éppen be akart lépni, midőn Varneyt, aki szorosan mögötte haladt az akkori divat legfényűzőbb pompájával kiöltözve, megállította a ceremóniamester, akárcsak az imént Tressilian és Blountot. - Mi légyen ez, Bowyer uram? - kérdezte Leicester gróf. - Tán csak tudja, hogy ki vagyok én, s hogy ez itt barátom és csatlósom?

- Bocsásson meg lordságod - felelte határozottan Bowyer -; utasítást kaptam, mely szigorúan megszabja kötelességemet.

- Részhajló kutya vagy - mondta Leicester, és a vér arcába szökött -, amiért ilyen sértően bánsz velem, hisz az imént bebocsátottad Sussex lord csatlósát.

- Lordom - felelte Bowyer -, Raleigh úr nemrég lett őfelsége felesküdt szolgája, utasításom így rá nem vonatkozik.

- Kutya vagy... hálátlan kutya - mondta Leicester -; de aki épített, az rombolhat is... nem sokáig fogsz itt pávaskodni!

E fenyegetést fennszóval tette, kissé elfeledkezve szokott óvatosságáról és megfontoltságáról, majd belépett a fogadóterembe, és bókolt a királynő előtt, aki aznap szokásos pompájánál is ragyogóbb ruhákban várta a lordokat - körülvéve mindazoktól a nemesektől és államférfiaktól, kiknek a bátorsága s bölcsessége révén uralkodása halhatatlanná lett -, készen, hogy fogadja alattvalóinak hódolatát. Nyájasan viszonzta a kedvenc gróf bókját, azután hol Sussexre nézett, hol őrá, mintha beszélni készülné, de ekkor előlépett fekete pálcájával Bowyer, akinek az önérzete nem tűrhette a megalázást, amit oly nyilvánosan szenvedett el Leicesteről hivatalának gyakorlása közben, és letérdelt Erzsébet előtt.

- Nos, mi az Bowyer? - szólt a királynő. - Hódolatod nem éppen időszerű!

- Felsőges Királynőm - felelte a férfiú, mialatt minden udvaronc reszketett vakmerősége láttán -, azért jöttem, hogy megkérdezzem, vajon hivatalom gyakorlása közben Felsőged parancsának engedelmeskedjem-e, avagy Leicester grófénak, aki nyilvánosan megfenyegetett haragjával, és becsmérő szavakkal illetett, amiért Felsőged szigorú parancsa szerint megtagadtam egyik csatlósának a bebocsátását?

VIII. Henrik szelleme tüstént fellángolt a leányában, aki oly keményen rivallt rá Leicesterre, hogy őt magát, valamint híveit is megdöbbentette.

- Isten a pokolban! - ez volt a szavajárása, ha indulatba jött. - Leicester, mit jelentsen ez? Mi becsültük lordságodat, és személyünk közelébe emeltük, de arról nem volt szó, hogy eltakar-

hatja a napot más hű alattvalóink elől. Ki adott lordságodnak engedélyt arra, hogy ellentmondjon parancsainknak, vagy rendelkezék tisztségviselőinkkel? Ebben az udvarban, de ebben a birodalomban is csak egyetlen úrnő lehet, és egyetlen úr sem. Ügyeljen rá, nehogy Bowyer úrnak bántódása essék, amiért hűségesen látta el irántam való kötelességét, ezért én, mint keresztény nő és megkoronázott királynő, lordságodat súlyosan felelőssé teszem... Távozzon, Bowyer, becsületes ember és hű alattvaló módjára viselkedett. Nem fogjuk túrni, hogy férfi parancsolgasson ebben a palotában.

Bowyer megcsókolta a felé nyújtott kezét, azután visszavonult posztjára, álmélkodva önnön vakmerőségén. Sussex táborában diadalittas mosoly jelent meg minden ajkon; Leicester hívein ennek megfelelő levertség vett erőt; s maga a kedvenc is a legmélyebb alázatot öltve ábrázatára meg sem kísérelte a mentegetőzést.

Bölcsen tette, mert Erzsébet mindig csak arra törekedett, hogy megalázza, nem arra, hogy kegyvesztetté tegye, azért legokosabb volt ellenkezés és szó nélkül elviselni, hogy élvezze hatalma gyakorlását. A királynő önérzete kielégült, az asszonynak pedig hamarosan megesett a szíve a kedvencen, akit úgy agyongyötört. Éles szemével észrevette a titkolt ujjongás pillanatait is, amit a Sussex-pártiak váltottak egymás közt, és azt már nem szerette volna, hogy bármelyik pártot döntő győzelemhez juttassa.

- Amit jó lordomnak, Leicesternek mondtam - folytatta némi szünet után -, lordságodnak is mondom, Sussex. Lordságodnak is egy pártos had élén kell feszítenie az angol udvarban?

- Az én csatlósaim, kegyes Királynő - felelte Sussex -, valóban feszítettek Felséged ügyében Írországbán, Skóciában és ama lázadó északi grófok ellen. Nincs tudomásom arról, hogy...

- Farkasszemet néz, és felesel velem, lordom? - szakította félbe a királynő. - Úgy vélem, tanulhatna Leicestertől szerénységet, mint kell hallgatni, legalább dorgálásunk idején. Én annyit mondok, lordom, hogy nagyatyám és atyám bölcsen tiltották e civilizált ország nemesinek a féktelen kísérekkel való utazgatást, és azt gondolja tán, hogy amiért én főkötőt hordok, jogaruk guzsallyá vált a kezemben? Kijelentem lordságodnak, hogy e keresztény világban egyetlen király sem fogja kevésbé túrni, hogy udvarát terhelje, népét elnyomja, királyságának békéjét zaklassa a túlburjánzó hatalom arroganciája, mint az, aki most lordságoddal beszél... Jó lordjaim, Leicester és Sussex, mindkettőtöknek megparancsolom, hogy éljetez barátságban egymással; máskülönben, koronámra mondom, olyan ellenséget szereztek, aki erősebb lesz mindegyikötöknél!

- Asszonyom - szólt most Leicester gróf -, te, aki magad vagy a becsület kútforrása, te ismered legjobban becsületedemet. Rendelkezz vele tetszésed szerint, csupán annyit jegyzek meg, hogy a viszály köztem és Sussex lord között nem az én művem; s neki sem volt rá semmi oka, hogy ellenségének tartson, míg súlyos méltatlanságot nem követett el ellenem.

- Részemről, Asszonyom - mondta Sussex gróf -, bár nemigen remélhetem uralkodói tetszésedet megnyerni, azzal is beérvén, ha Leicester lord megnevezné, miféle, mint ő mondja, méltatlanságot követtem el ellene, minthogy szám sohasem ejtett ki olyan szót, melyért lovon vagy talpon szívesen helyt ne állnék.

- Részemről pedig - felelte Leicester -, ki mindenkor kegyes uralkodóm tetszését élveztem, kezem éppoly készen áll szavaim hitelének bizonyítására, mint bárki másé, aki valaha Ratcliffe-nek mondta magát.

- Lordjaim - szólt most a királynő -, ezek a szavak nem illendők színem előtt, és ha nem tudjátok fékezni indulatokat, megtaláljuk a módját, hogy mindkettőtök lecsillapodjék. Lássam hát, hogy kezét fogtok, és elfelejtitek céltalan viszálykodásokat.

A vetélytársak kedvetlenül egymásra néztek, és mindegyik vonakodott első lenni a királynő akaratának teljesítésében.

- Sussex - mondta Erzsébet -, kérlek... Leicester, parancsolom.

Szavának viszont olyan hangsúlyt adott, hogy a kérés parancsnak hangzott, a parancs pedig kérésnek. Makacsul és mozdulatlanul álltak, míg a királynő magasabbra nem emelte a hangját, mely most már türelmetlenséget és feltétlen parancsot éreztetett egyszerre.

- Sir Henry Lee - szólt egy közelben álló emberéhez -, helyezzen azonnali készütségbe egy őrt, és álljon útra készen egy bárka... Sussex és Leicester, még egyszer felszólítalak titeket, fogjatok kezet... és Isten a pokolban!... amelyik nem hajlandó, megízleli a Tower kosztját, mielőtt arcunkat újra látná. Úgy fogunk elválni, hogy előbb megalázom a gögös szíveteket, ezt királynői szavamra mondom!

- A börtön még elviselhető lenne - mondta Leicester -, de Felséged látásától megfosztatni annyi, mint lemondani a fényről és életemről... Itt a kezem, Sussex.

- És itt az enyém, igazságban s őszintén - mondta Sussex -, de...

- Nem, több szó ne legyen - szakította félbe a királynő. - Hát így kell ennek lenni - tette hozzá már nyájasabban tekintve rájuk -; és ha ti, a nép pásztorai, egyesültök védelmezésükre, akkor lesz jó a nyájnak, amelyen uralkodunk. Mert bizony, lordjaim, megmondom nektek nyíltan, oktalanságaitok és civakodástok furcsa kicsapongásokhoz vezetnek szolgálátok között... Jó lordom, Leicester, van-e kíséretedben bizonyos Varney nevezetű úr?

- Van, kegyes Asszonyom - felelte Leicester -, midőn legutóbb Nonsuchban jártál, akkor mutattam be, és csókolta meg királyi kezedet.

- Külsőre elég megnyerő volt - folytatta a királynő -, de mégsem oly jóvágású, gondoltam akkor, hogy rábírnj egy előkelő családból származó s szépreményű leányt, hogy eldobja érte jó hírét, és a kedvese legyen. Pedig ez történt, a lordságod csatlósa elcsábította egy derék, öreg devonshire-i lovag, Sir Hugh Robsart lányát, aki mint valami földönfutó, megszökött vele atyja házából... Lordom, beteg vagy, hogy így halálsápadtra váltál?

- Nem, kegyes Asszonyom - felelte Leicester, és minden erejét össze kellett szednie, hogy e néhány szót kimondja.

- De bizonyára beteg - mondta Erzsébet gyorsan, és odasietett hozzá, ami mélységes aggodalmára mutatott. - Hívjátok Masterst... hívjátok a házi orvosunkat... Hol vannak ezek az ostoba ördögök? Udvarunk büszkesége elvész a hanyagságuk miatt... Vagy lehetséges az, Leicester - mondta, és igen gyengéden nézett rá -, hogy a haragomtól való félelem ily erős hatást tett rád? Egy pillanatra se képzeld, nemes Dudley, hogy *téged* hibáztatunk csatlósod könnyelműsége miatt... téged, kinek gondolatai, tudjuk, hogy egészen más körül forognak! Aki a sasfészekbe hág föl, lordom, nem törődik vele, ki fogdos kenderikét a meredély lábánál.

- Hallod ezt? - súgta Sussex Raleigh-nek. - Ennek az ördög a cimborája! Mert ami mást tíz öl mélyre taszítana, attól ez mintha csak annál könnyebben úszna. Bezzeg, ha az én csatlósom cselekedte volna...

- Higgadj le, jó uram - mondta Raleigh -, az Isten szerelmére, higgadj le! Várd ki, míg tetőzik a dagály; most van épp a fordulója.

Raleigh-t, úgy látszik, nem hagyta cserben jó megfigyelőkészsége, mert Leicester zavara oly nagy volt, s egy pillanatra valóban oly kétségbeesett, hogy Erzsébet, miután kutató szemmel nézte, és nem kapott érthető választ a kegy és vonzalom szokatlan megnyilvánulásaira, melyek

ajkáról elröppentek, gyors pillantást vetett a körben álló udvaroncokra, és tekintetükről talán leolvashván valamit, ami egyezni látszott saját felébredt gyanújával, hirtelen azt mondta:

- Vagy több van emögött, mint amennyit látunk... vagy amennyit lordságod láttatni szeretne velünk? Hol ez a Varney? Ki látta?

- Felséged engedelmeivel - felelte Bowyer -, ugyanaz ő, kit az imént kirekesztettem a fogadóteremből.

- Engedelmemmel? - visszhangozta éles hangon Erzsébet, aki e pillanatban nem volt olyan hangulatban, hogy bármi tetszésére legyen. - Az én engedelmemmel *nem* fog szemtelenül belejteni a színem elé, de te se fogod kizárni azt, aki azért jött, hogy tisztázza magát egy vád alól.

- Engedelmeivel - felelte az összezavarodott ajtónálló -, ha tudnám, hogy miként viselkedjem ilyen esetekben, figyelemmel lennék...

- Jelentened kellett volna nekünk, ajtónálló, hogy mit kíván a fickó, és utasításunkat végrehajtani. Most nagy embernek képzeled magad, mert az imént megfeddtünk miattad egy nemesurat... pedig a mi szemünkben nem vagy egyéb, csak egy ólomsúly, ami zárva tartja az ajtót. Szólítsd be tüstént ezt a Varneyt... valami Tressilian is meg van említve ebben a kérvényben... álljon elénk mind a kettő.

Bowyer végrehajtotta a parancsot, mire Tressilian és Varney megjelent a királynő színe előtt. Varney első pillantása Leicesterre esett, a második a királynőre. Az utóbbi szemében kitörni készülő vihart látott, míg gazdája lesütött tekintetéből nem olvashatta ki az utasítást, minő irányba kormányozza át hajóját a közelgő fürgetegen - azután megpillantotta Tressiliánt, és tüstént fölfogta, micsoda veszedelmes helyzetbe került. Varney azonban éppoly arcátlan és gyors észjárású volt, mint amilyen alattomos és gátlástalan; szorult helyzetekben leleményes kormányos, aki teljesen átérezte, mit nyerhet most, ha kirántja a csávából Leicestert, és milyen szakadék nyílik meg alatta, ha kudarcot vall.

- Igaz-e, semmirekellő - kérdezte a királynő azzal a vesébe látó pillantásával, mellyel kevés vakmerő mert farkasszemet nézni -, hogy becsstelenségre csábítottál egy előkelő származású és jó nevelést kapott ifjú hajadont, Sir Hugh Robsart leányát?

Varney térdre ereszkedett, és mélységes töredelemmel vallotta meg:

- Volt bizonyos szerelmi viszony köztem és Amy Robsart kisasszony között.

Leicester minden porcikájában remegett a felindulástól, midőn vazallusának e vallomását hallotta, s egy pillanatra már összeszedte az erejét, hogy előlép, és búcsút mondva az udvarnak meg a királynői kegynek, bevallja a titkos frigy egész történetét. De ránézett Sussexre, s a diadalmas mosoly elképzelése, mely a vallomás hallatára szétterülne ábrázatán, lezárta ajkait. „Legalábbis nem most - gondolta -, vagy nem a királynő színe előtt juttatok neki ily kéjes diadalt.” Azzal összepréselve a száját, szilárdan, fegyelmezetten állt, figyelemmel kísérte Varney minden szavát, és elhatározta, hogy a végsőig takargatni fogja a titkot, amitől udvari pályafutása függ. Eközben a királynő folytatta Varney kihallgatását.

- Szerelmi viszony! - ismételte az utolsó szavakat. - Miféle viszony, te kutya? És miért nem kérted meg a lány kezét az apjától, ha volt a szerelmedben némi becsület?

- Felséged engedelmeivel - felelte Varney még mindig térden állva -, nem mertem, mivel atyja már odaigért a kezét egy előkelő származású és jó hírű úriembernek... én megadom, ami jár neki, pedig tudom, hogy gonosz indulattal viseltetik irántam... bizonyos Edmund Tressilian úrnak, kit most Felséged színe előtt látok.

- Hohó! - torkolta le a királynő. - És miféle jogcímen vetted te rá a szegény kis bolondot, hogy megszegje derék atyja kötését ezzel a szerelmi *viszonnal*, mint nagyképűen és beképzelten nevezed?

- Asszonyom - felelte Varney -, hiú próbálkozás az emberi gyarlóság ügyét olyan bíró elé terjesztetni, kinek ismeretlen e fogalom, vagy a szerelemről beszélni olyannak, ki sohasem adja át magát a szenvedélynek - itt egy kis szünetet tartott, majd hozzátette nagyon halkán és félénken -, melyet mindenki másban felszít.

Erzsébet komor képet próbált magára öltetni, de szándéka ellenére elmosolyodott, és úgy felelt:

- Bámulatosan szemtelen kutya vagy. Feleségül vetted a lányt?

Leicester érzelmei úgy összekuszálódtak, s oly fájdalmas hévvel borították el agyát, hogy úgy tűnt, az élete függ Varney válaszától; amaz pedig egy pillanatnyi valódi habozás után így felelt:

- Igen.

- Csalárd gazember! - robbant ki a düh Leicesterből, de aztán képtelen volt akár egyetlen hangot is toldani a szenvedéllyel kimondott szavakhoz.

- Azt már nem, lordom - mondta a királynő -, engedelmével e fickó és lordságod haragja közé állunk. Még nem végeztünk vele... Tudott-e a gazdád, Leicester lord, gyönyörű művedről? Parancsolom, hogy az igazat mondd, és megvédelek minden veszélytől.

- Kegyes Asszonyom - mondta Varney -, a színtiszta igazat megvallva, uram volt az oka az egész dolognak.

- Gazfickó, el akarsz árulni? - támadt rá Leicester.

- Folytasd - biztatta izgatottan a királynő. Arca kipirult, szemei csillogtak, ahogy Varneyhez szólt: - folytasd csak, itt más parancs nem érvényes, csak az enyém.

- Az pedig mindenható, kegyes Asszonyom - felelte Varney -, és Felséged előtt semmi sem maradhat rejtve... Mégis - tette hozzá körülpillantva -, nem szeretnék beszélni a gazdám dolgairól mások füle hallatára.

- Húzódjatok hátrább, lordjaim - mondta a királynő azoknak, akik körülötte álltak -, te pedig folytasd... Mi köze a grófnak bűnös kalandodhoz? Vigyázz, fickó, nehogy hazugságon kapjunk!

- Távol álljon tőlem, hogy rosszat mondjak nemes patrónusomról - felelte Varney -, ám kénytelen vagyok megvallani, hogy mostanában valami mély, mindent elborító, bár titkolt érzés lett úrrá lelkén, elvonta őt háznépe gondjaitól, melyeket oly vallásos szigorral szokott felülvizyázni, és alkalmat adott nekünk könnyelműségekre, melyekből a szégyen, mint ez esetben is, részben gazdám fejére hull. Enélkül nem lett volna módom vagy időm elkövetni ama dőreséget, ami most kiváltotta ellenem haragját, a legsúlyosabbat, ami csak érhet, amit magamra zúdíthatok... kivéve persze Felséged még rettegettebb rosszállását.

- És csak ebben az értelemben volt ő a részese hibádnak, semmi másban? - kérdezte Erzsébet.

- Semmi másban, Asszonyom - felelt Varney -, minthogy azonban történt vele valami, alig mondható most, hogy ura lenne magának. Nézzen rá, Asszonyom, mily sápadtan s remegve áll ott... mennyire elüt ez szokott fenséges tartásától... pedig hát mi félénivalója lehet attól, amit Felségednek mondhatok? Ah! Asszonyom, mióta ama végzetes csomagot megkapta!

- Miféle csomagot s honnét? - kapott a szón a királynő.

- Hogy honnét, Asszonyom, fogalmam sincs; de olyan közel állok hozzá, hogy tudom, azóta is viseli, nyakára akasztva a szíve fölött azt a hajfürtöt, melyről egy kis arany szív függ... beszél hozzá... pogány nem imádott még bálványt ily rajongással.

- Kotnyeles szolga vagy, hogy ennyire megfigyeled uradat - mondta Erzsébet elpirulva, de nem haraggal -, és locsogó szolga, hogy így kifecseged a bolondságait... Milyen színű az a hajfonat, amiről locsogsz?

Varney így felelt:

- Egy költő, Asszonyom, Minerva⁹⁹ aranylepleből való szálnak nevezhetné; de az én megítélésem szerint haloványabb volt a legtisztább aranyból is... inkább olyan, mint a leglágyabb tavaszi estén a búcsúzó nap utolsó sugara.

- De hiszen magad is kész költő vagy, Varney úr - mondta a királynő mosolyogva -, csak nem elég élénk a fantáziám, hogy kövesse ritka metaforáidat... Nézz végig e hölgyeken... van itt... (elakadt és igyekezett teljes közönyt erőltetni magára) van itt most a fogadóteremben olyan hölgy, kinek a hajszíne emlékeztet arra a fürtre? Anélkül, hogy belekotnyeleskednék Leicester lord szerelmi titkaiba, szeretném tudni, miféle fürtök hasonlítanak Minerva leplének szálaihoz, vagy a - hogy is mondtad? - a májusi nap utolsó sugaraihoz.

Varney körül nézett a teremben, szeme végigjárt a hölgyeken, végül megállapodott a királynőn, de a legmélysegebb hódolat kifejezésével.

- Nem látok a fogadóteremben oly fürtöket - mondta -, melyek méltók volnának e hasonlatokra, csak ott, ahová tekintetemet nem merem emelni.

- Hogy merészelsz, szolga, célozgatni...

- Nem, Asszonyom - felelte Varney, szeme elé tartva a kezét -, csak a májusi nap sugarai vakították el gyenge szememet.

- Hallgass... hallgass - mondta a királynő -, ostoba szolga vagy - azzal gyorsan elfordulva tőle, odament Leicesterhez.

Feszült várakozás, melybe belevegyültek az udvari pártok reményei, félelmei és szenvedélyei - ez ülte meg a fogadótermet szinte a keleti talizmán bűverejével, mialatt a királynő Varneyval szót váltott. A férfiak a legkisebb külső mozgolódást is abbahagyták, és a lélegzést is megszüntették volna, ha a természet megengedné funkcióinak ily felfüggesztését. A hangulat ragadós volt, és Leicester, aki maga körül csupa olyan alakot látott, aki mind felemelkedését vagy bukását áhította avagy félte, szintén elfelejtette már, mit diktált az imént a szerelem, és ebben a pillanatban semmit se látott, csak a kegyet vagy a kegyvesztettséget, ami most Erzsébet fejének mozdulatán és Varney hűségén múlt. Gyorsan összeszedte magát, és felkészült, hogy eljátssza szerepét a várhatóan bekövetkező jelenetben, mikor a királynő feléje vetett pillantásaiból úgy ítélte meg, hogy Varney közlései, bármilyenek lettek legyen is, számára kedvezően hatnak. Erzsébet nem hagyta sokáig kétségek között hányódni, mert az a több mint kegyes indulat, amellyel megszólította, eldöntötte diadalát vetélytársa s Anglia egybegyűlt udvara szemében.

⁹⁹ A bölcsesség istennője a latin mitológiában.

- Fecsegő szolgád van, lordom - mondta a királynő -, ennek a Varneynak a személyében; szerencse, hogy nem bízol tudomására semmit, ami ártólag befolyásolhatná rólad alkotott véleményünket, mert hidd el, nem tartana titkot.

- Felséged előtt - mondta Leicester könnyedén térdre ereszkedve - árulás is volna. Úgy szeretném, ha szívem magában állna leplezetlenül Felséged előtt, csupaszabban, mint amilyenre bármely szolga nyelve vetkeztetheti.

- Hogyhogy, lordom - kérdezte Erzsébet, jóságosan nézve rá -, nincsen egyetlen kis sarka sem, melyre fátyolt szeretnél borítani? Ah! Látom, megzavart a kérdés, királynőd pedig tudja, hogy nem szabad túl mélyre tekintenie szolgálói indítékaiba, amiért kötelességüket teljesítik, nehogy olyasmit lásson, ami elkedvetleníthetné, vagy legalább el kellene hogy kedvetlenítse.

Ez utóbbi szavak hallatán megkönnyebbülve, Leicester lelkes szavak áradatára fakadt, úgy vallotta meg mély és szenvedélyes odaadását, mely e pillanatban tán nem is volt teljesen hamis. Az ellentmondó érzelmek helyére, melyek az imént legyűrték, most az az energikus lendület lépett, amellyel eltökélte, hogy megvédi helyét a királynő kegyében; és sohasem tűnt még ékebben szólónak, daliásabbnak, érdekesebbnek Erzsébet szemében, mint amikor lábainál térdelve fennszóval esdekelt neki, hogy fossa meg őt minden méltóságától, csak azt hagyja meg, hogy szolgájának nevezhesse magát.

- Vedd el a szegény Dudleytől - kiáltotta - mindazt, amivel bőkezűséged elhalmozta, és tedd őt újra azzá a szegény nemessé, aki volt, midőn kegyed először ráragyogott; ne hagyj meg mást neki, mint mentéjét s kardját, de engedd ezután is büszkén mondania, hogy bírja - mit szóban vagy tétben sosem játszott el - imádott királynője és úrnője megbecsülését!

- Nem, Dudley! - mondta Erzsébet, fölemelvén őt egyik kezével, s csókra nyújtva a másikat. - Erzsébet nem felejtette el, hogy midőn szegény nemes voltál, megfosztva öröklött rangodtól, ő pedig ugyanolyan szegény hercegnő, akkor az ő ügyében te kockára tettél mindent, amit a bitorló meghagyott neked... életedet s becsületedet... Állj fel, lordom, és bocsásd el kezemet! Állj fel, és légy az, ki mindenkor voltál, udvarunk szeme fénye és trónunk támasza. Úrnődnek néha tán meg kell szidnia vétségeid miatt, de sohasem feledkezik el érdemeidről... És úgy segéljen Isten - tette hozzá hallgatósága felé fordulva, mely megosztott érzésekkel figyelte az érdekes jelenetet -; úgy segéljen engem Isten, urak, hogy meggyőződésem: nem volt még uralkodónak hűségesebb szolgája, mint nekem e nemes grófban!

Elégedett moraj futott végig a Leicester tábor sorain, amivel Sussex hívei nem mertek szembeszállni. Szemüket a földre sűtve álltak, döbbsen s megszágyenülten ellenfeleik nyilvános és teljes diadalától. Leicester elsőként arra használta fel a kegyet, melybe a királynő az egész udvar füle hallatára visszahelyezte, hogy parancsát kérje Varney vétkét illetően. - Jóllehet - mondta - a fickó nem érdemel tőlem mást, csak büntetést, mégis ha merészeltetek kérni...

- Igazság szerint el is felejtkeztünk erről az ügyről - felelte a királynő -, és ez helytelen volt tőlünk, mert legkisebb alattvalóinknak ugyanúgy igazságot kell szolgáltatnunk, mint a legnagyobbaknak. Örülünk, lordom, hogy elsőként emlékeztetsz minket a dologra... Hol van Tressilian, a vádló fél? Jöjjön elénk.

Tressilian előlépett, és mély, illendő meghajlással bókolt. Személyéből, mint már másutt megjegyeztük, annyi kellem, sőt nemesség áradt, hogy nem kerülte el Erzsébet királynő kritikus szemét sem. Figyelmesen nézett rá, amint elfogódottság nélkül, de búskomor arccal állt előtte.

- Csak szánni tudom ezt az urat - mondta Leicesternek. - Tudakozódtam utána, s megjelenése alátámasztja azt, amit hallottam róla, hogy tudós és katona, tudományokban s fegyverforgatásban egyformán járatos. Mi, asszonyok, lordom, szeszélyesen választunk... az imént azt mondtam, szemre nem lehet összehasonlítani csatlósodat ezzel az úrral. Varney azonban sima szavú fickó, s az igazat megvallva, ezzel erősen hatni lehet ránk, gyengébb nembéliekre... Nézze csak, Tressilian úr, egy elveszett nyílvevő még nem kettétört íj. Igaz vonzalma, mert ilyennek tételezem föl, úgy látszik, nem talált méltó viszonzásra; de olvasott ember létére, jól tudhatja, hogy a trójai háború óta mindig akadtak csalfa Cressidák.¹⁰⁰ Felejtse el, jó uram, e könnyelmű hölgyet; tanítsa meg szenvedélyét, hogy bölcsőbb szemmel lásson. Ezt ajánlhatjuk uraságodnak, inkább csak nagytudományú emberek írásaira, semmint saját tapasztalatainkra hivatkozva, minthogy helyzetünknel s szándékunknál fogva távol állunk attól, hogy nagy tapasztalatot gyűjtsünk e gyarló szenvedély üres játékaiban. Ami a hölgy atyját illeti, fájdalmát enyhíthetjük azzal, hogy vejét oly álláshoz juttatjuk, melyben tisztességes életmódot tud nyújtani hitvesének. Terólad sem feledkezünk meg, Tressilian... csatlakozz udvarunkhoz, és látni fogod, hogy egy hű Troilus számíthat kegyünkre. Gondolj arra, amit a nagy kópé Shakespeare mond... ördög vinné el, mindig az ő rigmusai jutnak eszembe, mikor másra kellene gondolnom... Várj csak, hogy is van?

Cressida tiéd, ég kapcsa köti!...
Az égi kapocs eltört, múlt, lehullt!
S öt ujjal máshoz kötve most a lány -
Hűség roncsai, szíve törmeléke,
Fölfalt hitének morzsái, zsiros
Hulladéka: a Diomedesé!¹⁰¹

Te mosolyogsz, Southampton... meglehet, hogy kedvenc íróid verslábai sántítva jönnek elő rossz memóriámból... de elég is... hagyjuk a bolondozást.

És minthogy Tressilian továbbra is úgy állt, mint aki szeretné, ha meghallgatnák, míg tartása ugyanakkor a legmélyebb tiszteletet fejezte ki, a királynő némi türelmetlenséggel hozzátette:

- Mit akar még ez az ember? Hisz nem mehet hozzá a lány mind a kettőtökhöz. Választott, talán nem a legbölcsebben, de most már Varney törvényes hitvese.

- Kéréssem el is hallgatna ezzel, legkegyelmesebb uralkodóm - felelte Tressilian -, és kérésemmel együtt bosszúm is. Csakhogy e Varney szavát én nem tartom az igazság letéteményesének.

- Ha másutt vonnák kétségbe szavamat - felelte Varney -, kardom...

- A te kardod! - szakította félbe megvetően Tressilian. - Öfelsége engedelmeivel, kardom majd megmutatja...

- Hallgassatok, szolgák, mind a ketten! - szólt közbe a királynő. - Elfelejtettétek, ki vagyok?... Ez az eredménye viszályotoknak, lordjaim - tette hozzá Leicesterre és Sussexre nézve -, csatlósaitok követik példátokat, és udvaromban, színem előtt sértegetik egymást, civakodnak, mint holmi pogányok... Ide hallgassatok, urak, aki még egyszer emlegeti, hogy kardot ránt, olyan viszályban, mely nem az enyém vagy Angliáé, becsületesemre mondom, kezét-lábát vasra

¹⁰⁰ Shakespeare *Troilus és Cressida* c. színművének hősnője; Calchas trójai pap leánya, Troilus trójai királyfi jegyese; szerelmét hűtlenül elárulva a görög Diomedest tüntette ki kegyeivel.

¹⁰¹ *Troilus és Cressida*. Szabó Lőrinc fordítása.

veretem! - Némi szünet után enyhültebb hangnemben folytatta: - Azért mégiscsak igazságot kell tennem e tiszteletlen lázongók között... Leicester lord, kezeskedik-e érte becsületével, hogy szolgálja - mármint a lordságod legjobb tudomása szerint - igazat beszél, midőn azt mondja, hogy nőül vette ama bizonyos Amy Robsartot?

Ez a találat ült, és Leicester kis híján meg is tántorodott tőle. De már túl messzire ment ahhoz, hogy meghátráljon, és pillanatnyi habozás után így felelt:

- Legjobb tudomásom szerint... sőt biztosan tudom... törvényes feleség a hölgy.

- Kegyelmes Asszonyom - szólt most Tressilian -, szabad-e kérdezni, mikor és minő körülmények között történt ez az állítólagos esküvő...

- Elhallgass, fickó - intette le a királynő -, *állítólagos* esküvő! Nem adta-e szavát e kiváló gróf, hogy kezeskedik érte, amit szolgálja mond? Csakhogy te vagy a vesztes a dologban... legalábbis így érzed... és türelemmel kell lenned... személyesen fogjuk megvizsgálni ez ügyet nyugodtabb körülmények között... Leicester lord, remélem, nem felejtkezett el róla, hogy a jövő héten szándékunkban áll megízlelni kenilworthi kastélyának vendégszeretetét. Arra kérjük, hívja meg nagyra becsült és jó barátunkat, Sussex grófot is, legyen társaságunkban.

- Ha a nemes Sussex gróf - mondta Leicester, miközben a lehető legkönnyedebben és legkecsesebben meghajolt vetélytársa felé - megtisztelti szerény hajlékunkat, ama baráti figyelem újabb jelének tekintem, melyet Felséged óhaja szerint gyakorolnunk kell egymás iránt.

Sussex jobban zavarba jött.

- Asszonyom - mondta -, csak nyűg volnék én Felségednek vígabb óráiban, e legutóbbi súlyos betegségem miatt.

- És valóban oly beteg volt? - kérdezte Erzsébet, s figyelmesebben vette szemügyre, mint addig. - Szó, ami szó, különösen elváltozott, amit igen szomorúan látok. De fel a fejjel... magunk fogunk gondoskodni ily nagyra becsült hívünk egészségéről, akinek annyit köszönhetünk. Masters fogja előírni a diétáját, és hogy személyesen ellenőrizhessük, megtartja-e, el kell kísérnie minket Kenilworthbe.

Ez olyan ellentmondást nem tűrően s ugyanakkor annyi szívélyességgel hangzott, hogy Sussex, bármennyire húzódozott is a vetélytársánál való vendégeskedéstől, nem tehetett mást, mint mélyen meghajolt a királynő felé engedelmissége jeléül, és keresetlen, kissé feszélyezett köszönettel elfogadta a meghívást. Mialatt a két gróf kölcsönös udvariasságokkal traktálta egymást, a királynő főkincstárnokához fordulva megjegyezte:

- Nemde, lordom, e két nemes peer arckifejezése erősen hasonlít ama két híres klasszikus folyóéra, az egyik sötét és szomorú, a másik derűs és nemes... Öreg mesterem, Ascham megszidott volna, hogy elfelejtettem a szerző nevét... Azt hiszem, Caesar volt... Nézze, mily fenséges nyugalom honol a nemes Leicester homlokán, míg Sussex láthatólag úgy viszonyozza az üdvözlést, mint aki csakugyan akaratunk szerint cselekszik, de nem szívesen.

- Tán a Felséged kegyében való kétség - felelte a főkincstárnok -, az okozza e különbséget, mely nem kerül el... mert ugyan mi kerül el?... Kegyelmességed figyelmét.

- Ily kétség sértő volna ránk nézve, lordom - felelte a királynő. - Mindkettőt hozzánk közelállónak és kedvesnek tartjuk, és pártatlanul fogjuk őket királyságunk javának dicső szolgálatába állítani. De most félbeszakítjuk további eszmezerőjüket. Jó lordjaim, Sussex és Leicester, még van szavunk hozzátok. Tressilian és Varney közel áll személyetekhez - gondoskodjatok

róla, hogy ők is elkísérjenek titeket Kenilworthbe. És ha már Parisunk és Menelausunk¹⁰² közelünkben lesz, a szép Helénát is látni óhajtjuk, kinek az állhatatlansága ezt az összezőrdülést okozta... Varney, feleséged legyen Kenilworthben, és álljon rendelkezésünkre... Leicester, elvárjuk, hogy gondoskodj erről.

A gróf és csatlósa mélyen meghajoltak, majd fölemelték a fejüket, anélkül, hogy a királynőre vagy egymásra mertek volna tekinteni, mert mind a ketten azonnal érezték, hogy a saját álnokságuk fonta hurok szorulóban van nyakuk körül. De a királynő nem vette észre zavarukat, hanem így folytatta:

- Jó lordjaim, Sussex és Leicester, számítunk jelenlétetekre a titkos tanácsban, mely rövidesen összeül, és fontos ügyek kerülnek szőnyegre. Azután kikapcsolódás céljából vízre szállunk, ti pedig, lordjaim, elkísértek minket... Amiről eszünkbe jut még valami. Sáros Köpeny Lovagja - és itt egy mosollyal tüntette ki Raleigh-t -, te se felejtsd el, hogy szintén velünk jössz. A ruhatárad felfrissítéséről gondoskodni fogunk.

Így ért véget a híres kihallgatás, melynek során, akárcsak élete egész folyamán, Erzsébet egyesítette nemének olykori szeszélyét azzal a kitűnő érzéssel és józan politikával, melyben sem férfi, sem nő soha felül nem múlta.

¹⁰² Páris trójai királyfi, a vendégjoggal visszaélve, elcsábította Menelaus spártai király feleségét, Helénát, s ezzel okozójává vált a trójai háborúnak.

TIZENHETEDIK FEJEZET

Az irány megvan; vitorlát feszíts!
Mélységet mérj! Biztos legyen a kormány!
Vigyázzatok, sok víz alatti zátony
Les ránk, s miként romlásba hajt a becsvágy:
Szirén csábít halálba szikla ormán.

(A hajótörött)

Az audienca berekesztése és a titkos tanács összeülése közötti rövid szünetben Leicesternek volt ideje eltűnődni rajta, hogy ezen a napon megpecsételte sorsát. „Most, miután hitet tettem - gondolta - (bár kétértelmű szóval) mindarra, mi Angliában tiszteletre méltó, hogy Varney igazat beszél, most már lehetetlen mást mondani vagy a kimondott szót visszavonni anélkül, hogy kitenném magamat az udvari kegy elvesztésének, de még a királynő, becsapott úrnőm haragjának, vetélytársam s a többi lord lenézésének s megvetésének is egyszersmind.” Ez a bizonyosság egy pillanat alatt villant át elméjén, mindazon nehézségekkel együtt, amiknek szükségképpen ki lesz téve a titok megőrzése közben, mely most már sorsdöntőnek látszott mind biztonsága, mind hatalma s becsülete szempontjából. Olyasféle helyzetben volt, mint aki minden pillanatban beszakadni kész jégre ment, s csak akkor van biztonságban, ha halad előre, szilárd léptekkel, tétovázás nélkül. A királynő kegyét, melynek megtartásáért oly nagy áldozatokat hozott, most már mindenáron s minden veszéllyel dacolva biztosítani kell... ez volt az egyetlen szál deszkapalló, amibe kapaszkodhatott, ha jön a vihar. Hozzá kell tehát fognia a királynő részrehajló figyelmének nemcsak megőrzéséhez, de további felszításához is... Vagy kegyence lesz Erzsébetnek, vagy teljes hajótörést szenved szerencséje s vele becsülete is. Pillanatnyilag minden más megfontolást félre kell tenni, ezért elhessegette a tolazkodó gondolatokat, melyek minduntalan Amy képét idézték elébe, mondván, majd lesz idő később megfontolni, hogyan is szabadulhatna végképp a labirintusból, mert a kormányos, aki már hajójának orra előtt látja Scyllát, nem gondolhat Charybdis¹⁰³ távolabbi veszedelmére.

Ebben a hangulatban ült aznap Leicester gróf Erzsébet államtanácsának asztalához, és mikor a munka óráin túl voltak, ugyanebben a hangulatban foglalta el kitüntetett helyét közelében a Temzén tett sétahajózás alatt. És sohasem csillogtatta még jobban képességeit, mint elsőrangú politikus és tökéletes udvaronc.

Úgy esett a sora, hogy aznap került terítékre a tanács ülésén a szerencsétlen Mária ügye, mert Angliában való raboskodásának hetedik esztendeje¹⁰⁴ szomorú beszédtema lett az emberek között. Elhangzottak vélemények a tanácsban a balsorsú hercegnő mellett, s e véleményeket nyomós érvekkel támasztották alá Sussex hívei, akik többet beszéltek, még ha enyhén és fenntartásokkal is, a nemzetek jogáról s a vendégjog megszegéséről, mint amennyi kellemes lett volna a királynő fülének. Leicester az ellenkező álláspontot védte nagy tüzzel és ékes-szólással, és úgy beszélt a skót királynő további szigorú fogva tartásának szükségességéről, mint ami elengedhetetlen a királyság s kivált Erzsébet biztonsága érdekében, kinek egyetlen

¹⁰³ Scylla és Charybdis veszélyes zátonyok és tengeri szörnyek a görög mitológiában.

¹⁰⁴ Stuart Mária skót királynőt fellázadt alattvalói 1568-ban lemondásra kényszerítették; Angliába menekült, ahol unokatestvére, Erzsébet fogságban tartotta, mivel igényt formált az angol trónra, s a Tudor-uralom ellen szervezkedő katolikus erők támogatását élvezte.

haja szála, a lord véleménye szerint, különb és komolyabb megfontolásra érdemes, mint egy vetélytársnak az élete és sorsa, aki hiú és alaptalan igényt támasztva Anglia trónjára, jelenleg még az ország kebelében is állandó reményt s ösztönzést nyújt Erzsébet külső és belső ellenségeinek. Azzal végezte, hogy alázatosan elnézését kérte a lordoknak, ha a beszéd hevében bárkit is megsértett, de a királynő biztonsága oly tárgy, mely kizökkenti őt szokásos, higgadtan vitatkozó modorából.

Erzsébet megpirongatta, de nem szigorúan, amiért túlzottan nagy jelentőséget tulajdonít az ő személyes érdekeinek, elismerte viszont, hogy mivel az égnek úgy tetszett, hogy összekösse ezen érdekeket alattvalói jólétével, csak kötelességét teljesíti, midőn önvédelme céljából olyan intézkedésekhez folyamodik, melyeket a körülmények rákényszerítenek; és ha a tanács bölcsessége arra az álláspontra helyezkedik, hogy továbbra is érvényesíteni kell valamilyen korlátozást szerencsétlen hűgával szemben, reméli, nem fogják kifogásolni, ha felkéri Shrewsbury grófnőt, hogy annyi nyájassággal bánjon vele, amennyit csak a biztonságos őrizet megenged. Óhajának ezen kinyilvánításával a tanácsot fel is oszlatta.

Sohasem nyitottak még sürgősebben s készségesebben utat „jó lordom, Leicesternek”, mint amikor áthaladt a tolongó előszobákon, hogy a folyópartra siessen, és helyet foglaljon öfelsége mellett a bárkában; sohasem kiáltották még hangosabban az ajtónállók, hogy „helyet, helyet a nemes grófnak”; sohasem engedelmeskedtek még gyorsabban s nagyobb tisztelettel e felszólításoknak az emberek; sohasem szegeződtek még rá esdőbb tekintetek, hogy kegyes vagy csupán felismerő pillantását elkapják, mialatt a sok alázatos csatlós szíve valósággal vergődött a szerencsekívánás vágya és ama félelem között, hogy ily végtelenül fölötte álló személyiség figyelmébe tolakodjék. A mai kihallgatást, mit annyi kétség s szorongás közepette vártak, az egész udvar Leicester döntő győzelmének tekintette, és bizonyosra vették, hogy a rivális bolygó, ha nem is borul teljesen homályba az ő ragyogásától, eztán homályosabb s távolabbi szférákban kering majd. Így gondolta az udvar és az udvaroncok, a legnagyobbaktól a legkisebbekig; s eszerint is viselkedtek.

Másfelől azonban sohasem viszonozta még Leicester az általános üdvözlést oly készséges és leereszkedő udvariassággal, és igyekezett több sikerrel gyűjteni (egy olyannak a szavaival élve, aki az idő szerint elég közel állt hozzá) „arany véleményeket mindenféle embertől”.

A kegyenc grófnak mindenki számára volt egy bókja vagy legalább mosolya és gyakran kedves szava is. Ezeket jobbra olyan udvaroncokhoz intézte, kiknek a neve réges-rég a feledés homályába merült, ám néhányat olyanokhoz, kiknek a neve furcsán cseng fülünkben, mikor az emberi élet olyan ügyes-bajos dolgaival kapcsolatban említjük őket, melyeknek már rég fölébe emelte őket az utókor hálája. Íme, Leicester egy-két ilyen mondata:

- Jó reggelt Poynings, hogy van feleséged és szép lányod? Miért nem jönnek az udvarba?... Adams, a kérvényed tárgytalan; a királynő nem ad ki több monopóliumot; de egy más ügyben talán majd segíthetek... Kedves Aylford tanácsnokom, a City kérvényét, Queenhithe-re vonatkozólag, amennyire szerény befolyásomtól telik, támogatom... Edmund Spenser úr, az ír kérdésben benyújtott petíciódról szólva, szívesen segítenék, már csak a múzsák iránti tiszteletem okán is, de igen felingerelted a főkincstárnokot.

- Lordom - mondta a költő -, szabadjon megmagyaráznom...

- Gyere el a szállásomra, Edmund - felelte a gróf -, nem épp holnap, nem is holnapután, de hamarosan... Á, Will Shakespeare... a vad Willy!... te valami szerelmi bájitalt adtál unoka-öcsémnek, Philip Sidneynek... nem tud aludni, ha *Venus és Adonis*-od¹⁰⁵ nincs párnája alatt! Még fölakasztunk egyszer, hisz te vagy Európa leghamisítatlanabb mágusa. Hallga csak, vad komédiás, nem felejtettem ám el a pátenssel meg a medvékkel való dolgaidat.

A színész meghajolt, a gróf bólintott, és ment tovább - e kor így mondta volna el az esetet; a miénk tán úgy, hogy a halhatatlan hódolt a halandó előtt. Ezután a kegyenc egyik buzgó hívéhez fordult.

- Hogy s mint, Sir Francis Denning? - suttogta válaszul annak túláradó üdvözlésére. - Ettől a mosolytól harmadával rövidebb lett az arcod, mint amekkorának először láttam ma reggel... Mi az, Bowyer úr, félreállsz, azt gondolod, rosszat forralok? Hisz csak a kötelességedet teljesítetted ma délbén; és ha valamire emlékezni fogok a köztünk történelemből, az csak kedvező lesz rád nézve!

Ekkor a grófhöz lépett, néhány szertelen bók és mély hajlongás kíséretében, egy fura öltözetű egyén, akin bíborszín szaténnal bizarrul szegett és csipkézett fekete bársonyzeke volt. Kezében tartotta bársonykalapját, melybe kakastoll volt tűzve; ez, valamint az irdatlan nyakfodor, melyet a kor abszurd ízlése szerint minden mértéken felül kimerevítettek, fölötte pedig az agyafűrt, élénk, öntelt ábrázat, hiú, hígvelejű tökfilkóra és gyatra szellemre vallott; míg a kezében levő pálca s az arcán terpeszkedő fontoskodó tekintély valamiféle hivatalos komolyságot látszott kifejezni, ami mérsékelte modorának természetes hetykeségét. Az örökös pír, mely inkább hegyes orrán, mint vékony állán ragyogott, többet beszélt az úgynevezett „jó életről”, mint a szerénységről; és a mód, ahogyan a gróf elé lépett, megerősítette e gyanút.

- Jó napot, Robert Laneham úr - mondta a gróf, és látszott rajta, hogy szeretne minden további szó nélkül elhaladni mellette.

- Kéréssem volna nemes lordságodhoz - felelte az alak, és merészen utánalépett.

- És mi légyen az, tanácssterem ajtajának derék őrzője?

- *Ajtónállója* - mondta hangsúlyozva Robert Laneham úr, válasz s helyreigazítás gyanánt.

- Nos, nevezd hivatásodat, aminek tetszik, ember - felelte a gróf -, de mit óhajtasz tőlem?

- Csupán azt - válaszolt amaz -, hogy legyen lordságod, miként eddigelé, jó uram, és szerezzon számomra engedélyt, hogy részt vehessek a nyári körúton, mely lordságod gyönyörűsége és mindörökre páratlan kastélyában, Kenilworthben ér véget.

- Mi okból gondolod, jó Laneham úr - kérdezte a gróf -, hogy vendégeim oly sokan lesznek?

- Ha nem is oly sokan - felelte a kérelmező -, de azt gondoltam, nemes lelke szíves örömet juttat régi szolgájának állást s kenyeret. Gondolja meg, lordom, mekkora szükség van az én pálcámra, hogy elriassza a hallgatózókat, akik egyébként bekukucskálnának a tiszteletre méltó tanácsba, és kulcslyukakat, repedéseket keresgélnének a terem ajtaján, ezáltal oly szükségessé téve botomat, mint a legyek a hentesnél a légycsapót.

¹⁰⁵ Philip Sidney (1554-1586) - költő, politikus és katona; Erzsébet reneszánsz udvarának egyik kiemelkedő alakja. A *Venus és Adonis* (1593) Shakespeare elbeszélő költeménye s valószínűleg első kinyomtatott műve; említése a regényben kissé anakronisztikus.

- Amondó vagyok, Laneham úr, elég nyüves hasonlatot találtál a tiszteletre méltó tanácsra - mondta a gróf -; de ne igyekezz magyarázkodni. Gyere el Kenilworthbe, ha akarsz, összejön ott még egy rakás bolond, úgyhogy lesz társaságod.

- Azt már nem, lordom - felelte Laneham ragyogva -, ha bolondok lesznek ott, kezeskedem, hogy pompásan fogok mulatni rajtok, mert az agár nem szeret úgy utolérni egy nyulat, mint én megforgatni és megfuttatni egy bolondot. De szeretnék még egy különös szívességért esedezni lordságodhoz.

- Add elő, aztán eressz tovább - felelte a gróf -, mindjárt jön a királynő.

- Drága jó uram, szeretnék hálótársat is hozni magammal.

- Micsodát, te gyalázatos gazember! - förmedt rá Leicester.

- Nem, uram, nem gondolok én semmi törvénysértésre - felelte a nem piruló, avagy inkább örökösen piruló kérelmező. - Csak van nekem egy feleségem, aki kíváncsi, mint az őszanya, amelyik az almát leszakította. Mármost magammal nem vihetem, mert őfelsége szigorú parancsba adta, hogy az udvari személyzet nem hozhatja el nejét a körutakra, és nem áraszt-hatja el az udvart asszonynéppel; lordságodat ellenben arra kérem, alázattal, vetesse őt be valami némajátékba vagy egy kis helyes élőképbe titokban, hogy ne tudják róla, kicsoda, és ne legyen baj.

- A sátán vigyen el mindkettőtöket! - tört ki Leicester, aki féktelen dühre gerjedt a kérés által fölidézett emlékektől. - Minek tartasz föl ilyen ostobaságokkal?

A tanácssterem rémült ajtónállója, meghökkenve a dühkitöréstől, melyet oly öntudatlanul előidézett, leejtette kezéből hivatalának jelvényét, és csodálkozással vegyes riadalom ült ki bamba képére, amint a felbőszült grófra bámult, s amaz ettől nyomban magához tért.

- Csak próbára akartalak tenni, van-e merszed, ami hivatalodhoz szükségeltetik - mondta gyorsan. - Gyere csak el Kenilworthbe, és hozd magaddal akár az ördögöt, ha úgy tetszik.

- A feleségem, uram, játszotta már az ördögöt egy misztériumban Mária királynő idején... de a kellékek végett szükségünk lesz egy csekélyke összegre.

- Nesze egy korona - mondta a gróf -, aztán szabadíts meg a jelenlétedtől; megkondult a nagyharang.

Robert Laneham úr egy pillanatig még bámulta az izgalmat, amit kiváltott, aztán így szólt magában, mikor lehajolt a pálcájáért: - A nemes gróf különös kedélyállapotban van ma; de akik koronákat osztogatnak, elvárják tőlünk, okos emberektől, hogy szemet hunyjunk izgékony szeszélyeik fölött; és hitemre, ha nem fizetnének szívességből, megszorogatnánk őket alaposan.^{VI}

Leicester sietve indult tovább, és nem törődött már az üdvözlésekkel, amiket az imént oly bőkezűen osztogatott, átfurakodott az udvari tömegen, és megpihent egy kis szalonban, ahová azért ment be, hogy egy pillanatra, távol a vizsga szemektől, kifújhassa magát.

„Mi lelt engem - tépelődött -, hogy így kimerítenek egy szálnalmas, levitézlett, tyúkeszű tökfilkónak a szavai?... Hej, lelkiismeret, olyan véreb vagy te, hogy menten morogni kezdesz, ha patkány vagy egér mocorog, csakúgy, mintha oroszlán közelít... Nem szabadulhatnak meg egyetlen huszárvágással ettől a bosszantó s méltatlan állapottól? Mi lenne, ha letérdelnék Erzsébet elé, és mindent bevallva kegyelmére bíznam magam?”

Midőn idáig ért gondolataiban, felpattant a szoba ajtaja, és Varney rontott be rajta.

- Hála Istennek, hogy itt találom, uram! - kiáltotta.

- Hála az ördögnek, akinek a fullajtárja vagy - felelte a gróf.

- Hála, akinek akarja, uram - mondta Varney -; de most siessen a folyópartra. A királynő már a bárkában ül, és nagyságodat kéreti.

- Eredj, mondd, hogy hirtelen rosszul lettem - felelte Leicester -, mert istenuccse, nem bírom ésszel tovább!

- Ezt akár én is mondhatnám - válaszolta Varney keserűen -, mert a nagyságod helye, s az enyém, aki mint főlovásza, úgy volt, hogy elkísérem lordságodat, már be van töltve a királynő bárkájában. Az új kegyenc, Walter Raleigh és régi ismerősünk, Tressilian voltak meghíva, hogy foglalják el helyünket, mikor idesiettem nagyságodért.

- Ördög vagy, Varney - felelte hevesen Leicester -, de ezúttal győztél... követkelek.

Varney egy szót se szólt, csak előrement, ura pedig mintegy gépiesen követte őt, ki a palotából, le a folyópartra; Varney egyszer csak hátratekintett, és megszólalt olyan hangon, mely legalábbis bizalmasan, ha nem fensőbbiségesen csengett:

- Hogy lehet ez, uram?... A köpenye fél vállán lóg, a nadrágja rendetlen... engedje meg...

- Nemcsak gazember vagy, Varney, de bolond is - mondta Leicester, amint lerázta magáról és elhárította tolakodó segítségét -; nekünk így tetszik, fickó... ha felszólítunk rá, hogy hozd rendbe személyünket, jó, most azonban nem akarjuk.

Ezzel a gróf tüstént visszanyerte parancsoló lényét és vele együtt önuralmát is; öltözkését még ziláltabbá rázta, úgy vonult el Varney előtt, éreztetve vele, hogy urával és parancsolójával áll szemben, majd lement a partra.

A királynő bárkáját már épp el akarták lökni a parttól, miután betöltötték Leicester helyét a taton, főlovászáét pedig a hajó orrában. Leicester felbukkanására azonban megálltak egy pillanatra az evezősök, mintha változást várnának az utasok együttesében. A királynő arca azonban haragot sejtetett, akárcsak az a hideg tónus, amellyel előjárók igyekeznek palástolni belső felindulásukat, mikor olyanokkal beszélnek, akik előtt csorbítaná tekintélyüket, ha kimutatnák; fagyosan így szólt:

- Várákoltunk, lordom.

- Asszonyom és legkegyesebb Úrnőm - mondta Leicester -, Felséged, ki annyi gyengeséget meg tud bocsátani, melyet saját szíve nem ismer, Felséged tud legjobban együtt érezni egy kebel zaklatottságával, mely egy pillanatra a fejet s a tagokat is megbénítja. Úgy jöttem színe elé, mint kétségek közt hányódó, megvádolt alattvaló, bár királynőm jósága átlátott a rágalom felhőin, visszaadta becsületedet, s ami ennél is drágább - kegyét; nem csoda hát, ha számomra igen szomorú is, hogy főlovászom oly állapotban lelt rám, melyben alig tudtam annyi erőt összegyűjteni, hogy kövessem őt ide, mikor Felséged egyetlen, bár sajna! haragos pillantása elvégezte rajtam, amiben Aesculapius¹⁰⁶ kudarcot vallott volna.

- Hogyhogy? - kérdezte gyorsan Erzsébet, Varneyra pillantva -, urad gyengélkedett?

- Ájulásféle környékezte - válaszolt a gyorsan kapcsoló Varney -, mint Felséged is megítélheti jelen állapotából. Uram sietsége nem hagyott időt arra sem, hogy ruházatát rendbe szedjem.

- Nem számít - mondta Erzsébet, amint Leicester szép arcára s alakjára pillantott, s úgy találta, hogy még az indulatok különös kavargása is, mely ezekben az órákban feldúlta nemes lelkét, újabb érdekességet kölcsönzött a férfinak. - Adjatok helyet jó lordomnak... A kegyelmed helyét, Varney úr, betöltötték, másik csónakba kell szállnia.

¹⁰⁶ Aesculapius - orvos-isten a görög mitológiában.

Varney meghajolt, és távozott.

- És neked is, Köpeny Ifjú Lovagja - tette hozzá Raleigh-re nézve -, át kell ülnöd most udvarhölgyeink bárkájába. Ami Tressilian illeti, ő már túl sokat szenvedett a nők szeszélyétől, hogy most még én is megbántsam e helycserével.

Leicester elfoglalta helyét a bárkában, közel a királynőhöz; Raleigh felállt, hogy távozzon, Tressilian pedig rosszul időzített előzékenységből majdnem elkövette azt a súlyos hibát, hogy lemond a helyéről barátja javára, de Raleigh, aki itt már szinte otthonosan mozgott, egy szúrós pillantással észre térítette, hogy a királyi kegyről való ily könnyű lemondást félre lehet magyarázni. Ezért csöndben ülve maradt, mialatt Raleigh mély meghajlással és a legalázatosabb tekintettel elhagyni készült helyét.

Egy nemes udvaronc, a vitéz lord Willoughby, úgy vélte, lát valamit a királynő arcán, aki mintha megszánta volna Raleigh igazi vagy tettetett elkeseredését.

- Nem való nekünk, öreg udvaroncoknak - mondta - eltakarni a napot a fiataloktól. Ófelsége engedelmeivel, lemondok egy órára arról, mit alattvalói a legdrágábbnak tartanak, felséges színe látásának gyönyörűségéről, és sanyargatom magam azzal, hogy csupán csillagfényben járok, elhagyván egy időre Diana¹⁰⁷ sugarainak dicsfényét. Abban a csónakban foglalok helyet, ahol a hölgyek ülnek, és átengedem az ifjú lovagnak az ígéretes boldogság egy óráját.

A királynő arcán derűtség s komolyság játszadozott, mikor így válaszolt:

- Ha oly szívesen hagy el minket, lordom, nem segíthetünk gyötrődésén. De engedelmeivel, nem bízunk kegyelmedet, bármily tapasztaltnak véli is magát, ifjú udvarhölgyeink gondjaira. Tiszteletre méltó korához, lordom - folytatta mosolyogva -, jobban illik főkincstárnokunk társasága, aki a harmadik csónakban jön utánunk, s akinek dús tapasztalataiból még lord Willoughby is okulhat.

Lord Willoughby egy mosoly mögé rejtette csalódottságát, nevetett, zavarba jött, meghajolt, és elhagyta a királynő bárkáját, hogy átszálljon lord Burleigh-ébe. Leicester, aki úgy igyekezett elterelni gondolatait minden belső tépelődéstől, hogy a körülötte zajló eseményekre figyelt, ezt is észrevette. Mikor azonban a bárka elvált a lépcsőtől... mikor a mellettük haladó bárkából felcsendült a muzsika... mikor a tömeg üdvívalgása odahallatszott a partról, és mindez eszébe juttatta azt a helyzetet, melyet most élvezett, nagy erőfeszítéssel arra irányította minden gondolatát és érzelmét, hogy megtartsa magát patrónája kegyében, és oly sikerrel gyakorolta elbűvölő képességeit, hogy a királynő, aki hol társalgását élvezte, hol egészségéért riadozott, végül is játékos, de aggódó gonddal átmenetileg csendet parancsolt rá, nehogy jó kedélyének áradása kimerítse.

- Lordjaim - mondta -, miután rendeletünkkel egy ideig csendet parancsoltunk jó Leicesterünkre, felszólítjuk kegyelmeteket, adjanak tanácsot egy derűs ügyben, amit alkalmasabb most megvitatni vígság s muzsika közepette, mint egyéb tanácskozásaink komoly hangulatában. Melyikük tud valamit, lordjaim - kérdezte mosolyogva -, ama kérvényről, melyet Orson Pinnit, mint ő mondja magát, királyi medveőrünk terjesztett elének? Ki vállalja a keresztapaságot petíciója mellett?

- Istenuccse, Felséged kegyes engedelmeivel, én - felelte Sussex gróf. - Orson Pinnit vitéz katona volt, míg az ír MacDonough-k törjei csúnyán össze nem szabdalták, és reményilem, Felséged jóságos úrnője lesz, miként az is volt mindig jó és hű szolgáinak.

¹⁰⁷ A hold megszemélyesítője, a vadászat és szüziesség istennője a latin mitológiában.

- Szándékunk - felelte a királynő - bizonynal ez, kiváltképp szegény katonáink s matrózaink iránt, kik életüket teszik kockára oly csekély fizetségért. Inkább odaadnánk nekik - folytatta csillogó szemmel - királyi palotánkat ispotályul, semhogy úrnőjüket hálátlannak nevezzék... De a kérdés most nem ez - mondta és hangja, mely a hazafias érzésektől fűtve felszárnyal, újra visszaereszkedett a vidám s könnyed csevegés tónusába -, mert ennek az Orson Pinnitnek a kérése valamelyest messzebb megy ennél. Azt panasolja, hogy a mértéktelen élvezet közegette, mellyel az emberek a játékszíneket látogatják, s kivált ama erős közkedveltség folytán, melynek bizonyos Will Shakespeare előadásai örvendenek (akiről, úgy vélem, lordjaim, mindannyian hallottunk már valamit), a medvehecc férfias mulatsága viszonylag feledésbe merült; mivel az emberek inkább oda özőnlenek, ahol ezek a széllelbélelt színészek színleg ölnek, mint oda, ahol királyi ebeink és medvéink nyúzzák egymást véresen komoly szenvedéllyel... Mit szól ehhez, Sussex lord?

- Hát az igazság az, kegyelmes Asszonyom - mondta Sussex -, hogy nem sok jót várhat Felséged egy olyan öreg katonától, mint jómagam, ha a komédiából való viadalt a komoly viadallal kell összehasonlítani; mégis, hitemre, nem akarom bántani Will Shakespeare-t. Keményen megállja a sarat botvívásban és törpárbajban is, ámbátor úgy hallottam, kacskalábú a fickó; és azt mondják, keményen elbántak vele az öreg charlecoti Sir Thomas Lucy kopói, mikor beszabadult a vadaskertjébe, és megcsókolta az erdőkerülő leányát.

- Kegyelmezzon nekünk, lordom - szakította félbe Erzsébet királynő -, erről a dologról hallottunk már a tanácsban is, és nem fogjuk hagyni, hogy a fickó vétségét fölnagyítsák... csókról szó sem volt az ügyben, és az alperes írásba adta cáfolatát... De mit szól, lordom, mostani dolgaihoz a színpadon? Mert ez a lényeg, nem az, hogy miféle csínyeket követett el azelőtt, milyen vadaskertekbe surrant be, vagy más szertelenségek, amiket említett.

- Hát az igazság az, Asszonyom - felelte Sussex -, hogy amint már mondtam volt, én nem akarom bántani azt a játékos és bolond fickót. A kurafi némely verse (már megbocsásson Felséged a szóért) úgy cseng a fülemben, mintha a sorok csizmát húzni, nyergelni szólítanának... De végre is ez csak fecsegés és csacsкасág; nincs benne semmi megfogható vagy komoly dolog, miként Felséged már rátapintott. Mit ér fél tucat rozsdás spádékkal és rozszant pajzsokkal fölszerelt széltoló, akik csak tréfát üznek az elszánt küzdelemből, ha összevetjük a medvehecc királyi élvezetével, melyet Felséged és királyi elődei jelenlétükkel tüntettek ki e dicső birodalomban, mely páratlan szelindekeiről és bátor medveőreiről híres az egész keresztény világban? Erősen félő, hogy mindkét faj lehanyatlík, ha az emberek oda sereglenek, ahol valami léha komédiás ágál teli torokból dagályos sületlenségeket, ahelyett, hogy obulusaikkal a háború legderekabb formáját pártfogolnák, mely békeidőben látható, ez pedig, semmi kétség, a medvekert mulatsága. Ott látni a medvét, amint heverészik, de éberén figyel pirosas szemével, lesi a támadó kopót, mint holmi fortélyos kapitány, aki úgy építi ki védelmi vonalát, hogy az ellenfélnek kedve támadjon veszélyes közelbe merészkedni. Ekkor aztán Kopó úr, mint holmi híres vitéz, teljes lendülettel ellenfele torkának ugrik... mire Mackó úrtól megkapja a leckét, mint mindenki, aki elbizakodottságában fittyet hány a hadviselés szabályainak; karjaiba kapva melléhez szorítja, akár egy robusztus birkózó, míg a bordák egymás után el nem roppannak, mint megannyi pisztolylövés. Már is repül egy másik kopó, éppoly bátor, mint az előbbi, de jobban céloz és józanabb ítéletű, ez alsó ajkánál kapja meg Mackó urat, csüng rajta veszettül, míg Mackó úr hánykolódik s szájából dől a vér és a nyál, de hasztalan igyekszik lerázni magáról Szelindek urat. Ekkor aztán...

- Ne folytassa, lordom - mondta a királynő nevetve -, szavamra mondom, oly pompásan írta le az egészet, hogy ha sose láttunk volna medveheccet, aminthogy sokat láttunk, és Isten segedelmével, remélünk is még látni egynéhányat, szavaival elibénk varázsolta az egész

medvekertet... De lássuk, ki szól hozzá következőnek az ügyhöz? Leicester lordnak mi a véleménye?

- Tekintsem úgy tehát, hogy nincs többé rajtam a szájkosár, Felség? - válaszolta Leicester.

- Hogyne, lordom... persze csak ha elég erősnek érzi magát, hogy részt vegyen játékunkban - mondta Erzsébet -; mégis, ha a medvével és a bütykös karóval ékes címerére gondolok, azt hiszem, jó volna hallanunk egy kevésbé elfogult szónokot.

- Nem, szavamra, kegyes Úrnőm - mondta a gróf -, jóllehet bátyámmal, Ambrose Warwickkal valóban viselem az ősi címert, melyre Felséged emlékezni kegyeskedik, mégis a tiszta küzdelmet szeretem minden fél részéről; mint a szólás tartja: „szorítsd, kutya, ne hagyd, medvé”. A színészek védelmében pedig el kell mondanom, hogy szellemes fickók, kiknek dagályos versei és víg tréfái elterelik a közrendűek figyelmét arról, hogy államügyekkel foglalkozzanak, áruló beszédek, henye híreszteléseket és hűtlen célozgatásokat hallgassanak. Ha az emberek tátott szájjal bámulják, hogy Marlowe,¹⁰⁸ Shakespeare és más színdarabírók miként szövögetik furfangos cselekményüket, ahogy ők mondják, a nézők gondolatai elterelődnék uralkodók viselt dolgairól.

- Mi nem szeretnénk, ha alattvalóink gondolatai elterelődnének magaviseletünk megítélésétől, lordom - felelte Erzsébet -; mert minél nagyobb figyelemmel kísérik, annál inkább kidomborodnak igazi szándékaink, melyek tetteinket vezérik.

- Én azonban azt hallottam, Asszonyom - mondta a St. Asaph-templom esperese, jeles puritán -, hogy ezek a színészek darabjaikban nemcsak profán és sikamlós kifejezéseket használnak, melyek bűnre és bujaságra izgatnak, hanem ráadásul oly gondolatokat is harsognak a kormányzásról, annak eredetéről és tárgyáról, melyek alkalmasak arra, hogy elégedetlenséget szítsanak az alattvalókban, és megingassák a civilizált társadalom szilárd alapjait. És nekem távolról sem tetszik biztonságosnak, Felséged engedelmével, ha elnézzük ezeknek a zabolátlan, mocskos szájú fickóknak, hogy nevetség tárgyává tegyék az istenfélőket tisztaságuk miatt, káromolják a mennyet, rágalmazzák földi helytartóit, s dacoljanak isteni és emberi törvénnyel egyaránt.

- Ha el tudnánk hinni, hogy ez az igazság, jó uram - mondta Erzsébet -, keményen büntetnénk az ilyen vétségeket. De hibás okoskodás, ha vadhajtásaiból próbáljuk megítélni a nemes fát. Ami pedig e Shakespeare-t illeti, úgy véljük, van valami a darabjaiban, ami húsz medvekerttel is felér; és ez az új próbálkozása, a krónikás játék, mint ő nevezi, tiszta szórakozással és hasznos okulásul szolgálhat nemcsak alattvalóinknak, hanem az utánunk következő generációnak is.

- Felséged uralkodásának nem lesz szüksége ily gyöngye támaszra, hogy a kései utókor megemlegesse - szólt közbe Leicester. - És mégis, Shakespeare a maga módján úgy írta meg Felséged boldog uralkodásának némely eseményét, hogy ellensúlyozza mindazt, amit a nagytiszteletű esperes úr mondott. Van példának okáért néhány sora... csak itt volna unokaöcsém, Philip Sidney, ő folyton azokat skandalizálja... valami habókos mesében fordul elő, ahol tündérek, szerelmi varázslatról, meg nem is tudom, miről van szó... de az biztos, hogy gyönyörűek, bármennyire el is maradnak, hisz el kell maradniuk, a tárgytól, melybe merészen belevágnak... Philip folyton ezeket dünnyögi, tán még álmában is.

- Lordságod a végletekig feszíti türelmünket - mondta a királynő -; Philip Sidney úrról tudjuk, hogy a múzsák kegyeltje, és örülünk is neki. A vitézség sohasem csillog szebben, mint ha a

¹⁰⁸ Christopher Marlowe (1564-1593) - angol drámaíró; szerepeltetése itt még kissé anakronisztikus.

művészet finom ízlésével és szeretetével párosul. De nyilván akad más is ifjú udvaroncaink között, aki emlékezik a sorokra, melyeket lordságod súlyosabb gondok közepette elfelejtett... Tressilian úr, kegyelmedet Minerva hódolójaként jellemezték előttem... nem emlékszik e sorokra?

Tressilian szíve nagyon is nehéz volt, reményei az életben nagyon is szertefoszlottak ahhoz, hogy élni tudjon az alkalommal, amit a királynő így följánlott neki figyelme fölkelésére, s ezért úgy gondolta, hogy maga helyett inkább törekvő ifjú barátjának játssza át az esélyt; kihagyó emlékezetével mentegetőzött, hozzáfűzve, úgy véli, a szép sorokat, melyekről Leicester lord beszélt, bizonyára citálni tudná Walter Raleigh úr.

A királynő parancsára aztán az udvaronc elmondta Oberon híres látomását, méghozzá olyan hangsúlyozással s előadásmóddal, ami csak fokozta az ütem finom lejtését és a leírás szépségét.

*Azon időben láttam én (te nem),
Repülni a föld s a hűs hold között
Tegzes Cupídót; biztos célba vőn
Egy vesztaszűzet nyúgat trónusán;
Pattant az ívről a szerelmi vessző,
Átfürni képes százezer szívet:
De látám a tűz-nyíl hogyan aludt ki
A vízenyős hold szűz sugárban,
S a fejedelmi papnő elhaladt
Szűz gondolattal, szerelem nekül.¹⁰⁹*

Raleigh hangja, amint az utolsó sorokhoz ért, kissé megremegett, mintha félénken várná, hogyan fogadja a mégoly szép bókot a királynő, akinek a bók szólt. Ha színlelte e félénkséget, jó érzékre vallott, ha valódi volt az érzés, nemigen indokolta semmi. A királynő valószínűleg hallotta már a részletet, mert ugyan mikor tartott sokáig, hogy ily választékos hízelt eljusson a királyi fülbe, melynek szánták? De ettől még nem kevésbé édesen csengtek, különösen ha ilyen előadó szavalta, mint Raleigh. Erzsébet, egyként elbűvölve a tárgytól, a stílustól, valamint a szavaló ifjú vitéz kecses alakjától és felhevült arcától, szemével s ujjával követte a vers ritmusát. Mikor Raleigh elhallgatott, tovább mormolta az utolsó sorokat, mintha el is felejtette volna, hogy hallják, s amikor odaért e szavakhoz:

Szűz gondolattal, szerelem nekül...

- a Temzébe ejtette Orson Pinnit királyi medveőr kérvényét, hogy keressen magának szívesebb fogadtatást Sheernessben, vagy ahová a folyó viszi.

Leicestert versengésre ösztökölte a fiatal udvaronc előadásának sikere, miként az öreg versenylő is fölkapja a fejét, ha egy tüzesvérű csikó elvágtat mellette az úton. Lakomákra, élőképekre, látványosságokra terelte a szót, és azokra az egyénekre, akik e víg szórakozásokat akkortájt látogatták. A pontos megfigyelést könnyed szatírával elegyítette, abban a helyes arányban, mely egyformán ment volt a sanda rágalomtól s az ízetlen dicsőítéstől. Pompásan hangsúlyozva utánózta a kényeskedők vagy a faragatlan emberek modorát, amitől aztán saját nemes hanghordozása és tartása kétszeresen nemes lett, mikor újra természetesen viselkedett. Külörszágok... szokásaik... életmódjuk... udvaraik szabályai... a divatok, sőt a hölgyek ruhája:

¹⁰⁹ *Szentivánéji álom.* Arany János fordítása.

e témákban mind otthonosan mozgott, és ritkán fejezte be elbeszélését anélkül, hogy ne mondjon valamilyen bókot, mindig tapintatosan és illendően, a Szűz Királynőről, udvaráról és kormányzásáról. Így folyt a társalgás a kéjutazás közben; a királyi udvartartás többi tagjai is bekapcsolódtak a vidám diskurzusba, melyet a klasszikus és modern szerzőkre vonatkozó megjegyzések élénkítettek, s a nagypolitika, meg a jó erkölcs maximáival gazdagítottak az államférfiak és tudósok, akik körben ültek, s a bölcsességet egy női udvar könnyedebb hangnemével váltogatták.

Mikor visszatértek a palotába, Erzsébet elfogadta, vagy inkább kiválasztotta Leicester karját, hogy vezesse föl a lépcsőn, ahol kiszálltak, a nagy kapuhoz. Leicesternek egyenesen úgy tetszett (bár lehet, hogy csak tulajdon fantáziája hízelgett neki), hogy a rövid úton Erzsébet kissé jobban is rátámaszkodott, mint amennyire az út csúszóssága szükségessé tette volna. Az mindenesetre bizonyos, hogy szavai és cselekedetei együttesen a kegy olyan fokát fejezték ki, amilyenre eddig még legbüszkébb napjaiban sem volt példa. Igaz, a királynő több ízben kitüntette figyelmével vetélytársát is; de olyan módon, hogy az kevésbé spontán örömből látszott fakadni, mint inkább a derék katona érdemeinek tudata kényszerítette ki belőle. És sok tapasztalt udvaronc véleménye szerint minden iránta mutatott kegyét halomra döntötte az a megjegyzése, melyet Lady Derby fülébe súgott, mondván: - Látom már, a betegség különb alkimista, mint eddig tudtam róla, hiszen jó lordom, Sussex rezes orrából aranyat csinált.

Az élc elterjedt, és Leicester gróf úgy élvezte diadalát, mint akinek a királyi kegy élete első és utolsó célja, s a pillanat mámorában elfelejtette saját helyzetének bonyodalmain és veszélyeit. Valóban, bármilyen furcsán hangzik is, e pillanatban kevesebbet gondolt a titkos frigy miatt rá leselkedő veszedelmekre, mint a kegy jeleire, melyekkel Erzsébet időről időre kitüntette az ifjú Raleigh-t. Futó kis gesztusok voltak ezek, de olyan embernek szóltak, aki különleges adottságokkal rendelkezett testben és lélekben egyaránt, olyannak, aki kecses volt, lovagias, olvasott és bátor. Az est folyamán történt egy kis incidens, ami nem került el Leicester figyelmét, és fölöttébb nyugtalanító gondolatokkal töltötte el.

A nemesek és udvaroncok, akik elkísérték a királynőt a kéjutazásra, meghívást kaptak - királyi vendégszeretettel - a palota lovagtermében rendezendő pompás estélyre. Az uralkodó ugyan nem tisztelte meg jelenlétével az asztalt, mert a Szűz Királynő a szerénységről és méltóságról alkotott elképzelésének megfelelően ilyen alkalmakkor könnyű és mértékletes vacsoráját egymagában vagy egykét kedvenc hölgye társaságában fogyasztotta el. Rövid idő múltán az udvar ismét találkozott a palota kertjében, és ekkor történt, hogy a királynő hirtelen megkérdezte az egyik hölgytől, aki mind rangban, mind kegyben közel állt hozzá, vajon hol lehet az ifjú Köpenynélküli Lovag.

Lady Paget azt válaszolta, hogy látta Raleigh urat úgy két-három perccel ezelőtt, amint a kis pavilon, azaz kéjlak ablakánál áll, amelyik a Temzére néz, és egy briliánsgyűrűvel ír az üvegre.

- Az a gyűrű egy kis emlék - mondta a királynő -; én adtam neki kárpótlásul a tönkretett köpenyéért. Jer, Paget, nézzük meg, mire használta, mert most már átlátok rajta. Csodálatosan éles elméjű és eleven szellemű fiú.

Elsétáltak a helyszínre, melytől kissé távolabb, de úgy, hogy azért odaláthasson, ott kószált az ifjú vitéz, miként a madarász figyeli a kifeszített hálót. A királynő odalépett az ablakhoz, melyre az ő ajándéka segítségével Raleigh a következő sort véste fel:

Szárnyalnék én; hanem zuhanni félek.

A királynő mosolygott, kétszer is elolvasta, először kimérten Pagetnek, majd másodszor magának.

- Szép kezdet - mondta egy-két pillanat gondolkodás után -, de úgy tűnik, a múzsa elhagyta az ifjú poétát feladatának már a legelején. Jó tréfa volna befejezni helyette, nemde, lady Paget? No, hadd lássuk rímelő készségedet.

Lady Paget, a bölcsőtől fogva prózai természet, mint minden komorna előtte s utána, lemondott a lehetőségről, hogy kisegítse az ifjú költőt.

- Hát akkor, magunkat kell feláldoznunk a múzsáknak - mondta Erzsébet.

- Senkinek a tömjénje nem lehet édesebb illatú - vélekedett lady Paget -, és Felséged úgy lekötelezi majd a Parnassus hölgyeit...¹¹⁰

- Csitt, Paget - mondta a királynő -, szentségtörő hangot használsz a halhatatlan kilencel szemben... ám, maguk is szüzek lévén, meg kell hogy könyörüljenek egy Szűz Királynőn... ezért, lássuk csak, hogy is szól az ő sora...

Szárnyalnék én, hanem zuhanni félek.

Nem lehetne a válasz (jobb híján) ez:

Ne szárnyaljon, kit nem röpít a lélek.

A komorna felkiáltott az örömtől és meglepetéstől, amint az ügyes választ hallotta; és bizony megtapsoltak már rosszabbat is, kevésbé illusztris szerzőtől.

A királynő ekképp felbátorodva, lehúzott ujjáról egy briliánsgyűrűt, és bekarcolta saját verssorát Raleigh-é alá, miközben ezt mondta:

- Adunk egy kis okot a csodálkozásra ennek a világfinak, midőn megpillantja majd, hogy párverse az ő közreműködése nélkül is kiegészült.

A királynő otthagyta a pavilont, de lassan távozott, és gyakran visszanézett, s így láthatta, amint az udvaronc felrebben búvóhelyéről, akár a bíbic, és visszalopódzik arra a helyre, ahol látta megállni a királynőt. - Azért álltam csak meg - mondta Erzsébet -, hogy lássam a haditerv sikerét -; majd jót nevetve lady Pagettel az eseten, lassan visszasétált a palotába. Mikor beértek, figyelmeztette társalkodónőjét, nehogy elárulja valakinek, hogyan segített a fiatal poétán - és lady Paget szigorú titoktartást ígért. Gyanítható, hogy Leicester esetében felmentve érezte magát, mert neki tüstént továbbadta az anekdotát, mely oly kevésbé volt arra szánva, hogy neki örömet okozzon.

Raleigh eközben visszalopódzott az ablakhoz, és megmámorosodva olvasta a bátorítást, melyet a királynő személyesen adott neki, hogy folytassa csak nagyra törő pályafutását; csatlakozott Sussexhez és kíséretéhez, akik éppen hazaindulóban voltak, és szíve az egész hajóút alatt hevesen dobogott a kielégült büszkeségtől és a jövő dicsség reményétől.

A gróf személyének kijáró tisztelet tiltotta, hogy bárminő észrevétel elhangozzék udvarbeli fogadtatásáról, míg meg nem érkeztek és össze nem gyűlt a háznép a Sayes Court-i nagyteremben; eközben pedig a lord, akit betegsége és a nap fáradalmi kimerítettek, visszavonult szobájába, és Waylandet, sikeres orvosát hívatta. Csakhogy ez utóbbit nem találták sehol, és

¹¹⁰ Parnassus hegye; a kilenc múzsa lakóhelye a görög mitológiában.

amíg némelyek katonás türelmetlenséggel keresték és szidták eltűnése miatt, a többiek körülzsongták Raleigh-t, és gratuláltak neki udvari pályafutásának szép kilátásaihoz.

Raleigh-ben volt annyi jó ízlés és ítélőképeség, hogy hallgasson a döntő epizódról, a párversről, melyhez Erzsébet kegyeskedett rímelő sort írni; elterjedtek azonban más hírek, amelyek világosan arra mutattak, hogy emelkedett a királynő kegyében. Mindenki sietett szerencsét kívánni neki felcsillanó karrierjéhez: egyesek igaz szívélyességgel, mások talán olyan reményekkel, hogy kitüntetése az övéket sietteti; legtöbben pedig ezen indítékok keverékével és azzal az érzéssel, hogy a kegy, melyben Sussex pártjának bármelyike részesül, tulajdonképpen az egész párt diadalának tekinthető. Raleigh mindenkinek a legszívélyesebben mondott köszönetet, megnyerő szerénységgel tagadva, hogy egyetlen napi kedvező fogadtatás hamarabb csinál kedvencet valakiből, mint egy fecske nyarat. De az feltűnt neki, hogy Blount nem csatlakozott a szerencsekívánókhoz, és kissé meg is sértődve látszólagos ridegségén, nyíltan feltette neki a kérdést, mi az oka.

Blount hasonló őszinteséggel válaszolt:

- Jó Walterem, én éppúgy sok szerencsét kívánok neked, mint bármelyik csörgő szarka itt, akik gratulációkat füttyörésznek, rikoltoznak a füledbe, mert jó idők ragyognak rád. De féltelek, Walter - és megtörölte becsületes szemét -, teljes szívemből féltelek. Ezek az udvari játszódások és mulatságok, szép asszonyok futó kegyei, ezek a huncutságok és semmiségek; ezek szoktak szép vagyionokat fillérekké apasztani, és csinos arcokat meg okos koponyákat a tompa tökével és éles bárdal ismeretségbe hozni.

Ezeket szólván Blount felállt, és kiment a teremből, Raleigh pedig utánanézett olyan tekintettel, melyből egy pillanatra kihunyt a bátor és lelkesült lobogás.

Ekkor lépett be Stanley a terembe, és szólt Tressiliannek:

- Uram hívja a kegyelmed Wayland szolgáját, amaz pedig az imént érkezett meg egy csónakon, és kéreti uraságodat, mert nem megy addig uramhoz, amíg nem beszélt kegyelmeddel. A fickó szerintem úgy néz ki, mintha megzavarodott volna... szeretném, ha most mindjárt megnézné.

Tressilian nyomban otthagya a nagytermet, és szólt, hogy küldjék be Wayland kovácsot egy fogadószobába, majd lámpásokat is hozatott, és bevezette oda a mestert, akinek arcán meglepetve vette észre a mély felindultság nyomait.

- Mi baj van, kovács? - kérdezte Tressilian. - Tán ördögöt láttál?

- Rosszabbat, uram, rosszabbat - felelte Wayland -, egy baziliszkuszt.¹¹¹ Hála Istennek, én pillantottam meg őt először, mert így, hogy én láttam őt és nem ő engem, kevesebbet fog ártani.

- Az Isten nevére, beszélj értelmesen - mondta Tressilian -, és mondd el, mi történt!

- Régi gazdámot láttam - felelte a mester. - Tegnap este egy itt szerzett barátom elvitt, hogy megmutassa a palota óráját, gondolván, engem érdekelnek az ilyenféle szerkezetek. És akkor az óraház melletti tornyocska ablakában megpillantom régi gazdámot.

- Bizonyára csalt a szemed - vélekedett Tressilian.

- Nem csalt az - felelte Wayland. - Aki egyszer emlékezetébe véste a vonásait, millió közül is felismerné. Fura klepetusba volt öltözve; előlem azonban nem bújhat úgy el, Istennek legyen

¹¹¹ Mesebeli szörnyeteg, mely pillantásával megöli az embert.

hála, ahogy én elbújok előle. De azért mégse kísértem a gondviselést azzal, hogy a szeme előtt maradok. Maga Tarleton,¹¹² a színész se kendőzheti el úgy az arcát, hogy Doboobie előbb-utóbb rá ne ismerjen. Holnap tágulnom kell innét, mert olyan biztos, mint ahogy most itt állunk ketten, hogy nekem halálom volna, ha a keze ügyében maradnék.

- Hát Sussex gróf? - kérdezte Tressilian.

- Őt az eddig beszédett orvosság hatására már nem fenyegeti nagyobb veszély, feltéve, hogy minden reggel bevesz egy babszemnyit a balzsamból éhgyomorra; de a visszaeséstől óvakodjék.

- És hogy védekezzék ellene? - kérdezte Tressilian.

- Csak annyi elővigyázattal, amennyivel az ördögtől is óvakodik az ember - felelte Wayland. - A lord főszakácsa maga vágja le a táplálékául szolgáló állatot, maga tisztítja meg és készítse elő, de csak olyan fűszert használjon, ami teljesen megbízható kézből származik. Az asztalnok személyesen szolgálja föl, és a főkomornyik ügyeljen rá, hogy mind a főszakács, mind az asztalnok megízlelje az ételt, amit az egyik elkészít, a másik fől szolgál. Ne használjon a lord olyan illatosítót, ami nem jól ismert kereskedőtől való; ugyanúgy kenőcsöket és pomádét sem. Semmi szín alatt ne igyon vagy egyen gyümölcsöt idegenekkel, sem délutáni szieszta közben, sem egyébként. Kiváltképp tartsa be e rendszabályokat, ha Kenilworthbe megy; betegsége s diétázása okán el fogják nézni, el kell, hogy nézzék neki e különös szokást.

- És te - kérdezte Tressilian -, te most mihez kezdesz?

- Franciaországban, Spanyolországban vagy valamelyik Indiában, a keletiben vagy a nyugatiban húzom meg magam - felelte Wayland -; inkább, mintsem kockára tegyem az életemet azzal, hogy ennek a Doboobie-nak, Demetriusnak vagy tudj' isten, minek hívja most magát, a közelében maradok.

- Ami azt illeti - mondta Tressilian -, ez most nem is jön rosszkor... úgyis el kellett volna intézned valamit Berkshire-ben, de a másik végében, nem ott, ahol ismernek; még mielőtt ez az új okod adódott volna a másutt való letelepedésre, már elhatároztam, hogy odaküldelek egy titkos megbízással.

A mester készséggel vette a megbízást, Tressilian pedig tudva, hogy Wayland ismeri nagyjából, milyen ügyben jött az udvarba, nyíltan elmagyarázta neki az egész dolgot, megemlítette a Giles Goslinggal fennálló egyezségét és elmondta, milyen vallomást tett a fogadóteremben Varney, amit Leicester is alátámasztott.

- Láthatod - tette hozzá -, hogy jelen körülményeim között ajánlatos folyton szemmel tartanom a mozdulatait ezeknek az aljas embereknek, Varneynak meg a cinkosainak, Fosternek és Lambourne-nak, valamint magának Leicester lordnak is, akiről gyanítom, hogy nemcsak a megcsalatott fél, hanem részben maga is a csaló szerepét játssza ebben az ügyben. Íme, egy gyűrű... ismertetőjelül Giles Goslingnak... és itt van hozzá arany, amit megháromszorozok, ha hűségesen szolgálsz. Eredj le Cumnorba, és nézz körül, mi hír arrafelé.

- Kétszeresen fogok igyekezni - mondta a mester -, először azért, mert nagyságodat szolgálom, aki olyan jó volt hozzám, másodszor pedig, mert elmenekülhetek régi gazdámtól, aki, ha tán nem is maga a megtestesült ördög, de mindenesetre annyi démoni gonoszság van benne, akaratában, szavában, cselekedeteiben, amennyi még nem szennyezett be embert... De azért

¹¹² Richard Tarl(e)ton (?-1588) - komikus színész és drámaíró, Erzsébet királynő udvari bolondja; Shakespeare állítólag róla mintázta Yorick alakját.

jól teszi, ha őrizkedik tőlem. Most még megszököm előle, mint eddig, de ha ezután is zaklat, én is úgy teszek, mint a skót vadmarhák,¹¹³ és gyűlöletemben, elkeseredésemben nekimegyek... Nagyságodat megkérem, nyergeltesse fel a hátslovamat. Közben átadom az orvosságot uramnak a megfelelő adagokra osztva, néhány tanáccsal egyetemben. Egészsége akkor már csak barátainak és szolgálóinak a gondoskodásától függ; a múlttól megmenekült, de vigyázzon a jövőre.

Wayland kovács el is ment búcsúlátogatásra a grófhoz, előírt neki néhány szabályt életmódjára és diétájára vonatkozóan, aztán a reggelt sem várva be, elhagyta Sayes Courtot.

¹¹³ A skóciai vadmarhák néhány fennmaradt példányát a northumberlandi Chillingham Castle-nál őrzik, Lord Tankerville birtokán. Az ember elől elmenekülnek, de ha zaklatják és követik őket, feldühödve nekitámadnak az ingerkedőknek. (*W. Scott jegyzete*)

TIZENNYOLCADIK FEJEZET

Most itt a perc: a roppant számvetés
Kezedbe adja végső összegét,
A jelek fenn győzelmet intenek,
A bolygók fénye biztatón ragyog
S hív: itt a perc!

(Schiller: *Wallenstein*. Áprily Lajos ford.)

Midőn Leicester visszatért szállására ilyen fontos és megpróbáltatásokkal teli nap után, amikor átvészelt több szélvihart, és nem egyszer súrolt különböző zátonyokat, de bárkája végül is kibontott zászlóval futott révbe, olyan fáradtságot érzett, akár egy tengerész, aki épp hogy megmenekült a vészterhes viharból. Szótlan volt, mialatt a kamarás, díszes udvari vállra-vetőjét prémes hálóköntösére cserélte, majd mikor közölte, hogy Varney úr óhajt beszélni ölordságával, a lord csak egy mogorva biccentéssel válaszolt. Varney azonban e jeladást engedélynek véve belépett, a kamarás pedig magukra hagyta őket.

A gróf némán s szinte mozdulatlanul ült székén, fejét a kezébe hajtotta, könyökével az előtte levő asztalra támaszkodott, és mintha észre se vette volna bizalmasának belépését vagy jelenlétét. Varney néhány percig nem szólt, mert tudni akarta, milyen kedély uralkodik jelenleg e lélekben, melyen aznap annyi megrázó érzelm hullámozott át. De hiába várt, Leicester néma maradt, így végül a bizalmas szolga érezte szükségét, hogy megtörje a csendet.

- Gratulálhatok lordságodnak - kérdezte - a megérdemelt győzelemhez, melyet a mai napon legfélelmesebb riválisa fölött aratott?

Leicester fölemelte a fejét, és szomorúan, de harag nélkül válaszolt:

- Te tudod legjobban, Varney, akinek a lélekjelenléte a leghitványabb és legveszedelmesebb hazugság hálójába rángatott, mily kevés ok van a gratulációra ez ügyben.

- Szememre hányja, uram, hogy az első válságos pillanatban nem árultam el a titkot, melyen szerencséje áll, s melynek megőrzését oly sokszor és oly komolyan kötötte lelkemre? Lordságod személyesen volt jelen, meghazudtolhatott volna és tönkretelhetette volna magát az igazság bevallásával; de egy hűséges szolgának bizonytalannal nem kötelessége, hogy parancsa nélkül így cselekedjen.

- Nem tagadom, Varney - mondta a gróf, miközben felállt és végigballagott a szobán -, becsvágyam lett szerelmem árulója.

- Mondja inkább, uram, hogy szerelme lett árulója nagyságának, és megfosztotta a dicsőség s hatalom olyan kilátásától, amit a világ nem kínálhat föl másnak. Azáltal, hogy a nagyra becsült hölgyet grófnéjává tette, elmulasztotta az esélyt, hogy önmaga...

Tétovázott, és úgy látszott, vonakodik befejezni a mondatot.

- Hogy önmagam mi legyek? - követelte tőle Leicester. - Mondd ki, amire gondoltál, Varney.

- Hogy önmaga KIRÁLY legyen, uram - felelte amaz -, méghozzá Anglia királya! Nem felségárulás, ha ezt mondom. Így is lett volna, ha királynőnk megszerzi, amit minden igaz alattvalója kíván neki - egy daliás, nemes és vitéz férjet.

- Képzeld, Varney - felelte Leicester. - Ráadásul eleget láttunk napjainkban ahhoz, hogy egy férfi csak irtózhassék a házassági koronától, amit felesége öléből nyer. Gondolj a skót Darnleyra.¹¹⁴

- Az!? - válaszolt Varney. - Egy tökfilkó, egy ostoba, egy elhülyült borissza, aki túrta, hogy fellőjék, mint valami petárdát ünnepnapon. Ha Máriának lett volna annyi szerencséje, hogy *akkor* lép frigyre a nemes gróffal, mikor az még hivatott volt rá, hogy megossza véle a trónt, másféle férjet kapott volna; férje pedig oly engedelmes és szerető feleséget nyert volna vele, mint a legutolsó kis földesúr asszonya, aki lóháton követi a kutyákat, és tartja férjének a kantárt, amíg nyeregbe száll.

- Lehet, hogy úgy lett volna, ahogy mondod, Varney - felelte Leicester, s elégedett mosoly futott át aggódó arcán. - Henry Darnley nem sokat értett a nőkhöz... egy olyan férfinak, aki ismeri a másik nemet, Máriánál lett volna reménye, hogy a maga ura maradjon. De nem úgy Erzsébetnél, Varney... mert azt hiszem, mikor Isten női szívet adott neki, egyben férfi fejjel ajándékozta meg, hogy uralkodhassék a szív dőreségein... Nem, én ismerem őt. Szerelmi zálogokat szívesen elfogad, hogyne, és hasonlókkal viszonozza... olvadozó szonetteket a keblébe rejt... bizony, még felel is rájuk... a gáláns udvarlást addig a pontig bátorítja, ahol már enyeltéssé lesz - de aztán *nil ultrá-t*¹¹⁵ mond mindenre, ami akkor következne, és uralkodói hatalmának egyetlen iótáját sem cserélné el Cupido és Hymen¹¹⁶ egész ábécéjéért.

- Annál jobb nagyságodra nézve, uram - mondta Varney -; azaz feltéve, hogy ilyen a természet, és nagyságod úgy gondolja, nem pályázhat a kezére. Leicester lord akkor is a kegyence, és az is maradhat, ha a cumnori hölgy szintén jelen titkolt állapotában marad.

- Szegény Amy! - mondta Leicester, és mélyet sóhajtott. - Annyira vágyik rá, hogy elismeressem Isten s ember előtt!

- No igen, de vajon teljesíthető-e kívánsága? Ez itt a kérdés - mondta Varney. - Vallási aggályait eloszlattuk: megbecsült és szeretett feleség; élvezheti férjének társaságát, valahányszor komolyabb kötelességei megengedik, hogy nejének szentelje magát. Mit kívánhat még? Egészen biztos vagyok benne, hogy egy ily gyöngéd és szerető hölgy inkább beleegyezne, hogy életét a titok ködétől körülvéve élje le (ami elvégre nem rosszabb, mint az ismeretlenség homálya, mikor Lidcote Hallban élt), semhogy egy szemernyit is csökkentse urának hírét és nagyságát azáltal, hogy időnek előtte kíván részesülni belőlük.

- Van benne valami, amit mondasz - vélekedett Leicester -; és itteni megjelenése valóban végzetes lenne. De Kenilworthben mégis mutatkoznia kell; Erzsébet nem felejtí el, hogy így rendelkezett.

- Erre a nehézségre hadd aludjak egyet - mondta Varney. - Különben nem tudom nyélbe ütni a tervet, amit már kovácsolok, és reménylem, ki fogja elégíteni a királynőt, örömet fog szerezni kegyelmes asszonyomnak, és e fatális titok mégis eltemetve marad általa... Kíván még lordságod rendelkezni velem ma este?

- Egyedül akarok maradni - felelte Leicester. - Hagyj magamra, és tedd vasládikómat az asztalra. Légy hallótávolságban.

¹¹⁴ Henry Stewart (1545-1567) - Darnley grófja, Stuart Mária unokatestvére, majd 1565-től férje: összeesküvésbe keveredett felesége ellen, ezért Mária elfogatta; edinburgh-i börtönét puskaporral felrobbantották.

¹¹⁵ Ne tovább. (latin)

¹¹⁶ A szerelem és a házasság istenei az antik mitológiában.

Varney visszavonult, a gróf pedig kinyitva szobája ablakát, hosszasan és nehéz szívvel jártatta végig merengő tekintetét a ragyogó csillagmiriádon, mely fenn hunyorgott a nyári ég pompás kárpitján. Szinte öntudatlanul törtek elő ajkáról a szavak:

- Sose volt még nagyobb szükségem rá, hogy az égi vándorok barátaimmá szegődjenek, mert földi utam sötét és bizonytalan.

Közismert, hogy a kor erősen hitt a csillagióslás csalfa jövődöléseiben, és Leicester, aki egyébként ment volt a babona általános uralmától, e tekintetben nem emelkedett kora fölé, sőt, éppen ellenkezőleg, híres volt róla, mennyire pártolja e szemfényvesztő tudomány kiválóságait. Valóban, a jövődőlő fürkészésének kíváncsisága, mely oly jellemző az emberi nemre, különösen azokban van meg, akik államtitkokkal, az udvarok veszedelmes cselszövényeivel és ármányaival foglalkoznak. Leicester most óvatos elővigyázattal, hogy meglássa, nem nyitották-e ki a ládikót, vagy nem babráltak-e a zárral, beillesztette a kulcsot az acélkazettába, ahonnan először egy zacskó aranyat vett elő, ezt egy selyemerszénybe tette, aztán egy pergament, ami tele volt írva csillagjelekkel és a horoszkóp felállításához szükséges vonalakkal meg számokkal, ezt néhány percig mereven bámulta; végül kihúzott egy nagy kulcsot, és félrevonva a tapétát, egy apró rejtekajtót tárt fel a szoba sarkában, amit kinyitott, s ekkor előtűnt mögüle egy falba vágott lépcső.

- Alasco - szólt a gróf fennhangon, de nem hangosabban, mint amit a kis toronyszoba lakója, akihez a lépcső vezetett, épp meghallhatott -, Alasco, parancsolom, jöjj elő.

- Jövök, uram - felelt egy hang felülről. Öreg ember léptei hallatszottak, amint lassan ereszkedik alá a keskeny lépcsőn, majd Alasco belépett a gróf szobájába. Kis termetű ember volt, meglehetősen hajlott korúnak látszott, mert hosszú, fehér szakálla fekete zekéjén leért egészen selyemövéig. Hajának ugyanolyan tiszteletre méltó színe volt, szemöldöke azonban feketén sötétlett, akárcsak a szúrós, átható tekintetű szempár, melyet árnyékolt, s ez a sajátság szilaj és rendkívüli kifejezést kölcsönzött az öregember fiziognómiájának. Orcája még sima és pirospozsgás volt, szeme, melyről már szóltunk, élénkségével és tekintetének vadságával egy patkányéra emlékeztetett. Modorában volt egyfajta méltóság; és a csillagok állásának magyarázója, bár tiszteletteljesen viselkedett, mégis teljesen fesztelennek tűnt, sőt oktató, parancsoló hangnemben társalgott Erzsébet első számú kegyencével.

- Prognózisod nem vált be, Alasco - mondta a gróf a kölcsönös üdvözlések után. - Lábadozik.

- Fiam - felelte az asztrológus -, hadd emlékeztesselek, hogy nem ígértem halálát; de nincs is olyan prognózis, mely az égitestekből, állásukból és konstellációjukból származik, s ne lenne alávetve az ég szándékainak. *Astra regunt homines, sed regit astra Deus.*¹¹⁷

- Mi haszna hát akkor titkodnak? - firtatta a gróf.

- Sok, fiam - felelte az öreg -, mert megmutathatja a dolgok természetes és várható menetét, bárha ezek a dolgok egy magasabb hatalomnak alárendelve történnek is. Így, ha egy pillantást vetsz a horoszkópra, amit lordságod elemzésemre bocsátott, észre fogod venni, hogy a Saturnus, mely a hatodik házban áll, szemben Marssal, amelyik visszafelé mozog az élet házában, nem jelenthet mást, csak hosszú betegséget, melynek kimenetele az ég akaratától függ, jóllehet valószínű, hogy halál következik be... Persze, ha ismerném az illető nevét is, másfajta horoszkópot állítanék fel.

¹¹⁷ A csillagok kormányozzák az embereket, de a csillagokat Isten kormányozza. (latin)

- A neve titok - mondta a gróf -; de azt el kell ismernem, hogy prognózisod nem volt egészen téves. Valóban beteg volt, igen súlyosan, ám mégsem halálosan. De fölállítottad-e újból horoszkópomat, ahogy Varney meghagyta, és kész vagy-e beszámolni róla, mit mondanak a csillagok jelen szerencsémről?

- Tudományom rendelkezésedre áll - mondta az öreg -; és íme szerencsecsillagaidnak mappája, fiam; sose ragyogtak még fényesebben ez áldott jelek, melyek életünket kormányozzák, ám a képet félelmek, nehézségek és veszedelmek is tarkítják.

- Sorsom nem is volna halandóé, ha másként lenne - mondta a gróf -; folytasd, atyám, és hidd el, olyan emberrel beszélsz, aki kész vállalni a jövőndöt cselekedve és szenvedve, ahogy angol nemeshez illik.

- Bátorságodat a cselekvésre és a szenvedésre most már magasabb szférában kell gyakorolnod - mondta az öreg. - A csillagok még büszkébb címet, még büszkébb rangot sugallnak. A te dolgod, hogy jelentésüket kitaláld, nem az enyém, hogy megnevezzem.

- Kérve kérlek, nevezd meg... parancsolom, hogy nevezd meg - mondta a gróf, miközben szemei felragyogtak.

- Nem tehetem, és nem is teszem - felelt az öreg. - A fejedelmek haragja olyan, mint az oroszlán dühe. De figyelj jól, és íteld meg magad. Ez itt Venus, emelkedik az élet házában, és Sollal, a tündöklő Nappal egyesülve árasztja ezt az arannyal elegyedő ezüstös fényt, mely hatalmat, vagyont, méltóságot ígér, mindazt, amit egy férfi büszke szíve csak kívánhat, még-hozzá oly bőségben, hogy ama régi s hatalmas Róma Augustusa sohasem hallott *haruspex*-eitől¹¹⁸ oly diadaltörténetet, mint amit e díszes szövegből az én tudományom olvashat most ki kedves fiamnak.

- Te csak gúnyolódsz velem, atyám - mondta a gróf, aki elámult a lelkes hangon, mellyel az asztrológus jóslatát ecsetelte.

- Hát gúnyolódhat az, kinek szeme a mennyen, lába pedig a sírban van? - kérdezte ünnepélyesen az öreg.

A gróf két-három lépést tett a szoba hosszában, kinyújtott karral, mintha egy fantom integető jelét követné, aki nagy horderejű tettekre hívja. Ám ahogy megfordult, hirtelen meglátta a csillagjós reászegezett szemét, amint hihetetlenül fondorlatos, átható pillantást lövell felé busa fekete szemöldökének eresze alól. Leicester gögös és gyanakvó lelke tüstént lobot vetett; a magas terem tulsó végéből az öregemberhez rontott, s csak akkor állt meg, mikor kinyújtott keze már-már lesújtott a csillagjósra.

- Nyomorult féreg! - rivallt rá. - Ha fondorkodni mersz ellenem, elevenen megnyúztatlak! Valld be, hogy felbéreltek megtévesztésemre és elárulásomra... hogy csaló vagy, én pedig ostoba prédád és zsákmányod!

Az öregben némi felindulás látszott, de nem több, mint amit gazdájának e heves kitörése a megsértett ártatlanságból kiválthatott.

- Mit jelentsen ez a fenyegetés, uram? - kérdezte. - Vagy mivel érdemeltem ki?

- Bizonyítékot követelek - tombolt a gróf -, hogy nem játszol össze ellenségeimmal.

¹¹⁸ Augustus - Gaius Julius Caesar Octavianus (i. e. 63-i. sz. 14) Róma első császára. - A római *haruspex*ek a leölt állatok beleiből jósoltak.

- Uram - felelte az öreg méltósággal -, nem szolgálhatok jobb bizonyossággal, mint amit magad választottál. E fiatoronyban töltöttem az utóbbi huszonnégy órát, míg a kulcsot te őrizted. A sötétség óráiban homályos szemeimmel az égiteketeket kémleltem, nappal pedig öreg agyamat törtem, hogy a kombinációjukból adódó számvetéseket elvégezzem. Földi étkeket nem ízleltem... földi hangot nem hallottam... Magad is tudod, hogy nem tehettem meg, amivel vádolsz... mégis azt mondom (én, aki be voltam zárva magányomba és töprengésembbe), hogy csillagod e huszonnégy óra alatt uralkodóvá lett a horizonton és vagy hamisan beszél az ég csillogó könyve, vagy hasonló fordulatnak kellett bekövetkeznie földi szerencsédben is. Ha semmi sem történt ez idő alatt, ami hatalmadat növelné és erősítené, akkor valóban csalo vagyok, s az isteni művészet, melynek először Chaldea mezein hódoltak, rút szélhámosság.

- Igaz - mondta Leicester pillanatnyi tűnődés után -, teljesen el voltál zárva... és az is igaz, hogy megtörtént a változás helyzetemben, amit szerinted a horoszkóp jelez.

- Miért hát e bizalmatlanság, fiam? - kérdezte az asztrológus intő hangra váltva. - Az égi sugallatok nem tűrik a bátortalanságot még a csillagok kedvenceitől sem.

- Nyugodj meg, atyám - felelte Leicester. - Hibáztam, hogy kételkedtem benned. Sem halandó embernek, sem égi sugallatnak, mely mindenható, nem szól többé Dudley ajka bátortalanul vagy mentegetőzve. Beszélj inkább a jelen dologról. E fényes kilátások közepette, azt mondtad, volt egy fenyegető jel. Meg tudná mondani tudományod, honnan vagy mi módon látszik e veszély közelegni?

- Tudományom - felelte a csillagjós - eddig csupán a következő választ tudja adni: A balszerencse egy ellenséges, baljós csillagállás révén, egy ifjú képében fenyeget, aki, azt hiszem, vetélytárs, hogy szerelemben-e vagy királyi kegyben, nem tudom; róla magáról sem tudok többet mondani, csak azt, hogy nyugat felől származik.

- Nyugatról... ha! - kapott a szón Leicester. - Elég... a vihar csakugyan ez égtájra kerekedik!... Cornwallból és Devonból... Raleigh és Tressilian... az egyikről jelzést is kaptam... mindkettőtől óvakodnom kell... Atyám, ha igaztalanul bántam tudományoddal, most fejedelmien kárpótollak.

Ezzel kivett egy arannyal telt erszényt a masszív ládikóból.

- Legyen kétszer annyi a jutalom, mint amit Varney ígért. Légy hűséges... légy titoktartó... teljesítsd a parancsokat, amiket főlovászmától kapsz, és ne zúgolódj egy kis elzárás meg magány miatt, amit ügyemért vállalnod kell... gazdagon kárpótollak érte... Tessék, Varney; vezesd e tiszteletre méltó férfit saját lakásodra; bánj vele mindenben figyelmesen, de ügyelj rá, hogy senkivel se válthasson szót.

Varney meghajolt, a csillagjós búcsúzóul kezét csókolt a grófnak, és követte a főlovászt egy másik szobába, ahol bor és ennivaló várt rá.

Az asztrológus hozzálátott az evéshez, ezalatt Varney nagy gonddal bezárta a két ajtót, megvizsgálta a tapétát, nehogy valami hallgatózó ólálkodjék mögötte; aztán leült a bölcssel szemben, és faggatni kezdte:

- Láttad jeladásomat az udvarból?

- Láttam - mondta Alasco, mert jelenleg ezt a nevet adták neki -, és aszerint formáltam a horoszkópot.

- És kételkedés nélkül elfogadta a gazda? - folytatta Varney.

- Nem kételkedés nélkül - felelte az öreg -, de elfogadta; és hozzátettem, mint megállapodtunk benne, hogy veszély leselkedik rá egy felfödött titokból és egy nyugati ifjútól.

- Uram félelme fog őrködni az egyik, s lelkiismerete a másik prognózis felett - mondta Varney. - De az is biztos, hogy ember még nem vállalkozott ilyen versenyre, mint ő, s ragaszkodott mellette továbbra is ilyen csökönyösen a buta skrupulusaihoz! Kénytelen vagyok saját érdekében orránál fogva vezetni! Ami viszont a te dolgaiddat illeti, csillagok bölcs magyarázója, többet mondhatok sorsodról, mint amit mappa vagy jelek mutathatnak. Azonnal távoznod kell innét.

- Nem megyek - mondta Alasco nyugősen. - Túl sokat hajszolódtam az utóbbi időben... be voltam zárva éjjel-nappal egy üres toronyszobába... élvezni akarom a szabadságomat, folytatni a stúdiókat, melyek többet érnek, mint ötven államférfi vagy kegyenc sorsa, akik csak fölszállnak és elpukkannak, buborék gyanánt, az udvar levegőjében.

- Ahogy tetszik - mondta Varney gúnyos mosollyal, ami a megszokás révén állandósult vonásain, s ami egyébként a festményeken a sátán ábrázatának egyik fő sajátága. - Ahogy tetszik - mondta -; élvezd csak nyugodtan a szabadságodat, meg a stúdiókat, míg Sussex híveinek törei össze nem csendülnek zekéd alatt és bordáidon. - Az öregember elsápadt, Varney pedig folytatta. - Nem tudod, hogy vérdíjat tűzött ki annak a gaz sarlatán és méregkeverő Demetriusnak a fejére, aki bizonyos drága fűszereket adott el őlordsága szakácsának?... Mi az? Sápadozol, öreg cimborá? Látod már a balvégzetet az élet házában?!... Na ide figyelj, leküldünk egy ódon vidéki házamba, ott együtt leszel egy bakancsos rabszolgával, akiből alkímiával aranydukátokat csinálhatsz, mert művészeted csak ilyen varázslatokra alkalmas.

- Nem igaz, ocsmány szájú hengeő - mondta Alasco tehetetlen dühében remegve -; mindenki tudja, hogy közelebb jutottam a fémek átváltoztatásához, mint a titkos tudomány bármelyik ma élő művelője. Nincs a világon hat kémikus se, aki birtokában volna az elixírhez olyan közel álló...

- Ugyan már - szakította félbe Varney -, mit jelentsen ez, az ég szerelmére? Tán nem ismerjük egymást eléggé? Szerintem te tökélyre vitted, olyannyira tökélyre vitted művészetedet a csalás titkában, hogy miután az egész emberi nemre kiterjesztetted, utoljára, bizonyos fokig, magad is hatalmába kerültél, és anélkül, hogy megszűnnél másokat lóvá tenni, tulajdon magadat is sikerült lóvá tenned a fantáziáddal. Ne restelld, ember, hisz tudós vagy, és klasszikus vigaszt találhatsz:

*Ne quisquam Aiace[m] possit superare nisi Ajax.*¹¹⁹

Senki más nem tehetett bolonddá, csak saját magad; te pedig bolonddá tetted a Rózsakereszt egész testvériségét, akik közül egyik se mélyült el úgy a titokban, mint te. De hallgass csak ide; ha biztosabban hatott volna a szer, amivel Sussex húslevesét fűszerezték, többre tartanám a kémiádat, amivel úgy hengegsz.

- Kérges lelkű gazember vagy, Varney - felelte Alasco -, sokan megtesznek olykor olyan dolgot is, amiről beszélni se mernek.

- És sokan beszélnek róla, akik meg se merik tenni - mondta Varney -; de ne mérgeledj... nem veszekszem veled... Különben még kénytelen volnék egy hónapig tojásan élni, hogy nyugodtan ehessenek. Mondd meg nekem, de tüstént, miként történhetett, hogy e nagy alkalommal cserbenhagyott a tudományod?

¹¹⁹ Ajaxot ne akadhasson ki legyőzi, csak Ajax. - Ovidius: *Átváltozások*, XIII. Devecseri Gábor fordítása.

- Sussex gróf horoszkópja azt mutatja - felelt a csillagjós -, hogy az emelkedésben levő csillag jele...

- Hagyd ezt a halandzsát - mondta Varney -, azt hiszed, a gazdával beszélsz?

- Bocsánatot kérek - mondta az öreg -, és esküszöm, hogy egyetlen orvosságot ismerek csak, ami megmenthette a gróf életét; minthogy pedig rajtam kívül teremtettt lélek nem ismeri az ellenszert Angliában; sőt, mivel a hozzávalók, kivált az egyik, aligha szerezhető be, föl kell tennem, hogy megmenekülése a tüdő és más nemes részek oly kivételes erejének köszönhető, melyre nem volt még példa egyetlen porból vétetett emberi testben sem.

- Beszéltek valamit egy kuruzslóról is, aki kezelte - jegyezte meg Varney pillanatnyi tűnődés után. - Bizonyos vagy benne, hogy senki sem akad Angliában, aki ismerné titkodat?

- Egy ember volt csak - mondta a doktor -, hajdani inasom, aki ellophatta tőlem, néhány más műhelytitokkal együtt. De légy nyugodt, Varney úr, nem szoktam hagyni, hogy ilyen befurakodók árthassanak a vállalkozásomnak. Nem üti bele többé titkaimba az orrát, arról biztosíthatlak; legjobb tudásom szerint ugyanis tüzes sárkány szárnyain szállt a mennybe... béke poraira!... De ezen a rejtkehelyen berendezhetem-e majd a laboratóriumomat?

- Egész műhelyed lesz, ember - mondta Varney -, mert egy nagytiszteletű apát, aki kénytelen volt átengedni a kastélyt a goromba Harry királynak¹²⁰ és néhány udvaroncának, jó sok esztendővel ezelőtt, egy teljes vegyészberendezést tartott, amit ott kellett hagynia az utódoknak. Te majd birtokba veszed, és fűjtathatsz, tüzelhetsz, sokasíthatsz, míg a zöld sárkányból aranylúd nem lesz, vagy nem is tudom, hogy mondja legújabbban a nagybecsű testvériség.

- Igazad van, Varney úr - mondta az alkimista összeszorított fogait csikorgatva -, még ha meg is veted az észet és az értelmet, akkor is igazad van. Mert amit gúnyolódva mondasz, az könnyen megeshet a józan valóságban, még mielőtt újra látnánk egymást. Ha a régi korok legtiszteletreméltóbb bölcsei igazat beszéltek... ha saját korunk legtanultabb elméi helyesen értettek... ha engem mindenütt, ahol utazásaim során megfordultam, Németországban, Lengyelhonban, Itáliában és a messzi Tatarországban, úgy ismertek el, mint aki előtt a természet föllebbentette legféltveőrözöttebb titkait... ha úgy elsajátítottam a zsidó kabala legtitkosabb jeleit és varázsigeit, hogy a zsinagógában a legőszebb szakáll letörölte előttem a port a lépcsőről... ha mindez így van, és már csak egy lépés van hátra... egy kis lépés... hosszú, elmélyült, sötét és föld alatti kutatásaim és ama vakító fénysugár között, mely egyenest a bölcsőjünkben mutatja meg a természet leggazdagabb és legpompásabb termékeit... egyetlen lépés a függés és az uralkodó hatalom között... egyetlen lépés a szegénység és oly roppant gazdagság között, aminőt a föld e nemes titok nélkül nem tud előteremteni az Ó- s az Újvilág valamennyi bányájából sem... ha mindez így áll, nem érthető-e, hogy ennek szentelem jövődő életemet, biztonságomat, hogy a dolgos türelem rövid időszaka után fölébe emelkedjek a kegyencektől és a kegyencek kegyenceitől való hitvány függésnek, mely most rabságában tart?

- Bravó! bravó! derék atyám - mondta Varney, szokásos kaján mosolyával -; ám a bölcsek követ közelítő mindeme igyekezeted nem facsar ki egyetlen koronát sem lord Leicester erszényéből, még kevésbé Richard Varneyéből... *Nekünk* földi és megfogható szolgálatokra van szükségünk, ember, és nem törődünk vele, kit tudsz elszédíteni filozofikus sarlatánsággal.

- Varney fiam - mondta az alkimista -, a hitetlenség, mely jeges köd gyanánt vesz körül, elhomályosította éleslátásodat, s eltakarta előled azt, ami buktató a bölcsnek, ám annak, aki

¹²⁰ VIII. Henrik, aki 1533-ban az angol egyházat elszakította a pápától, és a szerzetesrendek feloszlátása után az egyházi birtokokat elkobozta.

alázatosan keresi a tudást, oly világosan adja a leckét, hogy egyvégtiben elolvashatja. Gondolod, hogy nincs módja a tudománynak megjavítani a természet tökéletlen elegyeit a nemesfémek öntése terén, ugyanúgy, miként tökéletesíteni tudunk egyéb műveleteket, példának okáért a kiköltést, a lepárlást, az erjesztést és hasonló közönséges folyamatokat, melyek révén életre keltjük az öntudatlan tojást, tisztaságot és erőt nyerünk a zavaros seprőből, vagy mozgásba hozzuk egy henye folyadék tehetetlen anyagát?

- Ezt már mind hallottam - mondta Varney -, és szívem rendíthetetlen az efféle ámítással szemben, mióta húsz jó aranyat küldtem (istenuccse, éretlen volt még elmém) a nagy titok megfajtására, ami Isten segítségével mind eltűnt, *in fumo*.¹²¹ E pillanat óta, mikor megfizettem szabadságomért, nem vagyok hajlandó se kémianak, se csillagjóslásnak, se tenyérjóslásnak, se másféle okkult tudománynak, legyen bár olyan titkos, akár a pokol, megoldani a pénzes zacskóm fűzőjét. Ezzel szemben viszont legkevésbé sem vetem meg a Szent Miklós mannáját, olyannyira, hogy nem is lehetek meg nélküle. Első feladatod az legyen, mikor lekerülsz magányos kis búvóhelyemre, hogy készíts belőle egy keveset, aztán csinálhatsz annyi aranyat, amennyit akarsz.

- Abból a szerből nem csinálok többet - mondta az alkimista eltökélten.

- Akkor - felelte a főlovász - fölakasztanak azért, amit már csináltál, s ezzel a nagy titok örökre elvesz az emberiség számára... Ne tégy ily méltánytalanságot az emberi nemmel, jó atyám, hanem hajolj meg szépen sorsod előtt, s készíts nekünk vagy két unciát ebből a szerből, ami legföljebb egy-két embernek árthat, de azáltal egy élethosszat nyerünk az univerzális gyógyszer felfedezésére, mely egyszeriben eltöröl minden földi nyavalyát. Vidulj már föl, te komor tudós, és mindenek közt legmelankolikusabb majom! Nem magad mondtad-e, hogy orvosságodnak kis adagban bevéve szelíd hatása van, ami semmiképp sem veszélyezteti a szervezetet, csak levertséget, hányingert, fejfájást okoz, meg kedvetlenséget minden helyváltoztatással szemben, sőt olyan kedélyállapotot, ami visszatartana egy madárkát attól, hogy kirepüljön a kalitkából, még ha az ajtó nyitva áll is?

- Ezt mondtam, és így igaz - felelte az alkimista -; ilyen hatással jár, és a madár, ha ekkora adagot kap belőle, egy ideig bágyadtan gubbaszt ülőrúdján, eszébe sem jut a szabad kék ég vagy a szép zöld erdő, világítsák meg bár az előbbi a kelő nap sugarai, vagy visszhangozzék a másik a berek valamennyi tollas lakójának újonnan felcsendülő dalától.

- És mindeközben élete nincs veszélyben? - kérdezte Varney némi aggodalommal.

- Nincs, ha az adagot és a mértéket nem lépik túl; és ha mindig a közelben tartózkodik valaki, aki ismeri a manna természetét, hogy figyelje a tüneteket, és szükség esetén segítségére siessen.

- Te fogod intézni az egészet - mondta Varney -; fejedelmi jutalom üti a markod, ha örködsz az idő és a mennyiség fölött, és nem léped túl a kellő adagot a kis bolond egészségének ártalmára... máskülönben büntetésed is példás lesz.

- A *kis bolond* egészségének ártalmára! - visszhangozta Alasco. - Egy asszony tehát, akin tudományomat alkalmaznom kell?

- Dehogy, te ostoba - felelte Varney -, nem mondtam, hogy madár? Egy szelídített kenderike, akinek az éneke eltérítené útjából a lecsapó sólymot is... Látom, felragyog a szemed, és tudom, hogy nem is olyan fehér még a szakállad, mint amilyenné a mesterség tette - *ezt*

¹²¹ A füstben. (latin)

legalábbis sikerült ezüstté változtatnod. De figyelj a szavamra, ez nem neked való játszó-pajtás. Ez a kalitkában tartott madárka nagyon becses valakinek, aki nem tűr vetélytársat, legkevésbé olyat, mint te, ezért az egészségét mindenekfölött óvni kell. De most odarendelték azokra a kenilworthi multságokra, és módfelett fontos, módfelett szükséges, módfelett parancsoló, hogy ne repüljön el oda. E szükségéről és okairól neki nem kell tudnia, mert feltételezhető, hogy vágyai szembeszállnának minden ésszerű okkal, mely azt diktálná, hogy maradjon otthon.

- Ez csak természetes - mondta az alkimista furcsa, torz mosollyal, amely mégis több emberi érzést árult el, mint az a közönyös és révedező tekintet, melyet ábrázata eddig kifejezett, s mely egészében valami távolabbi világra látszott utalni, mintha gazdája észre sem venné az őt körülvevő valóságot.

- Úgy van - mondta Varney -; ismered jól a nőket, bár lehet, hogy régen voltál már velük társalgó viszonyban. Szóval hát nem szabad neki ellentmondani, de a kedvére tenni sem. Érts meg: egy könnyű betegség, ami elég ahhoz, hogy elvegye a kedvét mindenféle utazástól, és bölcs jóindulatodból annyi, hogy segítségül hívjon, amikor is te nyugodt otthoni pihenést ajánlasz neki... egyszóval mindez jó szolgáltatnak minősülne, és így is jutalmaznának meg érte.

- Az élet házához nem kell nyúlnom? - kérdezte az alkimista.

- Ellenkezőleg, bitóra juttatunk, ha hozzányúlsz - felelte Varney.

- Továbbá - tette hozzá Alasco - lehetőséget kell kapnom, hogy foglalkozhassam a mesterségemmel, és ha rájönnek, rejtekhelyet vagy menekülési lehetőséget.

- Mindent, mindent megkapsz, te, az alkímiát kivéve mindenben hitetlen... Minek nézel te engem?

Az öregember felállt, és magához véve a gyertyát, a szoba végébe ment, ahol egy ajtó nyílt egy kis hálószobába, mely az ő számára volt fenntartva. Az ajtónál visszafordult, és lassan megismételte Varney kérdését, mielőtt válaszolt volna rá.

- Hogy minek nézlek téged, Richard Varney? Hát gonoszabb ördögnek, mint amilyen magam voltam. De kelepcebe csaltál, és szolgálnom kell téged, míg a büntetésemet le nem töltöm.

- Jó, jó - felelte türelmetlenül Varney -, pitymallatkor kelj föl. Meglehet, hogy nem is lesz szükségünk a szeredre... Ne csinálj semmit, amíg le nem megyek. Michael Lambourne majd elvisz a rendeltetési helyedre.^{VII}

Mikor Varney hallotta az alkimista ajtajának csukódását és a retesz gondos bekattanását, odalépett, és hasonló gonddal bezárta az ajtót kívülről is, majd kivette a kulcsot a zárból, és magában ezt dörmögte:

- *Nálad* gonoszabb, te méregkeverő sarlatán és bűbájos, aki ha nem az ördög alázas szolgája vagy, csak azért nem, mert még neki se kell ilyen inas! Én halandó ember vagyok, és halandó eszközökkel igyekszem kielégíteni szenvedélyeimet, valóra váltani céljaimat. De te egyenest a pokol vazallusa vagy... Hé, Lambourne! - kiáltott egy másik ajtó felé, mire megjelent Michael piros képpel és bizonytalan léptekkel.

- Te részeg vagy, gazember! - támadt rá Varney.

- Kétségkívül, nemes uram - felelt Michael, aki egy csöppet sem jött zavarba -, mindnyájan ittunk egy jót a nagy nap dicső eseményeire, a nemes Leicester lordra és vitéz főlovászára. Még hogy részeg! Ezer kartács és bomba, aki nem hajt fel egy tucat áldomást ilyen este, az utolsó fráter, hitvány csaló, és lenyeletek vele vagy hat hüvelyket a törömből!

- Ide süss, gazfickó - mondta Varney -, józanodj ki nekem, de menten, mert parancsolom. Tudom, hogy le bírod vetni ezt a részeg baromságot tetszésed szerint; és ha nem, annál rosszabb rád nézve.

Lambourne lehorgasztotta a fejét, kiment a szobából, majd két-három perc múlva visszatért normális ábrázattal, rendbe szedett hajjal és ruhával és általában oly más lényként előző magához képest, mintha az egész embert kicserélték volna.

- Kijózanodtál, és képes vagy fölfogni, amit mondok? - kérdezte vészjóslóan Varney.

Lambourne bólintott.

- Azonnal le kell menned Cumnorba a tiszteletre méltó mesterrel, aki amott alszik a kis boltíves szobában, itt a kulcs, hogy idejében felkölthesd. Vegyél magad mellé egy megbízható fickót is. Bánj jól a mesterrel az úton, de ne hagyd elszökni. Lődd le pisztollyal, ha megpróbálja, és én fedezlek. Leveleket küldök veled Fosternek. Adja át a doktornak a keleti szárny alsó helyiségeit, ahol használhatja a régi műhelyt és a szerszámokat. A hölgyel nem érintkezhet, csupán úgy, ahogy majd meghagyom - csak megzavarná a fejét, ha látná a bölcs mesterkedéseket. A kastélyban várod be további rendelkezéseimet; és ha kedves az életed, óvakodj a söröskancsótól meg a gugyisflaskótól. Cumnorban egy szippantást se szívhat senki a külső levegőből.

- Elég, lordom... azazhogy nagyságos uram... reménylem, hamarost nagyságos lovag uramnak szólíthatom. Feladatot adott nekem és felhatalmazást. Az egyiket végrehajtom, a másikkal nem élek vissza. Pitymallatkor nyeregben leszek.

- Tégy úgy, és érdemeld ki a dicséretet... Maradj, még mielőtt kimégy, tölts nekem egy kupa bort... de nem abból a flaskóból, hé - tette hozzá, mikor Lambourne abból akart tölteni, amit Alasco félig meghagyott -, hozz egy másikat.

Lambourne engedelmeskedett, és Varney, miután kiöblítette száját az itallal, megivott egy teli kupát, majd kezébe véve a lámpát, távozóban megjegyezte:

- Különös... nálam kevésbé senki se lehet a fantázia rabja, mégis, ha néhány percig beszélek ezzel az Alascóval, mintha kalcinált arzén gőze ülné meg a számat és a tüdőt... bah!

Ezzel kiment a szobából. Lambourne még ott téblábolt, hogy ihasson egy kupával az újonnan felbontott palackból.

- A Szent János-hegyről való - mondta, amint elmélázott egy korty után, hogy a zamatát ízlelgesse -, és igazi ibolyaillata van. De most le kell mondanom róla, hogy egyszer majd kedvemre iszogathassam. - Azzal fölhajtott egy nagy pohár vizet, hogy elnyomja a rajnai szagát, lassan az ajtó felé indult, megállt, majd nem bírván ellenállni a kísértésnek, visszasetett, és még egy jót húzott a borospalackból, csak úgy, mellőzve a kupa fölösleges ceremóniáját.

- Ha nem volna ez az átkozott szokásom - mondta -, fölkapaszkodhatnék én is oda, ahová Varney. De ki tud kapaszkodni, ha a szoba úgy forog vele, mint egy szélkakas? Bár messzebb esne, vagy keservebb volna az út a kezemtől a számig!... De holnap nem iszom semmit, csak vizet... semmit, csak tiszta vizet.

TIZENKILENCEDIK FEJEZET

PISTOL: És boldog napok újságját hozom
És aranykort s becses jó híreket.

FALSTAFF: Kérlek, közöld őket úgy,
ahogy világfihoz illik.

PISTOL: Fityiszt csak az aljas világfiaknak!
Afrikáról van szó s aranynapokról.

(*IV. Henrik*, II. rész. Vas István ford.)

A cumnori Fekete Medve ivója, ahová történetünk fonala most visszatér, aznap este, melyről szólunk, nem közönséges vendégkoszorúval büszkélkedhetett. A szomszéd faluban vásár volt, s az abingdoni rőfös az olvasó előtt ismeretes többi személyiséggel egyetemben, mint Giles Gosling barátai és törzsvendégei, már megalakították szokásos kompániájukat az esti tűz körül, és a nap híreiről tereferéltek.

Egy eleven, izgő-mozgó, dévaj kedvű fickó kötötte le jobbra a társaság figyelmét, aki málhájából és rézszegekkel kivert rőfös rúdjaiból ítélve Autolycus¹²² hivatását üzte, és az est egyik fénypontja volt. Nem szabad elfelejtenünk, hogy az akkori időkben a vándorkereskedőknek jóval nagyobb jelentőségük volt, mint a mi korunk elkorcsult, lesüllyedt házalóinak. Akkortájt csaknem teljesen e vándorló árusok bonyolították le vidéken a kereskedelmet, kivált a női ruhákhoz szükséges finomabb kelmékkel, és ha egy ilyen kereskedő málhás lovával, méltóságának teljében megérkezett valahová, ugyancsak fontos személy volt, és méltó társaság a legtehetősebb kisbirtokosnak vagy parasztgazdának is, akivel vándorlása közben összehozta a véletlen.

A szóban forgó kereskedő tehát élénk és fesztelen módon vett részt a vigadozásban, amitől csak úgy reszkettek a cumnori víg Fekete Medve gerendái. Rámosolygott a bájos Cicely kisasszonyra, hahotázott a gazdával, és tréfát űzött a piperkőc Goldthred úrból, aki ha nem is egészen jókedvéből és önszántából, aznap este a tréfák céltáblája volt. Tüzes vitatkozásba merült az árussal a spanyol harisnyának a fekete gascoigne-i nadrággal szembeni előnyeiről, és a gazda épp az imént intett szemével a körülötte ülő vendégeknek, mintha azt mondaná: „Mindjárt lesz min derülniük, urak”, mikor patacsattogás hallatszott az udvarról, valaki nagy hangon a lovászt hívta, megtoldva szavát a legújabb divat szerinti káromkodással, invokációja alátámasztására. Hanyatt-homlok inalt erre kifelé lovász Will, a csapos John és a fogadó egész legénysége, akik besompolyogtak különböző őrhelyeikről az ivóba, hogy fölszedegessék a vigalom morzsáit, melyek csak úgy röpködtek a vendégek körül. Kisietett az udvarra gazd-uram is, hogy illőképp üdvözlje új vendégeit; majd nyomban visszatért, bevezetvén az ivóba kiváló unokaöccsét, Michael Lambourne-t, aki már tisztességesen be volt rúgva, és a kíséretében levő asztrológust. Alasco, jöllehet megmaradt kis öregembernek, ruháját lovaglőöltözetre váltva, megnyirbált szakállával és szemöldeivel legalább húsz évet fiatalodott, és amolyan mozgékony hatvanasnak vagy kissé idősebbnek látszott. Jelen pillanatban rendkívüli aggodalom gyötörte, mert előzőleg váltig huzakodott Lambourne-nal, hogy ne térjenek be a fogadóba, hanem folytassák útjukat egyenesen a végcélig. Lambourne-nal azonban nem lehetett bírni.

¹²² Shakespeare *Téli rege* c. színművének egyik alakja: lecsúszott udvaronc, vándor házaló.

- A rákra és a bakra - harsogta -, meg az egész égi armádiára... meg hozzá még azokra a csillagokra, amiket a tulajdon két szememmel láttam ragyogni a déli égboltozaton, s melyekhez képest ezek az északi hunyorgók csak krajcáros gyertyák... nem leszek én barátságtalan senki kedvéért se... megállok már itt, és üdvözlöm derék nagybátyámat... Jesszus! Hogy a jó rokonvért valaha is elfelejtsük, barátaim... Egy gallonnal a legjobból, bátya, és igyon mindenki a nemes Leicester gróf egészségére!... Micsoda! Hát nem beszélgetünk egy jót, nem újítjuk fel a régi barátságot?... Nem beszélgetünk, kérdem?

- Szíves örömet, atyámfia - felelte a gazda, aki láthatóan szeretett volna szabadulni tőle -; de állod-e aztán a számlát ennyi jó itókáért? - E kérdésre már sok vidor borisszának lelohadt a kedve, de Lambourne lelkének eltökéltségét ez sem rendítette meg.

- Azt kérded, bírom-e, bátya? - azzal előhúzott egy marék arany- meg ezüstérmét. - Kérdezd meg Mexikót és Perut, kérdezd meg a királynő kincstárnokát... Isten óvja őfelségét! Jó uram jó úrnőjét!

- Jól van, öcsém - mondta a kocsmáros -, nekem az a hivatalom, hogy eladjam a bort annak, aki meg tudja fizetni. Csapos Jack, láss a dolgod után. Hanem az már igaz, Mike, szeretném, ha magam is olyan könnyűszerrel tudnék pénzhez jutni, mint te.

- Nézd csak, bátyám - felelte Lambourne -, elárulok neked egy titkot. Látod ezt a vénecske fickót itt velem? Olyan öreg és aszott krampusz, hogy sose aprított még az ördög ilyet a zabkásájába, és lám mégis, köztünk legyen mondva, valóságos Potosi¹²³ van a fejében. Az ám, az árgyélusát! Ez gyorsabban csinál aranydukátokat, mint ahogy én káromkodok.

- Nekem ugyan nem kell egyetlen aranya se, Michael - mondta a kocsmáros -, tudom én, mi jár annak, aki a királynő pénzét hamisítja.

- Szamár vagy, bátyám, akármennyit éltél... Ne húzgáld a kabátomat, doktor, te is szamár vagy... úgyhogy, lévén mindketten szamarak, megmondom nektek: csak képesen beszéltem.

- Megörült? - kérdezte az öreg. - Belebújt magába az ördög? Nem hagyja, hogy eltűnjünk innét, mielőtt mindenkinek fölhívja ránk a figyelmét?

- Mit mondasz? - kérdezte Lambourne. - Ebben most tévedsz; senki se fog téged látni, ha én mondom... Hé, urak, ha valaki rá mer nézni erre az öreg úriemberre, kivágom a szemit a törömmel!... Na most már ülj le, öreg cimborá, és vidulj fel... ezek az én szerelmes barátaim... régi pajtásaim, akik nem árulnak el senkit.

- Nem volna jobb, ha egy külön szobában telepednétek le, öcsém? - invitálta Giles Gosling. - Különös dolgokat beszélsz - tette hozzá -, és mindenütt vannak besúgók.

- Nem törődöm velük - mondta a nagyvonalú Michael -, besúgók? Piha! Én a nemes Leicester gróftól szolgálom... Itt jön a bor. Vidd körbe, Flaskó úr, nagy ivászat legyen Anglia virágának, a nemes Leicester grófnak az egészségére! Mondom, a nemes Leicester grófra! Aki pedig nem ért egyet velem, az Sussex disznaja, és térdre hullva fogja inni az áldomást, mert le találom csapni a tomporát, és fölfüstölöm sonkának.

Senki se vonakodott a félelmetes fenyegetéssel körített áldomástól, és Michael Lambourne, akinek részeg kedélyét persze nem apasztotta az újabb vedelés, ugyanilyen szilaján folytatta; felújította ismeretségét azokkal a vendégekkel, akiket már ismert, és olyan fogadtatásra talált náluk, melyben most jó adag félelemmel vegyes tisztelet érződött; hiszen a kegyenc gróf

¹²³ Kincseiről híres dél-amerikai város.

legkisebb szolgálja is elég volt hozzá, kivált az ilyen ember, mint Lambourne, hogy - érthető okoknál fogva - kiváltsa egyiket is, másikat is.

Eközben az öregember, látván útimarsalljának zabolátlan kedvét, nem győzködött vele tovább, hanem behúzódott a leghomályosabb sarokba, egy kevés bort kért, ami mellett mintha elszunyókált volna, a lehető legjobban kivonván magát a közfigyelemből, és tartózkodva mindentől, ami eszébe juttatná létezését útitársának, ki ekkor már bizalmas beszélgetésbe merült régi pajtásával, az abingdoni Goldthreddel.

- Ne higgy többet a szavamnak, nagyszájú Mike - mondta a rőfös -, ha nem örülök neked úgy, ahogy csak vevő pénzének örülhet az ember! Hisz te most már szépen becsempészheted a barátodat valami élőképbe vagy egyéb mulatságra, Mike; bizony ám, vagy lefogadom, megteheted, hogy ha erre jár éppen a tiszteletre méltó lord és akar egy spanyol nyakfodrot vagy más effélét, fülébe súghatsz, hogy „Van itt nekem egy régi barátom, az ifjú Lawrence Goldthred Abingdonban, az olyan pompás portékát tart, batisztot, muszlint, gyolcsot, miegymást... és olyan helyre legény ám, mint akárki Berkshire-ben, és kiáll az lordságodért minden hozzá mérhető fickóval”... meg mondhatod azt is...

- Mondhatok én száz sz...os hazugságot is, rőfös - felelt Lambourne -, az ember csak nem sajnál egy jó szót a barátja érdekében!

- Egészségedre, Mike, tiszta szívemből kívánom - mondta a rőfös -; és elmondhatom az igazat az új módiról is. Itt volt az előbb egy zsvány vándoráros, hát nem az egekig magasztalja az ósdi spanyol harisnyát a gascoigne-i nadrággal szemben, pedig te is látod, milyen jól kiemeli a francia nadrág a lábszárat meg a térdet, ha színes harisnyakötő és hozzáálló csipke díszíti.

- Kitűnő, kitűnő - válaszolta Lambourne -, hisz a löttyedt combod úgy néz ki azon a hasított kanavásznon meg a muszlinon keresztül, akár az asszonyok guzsalya, mikor a lenszösz már félig lefogott róla!

- Hát nem ezt mondtam? - kérdezte a rőfös, kinek sekély esze most túláradt az örömtől. - Hol van, hol az a haramia árus?... Mintha egy árus lett volna itt az előbb... Gazduram, hová az ördögbe lett az az árus?

- Ahol okos embernek lennie kell - replikázott Giles Gosling -; szépen bezárkózott a szobájába, átszámolja a mai bevételeket, és készül a holnapi útra.

- Kötelet a hitvány kócnyalónak! - tüzelt a rőfös. - De igaz is, nagy jótétemény volna, így szabadítani meg a portékájától... egy csomó házaló szatócs, csak kóborolnak az országban, és ártanak a rendes kereskedőknek. De vannak még tisztességes emberek Berkshire-ben, gazduram... a maga házalója találkozhat eggyel Maiden Castle-nál.

- Hogyne - felelte a gazda nevetve -, de aki találkozik vele, emberére akad ám... szép szál legény ez a házaló.

- Méghogy? - kérdezte Goldthred.

- Méghogy? - kérdezte vissza a fogadós. - Az ám, a hétszázát... szakasztott az a fajta árus, aki olyan kutyaül megadta a zsvány Robin Hoodnak is, mint a nóta mondja:

*Kardot Robin éles-hegyest,
Az árus is kiránt,
S kezében a fűrge penge fest
Vörösre egy zsványt.*

- Szél verje össze a bokáját a gaz himpellérnek - mondta a rőfös -, ha ilyen fajta, akkor nem sok tiszteletet lehet elvárni tőle... Most pedig mondd meg nekem, Mike, derék Mike-om, hogy s mint szolgál a hollandi vászon, amit nyertél tőlem?

- Nagyon jól, mint láthatod Goldthred úr - felelte Mike -, ihatsz is, amennyi beléd fér, a bánatpénzedért... Tölts a kancsóba, csapos.

- Több hollandit, azt hiszem, nem fogsz ilyen fogadáson nyerni, Mike barátom - mondta a rőfös -, mert a mogorva trubadúr, Tony Foster szid ám téged, mint a bokrot, és esküdjik, hogy nem fogsz többet az ajtajára árnyékot vetni, hisz a káromkodásaid leviszik a tetőt egy rendes keresztény házáról.

- Ezt mondja, a nyafogó, képmutató zsugori? - bömbölte Lambourne. - Hát akkor le fog jönni ide, és megkapja a parancsaimat itt, a nagybátyám fedele alatt, még ezen az áldott napon! És olyan fekete sanctust kanyarítok el neki, hogy álló hónapig azt fogja hinni, az ördög cibálja a kabátszárnyát, csak azért, mert meghallgatta.

- Na most már a boroskancsó beszél belőled, tanúk vannak rá! - mondta a rőfös. - Hogy Tony Foster majd úgy táncol, ahogy te fütyülsz!... Jaj, szegény Mike, eredj, feküdj le, aludd ki magad.

- Majd megmutatom én neked, te lóképű szélhámos! - kiabálta ingerülten Michael Lambourne. - Ötven angyalos tallért teszek a boltod első öt polca ellenében a vakablaktól fölfelé, minden rajtuk levő holmival együtt, hogy Tony Foster itt lesz, ebben a kocsmában, mielőtt három rundot innánk.

- Ekkora összegben nem fogadok - mondta a rőfös, kissé kijózanodva az ajánlattól, mely Lambourne részéről boltja titkos zugainak túlságosan alapos ismeretéről árulkodott -, ekkora tétet nem állok - folytatta -, de öt tallért én is fölteszek, ha akarod, a te ötöd ellenében, hogy Tony Foster nem hagyja el a hajlékát, és nem jön le egy sörcsarnokba imaidő után, se neked, se senki másnak a kedvéért.

- Helyes - felelte Lambourne. - Tessék, bátyám, tartsd a tétet, és küldd el valamelyik ifjú hordónyitogatódat, valamelyik csaposinast azonnal a kastélyba, adja át ezt a levelet Foster uraságnak, és mondja meg, hogy én, a puszipajtása, Michael Lambourne beszélni szeretnék véle egy fontos ügyről, itt, a nagybátyám kastélyában... Uccu neki, gyerek, mert lemenőben a nap, és a nyomorult a tyúkokkal fekszik, csak hogy takarékoskodjon a faggyúval, pfuj!

Nem sok időbe tellett - mialatt az ivászat és bolondozás tovább folyt a fogadóban -, s már vissza is érkezett a küldönc azzal a válasszal, hogy Foster úr azonnal jön.

- Nyertem, nyertem! - ujjongott Lambourne, és máris rávetette magát a tétre.

- Majd ha itt lesz, légy szíves - lépett közbe a rőfös.

- De az angyalát, hisz a küszöbön áll - felelte Michael. - Mit szólt rá, gyerek?

- Uraságod engedelmével - mondta a küldönc -, kinézett az ablakon, a kezében rövid muskéta volt, és mikor elmondtam az üzenetet, nagy félelemben és remegve, ő csak savanyú képet vágott, és azt mondta, hogy uraságod elmehetne az alvilági régiókba.

- Vagyis a pokolba, gondolom - mondta Lambourne -, ő oda szokott irányítani mindenkit, aki nem a nyájból való.

- Pontosan így mondta - felelt a fiú -, csak azért használtam a másik szót, mert költőibb.

- Tehetséges ifjú - állapította meg Michael -, majd kapsz egy kortyot, hogy megnedvesíthesd a költői sípodat... És aztán mit szólt Foster?

- Visszahívott - felelte a fiú -, és azt az üzenetet hagyta, hogy uraságod elmehet hozzá, ha van valami mondanivalója.

- És azután?

- Elolvasta a levelet, látszott, hogy zavarban van, és kérdezte, nem részeg-e uraságod. Mire én azt mondtam, hogy kissé spanyolosan beszélt, mint azok, akik a Kanári-szigeteken jártak.

- Hazudsz, te hirtelen nőtt számla kölykezte törpe pintes kancsó! - förmedt rá Lambourne. - Hazudsz! De mondd tovább.

- Aztán - folytatta a fiú - azt dörmögte, hogy ha nem jön le, uraságod még kiereszti, amit jobb volna benn tartani; és végül vette a lapos sipkáját, az elnyűtt kék köpenyét, és mint mondtam, tüstént itt lesz.

- Van benne igazság, amit mondott - felelte Lambourne, mintegy saját magának. - A fejem megint a régi kutyakomédiáját játssza velem... de hát *corragio*...¹²⁴ hadd jöjjön!... Nem azért forogtam annyit a világban, hogy akár részegen, akár józanon megijedjek Tony Fostertől... Hozzatok egy kancsó hideg vizet, hadd keresztelem meg vele a bort.

Mialatt Lambourne, akit Foster érkezése mintha helyzetének tudatára ébresztett volna, barátja fogadására készülődött, Giles Gosling észrevétlenül föllopakodott a házalóhoz, akit nagy izgalomban talált, amint fel s alá járt a szobájában.

- Olyan hirtelen hagyta ott a társaságot - szólította meg a gazda vendégét.

- Ideje volt, mert az ördög is fölbukkant a díszes kompániában - felelte a házaló.

- Nem vall éppen tapintatra kegyelmedtől, hogy az öcsémet ilyen névvel illeti - mondta Giles Gosling -, tőlem se szép, hogy így válaszolok rá; de mégis, Mike-ot valahogy tényleg ördögös egy fickónak lehet mondani.

- Ej, hisz nem arról a hetvenkedő gézengúzról beszélek én - felelt a házaló -, hanem a másíkról, aki amennyire tudom... De mikor mennek el? Vagy miért jöttek?

- Teringettét, hogy tudnék válaszolni e kérdésekre? - felelte a gazda. - De nézze, uram, kegyelmed egy jelet hozott nekem a kiváló Tressilian úrtól... szép kis kő, bizony. - Kivette a gyűrűt, megnézte, majd visszatette az erszényébe, megjegyezvén, hogy túl gazdag díj ez azért, amit ő a kiváló adományozónak tehet. Ő itt kocsmáros, mondta, és nem illene, hogy nagyon kíváncsiskodjék más emberek dolgai iránt; már mondotta, hogy nem hallott semmit, csak azt, hogy a hölgy még mindig a kastélyban lakik, teljes elzárttságban, és azok, akik véletlenül megpillanthatták, tűnődőnek és magányával elégedetlennek látták. - De ha híreket akar szerezni a gazdájának - tette hozzá -, itt a legkritkább alkalom, ami sok-sok nap óta először kínálkozik. Tony Foster lejön ide, ami azt jelenti, hogy Mike Lambourne újabb boroskancsó mélyére fog nézni, és akkor a királynő parancsa se mozdíthatja ki a kupa mellől. Ilyenformán egy órácskát biztosan elülnek itt. Mármint, ha hátára veszi a portékáját, ami a legjobb ürügy volna, talán sikerül rávennie az öreg szolgát, aki biztos a gazda távolléte felől, hogy eressze be, hátha el tud adni valamit a hölgynek, s akkor többet tudhat meg a helyzetéről, mint akár tőlem, akár bárki mástól.

- Igaz... nagyon igaz - felelte Wayland, mert ő volt az -; kitűnő elgondolás, de kissé veszedelmesnek látszik... mert, tegyük fel, hogy Foster hamarabb ér vissza?

- Könnyen megeshet, csakugyan - mondta a kocsmáros.

¹²⁴ Bátorság. (spanyol)

- Vagy tegyük föl - folytatta Wayland -, hogy a hölgy nem lesz hálás erőfeszítéseimért?
- Ami nem elképzelhetetlen - válaszolta Giles Gosling. - Csodálom, hogy Tressilian úr ennyit törí magát miatta, mikor ő meg nem törődik vele.
- Mindkét esetben kutyaül járnék - mondta Wayland -; így hát mindent egybevetve, nem nagyon lelkesedem az ötletéért.
- De értsen meg engem, jó ember - felelte a kocsmáros -, ez a gazdája dolga, és nem az enyém; kegyelmed tudhatja legjobban, minő kockázattal jár az ügy, és mennyire hajlandó vállalni e kockázatot. De amit saját maga nem vállal, azt másoktól sem várhatja el.
- Hohó, álljunk csak meg egy pillanatra - mondta Wayland -, egy dolgot áruljon el nekem. Fölmegy az az öregember a kastélyba?
- Persze, úgy tudom - felelte a kocsmáros -; a szolgájuk azt mondta, odaviszi majd a poggyászukat, de a söröskancsó egyelőre ugyanúgy fejbe kólintotta ökelmét, mint a boroskancsó Michaelt.
- Elég - mondta Wayland, és arcán elszánt kifejezés jelent meg. - Meg fogom hiúsítani a vén gazember terveit... a félelem, amit baljós ábrázata keltett bennem, apadóban van, gyűlöletem pedig emelkedőben. Segítse föl a málhámat, gazduram... Te meg vigyázz magadra, vén Albumazar... rontó befolyás jelent meg a horoszkópodon, és az Ursa Maior¹²⁵ konstelláció felől ragyog.
- E szavak közben hátára vette terhét, és a házigazda nyomában kilépett a Fekete Medve hátsó kapuján, majd a legeldugottabb ösvényen elindult a cumnori kastély felé.

¹²⁵ Nagy Medve. (latin)

HUSZADIK FEJEZET

BANGÓ: Ugyan, olyan rendes emberek
vannak a vásárosok közt, hogy azt
te el se tudod gondolni, hűgom.

(*Téli rege*. IV. felv. 4. szín. Kosztolányi Dezső ford.)

A gróf többszöri, titoktartást parancsoló utasításai iránti aggályos engedelmességtől, valamint saját emberkerülő és fősvény természetétől indítva, Anthony Foster jobban igyekezett elrejtőzni a vizsga szemek elől, mint a tolakodó kíváncsiságnak ellenállni. Ahelyett tehát, hogy nagyszámú cselédséget tartott volna felügyeleti kötelességének biztosítására és házának védelmére, háznépének csökkentésével törekedett a lehető legjobban elkerülni az érdeklődést; olyannyira, hogy ha a gróf vagy Varney emberei nem tartózkodtak éppen a kastélyban, egy öreg inasból és két vén csoroszlyából állt az egész személyzet, akik közül a két utóbbi a grófné lakosztályát tartotta rendben.

E némberek egyike nyitott ajtót, mikor Wayland kopogtatott, és kérésére, hogy megmutathassa portékáját a ház asszonyainak, a gyalázkodás valóságos áradatával válaszolt, méghozzá a helybeli, ékes *jowring* dialektusban. A házaló meglelte a módját e lárma elhallgattatásának, mikor egy ezüstöt csúsztatott a banya markába, és kilátásba helyezett egy főkötőre való anyagot ajándékba, ha a hölgy vásárol tőle valamit.

- Eredj hát Isten hírével. Vigyed a pakkodat a kertbe, ember. A kertbe sétifikál mostan. - Be is vezette a kertbe az árust, majd egy öreg, omlatag kerti házra mutatva így szólt: - Ottan van, la... amott-e... Fog az venni magátul, mert szereti a szép hummit.

„Itthagytott, hogy tűnjek el, ahogy bírok - gondolta Wayland, amint hallotta, hogy a boszorkány becsukja mögötte a kertajtót. - De elagyabugyalni nem fognak, megölni pedig nem mernek ily csekély eltévelyedésért és ilyen világos alkonyfényben. Egye fene, megyek tovább... bátor generális nem gondol addig a visszavonulásra, míg meg nem verik. Két fehérnépet látok abban a roskatag kerti lakban... de mivel álljak elibük?... Hopp... Will Shakespeare, most segíts ki. Adok nekik egy kis ízelítőt Autolycusból.” Azzal kellemes hangon és hozzá illő merészséggel rázendített a népszerű színházi dalocskára:

*Gyolcs, fehér s lány, mint a sarjú,
Fátyol, éjszín, mint a varjú.
Illatos kesztyű s botorka
Álca arcra és az orra...*¹²⁶

- Miféle szokatlan látványosságot küldött nekünk a véletlen, Janet? - kérdezte a hölgy.

- A hiúság ama kalmárai közül való, kiket házalóknak neveznek - felelte Janet illedelmesen -, s akik olcsó holmikat árulnak még olcsóbb rigmusokkal... Csodálom, hogy az öreg Dorcas bebocsátotta.

- Szerencsés alkalom, leányzó - felelte a grófné -, úgyis nehéz itt az élet, evvel talán elüthetünk egy unalmas órát.

¹²⁶ Shakespeare: *Téli rege*. Kosztolányi Dezső fordítása.

- Hogyne, kegyes asszonyom - mondta Janet -, de atyám?

- *Nekem* nem atyám, Janet, és remélem, uram sem - felelt a hölgy. - Azt mondom, hívd csak ide azt az embert, akarok venni egy pár dolgot.

- Ne tegye - mondta Janet -, ladységednek csak üzennie kell a legközelebbi futárral, és megkap mindent, mi Angliában föllelhető... Valami álnokság lappang itt... Kérem, legdrágább asszonyom, engedje elküldenem azt az embert!

- Be fogom hívatni veled - mondta a grófné -, vagy maradj, te gyáva kis majom, behívom magam, és megkíméllek egy szidástól.

- Ó, jaj! drága asszonyom, ha ez volna a legrosszabb! - sóhajtotta Janet szomorúan, mialatt a hölgy kiszólt a házalónak.

- Jer közelebb, jó ember, tedd le a málhádat, ha szép portékád van, a szerencse számomra jókor, számodra hasznosan küldött ide.

- Mivel szolgálhatok ladységednek? - kérdezte Wayland, kibontván málháját, s oly ügyességgel mutogatván tartalmát, mintha csak erre a mesterségre született volna. Igaz, vándorélete folyamán alkalmasint foglalkozott is vele, és most a kereskedő bőbeszédűségével kínálta portékáját, s hozzáértést tanúsított az árak megnevezésében is.

- Hogy mivel szolgálhatsz? - mondta a hölgy. - Hát, ha meggondolom, hogy hat hosszú hónapja nem vettem egyetlen rőf batisztot vagy gyolcsot, egyetlen kis csecsebecsét, a legcsekélyebbet se, saját célomra és magam választva, akkor jobb azt kérdezni, mid van? Tedd félre nekem azt a batisztkendőt, meg ingvállat... azt a fátyolszövetből való aranyrojtos körgallért is... meg azt a szép cseresznyeszín kelméből való köpenykét az aranygombokkal és kapcsokkal... Hát nem tündéri, Janet?

- Nem, asszonyom - felelte Janet -, ha már szerény véleményemet kérdi, az az érzésem, becsületes ruhának túl rikító.

- Na, szégyellheted a véleményedet, ha nem vidámabb, leányzó - mondta a grófné -; büntetésül te fogod viselni; az aranygombok pedig, elég súlyosak lévén, ne félj, megvigasztalják majd atyádat, és kiengesztelik a cseresznyeszín anyagért. Vigyázz, nehogy nyakon csípje őket, és odaküldje társaságnak a bedutyizott tallérok mellé, amiket a pénzes ládjában őriz.

- Nagyon kérem ladységedet, kímélje szegény atyámat! - mondta Janet.

- Ugyan már, miért kímélje őt bárki, mikor magától is úgy kímél mindent? - felelt a hölgy. - No de nézzük a holmit... Ez a fejdísz nekem kell, meg ez a gyöngyös ezüsthajtű; és végy el két olyan rozsdaszínű köntöst Dorcasnak és Alisonnak, Janet, ne fagyjanak meg a nyomorult öregek, ha jön a tél... És várj csak, nincs illatosítód, szagos zacskód, vagy valami szép, újmódi szóró üvegséd?

„Ha csakugyan házaló volnék, jómódú kereskedő válnék belőlem - gondolta Wayland, amint igyekezett sorra kielégíteni a kívánságokat, melyeket a grófné csak úgy ontott magából, az olyan ifjú hölgy telhetetlenségével, akit már régen megfosztottak ettől a kellemes foglalatosságtól. - De miként fordítsam egy percre komoly gondolatok felé?” Majd, miközben elővette legfinomabb illatszerait és párlatait, tüstént fölkelte a hölgy figyelmét azzal a megjegyzéssel, hogy ezeknek a portékáknak az ára most csaknem megduplázódott, mióta Leicester gróf nagyszabású előkészületeket tesz, hogy vendégül lássa a királynőt és udvarát fényűző kenilworthi kastélyában.

- Ha! - kapta föl fejét a grófné. - Szóval igaz a mendemonda, Janet.

- Bizony igaz, asszonyom - felelte Wayland -, és csodálom, hogy nem jutott még nemes ladységed fülébe. Az angol királynő egy hetet vendégeskedik nyári körútja során a nemes grófnál, és sokan vannak, akik mondogatják, hogy Angliának királya leszen, Angliai Erzsébetnek pedig... Isten óvja őt!... férjura, mielőtt a körút véget ér.

- Hazug bitangok! - robbant ki a türelmetlenség a grófnéból.

- Az isten szerelmére, asszonyom, gondolkozzék - lépett közbe Janet, balsejtelemtől remegve -, ugyan ki gyötörné magát házalók meséi miatt?

- Igen, Janet! - kiáltotta a grófné. - Igazad van, jól igazítottál ki. Az efféle hírek, melyek Anglia legragyogóbb s legnemesebb peerjének hitelét rontják, csak hitvány, aljas és sötét elemek között kaphatnak lábra!

- Vesszek el, asszonyom - mondta Wayland kovács, mert észrevette, hogy a hölgy haragia ellene irányul -, ha bármi olyat tettem, amivel kiérdemeltem e különös szenvedélyt!... Hisz csak azt mondtam el, amit sokan beszélnek.

A grófné eddigre visszanyerte önuralmát, és Janet aggódó célzásaitól megrettenve, igyekezett a harag minden nyomát letörölni arcáról.

- Nem örülnék neki, barátom - mondta -, ha királynőnk változtatna a szüzi állapoton, mely oly drága nekünk, népének... gondolni sem akarok rá. - Majd, mintha más témára kívánná áttérni, hozzátette: - És mi ez a krém, ami oly gondosan el van zárva ebben az ezüstdobozban? - Szemügyre vette a ládikó tartalmát, amelyben orvosságok és illatszerek rejtőztek külön kis fiókokban.

- Gyógyír, asszonyom, oly rendellenességre, melyet, reménylem, ladységednek sohasem lesz oka panaszolni. Ebből egy kukoricaszemnyi, ha egy héten keresztül mindennap lenyelik, megerősíti a szívet az olyan fajta sötét kipárolgások ellen, melyek a magányosságból, búskomorságból, a viszonzatlan érzelemből, csalódott reményből táplálkoznak...

- Bolond vagy, barátom? - szakította félbe a grófné élesen. - Vagy azt gondolod, amiért jóindulattal felvásároltam méregdrágán számított vásári kacatodat, már minden szélhámos-ságra rávehetsz? Ki hallott már olyant, hogy a szív érzelmeit meggyógyítja a testnek adott orvosság?

- Becses engedelmével - felelte Wayland -, tisztességes ember vagyok, és tisztességes árat kértem a holmimért. Ami pedig e rendkívül értékes patikaszert illeti, mikor hatásairól beszéltem, nem arra kértem, hogy vegye meg, minek hazudnék hát kegyednek? Azt nem állítom, hogy kigyógyít a lélek valamely mélyen rejlő érzeményéből, mert erre csak Isten és az idő képes; azt viszont tartom, hogy e szíverősítő szer eltávolítja a sötét gőzpárát, ami a lélekben lakozó búskomorság testi megjelenése. Sokakat kigyógyítottam már vele, az udvarban csakúgy, mint a fővárosban, és legújabbban is bizonyos Edmund Tressilian urat, egy kiváló cornwalli nemest, aki valamely mellőzéstől, mely, úgy hallottam, érzékenyen érintette, oly búskomor állapotba került, hogy barátai aggódni kezdtek életéért.

Elhallgatott, s a hölgy sem válaszolt egy darabig, majd megkérdezte, oly hangon, mely hasztalan igyekezett szilárd s közönyös maradni:

- Ez a nemes, akit említettél, teljesen kigyógyult?

- Tűrhetően, asszonyom - felelt Wayland -, testi panasza legalábbis nincsen.

- Veszek ebből a szerből, Janet - mondta a grófné. - Engem is elővesz néha a sötét melankólia, ami megüli az agyat.

- Nem teheti, asszonyom - felelte Janet -, ki áll jót érte, hogy amit ez az ember árul, az egészségnek szolgál-e?

- Magam teszek bizonyosságot jó szándékom mellett - mondta Wayland, azzal elvéve egy darabkát az orvosságból, szemük láttára lenyelte. A grófné ezután megvette a maradékot, amihez Janet ellenkezései után csak annál makacsabban ragaszkodott. Sőt, azonmód be is vett egy keveset belőle, és azt állította, hogy szíve megkönnyebbült, kedélye felvidult tőle - ami minden valószínűség szerint csak a képzelet játéka lehetett. A hölgy ezután egy halomba rakta a megvásárolt halmit, erszényét odahajította Janetnek, meghagyva neki, hogy adja össze a tételeket, s a végösszeget fizesse ki a házalónak, ő maga pedig mintegy belefáradva a szórakozásba, amit az idegennel való társalgás eleinte jelentett, jó estét kívánt, és otthagya csapot-papot, bement a házba, ezzel megfosztván Waylandet minden reménytől, hogy négy szemközt szót válthat vele. Wayland ezért sietett megpróbálkozni a magyarázattal legalább Janetnél.

- Leányom - mondta -, arcodról ítélve alighanem szereted úrnődet. Bizony rá is szorul a hűséges szolgálatra.

- Amit meg is kap tőlem - felelte Janet -, de mit akar ezzel?

- Leányom, én nem egészen az vagyok, aminek látszom - mondta a házaló lehalkítva a hangját.

- Annál kevésbé valószínű, hogy becsületes ember - felelte Janet.

- Annál inkább az - mondta Wayland -, mivel nem vagyok házaló.

- Akkor hordd el az irhád tüstént, különben segítségért kiáltok - mondta Janet -, apám rögtön itt lesz.

- Ne légy oly türelmetlen - csitította Wayland -, mert még olyasmit teszel, amit később megbánsz. Úrnőd barátai közül való vagyok, és még többre volna szüksége, nem hogy azokat is tönkre kéne tenni, akik megvannak.

- Hogyan higgyem én ezt? - kérdezte Janet.

- Nézz a szemembe - felelte Wayland kovács -, és mondd meg, nem becsületességet olvasol-e ki belőle.

És valóban, bár semmiképp sem volt jóvágásúnak mondható, arcvonásaiban a találékony ész és a fürge értelem olyan élénk, buzgó kifejezése tükröződött, mely az elevenül csillogó szemekkel, a jól formált szájjal és az értelmes mosollyal párosulva gyakorta kölcsönöz kellemet és érdekességet olyan vonásoknak, melyeket egyébként durvának és szabálytalannak mondhatnánk. Janet, szektájának józan egyszerűségével nézett az idegen szeme közé, majd így válaszolt:

- Fennen hirdetett tisztességed ellenére, és jóllehet nem vagyok hozzászokva, hogy oly könyvet olvassak el, és ítéljek meg, melyet most élém bocsátottál, azt hiszem, látok arcodban valamit a házalóból... mármint a szélhámosból.

- Egy keveset talán, meglehet - nevetett Wayland kovács. - De ma este vagy holnap ideérkezik atyáddal egy öregember, akinek a lépte lopakodó, mint a macskáé, a szeme gonosz és gyűlölködő, mint a patkányé, a ravaszkodása hízelgő, mint a spánielé, és a harapása szörnyű, mint a szelindeké... ettől óvakodj, saját érdekedben, s az úrnőd kedvéért is. Figyeld meg, szép Janet, az áspiskígyó mérget hordja az ártatlan galamb külseje alatt. Hogy miféle gonoszságot

forral ellenetek, nem tudhatom, de neki mindig halál s nyavalya járt a nyomában... Ne szólj erről semmit úrnődnek... tudományom azt súgja, hogy az ő állapotában a gonosz félelme éppoly veszedelmes lehet, mint a hatása... De gondoskodj róla, hogy bevegye orvosságomat, mert - lehalkította a hangját, és alig hallhatóan, de nagy meggyőző erővel súgta a fülébe -, méreg ellenszere... Hallga! Jönnék a kertbe!

Valóban, lármás vidámság és hangos beszélgetés zaja közeledett a kertkapu felé, minek hallatára Wayland kovács az egyik terebélyes bokor közepébe vetette magát, Janet pedig visszahúzódott a kerti házba, hogy ne hívja fel magára a figyelmet, és ugyanakkor, legalább pillanatnyilag, elrejtse a házalónak álcázott embertől vett holmit, ami ott hevert szétszórva a nyári lak padlóján.

Janetnek azonban nem volt oka az aggodalomra. Apja, az öreg inas, Leicester lord embere és a csillagjós nagy zűrzavar és kavarodás közepette nyomultak be a kertbe; a többiek váltig igyekeztek csillapítani Lambourne-t, mert a legény agya már teljesen feltüzeseedett az italtól, és látható volt, hogy azon szerencsétlen egyének közé tartozott, akik, ha egyszer fölpiszkálta őket a bor, nem alusznak el, mint más részeg, hanem hosszú órákig csak részben kerülnek a szesz hatása alá, míg végül újabb és újabb kortyok hatására a zabolátlan tombolás állapotába hajszolják magukat. Mint sok más férfi ilyen állapotban, Lambourne sem vesztette el a mozgás, a beszéd vagy a kifejezés képességét; sőt, szokatlan hangsúllyal és nyíltsággal beszélt, és kimondott mindent, amit máskor igencsak titokban tartott volna.

- Micsoda! - bömbölte torkaszakadtából Michael. - Semmi szívélyes fogadtatás, semmi díszlakoma, mikor pedig szerencsét hoztam erre a vén, roskatag kutyaóladra az ördög cimborájának személyében, aki palacserepekből is spanyol tallérokat tud csinálni? Íme, tessék, Eretnekegető Tony, pápista, puritán, szemforgató, fősvény, tékozló, ördög, minden emberi bűnök melegágya, hajolj meg mélyen, és bókolj az előtt, aki elhozta házádba a mammont,¹²⁷ amit úgy imádsz.

- Az Isten szerelmére - mondta Foster -, beszélj halkabban... gyere be a házba... ott majd kapsz bort, vagy amit akarsz.

- Nem, vén csaló, nekem itt kell - harsogott a megmámorosodott zsvány, itt, *al fresco*,¹²⁸ ahogy a talján mondja... Nem, nem iszom én azzal a méregkeverő ördöggel négy fal között, hogy megfűljak a higany- meg arzéngőztől, megtanultam a gézengúz Varneytől, hogy erre vigyázzak.

- Hozzatok már neki bort, az ördögök nevére! - mondta az alkimista.

- Aha! te meg jól megfűszereznéd, mi, vén bűnös? Az ám, lenne benne vasgálic, hunyor, vitriol, választóvíz meg húsféle más ördögi szer, hogy fortyogjon az agyam kondérjában, mint a varázsital, amelyik fölidézi a sátánt a boszorkányüstben. Saját kezűleg add nekem a flaskát, öreg Eretnekegető... és hűvös legyen ám... nekem nem ízlik a megégetett vén püspökök máglyáján forralt bor. Vagy maradj csak, legyen király Leicesterből, ha már az kell neki... jó... és Varney, a csatlós Varney, pedig nagyvezír... persze, pompás!... és belőlem mi legyen?... hát császár... Lambourne császár!... Utánanézek majd annak a válogatott szépségnek is, akit befalaztak itt a titkos gyönyörűségeikre... még ma este ő fogja megtölteni a boroskupámat, és föltenni a hálósipkámat. Mit kezdhet egy fickó két asszonnyal, ha százszor gróf

¹²⁷ Az arameus szó jelentése: vagyon; a Bibliában a pénzvágy megtestesítőjeként, a kincs bálványaként szerepel.

¹²⁸ A szabadban. (olasz)

is?... Erre felelj nekem, Tony fiacskám, te vén, kárhozott, képmutató kutya, akit Isten kihúzott az idvezültek névsorából, de megvert azzal, hogy folytonosan visszakívánozzál bele... Te vén püspökégető, istenkáromló fanatikus, felelj nekem erre.

- Markolatig merítem belé a törömet - morogta Foster, dühtől remegve.

- Az ég szerelmére, csak semmi erőszak! - szólt közbe az asztrológus. - Azt kivizsgálják... Tessék, derék Lambourne, iszol velem a nemes Leicester gróf és Richard Varney úr egészségére?

- Iszom, drágalátos Albummazarom... iszom, hű patkányméregárusom... meg is csókolnálak, derék bűnöse a *Lex Iuliá-nak*¹²⁹ (mint Leydenben mondták), ha nem bűzlenél oly átkozottul a kéntől meg más pokoli patikaszertől... Akkor tehát... Varneyra és Leicesterre!... e két szárnyaló szellemre... és a sok-sok homálykereső, csúszómászó, magasröptű, gonosz, nagyra-vágyó semmirekellőre... jó, többet nem mondok, de kifenem a törömet annak a szegycsontján, aki nem iszik velem.! Szóval, uraim...

Ezzel Lambourne fölhajtotta a kupát, amit az asztrológustól kapott, de abban nem bor volt, hanem valami különlegesen párolt szesz és tinktúra. Torkán akadt a káromkodás, elejtette az üres kupát, és kardjához nyúlt, de kihúzni már nem tudta, megtántorodott, és dermedten, aléltnan az inas karjába zuhant, aki elvonszolta a szobájába és lefektette.

Az általános zűrzavarban Janet észrevétlenül visszasurrant úrnője szobájába, remegett, mint a nyárfalevél, de elhatározta, hogy titokban tartja a grófné előtt szörnyű sejtelmeket, melyek Lambourne részeg locsogása nyomán óhatatlanul feltámadtak a lelkében. Félelmei azonban, bár nem öltöttek alakot, összezsengtek a házaló tanácsával, ezért helyeselte, hogy úrnője szedni akarja az általa ajánlott orvosságot, melyről egyébként valószínűleg lebeszélte volna. Nem kerülték el a kikotyogott hírek Wayland figyelmét sem, aki sokkal jobban eligazodott rajtuk. Mély részvét szállta meg a bájos teremtes, a grófné iránt, akit először boldog családi körben pillantott meg, most pedig úgy kellett látnia, mint a legsötétebb haramiák fondorlatainak prédáját. Fölháborodását erősen szította gazdájának hangja is, aki iránt egyformán érzett szenvedélyes gyűlöletet és félelmet. Ugyanakkor büszke volt saját tudományára és leleményére, s bár veszedelmes feladatnak ígérkezett, aznap este megérlelődött benne az elhatározás, hogy végére jár a rejtélynek, és tesz valamit a szerencsétlen hölgyért, ha még lehetséges. Lambourne némely elejtett szava nyomán Waylandben most támadt föl először a kétely, hogy Varney teljesen saját szakállára cselekedett-e, amikor körülhízelegte és elnyerte a szívét e gyönyörű teremtesnek. A fáma azt tartotta a buzgó csatlósról, hogy segítségére volt urának korábbi szerelmi kalandjaiban; és Wayland kovácsnak felötlött, hogy talán maga Leicester a fő érdekelt ebben az ügyben. A hölgynek a gróffal kötött házasságát nem gyaníthatta, de az Amy Robsart kisasszony rangjából való futó kaland fölfedezése oly nagy horderejű titok volt, ami súlyosan érinthette a kegyenc befolyását Erzsébet fölött. „Ha pedig maga Leicester habozna is, hogy elég furcsa módon fojtja el az efféle mendedmondát - tűnődött magában -, vannak olyanok körülötte, akik megtennék neki e szívességet, s anélkül, hogy jóváhagyására várnának. Ha beleártom magam ebbe az ügybe, csak olyan álöltözetben tehetem, amilyenben régi gazdám kotyvasztja a sátán mannáját, azaz szoros álarcban. Holnap tehát otthagynom Giles Goslingot, s oly gyakran fogom váltogatni útjaimat és lakóhelyemet, mint az üzőtt róka. Szeretném látni még egyszer ezt a kis puritánt is. Túl bájosnak és értelmesnek látszik ahhoz, hogy ilyen gazfickótól származzék, mint ez az Eretnékegető Anthony.”

¹²⁹ Augustus császár i. sz. 4-ben kelt családjogi törvénye; a római jog egyik alappillére.

Giles Gosling inkább örömmel fogadta Wayland búcsúzkodását, mintsem neheztelt érte. A derék kocsmáros annyi veszedelmet sejtett a vállalkozásban, mely Leicester gróf kegyencének útját keresztezi, hogy bátorsága kis híján elhagyta a feladat közben, és igen megörült, mikor felcsillant a lehetőség, hogy leveszik válláról; ennek ellenére hangsúlyozta jó szándékát, hogy szükség esetén készséggel tesz meg bármit Tressilian úrnak vagy küldöttének, ami összefér kocsmárosi mivoltával.

HUSZONEGYEDIK FEJEZET

S a tervemet se sarkantyúzza más,
Mint a becsvágy, amely túl nagyot ugrik
S átbukik a nyergen.

(*Macbeth*. Szabó Lőrinc ford.)

A közelgő kenilworthi ünnepségek nagyszerűségének híre most már szájról szájra járt Angliában, és a rendezők mindent beszereztek odahaza vagy külhonból, ami csak fokozhatta az Erzsébet számára készített fogadás fényét és pompáját legkitűntetettebb kegyencének házában. Eközben Leicester napról napra emelkedni látszott a királynő kegyében. Állandóan mellette ült a tanácsban; ő volt, akit szívesen hallgatott az udvari kikapcsolódás pillanataiban; akit kitűntetett még a bizalmas meghittség jeleivel is; mindenki fölnézett rá, aki valamit remélt az udvarnál, külföldi miniszterek neki udvaroltak uralkodók elismerésének leghízelgőbb kifejezésével; úgy tűnt, hogy *alter ego*-ja¹³⁰ a fenséges Erzsébetnek, aki a közhiedelem szerint már csak az időt és az alkalmat fontolgatja, hogy a házasság révén megossza vele uralkodói hatalmát.

A szerencse eme túláradása közepette, a sorsnak s a királynői jóindulatnak e kegyeltje valószínűleg a legboldogtalanabb ember volt a birodalomban, mely lábainál hevert. A Tündérkirály hatalmával bírt barátai és alárendeltjei fölött, és sok olyasmit látott, amit ők nem láthattak. Olvasott úrnőjének lelkében; szeszélyeinek és nemesebb tulajdonságainak aprólékos és alapos ismerete, párosulva saját magasrendű szellemi képességeivel és kiváló külső tulajdonságaival - ezek emelték őt magasra a királynő kegyében; és épp ez a tudás, Erzsébet kedélyének ismerete töltötte el minduntalan félelemmel valami váratlan és megsemmisítő kegyvesztéstől. Leicester hasonlatos volt a kormányshoz, akinek van térképe, mely megmutatja hajóútjának valamennyi rejtett titkát, ám oly sok zátonyt, törőhullámot és sziklaszirtet jelez, hogy a szorongó hajós szeme aligha nyer többet általa, mint azt a meggyőződést, hogy csak csodával határos módon menekülhet.

Tény, hogy Erzsébet királynő jellemében furcsán keveredett a legélesebb férfias ész azon gyengeségekkel, melyeket főleg a női nem sajátjának tartanak. Alattvalói sokat nyertek erőnyeivel, melyek messze fölülmúlták gyengeségeit; udvaroncainak és a hozzá közelállóknak azonban gyakran el kellett viselniük szeszélyének váratlan és zavarba ejtő váltakozásait, egy olyan kedély kitöréseit, melyet olykor féltékeny és zsarnoki indulatok kormányoztak. Valóságos dajkája volt népének, de ugyanakkor VIII. Henrik igazi leánya is; és jóllehet a korai szenvedések és a kiváló neveltetés megszelídítették és módosították a „keménykezű király” örökölt vérmérsékletét, teljesen mégsem tudták eltüntetni. „Hangulata - mondta róla szellemes keresztfia, Sir John Harrington,¹³¹ aki tapasztalta mind a mosolyokat, mind a szemvillanásokat, melyeket leír - gyakorta olyan volt, akár az enyhe fuvallat, mely nyári hajnalon nyugotról kél... édes és üdítő vala minden környezetének. Beszédje minden szívet meglágyított. Mászor ellenben úgy el tudott változni, ha az engedelmisséget hiányolta, hogy nem hagyott kétséget afelől, *kinek* a lánya. A mosolya sugárzó nap volt, amiben mindenki szívesen sütkezett, hacsak tehetett; majd megint vihar kerekedett egy váratlan borulattól, és csapkodtak a villámok félelmetesen, mindenkire egyaránt.”¹³²

¹³⁰ Hasonmása. (latin)

¹³¹ John Harrington (1561-1612) - satirikus költő, író, fordító.

¹³² *Nugae Antiquae*, I. kötet, 355-362. old. (*W. Scott jegyzete*)

Ez a változékony kedély, mint Leicester jól tudta, főleg azokat fenyegette, akik megkülönböztetetten részesültek a királynő kegyéből és akik inkább személyes elismerésétől függtek, mint nélkülözhetetlen szolgálatuktól, amit a tanácsnak vagy a koronának tehettek. A kegy, melyben Burleigh vagy Walsingham állt, ha jóval kevésbé látványos volt is, mint ami őt emelte magasra, Leicester jól tudta, Erzsébet szilárd értékítéletén és nem elfogultságán alapult; és ennél fogva ment volt a változás és romlás szellemétől, mely szükségképpen benne rejlik az olyan dicsőségben, ami személyes értékekből s női vonzalomból fakad. Ezeket a nagy és bölcs államférfiakat a királynő csupán abból ítélte meg, milyen lépéseket javasolnak, és milyen okokkal támasztják alá véleményüket a tanácsban; míg Leicester hajójának sorsát a szeszély és a hangulat ama könnyed és változékony szellői irányították, melyek keresztezik vagy támogatják egy szerelmes előrejutását úrnője kegyében, méghozzá olyan úrnőben, aki minduntalan attól félt, hogy megfélemez a királynő méltóságáról, vagy csorbítja tekintélyét, míg az asszonyi szív kedvteléseinek hódol. A nehézségekkel, melyek körülvezték hatalmát, e „megtartani s letenni egyaránt túl nagy” hatalmat, Leicester teljesen tisztában volt; és amikor aggódva kereste a módot, mellyel fenntarthatná magát ingatag helyzetében, s ha néha megfordult fejében a nyugodt távozás gondolata is, egyikre sem látott sok reményt. Ilyenkor eszébe jutott titkos házassága, és mindaz, ami ennek következménye lehet; s keserű harag támadt fel benne önmaga, ha ugyan nem balsorsú grófnéja ellen, mert minden bajt csakis ezen elsietett lépésnek tulajdonított, melyre egykor (most már meggondolatlan szenvedélynek nevezett) szerelmi lázában szánta el magát, s csakis ebben látta az okot, hogy befolyását lehetetlen szilárd alapra építenie, s ugyanakkor közvetlenül fenyegeti a gyors bukás veszedelme.

„Az emberek azt mondják - tűnődött e szorongó s bűnbánó pillanatokban -, hogy nőül vehetném Erzsébetet, s Anglia királya lehetnék. Minden jel erre mutat. Balladákat énekelnek a frigyről, s a csöcselék a sapkáját hajigálja... Megpendítették az iskolákban... suttoják a fogadóteremben... helyeslik a szószékről... imádkoznak érte a külföldi kálvinista templomokban... idehaza pedig magában a tanácsban beszélnek róla az államférfiak... Úrnőm nem utasította vissza ezeket a merész célozgatásokat sem kemény szóval, sem nehezteléssel, sem pirongatással, de még azzal a szokásos női fogadkozással se nagyon, hogy szűz hercegnőként fog élni és halni... Szavai nyájasabbak, mint valaha, bár tudja, hogy milyen mendemondák keringenek... cselekedetei kegyesebbek... pillantásai gyengédebbek... úgy látszik, semmi se hiányzik ahhoz, hogy Anglia királya legyek, és felülemelkedjek az udvari kegy viszontagságain, csak az, hogy kinyújtsam a kezem, és elvegyem a koronát, mely a földkerekség szeme fénye! De mikor a legbátrabban nyújtanám ki érte a kezem, lehúzza egy titkos és feloldhatatlan kötelék béklyója... És itt vannak Amy levelei - mondta rosszkedvű mozdulattal fölragadva őket -, melyekkel üldöz, hogy ismerjem el őt nyíltan... adjam meg neki és magamnak, ami minket megillet... és nem is tudom, még mi mindent akarna. Úgy érzem, máris többet tettem, mint ami rangomhoz illene. És úgy beszél, mintha Erzsébet ujjongva fogadná majd a hírt, akár egy anya, aki szépreményű fia boldog nászáról értesül!... Épp ő, édeslánya annak a Henrik királynak, aki sose kímélte dühében a férfit, s vágyában a nőt... ha úrnőm rájönne, hogy orránál fogva vezették, megjátszott szenvedéllyel már-már oda juttatták, hogy bevallja szerelmét egy alattvalójának, akiről kiderül, hogy nős férfi!... Erzsébet, ha megtudná, hogy úgy szórakoztak vele, ahogy egy jóvérű udvaronc holmi falusi fehércseléddel szokott enyelegni... Majd meglátnánk akkor saját romlásunkra *furens quid faemina!*”¹³³

Leicester ilyenkor szünetet tartott tűnődésében, majd Varneyt hívatta, akinek a tanácsáért mostanság gyakrabban folyamodott, mint valaha, mert a gróf emlékezett erős ellenkezésére,

¹³³ A feldühödött asszonyt. (latin)

mellyel a titkos frigy gondolatát fogadta. Eszmecseréjük rendesen abba torkollott, hogy aggályosan latolgatták, miképp s mi módon kellene bemutatni a grófnét Kenilworthben. E megbeszélések pedig egy idő óta folyton azzal az eredménnyel jártak, hogy napról napra halogatták a látogatást. De végül is elhatározásra kellett jutni.

- Erzsébet bosszús lesz, ha nélkülöznie kell Amyt - mondta a gróf -; valami gyanú fészkelte be magát az elméjébe, mint aggodalmaim súgják, vagy Sussex, esetleg más titkos ellenség emlékezteti mindig Tressilian panaszára, nem tudom; de bármennyire kitüntet is kegyével, közben gyakran visszatér Amy Robsart történetére. Azt hiszem, Amy a kerékkötő a szekeren, akit balsorsom vetett oda, hogy megzavarja és tönkretegye diadalomat, még amikor a legfőbb tündöklés is. Mutasd hát a terved, Varney, mellyel meg tudod oldani e kibogozhatatlan csomót. Én már minden lehető akadályt az útjába gördítettem ennek az átkozott mulatságnak, amit a tisztesség határát súrolva csak kitalálhattam, de a mai beszélgetés lehetetlenné teszi a további halogatást. Kedvesen, ám ellentmondást nem tűrően azt mondta: „Nem adunk több időt az előkészületekre, lordom, nehogy teljesen eltékozzon a vagyona. Szombaton, július 9-én lordságodnál leszünk Kenilworthben... Arra kérjük, ne felejtse ki egyik meghívott vendégünket és kérvényezőnket sem, kivált ezt a kis ledér Amy Robsartot. Látni kívánjuk azt a nőt, aki elébe helyezte ama költői férfiúnak, Tressilian úrnak, a lordságod emberét, Richard Varneyt.” Nos, Varney, mozgasd meg a fantáziádat, melynek leleménye oly sokszor kirántott már minket a csávából; mert úgy igaz, ahogy a nevem Dudley, hogy a horoszkópomban fenyegető veszedelem sűrűsödik körülöttem.

- Asszonyomat semmi szín alatt nem lehetne rábírní, hogy egy rövid időre elviselje azt a titkos állapotot, amit a körülmények kényszerítenek rá? - kérdezte Varney némi habozás után.

- Mit, te bitang?! Hogy grófném nevezze magát a *te* nejednek!... Ez sem az én méltósággal, sem az övével nem fér össze.

- Sajna, uram - felelte Varney -, pedig Erzsébet mégis így tud róla, és e tudomásának ellentmondani annyi, mint föltárni mindent.

- Találj ki valami mást, Varney - mondta a gróf erősen fölindulva -; ez az ötlet nem ér semmit... Ha én hajlanék is rá, ő akkor sem; mert közlöm veled, Varney, ha nem tudnád, hogy a trónusán ülő Erzsébetben nincs annyi büszkeség, mint ennek a devoni kisnemesnek a leányában. Sok mindenben enged, de ha úgy véli, hogy méltósága kerül veszélybe, szelleme és temperamentuma egyszerre éles lesz, akár a toledói penge, és oly gyorsan csap le, mint a villám.

- Ezt tapasztaltuk, uram, egyébként nem volnánk most ilyen helyzetben - mondta Varney. - De hogy mi mást ajánlhatnék, még nem tudom... Az a véleményem, hogy neki, aki jószerecséjével, mert lordságod neje lehet, kihívta a veszélyt, neki kell elhárítania is.

- Lehetetlen - mondta a gróf és legyintett -, tudom, hogy se könyörgésre, se parancsra nem volna hajlandó elviselni a nevedet egy órára sem.

- Akkor kissé nehéz lesz - felelte Varney szárazon, majd anélkül, hogy tovább tűnődött volna ezen az ötleten, hozzátette: - És ha helyettesítenénk valakivel? Efféle merész mutatványt megcsináltak már olyan éles szemű uralkodók udvarában is, mint Erzsébet királynő.

- Színtiszta örültség, Varney - felelt a gróf -, a helyettes szembekerülne Tressiliannal, és a leleplezés menthetetlen volna.

- Tressiliant el lehetne távolítani az udvarból - mondta a sosem habozó Varney.

- És miképpen?

- Sokféleképpen - mondta Varney -, ahogyan egy államférfi a nagyságod helyzetében, uram, eltávolíthat a színről valakit, aki beleártja magát az ügyeibe, és veszedelmesen szembe-helyezkedik érdekével.

- Ne beszélj nekem ilyen eljárásokról, Varney - intette le gyorsan a gróf -, melyek ráadásul mit sem érnének a jelen helyzetben. Sokan lesznek még az udvarban, akik ismerhetik Amyt; amellet Tressilian távolmaradása esetén tüstént odarendelnék atyját vagy valamelyik barátját. Erőlted meg még egyszer a fantáziádat.

- Uram, nem tudom, mit mondjak - felelte Varney -, de ha magam volnék hasonló bonyodalomba keveredve, lóhalálban vágtatnék Cumnorba, és kényszeríteném a feleségemet, hogy egyezzen bele azokba az intézkedésekbe, melyeket saját biztonsága s az enyém megkövetel.

- Varney - mondta Leicester -, nem vehetem rá ilyesmire, ha nemes természete oly visszaszítónak találja, hogy részese legyen ennek a haditervnek... aljasul viszonzanom irántam való szerelmét.

- Nos, uram - mondta erre Varney -, lordságod bölcs és tiszteletre méltó férfiú, aki járatos a romantikus aggályosság olyan fentebb szempontjaiban, melyek tán léteznek még Árkádiában,¹³⁴ miként unokaöccse, Philip Sidney írja. Én a nagyságod alázatos szolgája vagyok... evilági ember, és csak annak örülök, hogy ennek a világnak és útjainak ismeretében vagyok oly tapasztalt, hogy lordságod eddig nem tartotta magához méltatlannak tapasztalataimat fölhasználni. Mármost szeretném tudni, vajon e szerencsétlen frigyben asszonyom-e a lekötelezett, avagy nagyságos uram, és kinek van több oka, hogy engedekenységet tanúsítson a másik iránt, és tekintetbe vegye a másik kívánságait, előnyeit s biztonságát?

- Kijelentem neked, Varney - mondta a gróf -, hogy mindent, mit módomban állt reáruházni, nemcsak megérdemelt, de ezerszeresen túlfizetett erényével és szépségével; mert sohasem szállt még nagyság oly teremtésre, akit a természet ennyire tisztelni s feldíszíteni valóvá alkotott volna, mint őt.

- Az jó, uram, hogy ennyire elégedett - felelte Varney szokott gúnyos mosolyával, amit patrónusa iránti tisztelete se tudott mindig elfojtani -; lesz még ideje rá, hogy zavartalanul élvezhesse egy ilyen nagyszerű és gyönyörű személy társaságát... mármint, amikor lejár a Towerben töltött fogságának ideje, mert hisz ez még a legenyhébb büntetés, ami kijár annak, aki megcsalja Tudor Erzsébet érzelmeit. Ennél jobb elbánásra, az a gyanúm, nem számít.

- Káján ördög! - mondta Leicester. - Gúnyolódsz szerencsétlenségemen?... Hát intézd el, ahogy akarsz.

- Ha komolyan gondolja, uram - felelte Varney -, azonnal föl kell kerekednie, és lóhalálában nyargalnia Cumnorba.

- Menj csak magad, Varney; téged az ördög megajándékozott azzal a fajta ékesszólással, mely a leggonoszabb ügy érdekében a leghatásosabb. Én magam fölött mondanám ki az ítéletet, ha ilyen csalásra kéne rávennem őt... Eredj, azt mondtam... Kérleljelek saját gyalázatomra?

- Nem, uram - felelte Varney -, de ha komolyan gondolja, hogy rám bízsa ennek a fölöttébb szükséges feladatnak az elvégzését, adjon velem egy levelet meghatalmazás gyanánt, és bízsa rám, hogy a levélben foglalt tanácsot a rendelkezésemre álló teljes erővel alátámaszthassam. S mivel csöppet sem kételkedem asszonyom lordságod iránti szerelméről, valamint hajlandó-

¹³⁴ *Arcadia*, Sir Philip Sidney 1580-ban írott, de csak a szerző halála után, 1590-ben kiadott lovag-regénye; említése e helyütt anakronisztikus.

ságáról, hogy megtegye, ami egyszerre szolgálja urának örömét s biztonságát, bizonyos vagyok benne, le fog ereszkedni, és elviseli néhány röpke napra egy ilyen alantas ember nevét, mint jómagam, kivált hogy e név nem kevésbé ősi, mint saját atyjának neve.

Leicester íróalkalmatosságokat keresett, és többször is belekezdett a grófnénak szóló levélbe, de utóbb mindet összetépte. Végre sikerült leírnia néhány zaklatott sort, amelyben könyörgött neki, hogy az életét s becsületét érintő okok miatt tegye meg, amit kérnek tőle, és néhány napig, a kenilworthi ünnepek idején, viselje Varney nevét. Hozzáfűzte, hogy Varney közölni fogja az okokat, melyek elkerülhetetlenné tették e csalást, majd aláírva és lepecsételve a megbízólevelet, az asztalon át odahajította Varneynak, olyan mozdulattal, mely azt fejezte ki, hogy távozzék, amit tanácsadója nyomban felfogott és meg is fogadott.

Leicester kábultan ült, míg a patacsattogást meg nem hallotta, minthogy Varney átöltözéssel sem vesztegetve az időt, azonmód nyeregbe vetette magát, és egyetlen szolga kíséretében elindult Berkshire-be. A zajra a gróf fölugrott ültő helyéből, és az ablakhoz rohant azzal a hirtelen támadt szándékkal, hogy visszavonja a méltatlan megbízást attól, akiről azt szokta mondogatni: nincs benne más értékes tulajdonság, mint a gazdája iránti odaadás. De Varney már hallótávolon kívül járt - és a ragyogó csillagokkal teleszórt égbolt, melyet a kor a sors könyvének vélt, kitarulkozván Leicester előtt, amint kinyitotta az ablakot, elcsalta őt jobb s férfiasabb szándékától.

- Ott görögnek ők néma, ám rejtve ható útjukon - szólalt meg a gróf körültekintve -, fülünk föl nem foghatja hangjukat, ám annál inkább érezzük hatásaikat, melyek minden változásnál befolyásolják e gyarló földi planéta lakóit. Ha az asztrológusok nem hazudnak, ez most sorsom válságos pontja! Közel az óra, melytől óva intettek... de az az óra is, mely egyben reményekkel kecsegtet... Király... ez volt a szó... de hogyan?... A frigyben nyert korona... erre minden remény elveszett... hadd vesszen. A gazdag Németalföld kért fejedelmének, és ha Erzsébet hozzájárul, nekem nyújtaná a koronát. - És nem lehet-e ilyen igényem itthon is? Méghozzá York igénye, mely George Clarence-ról¹³⁵ a Huntingdon-házra szállt, és ha e hölgy nem lenne, egy ilyen trónkövetelő egész jó eséllyel indulhatna... Huntingdon pedig az én házamból való... De nem merülök bele jobban e mély titkokba. Megtartom egy darabig pályámat csendben és észrevétlenül, miként a föld alatti folyam... és eljön az idő, mikor majd előtörök erőmnek teljében, és félresöpök minden akadályt.

Mialatt Leicester ekképp bódította el lelkiismeretének nyugtalankodását, hogy hol a politikai szükségre apellálva keresett mentséget, hol a becsvágy szertelen ábrándjaiba vetette magát, ügynöke maga mögött hagyta a várost, és nagy iramban igyekezett Berkshire felé. Ő is vérmes reményeket táplált. Sikerült lord Leicestert eljuttatnia arra a pontra, amelyet kívánt: feltárta előtte keble legrejtettebb zugait és hölgyével való legbizalmasabb közlendőinek hordozójává tette meg őt. Előre látta, hogy urának eztán már nehéz lesz akár megválnia szolgálataitól, akár megtagadnia bármely indokolatlan kérését. És ha ez a gögös kis hölgy, ahogy a grófnét hívta, eleget tesz férjeura kérésének, akkor Varney, az álférje, óhatatlanul olyan helyzetbe kerül vele, hogy senki se tudhatja, hol lehet majd vakmerőségének a határa, legalábbis addig, míg a rendkívüli körülmények segítségét kihasználva, diadalt nem arat, amire ördögi érzelmek keverékével gondolt, s valamennyi közt a korábbi megvetésért való bosszú volt a legnagyobb és uralkodó szenvedély. Aztán újra eszébe jutott a lehetőség, hogy a grófné teljesen hajlíthatatlan lesz, és makacsul megtagadja a rá kiosztott szerep eljátszását a kenilworthi színjátékban.

¹³⁵ George, Clarence hercege (1449-1478) - a trónkövetelő Richárd yorki herceg fia, IV. Edward és III. Richárd testvére. Richárd felbujtására Edward végeztette ki.

- Akkor Alascónak kell végeznie a kötelességét - vélekedett. - A betegségnek mentségül kell szolgálnia öfelsége számára, amiért nem fogadhatja Mrs. Varney hódolatát... bizony, és komoly, sorvasztó kór lehet még belőle, ha Erzsébet továbbra is olyan nyájas pillantásokat vet az én Leicester lordomra. Nem mondok le a reményről, hogy egy uralkodó kegyence legyek, mindenre el vagyok szánva, a legvégsőkre is, ha úgy hozza a szükség... Előre, jó lovam, előre... a becsvágy és a hatalom szédítő reménye, a kéj és a bosszú oly mélyre döfik fullánkjaikat keblembbe, ahogy most sarkantyúmat vékonyadba vágom... Rajta, jó lovam, rajta... az ördög hajt mindkettőnket.

HUSZONKETTEDIK FEJEZET

Grófom, szépségem megveted,
S inkább az udvarhölgyekét
Becsülöd; mért kellett neked?
Otthon csodához volt elég.

Régi szerelmes hév ma már
Mátkádat látni nem repít,
Ha sorsa élet vagy halál,
Benned tüzet már úgyse szít.

(William Julius Mickle: *Cumnor Hall*)

Tanúnak hívhatnánk korunk vagy bármely más kor delnőit, hogy Leicester ifjú és bájos grófnéja, ifjúsága s szépsége mellett, rendelkezett két olyan tulajdonsággal, melyek biztosíthatták helyét a rangos és előkelő hölgyek sorában. Volt benne, mint a házalóval folytatott beszélgetésekor láttuk, bizonyos nagyvonalú hirtelenség, melynek sugallatára szívesen vásárolt össze fölösleges holmikat, pusztán azért az örömért, hogy haszontalan és tetszetős apróságokat szerezhessen meg magának, ám e csecsebecsék azon nyomban meg is szűntek örömeire szolgálni, mihelyt a birtokába kerültek; továbbá hajlamos volt mindennap tekintélyes időt eltölteni szépítkezéssel, noha öltözkészékének változó pompája csupán a puritán Janet félig-meddig gunyoros dicséretét vívhatta ki vagy a ragyogó szempár elégedett pillantását, mely saját diadalittas sugarait látta a tükörből visszaverődni.

Amy grófné igazság szerint csak azzal mentegethette volna e léha kedvteléseit, hogy a kor nevelése keveset vagy épp semmit sem adott a természettől fogva víg és a tanulástól idegenkedő kedélyeknek. Ha történetesen nem abban leli kedvét, hogy gyűjtögeti, és magára aggatja a hiú díszeket, akkor gobelint sző vagy hímez, míg munkájának termékei elárasztják Lidcote Hall falait és székeit; avagy Minerva foglalatosságát olykor egy hatalmas puding elkészítésével váltogatja, mikor Sir Hugh Robsart visszatér a vadaskertből. De Amyben nem volt természetes vonzalom sem a szövőszék, sem a hímzőtű, sem a szakácskönyv iránt. Anyját még csecsemőkorában elvesztette, apja semmiben sem mondott neki ellent, Tressilian pedig, az egyetlen közelálló, aki képes vagy hajlamos volt elméjének pallérozására, sokat ártott a maga befolyásának azzal, hogy nagyon is kapva kapott a nevelő szerepén, amitől az eleven, elkényeztetett, semmittevő leány némi félelemmel és nagy tisztelettel viseltetett ugyan iránta, de szinte egyáltalán nem azzal a gyengédebb érzélemmel, melyet Tressilian fölkelteni reménykedett és törekedett lelkében. Így azután a lány szíve tárva-nyitva állt, és képzeletét könnyűszerrel rabul ejtette Leicester nemes megjelenése, előkelő modora és nyájas hízeltége, még mielőtt kiderült volna róla, hogy a gazdagság és hatalom kápráztató kegyeltje.

Leicester eleinte sűrű cumnori látogatásai megbékéltették a grófnét a magánnyal és rejtőzéssel, melyre ítéltetett, midőn azonban egyre jobban ritkulni kezdtek a látogatások, és az ürt mentegetőző, nem is mindig meleg hangú és jobbára kurta levelek töltötték ki, elégedetlenség s gyanakvás fészkelte be magát a tündéri termekbe, melyeket a szerelem készített a szépségnek. Leicesternek küldözgetett válaszai túl nyersen közölték ezeket az érzéseket, és inkább természetesen, mint megfontoltan sürgették, hogy a gróf házasságuk nyilvános elismerésével emelje már ki az ismeretlen és elzárt lakóhelyről; miközben érveit felsorakoztatta, mindazzal az ügyességgel, amit csak ki tudott fejteni, leginkább a heves szenvedélyre bízta

magát, mely unszolását áthatotta. Olykor odáig merészkedett, hogy szemrehányásokat is keverjen közénk, és Leicester úgy vélte, erre már jó okkal panaszkodhat.

- Grófnévá tettem - mondta Varneynak -, arra igazán várhatna, hogy én döntsem el tetszésem szerint, mikor teheti fejére a koronát.

Amy grófné teljesen más megvilágításban látta a dolgot.

- Mi mutatja - tette fel a kérdést -, hogy valóban megvan a rangom és becsületem, ha ismeretlen rabként kell élnem társaság, észrevétel nélkül, és úgy sínylődnöm, mint valami kétes hírű vagy tisztességét veszített nőtiszteletnek? Nem érdekel az a sok gyöngysor, amiknek a hajamba fűzésével folyton vesződsz, Janet. Mondhatom neked, Lidcote Hallban ha csak egy friss rózsabimbót tűztem a hajamba, jó atyám már odahívott magához, hogy közelebbről láthassa, a kedves öreg káplán mosolygott, Mumblazen úr pedig mondott valamit a címerek vörös rózsáiról; most meg csak ülök itt fölcicomázva, arannyal, ékszerrel, mint valami festett kép, és senki se látja a szépségemet, csak te, Janet. Ott még mellettem volt a szegény Tressilian is... de róla nem érdemes beszélni.

- Valóban nem, asszonyom - mondta okos komornája -, és igazán mondom, néha már azt szeretném, bár ne emlegetné oly gyakran vagy meggondolatlanul.

- Engem teljesen hasztalan figyelmeztetni, Janet - válaszolta a türelmetlen és javíthatatlan grófné -, szabadnak születtem, bár mostanság úgy be vagyok dutyizva, hogy jobban hasonlítok valami érdekes külföldi fogolyhoz, mint egy angol nemes feleségéhez. Örömmel tűrtem minden megpróbáltatást, amíg biztos voltam benne, hogy szeret; de most már nyelvem és szívem szabadságra vágyik; a lábamat megbéklyózzathatják, ahogy tetszik, akkor is kimondom neked, Janet, hogy szeretem a férjemet... szeretni fogom utolsó leheletemig... nem tudnám nem szeretni, ha akarnám sem, vagy ha ő... ami, Isten a tudója, előfordulhat... nem szeretne már. De azt is kimondom, méghozzá hangosan, hogy boldogabb lettem volna, mint most vagyok, ha ott maradok Lidcote Hallban, még ha feleségül is kellett volna mennem szegény Tressilianhez, és elviselném a bús képét meg a tudománnyal teli fejét, ami sosem érdekelt. Azt mondogatta, ha olvasnám a kedvenc könyveit, eljönne még az idő, amikor hasznukat láthatom... azt hiszem, most eljött.

- Vettem kegyednek néhány könyvet, asszonyom - mondta Janet -, egy sánta embertől, aki a piactéren árulta őket... és elég kihívóan nézegetett rám, mondhatom.

- Hadd lássam, Janet - felelte a grófné -, de remélem, nem a puritán ízlésed szerint válogattad őket... Hát ez meg mi, legerényesebb kisasszonyom?... *Koppantó az arany gyertyatartóhoz... Egnémely mirrha és izsóp az beteg léleknek tisztulására... Egy korty víz az Baca völgyéből... Rókák és Tűzcsóvák...* Miféle olvasmány ez, leányzó?

- De, asszonyom - felelte Janet -, tán csak helyes és illendő volt, hogy a kegyelmet ladységed útjába helyeztem; de ha egyiket sem kívánja, vannak színdarabos könyvek és verseskönyvek is, azt hiszem.

A grófné hanyagul folytatta vizsgálódását, és olyan ritka köteteket lapozott át, melyekkel ma hús antikvárius is megcsinálhatná a szerencséjét. Itt volt *Az Főzésnek könyve, kinyomtatva Richard Lant és Skelton művei*¹³⁶ nemkülönben *Az Emberek Múlatsága* és *Az Tudás vára* stb. Ám a grófné szíve e másfajta gyönyörűségek felé sem hajlott, és örömmel kapta föl a fejét a

¹³⁶ John Skelton (1460-1529) - angol költő; a szövegben szereplő egyéb címek ma már ismeretlen Erzsébet-kori pamfletekre, könyvekre utalnak.

kedvetlenül átlapozgatott pamfletekből, sietve söpörte le valamennyit a földre, mikor az udvarról fölhangzó gyors lódobogás az ablakhoz vonta: - Leicester jött! - kiáltotta. - Nemes grófom!... Dudleym van itt!... Lova patájának minden dobbanása mennyei muzsika fülemnek!

Kisvártatva sürgés-forgás támadt a házban, majd belépett a szobába Foster, és lesütött szemmel, szokásos mogorva modorában jelentette:

- Richard Varney úr érkezett nagyságos uramtól, egész éjjel lovagolt, s azonnal beszélni óhajt öladységével.

- Varney? - mondta a csalódott grófné. - És beszélni óhajt velem?... Pfuj!... De hírt hoz Leicestertől... úgyhogy bocsássa be azonnal.

Varney belépett az öltözőszobába, ahol a grófné természetes szépsége teljében fogadta, fölcicomázva mindazzal az ékességgel, amit Janet művészete, s egy drága, ízléses háziköntös nyújthatott. Ruházatának legszebb díszé azonban a dús és súlyos, világosbarna hajzuhatag volt, mely pazar bőségben folyta körül hattyúéhoz hasonlatos nyakát, és omlott a feszült várakozástól hullámzó keblére, izgatott, vörös árnyalatot adva egész arcának.

Varney abban a ruhában lépett a szobába, melyben aznap reggel ura mellett állt az udvarban, s a ruha pompája különös ellentétben állt ziláltságával, mely a sötét éjben, rossz utakon, vad hajszában megtett nyaktörő vágtnak volt a következménye. Szemében szorongó, űzött kifejezés vibrált, mint aki olyan hírral jön, amelynek fogadtatásáról kételyei vannak, bár tudja, hogy hírét mégis közölnie kell. A grófné aggódó szeme tüstént észrevette arcán az ijedtséget, és felkiáltott:

- Kegyelmed hírt hozott nemes uramról, Varney úr... jóságos ég! Tán beteg?

- Nem, asszonyom, hála Istennek! - mondta Varney. - Nyugodjon meg, és engedje kifújnom magam, mielőtt közölném híreimet.

- Nem fújhatja ki magát, uram - felelte a hölgy türelmetlenül -; ismerem a színészi képességeit. Ha bírta szusszal, hogy eljusson idáig, bírja még egy kicsit, amíg előadja a mondani-valóját, legalábbis röviden és velősen.

- Asszonyom - válaszolta Varney -, nem vagyunk egyedül, uram üzenete viszont csak ladységednek szól.

- Hagyjanak magunkra, Foster úr és Janet - mondta a hölgy -; de maradjanak a szomszéd szobában, hogy szólításomra bármikor megjelenhessenek.

Foster és leánya Lady Leicester parancsára átmentek a szomszéd terembe, mely a sziesztaszoba volt. A hálószoa ajtaját ezután a bentlevők gondosan becsukták, és kulcsra zárták, apa és leánya pedig az aggódó figyelem tartásába merevedett, az előbbi komor, gyanakvó képpel és lesütött szemmel, Janet karba font kézzel, miközben figyelme ingadozni látszott, mert nem tudta egészen lekötni sem ama vágya, hogy megtudja úrnője sorsának további alakulását, sem a buzgó imádság, melyet oltalmáért rebegett. Anthony Foster mintha maga is sejtette volna, milyen gondolatok futnak át leánya agyán, mert odament hozzá, aggodalmasan megfogta a kezét, és így szólt:

- Jól van... imádkozz csak, Janet, imádkozzál... mindannyiunknak szüksége van az imára, egyeseknek pedig különösen. Imádkozzál, Janet - magam is imádkoznék, de nekem figyelmem kell, mi folyik ott benn... gonosz dolgok vannak készülöben, egyetlenem... gonosz dolgok lappanganak itt. Isten bocsássa meg vétkeinket, de Varney hirtelen s különös érkezése nem sok jót ígér nekünk.

Janet még sohasem érte meg, hogy apja ilyesmire felhívta volna a figyelmét, vagy akár engedte volna, hogy a titokzatos háztartásban történő sötét dolgokkal foglalkozzék, és most, hogy ezt tette, beszéde, Janet maga sem tudta, miért, de úgy hangzott a fülének, mint a kuvikhuhogás, mely egy szörnyű és fájdalmas eseményt kiált világgá. Félelemmel eltelve fordította tekintetét az ajtó felé, mintha iszonyú hangokra vagy valami borzasztó látványra számítana.

De minden néma volt, akár a sír, és azoknak a hangja, akik a belső szobában voltak, ha beszéltek egyáltalán, gondosan le volt tompítva olyan halkra, ami már nem hallatszott ki a másik szobába. De egyszerre csak gyors, fojtott és heves szóváltás ütötte meg a fülüket, majd rögtön ezután felcsattant a grófné hangja oly magasan, amilyenre csak a felháborodás emelhetett:

- Nyissa ki az ajtót, parancsolom!... Nyissa ki az ajtót... Nem hallgatom tovább! - kiáltotta, szenvedélyes kitörésével elnyomván Varney fojtott mormogását, mely a grófné kiáltásai közben hallatszott. - Micsoda! El innét! - folytatta, és szavait sikolyokkal kísérte. - Janet, verd föl a házat!... Foster, törd be az ajtót... áruló karmaiba kerültem!... Fejszére, dorongra, Foster úr... jótallok mindenért!

- Nem lesz rá szükség, asszonyom - hallatszott ezúttal tisztán Varney hangja. - Ha mindenki előtt szellőztetni óhajtja uram fontos ügyeit, én nem állok útjába.

A kulcs megnyikordult a zárban, föltárult az ajtó, mire Janet és apja rémulten berohant, hogy megtudja a sikoltozás okát.

Mikor a szobába léptek, Varney az ajtónál állt, és fogait csikorgatta oly kifejezéssel, melyben düh, szégyen és félelem kavargott. A grófné a szoba közepén állt, mint valami ifjú jósnő, prófétai önkívületben. Szép homlokán kidagadtak a kék erek a heves szónoklattal járó erőfeszítéstől; orcája és nyaka vérpirosan lángolt; szeme egy börtönbe zárt sasé, mely vörös villámokat szór ellenségeire, kiket karmaival nem érhet el. Ha a gráciák valamelyikét egy fúria¹³⁷ szállja meg, annak az arcán sem tündökölt volna ilyen szépség s mellette ennyi gyűlölet, megvetés, dac és felháborodás. A mozdulat és a tartás ugyanazt sugározta, mint a hang és a tekintet, s együttesen olyan látványt nyújtottak, mely szép és félelmes volt egyszerre; elmondhatatlan fenséget éreztetett a szenvedély ereje, amint Amy grófné bájával egyesült. Janet, mihelyt az ajtó felnyílt, úrnője mellett termett; Anthony Foster jóval lassabban, mégis tőle szokatlan sietséggel Richard Varneyhoz igyekezett.

- Az Úr nevére, mi baja ladységednek? - kérdezte Janet.

- A sátán nevére, mit tettél vele? - kérdezte Foster a barátjától.

- Ki, én?... Semmit - felelte Varney, de lehorgasztott fővel és mogorva hangon -, semmit, csupán közöltem vele urának parancsát, s ha a hölgy nem óhajtja teljesíteni, bizonyára jobban tudja, miként válaszoljon rá, mint én megkísérlelhetném.

- Elég legyen... az égre, Janet - mondta a grófné -, szemérmetlenül hazudik a gaz áruló. Kénytelen hazudni, mert nemes uram becsstelenségéről beszél... és kétszeresen kénytelen hazudni, mert saját céljai elérésén mesterkedik, melyek éppoly förtelmesek, mint amilyen elérhetetlenek.

¹³⁷ A három grácia a szépség és a kellem istennői az antik mitológiában; a fúriák (erinysek) a bosszú démonai.

- Félreértett, asszonyom - mondta Varney duzzogó alázattal és mentegetőzve -; hagyjuk ezt a dolgot, míg szenvedélye le nem csillapodik, később majd mindent megmagyarázok.

- Erre nem lesz alkalmad - felelte a grófné. - Nézz rá, Janet. Szépen van öltözve, úri külseje van, és idejött nekem, hogy elhitesse velem, uram azt szeretné... sőt, mi több, törvényes férjem azt parancsolja, hogy menjek el vele Kenilworthbe, és a királynő meg a nemesek előtt, hites férjem jelenlétében ismerjem el őt... *Őt* itt... ezt a köpenykefélő, cipőtisztító sehonnait... őt, uram lakáját, hites férjemnek és törvényes uramnak; tanúskodjak magam ellen... nagy Isten!... mikor épp hogy érvényesíteni akarom jogaimat és rangomat, most adjak oly eszközt elleneim kezébe, mely gyökerestül kiforgatná jogos igényemet, és megsemmisítené a reményt, hogy valaha is az angol nemesség tiszteletre méltó asszonyai közé soroljanak!

- Hallod őt, Foster, és kegyed is hallja ifjú leányzó ezt a hölgyet - felelte Varney, kihasználva a pillanatnyi szünetet, amit a grófné vádbeszédében tartott, inkább a szuszból, mintsem az érvből kifogyva. - Hallották, hogy felindultságában is csupán azt az eljárást veti szememre, mit jó urunk, bizonyos dolgokat eltitkolandó, javasol abban a levélben, melyet most a kezében tart.

Foster itt megpróbált közbelépni a tekintély képében, mely, úgy vélte, illik a rábízott szerephez:

- Nem, hölgyem, meg kell mondanom, kegyed túlságos elhamarkodottsággal cselekedett... Az ilyen csalás nem ítéltető meg súlyosan, ha erényes célból követik el; nemde Ábrahám atyánk is hasonlóképpen álcázta el Sárát húgának, midőn Egyiptomba alámentek.

- Igen, uram - felelt a grófné -, de Isten még választott népének ősatyját is megfeddte ezért a csalásért, méghozzá a pogány fáraó szájából. Szégyellje magát az olyan, aki csak azért olvassa a Szentírást, hogy utánozza azokat a dolgokat, melyek intésül s nem példaként vannak elibénk tárva!

- De Sára, ha megengedi, nem szegült szembe az ő ura akaratával - folytatta Foster -, hanem úgy tett, ahogy Ábrahám parancsolta volt, s húgának mondta magát, hogy férjének jól legyen dolga miatta, s hogy élhessen az ő szépsége miatt.

- Nos, Isten bocsássa meg gyarló haragomat - felelte a grófné -, de te éppoly vakmerő képmutató vagy, mint amilyen pimasz csaló amaz ott! Sose fogom elhinni, hogy a nemes Dudley támogatott ilyen ocsmány, ilyen aljas tervet. Íme, így taposom össze szégyenét, ha valóban az, és így pusztítom el az emlékét is mindörökre!

Ezzel darabokra tépte Leicester levelét, és úgy tiport rá végsőkig feszült türelmetlenséggel, mintha az apró foszlányokat is meg akarná semmisíteni, amivé a levelet szakította.

- Legyenek tanúim - mondta Varney, nyugalmat erőltetve magára -; összetépte uram levelét, hogy most már az én gondom legyen a gróf úr tervének végrehajtása; és jóllehet e terv csak bajt s veszedelmet hozna rám, a hölgy az én számlámra írná, mintha nekem bárminő részem lett volna benne.

- Hazudsz, áruló nyomorult! - kiáltotta a grófné Janet minden erőfeszítése ellenére, mellyel elhallgattatni igyekezett, attól a szomorú előérzettől vezetve, hogy heveskedése csak önmaga ellen szolgáltathat fegyvert. - Eressz, Janet... Ha utolsó szavam lenne, amit kimondhatok, akkor is azt mondanám, hazudik... saját nyomorult céljait követte; és jobban is kiteregette volna őket, ha szenvedélyem hagyta volna, hogy megőrizsem némaságomat, mely először fölbátorította aljas tervei előadására.

- Asszonyom - mondta Varney, akinek minden arcátlansága ellenére is be kellett látnia, hogy vereséget szenvedett -, könyörgöm, higgye el, hogy téved.

- Előbb hiszem a fényt sötétségnek - felelte a fölgerjedt grófné. - Vagy ittam tán a feledés vizéből? Ne emlékeznék régmúlt esetekre, melyek ha Leicester tudomására jutnak, az akasztófára léptettek volna elő téged, nem pedig urad megtisztelő bizalmába?... Lennék bár férfi, csak öt percre! Elég volna ahhoz, hogy ilyen gyáva kutyát, mint te, gazsága bevallására kényszerítsek. De eredj... tűnj a szemem elől!... Mondd meg gazdádnek, ha egyszer majd a hitványság útját választom, amihez az ilyen botrányos álságok, mint amire most rá akartál beszélni az ő nevében, szükségképpen elvezetnek, én méltó vetélytársat fogok küldeni hozzá. Nem holmi aljas lakájt választok helyette, akinek különös szerencséje van, ha megkapja ajándékba gazdája utolsó ruháját, mielőtt teljesen elnyüvödne, és aki csak arra alkalmas, hogy elcsábítson egy külvárosi cselédet, mikor a gazdája új rózsákkal díszített ócska papucsában tündököl. Menj, eredj, fickó... úgy megvetlek, hogy restellem, amiért felmérgelődtem rád.

Varney a düh néma kifejezésével távozott, nyomában Fosterrel, kinek természettől fogva lassú felfogóképességét teljesen megbénította a felháborodás eme heves és bőséges áradása, amit először hallott előtörni egy olyan valaki ajkáról, aki eddig túl bágyadnak és finomnak látszott ahhoz, hogy egyetlen haragos gondolatot is melengessen magában, vagy egy féktelen szót kiejtsen. Foster ezért mindenhová követte Varneyt, és üldözte kérdéseivel, melyekre amaz nem válaszolt, míg át nem értek a négyszögletes belső udvar túloldalára, az egykori könyvtárba, mellyel az olvasó már megismerkedett. Itt szembefordult kitartó követőjével, és így válaszolt neki türrhetően higgadt hangon:

- Tony - mondta szokott gúnyos nevetésével -, nincs értelme tagadni. Az asszony és az ördög, akik, mint orákulumod, Holdforth tiszteletes bizonyára helybenhagyja, ketten csábították el kezdetben a férfit, e mai napon is erősebbnek bizonyultak józan eszemnél. Ez a kis sárkány oly csábos volt, és oly természetes arccal hallgatta nagy ravaszul, amint előadtam uram üzenetét, hogy hitemre, úgy véltem, szólhatok valami keveset saját nevemben is. Most azt hiszi, a markában tart, de csalatkozni fog... Hol van Alasco doktor?

- A műhelyében - felelte Foster -, most van az óra, mikor nem lehet beszélni vele. Várnunk kell, míg a nap túljut delelőjén, különben elrontjuk fontos... Azt mondtam, fontos?... Inkább úgy mondanám, félbeszakítjuk teológiai tanulmányait.

- Hogyne, az ördög teológiáját tanulmányozza - mondta Varney -, de ha nekem szükségem van rá, egyik óra éppen olyan jó, mint a másik. Vezess a sátán palotájába.

Így beszélt Varney, majd sietős, hangtalan léptekkel követte Fostert, aki mindenféle titkos és néhol meglehetősen romos folyosókon vezette át a szemközti épületszárnyba, ahol egy szuterénhelyiségben, melyet most a kémikus Alasco foglalt el, az egyik hajdani abingdoni apát, aki vonzódott az okkult tudományokhoz, szerzetének nagy megbotránkozására műhelyt rendezett be, és itt a kor más bolondjaihoz hasonlóan, e bolond pap is sok drága időt, valamint pénzt pazarolt a bűvös elixír föltalálására.

Anthony Foster megállt az ajtó előtt, ami belülről aggályosan be volt zárva, és ismét komolyan habozni látszott, megzavarja-e a bölcset ténykedésében. Varney azonban, aki kevésbé volt gátlásos, kopogással és kiáltozással fölverte a szoba lakóját, míg az végül lassan és vonakodva kinyitotta az ajtót. A kémikus szeme fátyolos volt a kemence vagy a lombik forróságától és kigőzölgésétől, ami fölé hajolva dolgozott; cellájának belseje a foglalkozásához tartozó különféle anyagok és sajátos szerszámok kusza összevisszaságát tárta föl. Az öregember mérges türelmetlenséggel mormogta:

- Mindig el kell szólítaniuk az égi dolgoktól a földiekhez?

- A pokoliakhoz - felelte Varney -, mert ez a te igazi elemed... Foster, szükségünk lesz rád a tanácskozásonkon.

Foster lassan besomfordált a szobába. Varney is belépett a nyomában, majd bezárta az ajtót, és megkezdődött a titkos tanács.

Ezalatt a grófné fel s alá járt a szobájában, bájos arcán szégyen és harag viaskodott.

- A gazember - mondta -, a hidegvérű, számító nyomorult!... De lelepleztem, Janet... hagytam, hogy a kígyó teljesen szétkeressék előttem, és nyugodtan csússzon-másszon csupasz torzságában... Visszafojtottam haragomat, dacolva a veszéllyel, hogy megfúlok az erőfeszítéstől, míg bele nem láthattam a szíve legmélyébe, mely förtelmesebb, mint a pokol legsötétebb bugyra... És te, Leicester, lehetséges az, hogy te parancsoltad volna, akár csak egy pillanatra is megtagadnom a hozzád fűző hitvesi köteléket és törvényes jogot, vagy hogy te magad átruháztad volna másra?!... De lehetetlen... a gazember mindenben hazudott... Janet, én nem maradok itt tovább... félek tőle... félek apádtól... fáj ezt mondanom, Janet, de félek apádtól és leginkább ettől az undorító Varneytől. Elszököm Cumnorból.

- Ó, szegény asszonyom! Hová menekülne, vagy miképpen akar kiszökni e falak közül?

- Nem tudom, Janet - mondta a szerencsétlen ifjú hölgy, az ég felé fordítva tekintetét és kezét összekulcsolva -, nem tudom, hova menekülök vagy miképpen; de biztos vagyok benne, hogy Isten, akit eddig hűséggel szolgáltam, nem hagy el e szörnyű veszélyben, mert gonoszok kezébe kerültem.

- Ne higgye, drága asszonyom - mondta Janet -, apámnak morcos és szigorú a természete, és mindenképpen kitart fogadott hűsége mellett... de mégis...

Ebben a pillanatban belépett a szobába Anthony Foster, kezében üveg pohár és kis palack. Viselkedése egészen feltűnő volt, mert jóllehet a grófnéval szemben általában megtartotta a rangjának kijáró tiszteletet, mindeddig eltűrte, hogy kiütközzék belőle a durvaság, vagy talán képtelen volt elfojtani természetes kedélyének megrögzött mogorvaságát, amely, mint az ilyen szerencsétlen természetű embereknél általában, főleg azokkal szemben nyilvánult meg, akik fölött a körülmények folytán hatalmat nyertek. Most azonban mit sem mutatott tekintélyének e baljós tudatából, amit az előzékenység és tiszteletadás esetlen utánzatával szokott palástolni, ahogy a bérgyilkos rosszul szabott köpönyege alatt rejtegeti pisztolyait és törét. Mégis úgy tűnt, mintha mosolyában inkább félelem, mint bók volna, miközben unszolta a grófnét, hogy ízlelje meg a különleges szíverősítőt, ami majd rendbe hozza kedélyét az iménti felhevülés után, mintha valami távolabbi veszélyt latolgatott volna. A keze is remegett, a hangja elcsuklott, és egész magatartása annyi gyanúra adott okot, hogy leánya, Janet, miután néhány másodpercig meglepetve nézte, egyszerre csak vakmerő elhatározásra látszott jutni, fölszegette a fejét, elszánt, parancsoló tartást és kifejezést öltött magára, majd lassan atyja és úrnője közé ment, kivette az előbbi kezéből a tálcát, és halk, de határozott, kemény hangon így szólt:

- Atyám, majd én töltök nemes úrnőmnek, ha kívánja.

- Te, gyermekem? - kérdezte Foster hevesen és aggodalmasan -; nem, gyermekem... nem *neked* kell e szolgálatot megtenned.

- És szabadna kérdezni, miért - mondta Janet -, ha a nemes hölgynek egyáltalán javára válik, hogy fogyasszon e pohárból?

- Miért, miért? - mondta az udvarnagy tétovázva, majd dühös kitörésre fakadt, a hiányzó indok pótlásának legegyszerűbb módját választva: - Hát azért, mert én azt mondtam, kedvesem, hogy nem *neked* kell!... Eredj az esti prédikációra.

- Márpedig, mivel remélem, hogy hallok még prédikációt - felelte Janet -, ma este nem megyek el, hacsak külön bizonytságot nem kapok arról, hogy úrnőm biztonságban van. Add ide azt a palackot, atyám - és elvette vonakodó kezéből, míg Foster úgy adta át, mintha letaglózta volna a lelkiismeret. - Most pedig, atyám - folytatta Janet -, ami úrnőmnek használ, az *bennem* sem tehet kárt. Atyám, egészségedre iszom.

Foster szó nélkül a lányára rontott, és kicsavarta kezéből a palackot; majd mintha zavarba jött volna e cselekedetétől, és teljességgel képtelen lenne eldönteni, mit csináljon, csak állt, kezében a palackkal, egyik lába elől, a másik hátrább, és olyan pillantást lövellt leányára, melyben harag, félelem és a rábizonyult gazság büntudata keveredett visszataszítóan.

- Ez aztán furcsa, atyám - mondta Janet egy pillanatra sem véve le róla a szemét, olyanformán, ahogy az elmebajosok gondozói szokták állítólag megfélemlíteni szerencsétlen betegeiket -, sem azt nem hagyod, hogy kiszolgáljam hölgyemet, sem azt, hogy magam igyak az egészségére?

A grófnét nem hagyta cserben a bátorsága e szörnyű jelenet alatt, melynek hordereje nem kevésbé volt nyilvánvaló attól, hogy nem is céloztak rá. Még vérmérsékletének szeszélyes hanyagságát is megőrizte, és jóllehet orcája elsápadt az első ijedelemtől, szeme nyugodt, sőt szinte megvető maradt.

- Ízlelje meg akkor *maga* e különleges szíverősítőt, Foster úr. Maga talán nem utasítja vissza, hogy igyon az egészségünkre, bár Janetnek megtiltotta... Igyon, kérem.

- Nem iszom - felelte Foster.

- És kinek készült akkor e becses ital, uram? - kérdezte a grófné.

- Az ördögnek, aki kotyvasztotta! - válaszolta Foster, azzal sarkon fordult, és kiment a szobából.

Janet úrnőjére nézett, arcán mélységes szégyen, döbbenet és bánat kifejezése ült.

- Ne sírj miattam, Janet - vigasztalta kedvesen a grófné.

- Nem, asszonyom - felelte komornája zokogástól elcsukló hangon -, nem kegyedért sírok, hanem magamért... ezért a szerencsétlen emberért. Akik megszégyenülnek felebarátaik előtt... akiket Isten is elítél, *azoknak* van okuk a gyászra... nem az ártatlanoknak!... Isten vele, asszonyom! - mondta, és sietve magára kapta kabátkáját, melyben el szokott menni hazulról.

- Elhagysz engem, Janet? - kérdezte úrnője. - Elhagysz ilyen gonosz órában?

- Elhagyni kegyedet, asszonyom! - kiáltotta Janet, és viasszaladva ezernyi csókkal borította úrnője kezét. - Elhagyni kegyedet... engem hagyjon el a remény, ha ilyet teszek!... Nem, asszonyom; jól mondotta az imént, hogy Isten, akit szolgált, utat fog nyitni a szabadulására. Van egy mód a menekülésre; éjjel-nappal imádkoztam, hogy elmém megvilágosodjon, miként cselekedjem ama szerencsétlen ember iránti kötelességem s a másik kötelesség között, mellyel kegyednek tartozom. E fény most komoran s félelmesen fellobogott bennem, és nem csukhatom be az ajtót, amit Isten nyit ki... Ne kérdezzen többet... rövidesen visszajövök.

Ezzel beburkolózott kabátjába, s azt mondván az öregasszonynak, kivel a külső szobában találkozott, hogy vecsernyére megy, elhagyta a házat.

Eközben apja visszatért a műhelybe, ahol megkísérelt büntettének cinkosai vártak rá.

- Hörpintett belőle a madárka? - kérdezte Varney egy félmosollyal, míg a csillagjós csak egy kérdő pillantást vetett a belépőre, de nem szólt egy szót sem.

- Nem, és az én kezemből nem is fog - felelte Foster -; azt akarnák, hogy leányom jelenlétében gyilkoljak?

- Hát nem megmondtam, te mogorva és mégis nyúlászó gazfickó - támadt rá Varney -, hogy nem *gyilkosságról* van itt szó, aminek te hívod, ezzel a meredt képeddel és dadogó hangoddal? Nem megmondtam, hogy egy rövid gyengélkedés mindössze a célunk, olyan, amelyet egy nő merő furfangból is mímel, ha délben föl akarja venni a hálóruháját, vagy le akar dőlni egy karosszékbe, mikor a házimunkával kellene törődnie? Itt ez a bölcs, aki megesküszik neked a bölcsesség kastélyára, hogy ennyi az egész.

- Esküszöm - mondta Alasco -, hogy az elixír, ami abban a palackban van, nem fenyegeti az életét! Esküszöm arra a halhatatlan és elpusztíthatatlan aranyeszenciára, mely minden anyagot átjár a természetben, bárha titkos léte csak az jöhet rá, kinek Trismegistus¹³⁸ kiszolgáltatja a kabala kulcsát.

- Súlyos eskü - mondta Varney. - Foster, te rosszabb volnál, mint egy pogány, ha nem hinnéd el. Hidd el nekem továbbá, aki nem esküszöm másra, csak saját szavamra, hogy ha nem engedelmeskedsz, semmi reményed, bizony egy fikarcnyi reményed sincs, hogy ebből a haszonbérletből örökváltságos bérleted lesz. Akkor aztán Alasco nem változtatja arannyá az ónedényeidet, nekem pedig, derék Anthony, továbbra is bérlőm maradsz.

- Nem tudom, urak - felelte Foster -, mire irányulnak terveik; de egy dologból nem engedek... mégpedig, ha törik, ha szakad, megörzök valakit ezen a helyen, aki imádkozhat majd értem, ez pedig a leányom lesz. Gonoszul éltem, és a világ túl szigorú volt hozzám, de ő oly ártatlan, mint anyja ölében volt, és neki legalább része lesz abban a boldog városban, melynek falai színaranyból vannak, alapzata pedig drágakövekkel kirakva.

- Persze, Tony - mondta Varney -, ez aztán szíved szerint való paradicsom lenne... Vitassa meg vele a dolgot, doktor, én mindjárt itt leszek.

Ezzel fölállt, és a palackot magához véve az asztalról, elhagyta a szobát.

- Mondhatom neked, fiam - kezdte Alasco, amint Varney magukra hagyta őket -, hogy akármit beszél is ez a vakmerő és züllött alak a hatalmas tudományról, melyben az ég áldásával annyira előrehaladtam, hogy az élő tudósok egyikét sem nevezném mesteremnek vagy tanítómnak... azt mondom neked, bárhogy csúfolódik is ama kárhozott lélek az olyan dolgokon, melyek túl szentek ahhoz, hogysem evilági és gonosz gondolatoktól megszállott emberek fölfoghatnák, hidd el, hogy a város, melyet Szent János a keresztény apokalipszis¹³⁹ ama ragyogó látomásában megpillantott, az az új Jeruzsálem, melyből minden keresztény részesülni reménykedik, tipikusan a NAGY TITKOT vetíti előre, melynek révén a természet legbecselesebb és legtökéletesebb művei előbukkannak leghitványabb s legalávalóbb alkotásaiból, ugyanúgy, miként a könnyű tarka lepke, a nyári szellő legszebbik gyermeke a csúf gubó börtönéből tör elő.

- Holdforth tiszteletes úr sohasem beszélt erről az értelmezésről - felelte Foster kétkedve -, azonkívül pedig, Alasco doktor, a Szentírás azt mondja, hogy a szent város aranya és drágakövei korántsem azoknak az osztályrésze, akik gyalázatosságot művelnek, vagy hazugságot hordanak a szájukon.

- Helyes, fiam - mondta a doktor -, és minő következtetést vonsz le ebből?

¹³⁸ Hermes Trismegistus („a háromszor szent Hermes”) néven tisztelték a középkori misztikusok az egyiptomi Thot istent, akit a görög Hermesszel azonosnak tartottak, s akit a titkos tudományok patrónusaként tiszteltek.

¹³⁹ Utalás a bibliai János apostol látomásaira, az ún. *Jelenések Könyvé*-re, mely az utolsó ítélet és a földre szállt mennyország képeit vonultatja fel.

- Hogy azoknak - mondta Foster -, akik mérget kevernek és titkon beadják valakinek, nem lehet részük ama kimondhatatlan gazdagságban.

- Különbséget kell tenned, fiam - felelte az alkimista -, a között, ami szükségképpen rossz, eszközében és céljában egyaránt, és a között, ami rossz ugyan, mégis képes arra, hogy a jót szolgálja. Ha egy ember halála árán közelebb jutunk a boldog korhoz, mikor minden, ami jó, kívánságunkra megtörténik, és minden, ami rossz, kívánságunkra eltűnik... midőn betegség, fájdalom és bánat az emberi bölcsesség engedelmes szolgálói lesznek, és a bölcs egyetlen intésére elszállnak... mikor minden, mi manapság a legritkább s legpompásabb, elérhető lesz mindenkinek, aki hallgat a bölcsesség szavára... midőn a gyógyítás tudománya eltűnik, és feloldódik az egyetlen, univerzális gyógyszer ismeretében... midőn a bölcsök lesznek a föld uralkodóivá és a halál is meghátrál szigorú pillantásuk előtt... ha mindeme dolgok áldott beteljesülése siettethető azzal a csekélységgel, hogy egy gyarló földi testet, melyre amúgy is romlás vár, egy rövid idővel hamarabb adunk át a sírnak, mint a természet rendje szerint való volna, mit számít ekkora áldozat az ígért Ezredév jöttének siettetéséhez képest?

- Az ezredév a szentek uralma lesz - mondta Foster kissé bizonytalanul.

- Mondd inkább, hogy a bölcsök uralma, fiam - felelte Alasco -, vagy éppen magának a bölcsességnek az uralma.

- Megemlítettem a kérdést Holdforth tiszteletes úrnak a legutóbbi Evangélium-magyarázaton - mondta Foster -; de azt mondja, a kegyelmed tanítása tévtan, kárhuzatos és hamis magyarázat.

- A tudatlanság béklyóiban senyved, fiam - felelte Alasco -, és még mindig téglát éget Egyiptomban; vagy legjobb esetben a száraz Sínai-pusztában vándorol. Rosszul tetted, hogy ilyen embernek beszéltél ezekről a dolgokról. De hozok én neked bizonyítékot, méghozzá hamarost, és azt cáfolja majd meg e konok teológus, viaskodjék bár velem, akár a mágusok Mózesrel a fáraó előtt. Fémet fogok átváltoztatni előtted, fiam... itt, a jelenlétben... és szemeid tanúságot tesznek majd az igazságról.

- Ne is hagyd magad, tudós bölcs - mondta Varney, aki e pillanatban lépett be a szobába -, ha nyelved tanúságát elutasítja, hogy akarja tagadni tulajdon szemeit?

- Varney! - mondta az alkimista. - Már vissza is jöttél, Varney?... Beadtad... - és elharapta a szót.

- Hogy végére jártam-e a dolgomnak, azt akarod kérdezni? - felelte Varney. - Hát igen!... És te - tette hozzá, több aggodalmat mutatva, mint eddig - biztos vagy benne, hogy se többet, se kevesebbet nem öntöttél bele, mint a kellő mennyiséget?

- Igen - felelte az alkimista -, amennyire csak ember biztos lehet e finom arányokban; mert igencsak különböző erők lakoznak az emberi testben.

- Jól van akkor - mondta Varney -, nem félek semmitől. Tudom, hogy egy lépéssel se teszel többet az ördög felé, mint amit joggal elvárhatunk tőled. Azért fizettelek meg, hogy betegséget okozz, és könnyelmű tékozlásnak is tartanád, ha gyilkolnál ezért a pénzért. Gyerünk, menjen mindenki a maga szobájába... Holnapra meglátjuk az eredményt.

- Mit csináltál vele, hogy lenyelje? - kérdezte Foster megborzongva.

- Semmit - felelte Varney -, csak ránéztem azzal a pillantással, amittől az elmeháborodottak, asszonyok és gyerekek megjuhászodnak. A Szent Lukács-ispotályban azt mondták, olyan szemem van, hogy a dühöngő örültek is meghunyászkodnának tőle. A gondozók gratuláltak hozzá; szóval meg tudom keresni a kenyeremet, ha kiesem az udvari kegyből.

- És nem félsz - kérdezte Foster -, hogy a dózis esetleg túl erős lesz?

- Ha igen - felelte Varney -, csak annál mélyebben alszik, és ez a félelem nem fogja háborgatni a nyugalmamat. Jó éjszakát, uraim.

Anthony Fosterből nehéz nyögés szakadt fel, majd égnek emelte kezét és szemét. Az alkimista közölte velük abbeli szándékát, hogy az éjszaka hátralevő részében valamely nagy horderejű kísérletet kíván véghezvinni, mire a többiek nyugovóra tértek.

HUSZONHARMADIK FEJEZET

Óvjon Isten e vad zárandokúton,
Segélyt többé embertől nem remélek.
Van oly bolond, ki önként lenne asszony,
Zokogó, hű, sóvárgó és szerelmes?
Ha kedvességet vár, hideg fogadja,
Nagylelkűsége hálátlant nevel.

(A szerelem zárandokútja)

A nyári ég bealkonyult, és Janet épp időben tért vissza Cumnor Place falai közé ahhoz, hogy hosszabb távolmaradása ne keltsen gyanút és kérdezősködést e gyanakvó házban; egyenest abba a szobába sietett, ahol úrnőjét hagyta. Az asztalra borulva találta, feje két keresztbe tett karjára fektetve pihent. Janet belépésére nem mozdult, és föl se nézett.

A hű komorna villámgyorsan úrnője mellett termett, és míg kezével rázogatta, a legkomolyabb aggodalom hangján kérlelte a grófnét, nézzen fel, és mondja meg, mi tett rá ilyen hatást. A boldogtalan hölgy föl is emelte a fejét, és komornája felé fordította ijesztő szemeit, valamint viaszsárga arcát, majd megszólalt:

- Janet, én kiittam.

- Istennek legyen hála! - mondta Janet gyorsan. - Mármint Istennek legyen hála, hogy nem nagyobb a baj... a főzet nem fog ártani asszonyomnak... Álljon föl, rázza ki e zsibbadtságot tagjaiból és a levertséget lelkéből.

- Janet - szólt a grófné újra -, ne zavarj engem... hagyj békén... hadd múljon el az élet csendben... meg vagyok mérgezve.

- Nincs, drága hölgyem - felelte a lány hevesen. - Amit lenyelt, nem árthat kegyednek, mert az ellenszert már előbb bevette, és most azért siettem ide, hogy megmondjam, nyitva áll az út a menekülésre.

- Menekülés! - kiáltotta a hölgy, amint hevesen felegyenesedett ültében, és szemébe visszatért a fény, arcába pedig az élet. - De ah! Janet, már késő.

- Nem, édes hölgyem. Emelkedjék, kapaszkodjon a karomba, és sétáljon velem a szobában... Ne hagyja, hogy képzelete végezze be a méreg művét! Úgy; érzi már, hogy parancsolni tud tagjainak?

- A kábulat mintha múltóban volna - mondta a grófné, amint Janetre támaszkodva föl s alá járt a szobában -; de valóság ez, nem halálos mérget nyeltem le? Varney itt járt, miután elmentél, és rám parancsolt, olyan szemmel, amelyből kiolvastam sorsomat, hogy nyeljem le azt a szörnyű orvosságot. Ó, Janet! Biztosan halálos; sose nyújtott még ártatlan italt ilyen pohárnok!

- Attól tartok, nem is szánta ártalmatlannak - felelt a lány -; de Isten összezavarja a gonoszok terveit. Higgyen nekem, a szent Evangéliumra esküszöm, melybe bizodal munkát vetjük, hogy élete biztonságban van a mesterkedésétől. Nem vitatkozott vele?

- A ház néma volt - felelt a hölgy -, te elmentél... rajta kívül senki a szobában... ő pedig minden gonosztettre képes. Csak azt kötöttem ki, hogy szabadítson meg gyűlölt jelenlététől, aztán kiittam, amit adott... De menekülést emlegettél, Janet; érhet ekkora boldogság?

- Erősnek érzi magát, hogy elviselje a hírt, és vállalja a megerőltetést? - kérdezte a komorna.
- Erősnek-e?! - felelte a grófné. - Kérdezd az özsutát, mikor a kopó fogai már ott csattognak a közelében, hogy belemarjanak, erősnek érzi-e magát, hogy átszökjön egy szakadék fölött. Minden megerőltetést elbírok, hogy kiszabadulhassak erről a helyről.
- Akkor hallgassa hát - mondta Janet. - Valaki, akit a ladységed igaz barátjának tartok, többféle álöltözetben mutatkozott már előttem, és kereste az alkalmat, hogy beszélhessen velem, amit (mivel egészen ma estig nem voltam tisztában a dologgal) mindig elutasítottam. Ő volt az a házaló, aki a portékáit idehozta kegyednek; a vándor árus, aki könyveket adott el nekem; valahányszor kitettem innen a lábam, biztosan találkozottam vele. A ma este történetek után elhatároztam, hogy beszélek vele. Most is a park hátsó kapujánál várakozik, és nála van a szökés eszköze... De van elég erő a testében? És lelkében kellő elszántság?... Vállalkozik az útra?
- Aki a halál elől szalad - felelt a hölgy -, talál erőt a testében... s aki a szégyen elől menekül, nincs híján lelkierőnek. Az a gondolat, hogy megszabadulhatok a gazembertől, aki életemre s becsületemre tör, erőt adna, hogy akár halálos ágyamról felsejremljek.
- Hát akkor, Isten nevében, hölgyem - mondta Janet -, búcsút kell vennem ladységedtől, és Isten oltalmába ajánlanom!
- Nem jössz velem, Janet? - kérdezte a grófnő aggódva. - El kell veszítenem téged? Ilyen hűségesen szolgál sz engem?
- Asszonyom, oly szívesen szöknék ladységeddel, ahogy madár valaha kiröppent kalickájából, de ha ezt tenném, azonnal fölfedeznék a szökést, és üldözőbe vennének. Maradnom kell, és lepleznem valahogy a valóságot egy ideig... Az ég bocsássa meg nekem e csalást a szükség miatt!
- Egyedül kell tehát utaznom ezzel az idegennel? - kérdezte a hölgy. - Gondold meg, Janet, nem lehet ez valami mélyebb és sötétebb terv, mely tán arra szolgál, hogy elválasszon tőled, ki egyetlen barátom vagy?
- Nem, asszonyom, ne gondoljon erre - felelte Janet azonnal -; az ifjú tisztességes szándékkal érkezett, és barátja Tressilian úrnak, kinek megbízásából ide jött.
- Ha Tressilian barátja - mondta a grófné -, akkor úgy bízom magam gondjaira, mint egy égből szállott angyalra; mert nincs még egy halandó, akitől oly távol állna aljasság, csalárdság vagy önzés, mint Tressiliántól. Magáról mindig megfélelkezett, ha segíthetett másokon... És jaj! Mit kapott érte viszonzásul!

Izgatott sietséggel szedték össze a kevéske szükséges holmit, amiről úgy gondolták, hogy a grófnénak magával kell vinnie, és amit Janet gyorsan és ügyesen kis batyuba kötött, nem feledkezve meg azokról a becses ékszerekről sem, melyek hamar a keze ügyébe estek, kivált egy ékszeres ládikóról, amiről bölcsen állapította meg, hogy bármilyen jövőendő szükséghelyzetben hasznosnak bizonyulhat. Leicester grófné ezek után átöltözött abba a ruhába, melyet Janet szokott viselni rövidebb utazásokon, mert szükségesnek tartották, hogy kerüljenek minden külső megkülönböztetést, amivel a grófné magára hívhatná a figyelmet. Mielőtt az előkészületeket befejezték, feljött a hold a nyári égen, és a háznép nyugovóra tért, vagy legalábbis elvonult szobájának csendjébe, magányába.

A szökés útjában előreláthatólag nem volt akadály, sem a házban, sem a kertben, feltéve, hogy nem veszik őket közvetlenül észre. Anthony Foster hozzászokott, hogy úgy nézzen a lányára, mint egy megrögzött bűnös az őrangyalára, aki bűnei ellenére változatlanul körülötte lebeg,

minélfogva belevetett bizalma nem ismert határokat. Janet szabadon mozoghatott nap közben, és volt egy álkulcsa, mely nyitotta a park hátsó kapujának a zárját, úgyhogy kedve szerint járhatott le a faluba akár a háztartás dolgaiban, melyek teljesen az ő gondjaira voltak bízva, akár azért, hogy felekezetének imaházába menjen ájtatosságra. Igaz, Foster leánya azzal az ünnepélyes feltétellel élvezte e liberálisan megállapított jogokat, hogy privilégiumait nem használja fel oly módon, mely összeférhetetlen a grófné őrizetével; tudniillik újabban így hívták Cumnor Place-ben való tartózkodását, mióta a türelmetlenség jeleit kezdte mutatni a korlátozásokkal szemben, amiket kiszabtak rá. Nincs is okunk feltételezni, hogy az aznap esti jelenet által fölkelte szörnyű gyanún kívül bármi más rávehette volna Janetet a szöszezésre vagy az atyja bizalmával való visszaélésre. Annak alapján azonban, aminek tanúja volt, most már nemcsak feljogosítva, de parancsolóan felszólítva érezte magát arra, hogy bármi más megfontolást félretéve, úrnője biztonságáról gondoskodjék mindenekelőtt.

A szökevény grófné kalauza társaságában sietős léptekkel haladt az egyenetlen s minduntalan eltorlaszolt ösvényen, mely valaha sétány volt, de jelenleg teljesen beárnyékolta a terebélyes fák ágai, melyek összeértek fejük fölött, és csalóka, megtévesztő fényt kaptak a hold sugaraitól, ahogy beszűrődtek azokon a helyeken, ahol a fejsze rést nyitott a fák között. Útjukat minduntalan kidöntött fák zárták el, vagy nagyobb gallyak, amiket ott hagytak a földön, míg idővel hasábfává és rőzsévé nem aprítják. Az akadályok okozta nehézség és kényelmetlenség, az út első részének kifulladásztó irama, a remény s félelem elcsigázó viaskodása annyira igénybe vette a grófné erejét, hogy Janet kénytelen volt néhány perces pihenést indítványozni, amíg a grófné lélegzethez és lelkierőhöz nem jut. Megálltak hát egy hatalmas, göcsörtös, vén tölgyfa alatt, és természetesen mindketten visszapillantottak a házra, amit maguk mögött hagytak, s aminek hosszú, sötétlő homlokzata a tompa messzeségbe veszett roppant kéményeivel és órájával, melyek a tető vonala fölé magasodtak, és világosan kirajzolódtak a nyári ég tiszta azúráján. Egyetlen helyen pisláskolt csak világosság az árnyékba borult roppant épülettömbben, és az is oly alacsonyan, mintha a földből hunyorgott volna, nem valamelyik ablakból. A grófnét elfogta a rémület.

- Követnek! - mondta Janetnek, és a fénypontra mutatott, mely úgy megijesztette.

Janet, aki kevésbé volt izgatott, mint úrnője, észrevette, hogy a fénypont nem mozog, és suttogva közölte a grófnéval, hogy a világosság egy magányos cellából jön, ahol az alkimista űzi okkult kísérleteit.

- Ő azok közül való - tette hozzá -, akik virrasztanak, és az éjszakában azt lesik, miféle bűnt követhetnének el. Gonosz volt a véletlen, mely ide küldte ezt az embert, akinek a földi gazdagságról és földöntúli vagy emberfölötti tudásról szóló beszédében van valami, ami annyira megejtette szegény atyámat. Helyesen beszélt a jó Holdforth tiszteletes úr... és azt hiszem, olyan céllal is, hogy okuljanak belőle a mi házunkhoz tartozók. „Akadnak olyanok”, mondotta, „még hozzá igen sokan, akik a gonosz Akhábhoz hasonlóan inkább a hamis próféta, Sedékiás álmaira hallgatnak,¹⁴⁰ mint annak a szavára, kinek szájával az Úr szólott!” Meg azt is mondta: „Ah, testvéreim, sok Sedékiások vagynak köztetek... olyanok, kik földi tudásuk fényét ígérik nektek azért, hogy mennyei értelmeket nekik ajándékozzátok. Mennyivel jobbak ezek, mint ama zsarnok, ki minden alattvalójától a jobb szemét követelte?” Meg azt is mondta, hogy...

¹⁴⁰ Akháb (i. e. 875-853) - Izrael királya, bibliai alak, akit bűneiért Illés próféta szégyenített meg a nép előtt. Sedékiás, Júda királya, aki Jeremiás próféta tanácsait mellőzve fellázadt II. Nabukodonozor babiloni király ellen, és i. e. 568-ban vereséget szenvedett. Scott tudálékos hősnője összekeveri a bibliai neveket.

Nem tudni, meddig futotta volna még a szép puritán emlékezetéből Holdforth tiszteletes úr elme-futtatásának földidézésére; a grófné azonban félbeszakította, és közölte, hogy most már lesz elég ereje, amivel újabb késedelem nélkül el tud menni a hátsó kapuig.

Föl is kerekedtek, s útjuk második felét kimértebben s így természetesen könnyebben is tették meg, mint az első szakaszt, amit oly kapkodva rohantak végig. Volt hát idejük a töprengésre, és Janet most először kockáztatta meg a kérdést, merre szándékozik indulni úrnője. Mivel nem kapott azonnal választ (talán azért, mert a grófné zaklatott lelkében föl sem merült e kézenfekvő s döntésre váró kérdés), Janet bátorkodott hozzátenni:

- Bizonnyal édesatyja házába, ahol biztonságra s védelemre számíthat.

- Nem, Janet - felelte a hölgy mély szomorúsággal -; úgy hagytam oda Lidcote Hallt, hogy a szívem könnyű és a nevem tisztességes volt, s nem térek addig vissza, míg uram engedélye és frigyünk nyilvános elismertetése azzal a ranggal és becsülettel nem bocsát szülőházamba, amit férjem ad nekem.

- Hova megy hát akkor, asszonyom? - kérdezte Janet.

- Kenilworthbe, leányzó - felelte a grófné bátran s fesztelenül. - Látni akarom azt a mulatságot... azt a fejedelmi mulatságot, aminek az előkészületeitől szélteben-hosszában visszhangzik az ország. Úgy hiszem, ha az angol királynő férjem kastélyában vigad, Leicester grófnéja nem lehet oda nem illő vendég.

- Kérni fogom Istent, hogy szívesen lássák - mondta hevesen Janet.

- Visszaélsz a helyzetemmel, Janet - mondta haragosan a grófné -; és megfélemedkezel a magadéról.

- Egyiket sem teszem, drága asszonyom - felelte szomorúan a lány -, de elfelejtette tán, mily szigorú parancsot adott a nemes gróf házassága eltitkolására, hogy megőrizhesse a királyi kegyet? És gondolja, hogy váratlan megjelenése a kastélyban, ilyen kényes helyzetben s a királynő jelenlétében, öröme szolgál majd?

- Azt gondolod, szégyenkeznie kell miattam? - kérdezte a grófné. - Nem, ereszd el a karomat, tudok támogatás nélkül is járni, és tanács nélkül is cselekedni.

- Ne haragudjon meg rám, asszonyom - mondta Janet csendesesen -, és engedje, hogy támogassam; az út hepehupás, és nemigen szokott hozzá, hogy sötétben botorkáljon rajta.

- Ha engem nem tartasz oly alacsonyrendűnek, hogy férjemnek szégyenkeznie kelljen miattam - mondta a grófné ugyanazon a szemrehányó hangon -, akkor viszont Leicester lordról tételezed fel, hogy közreműködött a sötét tervben, sőt talán biztatásával és tekintélyével támogatta is atyád és Varney aljas eljárását; akiknek a fondorkodását a nemes gróf elé fogom tární.

- Az Isten szerelmére kérem, asszonyom, kímélje atyámat beszámolójában - esengett Janet -; legyen némi elégtétel szolgálatom, bármily szerény is, az ő hibájáért!

- Módfelett igazságtalan volnék, drága Janet, ha nem így tennék - mondta a grófné, egyszerre visszazökkenve a hű komornájával való jóindulatú s bizalmas modorba. - Nem, Janet, dehogy ártok egyetlen szóval is atyádnak. De látod, édesem, egyetlen vágyam, hogy férjem oltalma alá helyezzem magam. Elhagytam a hajlékot, melyet kijelölt számomra, de csak azoknak a gázsága miatt, akik körülöttem voltak... és semmi másban nem szegem meg parancsait. Egyedül őhöz folyamodom... egyedül ő fog megvédelmezni... Csak akivel ő óhajtja, senki mással nem közöltem, s nem is fogom közölni a titkos nászt, mely szívünket és sorsunkat összeköti. Találkozni fogok vele, és tulajdon ajkáról fogadom el az utasítást jövőbeni

viselkedésemre. Ne is igyekezz lebeszélni az elhatározásomról, Janet, csak megerősíts benne... És az igazat megvallva, úgy döntöttem, hogy most azonnal meg akarom tudni sorsomat, méghozzá férjem szájából, és e cél elérésére a legbiztosabb mód, ha fölkeresem őt Kenilworthben.

Mialatt Janet sebesen forgatta elméjében a szerencsétlen hölgy helyzetét bonyolító nehézségeket és bizonytalanságokat, hajlott arra, hogy megváltoztassa első vélekedését, és úgy gondolkoznék, hogy tulajdonképpen, ha már a grófné elhagyta a rejtekhelyet, ahová férje helyezte, legelső kötelessége fölkeresni őt, és közölni vele döntésének okait. Tudta, mekkora súlyt helyez a gróf házasságuk titokban tartására, és magában kénytelen volt elismerni, hogy a grófné minden olyan lépésével, mely férje engedélye nélkül a nyilvánosság elé tárja e titkot, csak urának súlyos felháborodását hívhatja ki maga ellen. Ha visszatérne atyja házába rangjának nyílt bevallása nélkül, kétes helyzete valószínűleg ártana becsületének; de ha bevallja, esetleg visszavonhatatlan szakítást kockáztat férjével. Kenilworthben viszont személyesen tárhatja ügyét férje elé, akit Janet, jóllehet bizalmatlanabb volt vele szemben, mint a grófné, mégis képtelennek tartott arra, hogy cinkosságot vállaljon az aljas és kétségbeesett módszerekkel, melyekhez alárendeltjei, akiknek a karmai közül a hölgy most kimenekült, azért folyamodtak, hogy belefojtsák a szót, ha talán panaszkodni próbálna a tőlük elszenvedett rossz bánásmód miatt. De még ha a legrosszabb következne is be, s a gróf megtagadná tőle a védelmet, és nem szolgáltatna neki igazságot, a grófné Kenilworthben ragadhatja meg leginkább a kínálkozó alkalmat, ha sérelmeit a világ elé akarja tárni; Kenilworthben, ahol Tressilian a pártfogója lehet, a királynő pedig bírója; mert ennyit megtudott Janet a Waylanddel váltott néhány szóból. Ezért aztán lényegében megbékélt asszonyának azzal a szándékával, hogy Kenilworthbe megy, amit meg is mondott neki, azt ajánlva a grófnénak, hogy rendkívüli óvatossággal hozza majd férje tudomására érkezését.

- Te magad is óvatos voltál, Janet? - kérdezte a grófné. - Ez a kalauz, akiben bíznom kell... nem árultad el neki helyzetem titkát?

- Tőlem nem tudott meg semmit - felelte Janet -; és azt sem hiszem, hogy többet tudna, mint amennyit a nép általában hisz a ladységed helyzetéről.

- Az pedig mi? - kérdezte a hölgy.

- Hogy elhagyta atyja házát... de csak újabb sértés lesz belőle, ha folytatom - szakította félbe mondatát Janet.

- Nem, mondd csak tovább - unszolta a grófné -; meg kell tanulnom elviselni a gonosz híreket, miket balgaságomnak köszönhetek. Gondolom, azt hiszik, azért hagytam el atyám házát, hogy tiltott élvezeteknek hódoljak... Olyan gyanú ez, melyet hamarosan el fogok oszlatni... amit *el kell* oszlatnom, mert én csak folttalan becsülettel élek, vagy sehogy sem... Ezek szerint Leicesterem kedvesének tartanak?

- Legtöbben Varneyének - mondta Janet -; de egyesek csak afféle kényelmes köpenynek vélik őt, mely eltakarja gazdája élvágyát; mert ama lakosztályok gazdag pompájának a híre titkon mégis kiszivárgott, és az ilyen kiadások messze fölülmúlják Varney erejét. Ez utóbbi vélemény azonban nemigen terjed; az emberek ugyanis még gyanakodni se nagyon mernek, mikor ilyen nagy névről van szó, nehogy a királyi kamara lecsapjon rájuk a nemesség megrágalmazása miatt.

- Jól is tesz, ha nem verik nagydobra - felelte a grófné -, akik a fényes Dudleyt ilyen nyomorult féreg büntársának tartják, mint Varney... Itt a kapu... ó, Janet, búcsút kell vennem tőled!... Ne sírj, édes leányom - mondta játékosággal iparkodván palástolni a hű komornától való nehéz válást -; és mire újból találkozunk, Janet, cseréld ki nekem a puritán nyakfodrodat

egy nyitott, lesimított csipkegallérra, hadd lássák a férfiak, hogy szép nyakad van; az olcsó gyöngycsipkés kabátkád helyett pedig, ami csak egy szobalánynak való, csináltass háromsoros bársony- és aranybrokát-köpenyt... a szobámban találsz rengeteg anyagot, azt mind neked hagyom. Légy csinos, Janet, mert ha most nem is vagy még egyéb, mint egy névtelen és ismeretlen, szomorú és hontalan hölgy komornája, mire újból találkozunk, úgy kell felöltöznöd, ahogy egy udvarhölgyhöz illik, aki szeretetben és szolgálatban legközelebb áll Anglia első grófnéjához.

- Adja Isten, hogy így legyen, drága asszonyom! - felelte Janet. - Nem azért, hogy szebb ruhákban járassak, hanem hogy mind a ketten könnyebb szív fölött viselhessük kabátjainkat.

Eddigre a hátsó kapu zárja, némi kemény csavargatás után engedett az álkulcsnak, és a grófné, nem minden belső borzongás nélkül, kívül találta magát azon a falon, melyet férje szigorú parancsa sétái végső határául szabott meg. Wayland kovács, aki nagy izgalommal várta már jöttüket, kissé távolabb állt egy élő sövény mögé húzódva, mely az országutat szegélyezte.

- Semmi veszély? - kérdezte Janet aggódva, amint Wayland óvatosan megközelítette őket.

- Semmi - felelte amaz -, de képtelen voltam lovat szerezni a hölgynek. Giles Gosling, a gyáva imposztor nem adott semmi pénzért, nehogy Isten ments, meg találja ütni a bokáját... de annyi baj legyen. A hölgy majd az én lovaskámon utazik, magam pedig gyalogolok mellette, amíg nem kerítek egy másik lovat. Üldözni egyelőre nem fognak, ha te, bájos Janet kisasszony, nem felejtet el, amit mondtam.

- Nem jobban, mint a Tékoából való eszes asszony azokat a szavakat, amiket Joáb adott a szájába¹⁴¹ - felelte Janet. - Holnap azt mondom, hogy asszonyom nem tud felkelni.

- Igen, és fáj meg szédül a feje; erősen ver a szíve, és nem óhajtja, hogy zavarják... Ne félj semmit, elértik majd, és nem fognak sok kérdéssel zaklatni... ismerik e betegséget.

- De - vetette ellen a grófné - távollétemet mégiscsak hamarost fölfedezik, és akkor bosszúból még megölik Janetet... Inkább visszamegyek, mintsem hogy ilyen veszedelemnek tegyem ki.

- Miattam ne aggódjon, asszonyom - mondta Janet -, bár ladységed nyerné el oly biztosan a kegyet, melyet azoktól vár, akikhez folyamodnia kell, mint amilyen biztos én vagyok abban, hogy atyám, bármilyen mérges lesz is, nem fogja hagyni, hogy bántódásom essék.

A grófnét ekkor Wayland fölemelte a lóra, miután a nyeregre terítette összehajtott köpenyét, hogy kényelmes ülése essék.

- Adieu, és Isten áldása kísérje útjukon! - mondta Janet, ismét megcsókolva úrnője kezét, aki áldását egy néma simogatással viszonzta. Aztán elszakadtak egymás öleléséből, és Janet végül így szólt Waylandhez: - Úgy segítjen téged az Isten szükségedben, ahogyan igaz avagy hamis barátja leszel e mélységesen megbántott és védtelen asszonynak!

- Ámen, kedves Janet - válaszolta Wayland -, és hidd el, úgy fogok vigyázni a kincsemre, hogy még a te bájos szemeid is, akármilyen szentesek, kevesebb megvetéssel fognak tán rám nézni, mikor legközelebb találkozunk.

A búcsú ez utóbbi részét csak fülébe súgta Janetnek, és noha a leány nem válaszolt rá közvetlenül, viselkedése, melyet kétségkívül az a vágy vezetett, hogy minden lehető eszközt igénybe vegyen, ami úrnője biztonságát növelheti, nem lohasztotta le a reményt, melyet Wayland

¹⁴¹ Joáb - bibliai alak, Dávid király (i. e. 1013-973) hadvezére; a tékoai asszonyt azért küldte a királyhoz, hogy Dávidot kibékítse lázadó fiával, Absolonnal.

szavai kifejeztek. Visszament a parkba, és bezárta a kaput, Wayland pedig kezébe véve a kantárt, s gyalogszerrel a ló mellett haladva, nekivágott Amyvel a bizonytalan s holdfényes útnak.

Jóllehet Wayland kovács a lehető legnagyobb iramban haladt, amivel csak ereje bírta, az utazásnak eme formája mégis oly lassú volt, hogy midőn a pirkadat kezdett áthatolni a keleti homályon, a mester megállapította, hogy alig tíz mérföldre jutottak Cumnortól.

- Hogy az ördög vinne el minden mézesmázos kocsmárost! - fakadt ki Wayland, mert nem bírta már magába fojtani keserűségét és nyugtalanságát. - Ha legalább két nappal előbb megmondta volna nekem a gézengúz Giles Gosling, hogy nem számíthatok rá, jobban gondoskodtam volna magamról. De ezeknek a zsvány fogadósoknak az a szokása, hogy ígérnek hetet-havat, és csak amikor már patkolni viszik hozzájuk a lovat, akkor derül ki, hogy nincs vasuk. Ha tudtam volna előre, száz más módon is szerezhettem volna... mit mondok?... ha már erről van szó és ilyen ügy érdekében, minden teketória nélkül elcsaptam volna egy paripát a legközelebbi közlegelőről... csak vissza kellett volna küldenem a párát a falu bírójának. A takonykór meg a patagyulladás verjen meg minden lovat a Fekete Medve istállójában!

A hölgy igyekezett vigasztalni kalauzát, megjegyezvén, hogy napkelte után gyorsabban tud majd haladni.

- Ez igaz, asszonyom - felelte -, de akkor az emberek is jobban felfigyelnek ám ránk, ami pedig rosszul jöhet utazásunk elején. Szikrányit se törödnék én vele, ha már messzebb járnánk. De ez a Berkshire, amióta ismerem, hirhedetten tele van huncut manókkal, akik későn fekszenek, és korán kelnek, csak azért, hogy beleüssék az orrukat mások dolgaiba. Meggyűlt már velük a bajom egypárszor. De ne féljen, jó asszonyom - tette hozzá -, mert akinek helyén van az esze, azt a jószerencse is megsegíti, és végül minden sebre talál balzsamot.

Vezetőjének a félelme erősebb benyomást tett a grófnéra, mint a megnyugtató, amit helyesnek vélt hozzá adagolni. A grófné aggódva nézegetett körül, és amint az árnyak visszahúzódtak a tájról, s a keleti égbolt fokozódó izzása gyors napkeltét ígért, minduntalan azt várta, hogy a növekvő világosság kiszolgáltatja őket a bosszúszomjas üldözőknek vagy valami veszedelmes és leküzdhetetlen akadályt állít útjukba. Wayland kovács észrevette szorongását, és megharagudván magára, amiért nyugtalanságot keltett benne, színlelt vidámsággal gyalogolt tovább; hol a lóhoz beszélt, elárulván, hogy fölöttébb járatos az istálló nyelvén, hol magában füttyörészett halkan különböző dalocskákat, hol meg a hölgyet biztatta, hogy nincs semmi veszély, miközben fürkészve nézett körül, nincs-e valami a láthatáron, ami meghazudtolná szavait, amint éppen kimondja őket. Így haladtak, míg egy váratlan esemény hozzá nem segítette őket, hogy gyorsabban és kényelmesebben folytathassák zarándokútjukat.

HUSZONNEGYPEDIK FEJEZET

RICHARD: Lovat! Lovat! Országomat egy lóért!

CATESBY: Szerzek egy lovat! Menekülj, uram.

(III. Richárd. Vas István ford.)

Utasainknak egy kis erdő mellett vitt el az útjuk, mikor az első élőlény, kivel indulásuk óta találkoztak, szemük elé került. Ez pedig egy báva fajankó volt, szemre valami béresgyerek, szürke ujjasban, hajadonfőtt, harisnyája a sarkára csúszva, a lábán ormóttan bakancs. Kantárszáron vezetett egy jószágot, amire most mindennél inkább szükségük volt: egy lovat, mégghozzá oldalnyereg is volt rajta és minden egyéb kellék, ami egy nő utazásához szükséges. A gyerek ekképp köszönt rá Waylandre:

- Agyonisten, ugye kendnek lesz ez a lú?

- Nekem hát, fiam - válaszolta Wayland pillanatnyi habozás nélkül; és el kell ismernünk, hogy szigorúbb erkölcsi iskolát járt lelkiismeret is könnyen engedett volna ilyen csábító alkalomnak. Míg így szólt, már ki is vette a kantárt a fiú kezéből, és szinte ezzel egyidejűleg lesegítette a grófnét saját lováról, majd fölsegítette arra, amit a véletlen így eléjük hozott. Az egész olyan magától értetődően ment végbe, hogy a grófné, mint később kiderült, nem is gondolt másra, mint hogy a ló kalauzának vagy valamelyik barátjának az előrelátása folytán várt ott rájuk.

A siheder azonban, akit ilyen gyorsan megfosztottak a rábízott jószágtól, kezdte mereszteni a szemét, vakargatni a fejét, mintha lelkiismereti aggályok fogták volna el, amiért ilyen kurta indoklásra átadta a lovat.

- Én is csak azt hiszem, hogy kendnek van a lú - dünnyögte magában -, de kendnek azt kellett vón mondani, hogy *bab*, hisz tudja.

- Persze, persze - mondta neki Wayland és vaktában továbbfűzte -; neked meg azt, hogy *szalonna*, hisz tudod.

- Nem a', nem a' - felelte a siheder - várgyon csak... várgyon csak... *borsó*, ezt kellett vón mondanom.

- Jó, jó - mondta Wayland -, hát akkor borsó, az Isten áldjon meg! Bár a szalonna jobb lenne jelszónak.

És minthogy eddigre már fölkapaszkodott saját lovára, kirántotta az új lovacska kantárát a természet gyermekének bizonytalan markából, odavetett neki egy kis pénzdarabot, és azzal hozta be az elvesztegetett időt, hogy minden további diskurzus nélkül szaporán elügetett. A siheder még látható volt a dombtetőről, amelyikre fölkapaszkodtak, és Wayland visszanézve megpillantotta őt, amint ott áll, két kézzel a hajába markolva, moccanás nélkül, akár egy útjelző oszlop, feje abba az irányba fordítva, amerre az utasok megszöktek előle. Végül, épp abban a pillanatban, amikor fölérték a tetőre, a kovács látta, amint a bumfordi gyerek lehajol az ezüstért, amit bőkezűsége hullajtott neki.

- Ezt nevezem égből pottyant ajándéknak - mondta Wayland -; pompás, jól begyakorlott jószág ez, el is jutunk vele addig, amíg kegyedet biztos lóra segíthetjük, és akkor még mindig idejében küldjük vissza, hogy a törvényt is kiengeszteljük.

Ám csalatkozott várakozásaiban, és a sors, mely először oly kegyesen látszott rájuk mosolyogni, kisvártatva azzal fenyegetett, hogy az esetet, mellyel Wayland úgy kérkedett, teljes romlásuk okozójává teszi.

Alig lovagoltak egy rövidke mérföldet onnét, ahol a sihedert hagyták, mikor egy férfihang kiáltásait hozta feléjük a szél:

- Rablás! Rablás... fogjátok meg a tolvajt! - és hasonlókat, mire Wayland lelkiismerete tüstént sejtette, hogy ezek csakis arra az adásvételi ügyletre vonatkozhatnak, melyet az imént bonyolított le oly szerencsésen.

- Jobban tettem volna, ha mezítláb járok egész életemben - mondta -; jönnek az elfogató-paranccsal, végem van. Ej, Wayland, Wayland, de sokszor megjósolta apád, hogy a ló lesz a veszted. Kerülnék el csak még egyszer épségben Smithfieldre¹⁴² vagy a Turnbull Streetre, a futtatók közé, megmondanám nekik, hogy akasszanak föl olyan magasra, mint a Szent Pál-székesegyház, ha még egyszer nemesek, lovagok vagy finom asszonyságok dolgába ártom magam!

E komor gondolatok közepette gyakran tekingetett hátra, hogy lássa, ki üldözi, és nagy kő esett le a szívről, amikor csak egyetlen lovast fedezett fel, aki azonban jó paripán ült, és olyan sebesen közeledett feléjük, hogy semmi reményük sem volt az elillanásra, még ha a hölgy erejéből futotta volna is, hogy olyan gyorsan száguldjon, ahogy lovacskája bírja.

- Tisztességes viadal lesz köztünk - vélekedett Wayland -; egy ember áll szemben egy emberrel, az a fickó pedig inkább úgy üli meg a lovat, mint egy majom, nem úgy, mint egy lovag. Piha! Ha verekedésre kerül a sor, nem lesz nehéz levetni a lóról. Dehogyan, ebugattát! Szerintem a ló veszi mindjárt kezébe a dolgot, mert ez ám a fogai közt tartja a kantárt. Nahát, és ezért aggasztom én magam? - mondta, mikor az üldöző közelebb ért hozzájuk. - Hisz, ha jobban megnézzük, ez a kis rőfös számár Abingdonból.

Pontosan úgy volt, ahogy Wayland tapasztalt szeme messziről megállapította. A vitéz rőfös lova ugyanis tüzes jószág lévén, amint szabadjára eresztve érezte magát, és megpillantott két gyorsan ügető lovat, úgy száz yardnyira maga előtt, nekilódult, de olyan iramban, hogy egészen szétrázta a nyeret lovasa alatt, aki nemcsak utolérte, de teljes vágtában el is száguldott az üldözöttek mellett, miközben teljes erejéből cibálta a zablát, és óbégatott, hogy - Megállj! Megállj! -, mely indulatszó inkább tulajdon lovának látszott szólni, mintsem az „űzőbe vett hajónak”, ahogy a matrózok mondanák. Ugyanezzel az akaratlan irammal előresiklott (hogy ismét hajós kifejezéssel éljünk) vagy kétszáz yardot, mikor végre meg tudott állni, ott aztán visszafordította a lovat, és visszaügetett utasaink felé, út közben helyre ráncigálva zilált öltözkét, visszahelyezkedve a nyeregbe, és marcona képpel iparkodva elfelejteni az iménti fejvesztettséget és kétségbeesést, mely önkéntelen vágtatása alatt ült ki az ábrázatára.

Waylandnak épp annyi ideje volt, hogy figyelmeztesse és megnyugtassa a hölgyet, mondván:

- Ez a fickó tökfílkó, és úgy is fogok elbánni vele.

Mikor a rőfös elég szuszhoz és bátorsághoz jutott, hogy szembenézzen velük, fenyegető hangon ráparancsolt Wayland kovácsra, hogy adja át a hátslovát.

- Hogyhogy? - kérdezte a kovács Cambyses¹⁴³ király modorában. - Feltartóztatnak, és ki akarnak rabolni a király országútján? Akkor ki a hüvelyből, Excalibur,¹⁴⁴ és magyarázd meg e vitéz lovagnak, hogy iszonyú csapások fognak döntenéi közöttünk!

¹⁴² Londoni városrész, az egykori lóvásártér környéke.

¹⁴³ Thomas Preston (1537-1598) angol drámaíró tragédiájának (*Cambyses, Percia királya*, 1569) főhőse.

¹⁴⁴ A legendás Arthur király varázserejű kardja.

- Ördög és pokol, ide gyorsan hajdú, poroszló és minden becsületes ember! - fakadt ki a rőfös.
- Hisz nem hagyja visszavennem a jogos tulajdonomat!
- Hasztalan hívogatód isteneidet, gaz pogány - mondta Wayland -, mert én akkor is véghezviszem szándékomat, legyek bár halál fia a végén. De azért tudd meg, silány gyolcsok és selymek csalója, én vagyok az a házaló, akit nagy hangon azzal fenyegettél, hogy meglesed a Maiden Castle környéki mocsárnál, és elrabolod a málháját; ezért rántsd elő legott a fegyvered.
- Csak tréfáltam akkor, jóember - felelte Goldthred -, tisztességes kereskedő és polgár vagyok, aki nem vetemedik olyasmire, hogy lesbe állva kiraboljon valakit.
- Akkor pedig, leghatalmasabb rőfös - mondta Wayland -, hitemre, sajnálom a fogadalmat, amit tettem, miszerint, ahol előtalállak téged, megfosztlak lovadtól, és kedvesemnek adom, ha nem tudod erőnek erejével megvédelmezni. De a fogadalom már elhangzott, és föl van jegyezve... így csak annyit tehetek érted, hogy otthagynom a lovat Donningtonban a legközelebbi fogadósnál.
- De nézd csak, barátom - magyarázta a rőfös -, a mai szent napon akartam a templomba vinni e lovon a shottesbroki Jane Thackhamet, hogy Goldthredné asszonyság legyen belőle. Az imént ugrott ki a vén Thackham apó pajtájának az ablakán, és látod, amott áll most is, ahol meg kellett volna kapnia a lovat; a teveszőr lovaglóköpenye van rajta, és elefántcsont nyelvű ostorával úgy áll ott, mint Lót felesége.¹⁴⁵ Szépen kérlek, add vissza a lovat.
- Mélységesen sajnálom - felelte Wayland -, a szép kisasszonyt csakúgy, mint téged, muszlinnak legnemesebb koboldja. De a fogadalmat nem lehet megszegni... a lovadat visszkapod az Angyalnál Donningtonban. Ennél többet jó lélekkel nem tehetek érted.
- Ördögbe a lelkeddel! - fortyant föl a kétségbeesett rőfös. - Azt akarod, hogy egy menyasszony gyalog menjen a templomba?
- Magad mögé ültetheted, Sir Goldthred - felelte Wayland -, legalább nem fog úgy ficákolni a ló.
- És mi lesz, ha... ha elfelejted otthagyni a lovamat, ahogy most ígéred? - kérdezte Goldthred, némileg habozva, mert belül reszketett azért a lelke.
- Akkor tiéd a málhám... otthagytam Giles Goslingnál a bőrfüggönyös szobában, csupa bársony, egy, két, három réteges... tafota és gyolcs... plüss, damaszt és selyem...
- Várj csak! Várj csak! - kiáltotta a rőfös. - Mert ha való igaz, hogy ennek a fele is ott van... de vesszek meg, ha még egyszer tahóra bízok egy szép pejkót!
- Ahogy jónak látja, derék Goldthred úr, és most szép jó reggelt... Isten vele... - mondta Wayland, azzal vígan továbbment a hölgygel, míg a megzavart rőfös jóval lassabban kocogott vissza, mint ahogy jött; és azon tűnődött, mivel mentse ki magát a csalódott menyasszony előtt, aki a király országútjának közepén állva várt deli vőlegényére.
- Úgy rémlik - szólalt meg a grófné, mikor kis ideje már úton voltak -, hogy ez a balga rám bámult, mintha valahonnan emlékezne rám; pedig úgy beburkoltam magam a fátylammal, ahogy csak tudtam.

¹⁴⁵ A bibliai Lót felesége a kénesővel elpusztított Szodomából menekülve megszegte a tilalmat, és hátranézett, s ezért Isten „sóbálvánnyá” változtatta.

- Ha biztosan tudnám, hogy így volt - mondta Wayland -, visszamennék, és kupán vágnám... az agyát nem kéne féltetni, mert annyi sincs neki, amennyiből egy kisliba jóllakhatna reggelire. De most sietnünk kell, Donningtonban majd otthagyjuk a tökfilkó lovát, nehogy még egyszer kísértést érezzon utánunk jönni, és igyekszünk majd úgy átvedleni, hogy tévútra vezessük ökelmét, ha mégis a nyomunkba eredne.

Az utasok minden további ijedelem nélkül értek Donningtonba, ahol a grófnének már feltétlenül pihennie kellett két-három órát; ezalatt Wayland fűgén és határozottan hozzálátott azon műveletekhez, melyektől további utazásuk biztonsága látszott függeni.

Házalólebernyegét bő zubbonyra cserélve elvitte Goldthred lovát az Angyal fogadóba, ami a falu túlsó végén volt. A délelőtt folyamán, miközben egyéb teendői után járt, látta, hogy kivezetik a lovat, és átadják magának a zordon rőfösnek, aki a grófság poroszlóinak rettenthetetlen különítménye élén jött, hogy a fegyverek erejével szabadítsa ki az elrabolt jószágot, amiért pedig nem kellett semmi váltságdíjat fizetnie, csak jókora mennyiségű sert, amit segéderői gurítottak le a torkukon, mert úgy látszik, megszemjastak a gyaloglás közben, s aminek az árát illetően Goldthred úr heves vitába keveredett a falu bírójával, akit magával hívott, hogy további segítségképpen föllármázza a becsületes embereket.

Miután a lovat Wayland ily bölcsen és igazságosan visszaszolgáltatta jogos tulajdonosának, kerített egy álruhát a grófnének, valamint magának, amitől külsejükben most már mindketten afféle jobb módú vidékiekhez hasonlítottak; időközben tudniillik azt is elhatározták, hogy a feltűnést minél jobban kerülendő, a grófné, kalauzának húga gyanánt szerepel majd az úton. Egy jó, bár nem mutatós ló, mely lépést tudott tartani a kovácséval, és egy hölgy számára is elég jámbor volt, ez egészítette még ki az úti előkészületeket, amire, akárcsak más egyéb kiadásokra, bőven ellátta Waylandet pénzzel Tressilian. Ilyenformán úgy déltájban, miután a grófné néhány óras egészséges alvással fölfrissítette magát, folytatták útjukat, hogy Coventryn és Warwickén át mihamar Kenilworthbe érjenek. Ám a sors úgy akarta, hogy rövidesen újabb nyugtalanító dologgal kelljen találkozniuk.

Előre kell bocsátanunk, hogy a fogadó gazdájától azt az értesülést szerezték, miszerint egy vidám társaság, mely (a gazda úgy hallotta) némajátékokat és élőképeket készül bemutatni, olyanokat, amilyenekkel a királynőt szokták szórakoztatni körútjain, egy-két órával előbb kerekedett föl Donningtonból Kenilworth felé. Mármost Waylandnek az a gondolata támadt, hogy ha valamiképp csatlakoznának ehhez a csoporthoz, mikor utoléri őket, jobban elkerülnék a feltűnést, mint ha így kettesben utaznak. Ötletét közölte a grófnével, akinek csak az volt a fontos, hogy fennakadás nélkül érjenek el Kenilworthbe, és a mód megválasztását teljesen rábízta kísérijére. Gyorsabb poroszkálásra nógatták tehát lovaikat, hogy beérjék a komédiásokat, és velük együtt folytassák az utat; alig pillantották meg azonban a kis truppot, mely részben lóháton, részben gyalogszerrel haladt az úton mintegy fél mérföldre tőlük, épp egy szelíd dombhajlat tetejére érve, majd eltűnve a másik oldalán, mikor Wayland, aki a legelővigyázatosabb figyelemmel kísért mindent, ami bármely irányból a szeme elé került, észrevette, hogy egy lovas közeledik mögöttük rendkívül gyors lovon. Vele volt a szolgálja is, aki a legnagyobb erőfeszítései ellenére sem bírt lépést tartani, ezért rövid vágtaival igyekezett utolérni gazdáját. Wayland aggodalmas pillantást vetett a lovasokra, erősen zavarba jött, újra hátranézett, és elsápadt, amint közölte a hölgygel:

- Az ott Richard Varney ügető paripája... ezer közül is megismerném... ez rosszabb lesz, mint amikor a rőfössel találkoztunk.

- Húzd ki a kardod - felelte a hölgy -, és döfd át vele a keblem, mert nem akarok a karmaiba kerülni!

- Ezerszer inkább mártanám az ő testébe, vagy akár az enyémbé - mondta Wayland. - De az igazat megvallva, nem erős oldalam a párviadal, bár szembe tudok nézni a hideg vassal, mint más, ha a szükség úgy hozza. Ami meg a kardomat illeti... Á (jöjjön kicsit gyorsabban, kérem)... ez csak egy hitvány spádé, az övé viszont, lefogadom kegyednek, hogy különleges toledói. Csatlós is van, azt hiszem az a részeges haramia Lambourne, azon a lovon, amelyiken a szóbeszéd szerint... (nagyon kérem, szorítsa a lovát)... kirabolta a nyugatról jött marhakupecet. Nem mintha félnék akár Varneytől, akár Lambourne-től, ha jó ügy érdekében kell kiállanom velük... (tud még gyorsítani a lova, ha nógatja)... De mégis... (ne, kérem, ne hagyja vágatni, mert még észreveszik, hogy félünk tőlük, és üldözőbe vesznek; csak sebes ügetésben tartsa)... De ha nem is félem őket, jobb szeretnék megszabadulni tőlük, és inkább ésszel, mint erővel. Ha utol tudnánk érni a trüppöt itt előttünk, elvegyülhetnénk köztük, és nem vennének észre, csak akkor, ha Varney egyenesen utánunk jött, mert akkor Isten legyen irgalmas nekünk!

Míg ezeket mondta, hol ösztökélte, hol meg visszafogta a lovát, azon iparkodva, hogy a leggyorsabb lépésben haladjon, mely összefér egy közönséges utazás látszatával, de elkerülje az olyan sebes mozgást, ami már gyanút kelthet, hogy menekülnek.

Ilyen iramban kaptattak föl a szelíd lejtőn, amiről már beszéltünk, és a csúcsról lepillantva örömmel látták, hogy a trüpp, mely előttük indult el Donningtonból, a túloldalon van a kis völgyben, ahol az utat egy csermely keresztezte, s a partján néhány kunyhó állt. Úgy tűnt, hogy itt pihenőt tartanak, ami arra a reményre indította Waylandet, hogy csatlakozhatnak hozzájuk, és elvegyülhetnek köztük, mielőtt Varney beérné őket. Annál is inkább aggódott, mert társa, noha nem panaszkodott, és nem mutatta jelét a félelemnek, oly halálsápadtra vált, hogy a kovács attól tartott, még lebukik a lóról. A grófnén látszott, hogy fogytán van az ereje, de mégis oly erélyesen hajtotta lovát, hogy végül is elérték a völgy mélyén letelepedett társulatot, mielőtt Varney megjelent volna a kis emelkedő tetején, amelyről leereszkedtek.

A csoportot, melyben elvegyülni szándékoztak, nagy fölfordulásban találták. A nők zilált hajjal és fontoskodó képpel szaladgáltak ki s be az egyik kunyhó ajtaján, a férfiak pedig csak ácsorogtak közben, a lovak kantárját fogva, és olyan ügyefogyottan néztek ki, mint a férfiemberek általában, ha segítségükre nem tartanak igényt.

Wayland és védenca megálltak, mintegy kíváncsiságból, aztán apránként, anélkül, hogy kérdezősködtek vagy őket kérdezték volna, közelebb mentek, és elvegyültek a csoportban, mintha mindig is odatartoztak volna.

Alig voltak ott öt perce, gondosan az út szélére húzódva, amennyire lehetséges, hogy a többi utazó közéjük és Varney közé kerüljön, mikor Leicester lord főlovásza, nyomában Lambourne-nal, vadul levágtatott a dombról; lovaik vékonya és sarkantyúik taraja véres jeleit viselte a veszett iramnak. A kunyhók mellett letáborozott csoport tagjai, akik a mutatványhoz szükséges öltözékeket kímélendő, egyszerű kanavászuhat viseltek, a könnyű kocsik, melyek tele voltak díszletekkel, és a különböző bizarr kellékek, melyeket az egyszerűbb szállítás végett kézben hordoztak a furcsa vándorok, tüstént elárulták a lovasoknak e társaság kilétét és úti célját.

- Ti vagytok a mutatványosok - kérdezte Varney -, akik Kenilworthben fogtok szerepelni?

- *Recte quidem, Domine spectatissime*¹⁴⁶ - felelte valamelyikük.

¹⁴⁶ Bizony így igaz, tekintetes uram. (latin)

- És mi az ördögért ácsorogtok itt - folytatta Varney -, mikor a legnagyobb iparkodással is épp hogy csak időben érhetek Kenilworthbe? A királynő holnap Warwickban ebédel, ti meg itt kódorogtok, semmirekellők!

- Nagyon igaz, uram - mondotta egy pöttöm süvölvény, aki pompás, skarlátpiros szarvakkal ékes maszkot viselt, hozzá fekete szerzs-zekét, amit szalagokkal húzott szorosra a testén, és vörös harisnyát, valamint pata alakúra formázott cipőt. - Nagyon igaz, uraságodnak teljesen igaza van. Apám, az ördög, az hátráltatta az előrehaladásunkat, mivelhogy ágynak esett, és eggyel több ördögfiókat adott nekünk, mint kéne.

- Ördöge van! - jegyezte meg Varney, de nevetése ezúttal sem volt több egy kaján mosolynál.

- Pontosan úgy áll a dolog, miként az ifjú mondá - tette hozzá az előbb szóló mutatványos -; fő ördögünk, mert ez csupán a kisebbik, most éppen *Lucina fer opem* hatalmában van, éppen ebben a *tugurium*-ban.¹⁴⁷

- Szent Györgyre, vagy inkább a sárkányra, aki az ördög atyjafia lehet maskarában, ez aztán komikus eset! - mondta Varney. - Mit szólsz hozzá, Lambourne, nem vállalod a keresztapaságot?... Ha az ördögnek komát kéne választani, nem is tudnék alkalmasabbat erre a tisztségre.

- Kivéve persze, ha feljebbvalóim is jelen vannak - mondta Lambourne szemtelenül, mint afféle bizalmas szolga, aki tudja, hogy szolgálatait nem nélkülözhetik, ezért elnézik pimasz tréfáit is.

- És hogy hívják az ördögöt, vagy az öreganyját, akinek ily furcsamód jött el az ideje? - kérdezte Varney. - Elég baj egyébként, hisz szükségünk lenne minden komédiásra.

- *Gaudet nomine Sibyllae*¹⁴⁸ - mondta az először szóló -; Sybil Laneham a neve, felesége Richard Laneham úrnak...

- A titkos tanács ajtónállójának - mondta Varney -; neki aztán végképp nem lehet mentsége, mert van már benne tapasztalata, hogyan intézze jobban a dolgait. De kik voltak azok, egy férfi, meg egy nő, azt hiszem, akik az imént olyan sietősen lovagoltak föl a dombra előttem?... Hozzátok tartoznak?

Wayland már épp meg akart kockáztatni egy választ a vészes kérdésre, mikor az ördögfióka megint közbekottyant.

- Engedelmeivel - mondta és odament Varneyhoz, hogy társai ne hallják a szavait -; a férfi az ördögfejedelmünk, olyan trükköket tud, hogy száz ilyen Lanehamnéval is fölér, az asszony pedig... engedelmeivel, az a bölcs személy, akinek a segítsége teljességgel nélkülözhetetlen szenvedő társunknak.

- Ó, nálatok van hát a bölcs asszony? - mondta Varney. - Hát ami igaz, az igaz, úgy hajtotta a lovát, mint akit várnak valahová... És van egy fölösleges ördögfiókátok, hogy Laneham asszonyság helyébe álljon?

- Igen, uram - mondta a fiú -, nem olyan ritkák azok e világon, mint méltóságod erényes emelkedettsége képzele... Ez a főördög mindjárt köpköd néhány lángnyelvet, és kiokád egy-két füstgomolyt itt helyben, ha méltóságod úgy óhajtja... azt gondolná, Etna lapul a gyomrában.

¹⁴⁷ A segítséghez Lucina hatalmában... ebben a kunyhóban. (latin) - Lucina a szülés istennője a latin mitológiában.

¹⁴⁸ A Sibylla névnek örvend. (latin)

- Most éppen nincs időm, sötétség birodalmának reménydús ördögfiókája, hogy megszemléljem mutatványát - mondta Varney -; de nesztek valami mindötöknek; igyatok egyet a szerencsés órára... és mint a színdarab mondja: „Isten áldása kísérje fáradozásokat”!

Ezzel megsarkantyúzta lovát, és elvágtatott.

Lambourne csak néhány pillanattal később követte gazdáját, mert erszényében matatott egy ezüst után, amit a közlékeny ördögfiókanak adott, mint mondotta, azért, hogy támogassa előhaladását a pokoli tájék felé, melynek tűzéből néhány szikrát szavai szerint, már föl is tudott benne fedezni. Majd meghallgatván a fiú köszönetét, ő is sarkantyúba kapta a lovát, és gazdája után iramodott oly sebesen, akár a szikra a kovakőről.

- Most pedig - mondta az agyafúrt ördögfióka, odasompolyogva Wayland lova mellé, és nagyot ugorva a levegőbe, amivel mintegy vindikálta magának a jogot a pokol fejedelmével való rokonságra -, én megmondtam nekik, *te* ki vagy, hát te megmondod-e cserébe, *én* ki vagyok?

- Ha nem az én Lidérc barátom - felelte Wayland kovács -, akkor tényleg egy ördögfióka, testestül-lelkestül.

- Eltaláltad - mondta Dickie Sludge -; az vagyok, a te Lidérc barátod; kitörtem korlátaimból tudós mesteremmel együtt, ahogy előre megígértem neked, ha jön velem, ha nem... De miféle hölgy van veled? Láttam, hogy zavarba hozott az a kérdés, azért siettem segítségedre. De mégis, drága Wayland, tudnom kell, ki az?

- Sokkal ravaszabb dolgokat fogsz te még tudni, kedves barátom - mondta neki Wayland -, de most elég a kérdezősködésből, mivelhogy Kenilworthbe igyekeztek, én is oda megyek, már csak a drágalátos képed és a bolondos társaságod kedvéért is.

- Úgy kellett volna mondanod, hogy a bolondos képem és a drágalátos társaságom kedvéért is - tette hozzá Dickie -; de miként akarsz velünk utazni... mármint milyen minőségben?

- Ugyanabban, amit te adtál nekem... mint csepűrágó; tudod, járatos vagyok a mesterségben - felelte Wayland.

- Igen, de mi lesz a nemes hölgygel? - kérdezte Lidérc. - Hidd el, sejtem, hogy az, és látom a feszengésedről, hogy tenger bajod van vele pillanatnyilag.

- Ó, méghogy ő!... szegény kis húgom - mondta Wayland. - Úgy énekel és játszik hozzá a lanton, hogy a halak is előjönnek a patakból.

- Hadd halljam most rögtön - mondta a fiú -, odavagyok a lantért; mindennél jobban szeretem, pedig nem is hallottam még.

- Akkor hogy szerethetted meg, Lidérc? - kérdezte Wayland.

- Ahogy a lovagok szerették a hölgyeket régi mesékben - felelte Dickie -; hallomásból.

- Akkor szeresd még egy kicsit hallomásból, míg a húgom kipihen valamelyest az út fáradozásait - mondta Wayland, majd a foga között dörmögte: - Ördög vinné a kis manója kíváncsiságát! Csínján kell bánnom vele, különben póruul járunk.

Azzal odament Vacatió mesterhez, és neki is elmondta a tudományát, valamint a húgáét úgyszintén. Némi bizonyosságot azért kértek ügyességéről, melyet oly kiválóan adott elő, hogy a mutatványosok megörülvén társulatuk ilyenén gyarapodásának, készséggel elfogadták mentegetőzését, mikor húga talentumának bemutatására került volna sor. Az újonnan jötteket megkínálták étellel-itallal, amivel a karaván jól el volt látva; és Wayland kovács csak némi nehézség árán tudta módját ejteni, hogy az étkezés alatt kissé magára maradjon színlelt

húgával, mely szünetet arra használta fel, hogy a lelkére kösse: felejtse el egy időre a rangját meg a bánatát, és ereszkedjék le azoknak a társaságához, kikkel utazni fognak, mert ez a legbiztosabb esély, hogy rejtve maradjon.

A grófné elismerte ennek szükségét, így midőn folytatták útjukat, iparkodott követni kalauza tanácsát, és megszólítván a hozzá legközelebb haladó nőszemélyt, aggodalmát fejezte ki ama asszony iránt, akit így hátra kellett hagyniok.

- Ó, meglesz ő itt jól, asszonyom - felelte a megszólított; aki víg és folyton nevetésre kész kedélyéből ítélve valóságos megtestesülése lehetett volna a bath-i asszonyságnak¹⁴⁹ -; komám-uram, Laneham pedig cseppet se veszi szívére az ilyen dolgot. A kilencedik napon, mert a multságok eddig tartanak, ott lesz már velünk Kenilworthben, még ha a hátán kell cipelnie is a porontyát.

Ebben a beszédben volt valami, ami elvette Leicester grófné kedvét a további társalgástól; de mivel a varázst már megtörte, mikor elsőnek szólította meg társnőjét, a jó asszony, aki a Croydoni Ritka Gillian szerepét játszotta az egyik interludiumban,¹⁵⁰ gondoskodott róla, hogy ne álljon be csend az úton, hanem elszórakoztatta néma útítársát régi multságokról való ezernyi anekdotával; elmesélte a fogadásokat, amiket a nagyurak adtak nekik, Harry király idejétől kezdve mostanáig felsorolta a főbb szereplők neveit, de minden történetének a refrénje az volt: mindez viszont semmi azokhoz a fejedelmi élvezetekhez képest, amik Kenilworthben lesznek!

- És mikor érünk Kenilworthbe? - kérdezte a grófné rosszul leplezett izgatottsággal.

- Mi, akik lóháton megyünk, némi igyekezettel beérhetünk estére Warwickbe, és Kenilworth onnan mindössze négy-öt mérföld... de akkor be kell várnunk a gyalogosokat; ámbár valószínű, hogy Leicester lord lovakat vagy könnyű szekereket küld elibük, és behozatja őket, hogy ne legyenek elcsigázva az úttól, mert az, mint képzelheti, bizony nem a legjobb előkészület arra, hogy uraik előtt táncoljanak... Pedig hát, Isten úgy segéljen, volt idő, mikor öthát mérföld legelőt is végiggyalogoltam volna, és utána forogtam volna akár egész este lábujjhegyen, ahogy a csepűrágó pörgeti az óntányért a tű hegyén. De a kor már belemarkolt a csontjaimba, ahogy a dal mondja; bár, ami azt illeti, ha tetszik a nóta, és tetszik a táncosom, eljáróm én még ma is, csakúgy, mint akármelyik helyre kislány Warwickshire-ben, aki a keserves négyese mellé már kerek hasú nullát is ír.

Míg a grófnét elárasztotta bőbeszédűségével a derék asszonyság, Wayland kovácsnak a maga részéről épp elég volt felfogni és kivédeni a szüntelen támadásokat, melyeket régi ismerősének, Richard Sludge-nak a fáradhatatlan kíváncsisága intézett ellene. A természet e pajkos gyerkőcöt kielégíthetetlen tudásvágygal áldotta meg, mely bámulatosan egészítette ki élenk szellemét; az előbbi minduntalan arra ösztökélte, hogy kémként fürkéssze ki mások ügyeit, az utóbbi pedig arra, hogy örökösen beleavatkozzon abba, amit kikémlelt, s ami nem tartozott rá. Egész álló nap azon mesterkedett, hogy bekukkantson a grófné fátyla alá, és amit ki tudott venni, az észrevehetően fokozta kíváncsiságát.

- A húgodnak, Wayland - mondta -, túl szép a nyaka ahhoz, hogy egy kovácsműhelyben látna volna meg a napvilágot, és finom, hosszúkás a keze ahhoz, hogy a guzsalyt pörgette volna vele... szavamra, akkor hiszem el a ti rokonságotokat, mikor a varjútojásból hattyúfióka kel ki.

¹⁴⁹ Geoffrey Chaucer (1340-1400) híres művének, a *Canterbury mesék*-nek egyik szereplője.

¹⁵⁰ A komoly témájú középkori színdarabok (misztériumok, moralitások) szüneteit kitöltő vidám jelenet.

- Eredj már - mondta neki Wayland -, locska-fecske gyerek vagy, el kéne náspángolni a beképzeltségedért.

- Jó - felelte az ördögfióka, otthagya Waylandet -, csak annyit mondhatok: emlékezz rá, hogy eltitkoltál előlem valamit, és ne legyen a nevem Dickon Sludge, ha nem fizetek meg érte.

A fenyegetés és az a tény, hogy Manó a nap hátralevő részében távol tartotta magát tőle, erősen ráijesztett Waylandre, úgyhogy azt tanácsolta színlelt húgának, fáradtsága ürügyén kíváncsozók megállni két-három mérfölddel Warwick szép városa előtt és ígérje, hogy reggel majd utoléri a társulatot. Egy kis falusi fogadó pihenőhelyül is kínálkozott, és Wayland titkolt örömmel leste, ahogy az egész csoportozat, Dickonnal együtt udvarias búcsú után továbbáll, és magukra hagyja őket.

- Holnap, asszonyom - mondta védencének -, engedelmével ismét korán kelünk, és bemegyünk Kenilworthbe, mielőtt még az egész siserahad összezsúfol.

A grófné jóváhagyta hű vezetője javaslatát, de a kovács némi meglepetésére semmi egyebet nem szólt a dologról, ami kellemetlen bizonytalanságban hagyta Waylandet afelől, vajon ki-gondolt-e már valami tervet a grófné a következő lépésekre vonatkozólag, mivel tudta, hogy helyzete körültekintést parancsol, ha nem is ismerte annak minden ága-bogát. Végül is oda lyukadt ki, hogy a grófnének bizonyítva vannak barátai a kastélyban, akiknek számíthat a tanácsára és támogatására, tehát úgy vélte, akkor teljesíti legjobban feladatát, ha többszöri parancsának megfelelően épségben odaviszi őt.

HUSZONÖTÖDIK FEJEZET

Hallga! Harang szólít már, s kürt rivall;
A legszebb mégse válaszol - e víg
Termek sok nemes lánnyal, ifjuval
Tömöttek - s épp a legszebb rejtezik?
Büszke Herceg! Káprázik tán szemed
E szikráktól, hogy csalfa fénybogár
Lett csillaga, és szerény pír helyett
Oktalanul cifra gögöt csodál?

(Az üvegcipő)

A balsorsú Leicester grófnét környezete gyermekkorától fogva kényeztette, méghozzá éppoly határtalanul, mint oktanul. Természetes kedvessége megóvta attól, hogy orcátlanná vagy zsémbessé váljon, ám szeszélye, mely a csinos és behízeltgő modorú Leicestert elébe helyezte Tressiliannek, kinek mocsoktalan becsületéről és állhatatos érzelmeiről maga is szilárdul meg volt győződve - e végzetes tévedése, mely tönkretette élete boldogságát, abban az elhibázott nyájasságban gyökerezett, mely megkímélte gyermekkorát a legszükségesebb leckétől, s nem tanította meg az engedelmesre és önuralomra. Ugyanezen elkényeztetésből következett, hogy kívánságainak csupán elgondolásához és kifejezéséhez szokott hozzá, míg megvalósításuk feladatát másokra hagyta; ilyenformán életének legkritikusabb óráiban egyként híján volt a lélekjelenlétnek és azon képességnek, hogy valamely ésszerű vagy bölcs cselekvési tervet eszeljen ki.

E nehézségek roppant súllyal telepedtek rá a szerencsétlen hölgyre azon a reggelen, mely jövője szempontjából sorsdöntőnek ígérkezett. Mostanáig bármi más megfontolást figyelmen kívül hagyva, mindenekelőtt Kenilworthbe és férje közelébe kívánczolt jutni, most pedig, midőn mindkét cél itt állt előtte, egyszerre ezernyi eshetőség gondolata rohanta meg, valós és képzelt kétélyek s veszélyek rémisztették el, mind e félelmet fokozta és óriásira növelte magára hagyatott helyzete, melyben se tanácsra, se segítségre nem számíthatott.

Álmatlan éjszakája reggelre úgy elgyengítette, hogy teljességgel képtelen volt engedelmeskedni Wayland költögetésének. A hű kalauz nagyon elszomorodott a hölgy, és kissé megremült saját maga miatt; már-már arra gondolt, hogy egyedül megy föl Kenilworthbe abban a reményben, hogy ott megtalálja Tressiliant, és értesíti a hölgy közeli érkezéséről, mikor úgy kilenc óra körül a grófné végre magához szólította. Felöltözve találta és útra készen, ám arca oly halovány volt, hogy Waylandet aggodalom fogta el egészsége miatt. A hölgy közölte ama kívánságát, hogy azonnal nyergelje a lovakat, és türelmetlenül elhárította kalauza kérlelését, aki szerette volna, ha eszik egy falatot indulás előtt.

- Már ittam - mondta - egy pohár vizet... annak a nyomorultnak sem kell több szíverősítő, akit a bitó alá hurcolnak, és ami annak elég, nekem is elég lesz... tedd, amit parancsoltam. - Wayland kovács még mindig habozott. - Mit akarsz még? - kérdezte a grófné. - Nem beszéltem elég világosan?

- De igen, asszonyom - felelte Wayland -, csak épp szabadna-e megkérdezni, mi a további szándéka?... Csupán azért szeretném tudni, hogy kívánságaihoz igazítsam magamat. Az egész ország talpon van, és tülekszik Kenilworth kastélya felé. Nehéz lenne odajutnunk, még ha megvolnának is a szükséges útleveleink a szabad közlekedésre és szabad belépésre...

Ismeretlenül és barátok nélkül azonban pórul járhatunk... Ladységed ugye megbocsátja, hogy így kimondom alázatos véleményemet... Nem volna jobb, ha megpróbálnánk megkeresni a maskarasokat, és újra közibük állni? - A grófné megrázta a fejét, mire vezetője így folytatta: - Akkor csak egy módot látok.

- Mondd hát - szólította fel a hölgy, talán nem neheztelve, hogy Wayland így ajánlotta fel a tanácsot, amit ő szégyellt kérni -; hűségesnek hiszlek... mit tanácsolsz?

- Értesíteném Tressilian urat a kegyed hollétéről - mondta Wayland. - Bizonyos vagyok benne, hogy nyomban lóra kapna lord Sussex néhány hívével, és biztosítaná a kegyed oltalmát.

- És éppen *nekem* tanácsolod - kérdezte a grófné -, hogy helyezzem magam Sussexnek, a nemes Leicester méltatlan vetélytársának a védelme alá? - Majd látva a meglepetést, amivel Wayland rábámult, és attól tartva, hogy túl erősen árulta el Leicester iránti elkötelezettségét, gyorsan hozzátette: - Tressiliant illetően pedig, nem lehet... megparancsolom, hogy ne említsd neki boldogtalan nevemet; csak megkétszereznéd vele az *én* szerencsétlenségemet, és menthetlenül veszélybe sodornád *őt* magát. - Elhallgatott, de midőn észrevette, hogy Wayland továbbra is azzal az aggódó és bizonytalan tekintettel néz rá, mely kétkedést tükrözött, hogy vajon a grófné agya lecsillapodott-e, fegyelmezett külsőt erőltetett magára, és így folytatta: - Vigyél csak el Kenilworth kastélyához, jó emberem, és feladatod ezzel véget ér, mert ott majd én ítélem meg, mi légyen a teendő. Mindeddig hűséges voltál hozzám... adok neked valamit, ami bőséges jutalom lesz érte.

Azzal átnyújtott a mesternek egy gyűrűt, melyben értékes kő volt. Wayland megnézte, egy pillanatilag tétovázott, aztán visszaadta.

- Nem mintha fölötte állanék jóságának, asszonyom - mondta -, hisz szegény flótás vagyok, akinek, Isten úgy segéljen, cudarabb módon is kellett már élnie, mint egy kegyedhez hasonlatos személy bőkezűségéből. De, miként régi gazdám, a patkolókovács szokta volt mondogatni a hozzá jövőknek: „Ha nincs gyógyulás, nincs fizetség se.” Nem vagyunk még Kenilworth kastélyánál, és ideje lesz majd akkor elbocsátania kalauzát, mint mondják, ha már a cipőjét veti le. Bízom Istenben, hogy ladységed éppoly bizonyos a méltó fogadtatásban, amilyen biztos lehet legjobb szándékom felől, hogy baj nélkül oda kalauzoljam. Megyek, fölnyergelem a lovakat, közben hadd kérjem még egyszer, mint szerény orvosa s vezetője egy személyben, hogy vegyen magához valami táplálékot.

- Veszek, veszek - vágta rá gyorsan a hölgy. - Eredj, eredj azonnal!... Hasztalan tettetek elszántságot - mondta, mikor Wayland kiment a szobából -, még ez a szegény szolga is átlát színlelt bátorságomon, és megsejti félelmeim igazi mélységét.

Ezután megpróbálta követni kalauza tanácsát, és enni valamit, de kénytelen volt felhagyni az erőlködéssel, mert egyetlen morzsának a lenyelése is akkora rosszulléttel járt, hogy szinte megfulladt bele. Kisvártatva előállt a két ló a rácsos ablaknál; a hölgy nyeregbe szállt, és megkönnyebbült a szabad levegőtől meg a helyváltoztatástól, ami hasonló körülmények között gyakran tapasztalható.

A grófné célját remekül szolgálta a szerencsés véletlen, hogy Wayland kovács korábbi vándorló, nomád évei során bejárta úgyszólván egész Angliát, és jól ismerte az összes mellékutakat, csakúgy, mint a közvetlen főútvonalakat Warwick szép grófságában. Ugyanis olyan sűrű és akkora volt a tömeg, mely minden irányból Kenilworth felé igyekezett, látni akarván a királynő érkezését első számú kegyence pazar kastélyába, hogy a nagyobb országutak lényegében járhatatlanná váltak, s az utasok csak kerülő mellékösvényeken tudtak haladni.

A királynő szállásmesterei már előrementek, és összeszedtek minden olyan portékát, amit királyi körutak alkalmával be szoktak hajtani, és amiért a tulajdonosoknak később nagy huzavonával kártérítést fizetett a Zöld Posztó hivatala. Leicester gróf megbízottai ugyanezen célból szintén átfésülték a vidéket; és sok barátja, szövetségese, közeli, távoli ismerőse ragadta meg az alkalmat, hogy kegyébe férkőzzön nagy mennyiségű élelmiszer és mindenféle ingyenségek küldésével, nem feledkezve meg a rengeteg vadról, továbbá hordószámra a legfinomabb hazai és idegen innivalókról sem. Így aztán az országutakat elárasztották az ökrök, birkák, borjúk és disznók csordái, elzárták a megrakott társzekerek, melyeknek a tengelyei nyikorogtak a boros és sörös hordók, a roppant zöldségeskosarak, a levágott állatok és besózott húsok meg a liszteszsákok súlya alatt. Minduntalan meg kellett állni, mert a társzekerek egymásba akadtak; bőszt kocsisaik előbb szitkozódtak és kiabáltak, míg vad szenvedélyeiket teljesen föl nem korbácsolták, akkor aztán ostoraikkal és hosszú furkósbotjaikkal próbáltak érvényt szerezni elsőbbségi igényeiknek, mely alkalmi összezőrdüléseknek rendszeren egy kvártélymester, az úti marsall embere, vagy más tekintélyes egyén vetett véget, betörvén mindkét fél fejét.

Voltak itt még minden rendű és rangú komédiások, némajátékosok, csepűragók és mutatványosok, akik vidám bandákba verődve vonultak az utakon a Fejedelmi Kéj lak felé; a vándor-énekesek ugyanis így nevezték el Kenilworth dalaikban, melyek máris bővíben teremtek az ott várható dárídók pusztá elképzeléséből. E tarkabarka perzsavásár közepette koldusok mutogatták valódi vagy színlelt rokkantságukat, bizarr, bár megszokott kontrasztot képezve az emberi lét hívságai és nyomorúságai között. Mindezek együtt sodródtak a roppant emberárral, melyet a merő kíváncsiság terelt össze, s ahol a bőrkötényes kézműves belekönyökölt az ápoltság és kényes asszonyosságba, kit a városban úrnőjeként tisztelt, ahol a parasztok szeges talpú bakancsukkal ráhagytak a jómódú polgárok és előkelő uraságok tyúkszemére, s ahol Joan, a fejjőlyán, hatalmas lépteivel és vörös, izmos karjával olyan felcicomázott, bájos lánykák között rőtta az utat, kiknek az apja lovag vagy földesúr volt.

A tömegben és a tolongásban azonban vidámság és jókedv uralkodott. Mind azért jöttek, hogy lássanak és mulassanak, és mind kacagtak az olyan apró bosszúságokon, melyek máskor felpaprikázták volna a kedélyeket. Eltekintve a szörványos csetepatéktól, melyek, mint már mondtuk, ki-kitörtek a kocsisok, eme ingerlékeny népség között, a sokaságból felszálló hangzavar gondtalan vígságot és izgatott jókedvet sugározott. A muzsikások gyakoroltak hangszereiken; az énekesek dalaikat zümmögték; a hivatásos bolond vidámság s örület mezszyéjén rikoltozott, miközben vadul hadonászott jogarával; a maszkás táncosok kolompjaikkal csörömpöltek; a parasztlegények kurjongattak és füttyögettek; a férfiak harsányan hahotáztak, a leányok visítva vihogtak; és jó néhány vaskos tréfa repült akár a füleslabda egyik kompániából át a túloldalra, ahol a másik társaság röptében elkapta, és visszadobta a címzettnek.

A melankóliába merült kedélynek mi sem lehet fájdalmasabb sérelem, mint belecsöppenni egy széles kedvű s ujjongó forgatagba, melynek hangjai olyannyira nem csendülnek egybe saját érzéseivel. Ám Leicester grófnének e szédítő látvány kavargása és zaja elterelte gondolatait, és azt a szomorú szolgálatot tette neki, hogy nem hagyta saját nyomorúságán merengeni, vagy közeli sorsáról festegetni iszonyú képeket. Csak lovagolt tovább, mint valami öntudatlan álomban, követve Waylandet, aki nagy ügyességgel hol keresztülfurakodott az utasok sűrűjén, hol megállt, míg kedvező alkalom nem jött, hogy újra nekiinduljanak, gyakorta elkanyarodott az egyenes útról, s valami tekervényes mellékösvényen ment tovább, ami végül visszavitte őket az országútra, miután egy jó darabot könnyebben és gyorsabban tehettek meg.

Ekképp került el Warwicket is, melynek kastélyában (a régi lovagkori építészet eme legszebb emlékében, amit az idő vasfoga mindmáig megkímélt) Erzsébet előző éjszaka megszállt, és ahol kora délutánig volt maradandó, ekkor lévén az ebéd megszokott ideje egész Angliában, s a lakoma után kellett útra kelnie Kenilworth felé. Ezalatt minden arra elhaladó csoport magasztalta valamivel az uralkodót, belevegyítván a bókba némi szokásos csípős ízt is, mely többé-kevésbé áthatja szomszédainkról alkotott véleményünket, kivált, ha azok történetesen feljebbvalóink is.

- Hallottátok - mondta valaki -, milyen kegyesen beszélt az ispán úrral, a városhíróval, meg a jó Griffin tiszteletes úrral, mikor letérdeltek a hintaja ablakánál?

- Bizony, meg hogy megmondta a kis Aglionbynak: „Városhíró úr, el akarták hitetni velem, hogy kegyelmed fél tőlem, pedig én úgy gondolom, oly pompásan sorolta el az uralkodó erőnyeit, hogy inkább nekem van okom félni kegyelmedtől.” Aztán meg, micsoda fenséggel vette át a míves erszényt a húsz aranyfonttal, mintha nem is venné szívesen a kezébe, de azért elvette.

- Úgy ám - folytatta egy másik -, szerintem nagyon is szívesen csukódtak rá az ujjacskáik, mikor minden el volt már intézve, és ha jól láttam, még méricskélte is a súlyát egy minutáig a kezében, mintha azt mondaná, remélem, jól lenyomják majd a mérleget.

- Nem kellett az neki, koma - szólt közbe egy harmadik -; az csak az ilyen magamfajta szegény mesteremberrel esik meg, hogy a céh az elszámolás napján nem csengő arannyal, hanem kongó pénzzel fizeti ki... Nem baj, Isten ott áll mindnyájunk fölött... A kis városhíró úr, mert így hívják, mostantól nagyobb lesz, mint valaha.

- Ugyan már, egykomám - mondta az első -, ne irigykedjél. Jó a királynő és nagylelkű... Hisz mindjárt oda is adta az erszényt Leicester grófnak.

- Méghogy én irigykedek?... Kutya egye májad ezért a szóért! - felelte a kézműves. - De én is amondó vagyok, hogy igencsak odaadja majd minden egyebét is Leicester grófnak.

- Nagyon sápadozik, asszonyom - mondta Wayland kovács Leicester grófnénak, és indítványozta, hogy húzódjon az út szélére, várjon egy darabot, amíg magához nem tér. De Amy, leküzdve érzelmeit, melyek ellenállhatatlan erővel támadtak föl az ilyen és hasonló értelmű beszédek hallatára, melyek útközben ütötték meg itt-ott a fülét, utasította kalauzát, hogy haladjon Kenilworth felé a legnagyobb sebességgel, amit csak a számtalan akadállyal tarkított út lehetővé tesz. Eközben Wayland aggodalma nőttön-nőtt, amint látta rajta a rosszullét rohamait és a nyilvánvalóan felkavart lelkiállapotot; roppantul kívánta már, hogy többszöri kérése szerint, bevihesse biztonságban a kastélyba, ahol bizonyára szívélyes fogadtatás vár rá, noha a hölgy vonakodott elárulni, kibe is veti reményeit.

„Ha egyszer túlleszek ezen a veszedelmen - fohászkodott magában -, és valaki rá akarna venni, hogy vállaljak testőr szerepet egy kóbor kisasszony mellett, hát tulajdon pörölyömmel kell előbb kiloccsantania az agyvelőmet!”

Végre fölbukkant előttük a pompás kastély, melynek restaurálására és a környező uradalom kicsinosítására Leicester grófja, azt beszélük, hatvanezer fontsterlinget költött, ez a summa pedig mai viszonyok között legalább félmilliót érne.¹⁵¹

E gyönyörű s gigantikus építmény külső fala öt holdnyi területet zárt körül, melynek egy részét a hatalmas istállók foglalták el, meg egy jókora park szépen ápolt lugasokkal és

¹⁵¹ W. Scott kora óta az értékkülönbség ismét megsokszorozódott.

virágágyásokkal, míg a többi rész a nemes kastély tágas hátsó vagy inkább külső udvaráé volt. Maga a fejedelmi építmény, mely e hatalmas térségnek csaknem a közepén helyezkedett el, pazarul csipkézett homlokzatú és láthatóan különböző korokból származó épületek gigászi csoportozatából állt; a pompás épülettömb egy belső udvart zárt körül, és egyes részeinek nevében, valamint a rajtuk ékeskedő címerekben félelmetes oligarchák jelvényeit viselte, olyanokét, akik a távoli múltban éltek, és akiknek a története, ha a Nagyravágyás hallgatott volna rá, tanulságos leckéül szolgálhatott volna a fennhéjázó kegyencnek, aki most birtokolta és gyarapította a szép uradalmat. Egy nagy és vaskos vártorony, mely a kastély citadellája volt, bizonytalan, bár nagy múltra tekintett vissza. Caesar nevét viselte, talán a londoni Tower ugyanilyen nevű tornyához való hasonlatossága miatt. Némely régiségbúvárok Kenelph, Mercia szász királya idejére vezetik vissza alapítását, akitől a kastély a nevét nyerte, mások a normann hódítás utáni korai időszakra. A külső falakon a Clintonok címere komorlott, akik e bástyákat építették I. Henrik uralkodása idején, és a még félelmesebb Simon de Montforté, aki a bárók háborúskodása alatt sokáig tartotta Kenilwortht III. Henrik ellenében. Mortimer, azaz March grófja, aki tündökléséről és bukásáról egyaránt nevezetes volt, valaha vígan mulatozott Kenilworthben, míg a trónról letaszított uralkodó, II. Edward a vártorony tömlöcében senyvedett. Az öreg John of Gaunt, az „ős Lancaster”,¹⁵² nagymértékben bővítette a kastélyt, hozzácsatolván azt a nemes és masszív tömböt, melyet ma Lancaster-építménynek hívnak; maga Leicester pedig még a korábbi hatalmas és főúri birtokosokon is túltett, midőn újabb roppant szárnyat toldott hozzá, mely ma már romjaiban hever, tulajdonosa nagyratörésének emlékműve gyanánt. E gyönyörű kastély külső falát délről és nyugatról egy részben mesterséges tó díszítette és védelmezte, amelyen át Leicester impozáns hidat épített, hogy Erzsébet egy eddigelé járatlan úton léphessen be a kastélyba a megszokott északi kapu helyett, mely fölé őrtornyot, azaz barbakánt emeltetett, ami ma is látható és méreteiben egyenlő, építészetileg pedig felülmúlja jó néhány északi oligarcha főúri kastélyát.

A tavon túl nagy kiterjedésű vadaskert húzódott, tele rőtvalddal, dával és minden egyéb vadfajtaival; sok magas fa is nőtt benne, melyek közül a kastély hosszú homlokzata és masszív tornyai fenséges szépséggel emelkedtek ki. Nem hallgathatjuk el, hogy e méltóságteljes palota, hol valaha nagyurak mulatoztak, és hősök verekedtek, egyszer véresen komoly csatán és ostromban, másszor lovagi tornákon, ahol a szépség osztotta a díjat a győztes vitézségnek, ma már teljesen elárult. A tó helyén szittyóval benőtt ingovány terül el, a kastély impozáns romjai pedig csupán sejtetik, milyen volt egykori pompájuk, s a merengő utas elméjét ráébresztik az emberi javak mulandóságára, valamint azoknak a boldogságára, kik alacsony sorukban erényes elégedettséggel élnek.

¹⁵² Julius Caesar (i. e. 100-44) Britannia meghódítója; az i. sz. V. századig tartó római uralom számos fennmaradt emlékét köti nevéhez a hagyomány. Mercia: közép-angliai fejedelemség, a hét angol-szász kiskirályság egyike az V-IX. században. A „normann hódítás” (1066) Vilmost, Normandia hercegét juttatta az angol trónra; a normann királyok és lovagjaik számos várkastélyt építettek Angliában hatalmuk biztosítására. I. Henrik, Hódító Vilmos fia 1100-tól 1135-ig uralkodott. Simon de Montfort (1208-1265), Leicester grófja, III. Henrik (uralkodott: 1216-1272) sógora; a királyi önkénnyel szembeforduló nemesi ellenállás vezéralakja a bárói parlamentben és az ún. „bárók háborújában” (1263-1265). Roger de Mortimer (1287-1330), II. Edward (uralkodott: 1307-1327) feleségének, a francia származású Isabellának szeretője 1327-ben lemondásra kényszerítette a gyöngye kezű királyt, majd fogságra vetette és megölette. John of Gaunt (1340-1399) Lancaster hercege, III. Edward fia, II. Richárd nagybátyja. Fia, Henry Bolingbroke (IV. Henrik) 1399-ben letaszította a trónról II. Richárdot, s ezzel jogalapot teremtett a későbbi „rózsák háborújához” (1455-1485), az uralkodóház York- és Lancaster-ágának hatalmi harcához.

A boldogtalan Leicester grófné azonban egészen más érzelmekkel szemlélte a roppant szürke tornyokat, midőn először pillantotta meg őket a lugasként ráboruló, árnyas fák fölé magasodni, melyeken a kastély mintegy trónolni látszott. Ő, a nagy grófnak, Erzsébet kedvencének, Anglia nagyhatalmú kegyencének az elvitathatatlanul törvényes és teljes jogú felesége, arra kényszerült, hogy férjének és férje uralkodójának a színe elé egy szegény csepűragó vezetésével vagy inkább védelme alatt járuljon; s jóllehet e büszke kastély jog szerinti úrnője volt, akinek egyetlen szavára sarkaikból kifordulva kellett volna a kapuknak befogadni őt, most mégsem hunyhatott szemet a nehézség és veszedelem láttán, mely várhatóan elébe tornyosul majd, midőn bebocsátást akar nyerni tulajdon falai közé.

A kockázat és a nehézség csakugyan szinte pillanatonként nőtt, míg végül azzal fenyegetett, hogy teljesen lehetetlenné teszi előrehaladását egy nagy kapunál, mely mögött egy széles és szép út vezetett tovább, ami keresztben átszelte majd két mérföld hosszan a vadaskertet, néhány pontjáról elbűvölő kilátást nyújtva a kastélyra s a tóra, majd az újonnan épült hídnál ért véget, amelynek mintegy meghosszabbításaként arra készült, hogy a királynő ez emlékeztető alkalomból innen közelítse meg a kastélyt.

A grófné és Wayland itt találták hát e sétány végén a kaput, mely a warwicki útra nyílt, és a királynő néhány lovas testőre őrizte, akik cirádás és aranyozott páncélinget viseltek, sapka helyett könnyű karimás sisakot, és karabélyaik tusáját combjukra támasztották. Ezek a nagy-erejű és szálas termetű válogatott legények, akik mindig a királynő személye körül szolgáltak, most egy futár fennhatósága alatt álltak, akinek a karján a Medve és a Bütykös Karó díszelgett, jelölül annak, hogy Leicester gróf embere; s e marcona örök könyörtelenül megtagadták a bebocsátást mindenkitől, aki nem volt meghívott vendég, vagy olyan személy, aki valamilyen szerepet játszik majd a tervezett vidám multságokban.

A bejárat körül nagy volt a tolongás, az egybesereglett minden rendű és rangú kíváncsiskodók mindenféle ürüggyel előhozakodtak a bebocsátás érdekében, melyek az öröknél süket fülekre találtak; a szép szavakra, sőt szép ajánlatokra válaszul a királynőtől kapott szigorú parancsukat ismételgették, aki közismerten nem állhatta a nagy tömegek durva tülekedését. Azokkal, akiknek ilyen érvelés nem használt, keményebben bántak el, minden teketória nélkül visszaszorítván őket díszes csótárt viselő harci paripáikkal, és olykor jól odasóztak a karabély tusájával is. Ez utóbbi mozdulatra hullámszerűen jött a tömeg, ami Waylandet erősen nyugtalanította, mert attól tartott, hogy a torlódás elszakítja védencétől. Azt sem tudta, milyen ürüggyel kérjen bebocsátást, és tanácstalanul hányta-vetette magában a dolgot, mikor a gróf futárja megpillantván őt, így kiáltott oda, nem kis meglepetésére:

- Örök, nyissatok utat annak a narancsszín köpenyes fickónak... Gyere csak, Bolond úr, igyekezz. Hol az ördögbe ténferegtél eddig? Gyere azzal a női ruhacsomaggal együtt.

Mialatt a futár ezt a nyomatékos, ám nem éppen szívélyes invitálást intézte Waylandhez, amiről az utóbbi néhány pillanatig nem is tudta elképzelni, hogy neki szól, a testőrök gyorsan utat nyitottak előtte, ő pedig csupán arra intve útítarsát, hogy a fátylát tartsa szorosan az arca előtt, belépett a kapun, maga után vezetve a grófné lovát, de olyan ernyedő bátortalansággal és tekintetében annyi félelemmel és aggodalommal, hogy a tömeg, melynek semmiképp sem volt ínyére ez a kivételezés, hurrogással és hangos gúnykacajjal kísérte bemenetelüket.

Miután ekképpen bejutottak a vadaskertbe, bár nem éppen hízelgő vagy kitüntető figyelemmel, Wayland és védence tovább lovagoltak, azon töprengve, mily nehézségeket tartogat még számukra a sors a széles sétányon, melynek mindkét oldalán csatlósok hosszú sora állt őrt karddal és hegyes alabárdal; díszes libériájukon Leicester gróf címerét viselték a medvével és a bütykös karóval; három lépésre álltak egymástól, végig a bejáratától a hídig. És ekkor, midőn

ámuló szeme előtt először tárult fel teljes pompájában a kastély a külső falak messze nyúló vonalából kimagasló fenséges bástyaival, a minden védelmi pontot díszítő lőréses oromzatokkal, fiatornyokkal és padozatokkal, a falakon lengő zászlókkal, a teraszokon és csipkés oromzatokon nyüzsgő tarkabarka sisakforgókkal és tollbokkrétákkal - a boldogtalan hölgy szíve, mely nem szokott hozzá ilyen pompához, elszorult az eleven és lenyűgöző látványtól, olyannyira, hogy úgy érezte, mintha meg is dermedt volna keblében, s egy pillanatra azt kérdezte magától, mit adott ő Leicesternek, mivel érdemelte ki, hogy e fenséges pompa részese lehet. Ámde büszkesége és nagyralátó szelleme ellenállt e sugalmazásnak, mely kétségbe akarta ejteni.

- Én nekiadtam - mondta - mindazt, amit asszony adhat. Nevemet és híremet, szívemet és kezemet adtam az oltárnál mindeme gyönyörűség urának, és ennél az angol királynő se adhat többet. Ő a férjem... én neje vagyok... amit Isten egybekötött, ember szét nem válassza. Bátran fogom követelni osztályrészemet; annál is bátrabban, mert ilyen váratlanul és magamra hagyatva jövök. Ismerem jól nemes Dudleymat! Kicsit ingerült lesz majd, amiért nem fogadtam szót, de Amy sírni fog, és Dudley megbocsát neki.

E gondolatsort a meglepetés kiáltása szakította félbe, mely Wayland ajkáról röppent el, aki hirtelen hosszú, vékony, fekete karokat érzett testére kulcsolódni, az illető pedig, akihez a karok tartoztak, egy tölgyfáról vetette le magát, és ügyesen megült a lovon Wayland háta mögött, az örök harsogó hahotája közepette.

- Ez csak az ördög lehet, vagy újra csak az én Lidércem! - mondta Wayland, miután hasztalan iparkodott lefejtetni magáról a karokat, és ledobni a lóról a rákapaszkodó süvölvényt. - Hát ilyen makkot teremnek Kenilworth tölgyei?

- Az ám, Wayland úr - felelte nem várt inasa -, még sok egyebet is, amik kemények lesznek a te öreg fogaidnak, ha nem tanítalak meg rá, hogyan kell elrágni őket. Hogy jutottál volna át a futáron, a felső kapunál, ha nem figyelmeztetem, hogy a fő bűvészünk még ezután jön?! Itt vártam rád, miután a szekerünk tetejéről felkapaszkodtam a fára, és gondolom, mostanra már eszeveszetten keres mindenki.

- Nahát, te aztán tényleg igazi ördögfióka vagy - mondta Wayland. - Engedek neked, jó szellem, és követem tanácsodat; csak nagy hatalmaddal légy kegyes irántunk.

Miközben ezeket mondta, egy erős bástyához értek a már említett hosszú híd déli végénél, mely Kenilworth kastélyának a külső bejáratát védelmezte.

Ilyen viszontagságos körülmények közepette és ilyen nem mindennapi társaságban érkezett a szerencsétlen Leicester grófné csaknem királyi férje pompás lakóhelyéhez.

HUSZONHATODIK FEJEZET

GYALU: De le van írva az oroszlán szerepe? Ha le van, kérlek, add ide, mert kissé nehéz fejem van.

VACKOR: Játshat'd azt *extempore*, hiszen csak ordítani kell.

(*Szentivánéji álom.* Arany János ford.)

Midőn Leicester grófné Kenilworth kastélyának külső kapujához ért, a bástyát, mely alatt az öblös kapuboltozat nyílt, sajátos őrizet alatt találta. A lőrésekkel ellátott oromzaton óriás termetű örök álltak, buzogányokkal, csatabárdokkal és egyéb ősi hadi szerszámokkal felszerelve, melyekkel Arthur király katonáit mintázták, a hajdani briteket, akik a romantikus hagyomány szerint elsőül lakták a kastélyt, ámbár a történelem alapítását csupán a Heptarchia¹⁵³ korára teszi. Némelyik szálás figura valódi ember volt, sisakrostéllyal és koturnusba öltöztetve; a többi csak papírmásé és kanavász, mely alulról nézve és igaziakkal keverve elég megdöbbentő hűséggel adta vissza az ábrázolás tárgyát. De az óriás termetű kapus, aki lent várakozott, és ténylegesen ellátta az örök teendőit, egyáltalán nem efféle talmi eszközökkel gerjesztett félelmet maga iránt. Olyan ember volt, aki roppant termetével, izomzatával és ezzel arányos tömegével méltán eljátszhatta volna Colbrand, Ascapart,¹⁵⁴ vagy bármelyik mesebeli óriás szerepét, anélkül, hogy akár egy magas sarkú cipő erejéig is közelebb emelte volna magát az éghez. Anák¹⁵⁵ eme nagyreményű fiának lábszárai és térdei csupaszok voltak, valamint karjai is egy arasznýra a válltól; lábain azonban sarut viselt, melyet rézgombokkal kivert bíborvörös bőrszíjak erősítettek keresztben a lábfejéhez. Aranyszállal hurkolt vörös bársony, testhezálló zeke és ugyanezen anyagból való térdnadrág fedte testét és lábai egy részét, vállára köpeny helyett fekete medvebőrt terített. E félelmetes alak feje födetlen volt, bozontos, kétoldalt leomló fekete haj keretezte vaskos, idomtalan és erős vonású arcát, amilyen gyakran járul rendkívüli termethez, és néhány ékes kivétel ellenére általános előítéletet szült mindenkor az óriások, mint korlátolt és mogorva népség ellen. A hatalmas őr illően fel is volt fegyverezve, méghozzá egy acéltüskés husánggal. Egy szó, mint száz, kitűnően személyesítette meg a köztudatban élő óriásokat, akik minden tündérmesében és kóborlovag-regében szerepelnek.

E modern titán viselkedése nagy szellemi zavarra és zaklatottságra vallott, mikor Wayland kovács magára vonta a figyelmét; ugyanis leült olykor egy otromba kőpadra, melyet, úgy látszik, egyenest az ő céljaira helyeztek el a kapu elé, majd minduntalan fölugrott, megvakarta a busa fejét, és föl-alá ballagott posztján, mint akit türelmetlenség és nyugtalanság gyötör. A kapuőr éppen e fölízgatott állapotban rótt a kis területet a kapu előtt, midőn Wayland szerényen, de magától értetődően (mindazonáltal bizonyos balsejtelemmel) el akart menni mellette és áthaladni a kapuboltozaton. A kapuőr azonban megállította, és mennydörgő hangon rászólt:

¹⁵³ A hét angolszász kiskirályság időszaka az V. sz.-tól 828-ig, amikor Wessex királya, Egbert kiterjesztette hatalmát az egész Angliára.

¹⁵⁴ Félelmetes óriások a *Guy of Warwick*, illetőleg a *Bevis of Hampton* c. XIV. századi verses románcokban.

¹⁵⁵ Bibliai óriás; tőle származik az „anákim” nevű nagy termetű palesztinai nép.

- Vissza! - majd szavának nyomatékot adandó, fölemelte acéltüskés buzogányát, és olyan erővel vágta a földre Wayland lovának orra elé, hogy a kövezet szikrát hányt, és a bolthajtás beledöndült. Wayland, Dickie ötletével élve, elkezdte mondani, hogy egy csapat mutatványoshoz tartozik, akik nem nélkülözhetik őt, hogy útközben véletlenül hátra kellett maradnia, és így tovább. Ám az őt hajthatatlan maradt, és csak dűnnyögött, dörögött a foga között, amiből Wayland alig tudott kivenni valamit, aztán olykor megeresztett egy-egy elutasítást, méghozzá oly szavakkal, melyek túlföldön is világosak voltak. Beszédjének egy kiragadott részlete így hangzana: - Micsoda, hogyhogy, barátocskáim? (magában)... Van itt olyan fölfordulás... van itt olyan nyüzsgés... (majd Waylandhez)... Te egy tekergő gazfickó vagy és nem fogsz bemenni... (újra magában)...ez aztán a sokadalom... ez aztán a tülekedés... Sose fog ez nekem menni... van itt... hm... ha... (Waylandhez)...Vissza a kaputól, vagy betöröm a kobakodat... (újra magában) ...van itt... nem... nem... nem... nem megy ez sehogy se.

- Maradj veszteg - súgta Lidérc Wayland fülébe -, tudom én, hol szorít neki a cipő, és rögvest megtanítom kesztyűbe dudálni.

Lecsúszott a lóról, és odaszökkenve a kapuórhöz, elkapta a medvebőr farkánál fogva, hogy lehajoljon hozzá a busa fejével, majd súgott valamit a fülébe. Egy keleti talizmán urának parancsára nem változtatta még gonosz szellem iszonyú grimaszát oly hirtelen a nyájas engedelmesség kifejezésére, miként Kenilworth óriás kapuőrének félelmes tekintete megenyhült abban a minutumban, ahogy Manó a fülébe súgott. Lecsapta a husángját, és fölkapta Dickie Sludge-ot, oly messzeségbe ragadva őt az anyaföldtől, mely veszedelmes lehetett volna, ha el találja ejteni.

- Úgy bizony - mondta harsogó ujjongással -, úgy bizony, csöpp komám... De ki az ördög tanított meg rá?

- Ne törődj te azzal - mondta Lidérc -; hanem... - Waylandre és a hölgyre nézett, aztán újra suttogóra fogta a hangját, ami nem kellett, hogy hangos legyen, mert az óriás a könnyebbség kedvéért odatartotta őt a füléhez. A kapuőr azután nyájasan megsimogatta Dickie-t és olyan gonddal tette le a földre, ahogy a gondos háziasszony a megrepedt porcelán csuprot teszi vissza a kandalló párkányára; közben már odakiáltott Waylandnek és a hölgynek: - Befelé... befelé... és ne kerüljetek a szemem elé legközelebb, ha megint elkéstek, és én leszek a kapuőr.

- Igen, igen, menjetek csak befelé - tette hozzá Manó -; nekem maradnom kell egy keveset a derék filiszteusommal, ezzel a Góliáttal itt, de legott veletek leszek, és akkor összes titkaitok fenekére nézek, ha olyan mélyek és sötétek is, akár a kastély tömlöce.

- Elhiszem, hogy szeretnél - mondta Wayland -; de remélem, hamarost leveszik a titkot a vállamról, akkor aztán édeskeveset érdekel már, ha te vagy akárki megtudja.

Átmentek a kapubástya alatt, mely a Galéria-bástya nevet viselte, és pedig a következő okból: Az egész híd, mely a bejárattól a tó túloldalán levő másik bástyáig, a Mortimer-bástyáig ívelt, úgy volt megalkotva, hogy hagyjon egy tágas, mintegy százharminc yard hosszú és tíz yard széles bajvívóteret, ami a legfinomabb homokkal volt felhintve, és mindkét szélén erős, magas palánkkal kerítve. A szép széles galériát, ahonnan a hölgyek figyelhették az alatt folyó lovagi tornákat, a külső bástya északi oldalán állították fel, amelynek nevet is adott. Utasaink lassan vonultak végig a hídon, majd a bajvívótéren, és a túlsó végén elérték a Mortimer-bástyát, amelyen keresztül a kastély külső, azaz hátsó udvarára lehetett jutni. A Mortimer-bástya homlokzatán March grófjának címerét viselte, aki merész nagyravágásával megdöntötte II. Edward trónját, és arra tört, hogy megossza hatalmát „Franciaország nőstény farkasával”, a szerencsétlen uralkodó nejével. Az ominózus emlékmű alatti kaput sok, díszes libériába öltözött őr vigyázta, de ezek nem háborgatták a grófnét és kísérlőjét, akiket, miután

átjutottak a Galéria-bástya fő kapuőrére, alárendeltjei, úgy látszik, többé már nem tartóztattak fel. Bejutottak tehát némán a kastély nagy külső udvarára, és ekkor teljes egészében feltárult előttük a roppant, fenséges építmény valamennyi impozáns bástyájával; a kapuk mind nyitva álltak, mintegy a korlátlan vendégszeretet jeléül, a termek pedig tele voltak minden rendű és rangú nemes vendégekkel, amellet csatlósokkal, kísérekkel és cselédekkel, valamint a vidámság és mulatozás minden kellékével és szereplőjével.

E pompás és népes térség kellős közepén Wayland megállította a lovát, és a hölgyre nézett, mintegy parancsát várva, hogy mi legyen a teendő most, miután baj nélkül eljutottak rendeltetési helyükre. Minthogy a grófné néma maradt, Wayland egy-két perc várakozás után megkockáztatta a nyílt kérdést. A hölgy homlokához emelte kezét, mintha össze akarná szedni a gondolatait és a lelkierejét, majd halk, fojtott hangon válaszolt, mint aki álmában motyog:

- A parancsom? Valóban volna jogom parancsolni, de ki engedelmeskedik nekem?

Aztán hirtelen fölszegte a fejét, mint aki döntő elhatározásra jutott, és megszólított egy tarka ruhás cselédet, aki fontoskodó és buzgó képpel sietett át az udvaron.

- Állj meg, fickó - mondta neki -, beszélni óhajtok Leicester gróffal.

- Kivel, ha szabad kérdeznem? - felelte a cseléd elámulva a kérésen, majd megpillantotta hitvány kíséretét annak az illetőnek, aki ilyen fensőbbiséges hangot használt, és szemtelenül tette hozzá: - Nahát, micsoda Bolond Maris ez, urammal akar beszélni egy ilyen napon?

- Barátom - mondta a grófné -, ne légy szemtelen... igen sürgős dolgom van a gróffal.

- Akkor valaki mást kell kerítened rá, ha háromszor olyan sürgős is - felelte a fickó. - Tán szólítsam ide uramat a királynő fenséges színe előtt, a *te* dolgod miatt? Alighanem lovaglókorbáccsal köszönnék meg nekem. Csodálom, hogy az öreg kapuőrünk nem intézte el a botjával az ilyen vendéget, ahelyett, hogy beengedi nekem; de nincs is a helyén a feje most, hogy a beszédét biflázza.

Ketten-hárman megálltak, hallván a csúfondáros szavakat, melyeket a cseléd használt; Wayland pedig, féltve mind magát, mind a hölgyet, gyorsan odaszólt az egyiknek, aki a leg-tisztességesebbnek látszott, és egy pénzdarabot nyomva a markába, sebtiben megvitatta vele, hol helyezhetné el átmenetileg a hölgyet. A megszólított némi tekintéllyel rendelkezett a többiek között, leszidta őket tiszteletlenségükért, majd ráparancsolván egyikre, hogy vegye gondjaiba a lovaikat, őket pedig felszólította, hogy kövessék. A grófnének volt még annyi lélekjelenléte, hogy belássa, feltétlenül engedelmeskedniük kell a felszólításnak; otthagyván tehát a durva lakájokat és cselédeket, hadd folytassák goromba tréfálkozásukat a hosszú hajról meg rövid észről, Wayland és a grófné némán követte az ajtónálló helyettesét, aki vállalta, hogy vezetőjük lesz.

A nagy bejáraton át a kastély belső udvarára mentek, mely a Caesar-bástyának nevezett fő vártorony, vagyis donzson és a Henrik Király Lakásának nevezett remek épület között terült el, s ily módon a közepére kerültek annak a nemes épületcsoportnak, mely különböző frontjain az erődítményszerű építészet minden válfajának bemutatta egy-egy ragyogó példányát a normann hódítástól kezdve Erzsébet koráig, mindegyiket a maga stílusában és díszítményeivel.

Keresztülmenvén a belső udvaron, vezetőjük egy kisebb, de erős bástyához vitte őket, mely a lovagteremmel szomszédos épület északkeleti sarkát foglalta el, és a konyhák beláthatatlan sora, valamint a nagyterem vége között helyezkedett el. E torony alsó részét Leicester háza népének különböző szolgálattevői lakták, mivel itt közel lehettek szolgálatuk helyéhez; a felső emeleten azonban, melyre keskeny csigalépcsőn lehetett feljutni, volt egy kicsiny nyolcszögletű szoba, melyet a nagy szállásigényre való tekintettel a jelen esetben vendégek fogadására

rendeztek be, bár a szóbeszéd szerint valaha tömlöcül szolgált egy szerencsétlennek, akit később e helyt gyilkoltak meg. A hagyomány Mervynnek nevezte a rabot, és nevét átvitték a toronyra is. Hogy egykor tömlöcnek használták, az nem volt kizárható, mivel minden emelet mennyezete boltíves volt, a falak roppant vastagok, míg a szobácska átmérője nem haladta meg a tizenöt lábat. Az ablak azonban, bár szűk volt, mégis kellemes, mert elbűvölő látványt nyújtott az úgynevezett *Díszkertre*, egy diadalívekkel, bolthajtásokkal körülvett, szobrokkal, szökőkutakkal és más építészeti alkotásokkal díszített térségre, mely átjáróul szolgált a kastélyból a parkba. A helyiségben volt egy ágy és más szükséges holmi a vendég számára, de ezekkel a grófné nem sokat törődött, mert figyelmét tüstént felkeltették az asztalon levő íróalkalmatosságok (nem fordultak elő túl gyakran az akkori idők hálószobáiban), melyek nyomban azt az ötletet adták neki, hogy ír Leicesternek, és nem leplezi le magát addig, míg választ nem kap tőle.

Az ajtónálló helyettese, miután elhelyezte őket a kényelmes szobában, előzékenyen megkérdezte Waylandet, akinek bőkezűségét már tapasztalta, szolgálhat-e még valamivel. Egy finom célzásra, hogy némi harapnivalót nem utasítanak el, nyomban elvezette a kovácsot a tálalóhoz, ahol mindenféle körített ételleket osztogattak vendégszerető bőségben azoknak, akik kértek. Waylandet is rögtön ellátták néhány könnyű falattal, amiről úgy vélte, hogy legjobban esne a hölgy megcsappant étvágyának, s maga sem mulasztotta el az alkalmat, hogy sietve, ám jóval bőségesebben be ne lakmározzék. Ezután visszatért a toronyszobába, ahol a grófné már befejezte a Leicesternek szóló levelet, és pecsétviasz meg selyemfonál helyett saját szép fürtjéből vett hajfonattal zárta le, majd úgynevezett szerelmi csomót kötött rá.

- Jó barátom - mondta Waylandnek -, akit Isten küldött segedelmemre a legnagyobb szükség órájában, esengve kérlek téged, hogy utolsó fáradozásod gyanánt, melyet egy szerencsétlen hölgyért teszel, add át e levelet a nemes Leicester grófnak. Leljen e levél akármilyen fogadtatásra - folytatta és arcán félelem s remény váltakozott -, neked, derék ember, nem leszek többet terhedre. De remélem a legjobbakat; és ha hölgy valaha gazdaggá tett szegény embert, te bizonytalansággal megcsodáltad mellettem, ha egyszer újra fölvirrad rám a boldogság. Add át, kérlek, Leicester lord tulajdon kezébe, és figyeld a tekintetét, mikor átveszi.

Wayland a maga részéről készséggel vállalta a megbízást, de cserébe kérve kérte a hölgyet, hogy vegyen magához egy kevés ennivalót, amit végül el is ért, inkább szelíd erőszakkal és a grófné azon vágya folytán, hogy már menni lássa a levéllel, mintsem saját hajlandóságából, hogy teljesítse a kérést. Ezután Wayland magára hagyta, azt tanácsolván neki, hogy zárja be belülről az ajtót, és ne mozduljon ki a szobából - majd elindult, hogy alkalmat keressen megbízatása végrehajtására, valamint saját céljának a megvalósítására is, melyet a körülmények érleltek meg benne.

Tény az, hogy a hölgy viselkedése az utazás alatt - hosszas szótlanságai; a határozatlanság és bizonytalanság, mely szinte minden mozdulatát áthatotta; a magáról való gondoskodásra és gondolkodásra való látható képtelenség, amitől annyira szenvedett - Waylandet arra a nem egészen alaptalan feltevésre indította, hogy nehézségekkel terhes helyzete bizonyos fokig megzavarta elméjét.

Midőn elszökött a cumnori kastély börtönéből és a veszélyek elől, melyeknek ott ki volt téve, a legésszerűbbnek az látszott volna, ha visszatér atyjához, vagy máshová, ahol távol lehet azoknak a hatalmától, akik ilyen veszélyes körülmények közé kényszerítették. Midőn ehelyett azt kívánta, hogy Kenilworthbe vigyék, Wayland csak úgy tudta magyarázni viselkedését, hogy azt feltételezte, talán Tressilian gyámsága alá akarja helyezni magát, s a királynő védelmét kérni. Most azonban e természetes elgondolás helyett rábízott egy levelet, amely Leicesternek szól, Varney gazdájának, akinek a fennhatósága alatt, ha ugyan nem kifejezett

parancsára követték el ellene mindama rosszat, amit végigszenvedett. Ez kockázatos, sőt kétségbeesett lépésnek tetszett, és Wayland attól félt, hogy veszélynek teszi ki magát, valamint a hölgyet is, ha úgy hajtja végre megbízását, hogy előbb nem kéri ki egy protektor tanácsát és pártfogását. Ennélfogva elhatározta, hogy mielőtt átadná a levelet Leicesternek, megkeresi Tressiliant, közli vele a hölgy ideérkezését, ezzel egyszeriben megszabadul minden további felelősségtől, és átadja e szerencsétlen hölgy oltalmazásának és vezetésének feladatát annak a patrónusnak, aki eredetileg felfogadta őt szolgálatára.

„Ő majd jobban megítéli, mint én - mondta magában Wayland -, vajon ki kell-e elégítenünk futó hangulatának e kívánságát, hogy Leicester lordhoz folyamodjék, ami örült lépésnek látszik; átadom neki ezt a dolgot, a levelet úgyszintén, elveszem, amit fizetségül szánnak, aztán kereket oldok Kenilworth kastélyából, mert azok után, amiket műveltem, attól tartok, ez a környék nemigen lesz nekem se biztonságos, se egészséges tartózkodási hely; és inkább patkolok csikókat Anglia leghidegebb legelőjén, mintsem hogy részt vegyek Leicesterék legduhajabb mulatságában.”

HUSZONHETEDIK FEJEZET

Láttam: egy gyerkőc művelt ott csodákat,
A vörös bádogos Robin fia,
Az bebújt vón' egy egérlyukba is.

(A csörgő sipka)

Az általános sürgős-forgás közepette, mely a kastélyt és környékét betöltötte, nem volt könnyű megtalálni valakit, és annál is kevésbé volt valószínű, hogy Wayland rábukkan Tressilianre, akit oly nagyon keresett, mert sejtve a veszélyt, mely az adott körülmények között leselkedhet rá, ha felhívja magára a figyelmet, nem mert nyíltan kérdezősködni Leicester csatlósai vagy cselédei között. Közvetett kérdésekből megtudta azonban, hogy Tressilian minden bizonnyal ott volt a Sussex gróf kíséretében levő nagyszámú nemes között, akik aznap reggel érkeztek patrónusukkal Kenilworthbe, és Leicester a legelőírásosabb tiszteletadás jeleivel fogadta őket. Megtudta továbbá, hogy mindkét gróf kíséretével együtt, valamint sok más nemes, lovag és kurtanemes társaságában néhány órája lóra szállt, és kilovagolt Warwickba, hogy onnan kísérik a királynőt Kenilworthbe.

Őfelsége érkezése, mint minden nagy esemény, óráról órára késett; és épp most jelentette elfúló hangon egy őrszem, hogy őfelsége azon kegyes kívánsága által késleltetvén, hogy fogadhassa hűbéreseinek hódolatát, akik tömegestül vártak rá Warwickben, nemigen fog nap-szállta előtt megérkezni a kastélyba. A hír egy időre szétszélesztette azokat, akik már kijelölt helyükön álltak, és minden percben várták a királynő érkezését, készen arra, hogy eljátsszák szerepüket a nagy eseményt kísérő ünnepi aktusokban; Wayland pedig látva, hogy egy csapat lovas közeledik a kastélyhoz, remélte kissé, hogy Tressilian közöttük lesz. Hogy el ne mulassza az alkalmat a gazdájával való találkozásra, ha csakugyan így áll a helyzet, Wayland elhelyezkedett a kastély hátsó udvarában a Mortimer-bástyához közel, és onnan figyelte, ki jön-megy a hídon, melynek a végénél a bástya állt. Miután így elhelyezkedett, senki sem jöhetett be vagy mehetett ki a kastélyból úgy, hogy ő észre ne vette volna, és buzgón tanulmányozta minden lovas ruháját és arcát, aki a szemközti Galéria-bástya alól jövet lassú lépésben vagy hetykén rúgtatva áthaladt a bajvívótéren, és odajött a hátsó udvar bejáratához.

Mialatt azonban Wayland ilyen meredten bámult, hogy fölfedezze azt, akit nem látott, valaki megrántotta a kabátja ujját, akitől viszont ő nem kívánta láttatni magát.

Dickie Sludge volt az, vagyis Lidérc, aki mint a kobold, akinek a nevét viselte, s akinek a hasonlatosságára most fel volt öltöztetve, mintha mindig ott settenkedett volna azoknak a füle mellett, akik legkevésbé gondoltak rá. Akármilyen érzelmekkel fogadta is őt Wayland, szükségesnek tartotta, hogy örömet mutasson váratlan találkozásuk miatt.

- Ha? Te vagy az tökmag... molnár hüvelykujja... lidércfejedelem... kisegér?

- Az ám - felelte Dickie -, az egér, aki szétrágicsálta a hálóköteleit, mikor a belegabalyodott oroszlán már kezdett csodálatosan hasonlítani egy számárhoz.

- Hű, te kis sajtkukac, úgy csíp ma délután a nyelved, mint az ecet! De mondd csak, hogy boldogultál azzal a fafejű óriással, akivel otthagytalak?... Attól féltem már, leszedte a gúnyádat, és lenyelt, ahogy az ember meghámoz és megeszik egy sült gesztenyét.

- Ha így tett volna - felelte a fiú -, több ész lett volna a hasában, mint amennyi valaha volt a kobakjában. De az óriás szívélyes szörny és háládatosabb, mint sok más, akiken segítetttem, mikor kutyaszorítóba kerültek, hallod-e, Wayland kovács.

- Ördög vigyen el engem, Lidérc - mondta Wayland -, ha nem élesebb a nyelved, mint egy sheffieldi henteskés! De igazán szeretném tudni, miféle bűbájjal raktál szájkosarat a vén medvére.

- No ez éppen rád vall - felelte Dickie -, te azt hiszed, hogy szép szavak is megteszik jóakarat helyett. Ami viszont az öreg kapuőrt illeti, tudnod kell, hogy mikor odaértünk ahhoz a kapuhoz, a feje csak úgy zúgott egy beszédőtől, amit lekörmöltek neki, de a bevágása eléggé meghaladta gigantikus képességeit. Mármint ezt a magvas szónoklatot, miként sok mást, tudós tanítómesterem, Erasmus Vacatio szerkesztette, és éppen eleget hallottam ahhoz, hogy minden sorát betéve tudjam. Amint meghallottam, hogy az óriás már az első versnél hebeg-habog, mint a partra vetett hal, és láttam, hogy elakad, rögtön tudtam, hol szorít a cipő, és aláadtam a következő szót, mire fölkapott eszelősen ujjongva, ahogy magad is láttad. Megígértem neki, hogy beengedéstek fejében elbújok a medvebőr köpenye alá, és súgok neki, mikor jön a nagy óra. Most éppen bekaptam valamit a kastélyban, és megyek vissza hozzá.

- Helyes... helyes, kedves Dickie-m - mondta Wayland -, siess csak, az ég szerelmére! különben a szegény óriás teljesen vigasztalan lesz a csipetnyi szövetségese nélkül... Eredj, Dickie!

- Úgy, úgy! - felelt a fiú. - Eredj, Dickie, mikor már megkaptuk tőled, amit lehetett... Nem mondod hát el annak a hölgynek a történetét, aki annyira a húgod, akár én magam?

- De mit nyernél vele, te buta kis manó? - kérdezte Wayland.

- Á, szóval így álltok? - felelte a fiú. - Hát én nem sokat törődök a dologgal, de annyit mondhatok, sose szoktam csak úgy vaktában kiszimatolni egy titkot, hanem mindig igyekszem vagy a jobbik, vagy a rosszabbik végére állni, és ezzel jó estét kívánok.

- No de, Dickie - mondta Wayland, aki túl jól ismerte a fiú nyughatatlan és intrikus természetét ahhoz, hogy tartson a rosszindulatától -; állj már meg, kedves kis Dickie-m... ne válj el ilyen kurtán-furcsán régi barátodtól! Egy szép napon majd meg fogsz tudni mindent a hölgyről, amit én is tudok.

- Persze! - vágta rá Dickie. - És az a nap talán nincs is olyan messze... Minden jót, Wayland. - Megyek a nagy termetű barátomhoz, aki, ha nincs is annyi sütnivalója, mint egyeseknek, legalább jobban meghálálja a szolgálatot, amit mások tesznek neki. Így hát még egyszer, jó estét.

Ezzel bukfencet vetett a kapuboltozat alatt, és a hídon földet érve eliramodott a Galéria-bástya felé azzal a rendkívüli fürgeséggel, mely fő jellemvonásai közé tartozott, s egy pillanat alatt eltűnt szem elől.

- Adná Isten, hogy már kívül lennék ezen a kastélyon, és ráadásul ép bőrrel! - fohászkodott magában Wayland. - Mert most, hogy ez a csintalan manó beleütötte az orrát a levesbe, ebből csak valami ördögnek való kotyvalék jöhet ki. Az ég adná, hogy megérkezzen már Tressilian úr!

Tressilian, akit ily epedve várt ez irányból, más úton tért vissza Kenilworthbe. Valóban úgy volt, mint Wayland feltételezte, hogy reggel elkísérte a grófokat warwicki lovasparádéjukra, mellesleg abban a reményben is, hogy hírt kap küldöncéről. Miután e várakozásában csalatkozott, és észrevette Leicester kíséretében Varneyt, aki mintha közeledni akart volna hozzá, hogy szóba elegyedjen vele, úgy vélte, hogy a jelen körülmények között legokosabb, ha

elkerüli a találkozást. Ennélfogva otthagyta a fogadótermet, midőn a grófság főbírája épp javában tartotta köszöntő szónoklatát őfelsége előtt, s lóra szállván, egy hosszú kacsaringós úton visszatért Kenilworthbe, ahol a nyugati fal egyik kis árokfolyosóján került be a kastélyba. Készségesen beengedték, mint Sussex gróf kísérintek egyikét, akikkel szemben Leicester a legnagyobb fokú udvariasságot rendelte el. Ezért nem találkozott Waylanddel, aki türelmetlenül leste érkezését, és akivel maga is legalább annyira szeretett volna találkozni.

Lovát szolgája gondjaira bízva sétált egy keveset a díszkertben és a parkban, inkább azért, hogy viszonylagos magányban foglalkozhassék gondolataival, mint hogy megbámulja a természet és művészet páratlan szépségeit, miket Leicester bőkezűsége hordott ide össze. Az előkelőségek java része jelenleg távol volt a kastélytól, mert részt vett a gróf kavalkádján; mások, akik visszamaradtak, a bástyákon, a külső falakon vagy a tornyok erkélyén tartózkodtak, izgatottan várva a királyi bevonulás pompás látványát. Míg tehát a kastély minden más része visszhangzott az emberzsivajtól, a parkra csend borult, csupán a levelek susogása és egy nagy madárház lakóinak sóvárgó trillázása hallatszott, boldogabb társaikéval együtt, kik a szabad ég honosai voltak, továbbá a szökőkutak csobogása, melyeknek a vize groteszk és fantasztikus szobrokból a levegőbe lövellve szüntelen morajjal hullott alá a nagy, olasz-márvány-medencékbe.

Tressilian búsongó gondolatai komor árnyat vetettek minden tárgyra, ami szeme elé került. Az elbűvölő helyeket, amiket bejárt, összehasonlította a sűrű vadonnal és lápvilággal, mely Lidcote Hallt veszi körül, és Amy Robsart alakja fantomként suhant át a képzeletében felidézett tájakon. Talán semmi sem veszedelmesebb a mély gondolkozású és félrehúzódo emberek boldogságára nézve, mint egy korai, hosszan tartó és szerencsétlen vonzalom ápolása. Ez gyakran oly mélyen beveszi magát elméjükbe, hogy éjszaka róla ábrándoznak, belevegyül érdeklődésük és élvezetük minden forrásába, és midőn a végső kiábrándulás szétfoszlatja és elhervasztja a reményt, úgy tűnik, mintha vele együtt a szellem forrásai is kiapadtak volna. Ez a szív fájdalom, ez a sóvárgás egy árny után, mely már teljesen megfakult, ez a révedezés egy álom emléken, melyből már rég s durván felébresztették, a gyengéd és nagylelkű szív gyöngesége; és Tressilian szíve ilyen fajta volt.

Végre maga is érezte már a szükségét, hogy erőszakkal más tárgyakra terelje gondolatait, s e célból otthagyta a díszkertet, hogy elvegyüljön a falakon zajongó tömegben és figyelje a látványosság előkészületeit. De amint elhagyta a parkot, és meghallotta maga körül a nyüzsgés zaját, melybe muzsika és nevetés hangjai keveredtek, ellenállhatatlan viszolygást érzett, hogy azok közé menjen, akiknek az érzései annyira másképp voltak hangolva, mint az övé, és úgy döntött, hogy inkább visszavonul a számára kijelölt szobába, s ott tanulmányaiba merül, míg a kastély nagyharangjának kondulása hírül nem adja Erzsébet érkezését.

Tressilian átment tehát a konyhák beláthatatlan sorát és a nagy termet összekötő úton, fölballagott a Mervyn-torony harmadik emeletére, és a számára kijelölt szobához érve meglepetéssel tapasztalta, hogy az ajtót bezárták. Aztán eszébe jutott, hogy a kamarás helyettese adott neki egy álkulcsot, azzal a tanáccsal, hogy a jelenlegi fölfordulásban, amennyire lehet, tartsa zárva az ajtaját. Bedugta a kulcsot a nyílásba, a zár elfordult, ő belépett, és abban a pillanatban észrevett egy ülő női alakot, akiben Amy Robsartot ismerte fel. Első gondolata az volt, hogy csupán fölhevült képzelete varázsolta látható létre a képet, melyen annyit merengett; a második, hogy kísértetet lát - a harmadik és maradandó meggyőződése pedig az volt, hogy Amy az valóban, ha sápadtabban és soványabban is, mint a gondtalan boldogság idején, midőn egy erdei nimfa alakjával és színével, valamint egy tündér bájával büszkélkedhetett; de mégis Amy volt, kihez szépségben akár csak távolról is hasonlítható látvány sohasem került még Tressilian szeme elé.

A grófné meglepetése aligha volt kisebb, mint Tressiliané, bár rövidebb ideig tartott, mivel Waylandtól hallotta, hogy a kastélyban tartózkodik. Belépésekor fölugrott, s most farkasszemet nézett vele, miközben orcáján a sápadtság mély pírrá változott.

- Tressilian - törte meg végül a csendet -, miért jöttél ide?

- Nem; *te* miért jöttél ide, Amy - viszonzta a kérdést Tressilian -, hacsak nem azért, hogy végre-valahára igénybe vedd azt a támogatást, mit, amennyire férfi szíve s karja nyújtani tud, legítten megkaphatsz?

Amy habozott egy pillanatig, majd inkább bánatos, mint haragos hangon felelt:

- Nem kérek támogatást, Tressilian, és inkább ártana, mintsem használna bármi, amit szíves-séged felajánlhat. Higgy nekem, közel vagyok ahhoz, akit törvény és szerelem kötelez védelmemre.

- A gazember tehát megadta neked a hitvány elégtételt, ami még módjában volt - mondta Tressilian -, s így Varney neje előtt állok?

- Varney neje! - visszhangozta a hölgy, és hangja mély megvetéssel csengett. - Miféle hitvány névvel merészkedik megbélyegezni, uram, egy... egy... - Itt elakadt, az iménti megvetés helyett bátortalanság érződött a hangjában, lesütötte a szemét, és zavartan hallgatott, mert eszébe jutott, minő végzetes következménnyel járhat, ha a mondatot úgy fejezi be: „egy Leicester grófnét” - azokkal a szavakkal, melyek természetsszerűleg kínálkoztak volna. Hisz elárulta volna a titkot, amitől férje állítása szerint sorsa függött, Tressiliannek, Sussexnek, a királynőnek és az egész összesereglett udvarnak. „Soha - gondolta -, sohasem töröm meg ígért némaságot. Inkább minden gyanút vállalok, mint hogy ezt tegyem.”

Könnyek szöktek a szemébe, ahogy szótlantul állt Tressilian előtt, míg amaz szomorú szájalommal nézte, és így sóhajtott:

- Ó, Amy! Szemeid ellentmondanak nyelvednek. Amaz védelmezőről beszél, aki akar és tud örködni feletted; ám ezek azt mondják nekem, hogy tönkretett és elhagyott a nyomorult, akihez sorsodat kötötted.

A grófné ránézett, szemeiből a könnyeken keresztül is harag villámlott, de csak a „nyomorult” szót ismételte megvető hangsúllyal.

- Igen, *nyomorult!* - mondta Tressilian. - Mert ha különb volna, miért lennél itt... egyedül... az én szobámban? Miért nem gondoskodtak rendesen méltó fogadásodról?

- A te szobádban? - kérdezte Amy. - A *te* szobádban? Tüstént megszabadítom jelenlétemtől. - Az ajtóhoz sietett, de egyszeriben rászakadt elhagyatottságának szomorú tudata, és a küszöbön megtorpanva így sóhajtott fel leírhatatlanul szívfacsaró hangon: - Ó, Istenem! El is felejtettem... hogy nincs hová mennem...

- Értem... mindent értek - mondta Tressilian, odarohanva hozzá, és visszavezetve a székhez, amire lehanyatlott. - *Igenis* szükséged van a támogatásra, szükséged van a védelemre, ha nem is akarod elismerni; és nem sokáig fogod nélkülözni. Karomra, kiváló és megtört szívű atyád képviselőjére támaszkodva fogsz a kastély kapujának küszöbén Erzsébet elé állni; és első cselekedete Kenilworth falai között az lesz, hogy igazságot szolgáltat nemének és alattvalóinak. Jó ügyemben és a királynő igazságérzetében bízva, kegyencének befolyása nem rendítheti meg elhatározásomat. Azonnal megyek Sussexhez.

- Ne, mindenre kérlek, ne menj! - kiáltotta a grófné rémülten, érezve, hogy égetően szükséges legalább gondolkodási időt nyernie. - Tressilian, te mindig nagylelkű voltál... Teljesítsd most az egyszer még egy kérésemet, és hidd el, ha meg akarsz menteni a kétségbeeséstől és az örülettől, többet teszel értem az ígérettel, amit kérek tőled, mint amennyit Erzsébet egész hatalmával tehet!

- Kérj tőlem bármit, amit meg tudsz indokolni - mondta Tressilian -, csak azt ne követeld, hogy...

- Ó, ne korlátozd nagylelkűségedet, drága Edmund! - kiáltott fel a grófné. - Valaha szeretted, ha így szólítottalak... Ne kösd engedékenységed józan indokhoz, mert az én ügyem maga az örület, és esztelen szenvedély vezérrelje a tanácsot, mely egyedül segíthet rajtam!

- Ha ilyen eszeveszetten beszélsz - mondta Tressilian, mert a meghökkenés ismét elnyomta benne bánatát és elhatározását -, valóban azt kell hinnem, hogy képtelen vagy magadtól gondolkodni s cselekedni.

- Ó, nem! - kiáltotta a grófné fél térdre ereszkedvén előtte. - Nem vagyok örült... csupán kimondhatatlanul szerencsétlen és a körülmények folytán a legkülönösebb lény, aki csak létezhet e szomorú világon... lásd, szakadék szélére vonszol annak a karja, aki pedig azt hiszi, hogy ő tart vissza tőle... éppen te, Tressilian... te, akit becsültem, tiszteltem... csak épp szeretni nem tudtam... rosszul mondom, hiszen szerettelek is... szerettelek is Tressilian... bár nem úgy, ahogy te kívántad.

Belső tűz, önuralom, lemondás volt a hangjában és a viselkedésében: teljes ráhagyatkozás Tressilian nagylelkűségére, s ez, valamint a hölgy szavainak szeretettől áthatott kedvessége mélyen meghatotta az ifjú lovagot. Fölemelte Amyt, és akadozó hangon kérlelte, nyugodjon meg.

- Nem tudok - felelte -, és nem is akarok megnyugodni, míg nem teljesíted kérésemet! Oly világosan fogok beszélni, amennyire merek... jelen pillanatban parancsot várok valakitől, akinek joga van adni. Egy harmadik személy beavatkozása... különösen a tiéd, Tressilian... bukásomat...teljes bukásomat jelentené. Várj csupán huszonnégy órát, és akkorra talán szegény Amy már meg is tudja mutatni, hogy értékeli és jutalmazni is képes önzetlen barátságodat... hogy ő maga boldog, és módjában áll téged is azzá tenni... Ugye ez megéri a türelmet, ilyen rövid időre?

Tressilian habozott, és latra vetvén elméjében a különböző eshetőségeket, melyek erőszakos közbeavatkozását inkább hátrányossá, mint előnyössé tehetnék Amy boldogsága és jó híre szempontjából, valamint megfontolván, hogy Amy Kenilworth falai között tartózkodik, és nem érheti semmi baj egy olyan kastélyban, melyet a királynő tisztelettel meg jelenlétével, s amely tele van őreivel és szolgálóival - mindent egybevetve oda lyukadt ki, hogy többet árthat, mintsem használhat neki, ha mindenáron Erzsébethez akar folyamodni az ő nevében. Mindazonáltal óvatosan fogalmazta meg döntését, mert természetszerűleg kételyei voltak aziránt, hogy Amy reményeinek, melyeket a nehéz helyzetből való közeli szabadulásáról táplált, erősebb alapja is lehet, mint az elvakult ragaszkodás Varneyhoz, akit változatlanul a szerencsétlen hölgy csábítójának tartott.

- Amy - mondta, amint szomorú, beszédes tekintete találkozott az asszonyéval, melyet amaz a kétség, rémület és zavar eksztázisában szintén társa felé fordított -, én mindig hangoztattam, midőn mások gyerekesnek és önfejűnek mondtak téged, hogy a kislányos, bohó makacsság külső látszata mögött lelkedben mély érzés és erős ítélőképesség rejlik. Ebben akarok bízni, midőn sorsodat tulajdon kezeidbe teszem huszonnégy óra időtartamára, anélkül, hogy magam szóval vagy tettel beavatkoznék.

- Megígéred, Tressilian? - kérdezte a grófné. - Lehetséges, hogy ennyi bizalmat tudsz még vetni belém? Ígéred, mint nemesúr és becsületes férfi, hogy sem szóval, sem tettel nem avatkozol ügyeimbe, bármit látsz vagy hallasz, ami számodra úgy tűnik, hogy beavatkozásodat követeli?... Ennyire bízol bennem?
- Igen, becsületemre - felelte Tressilian -, de ha ez az idő lejárt...
- Mikor ez az idő lejárt - szakította félbe Amy -, szabadon cselekedhetsz belátásod szerint.
- Nincs semmi más, amit tehetnék érted, Amy? - kérdezte Tressilian.
- Semmi - felelte -, legfőljebb, ha magamra hagynál, azaz, ha... pirulok bevallani tehetetlenségemet a kéréssel... ha át tudnád adni nekem e szobácskát a következő huszonnégy órára.
- Ez aztán bámulatos! - jegyezte meg Tressilian. - Miféle reményt táplálhatsz egy olyan kastélyban, hol még egy szoba fölött sem rendelkezel?
- Ne kérdezz, csak hagyj el - kérlelte Amy, majd amikor Tressilian lassan és vonakodva kifelé indult, még hozzátette: - Nagylelkű Edmund! Eljöhet még az idő, mikor Amy megmutatja, hogy kiérdemlette nemes odaadásodat.

HUSZONNYOLCADIK FEJEZET

Igyál, amíg kezed ügyében korsó,
S kotyogásával kérlel, hogy ürítsd!
Tőlem ne félj, uram, nem érdekel
A mások bűne, magamé elég;
Mint kerge óra ütök, s arra vágyom,
Hogy a világ is összevissza járjon.

(Pandemonium)

Tressilian, erősen felizgatott lelkiállapotban, alig haladt két-három lépcsőfokot a csigalépcsőn lefelé, mikor nagy meglepetésére és bosszúságára szembe találta magát Michael Lambournel, aki pimasz bizalmaskodással tekintett rá, amiért Tressiliannek erős kedve támadt letaszítani őt a lépcsőn, ámde eszébe jutott, minő hátrány származhatna abból Amyre, féltő gondoskodásának egyetlen tárgyára, ha ő épp most és épp e helyt ragadtatja magát valami erőszakosságra.

Ezért beérte azzal, hogy egy rideg pillantást vessen Lambourne-ra, mint akit méltatlannak tart figyelmére, majd megpróbált elmenni mellette a lépcsőn a felismerés minden jele nélkül. Lambourne azonban, aki az aznapi dús vendégszeretettel élve nem mulasztott el egy öblös, bár egyelőre még nem földhözverő kupa bort legurítani a torkán, nem olyan hangulatban volt, hogy szívesen megalázkodjon bárki emberfia pillantása előtt. A feszélyezettség vagy zavar legcsekélyebb jele nélkül megállította Tressiliant a lépcsőn, és úgy szólt hozzá, mintha szívélyes és bizalmas viszonyban váltak volna el egymástól.

- No, remélem nincs harag köztünk a régi dolgok miatt, Tressilian úr? Nem hát, hisz olyan ember vagyok én, aki inkább a korábbi jó viszonyra, mint a későbbi viszályra emlékezik... de mindjárt meg is fogom magyarázni, hogy tisztességes és jó, sőt előnyös szándékaim voltak uraságoddal kapcsolatban.

- Nem óhajtom a bizalmát - felelte Tressilian -; tartson a cimboráival.

- Nicsak, milyen kurtán-furcsán beszél! - méltatlankodott Lambourne. - És hogy lenézik ezek a finom uraságok, akiket nyilván nem is porból, hanem tiszta porcelánföldből gyúrtak, a szegény Michael Lambourne-t! Az ember még azt hinné, ez a Tressilian úr a leglányosabb, legszerényebb, legkényesebb gavallér, aki valaha szerelmet vallott, mikor a gyertyák csontig égtek... vagy csonkig, úgy mondják? Te aztán adod nekünk a szentet, mi, Tressilian úr, és közben elfelejtet, hogy most is ott ül ám egy szép kis portéka a hálósobádban, uram kastélyát megszégyenítve, hahaha! Elevenedre tapintottam, Tressilian úr?

- Nem tudom, mire gondolsz - felelte Tressilian, nagyon is biztosan látva azonban, hogy a zabolátlan haramia megszimatotha valahogy Amy jelenlétét a szobájában -; de ha - tette hozzá - te vagy e szobák inasa, és hiányolod a díjadat, megkapod tüstént, és annak fejében az én szobámat békén hagyod.

Lambourne ránézett az aranyra, és zsebébe süllyesztette, mondván:

- Hát én nem tudom, de többre mentél volna nálam egy jó szóval, mint ezzel a csilingelő huncuttal. De végtére is, jól fizet, aki arannyal fizet... és Mike Lambourne sose volt haragtartó, ünneprontó vagy más efféle. Élni és élni hagyni, ez az én mottóm... csak azt nem hagyom, hogy egyesek a szemükbe húzzák a sisakrostélyukat, mikor meglátnak, mintha őket ezüstmől,

engem meg sárgarézből csináltak volna. Szóval, ha már megtartom a titkát, Tressilian úr, nézhetne rám legalább nyájasabban is, és ha én szorulnék rá egy kis támogatásra vagy segítségre, mert rajtacsípnék valami kis gyarlóságon, hisz látja, a legkülönbbe is megesik, biz, akkor uraságod is tartozik nekem vele... és ilyenformán megteszem, hogy jól ellegyen a szobájában a madárkájával... Mike Lambourne-nak mindegy.

- Utat, fickó - mondta Tressilian, aki már nem tudta fékezni felháborodását -, megkaptad a díjad.

- Hm! - felelte Lambourne, de utat engedett neki, miközben sértődötten mormogta a fogai között Tressilian szavait: - Utat... és megkaptad a díjad... de nem tesz semmit, nem vagyok ünneprontó, mondtam már? nem vagyok irigy kutya... tudja meg.

Egyre hangosabban beszélt, ahogy Tressilian, akitől azért tartott egy kicsit, lassan kikerült hallótávolságból.

- Nem vagyok irigy kutya... de kötni való bolond se... ezt jegyezze meg jól, Tressilian uram; és meg fogom kukkantani azt a fehérszemélyt, akit olyan kényelmesen bekvártélyozott a vén kísértetszobájába... mert fél a szellemektől meg efféléktől, gondolom, és nem szeretne egyedül hálni. Ha *én* tettem volna ezt egy idegen lord kastélyában, azt mondták volna... Fogdába a gazembert!... Korbácsoljátok meg... gurítsátok le a lépcsőn, aprítsátok, mint a répát!... Igen, de az erényes uraságoknak furcsa privilégiumaik vannak velünk szemben, akik csak a magunk eszéből juthatunk valamire. No jó... e szerencsés véletlen folytán már a markomban tartom Tressilian uram üstökét, ez egyszer biztos; másodszor pedig igyekszem majd megmutatni ezt a pillangóját is.

HUSZONKILENCEDIK FEJEZET

Isten megáldja, gazdám! Ha igaz
Szolgálatom jutalma zord tekintet,
Bárkánk forduljon mától két irányba
E parttalan vizen...

(A hajótörött)

Tressilian elballagott a kastély külső udvarába, azon töprengve, mire vélje különös és teljes váratlan találkozását Amy Robsarttal. Kételyei voltak, hogy helyesen cselekedett-e, midőn atyjának meghatalmazottjaként ünnepélyesen szavát adta, hogy oly sok órára saját belátására bízta őt. De miként tagadhatta volna meg kérését, mikor Amy nagyon is valószínűleg Varneyhoz kapcsolta a sorsát? Elméje természetesen így érvelt. A hölgy jövődő boldogságát veszélyezteti, ha mindenáron a végső lépésre próbálja kényszeríteni; s miután nincs hatalom, ami védencét kiragadhatná Varney karmai közül, feltéve, hogy amaz elismeri Amyt nejének, milyen címen teszi ő tönkre azzal, hogy viszályt szít közöttük, a házi béke reményét, mely még megmaradhat Amynek? Tressilian ezért eltökélte, hogy aggályosan betartja Amynek adott szavát, egyrészt azért, mert adott szó, másrészt, mert amint újra és újra átgondolta e rendkívüli beszélgetést, arra az álláspontra jutott, hogy igazság és illendőség szerint nem tagadhatta meg tőle.

Egy tekintetben mindenesetre sikerült biztosítania a hathatós védelmet régi szerelmének e boldogtalan s még mindig oly becses tárgya számára. Amy nem volt többé lakat alatt egy távoli és magányos rejtekhelyen, kétes hírű egyének őrizetére bízva. Kenilworth kastélyában volt, jelenleg a királyi udvar fennhatósága alatt, távol az erőszak minden veszélyétől, és elég közel hozzá, hogy az első szóra Erzsébet elé járulhasson. Ezek feltétlenül olyan körülmények, melyek csak támogatják az ő erőfeszítését, ha alkalomadtán latba veti érdekében.

Mialatt Tressilian ekképp mérlegelte az Amy váratlan betoppanásával járó előnyöket és veszélyeket, felszabadult örömmel hozzásietett Wayland.

- Hála istennek, hogy végre-valahára meggleltem nagyságodat! - kiáltott fel, majd lélegzet-visszafojtott óvatossággal súgta a fülébe a nagy hírt, hogy a hölgy megszökött Cumnorból.

- És jelenleg ebben a kastélyban van - mondta Tressilian -; tudom és láttam őt. Saját jószántából keresett menedéket az én szobámban?

- Nem - felelte Wayland -; de nem jutott eszembe jobb megoldás, hogy biztonságba helyezzem, és nagyon is megörültem, mikor találtam egy kulcsárt, aki tudta, merre van a kegyelmed lakása; szavamra, jó szomszédságban is van, egyik felől a szála, másiktól a konyha!

- Nyughass, az idő nem alkalmas a tréfálkozásra - felelte Tressilian szigorúan.

- Tudom én azt nagyon jól - mondta a mester -, mert végig úgy éreztem magam ebben a tíz napban, mintha a nyakamon volna a hóhér kötele. Ez a hölgy maga se tudja, mit akar... nagyságod segítségét nem óhajtja... azt parancsolta, hogy a nevét se említsem előtte... most meg éppen Leicester lord kezébe akarja adni magát. Sose tudtam volna biztonságba helyezni kegyelmednél, ha ismeri a szoba tulajdonosát.

- Lehetséges ez? - kérdezte Tressilian. - De tán van rá reménye, hogy a gróf az ő érdekében érvényesíti befolyását gazember csatlósa fölött.

- Erről nem tudok semmit - mondta Wayland -, ellenben úgy vélem, ha kibékül akár Leicesterrel, akár Varneyval, Kenilworth kastélyának számunkra legbiztosabb helye a külseje lesz, ahonnét a leggyorsabban futhatunk. Nem szándékozom egy pillanatig se tovább maradni, ha átadtam Leicesternek a levelet, mely csak a kegyelmed parancsára vár, hogy továbbítsam. Nézze csak, itt van... de nem... az ördögbe is... biztosan otthagytam a vackomon, a szénapajtában amott, ahol hálni fogok.

- Ördög és pokol! - fakadt ki Tressilian, akit elhagyott szokásos türelme. - Csak nem vesztetted el, amin fontosabb dolog múlhat, mint ezer ilyen élet, mint a tiéd?

- Méghogy elvesztettem! - vágta rá Wayland. - Uraságod tréfál. Nem, uram, gondosan beletettem a zsákomba egyéb szükséges holmijaim közé; egy pillanat alatt ide hozom.

- Hozd is - mondta Tressilian -, légy hű, és nem marad el a jutalmad. De ha gyanúra adsz okot, a döglött kutyának is jobb dolga lenne, mint neked!

Wayland meghajolt, és látszólag magabiztosan, fürgén távozott, belül azonban iszonyú félelem és zavar mardosta. A levél elveszett, az biztos, akármivel mentegetőzött is, hogy lecsillapítsa Tressilian türelmetlen haragját. Elveszett... talán illetéktelen kezekbe jutott... ez esetben nyilván napvilágra kerül az egész haditerv, amiben ő is részes volt; egyébként sem látott rá sok reményt, hogy rejtve maradhat. Azonkívül nagyon bántotta Tressilian türelmetlen kifakadása is.

- Nem, ha így fizetnek meg olyan szolgálatért, amiben a fejemmel játszom, akkor ideje, hogy a magam sorsával törődjek. Már eddig is halálra sértettem, gondolom, e főúri kastély urát, aki egyetlen szavával oly könnyedén elveheti az életemet, mint ahogy a lélegzete, amellyel kimondja, elolthat egy krajcáros gyertyát. És mindezt egy háborodott hölgyért meg egy búskomor lovagért, aki egy négysarkú papiros elvesztése miatt már a töréhez kap, és ördögre, pokolra esküszik!... Aztán itt ez a doktor is, meg Varney... Mentem az irhámát az egész armádia előtt... Az élet becsesebb, mint az arany. Most rögtön szedem a sátorfámat, itthagynom akár a jutalmamat is.

Ezek a gondolatok természetesen ötlöttek fel az olyan ember fejében, aki jóval mélyebben látta belebonyolódni magát, mint gondolta volna, a rejtélyes és érthetetlen intrika olyan szövevényébe, melyben a szereplők is alig látszottak eligazodni. Mégis, Wayland javára kell írunk, hogy személyes félelmeit némelyest ellensúlyozta a hölgy vigasztalan állapota iránti együttérzése.

„Egyet se törődök Tressilian úrral - mondta magában. - Böven megadtam, amivel tartoztam neki, mikor ide hoztam a kóbor kisasszonyát, hogy most már maga gondoskodhassék róla; attól tartok viszont, szegényke igencsak veszedelemben forog e viharzó kedélyek között. Fölmegyek a szobájába, és elmondom, mi sorsra jutott a levele, hadd írjon egy másikat, ha kedve tartja. Küldöncnek, úgy vélem, nem lehet hiányával ott, ahol ennyi lakáj van, aki elvigyen egy levelet az urának. És azt is megmondom neki, hogy itthagynom a kastélyt, rábízván őt Istenre, tulajdon ítélőképességére és Tressilian úr gondoskodására... Talán eszébe jut majd a gyűrű, amit ígért nekem... becsülettel megszolgáltam, azt hiszem; de olyan bájos kis személy... és... ördög vigye a gyűrűt! Ezért nem kicsinyeskedek vele. Ha a jólelkűségem miatt rosszul fog menni a sorom ebben a világban, annál jobb reményeim lesznek a másikon... Gyerünk tehát a hölgyhöz, utána pedig neki a széles világnak.”

Az áldozatához lopakodó macska óvatos lépteivel és árgus szemével folytatta útját Wayland a grófné szobája felé, végigsompolyogva a falak mentén és a szűk átjárókon, egyformán ügyelve mindenre maga körül, és óvakodva attól, hogy felfedezzék. Ilyenformán jutott át a külső és belső udvaron, valamint a nagy boltíves folyosón, mely a konyhák sora és a lovagterem között

húzódván ahhoz a kis csigalépcsőhöz vezetett, ahonnan a Mervyn-torony szobáit meg lehetett közelíteni.

A mester gratulált magának, hogy el tudta kerülni az út különböző veszedelmeit, és éppen nekilódult a lépcsőnek, kettesével véve a fokokat, mikor észrevette, hogy egy résnyire nyitott ajtó mögül egy ember árnyéka vetődik a szemközti falra. Wayland óvatosan visszahúzódott, lesurrant a belső udvarra, és ott töltött vagy egy fertályórát, mely most legalább négyszer annyinak tűnt, fel s alá bolyongva, majd visszament a toronyhoz, abban a reményben, hogy az ólálkodó alak eltűnt azóta. Fölért egészen a gyanús pontig... a falon nem volt árnyék, de az ajtó most is kissé nyitva állt, úgyhogy Wayland tanakodott magában, vajon továbbmenjen-e vagy visszavonuljon, mikor kivágódott az ajtó, és Michael Lambourne rontott mögüle a meglepett Waylandre.

- Ki az ördög vagy te? és mit keresel a kastélynak ebben a részében? Mars be a szobába, és akaszd föl magad!

- Nem vagyok kutya, hogy akárkinek a fütytérésére ugorjak - felelte a mester színlelt magabiztossággal, amit azonban meghazudolt hangjának félénk remegése.

- Még feleselni mersz? Gyere csak ide, Lawrence Staples.

Nagydarab, több mint hat láb magas, esetlen, rossz külsejű fickó jelent meg az ajtóban, mire Lambourne folytatta:

- Ha annyira szereted ezt a tornyot, barátocskám, még megláthatod a fundamentumát, jó tizenkét lábnnyira a tó feneké alatt, ahol vidám varangyos békák, kígyók meg más effélék laknak, ez lesz ám a neked való nagyszerű társaság odalenn. Ezért még egyszer kérdezek tisztességgel, ki vagy, s mi dolgod itten?

„Ha a tömlőc rácsa egyszer rám csapódik, végem” - villant át Wayland agyán. Megadóan mondta tehát:

- Én vagyok az a szegény csepűrágó, akivel méltóságod találkozott tegnap a Weartherly-völgyben.

- És miféle szemfényvesztő mutatványt művelsz itt a toronyban? A te bandádnak - mondta Lambourne - a Clinton-szárnnyal szemben van a helye.

- A húgomat jöttem meglátogatni - felelte a csepűrágó -, aki Tressilian úr szobájában tartózkodik itt fönn.

- Aha! - mosolygott Lambourne. - Ez már tiszta beszéd! Becsületemre, ez a Tressilian úr idegen létére nagyon is otthon érzi köztünk magát, és fáintosan berendezte a celláját mindenféle portékával. Jó kis történet lesz ez a szent életű Tressilian úrról, szívesen fogadják majd egyesek, akárcsak én egy zacskó aranyat... Hanem ide süss, ember - fordult Wayland felé -, nem fogod megsúgni a cicusnak, hogy tűnjön el; itt kell elkapnunk a vackán. Szóval ki innét azzal a pocsek szoknyapecér ábrázatoddal, különben lehajítalak a torony ablakából, és kipróbálom, vajon bűvésztudományod meg tudja-e menteni a csontjaidat.

- Méltóságod, reménylem, nem lesz ily keményszívű - mondta Wayland -, a szegénynek is élnie kell valamiből. Ugyebár megengedi méltóságod, hogy beszéljek a húgommal?

- Húgod ám Ádámtól, lefogadom - felelte Lambourne -, vagy ha másképp áll a dolog, annál agyafűrtabb kópé vagy. De húgod vagy nem húgod, egy róka halálával halsz meg, ha még egyszer idejössz szimatolni ebbe a toronyba. Vagy, várjunk csak... eh! gyilok és halál!...

inkább most mindjárt kihajítalak a kastélyból, mert ez fontosabb dolog, mint minden bűvészkedésed.

- De engedelmeivel méltóságodnak - ellenkezett Wayland -, Arion¹⁵⁶ kell megszemélyesítenem egy élőképben még ma este a tavon.

- Majd megszemélyesítem én magam, Szent Kristófra! - mondta Lambourne. - Orion,¹⁵⁷ azt mondod?... Eljátszom én Oriont, de még a hét csillagját is. Gyere te, zshivány, kövess!... Vagy várj csak... Lawrence, hozd utánam.

Lawrence galléron ragadta a többé már nem ellenkező csepűrágót, mialatt Lambourne sietős léptekkel ment előttük ugyanahhoz a föld alatti folyosóhoz, azaz titkos kijáráthoz, ahol Tressilian bejött a kastélyba, és amely a nyugati falon nyílt nem messze a Mervyn-toronytól.

Miközben gyors iramban közeledtek a rejtekúthoz, Wayland hasztalan törte a fejét valami mentőötleten, amivel segíthetne a szegény hölgyön, aki iránt, jóllehet maga is közvetlen veszélyben forgott, mély részvétet érzett. Mikor azonban kilökték a kastélyból, és Lambourne iszonyú esküvel fogadta, hogy tüstént halál fia, ha még egyszer odamerészkedik, kezét és szemét az ég felé emelte, mintegy tanúnak híva Istent, hogy ő a végsőkéig védelmezte az elnyomottakat; aztán hátat fordított Kenilworth büszke tornyainak, és elindult, hogy szerényebb és biztonságosabb helyen húzza meg magát.

Lawrence és Lambourne egy darabig követték szemükkel Waylandet, majd megfordultak, és elindultak vissza a toronyba, midőn az előbbi imigyen szólt a társához:

- Ne higgy többet a szavamnak, Lambourne úr, ha sejtem, miért zavartad ki ezt a szerencsétlen flótást a kastélyból, épp mikor részt kellett volna vennie a mutatványon, és mindezt egy fehérnép miatt.

- Ej, Lawrence - felelte Lambourne -, te valami közönséges kis lotyóra gondolsz, és részvéttel vagy az emberi gyarlóság iránt. De kurázszi, Kazamata legnemesebb hercege és Dutyi lordja, mert éppoly sötétségben leledzel ez ügyben, akárcsak lakat alatti uradalmaid. Kenilworth mélységeinek legtisztelendőbb fejedelme, tudjad hát, hogy legtekintélyesebb urunk, Richard Varney, annyit adna érte, ha kilyukaszkodhatná eme bizonyos Tressilian úrnak a kabátját, hogy abból ötven jó éjféli tivornyára is telne kettőnknek, azzal a külön előnnyel, hogy elküldhetnénk a pincért a pokolba, ha túl korán jönne, hogy kirángasson minket kupáinkból.

- Hát ha így áll a dolog, igazad vagy - felelte Lawrence Staples, Kenilworth kastélyának, valamint a hozzá tartozó uradalmaknak börtönfelügyelője, közönséges néven főfoglára -; de hogy boldogulsz majd, ha távol leszel a királynő bevonulásakor, mert az a gyanúm, akkor gazdád mellett volna a helyed?

- Hát majd te örködöl a távollétemben, derék tömlöchercegem... Engedd be Tressiliant, ha be akarna menni, de arra vigyázz, hogy ki senki se jöhet. Ha a leányzó megkísérelné a kitörést, ami nem lehetetlen, ijeszd vissza goromba szóval... elvégre csak egy nyomorult komédiás babája.

¹⁵⁶ Görög költő az i. e. VII. században; a legenda szerint egy tengeri útja alkalmával a kalózok a vízbe vetették, de a dalától elbűvölt delfinek egyike a hátán kivitte a partra.

¹⁵⁷ Óriás termetű vadász a görög regékben, skorpió marta halálra, miközben üldözte a Pleiádokat, Atlas és Pleione (később csillaggá varázsolta) leányait - a monda az Orion, a Skorpió és a hét fő csillagból álló Pleiád-csoport eredetét adja elő mesés formában.

- Nem, ha már erről van szó - mondta Lawrence -, rázárhatom a vasajtót, ami a szárnyas ajtón kívül van, és így kénytelen-kelletlen lakat alatt marad.

- De akkor Tressilian nem juthat be hozzá - mondta Lambourne némi tűnődés után. - Egykútya... meg lesz lesve a férfi szobájában, aztán punktum... De valld be, te vén, hunyorgó szemű tömlöctartó, attól félsz, hogy nem bírsz ébren maradni egyedül a Mervyn-toronyban.

- Már ami a félelmet illeti, Lambourne úr - válaszolt a fickó -, amiatt nem fordítanék el egy kulcsot; de fura dolgokat láttak és hallottak ám ebben a toronyban... Biztos hallottad, akármilyen keveset voltál is Kenilworthben, hogy itt szokott kísértetni Arthur ap Mervyn, valami barbár vezér szelleme, akit walesi örgróf korában elfogott a szilaj lord Mortimer, és ahogy beszélnek, ebben a toronyban gyilkoltatott meg, mely a nevét viseli.

- Ó, hallottam ezt a mesét ezerszer - mondta Lambourne -, meg azt is, hogy a kísértet akkor a leglármásabb, mikor póréhagymát meg zabkását főznek, vagy pirított sajtot sütnék a konyhában. *Santo Diavolo*,¹⁵⁸ ember, hagyd már, a könyökömön jön ki!

- Jó, de azért nem próbálsz ki, ugye - mondta a porkoláb -, akármilyen bölcsnek igyekszel is feltűnni? Ej, borzasztó dolog az, meggyilkolni egy foglyot a cellájában!... Teneked, aki legföljebb sötét utcán szúrtál le valakit, fogalmad sincs erről. A rakoncátlanokat fejbe kell kólintani a kulcsokkal, aztán rájuk parancsolni, hogy maradjanak veszteg... én ezt nevezem rendnek a cellában, de kardot rántani, és meggyilkolni, ahogy azzal a walesi lorddal tették, ez föl tud idézni egy kísértetet, de úgy ám, hogy több száz évre lakhatatlanná teszi a tömlöcödet minden rendes fogoly számára. És bennem volt annyi tisztesség a rabjaim, szegény nyomorultak iránt, hogy jó lovagokat és érdemes férfiakat, akik portyáztak egyet az országúton, vagy rágalmazták Leicester lordot vagy más effélet követtek el, inkább ötven lábnnyira a föld alá dugtam, mintsem abba a felső szobába zárjam őket, amit Mervyn-szobának hívnak. A jó, láncra vert Szent Péterre mondom, csudálom, hogy nemes uramnak vagy Varney úrnak eszébe jutott vendégeket oda szállásolni; és ha ama Tressilian úr rá tudott venni valakit, hogy megossza vele, kivált egy csinos fehérszemélyt, hát, őszintén kimondom, szerintem igaza volt.

- Mondhatom neked - felelte Lambourne a foglár szobája felé irányozva lépteit -, nagy számár vagy... Eredj, zárd rá a vasajtót a lépcsőre, és verd ki a kobakodból a kísérteteket... Add ide a boroskancsót, ember; kissé fölhevültem, míg azzal a lókötővel kellett bajlódnom.

Mialatt Lambourne jót húzott egy korsó bordóiból, amit pohár közbeiktatása nélkül gurított le a torkán, a porkoláb tovább bizonygatta hitét a természetfölötti dolgokban.

- Te alig pár órája vagy ebben a kastélyban, Lambourne, és azalatt is egyfolytában részeg voltál, úgyhogy se nem látsz, se nem hallasz. De nem hencegnél így, ha itt kéne töltened velünk egy éjszakát holdtöltekor, mert akkor a legélénkebb a kísértet, különösen, ha heves szél kerekedik északnyugatról némi esővel, és az ég is elmordul olykor. Jaj, mamám, micsoda csörömpölés, zörömbölés, micsoda hörgés és nyögdecseles hallatszik ilyenkor a Mervyn-szobából, mintha egyenest a fejünk felől jönne, míg egy fél gallon sűrű itóka lelket nem ver a fullajtárjaimba meg belém!

- Piha, ember! - felelte Lambourne, akit utóbbi nyakalása, valamint a kancsó iránt tanúsított korábbi érdeklődésének hatása kezdett felélenkíteni. - Magad se tudod, miket hordasz össze a kísértetektől. Igazában senki se tudja, mint vélekedjen róluk; és röviden szólva, ebben a dologban minél kevesebbet mond valaki, annál jobb lesz neki. Némelyek ebben hisznek, mások abban, de mind csak képzelődik. Ismertem én már minden fajtát közülük, kedves

¹⁵⁸ Az ördögbe. (olasz)

Ajtócsukogató Lawrence-em, méghozzá értelmes embereket is. Van egy nagy úr... a nevét mellőzzük, Lawrence... az a csillagokban, a holdban, a bolygókban, a járásukban meg effélékben hisz, és abban, hogy ezek kizárólag az ő kedvéért hunyorognak ott fönny; mikor a józan vagy inkább részeg igazságot nézve, Lawrence, egyedül azért ragyognak ott, nehogy a rendes fickók, mint jómagam, az árokba tévedjenek. Nos, komám, hadd töltsen az a derék úr a kedvét, elég nagy ember ahhoz, hogy szórakozzon vele... Aztán nézd csak, van egy másik... nagyon tudós, annyit mondhatok, úgy hadar görögül meg héberül, mint én a zshiványnyelven... annak meg különböző szimpátiái és antipátiái vannak... szeret ólomból aranyat csinálni, meg más efféléket... Isten neki, töltsen a kedvét, és fizessen ki hamis pénzével a bolondokat, akik elfogadják... Aztán itt vagy te, egy másik nagy ember, ámbátor se nem tudós, se nem nemes, mégis teljes hat láb magas, és te, akár egy vaksi vakondok, mindenáron kísértetekben meg manókban akarsz hinni... Nomármost van még egy nagy ember... azazhogy egy nagy kis-ember, avagy egy kis nagyember, drágalátos Lawrence-em... a neve V betűvel kezdődik, hát az miben hisz? Semmiben, derék Lawrence... se égen, se földön, se pokolban; részemről pedig, ha hiszek is az ördögben, csak azért, mert szerintem kell lenni valakinek, aki nyakon csípi imént említett barátunkat, midőn a ballada szavaival élve „lélek és test elszakadnak”... mert az előzménynek következménye szokott lenni... *raro antecedentem*...¹⁵⁹ mint doktor Bircham mondaná. De ez most kínaiul hangzik neked, derék Lawrence, és való igaz, a tudomány száraz éték... Add csak ide még egyszer azt a kancsót.

- Szavamra, Michael, ha még egyet iszol - mondta a foglár -, aligha fogod akár Oriont alakítani, akár gazdádát kíséreni ilyen ünnepélyes esten; pedig minden percben várom már, hogy meghúzzák a nagyharangot a Mortimer-torony előtti seregszemlére, mikor jön a királynő.

Míg Staples morgolódtott, Lambourne egyhuzamban ivott; aztán letéve a kancsót, mely csaknem kiürült, mély sóhajjal rákezdte előbb halk hangon, aztán egyre hangosabban, ahogy szónoklatában előbbre jutott:

- Egyet se törődj vele, Lawrence, ha én berúgok, tudom, hogy Varney úgyis szemet huny fölötte. De, mint mondtam, egyet se törődj vele, tudom én titkolni, ha ittam. Amellett meg vízre kell mennem Orionnak, és meghűlök, ha előtte nem veszek be valami melengetőt. Hogy én nem tudnám eljátszani Oriont! Hozzák ide nekem a legjobb torkú kurjongatót, aki valaha megfeszítette a tüdejét tizenkét pennyért, és lássuk, vajon túlfordít-e engem! És mi van, ha kissé pityókos leszek?... Miért kéne ma este józannak lenni akárkinek? Erre felelj. A hűség úgy kívánja, hogy vígan legyünk... és én mondom neked, akadnak itt a kastélyban olyanok, hogy ha részegen nem vidulnak föl, hát józanon aligha fognak... neveket nem mondok, Lawrence. De a te borocskád igencsak fáintos cipőkanál egy királyi hangulat, méghozzá derék egy vidám hangulat, felrántásához. Éljen Erzsébet királynő!... a nemes Leicester!... a méltóságos Varney úr!... és Michael Lambourne, aki mindet az ujjá köré csavarja!

Ezzel leballagott a lépcsőn, és átvágott a belső udvaron.

A porkoláb utánanézett, csóválta a fejét, és mialatt bezárta a vasrácsot, ami a lépcsőn keresztbe állva elzárta az utat az emeletre, ahol a Mervyn-szoba, Tressilian szobája volt, imiggy elmélkedett magában: - Jó dolga van a kegyencnek... én majdhogynem repültem innen, mikor egy fagyos reggelen Varney úr borszagúnak vélt, ez a fickó meg odaállhat elébe olyan részegen, akár egy borostömlő, mégse hordja le. De veszedelmesen ravasz is a fickó, senki se érti felét se annak, amit összehord.

¹⁵⁹ Az előzményt ritkán... (csonka latin idézet)

HARMINCADIK FEJEZET

A királynő, a királynő közelg!
Konduljatok harangok, szóljatok,
Ti kürtök; ágyús, készülj friss kanóccal;
Csináljatok zenebonát, akárha
Pogány turbánosok lepnék a sáncot!
Lesz maszkajáték is - de ahhoz ész kell,
Én meg csak egy rossz közvitéz vagyok.

(A Szűz Királynő - Tragicomoedia)

Tressilian, midőn Wayland az előző fejezetben leírt módon magára hagyta, épp azon tanakodott, mihez kezdjen most, mikor Raleigh és Blount közeledett felé kart karba öltve, ám egyébként, szokásuk szerint, igen élénk vitába merülve. Tressilian jelen lelkiállapotában nem nagyon kívánczolt társaságuk után, de már nem kerülhette ki őket; aztán arra gondolt, hogy Amynek tett ígérete után, amely szerint nem közelíthet hozzá, és nem tehet semmit az érdekében, legokosabb, ha elvegyül a társaságban, és a lehető legkevésebb hirdeti homlokán azt a szorongást és bizonytalanságot, mely oly súlyosan megüli szívét. Ezért hát a szükségből erényt csinálva hangos szóval üdvözölte pajtásait:

- Szép jó estét, urak. Honnan jösztek?

- Egyenest Warwickból - felelte Blount -; hazaigyekszünk, hogy ruhát váltsunk, miként szegény komédiások, akik kénytelenek külső látszatra ruhacserével megsokszorozítani személyüket; és neked is ezt kéne tenned, Tressilian.

- Igaza van Blountnak - mondta Raleigh -, a királynő szereti a tiszteletadás ilyen jeleit, és bizonyára tiszteletlennek tartaná azokat, akik, nem közvetlen kíséretében érkezvén, poros, zilált lovaglőöltözékben jelennek meg előtte. De nézd csak Blountot, Tressilian, ha akarsz egy jót nevetni; látod, hogy öltöztette föl az a kötőznivaló szabója... kékbe, zöldbe és veresbe, rózsaszínű szalagokkal és sárga rózsákkal a cipőjén!

- Miért, tán nem tetszik? - kérdezte Blount. - Mondtam annak a karikalábú tolvajnak, hogy a legjobbat csinálja, pénz nem számít; szerintem ez a ruha igazán eléggé színes... színesebb, mint a tiéd... de döntsön Tressilian.

- Helyes, helyes - mondta Walter Raleigh. - Dönts el a vitát, az ég szerelmére, Tressilian!

Tressilian ily felkérésre mindkettőjüket végigmérte, és első pillantásra látta, hogy a derék Blount a szabó jótállására elfogadta az első tarkabarka klepetust, amit az éppen összefabrikált neki, és éppúgy feszélyezi a ruhát díszítő sok csipke meg szalag, mint egy parasztot a vásárnapi gúnya; Raleigh-n viszont jól válogatott és pompás öltöny volt, amit viselője hanyag eleganciával hordott, s így a drága holmi sokkal tökéletesebben simult elegáns személyéhez, semhogy feltűnő lehessen. Tressilian azt mondta tehát, hogy Blount öltözéke finomabb, viszont Raleigh-é jobban szabott.

Blount elégedett volt a döntéssel.

- Tudtam, hogy az enyém finomabb - mondta -, ha nekem az a lóköttő fércmester ilyen egyszerű mentét hozott volna, mint Raleigh-é, tulajdon vasalójával csapom agyon. Mert, ha már bolondokká kell lennünk, legalább legyünk csinosak, én azt mondom.

- Hát te, Tressilian, miért nem vágod magad parádéba? - kérdezte Raleigh.

- Ki vagyok zárva a szobámból egy buta véletlen folytán - felelte Tressilian -, és pillanatnyilag nem juthatok a holmimhoz. Már épp keresni akartalak, hogy megkérjelek, hadd kvártélyozzam be magam nálad.

- Kész örömmel - mondta Raleigh -, pompás helyen lakom. Leicester lord volt olyan előzékeny irántunk, hogy királyi módon szállásolt el. Ha vonakodva nyújtja is vendégszeretetét, de legalább nagyvonalúan. Azt tanácsolnám neked, fordulj a bajoddal a gróf kamarásához... az menten rendbe hoz mindent.

- Á, nem érdemes, ha el tudsz helyezni - válaszolt Tressilian -, nem akarok zavarogni... Jött még valaki veletek?

- Ó, persze - felelte Blount -, Varney meg egy egész csapatra való Leicester-csatlós, aztán mi egypáran, rendes Sussex-hívek. Úgy hírlik, mindannyiunknak ki kell állni a királynő fogadására azon az úgynevezett Galéria-bástyán, ahol végigélvezhetünk majd egy-két komédiát, aztán mi maradunk ott a királynő körül a nagy szálában... Uram, segélj... míg amazok, kik most kísérik őfelségét, átvedlenek, és levetik a lovaglőöltözéküket. Isten engem úgy segéljen, ha őfelsége szólni talál hozzám, én bizony nem fogok tudni egy kukkot se mondani!

- És mi tartóztatta őket ilyen sokáig Warwickban? - kérdezte Tressilian, mivel nem akarta, hogy újból ráterelődjék a szó.

- Olyan bohóckodások sorozata - felelte Blount -, amelyet Bertalan-vásárkor se láttam soha. Voltak ott szónoklatok és komédiások, kutyák, medvék; férfiak, akik majomnak, nők, akik gyereklánynak álcázták magukat... csodálom, hogy a királynő kibírta. És minduntalan elhangzott valami „kegyes orcájának tündéri fénye” vagy más ilyen sületlenség. Á, a hiúság elbutítja még a bölceket is. De gyere, menjünk föl erre a Galéria-bástyára... ámbátor nem tudom, Tressilian, mihez kezdhetsz a lovaglóruháddal meg a csizmáddal.

- Majd mögéd állok, Blount - mondta Tressilian, aki látta, hogy barátjának teljesen fejébe szállt a szokatlan tarkaság -; jókora termeted és színes öltözéked eltakarja majd a hiányosságaimat.

- Nagyon helyes, Edmund - mondta Blount. - Szavamra, örülök, hogy ötletesnek találod a gúnyamat, akármit kárál is itt ez a Bölcskobak; mert ha már ostobaságot művel az ember, legalább fántosan művelje.

Blount e szavakkal félrecsapta hódprémes sipkáját, kivágta a lábát, és daliásan menetelt, mintha lándzsás dandárjának az élén haladna, s közben minduntalan önelégült pillantásokat vetett bíborvörös harisnyájára és az irdatlan sárga rózsákra, melyek cipőin virítottak. Tressilian ment mögötte, saját szomorú gondolataiba merülve, és alig figyelve Raleigh-re, kinek élénk esze, tiszteletre méltó barátjának esetlen hiúságától fölcsigázva, csak úgy ontotta a tréfákat, amiket Tressilian fülebe sugdosott.

Ilyen menetben vonultak át a hosszú hídon, majd a bajvívótéren, s foglalták el helyüket más előkelő urakkal együtt a Galéria- avagy kapubástya előtt. Lehetek vagy negyvenen, válogatott nemesurak, akik rangban közvetlenül a lovagi méltóság után következtek; kettős sorban álltak föl a kapu két oldalán, díszőrség gyanánt a lándzsák és alabárdok sorfala mögött, melyet Leicester libériás kísérete alkotott. A nemesek kardon és törön kívül nem viseltek fegyvert. Ez ifjú urak oly tarka díszben pompáztak, amelyet csak a fantázia kitalálhatott; s minthogy az akkori divat megtúrte, sőt előírta a szertelen fényűzést, mást se lehetett látni, csak bársonyt és arany- meg ezüstbrokátot, szalagokat, tollakat, ékköveket és aranyláncokat. Levertsége és súlyos gondoljai ellenére Tressiliannek óhatatlanul olyan érzése támadt, hogy akármilyen

elegáns is a lovaglóruhája, meglehetősen visszatetsző látványt nyújt e „féktelen hívság” összképében, annál is inkább, mivel tapasztalnia kellett, hogy hanyag külseje csodálkozást kelt barátai és megvetést Leicester hívei között.

Nem titkolhatjuk el e tényt, bárha ellentétben levőnek látszik Tressilian jellemének komolyságával, de az igazság az, hogy a megjelenéssel való törődés az önszeretet olyan fajtája, amitől a legokosabbak sem mentesek, s amihez oly ösztönösen ragaszkodik az ember, hogy nemcsak a katona, ki a csaknem biztos halálba menetel, de még az elítélt bűnös is, ki a biztos bitóra megy, az is igyekszik a legelőnyösebben elrendezni külsejét. Ennyit kitérésképp.

A nyári délután (1575. július 9-e) alkonyba fordult, a nap már lenyugodott, és valamennyien izgatottan várták a királynő érkezését. A sokaság órák óta várakozott összeverődve, és a kíváncsiskodók száma egyre nőtt. Az út mentén több helyütt hideg harapnivalót osztogattak, ökröt sütöttek, folyt a sör a hordókból, s ekképp tartották fenn a királynő és kegyence iránt a nép tökéletes szeretetét és hűségét, mely esetleg csökkent volna némileg, ha a várakozás mellett koplalni is kellett volna. Így a szokásos népi mulatságokkal ütötték el az időt, kurjongattak, hujjogattak, rikoltoztak, vaskos tréfákat űztek egymással, és hangjuk beleveszett a zavaros lármának ama kórusába, mely hasonló alkalmakkor észlelhető. Ez hallatszott végig a zsúfolt utakon és földeken, kivált a vadaskert kapuján kívül, ahol a közrendűek zöme elhelyezkedett, mikor váratlanul rakétát láttak felroppenni az égre, és ebben a pillanatban a zsvajgást túlharsogva, messzehangzóan megkondult a kastély nagyharangja.

Legott halálos csend támadt, majd halk, várakozásteli moraj indult végig a tömegen, ezernyi lehalkított hang egybeolvadó zúgása; vagy másképpen, egy roppant sokaság suttogása.

- Most már biztosan jönnek - mondta Raleigh. - Tressilian, ez a moraj valóban fenséges. Ilyen távolból úgy halljuk, akár a matrózok egy hosszú út végén, mikor éjszakai őrsegen megüti fülüket a dagály hullámtörése valami távoli s ismeretlen partról.

- Tömeg! - mondta Blount. - Engem inkább arra emlékeztet, mikor odahaza Wittenswestlowe-ban a teheneim bőgését hallom a karámból.

- Nyilván legelni is fog mindjárt - mondta Raleigh Tressiliannek -, folyton kövér ökrökön és kövér legelőkön jár az esze... nem sokkal okosabb, mint az ökrei, és csak akkor nagy, ha lökdösésre meg öklelésre ingerlik.

- El is kezdi tüstént - mondta Tressilian -, ha nem zabolázod szellemedet.

- Ugyan, érdekel is engem - felelte Raleigh -, de te, Tressilian, te is olyan bagolyféle lettél, aki csak éjjel röpös, dalaidat huhogásra, a jó társaságot meg egy sötét bokorra cserélted.

- Hát magadat miféle állatnak tartod, Raleigh - kérdezte Tressilian -, hogy ily könnyedén intézel el minket?

- Ki, én? - felelte Raleigh. - Én sas vagyok, aki sose gondol a szürke földre, míg van ég, amibe befúrhatja magát, s nap, amire föltekinthet.

- Szent Barnabásra, ez jól kihencegte magát! - mondta Blount. - De kedves Sas uraság, óvakodjék ám a ketrectől meg a madarásztól. Sok madár repült már ilyen magasan, amelyiket később viszontláttam szalmával kitömve, és kányák riogatására kiakasztva... De hallga, micsoda síri csönd lett hirtelen!

- A menet megállt a vadaskert kapujánál - mondta Raleigh -, ahol egy szibilla, a *fatidicae*¹⁶⁰ egyike, járul a királynő elé, hogy megjósolja neki a jövőndőt. Láttam a verset, elég sápatag, és

¹⁶⁰ Jósnoők. (latin)

őfelsége egyébként is torkig van már az efféle költői bókokkal. A főbíró beszéde alatt, Fordmillnél, ahol belépett Warwick határába, odasúgta nekem, mennyire „*pertaesa barbarae loquela*”.¹⁶¹

- A királynő odasúgta *neki!* - mormolta Blount, csak úgy maga elé. - Nagy Isten, hova jut a világ!

További elmélkedését félbeszakította a tömeg üdvrivalgása, mely oly hatalmasat dörgött, hogy a visszhangja mérföldekre elhallatszott. Az örök, akik sűrűn álltak egymás mellett az út mentén, ahol a királynő közeledett, átvették a kiáltást, mely futótűzként terjedt a kastélyig, és hírül adta minden benntartózkodónak, hogy Erzsébet királynő bevonult Kenilworth királyi vadaskertjébe. Egyszerre megszólalt a kastély egész zenebonája, az oromzatról ágyúdörej, valamint kézi fegyverek sortüze dördült; ám a dobok és trombiták, sőt az ágyúk zaját is csaknem elnyelte a sokaság tomboló s ismétlődő üdvrivalgása.

Ahogy a zsvaj kissé alábbhagyott, széles fénypászma jelent meg a kert kapuja fölött, és közelebb érve egyre szélesebb s egyre ragyogóbb lett, ahogy a nyílt, szép sétány mentén haladt a Galéria-bástya felé, azon az úton, amelynek két szegélyén, mint mondtuk, Leicester vitézei álltak őrt. Most végigfutott ajkukon a hír: - A királynő! A királynő! Csend legyen... álljatok feszesen! - Megjelent a lovasnép kétszáz vastag viaszgyertyával, melyeknek a fénye nappali világosságot vetett az egész menetre, de különösen a főcsoportozatra; ennek maga a királynő volt a központi alakja: lenyűgöző pompával kiöltözve, ékkövektől ragyogva, hófehér lovon jött, melyet páratlan gráciával és méltósággal ült meg; egész fenséges, nemes tartása tanúsította, hogy királyok százának büszke ivadékát láthatják a szemtanúk.

Az udvarhölgyek, akik őfelsége oldalán haladtak, rendkívüli gondot fordítottak arra, hogy külsejük ne legyen tündöklőbb, mint amennyire rangjuk és az alkalom megkívánja, nehogy egy alsóbbrendű planéta a királynő köreinek közelébe kerülhessen. De személyes bájuk, és a pompa, mellyel minden józan önmérséklet ellenére szükségképpen kitűntek, egy szépségéről és ragyogásáról messzeföldön híres birodalom színe-virágaként mutatta őket. Az udvaroncok ragyogása, mely mentesült a hölgyekre rótt megfontolt mérséklettől, még korlátlanabb volt.

Leicester, aki úgy csillogott, akár egy drágakövekkel és aranszövevvel ékes aranszobor, őfelsége jobbán lovagolt, házigazdájának és főlovászáának minőségében. Fekete paripáján egyetlen fehér szőrszál sem volt, és Európa leghíresebb harci ménjei közé tartozott, amelyet a gróf súlyos összegért vásárolt erre az alkalomra. Ahogy a nemes állat szenvedett a lassú menettől, és gyönyörű nyakát leszegve harapdálta az ezüstablát, mely korlátozta mozgásában, csak úgy dőlt a hab a szájából, és sűrűn bepettyezte szép formájú lábait, mintha hópelyhek hullottak volna rájuk. Lovasa ugyancsak illett a nagyszerű palotához, melyet birtokolt, s a büszke paripához, melyen ült; mert Angliában vagy tán egész Európában nem akadt párja Dudleynek a lovaglásban és egyéb vitézi sportokban. Födetlen fővel jött, akárcsak a többi udvaronc, a fáklyák rőt fénye megvillant sötét hajának hosszú, göndör fűrtjein és nemes vonásain, melyeknek szépségében a legszigorúbb kritika is legfeljebb azt a méltóságteljes hibát találhatta volna, mert csak így nevezhető, hogy a homloka kissé magas volt. E büszke estén ama vonások csupa hálatelt buzgalmat sugároztak, olyan alattvaló érzelmeit, aki igyekszik kimutatni, mennyire méltányolja a nagy kegyet, amivel a királynő kitünteti, és szívét büszke elégedettség feszíti, ahogy illik is ilyen magasztos pillanatban. Mégis, jóllehet sem szeme, sem vonásai nem árultak el mást, mint az alkalomhoz illő érzéseket, a gróf néhány személye körüli kísérője megjegyezte, hogy szokatlanul sápadt, és egymás közt annak a félelemnek adtak hangot, hogy többet fárad, mint amit egészsége megbír.

¹⁶¹ Megunta a barbár beszédet. (latin)

Varney szorosan a gróf mögött haladt, mint fő szolgálattevő csatlós, és hordozta ölordsa gyémántcsattal ékes, fehér tollas fekete bársonyalpagját. Szemét le nem vette gazdájáról, és az olvasó előtt nem ismeretlen okoknál fogva ő volt az egyetlen Leicester népes kíséretében, aki komolyan aggódott érte, hogy urát vajon sikeresen átsegíti-e ereje és elkötelezettsége egy ilyen izgalmas napon. Mert Varney ugyan ama ritka, sőt igen ritka erkölcsi szörnyetegek típusát testesítette meg, akik álomba tudják ringatni keblükben a lelkipurdalást, és az istentelenség erkölcsi érzéketlenségbe bódítja őket, ahogy egyesek kibírhatatlan gyötrelmükben mákonnyal bódítják el magukat, mégis tudta, hogy gazdája keblében már feléledt az olthatatlan tűz, és ura mindeme pompa és ragyogás közepette, melyet leírtunk, a nem haló féreg fogának rágását érzi.¹⁶² Mégis, mivel Leicester lord Varney közlése révén abban a meggyőződésben volt, hogy grófnéja gyengélkedik, ami támadhatatlan mentség a királynő előtt távollémaradásáért, kevés a veszélye, gondolta az agyafűrt csatlós, hogy ilyen nagyravágyó ember bármi külső gyengeségnek engedve elárulja magát.

A férfiakkól és nőkből álló kíséret, mely a királynő személye körül haladt, természetesen a legdaliásabbak és legszebbek közül volt kiválogatva, e rendkívüli kor legelőkelőbb származású nemeseiből és legbölcsebb tanácsosaiból, kiknek felsorolásával csak fárasztanám az olvasót. Hátrább következett egy hosszú sor lovag és kisenemes, kiknek a rangja és származása, bár előkelő volt, homályba veszett, ugyanúgy, miként háttérbe szorított személyük is az ünnepi menetben, melynek elején oly magasztos fenség haladt.

Ilyen sorrendben vonult a lovasmenet a Galéria-bástya felé, mely, mint már mondtunk, a kastély legkülső falát képezte.

Az óriás kapuőrt most szólította porondra szerepe, ám a lomha fickó elméje egészen összezavarodott - egy irdatlan söröskancsó tartalma ugyanis, melyet az imént fogyasztott el emlékezete élénkítésére, csalárdul összezavarta a fejét, ahelyett, hogy kitisztította volna -, s így csak szánalomra méltóan nyöszörgött, és ülve maradt kőpadján, a királynő pedig tovább is ment volna az üdvözlés nélkül, ha közbe nem lép Lidércünk, az óriás őrt titkos szövetségese, aki mögötte rejtőzködött, és beledöfött egy tűt ama rövid alsóruha hátsó felébe, melyről már szoltunk.

A kapuőr bömbölt egyet, ami egész jól beleillett a szerepébe, felállt a buzogányával, és becsületesen a földhöz ütögette minden oldalról; aztán, akár az ösztökétől felpiszkált igavonó, tüstént teljes iramban kezdte fújni mondókáját, és Dickie Sludge hathatós segítségével gigászi hangon elő is adta szónoklatát, mely ekképp foglalható össze: az olvasónak úgy kell elképzelnie, hogy az első sorok a kapu felé közeledő tömeghez szólnak, az utolsók pedig a királynő megjelenésekor hangzanak el, akinek láttára az óriás őrt, mintegy égi látomástól sújtva, elejtette botját és kulcsait, és szabad utat engedett az éj istennőjének meg egész elbűvölő csapatának.

*Miféle zaj, miféle nyugtalanság?
Kinek az élte kedves, menjen arrább!
Rendíthetetlen itt, hol állok örként,
Kezemben furkó osztogat ma törvényt!*

*De csend! Az út nemlátott látomást hoz:
Tündöklő tünemény közelg a várhoz!
Ki volna e gyönyörű arcu angyal;
Micsoda gyémánt szegve színarannyal?
Vakul szemem a fényességtől, érzem;*

¹⁶² Bibliai képek; értelmük: kárhozat, halál, lelkiismeret.

*Magától hajlik hódolatra térdem -
Előtted zárt kapukra szálljon átok,
Bármerre mégy, áldás kísérje lábad!*¹⁶³

Erzsébet igen kegyesen fogadta a herkulesi őr hódolatát, és jutalmul bólíntott felé, majd áthaladt az általa őrzött bástya alatt, melynek tetején felzendült a harsány harci muzsika, amire válaszul más zenekarok is megszólaltak a kastély falainak különböző pontjain és ismét mások a vadaskertben; míg az egyiknek a hangjai még visszacsengtek, másfelől már új dallamok válaszoltak rájuk.

E hirtelen áradó muzsika közepette, mely mintha csak ígézet volna, hol szinte a fülbe harsogott, hol elhalkult a távolban, hol meg oly finoman s édesen sírt, mintha e távolság egyre nőtt volna, míg végül csak az utolsó epedő hangok ütötték meg a fület, Erzsébet királynő áthaladt a Galéria-bástya alatt, és odaért a hosszú hídhöz, mely a Mortimer-toronyig húzódott, és immár nappali fényben állt, annyi fáklyát erősítettek kétfelől palánkjaira. A legtöbb nemes itt leszállt a nyeregből, és lovaikat elküldték a szomszédos Kenilworth faluba, majd gyalogosan követték a királynőt, miként gyalogosan várták őt a többi nemesek is, akik díszsorfalat álltak fogadására a Galéria-bástyán.

Ez alkalommal, mint az este folyamán többször is, Raleigh beszédbe elegyedett Tressiliannel, és nem kevésbé volt meglepve pontatlan és hiányos válaszain, melyek - hozzájuk véve még azt a furcsa tényt, hogy minden megnevezett ok nélkül elhagyta szállását, és rendetlen öltözékben jelent meg, mikor ez csak szemet szúrhatott a királynőnek, s néhány más frissen felfedezett tünetét a rendellenességnek - arra a gyanúra indították, hogy barátja tán valamely átmeneti elmezavarban szenved.

Eközben, mihelyt rálépett a királynő a hídra, máris új látványosság kínálkozott, mert amint a muzsika jelt adott, hogy a menet idáig ért, megjelent egy nagy tutaj, amit úgy ácsoltak össze, hogy kis úszó szigetre hasonlítson; ki volt világítva számtalan különféle fáklyával, és vízicsikó-forma úszó alkalmatosságok vették körül, melyeken tritonok, nereidák¹⁶⁴ és a tengerek, folyók más mesebeli istenségei ültek; e látványos processzió egy kis gémtanya mögül bukkant elő, ahol eddig rejtőzött, most pedig méltóságteljesen úszott a híd túlsó vége felé.

A csöpp szigeten megjelent egy halványkék selyemmantillába öltözött gyönyörű nő, széles övén olyasféle jelek látszottak, mint a zsidók imaszíján. Lába és karja csupasz volt, csuklóját és bokáját azonban szokatlanul nagy aranyláncok ékesítették. Hosszú, selymes, fekete hajában műfagyöngyből való koronát vagy fejéket viselt, kezében ezüst végű ébenfa jogart tartott. Két nimfa állt mellette ugyanabban a bizarr s misztikus öltözékben.

Az élőképet oly jól irányították, hogy az Úszósziget Asszonya festői utazása végére érve épp akkor szállt partra a Mortimer-toronymál két kísérőjével együtt, midőn Erzsébet odaért a védműhöz. Az idegen ekkor szépen fogalmazott beszédben az Arthur király történeteiből ismert, híres Tó Asszonyaként mutatkozott be, aki dajkája volt kicsi korában a rettenthetetlen Sir Lancelotnak, s akinek a szépsége ellenállt a hatalmas Merlin bölcsességének és varázserőjének. E régmúlt időktől fogva uralkodik kristály birodalmában, mondotta, annak ellenére,

¹⁶³ Gascoigne költeményének utánzata, amit a herkulesi kapuőr szavalt el a szövegben leírt módon. Az eredeti megtalálható ugyanezen szerzőnek a *Princely Pleasures of Kenilworth* (Kenilworth fejedelmi multságai) című művében, az előbbieken már idézett *History of Kenilworth* (Kenilworth története) című könyvben. Chiswick, 1821. (*W. Scott jegyzete*)

¹⁶⁴ Tengeri szellemek és habléányok a görög regékben.

hogy azóta egymást váltották Kenilworth lakói, a legkülönbéle híres és hatalmas férfiak. A szászok, a dánok, a normannok, a Saintlowe-k, a Clintonok, a Mountfortok, a Mortimerek, a Plantagenetek¹⁶⁵ - azonban bármily nagyok voltak is fegyverben és fenségben, sosem kényszerítették őt arra, hogy fölemelje fejét a vízből, mely kristálypalotáját rejt. Most azonban olyan vendég érkezett, aki nagyobb mindeme nagy neveknél is, ezért hát előjött, hogy hódolattal és alázattal üdvözlje a páratlan Erzsébetet, és felkínálja neki mindazt az élvezetet, amit a kastély és környéke, a tó és a mező nyújtani tud.

A királynő ezt a köszöntőt is igen szívélyesen fogadta, és tréfás ingerkedéssel válaszolt:

- Mi eddig úgy tudtuk, szép hölgy, hogy a tó birodalmunkhoz tartozik; mivel azonban ilyen híresség igényli magának, örömünkre fog szolgálni, ha egy későbbi időpontban bővebben elbeszélgethetünk kegyeddel közös érdekeinkről.

E kegyes válasz után a Tó Asszonya eltűnt, és Arion jelent meg delfinjén, tengeri istenségektől körülvéve. De Lambourne, aki Wayland távollétében magára vállalta a szerepet, eléggé meggémberedett már a számára oly idegen elembe való mártózástól, s mivel szónoklatát amúgy sem tanulta be, nem lévén sűgőja, mint a kapuőrnek, szemtelenséggel vágta ki magát, mikor egyszer csak letépte álarcát, és elkanyarította:

- Az árgyélusát! Nem Arion vagy Orion ez, hanem a derék Mike Lambourne, aki reggeltől estig ivott Őfelsége egészségére, és azért jött, hogy szívből üdvözlje itt Kenilworth kastélyában.

Ez a hevenyészett bohóckodás valószínűleg jobban megfelelt a célnak, mint az előírt szöveg. A királynő nagyot kacagott, és maga is megesküdt, hogy a legjobb beszéd volt mind között, amit aznap hallott. Lambourne, aki rögtön látta, hogy bakugrásával megmentette a csontjait, partra szökkent, jókorát rűgött a delfinjébe, és kijelentette, hogy többet nem bajlódik hallal, legfőljbbe a terített asztalnál.

Ekkor vette kezdetét, amint a királynő belépett a kastélyba, az az emlékezetes tűzijáték, szárazon és vízen, melyet Laneham úr, akit már bemutattunk az olvasónak, egész ékesszólását latba vetve illetéknéppen írt le:

„Olyan hosszas, szörnyűséges és heves volt - írta a tanácssterem ajtónállója -, az izzó dárdák ragyogása, a tündöklő csillagok sziporkázása, a tüzes szikrák patakzó árja, a görögtűz villámengetege és a mennykövek cikázása, hogy az egek dűbörögtek, a vizek magasra csaptak, és a föld megrendült; jómagam pedig, rendíthetetlen férfiú létemre, szerfelett megrémülék.”¹⁶⁶

¹⁶⁵ Királyi család, melynek tagjai 1154-től 1399-ig (II. Henriktől III. Richárdig) uralkodtak Angliában.

¹⁶⁶ Lásd Laneham beszámolóját a királynő 1575-ös killingworthbeli mulatásáról. Főlöttébb zavaros iromány, szerzője akkora számár, amekkora csak valaha a tollával szántott a papiroson. (Lásd a jegyzeteket!) A könyv eredeti kiadása igen ritka, de két újabb kiadást is megért; megtalálható Nichols érdekes gyűjteményében az *Erzsébet királynő utazásai*-ban (I. kötet), valamint a nemrégiben megjelent *Kenilworth képekben* c. albumban (Chiswick). Ez utóbbi tartalmazza Laneham írását, Gascoigne *Fejedelmi menet* című versezetét és egyéb ritka dokumentumokat. Jelen regény szerzője bátorkodik megjegyezni, hogy a fent említett művet forrásként használta az ünnepek leírásakor.

Az Erzsébet-kori Kenilworth hiteles tervrajzáért különleges hálával tartozom az olivebanki Richard Badnall úrnak. Lekötelező tájékoztatásából úgy értesültem, hogy az eredeti rajzot a nevezetes J.-J. Rousseau iratai között találták, midőn Angliából távozott. A filozófus az érdekes emléket barátja, Mr. Davenport gondjaira bízta, s őtőle került később Mr. Badnall tulajdonába. (*W. Scott jegyzete*)

HARMINCEGYEDIK FEJEZET

Márciusban tárgyalhatnánk ügyed,
Mikor a nyúl a legbolondabb.
Vagy hűvös ésszel bírd le szenvedélyed,
Vagy tűnj színünk előtt!

(Beaumont és Fletcher)

Távolról sem célunk minden apró részletét elbeszélni a kenilworthi fényes ünnepeknek, Robert Laneham úr módjára, kitől az előbbi fejezet végén idéztünk. Elég az hozzá, hogy a csodálatos tűzijáték közepette, melyet Laneham ékesszólását kölcsönvéve írtunk le, a királynő a Mortimer-tornyon keresztül bevonult Kenilworth hátsó udvarára, és pogány istenek, valamint antik hősök figurái mellett elhaladva, akik térden állva kínálták ajándékokkal és halmozták el bókokkal, végül is megérkezett a kastély lovagterméhez, amit fogadására pazarul beborítottak a legdíszesebb selyemkárpittal; a levegőben illatszerek felhői lebegtek, és lágy, kellemes zene hullámai töltötték be a roppant csarnokot. A gazdagon faragott tölgyfa mennyezetről csodálatos, aranyozott bronzcsillár függött, mely kiterjesztett szárnyú sast formázott: szárnyain három női, illetve három férfi figura állt, akik mindegyik kezükben két-két ágat tartottak. A terem ily módon huszonnégy viaszgyertya világította be. A ragyogó csarnok felső végén díszes baldachin emelkedett, alatta a királyi trón, mellette pedig ajtó nyílt egy hosszú szobasorra, amit a legfényűzőbb pompával rendeztek be a királynő és udvarhölgyei számára, ha őfelségének éppen úgy tetszik, hogy visszavonuljon.

Leicester gróf, miután a trónushoz vezette a királynőt és leültette, térdre ereszkedett előtte, megcsókolta kinyújtott kezét olyan gesztussal, melyben a romantikus lovagiasság és tiszteletteljes hódolat szerencsésen elegyedett a hűséges odaadással, majd a legmélyebb hála szavaival mondott köszönetet neki a legnagyobb kegyért, amit uralkodó alattvalója iránt gyakorolhat. Oly szép volt így, míg előtte térdelt, hogy Erzsébet kísértést érzett hosszabbra nyújtani a jelenetet, mint az szigorúan véve szükséges volt; és mielőtt felemelte őt, végighúzta kezét a feje fölött, oly közel, hogy szinte érintette hosszú, göndör fürtű illatos haját, és olyan szerető mozdulattal, ami mintha csak azt árulta volna el, hogy ha ki merné mutatni érzelmeit, e mozdulathoz röpké simogatás lenne.¹⁶⁷

Végre felemelte őt, és Leicester a trón mellett állva beszámolt neki a különféle előkészületekről, melyek szórakoztatása és kényelme érdekében történtek, s melyek mind elnyerték azonnali kegyes jóváhagyását. A gróf ezután engedelmet kért őfelségétől, hogy maga, valamint az utazás alatt a kíséretben levő nemesek néhány percre eltávozhassanak, és méltóbb díszet ölthessenek a királyi szolgálathoz, mely idő alatt azon kiváló férfiak (Varneyra,

¹⁶⁷ E jelenetet talán túlszínezettnak találja a mai ízlés kritikája, ám igazolására a szerző tanúnak hívhatja az udvari élet formaságait oly jól ismerő, éles szemű Sir James Melville-t, aki Mária királynő követeként tartózkodott egy ideig Londonban. „Maradnom kellett - írja Sir James -, míg végignézem, hogyan tétetik Leicester grófjává és Denbigh bárójává; a ceremónia módfelett ünnepélyesen zajlott: Erzsébet maga segítette rá a hatalom jelvényeit, ő pedig ott térdelt előtte, rendkívül komolyan és tisztelettudóan, de a Hölgy, nem lévén képes megtartóztatni magát, a lord nyakán babirkált az ujjaival, s úgy csiklandozta mosolyogva, míg ott állottunk mellettök, a Francia Követ meg én.” - Melville: *Memoirs (W. Scott jegyzete)*

Blountra, Tressilianre és másokra mutatott) élnének a megtiszteltetéssel, hogy fogadótermében maradhatnak, kik már átöltöztek.

- Legyen így, jó Leicesterem - felelte a királynő -, lordságod akár egy színházat is tudna vezetni, ha így rendelkezik két csoport színésszel. A magunk részéről bókjaikat ma este kissé illetlenül fogadjuk majd, mivel nem szándékunk másra cserélni lovaglőöltözékünket, lévén kissé fáradtak az utazástól, melyet összesereglett jó népünk lassított, bár személyünk irányában mutatott szeretetük ugyanakkor elragadóvá is tett.

Leicester az engedélyt megkapva visszavonult, nyomában azokkal a nemesekkel, akik a királynő kíséretében érkeztek Kenilworthbe. Amazok, akik előttük jártak, és már természetesen gálába voltak öltözve, öfelsége mellett maradtak. Minthogy azonban jobbra alacsony rangúak voltak, rettentő távol álltak meg a tróntól, ahol Erzsébet ült. A királynő éles szeme hamarosan fölfedezte köztük Raleigh-t, meg egy-két másikat, akiket ismert, nyomban intett is nekik, hogy jöjjenek közelebb, és igen kegyesen szólt hozzájuk. Különösen Raleigh-t fogadta nagyon kegyesen, akinek a köpenyhistóriája, valamint az ablakba írt vers esete megmaradt az emlékezetében; és hozzá fordult leggyakrabban felvilágosításért a jelenlévők nevét, valamint rangját illetően. Raleigh tömör válaszokat adott, nem minden szatirikus él nélkül, ami láthatóan mulattatta Erzsébetet.

- És ki az a bárdolatlan fickó amott? - kérdezte Tressilianre tekintve, kinek poros ruhája ezúttal erősen lerontotta jó külsejét.

- Egy költő, Felséged engedelmével - válaszolt Raleigh.

- Kitalálhattam volna a hanyag öltözködéséből - mondta Erzsébet. - Ismertem olyan szórazott költőt is, aki képes volt a csatornába dobni a köpenyét.

- Akkor tehette, mikor a nap elvakította a szemét, és megzavarta ítélőképességét - felelte Raleigh.

Erzsébet elmosolyodott, aztán folytatta:

- Én e lompos fickónak a nevét kérdeztem, te pedig csak a hivatását mondtad.

- A neve Tressilian - felelte Raleigh némileg vonakodva, mert semmi kedvezőt nem látott barátja számára abban a módban, ahogy a királynő figyelmére méltatta.

- Tressilian! - mondta Erzsébet. - Ó, a románcunk Menelausa. Ami azt illeti, most úgy öltözött ki, hogy messzemenően felmentést ad szép és csalfa Helénájának. És hol van Farnham, vagy hogy hívják... mármint Leicester lord embere... e devonshire-i rege Párisa?

Raleigh még nagyobb vonakodással megnevezte Varneyt, akinek kedvéért a szabó mindent elkövetett, amit csak a mesterség tehet, hogy külsejét megnyerővé varázsolja, és akiben, ha nem is volt kellem, némi jómodor és neveltség mindenestre pótolta a hiányt.

A királynő egyikről a másikra tekintett.

- Nem tudom - mondotta -, hogy eme költői Tressilian úr, aki, fogadok, túl művelt ahhoz, hogy tudja, kinek a színe előtt kellett megjelenie, nem egyike-e azoknak, akikről Geoffrey Chaucer szellemesen mondja, hogy a legbölcsebb tudósok nem a legbölcsebb emberek. Úgy emlékszem, Varney nyájas szavú fickó. Az a gyanúm, hogy a szép szökevénynek jó oka volt megszegni szavát.

Erre Raleigh nem mert válaszolni, tudván, mily kevésbé használhat Tressiliannek, ha vitába száll a királynő érzelmeivel, és egyáltalán nem volt bizonyos benne, hogy mindent egybevetve, nem a legjobb volna-e Tressilianre nézve, ha a királynő tekintélyével egyszerűen

lezárná az egész ügyet, mely körül, úgy látszott, Tressilian gondolatai hiábavaló s elszomorító makacssággal keringtek. Miközben e megfontolások átsuhantak fűrgé agyán, a szála alsó végén kinyílt az ajtó, és belépett rajta Leicester, több rokonával, valamint a pártjához tartozó nemesekkel.

A kegyenc gróf most tetőtől talpig fehérben volt, cipője fehér bársony, harisnyája áttört selyem; szűk térdnadrágja fehér bársony, ezüst brokáttal bélelve, ami a combközép hasított részén látszott; zekéje ezüstbrokát, testhezálló ujjasa ezüsstel és apró szemű gyönggyel kihímzett fehér bársony, kardszíja és hüvelye fehér bársony aranykapcsokkal; törének és kardjának markolata arannyal futtatott; mindezek fölött egy bő, díszes, fehér szaténpalást, lábnyi széles, aranyhímzéses szegéllyel. A térdszalagrend nyaklánc s maga az azúrkék térdszalag egészítette ki Leicester gróf öltözkését, melyhez fenségesen illett szép termete, kecses mozgása, alkatának finom arányossága és kellemes arca, s így e pillanatban minden szemtanú elismerte, hogy ő a legjobb megjelenésű férfi, akit valaha látott. Sussex és a többi nemes szintén pazarul kiöltözött, de Leicester ragyogásával és daliásságával nem vehették fel a versenyt.

Erzsébet nagy tetszéssel fogadta.

- Van itt előttünk egy ügy - mondotta -, amiben királyi igazságot kell tennünk. Olyan ügy ez, mely egyként érdekel bennünket, mint asszonyt, valamint az angol nép anyját és oltalmazóját.

Leicester önkéntelenül megborzongott, midőn fejet hajtott, jelezve, hogy készséggel várja királyi parancsait; és hasonlóképpen hideg futott végig Varney is, akinek a szeme (az este folyamán ritkán vette le gazdájáról) annak színeváltozásából, bármily enyhe volt is, tüstént megértette, miről beszél a királynő. Leicester azonban összeszedte minden elszántságát, amennyire csalárd terveihez szükségesnek vélte, és midőn Erzsébet hozzátette:

- Varney és Tressilian ügyéről beszélünk... jelen van a hölgy, lordom? - ő már kész volt a válasszal:

- Kegyelmes Asszonyom, nincs.

Erzsébet összevonta a szemöldökét, és feszes ajakkal folytatta:

- Parancsunk szigorú volt és egyértelmű, lordom.

- Aminek feltétlenül engedelmeskedtünk volna, Úrnőm - felelte Leicester -, lett légyen akár a legenyhébb óhaj formájában kifejezve. De... Varney, lépj elő... ez az úr majd beszámol Felségednek az okról, amiért a hölgy - nem tudva kényszeríteni lázadó nyelvét, hogy kimondja; *a felesége* - nem jelenhet meg királyi színed előtt.

Varney előlépett, és készséggel megvallotta, amit szilárdan hitt is, hogy a mondott személy (mert ő sem merészelte Leicester jelenlétében nevének nevezni) teljességgel képtelen öfelsége színe elé járulni.

- Íme, egy igen tudós doktor tanúsítványa - mondotta -, akinek tudománya és feddhetetlensége ismeretes a jó Leicester lord előtt; és íme egy másik, egy becsületes és istenfélő protestánsból, egy szavahihető s tekintélyes férfiútól, bizonyos Anthony Fostertól, kinek házában a hölgy jelenleg tartózkodik, hogy oly betegségben szenved, mely teljesen alkalmatlanná teszi őt akkora útra, mely e kastély és Oxford környéke között van.

- Ez módosítja a dolgot - mondta a királynő átvéve és futólag szemügyre véve a bizonyítványokat. - Lépjjen elő, Tressilian úr, nagy részvéttel viseltetünk helyzete iránt, annál is inkább, mert úgy tűnik, kegyelmed szívből vágyakozik ezen Amy Robsart, azaz Varney után. Hatalmunk, hála Istennek és szerető népünk készséges engedelmességének, sokat tehet, ám vannak dolgok, melyeket nem vihet keresztül. Nem parancsolhatunk, példának okáért, egy

szeleburdi fiatal lány érzelmeinek, vagy nem kényszeríthetjük, hogy szerelme és józan esze tovább nézzen, mint egy udvaronc szép zekéje; és nem szüntethetjük meg a betegséget, mely a jelek szerint e hölgyet gyötri, aki így gyengélkedése okán nem jelenhet meg udvarunkban, amint meghagytuk volt neki. Íme a doktor tanúsítványa, kinek felügyelete alatt áll, és az úré, kinek házában tartózkodik.

- Felséged engedelmeivel - sietett válaszolni Tressilian, a királynő félrevezetése miatti ijedelmében elfelejtkezve, legalább részben, Amynek tett ígéretéről -, e bizonyítványok nem az igazat állítják.

- Hogyan! - képedt el a királynő. - Úgy értem, hogy kétségbe vonja jó lordom, Leicester szavahihetőségét? De elfogulatlan meghallgatásra fog találni. Színünk előtt legutolsó alattvalónk is élhet panasszal a legbüszkébbel szemben, és a legismeretlenebb a legkegyeltebbel szemben; ezért pártatlanul meghallgatjuk... de vigyázzon, ne beszéljen bizonyosság nélkül! Vegye kezébe e tanúsítványokat, vizsgálja meg őket gondosan, és úgy nyilatkozzék bátran, vitatja-e állításukat, s ha igen, milyen bizonyítékkal.

Miközben a királynő beszélt, a szerencsétlen Tressiliannek hirtelen eszébe jutott ígérete és annak összes következménye, s a magára vállalt kötelezettség egyrészt elfojtotta természetes hajlandóságát, hogy kijelentse: tulajdon szemének és fülének bizonyossága alapján tartja hamisnak az iratokat, másrészt határozatlanná és bizonytalanná is tette arcát és nyelvét, ami erősen ellene vallott Erzsébetnél, valamint minden szemtanúnál. Forgatta a papirosokat ide-oda, mint valami félkegyelmű, képtelenül arra, hogy tartalmukat felfogja. A királynő türelmetlensége kezdett láthatóvá lenni.

- Uraságod nagy tudós hírében áll - mondotta -, s mint hallom, rendkívüli olvasottsággal rendelkezik; mégis bámulatosan lassan böngészi a kézírást... Mint vélekedik, igazak-e a bizonyítványok, vagy sem?

- Asszonyom - felelte Tressilian, látható zavarban és habozva, nehogy elfogadjon olyan bizonyítékot, amit később esetleg cáfolhatna, ám ugyanakkor meg akarván tartani Amynek adott szavát, és ígéretéhez híven, időt hagyni neki, hogy a maga módján védelmezze ügyét. - Asszonyom... Asszonyom... Felséged arra szólít fel, hogy fogadjak el olyan bizonyosságot, amelynek hitelességét azoknak kellene bizonyítani, kik éppen ezzel védekeznek.

- Nos, Tressilian, te éppoly kritikus vagy, mint amilyen poétikus - mondta a királynő bosszús arccal pillantva rá -; szerintem ezen írások, melyeket a nemes gróf jelenlétében mutattak be, kinek e kastély birtoka, s becsületére hivatkoztak hitelességük szavatolásaképpen, elegendő bizonyosság lehet neked. De ha már ilyen hivatalos óhajtasz lenni... Varney... vagy inkább, Leicester, mert az ügy lordságodra tartozik - e szavak, bár a királynő vaktában mondta őket, csontja velejéig hasítottak a grófba -; minő bizonyossággal bír e tanúsítványokat illetően?

Varney urát megelőzve sietett válaszolni.

- Felséged engedelmeivel, az ifjú Oxford lord, aki jelen van, tán ismeri Anthony Foster úr keze írását s jellemét.

Oxford grófja, egy ifjú tékozló, akit Foster több ízben kisegített már uzsorakamatra adott kölcsönrel, e felszólításra kijelentette, hogy vagyonos, független szabad birtokosnak ismeri őt, akinek úgy beszélik, sok pénze van; és hitelesítette a kézírása gyanánt bemutatott bizonyítványt.

- És ki szól a doktor bizonyítványáról? - kérdezte a királynő. - Ha jól emlékszem, a neve Alasco.

Masters, őfelsége orvosa (nem kis örömmel, mivel emlékezett még Sayes Courtból való kiutasítására, és úgy vélte, jelen tanúvallomása elégedettségére szolgálhat Leicesternek, és megszegyenítheti Sussex grófot és pártját), elismerte, hogy több ízben tanácskozott doktor Alascóval, akit úgy jellemzett, mint rendkívüli tudománnyal és titkos felfedezésekkel bíró férfiút, aki ugyan nem teljesen a szabályos praxist folytatja. Huntingdon grófja, Leicester lord sógora és az idős Rutland grófné is zengték ezután dicséretét, s mind a ketten emlékeztek a keskeny, szép olasz kézvonásra, mellyel receptjeit írni szokta, és ami megegyezett a neki tulajdonított bizonyítványon levővel.

- Ezzel pedig, Tressilian úr, az ügy, remélem, le van zárva - mondta a királynő. - És mielőtt az est éjszakába hajlik, teszünk róla, hogy megbékítsuk az öreg Sir Hugh Robsartot e násszal. Uraságod kissé talán túlon túl is merészen teljesítette kötelezettségét; de nem volnánk asszonyok, ha nem éreznénk együtt a sebekkel, miket az igaz szerelem osztogat; ezért elfelejtjük vakmerőségét, és igyekszünk megfelekedezni tisztítatlan csizmájáról is, mely kis híján hatástalanná tette Leicester lordom minden illatszerét.

Így beszélt Erzsébet, aki egyszerűen képtelen volt elviselni a kellemetlen illatot, mint ez később is bebizonyosodott róla, midőn kitiltotta színe elől Essexet, a csizmája miatt, hasonlóan ahhoz, ahogy most Tressiliant megdorgálta.

Tressilian azonban eddigre magához tért már első meglepetéséből, amit az ily hihetően tálat arcátlan csalárdság keltett benne, ez a hitvány hazugság, melynek megcáfolását szemei tanúsága alapján kötelességének érezte. Odarohant a trónhoz, térdre hullott, és megragadta a királynő ruhájának szegélyét.

- Asszonyom, mint keresztény nő - mondta -, mint koronás királynő, aki egyenlően méri az igazságot alattvalóinak... ahogy magad is reménykedel a pártatlan meghallgatásban (Isten adja neked) a végső bíró előtt, ahol ügyünket elő kell terjesztenünk, teljesítsd még egyetlen, kicsinyke kérésemet! Ne dönts el a dolgot oly sietősen. Adj nekem csupán huszonnégy órát, s én e rövid idő múltán bizonyítékot hozok, mely szemléletesen megmutatja, hogy e tanúsítványok, melyek szerint a szerencsétlen hölgy jelenleg betegen fekszik Oxfordshire-ben, családak, mint a pokol!

- Eressze el az uszályomat, uram! - parancsolta Erzsébet, aki meghökkent hevességétől, bár oroszlánszíve nem ismerte a félelmet. - Ez az ember megháborodott... annak a szellemes fickónak, Harrington keresztfiamnak be kellene foglalni őt *Orlando Furioso*-jába!...¹⁶⁸ De mindazonáltal... úgy érzem, mintha valami különös erő volna kívánságának hevében... Beszélj, Tressilian, mit teszel, ha e huszonnégy óra múltán nem tudod megcáfolni a hölgy betegségének ünnepélyesen bizonyított tényét?

- Lehajtom fejemet a tőkére - felelte Tressilian.

- Ostobaság! - felelte a királynő. - Isten az égben! Úgy beszélsz, mint az eszeveszett. Hát esik le fej Angliában másként, mint az angol törvények igazságos alkalmazása alapján?... Kérdezek, ember... ha egyáltalán eszednél vagy, s megértesz engem... amennyiben képtelen próbálkozásod kudarcot vall, fogsz-e nekem jó s elégséges okkal szolgálni, miért vállalkoztál rá?

Tressilian várt, és ismét habozott, mert meg volt győződve róla, hogy az esetben, ha a kért haladékon belül Amy kibékül férjével, a legrosszabb szolgálatot teszi neki, ha újra fölhánytorgatja Erzsébet előtt az összes körülményeket, és megmutatja, hogyan vezették félre hamis

¹⁶⁸ „Örjögő Roland” - Lodovico Ariosto (1474-1533) olasz költő 1532-ben kiadott elbeszélő költeménye; angol fordítását Harrington 1591-ben adta ki.

tanúsítványokkal a bölcs és gyanakvó királynőt. E dilemma ismét megzavarta a tekintetét és hangját, s lesütött szemmel dadogta el a királynő kemény hangon és villámló szemmel megismételt kérdésére az akadozó, összefüggéstelen választ:

- Meglehet... biztosan nem tudom... vagyis bizonyos esetben... természetesen magyarázatát adom cselekedeteim indokának.

- Nahát, Henrik király lelkére mondom - fakadt ki a királynő -, ez most vagy holdkóros hibbantóság, vagy szemenszedett gazság!... Úgy látom, Raleigh, barátod túlságosan pindarusi¹⁶⁹ ahhoz, hogy körünkben maradjon. Távolítsd el innen, és szabadíts meg bennünket tőle, különben pórul jár; képzeletének csapongása e helyt túl zabolátlan, legfeljebb a Parnassusra vagy a Szent Lukács-ispotályba való. De jöjj vissza rögtön, mihelyt megfelelő őrizet alá helyezted... Igazán szeretnénk látni azt a szépséget, amelyik így föl tudta dúlni egy bölcs férfi agyát.

Tressilian újra megpróbált a királynőhöz szólni, de Raleigh a parancsnak engedelmeskedve közbelépett, és Blount segítségével félig kivezette, félig-meddig kivonszolta a fogadóteremből, mikor maga is kezdte már belátni, hogy jelenléte többet árt, mint használ ügyének.

Amint kiérték az előcsarnokba, Raleigh szépen megkérte Blountot, vigye el Tressiliant a Sussex gróf kíséretének kijelölt szálláshelyre, és ha szükséges, állítson mellé egy őrt.

- Ez a szertelen szenvedély - mondta -, és úgy látszik, a hölgy betegségének a híre végképp összetörte kiváló ítélőképességét. De elmúlik, ha most kénytelen lesz veszteg maradni. Csak semmi szín alatt ne engedd még egyszer nekibuzdulni; hiszen máris erősen magára haragította öfelségét, és ha újra felingerli, cudarabb helyre fogja csukatni, szigorúbb őrkkel.

- Már akkor gyanítottam, hogy bolond - mondta Nicholas Blount, lepillantva saját bíborvörös harisnyájára és sárga rózsáira -, mikor megláttam rajta azt az átkozott csizmát, aminek a bűze úgy facsarta öfelsége orrát... Bedugom valahová, aztán mindjárt itt vagyok veled... De, Walter, rólam nem kérdezte a királynő, ki vagyok?... Mintha vetett volna felém egy pillantást.

- Húszat... legalább húsz pillantást küldött feléd, és én elmondtam neki, milyen bátor katona vagy, meg... De az ég szerelmére, vidd már Tressiliant!

- Viszem... viszem - mondta Blount -, de szerintem ez az udvarba mászkálás nem is olyan rossz időtöltés. Emelkedni fogunk, Walter, derék komám. Szóval azt mondtad, jó katona vagyok, meg... Meg mit még, drágalátos Walterom?

- Hogy egy kimondhatatlan... tökfej... Az isten szerelmére, eredj!

Tressilian minden további ellenkezés vagy vita nélkül követte Blountot, azaz inkább hagyta, hogy elvezesse Raleigh szállására, ahol Blount szertartásosan lenyomta egy kis pótágyra, ami egy öltözőfülkében volt, és egy inas számára szolgált. Világosan látta, hogy semmiféle tiltakozás nem használ, nem számíthat barátai támogatására vagy részvételére, míg idő múltával, amikor lejár a fogadalma, hogy nem tesz semmit, talán el tudja magyarázni a dolgot töviről hegyire, vagy pedig megszabadul az Amy sorsába való beavatkozás minden ürügyétől, illetve vágyától, mert a lány módot talál rá, hogy valamiképp kibéküljön a férjével.

Nagy nehézségek s csak a legtürelmesebb és legszelídebb könyörgés árán menekült meg a szégyentől és a megaláztatástól, hogy Blount a szobájába rendelje Sussex két legmarkosabb testőrét. Végül azonban, miután Nicholas szépen elhelyezte őt ágyában, és két-három becsü-

¹⁶⁹ Pindarus (i. e. 522-443) görög költő híres ódái töredékesen maradtak fenn, és számos megfejtethetlen utalásuk miatt értelmük helyenként meglehetősen homályos.

letes rúgással, valamint ugyanolyan becsületes szitokkal illette csizmáit, melyeket frissen fölvelt világfíságában barátja betegsége komoly tünetének, ha ugyan nem okának tekintett, megelégedett azzal, hogy enyhített formában dugta lakat alá Tressiliant, akinek a lovagias és önzetlen igyekezete, hogy megmentsen egy iránta háládatlan nőszemélyt, így pillanatnyilag azzal végződött, hogy magára idézte uralkodója haragját, és kiváltotta barátainak ama szomorú meggyőződését, miszerint nem sokkal különb, mint egy elmeháborodott.

HARMINCKETTIK FEJEZET

A bölc uralkodó éppúgy hibázik,
Mint bárki közülünk. Királyi kard
Nem ritkán olyan vállat üt lovaggá,
Amelyre tüzes bélyeg illene.
Mit számít? - Jót akart; s miként akárkit,
Királyt is szándékból ítél a Bíró.

(Régi színdarab)

- Szomorú látvány - mondta a királynő, mikor Tressiliant elvitték -, amint egy okos és tanult ember elméje ily szánalomraméltóan megzavarodik. Ám kizökkent agyának eme nyilvános bizonyossága azt mutatja nekünk, hogy vélt sérelme és panasza alaptalan; így hát jó lordom, Leicester, nem felejtkezünk el kérelméről, melyet már régebben is elénk terjesztett hű szolgája, Varney érdekében, akinek számos érdeme és hűsége, minthogy hasznára van gazdájának, méltó jutalmat érdemel tőlünk is, hisz tudjuk, hogy lordságod és minden híve mily feltétlen odaadással szolgál minket. És annál is szívesebben adományozzuk Varneynak a méltóságot, mivel vendégek, s attól tartunk, terhes, nehéz vendégek vagyunk lordságod fedele alatt; valamint a jó öreg devoni lovag, Sir Hugh Robsart kedvéért is, kinek a lányát nőül vette; reméljük, hogy a kegy megkülönböztetett jele, mellyel most kitüntetjük, összebékíti őt vejével... A kardját, lordom.

A gróf leoldotta és hegyénél fogva felemelte a kardját, majd térdre ereszkedett, s úgy nyújtotta oda a markolatot Erzsébetnek.

Ő elvette lassan, kihúzta a hüvelyből, mialatt a körülálló hölgyek valódi vagy színlelt borzongással elfordultak, a királynő kíváncsi szemmel vizsgálgatta a csillogó penge fényét és sűrű, keleti cirádáit.

- Ha férfi volnék - mondta -, azt hiszem, valamennyi ösömnél jobban tudnék becsülni egy pompás kardot. De még így is szeretem elnézni, és miként a tündér, akiről valami olasz költeményben olvastam... ha itt volna keresztfiam, Harrington, idézni tudná a megfelelő passzust...¹⁷⁰ szívesen rendezgetném a hajamat is vagy igazgatnám a fejkemet ilyen

¹⁷⁰ A passzus, amire a királynő célzott, Boiardo költeményéből, az *Orlando Innamorato* címűből való, libro II., canto 4., stanza 25.

„Non era per ventura” stb.

A versezet fordításban valahogy ilyenformán hangzana:

Ott állt a bástya őrizetlenül,
Bátor szívvel a hős lovag belép,
Óriás vagy szörny elébe nem kerül,
És várja rejtett zugban büszke, szép
Tündér, felöltve hősín köntösét,
Ölében kard, s ő néz a penge két
Lapjára, mint tükrét forgatta rég,
Csillogó haját maga bontja szét,
Koronával díszítve szép fejét.

Erzsébet vonzalma az olasz költészet iránt sajátosan nyilvánult meg egy emlékezetes alkalommal. Keresztfia, Sir John Harrington megsértette érzékenységét, mert lefordított néhány frivol részletet az *Orlando Furioso*-ból, mire büntetésképp azt róta ki rá, hogy fordítsa le az egész költeményt angolra. (W. Scott jegyzete)

tükörben... Richard Varney, lépj elő, és térdelj le. Isten és Szent György nevében lovaggá ütünk téged! Légy hű, bátor és szerencsés... Állj fel, Sir Richard Varney.

Varney fölállt, és mélyen meghajolt az uralkodó előtt, aki ilyen magas kitüntetésben részesítette, majd szerényen a háttérbe húzódott.

- A sarkantyú felcsatolását és a többi szertartást majd elvégezhetjük holnap a kápolnában - mondta a királynő -, mert Sir Richard Varneynak társat szánunk a kitüntetésben. És minthogy ilyen dologban nem lehetünk részrehajlók, tanácskozni szándékozunk Sussex bátyánkkal.

E nemes gróf, aki Kenilworthbe való érkezése óta, sőt már a körút kezdete óta alárendelt helyzetben érezte magát Leicesterrel szemben, ez alkalommal komoran meredt maga elé, mely körülmény nem kerülte el a királynő figyelmét, aki elégedetlenségét lecsillapítani és egyensúlyozó politikáját folytatni remélte most a különös kegy jelével, amit annál is hatásosabb engesztelő gesztusnak szánt, mivel olyan pillanatban ajánlotta fel, mikor a vetélytárs diadala teljesnek látszott.

Erzsébet királynő hívására Sussex sietve odajött hozzá, és arra a kérdésére, melyik nemesi és érdemes hívének szeretné a lovagi címet juttatni, úgy felelt, inkább őszintén, mint politikusan, hogy Tressilian érdekében bátorkodott volna szólni, akinek úgy véli, az életével tartozik, és aki kiváló katona, valamint tudós, amellet makulátlan a származása... csakhogy, mondta, attól tart, a mai este eseményei... És itt abbahagyta a mondatot.

- Örülök, hogy lordságod ilyen figyelmes - mondta Erzsébet -; a mai este eseményei alattvalóink szemében minket is éppoly örülteknek tüntetnének fel, mint ezt a szegény agybeteg urat... mert magatartását nem rosszindulatnak tulajdonítjuk... ha a jelen pillanatot választanánk kegyünk gyakorlására.

- Ez esetben - mondta Sussex gróf kissé megzavarodva - Felséged engedelmével főlovászat, Nicholas Blount urat nevezném meg, egy szép birtokkal s ősi névvel rendelkező nemest, aki Skóciában és Írországbán szolgálta Felségedet, és sebekkel jött haza, melyeket becsülettel kapott és viszonzott.

A királynő nem állta meg, hogy kissé vállat ne vonjon erre a második javaslatra is; Rutland hercegnő pedig, aki kiolvasta a királynő gesztusából, hogy arra számított, Sussex majd Raleigh-t nevezi meg, miáltal egyszerre teljesíthetné saját óhaját és a gróf kérését, csak arra várt, hogy a királynő jóváhagyja a javaslatot, és mindjárt azt mondta, reméli, ha e két magas rangú nemes engedélyt kapott, hogy jelölteket terjesszen elő a lovagság kitüntetésére, a jelenlevő hölgyek képviselőiben ő szintén élvezhet hasonló kiváltságot.

- Nem is volnék asszony, ha ilyen kérésnek nem engednék - felelt a királynő mosolyogva.

- Akkor - folytatta a hercegnő - a jelenlevő szép hölgyek nevében arra kérem Felségedet, adományozza a lovagság rangját Walter Raleigh-nek, kinek származása, számos haditette és serény készsége, hogy karddal és tollal szolgálja nemünket, megérdemli e kitüntetést mindannyiunktól.

- Hálás köszönet, szép hölgyek - mondta Erzsébet mosolyogva -; kéréstek teljesítve van, és a nyájas Köpenynélküli Lovag kívánságtokra valódi lovag lesz. Lépjen elő a két jelölt.

Blount még nem tért vissza Tressiliántól, akit legjobb tudomása szerint biztonságba helyezett, Raleigh azonban odament, és letérdelvén megkapta a Szűz Királynőtől azt a címet, amit sohasem adományoztak még nála jelesebb és kiválóbb egyénnek.

Nem sokkal később Nicholas Blount is megérkezett, és hamar értesülvén Sussextől, aki a csarnok ajtajában várta, a királynő kegyes szándékáról, felszólítást kapott, hogy álljon a trón

elé. Látható olykor - s a jelenet, amilyen mulatságos, éppoly szármalmas is -, hogy egy egyszerű, hétköznapi gondolkodású, derék férfi, megzavarva egy csinos asszony kacérkodásától vagy bármi mástól, egyszerre nyegle hiúságba esik, ami inkább a fiatal és bohó legénykéhez illenék, vagy azokhoz, akiknek a hosszú gyakorlat folytán második természetévé vált. Szegény Blount most ebbe a helyzetbe került. Feje már amúgy is szédült a szokatlan pompától és attól a téves elképzeléstől, hogy viselkedését hivalkodó ruhájához kell idomítania, most pedig a váratlan kitüntetés teljesen bevégezte a hiúság újonnan magába szívott levegőjének diadalmát természetes kedélye fölé, és az egyszerű, őszinte, darabos férfiból új, méghozzá föléltébb nevetséges fajta divatmajmot csinált.

A lovagjelölt elindult a nagy teremben, melyet szerencsétlenségére egész hosszában végig kellett járnia, s közben oly buzgón igyekezett kifelé fordítani a lábfejét, hogy minden lépésnél teljes vastagságában mutogatta lábikráját, minek folytán az erősen hasonlított egy régimódi lekerekített végű étkezőkésre, mikor oldalról nézi az ember. Tartása, mely egyébként pontosan megfelelt ennek a lehetetlen, peckes járásnak, a szégyenlős félelem, valamint az önelégültség oly kimondhatatlanul komikus keverékét mutatta, hogy Leicester barátai nem tudták elfojtani a kuncogást, amihez Sussex sok híve is kénytelen volt csatlakozni, bár képesek lettek volna a körmüket is lerágni a kínos eset láttán. Maga Sussex teljesen türelmét vesztette, és nem tudta türtőztetni magát, hogy oda ne sűgja barátja fülébe:

- Az istenfádat! Nem tudsz úgy menni, ahogy férfinak és katonának illik? - A figyelmeztetés csak annyit ért, hogy a derék Blount összereszt, és megállt, míg egy pillantás sárga rózsáira és piros harisnyájára vissza nem adta önbizalmát, s ekkor újra elindult, ugyanolyan léptekkel, mint az előbb.

A királynő láthatóan vonakodva ütötte lovaggá a szegény Blountot. E bölcs uralkodónő teljesen tudatában volt annak, hogy mekkora körütekintéssel és mily ritkán ajánlatos e kitüntető címetek adományozni, melyeket az utána következő Stuartok oly meggondolatlan bőkezűséggel osztogattak, hogy erősen lerontották vele értéküket. Mihelyt Blount fölállt és távozott, a királynő nyomban Rutland hercegnőhöz fordult.

- Női ösztönünk, kedves Rutland - mondotta -, finomabb, mint ama zekében s nadrágban járó gögös illetőké. Látod-e, hogy a három lovag közül egyedül a tiéd a tiszta fém, mely megérdemli, hogy a lovagság bélyegét üssük rá?

- Sir Richard Varney... Leicester lord barátja... ő feltétlenül érdemes - felelt a hercegnő.

- Varneynak ravasz képe és sima nyelve van - mondta a királynő. - Félek, hogy nagy zsványoknak bizonyul majd... de már régóta megígértem. Sussex lord alighanem megbolondult, hogy először egy háborodottat ajánl nekünk, mint Tressilian, aztán meg egy faragatlan tökfilkót, mint ez a másik fickó. Mondhatom, Rutland, hogy mikor ott térdepelt előttem, fintorogva, grimaszolva, mintha forró zabkása lenne a szájában, alig bírtam megállni, hogy föbe ne kólintsam, ahelyett, hogy a vállára suhintok.

- Felséged így is alaposan lovaggá *ütötte* - felelte a hercegnő. - Mi, akik mögötte álltunk, hallottuk, amint koppan a penge a kulcscsontján, és fészkelődött is a szegény ember, mintha érezte volna.

- Nem tehetek róla, leányom - mondta a királynő kacagva -, de majd elküldjük ezt a Sir Nicholast Írországra, Skóciába, vagy máshová, hogy megszabadítsuk udvarunkat az ilyen fura lovagtól; lehet, hogy jó katona a harcmezőn, de képtelen számár a fényes szalonban.

A társalgás ezután általánosabb síkon mozgott, és hamarosan lakomához szólítottak.

A hívásnak eleget teendő a társaságnak át kellett haladnia a kastély belső udvarán, mert csak így juthattak az új épületrészbe, ahol a nagy díszterem is volt, s ahol a vacsora előkészületei az alkalomhoz illő dús pompa jegyében folytak.

A címeres tálalószekrények tele voltak a legritkább és legkülönbözőbb edényekkel, némelyek ízlésesek, mások groteszkek alakjukban vagy díszítésükben, de mind káprázatosan pompásak, részben mives kidolgozásuknak, részben drága matériájuknak köszönhetően. A nagy asztalt például egy hajó formájú fűszertartó ékesítette, amely gyöngyházból készült, ezüst berakás és különböző harci lobogók díszítették, azonkívül horgonyok, vitorlák és tizenhat ágyú volt rajta. Középpütt egy Fortuna állt a glóbuson, kezében zászlóval. Egy másik sőtartó ezüstműből készült, és úszó hattyút formázott. Hogy a lovagság se hiányozzék e ragyogás közepette, egy ezüst Szent György is látható volt, a szokásos ábrázolásban, amint lóháton ülve ráhág a sárkányra. A figurák úgy készültek, hogy mindegyik valamilyen célt szolgáljon. A ló farkában kések voltak, míg a sárkány szügye osztrigakéseket kínált.

A fogadóteremből a díszterembe való áthaladás közben, különösen az udvaron, hírvivők, csatlósok, vándorénekesek ünnepelték az újonnan avatott lovagokat a szokásos *Largesse, largesse, chevaliers très hardis!*¹⁷¹ kiáltással. Eme ősi szózat a lovagság rendjének újdonsült tagjaiban fel kívánta ébreszteni a bőkezűséget azok iránt, akiknek kötelessége volt, hogy feljegyezzék címerpajzsukat, és ünnepeljék fényes tetteiket, melyekkel hírnevet szereztek maguknak. A felhívásra persze nagylelkűen és előzékenyen válaszoltak, akiknek szólt. Varney túlzott szívélyességgel és alázattal adakozott. Raleigh könnyed gráciával, mint aki elérte a neki dukáló helyet, és tisztában van annak méltóságával. A derék Blount előszedte, amit fél évi jövedelméből a szabó meghagyott, a sietségben elejtett néhány pénzdarabot, lehajolt, hogy megkeresse, aztán szétosztotta a különböző igénylőknek egy falusi egyházfi buzgó ábrázatával és tartásával, aki alamizsnát oszt a nyomorgók között.

Az adományokat az ilyenkor szokásos üdvívalgással és *vívátokkal* köszönték; de minthogy a szerencsekívánók többsége Leicester lord embere volt, Varney nevét kurjongatták leghangosabban. Lambourne kiváltképp kitüntette magát:

- Sokáig éljen Sir Richard Varney... Erőt és hírnevet Sir Richardnak!... Sose ütöttek még méltóbbat lovaggá! - kiáltozta, majd lehalkítva a hangját, hozzátette mintegy berekesztéséül hangos magasztalásának: - ...a vitéz trójai Sir Pandarus¹⁷² óta - amin minden körülötte álló jót kacagott.

Fölösleges tovább részleteznünk az est vigalmait, melyek magukban véve is oly ragyogóak voltak, és a királynő oly nyilvánvaló és szíves meglepedésére szolgáltak, hogy Leicester végül a kielégült becsvágytól mámorosan vonult vissza szállására - Varney már levetette pazar öltözékét, és most igen szerény és egyszerű háziruhában várta urát, hogy ellássa a gróf *coucher-jának*¹⁷³ szolgálatait.

- Á, Sir Richard! - üdvözölte Leicester mosolyogva. - Új rangod nemigen illik külsőd szerénységéhez.

- Lemondanék a rangról, uram - felelte Varney -, ha azt gondolnám, hogy eltávolít lordságod közeléből.

¹⁷¹ Adományt, adományt, merész lovagok! (francia)

¹⁷² Shakespeare *Troilus és Cressida* című színművének egyik figurája, nagyszájú, piperkőc udvaronc, ravasz kerítő.

¹⁷³ Esti fogadás a francia királyoknál.

- Hálás fickó vagy - mondta Leicester -, de nem engedhetem meg, hogy olyasmit tégy, ami mások szemében csökkent téged.

Míg így beszélt, azért habozás nélkül elfogadta a személye körüli szolgálatot, melyet az újdonsült lovag oly buzgón látszott ellátni, mintha kötelességének teljesítése valóban azt az örömet okozná neki, amit szavai emlegettek.

- Nem félek a félremagyarázásoktól - mondta válaszul Leicester megjegyzésére -, mivel nincs olyan ember (engedje, hogy megoldjam a gallért) a kastélyban, aki ne arra számítana, hogy ama rangnál, melyet jóságából kaptam, rövidesen sokkalta magasabb rangbéliek látják majd el a hálósobai szolgálatot nagyságod mellett, és megtiszteltetésnek fogják tekinteni.

- Valóban, történhetett volna így is... - mondta a gróf önkéntelen sóhajjal, aztán gyorsan hozzátette -: a köntösömet, Varney... ki akarok tekinteni az éjszakába. Hamarosan telihold lesz, nemde?

- Azt hiszem, uram, a kalendárium szerint mindenesetre - felelte Varney.

Volt a szobának egy kiugró, földig érő ablaka, mely egy kis köerkélyre nyílt, ilyenek sűrűn tarkítják a gótikus építmények oromfalát. A gróf kinyitotta, és kilépett a szabad levegőre. A nézőpont, melyet választott, széles kilátást nyújtott a tóra s a túlra fekvő erdőségre. Ragyogó holdfény világította be a tó nyugodt, kék tükrét, s a távolban tölgyek és szilfák súlyos tömege látszott. Az alanti világban már minden elcsendesült, csupán az éjjeli őrszem hangja hallatszott olykor (mert a testőrök mindig ellátták ezt a szolgálatot, ha a királynő személye valahol jelen volt) és a kutyák távoli csaholása, melyeket fölzavart a cselédek és a lovas vadászok készülődése a remek vadászatra - ez volt ugyanis a másnapi multság.

Leicester föltekintett az ég mélykének boltozatára, mozdulatai és arca ujjongó örömet sugároztak, mialatt Varney, aki a lesötétített szobában maradt, titkolt elégedettséggel nézegette (maga persze észrevétlenül) gazdáját, amint áhítatosan nyújtogatja kezét az égitestek felé.

- Ti eleven tűzzel égő, távoli planéták - mormolta a nagyravágyó gróf csendes invokációját -, némán keringtek titokzatos pályákon, de a bölcsesség megszólaltatott benneteket. Mondjátok hát nekem, mi vég felé visz sorsom magas röpte? Ragyogó, kimagasló, lesz-e a nagyság, mely felé igyekszem, és ingathatatlan, mint a tiétek, avagy arra vagyok tán ítélve, hogy rövid, sziporkázó pályát írjak le az éji sötétben, aztán visszahulljak a földre, miként hitvány salakja ama mesterséges tüzeknek, melyekkel az emberek sugaraitokat utánozzák?

Mély csendben bámulta még egy vagy két percig az eget, aztán visszatért a szobába, ahol Varney úgy tett, mintha egész idő alatt azzal foglalatostkodott volna, hogy a gróf ékköveit a ládikóba helyezze.

- Mit mondott Alasco a horoszkópomról? - kérdezte Leicester. - Már említetted, de kiment a fejemből, mert nem sok ügyet vetek erre a tudományra.

- Sok tudós és nagy ember vélekedett másként - mondta Varney -, és, bár nem akarnék hízelegni lordságodnak, az én véleményem is arra hajlik.

- Nocsak, Saul a próféták között?¹⁷⁴ - kérdezte Leicester. - Azt hittem, te szkeptikus vagy minden olyan dolog iránt, amit látni, hallani, szagolni, ízlelni vagy tapintani nem bírsz, és hitedet érzékeid határolják.

¹⁷⁴ Saul - Izrael első királya (i. e. 1000 körül), ifjúkorában, míg apjának szamarait őrizte, egyszerre prófétai elhivatottságot érzett; a hitetlenkedő nép gúnyosan kérdezte: „Avagy Saul is a próféták közt van?” (Sámuel, I. 10. 12.) - innen származik a bibliai szállóige.

- Talán, uram - mondta Varney -, a jelen alkalommal félrevezet a vágyam, hogy igaznak lássam az asztrológia jóslatait. Alasco szerint lordságod szerencsecsillaga emelkedik, és az ellenkező befolyás... világosabb megjelölést nem akar használni... bár nincs legyőzve, láthatólag elhomályosult, azt hiszem, így mondta, vagy hanyatlik.

- Pontosan így van - mondta Leicester, a kezében levő asztrológiai számítások ábrájára pillantva -, az erősebb befolyás diadalmaskodik, és azt hiszem, múltóban a gonosz óra... Jer, Sir Richard, segítsd le rólam a köntöst... és maradj egy percre, ha nem túl terhes lovagságodnak, míg álomra hajtom a fejem. Azt hiszem, lázas a vérem az egész napi sürgés-forgástól, mert úgy áramlik ereimben, akár az olvadt ólom... maradj egy pillanatra, kérlek... szeretném ha elnehezülnének a pilláim, mielőtt lehunyom őket.

Varney szolgálatkészen ágyba segítette urát, és egy súlyos ezüst éjszakai lámpát meg egy rövid kardot tett az ágy fejénél álló márványasztalkára. Leicester, talán azért, hogy kizárja a lámpás fényét, vagy azért, hogy elrejtőzzön Varney elől, behúzta a selyemmel és arannyal átszőtt súlyos függönyt, mely így teljesen eltakarta az arcát. Varney az ágy mellé ült egy székre, de gazdájának háttal, mintegy éreztetve, hogy nem figyel, és nyugodtan várt, amíg Leicester maga tér rá a témára, ami elméjét foglalkoztatja.

- Szóval, Varney - mondta a gróf, miután hiába várta, hogy alárendeltje kezdje meg a társalgást -, az emberek azt beszélnek, hogy a királynő szíve felém hajlik?

- Igen, jó uram - felelte Varney -, mi egyébről is beszélnének, mikor oly erősen kitetszik?

- Ő valóban jó és kegyes úrnőm - folytatta Leicester némi szünet után -; de írva vagyon, hogy „Ne helyezd a te bizodalmodat fejedelmekbe”.

- Jó mondás és találó - válaszolta Varney -, hacsak nem tudja oly tökéletesen egyesíteni érdekeiket a sajátjával, hogy szelíden megüljenek az öklén, mint a sapkás sólyom.

- Tudom, mire célzol - mondta Leicester türelmetlenül -, jóllehet oly megfontolva ejtesz ki ma este minden szót előttem... Azt akarod mondani, hogy nőül vehetném a királynőt, ha akarnám?

- Te mondod, uram, nem én - felelte Varney -, de akárki mondta is, erre gondol ma száz ember közül kilencvenkilenc széles e hazában.

- Igen, csakhogy - mondta Leicester megfordulva az ágyban - a századik jobban meggondolja. Te, példának okáért, ismered az akadályt, amit nem lehet kikerülni.

- De lehet, uram, ha a csillagok igazat beszélnek - mondta Varney higgadtan.

- Micsoda! Te beszélsz róluk - horkant föl Leicester -, aki nem is hiszesz bennük, se semmi másban?

- Téved, uram, kegyes engedelmével - igazította ki Varney -, én sok mindenben hiszek, ami a jövőt sejteti. Hiszem például, hogy ha záporok vannak áprilisban, virágok nyílnak majd májusban; hogy ha a nap süt, érik a gabona; és hiszek sok hasonló természetfilozófiában, vagyis ha a csillagok esküsznek rám, azt mondom, igazat beszélnek. És ugyanígy, nem fogok hitetlenkedni abban sem, amiről látom, hogy kívánják és várják a földön, csupán azért, mert az asztrológusok is kiolvasták a csillagokból.

- Igazad van - mondta Leicester, ismét fordulva egyet az ágyon. - A föld népe bizony kívánja. És üzeneteket kaptam Németország protestáns egyházaitól... Németalföldről... Svájcból... melyek úgy sürgetik ezt, mint amin Európa biztonsága fordul meg. Franciaország nem ellenzi. Skóciában az uralkodó párt úgy tekinti, mint biztonsága zálogát. Spanyolország fél tőle, de nem tudja megakadályozni... És mégis, te tudod, hogy lehetetlen.

- Nem így tudom, uram - felelte Varney -; a grófné gyengélkedik.
- Gazember! - kiáltotta Leicester, fölülve fektéből, és felragadva a kardot a mellette levő asztalról. - Hát ekörül forognak a gondolataid?... Csak nem akarsz gyilkosságot elkövetni?
- Kinek vagy minek tart engem, uram? - kérdezte Varney, az igazságtalanul meggyanúsított ártatlanság fölényével. - Semmi olyat nem mondtam, amivel kiérdemeltem volna a förtelmes gyanút, mellyel haragja illet. Csak annyit mondtam, hogy a grófné beteg. És ha százszor grófné is... és akármilyen bájos, szeretetre méltó személy... azért lordságod bizonynyal halandónak tartja? Elhunyhát, s akkor lordságod keze ismét szabad lesz.
- Hagyd! Hagyd! - mondta Leicester. - Ne halljak erről többet.
- Jó éjt, uram - mondta Varney, mintha távozásra szólító parancsként értette volna; de Leicester hangja elébe állt szándékának.
- Nem menekülsz ám így tőlem, Sir Bolond - mondta -; úgy látom, a lovagi cím meglágyította az agyadat... Valld be, hogy képtelenségeket emlegettél úgy, mintha megtörténhetnének.
- Uram, sokáig éljen a szép grófné - felelte Varney -, de sem a lordságod szerelme, sem az én jókívánságaim nem tehetik halhatatlanná. Ám adja Isten, hogy sokáig éljen boldogan, és tegye uramat is azzá! Nem látom be, miért ne lehetne azért nagyságodból Anglia királya.
- Na, Varney, most aztán teljesen megkerültél - mondta Leicester.
- Bár volnék én oly közel egy szép örökbirtokhoz - folytatta Varney. - Nem hallottunk tán más országokból olyan esetekről, hogy egy balkézről való házasság állt fenn különböző rangú személyek között? Az ám, s ugye nem volt akadály a annak, hogy a férj később frigyre lépjen egy megfelelőbb partnerrel?
- Hallottam, hogy előfordult ilyesmi Németországban - mondta Leicester.
- Igen, és külföldi egyetemeken a legtudósabb doktorok az Ótestamentummal igazolják eme gyakorlatot - tette hozzá Varney. - S elvégre, kinek árt ez? A szép társ, akit igaz szerelemből választott, kapja nagyságodtól a pihenés és gyengédség titkos óráit. Jó híre biztonságban van... lelkiismerete szunnyadhat... Nagyságodnak van elég módja, hogy királyian gondoskodjék róla, ha az ég ivadékkal áldaná meg. Emellett tízszer annyi időt és tízezerszer annyi gyengédséget szánhatna Erzsébetre, mint amennyit a spanyol Fülöp valaha a néjének, Tudor Máriának tudott szentelni. Pedig, nagyságod is tudja, hogy rajongott a hölgy mégis érte, akármilyen hideg volt, és akárhogy elhanyagolta a hitvesét. Csak csukott száj és nyílt homlok szükségeltetik, s kellő távolságban tarthatja Eleanorját és a szép Rosamondot...¹⁷⁵ Bízsa csak rám, olyan kéjlakot építek nagyságodnak, amire semmilyen féltékeny királynő nem bukkan rá.
- Leicester hallgatott egy pillanatig, aztán sóhajtott, és így felelt:
- Lehetetlen... Jó éjt, Sir Richard Varney... de maradj még egy percre... Nem sejtéd, miért mutatkozott ma Tressilian ilyen elhanyagolt külsővel a királynő előtt? Én arra gondolok, tán azért, hogy meghassa gyengéd szívét azzal a részvétellel, ami egy szerelmétől elhagyott és önmagát is elhagyó szerelmesnek kijár.
- Varney, elfojtva egy gúnyos kacajt, így felelt:
- Szerintem Tressilian úrnak nem ilyesmin járt az esze.

¹⁷⁵ Utalás a már korábban is emlegetett II. Henrik (1132-1189) angol királyra, aki felesége, Aquitániai Eleanor elől rejtgette híres szeretőjét, Rosamond Cliffordot.

- Hogyhogy! - mondta Leicester. - Mire célzol? Mindig valami gazság bujkál ebben a kacajodban, Varney.

- Csak arra céloztam, uram - felelte Varney -, hogy Tressilian a legbiztosabb módot választotta a szívszakadás elkerülésére. Társa van... egy női társa... barátnője... valami komédiás felesége vagy húga, azt hiszem... a Mervyn szobában, ahová bizonyos okoknál fogva bekvártélyoztam.

- Barátnője? Úgy érted, szeretője?

- Igen, uram; miféle más nőszemély várna órákig egy férfi szobájában?

- Hitemre, idő és hely megfelelően, örülök, hogy elmesélted ezt az esetet - mondta Leicester. - Sose bíztam ezekben a könyvmoly, álszent, erényt színlelő tudósokban. Nos... Tressilian úr túl sokat enged meg magának a házamban... bár igaz, ha meggondolom, tartozunk neki ennyivel, hogy hamarabb elfeledjen bizonyos emlékeket. Nem akarok neki többet ártani, mint szükséges. Mindenesetre tartsd szemmel, Varney.

- Ezért szállásoltam a Mervyn szobába - felelte Varney -, ahol igen éber, bár egyben igen részeg szolgám, Michael Lambourne szeme előtt van, akiről már beszéltem Felségednek.

- Felséged! - kapott a szón Leicester. - Mit akarsz ezzel a címmel?

- Kicsúszott a számon, uram... s mégis, oly természetesen hangzik, hogy nem tudom visszavonni.

- Saját előléptetésed zavarta meg a fejedet - mondta Leicester nevetve -; az új rang fejébe száll az embernek, akár az új bor.

- Bár lenne lordságodnak mihamar oka, hogy tapasztalatból beszéljen így - mondta Varney, és jó éjt kívánva patrónusának, visszavonult.^{VIII}

HARMINCHARMADIK FEJEZET

Ím, itt az áruló - s az áldozat,
Mint özsuta kutyáktól fojtogatva
A vadász lábánál, ki Dianának
Kínálja zsákmányát, s titkon jutalmat
Remél; ha éles bárdja a ziháló
Torkot kettőbe metszi.

(A vadász)

Most vissza kell térnünk a Mervyn-szobába, abba a helyiségbe vagy inkább börtöncellába, ahol a szerencsétlen Leicester grófné egy idő óta kétség s türelmetlenség között hanyódott. Azt tudta, hogy a nagy fölfordulásban hosszabb ideig is eltarthat, amíg levele Leicester kezeibe jut, és még több időbe telhet, amíg el tud szabadulni Erzsébet mellől, hogy felkeresse őt titkos rejtekhelyén. - Estélig nem fogom várni - határozta el -, hisz nem hagyhatja ott királyi vendégét még az én kedvemért sem. Tudom, hogy eljön hamarabb is, ha lehet, de esténél előbb nem várom. - És mégis egész idő alatt várta, s miközben igyekezett ellenkező belátásra bírni magát, minden kis nesz, ha százszor kellett is csalódnia, úgy hangzott fülének, mint Leicester lépteinek surranása a lépcsőn, aki őhöz siet, hogy karjaiba zárja.

A testi fáradtság, mely az utóbbi napokban elcsigázta Amyt, a felizgatott lelkiállapottal együtt, mely természetes velejárója az ilyen kegyetlen bizonytalanságnak, kezdte annyira megviselni idegeit, hogy már-már attól tartott, teljesen képtelen lesz megőrizni önuralmát, pedig ugyancsak szüksége lehet még rá az eljövendő nehéz órákban. Ám, ha az ifjúkori kényeztetés el is rontotta, Amynek természetből fogva nagy lelkiereje volt, melyhez olyan testalkat jártult, amit atyjával való közös erdei kirándulásaik rendkívül megedzettek. Ilyen lelki és testi erőforrásokra támaszkodhatott, és nem feledkezvén meg róla, sorsa mily sokban függhet nyugalmatól és találékonyaságától, némán fohászkodott testi erőért és lelki szilárdságért, s ugyanakkor elhatározta, hogy nem enged semmiféle idegizgalomnak, mely bármelyiket gyengítheti.

Mégis, midőn a kastély nagyharangja, mely a Caesar-toronyban volt, nem messze a Mervyn-től, csengve-bongva megszólalt, hírül adva a királyi menet érkezését, a zaj oly fájdalmasan hasogatta a szorongástól igen érzékennyé vált fülét, hogy alig bírta türtőztetni magát, mert legszívesebben fölsikoltott volna a kintől a könyörtelen harang minden kondulására.

Kisvártatva, midőn az apró helyiséget egyszerre csak bevilágította a mesterséges tűzzuhatag, mely váratlanul előtötte az eget, és lángnyelvei tüzes koboldokként cikáztak keresztül-kasul, mindegyik saját pályáját követve, avagy a szellemek régiójában virgonc táncot járó szalamandrák gyanánt, a grófné először úgy érezte, mintha minden rakéta az ő közvetlen közelében robbanna, és oly közel szórna szét szikráit s lángnyelveit, hogy szinte megcsapta a forróság. De küzdött a képzeletszülte félelmek ellen, és kényszerítette magát, hogy felálljon, odamenjen az ablakhoz, kitekintsen, és végignézze a parádét, melyet máskor lebilincselőnek, bár kissé félelmesnek talált volna. A kastély pompás bástyáit mesterséges tűz folyondárjai fonták körül, és sápadt füsttíarát borítottak rájuk. A tó tükre izzott, akár az olvadt vas, mikor sok rakéta (akkor még rendkívül csodálatosnak számítottak, ma már megszokottak), mely az ellenséges elembe is tovább égett, alámerült és fölbukott, sziszegett, harsogott és tüzet okádott, mint megannyi mesebeli sárkány, mely az égő tavon hancúrozik.

Még Amy figyelmét is lekötötte egy pillanatra a számára teljesen új látvány. „Régen azt hittem, mágia - tűnődött -, de szegény Tressilian megtanított rá, hogy úgy nézzem az ilyen dolgokat, amilyenek. Nagy Isten! Nem hasonlítanak vajon ezek az üres csodák saját remélt boldogságomra... egy villanás az egész, amit menten elnyel a környező sötétség... halovány csillag, mely csak azért röppen fel rövid időre, hogy utána annál mélyebbre zuhanjon? Ó, Leicester! Mindazok után, amit mondtál... esküdtél... hogy Amy a szerelmed, életed... lehetséges az, hogy te vagy a mágus, kinek intésére e csodák a magasba szöknek, s Amy csak úgy szemléli őket, mint a számkivetett, ha ugyan nem fogoly?”

Hallgatta a hosszú, elnyújtott, oly sokfelől, távolról s közelről újra és újra felcsendülő zenét, mely úgy hangzott, mintha nemcsak Kenilworth kastélya, de körben az egész vidék valamely nagy nemzeti ünnep szertartásainak lenne a színtere, s e nyomasztó gondolat még mélyebbre ásta magát szívébe, miközben némely hangok úgy enyésztek el távoli s halkuló rezgéssel, mintha együtt éreznének bánatával, míg mások közel harsantak föl, mintegy a féktelen öröm pimaszságával gúnyolódva nyomorúságán. - Ez a hangzavar - mondta Amy - az enyém... az enyém, mert az ÖVÉ, de nem mondhatom, hogy „Hallgassatok el, e hangos rikoltozás nem tetszik fülemnek”; és a legutolsó paraszt hangja, mely belevegyül a táncba, nagyobb hatalommal bír, hogy alakítsa e zenét, mint annak a parancsa, aki mindennek az úrnője itt!

A vigasság lármája lassanként elhalt, és a grófné otthagyta az ablakot, ahonnan a tűzijátékot figyelte. Este volt, de a hold eléggé bevilágított a szobába ahhoz, hogy Amy megtegye a szükségesnek vélt előkészületeket. Remélhető volt, hogy Leicester rögtön idesiet, mihelyt a kastélyban végét vetik a vigalomnak; de az a veszély is fennállt, hogy valami illetéktelen betolakodó zavaroghat. Elvesztette bizalmát a kulcsban, mióta Tressilian oly könnyedén benyitott, holott az ajtó belülről volt kulcsra zárva; mindazonáltal külön biztonsági intézkedésként csupán az jutott eszébe, hogy az asztalt az ajtó elé tolja, és így a zaj jelezni fogja, ha valaki be akar lépni. Miután ezt megtette, a boldogtalan hölgy visszavonult ágyára, végigheveredett rajta, és szorongó várakozás közepette töprengett, míg aztán több mint egy órával éjfél után, kimerült szervezete végül felülkerekedett szerelmen, bánaton, félelmen, sőt még a kétségeken is, és Amy elaludt.

Igen, aludt. Az indián is alszik a cölöphöz kötve a kínpások két felvonása között; és a szellemi kínok, ha sokáig tartanak, hasonlóképp kimerítik a szenvedő érzékeit, s szükségképpen letargikus pihenő áll be, mielőtt a gyötrelmek újrakezdődhetnek.

A grófné órákig aludt, és azt álmodta, hogy a régi cumnori házban van, várja a halk füttyöt, amivel Leicester gyakran jelezte, hogy az udvarba ért, mikor lopva befutott egy-egy váratlan találkára. De fütty helyett ezúttal a jellegzetes kürtszót hallotta, amit apja szokott megfújni a szarvas elestekor, s amit a vadászok *mort*-nak¹⁷⁶ hívtak. Álmában odarohant az udvarra nyíló ablakhoz, és azt látta, hogy az udvar tele van gyászba öltözött emberekkel. Az öreg lelkész készülődött a gyászszerertáshoz. Mumblazen úr furán kiöltözve, mint valami régimódi hírnök, magasba tartott egy címerpajzsot a szokásos jelekkel, koponyákkal, keresztbe rakott csontokkal, homokórával, melyek egy címert vettek körül, de ebből csak annyit tudott kivenni, hogy a tetején grófi korona van. Az öregember kísérteties mosollyal nézett rá, és így szólt: - Amy, ugye milyen jól vannak e címerek egyesítve? - Miközben beszélt, a kürtök ismét fülébe harsogtak a haláldallam bánatos, mégis szilaj hangjait, mire felébredt.

A grófné valódi kürtszóra ébredt, azaz inkább sok kürt együttes rikoltására, melyek nem hallalít, hanem vidám *ébresztőt* fújnak, hogy emlékeztessék Kenilworth kastélyának lakóit: a

¹⁷⁶ Halálnak. (francia)

nap gyönyörei egy remek szarvasvadászattal kezdődnek a vadaskertben. Amy fölugrott ágyáról, fülelt a hangra, látta, hogy a nap első sugarai már átkukucskálnak ablaka rácsozatán, és kábult gyötrelemmel eszmélt rá, hol van s milyen körülmények között.

„Rám nem gondol - mondta magában -, nem jön közelembe! A királynőt látja vendégül, s törődik is azzal, e hatalmas kastély mely sarkában emésztődik egy magamfajta nyomorult kétségek közepette, melyek oly gyorsan fakulnak reménytelenségé!” Egyszerre csak nesz hallatszott az ajtó felől, mintha valaki halkán be akarna nyitni, amitől öröm s félelem kimondhatatlan kavardásban rohanta meg Amyt; sietett eltávolítani az ajtó elé tolt akadályt, és miközben nyitotta a zárat, óvatosan megkérdezte:

- Te vagy az, szerelmem?

- Igen, grófném - suttogta valaki válaszul.

Amy kitárta az ajtót, és „Leicester!” kiáltással nyakába vetette magát a férfinak, aki kint állt köpenyében burkolózva.

- Nem... nem egészen Leicester - felelte Michael Lambourne, mert ő volt az, aki a gyengédséget hévvel viszonzta -; nem egészen Leicester, bájos és legszeretőbb hercegnőm, de éppolyan derék férfi.

A grófné, oly erőfeszítéssel, melyre egyébként képtelen lett volna, kitepte magát a részeg csavargó mocskos és bemocskoló öleléséből, majd visszazaladt szobája közepére, ahol a kétségbeesés erejével megvetette a lábát.

Amint Lambourne belépve ledobta arcáról köpenye szárnyát, Amy felismerte benne Varney züllött szolgáját, akire a legkevésbé vágyott, gyűlölt gazdáját kivéve, hogy itt rátaláljon. De még eléggé be volt burkolózva utazóruhájába, és mivel Lambourne-t nemigen engedték a közelébe a cumnori kastélyban, remélte, hogy nem ismeri olyan jól őt, mint ő a férfit, akit Janet gyakran megmutatott neki, mikor átment az udvaron, és a lány mindenféle történeteket mesélt gonoszágáról. Még inkább bízhatott volna álruhájában, ha tapasztalat révén fölisméri, hogy Lambourne részeg, ez viszont aligha vigasztalhatta a veszedelemért, ami ilyen alaktól, ilyen időben, helyen és körülmények között leselkedett rá.

Lambourne bevágta maga mögött az ajtót, és karba fonván kezét, mintegy kigúnyolta Amy rémült tartását, majd ezzel rukkolt elő:

- Hallga csak, szépséges Calipolis...¹⁷⁷ avagy legbájosabb toprongy grófnő és sötét sarkok isteni hercegnője, ha veszed a fáradságot, és összehúzd magad, mint egy kötözött sült csirke, hogy annál nagyobb gyönyörűség legyen a feldarabolás, akár meg is takaríthatod a gondot. Nekem előbbi nyílt modorod tetszik a legjobban... míg a mostani oly kevésbé... - egy lépést tett felé, de megtántorodott - oly kevésbé... micsoda átkozott, egyenetlen padló ez, egy úriember még ki találja törni rajta a nyakát, ha nem jár olyan peckesen, mint a kötél táncos a kifeszített zsinagon.

- Vissza! - mondta a grófné. - Ne közelíts, mert megbánod!

- Megbánom!... és ne közelíts!... No de miért, asszonyom? Biztos, hogy különb szeretőd van, mint a derék Mike Lambourne? Jártam én Amerikában, hallod-e, ahol az arany terem, és hoztam magammal akkora rakományt, hogy...

¹⁷⁷ George Peele (1558-1597) - angol drámaíró, *The Battle of Alcazar* (Az alcazari csata, 1595) c. verses tragédiájának hősnője.

- Jó barátom - mondta a grófné nagyon megrémülve a gazfickó elszánt és arcátlan fellépésétől -, kérlek, menj el, hagyj magamra.

- El is megyek, szépségem, mikor már ráuntunk egymás társaságára... de egy minutával sem előbb. - Ezzel elkapta a karját, Amy pedig a további ellenállásra képtelenül, sikoltozni kezdett. - Jól van, visítozz csak, ha úgy tetszik - mondta Lambourne, miközben kemény marokkal fogta -, hallottam én a tengert is bömbölni, és annyit se törődök egy sikítózó nőszeméllyel, mint egy nyivákoló macskával... Kutya legyen, ha nem hallottam ötven vagy száz torok visítását egyszerre, mikor egy várost megrohamoztunk!

A grófné sikoltásaira azonban váratlan segítség érkezett Lawrence Staples személyében, aki alsó szobájában meghallotta a kiáltásokat, és épp időben toppant be, hogy megmentse a felismeréstől, ha ugyan nem a durvább erőszaktól a grófnét. Lawrence szintén be volt rúgva az esti tivornyától; ám az ittasság nála, szerencsére, nem úgy nyilvánult meg, mint Lambournénál.

- Miféle pokoli zsvivaj jön ebből a lyukból? - kérdezte. - Hé! Férfi és asszony egy cellában? Ezt tiltja a szabályzat. Ahol én parancsolok, ott tisztesség lesz, a láncos Szent Péterre mondom!

- Takarodj innét, részeg disznó - förmedt rá Lambourne -; nem látod, hogy szeretnénk kettesben maradni a hölgygel?

- Jó uram, nemes uram! - esengett a grófné a tömlöctartónak. - Az ég szerelmére, szabadítson meg tőle!

- Helyesen beszél - mondta a porkoláb -; és én pártját fogom. Szeretem a rabjaimat, és voltak is olyan finom rabok az én kulcsom alatt, mint a Newgate vagy a Compter¹⁷⁸ akármelyik vendége. Így hát, lévén báránykáim egyike, mint mondani szoktam, senki se háborgathatja a kamrájában. Ereszd el szépen a nőt, vagy szétloccsantom a fejed a kulcsaimmal.

- Előbb csinállok véres pudingot a bendődből - felelte Lambourne, baljával töréhez nyúlva, de jobbajával továbbra sem engedve a grófnét. - Szóval pusztulj innét, vén strucc, te kulcsosomó koldusa!

Lawrence elkapta Michael karját, és nem hagyta, hogy kihúzza a törét; aztán, mialatt Lambourne küszködött és dulakodott, hogy lerázza magáról, a grófné is összeszedte minden erejét, és kirántva kezét a kesztyűből, melynél fogva a gazfickó szorongatta, visszanyerte szabadságát, kimenekült a szobából, és szaladt le a lépcsőn, miközben hallotta, hogy a két verekedő végigzuhan a padlón, amitől még jobban megrettent. A külső rácsajtó nem gátolta menekülésében, mert nyitva maradt Lambourne bejövetele óta; így sikerült leszaladnia, majd kimenekült a díszkertbe, melyről egy gyors pillantással megállapította, hogy olyan irány, ahol a legvalószínűbben elkerülheti az üldözést.

Eközben Lawrence és Lambourne a padlón hemperegtek, szorosan összekapaszkodva. Szerencsére egyik se bírta kihúzni a törét, de Lawrence talált annyi helyet, hogy belecsapjon súlyos kulcsaival Michael képébe, amaz pedig olyan serényen markolászta a foglár torkát, hogy annak orrán, száján dőlt a vér; így aztán véres, mocskos látványt nyújtott mindegyik, mikor a ház egyik tisztségviselője a csetepaté zajára belépett a szobába, és némi nehézség árán szétválasztotta a küzdő feleket.

- A dögvész essen belétek - mondta a jótékony közvetítő -, kiváltképp beléd, Lambourne úr! Mi az ördögöt hemperegtek itt marakodva a padlón, akár két kutya a mészárosnál?

¹⁷⁸ Híres londoni börtönök.

Lambourne felállt, és némelyest kijózanodva egy harmadik személy közbelépésétől, kissé enyhébb képet vágott szokásos orcátlan szemtelenségénél, mikor így válaszolt:

- Egy fehércselédért verekedtünk, ahogy magad is jól tudod.

- Egy fehércselédért? Hol van? - kérdezte a szolga.

- Hát eliszkolt, azt hiszem - mondta Lambourne körültekintve -, hacsak Lawrence le nem nyelte. Az a ronda bendője megemésztett már annyi szomorú leánykát és elnyomott árvát, mint akármelyik óriás Arthur király történetében: ők a kedvenc eledele; marcangolja testüket, lelküket, mindenüket.

- Úgy, úgy! Nem baj az - mondta Lawrence, miközben hatalmas, otromba testével föltápaszkodott a földről -, de most megtanítottalak kesztyűbe dudálni, Michael Lambourne úr, a hüvelykujjam meg a mutatóujjam alatt; és mire véget ér itt a mulatság, a lakatom alatt leszel. A pimasz képed nem menti meg örökké a bokádat a bilincstől és a ronda szomjas gigádat se a kenderkötéltől. - Alig ejtette ki e szavakat, Lambourne máris újra nekiesett.

- Ne kezdjétek újra - mondta a lakáj -, különben idehívom, akitől megjuhászodtok majd mind a ketten, ez pedig Varney úr... azazhogy Sir Richard... figyelmeztetek titeket, már fenn van, az imént láttam átjönni az udvaron.

- Csakugyan, az Is...! - kiáltotta Lambourne, azzal megragadta a vizeskancsót és a mosdótálat, ami benn állt a szobában. - Akkor, bizony, idegen elem, végezd kötelességedet... azt hittem, eleget kaptam belőled tegnap este, mikor Orion képiben hánykolódtam rajtad, mint egy dugó a habzó sör tetején.

Ezzel munkához látott, hogy lemossa arcáról, kezéről a csetepaté nyomait, és némelyest rendbe szedje ruházatát.

- Mit műveltél vele? - kérdezte suttogva a lakáj a foglártól. - Rémesen földagadt a képe.

- Csak kulcsaim nyoma... túl szép jel is az akasztófavirág képire. Senki fiának nem engedem, hogy meggyalázza vagy bántalmazza a foglyaimat, ők az én ékszereim, és be is zárom őket biztos ládikóba... Úgyhogy, kisasszonykám, hagyja abba a rívást... húha! Hisz az elébb még itt volt egy asszony!

- Szerintem ti teljesen megbolondultatok ma reggelre - mondta a lakáj -; nem láttam itt semmiféle asszonyt, de férfit se igazán, csak két vadállatot a padlón hemperegni.

- Nahát, akkor én elvesztem - állapította meg a porkoláb. - Ez egyszerűen szökés, és kész. Kenilworth börtönéből megszökött valaki - folytatta érzelmős, panaszos hangon -, pedig nem volt biztosabb börtön a walesi mocsarakig... bizony, s egy olyan házban, ahol lovagok, királyok háltak már oly biztonságban, mintha a londoni Towerben lettek volna. Most pedig feltörték, a rabok kiszöktek, és a tömlőctartót alighanem fölakasztják!

Így szólván visszavonult saját odújába, hogy ott fejezze be siránkozását vagy kialudja mámorát. Lambourne meg a lakáj szorosan a nyomában haladtak, és jól is tették, mert a börtönőr merő megszokásból épp be akarta zárni maga után a rácsos ajtót, és ha nincsenek a közelben, hogy közbelépjenek, benn ragadtak volna a toronyszobában, ahonnan a grófné az imént kimenekült.

A boldogtalan hölgy, mielőtt szabadnak érezte magát, menekült, mégpedig, mint említettük volt, a díszkertbe. A szép parkot látta már a Mervyn-torony ablakából is, és menekülésének pillanatában eszébe jutott, hogy a számtalan lugas, filagória, szökőkút, szobor és barlang között esetleg találhat egy zugot, ahol meghúzhatja magát, míg alkalom nem kínálkozik, hogy

egy védelmezőhöz folyamodjék, akinek merhet mondani valamit magára hagyott helyzetéről és segítsége révén tán kikönyöröghet egy találkozót férjével.

„Ha találkoznék vezetőmmel - gondolta -, megtudnám, átadta-e a leveletem. Még ha Tressiliannal találkoznék is, jobb volna Dudley haragját kockáztatnom azzal, hogy feltárom helyzetemet egy olyan valaki előtt, aki a megtestesült becsület, mint kitenni magam további erőszakoskodásnak e laza fegyelmű kastély arcátlan cselédei között. Még egyszer nem merészkedem egy félreeső szobába. Várok, figyelek... annyi emberi lény között csak akad egy gyengéd szív, aki meg tudja ítélni, s részvétet érez az iránt, amit az enyém elszenved.”

Valóban, több társaság is felbukkant a díszkertben. Ám ezek négyes, ötös vidám csoportok voltak, akik kacagtak és tréfálkoztak magasra csapó kedvükben, gondtalan szívvel.

A bűvőhely, amit Amy kiválasztott, lehetővé tette neki, hogy könnyűszerrel elrejtőzzék a pillantások elől. Csak hátra kellett lépnie egy terméskővel és mohapadokkal díszített barlangba, melynek végén egy szökőkút állt, és máris elrejtethette vagy tetszése szerint fölfedhette magát bármely magányos sétáló előtt, akit kíváncsisága e romantikus zugolyhoz vezet. Számítva erre a lehetőségre, a grófné beletekintett az áttetsző medencébe, amit a néma szökőkút tartott felé tükör gyanánt, s elrémülve saját külsején, kétely szállta meg, vajon így beburkolva és elcsúfítva álöltözetétől, szóba áll-e bármely nő (mert saját nemének együttérzésére számított leginkább) ilyen gyanús alakkal. Ekképp okoskodott igazi nő módjára, akinek a külső megjelenés mindenféle körülmények között jelentékeny dolog, és ünnepezt szépség módjára, aki valamikor vakon bízhatott bájainak erejében; levetette hát útiruháját és csuklyás fejrevalóját, maga mellé tette őket, hogy egy pillanat alatt felölthesse, mielőtt valaki a barlang bejáratától a végébe érne, ha netán Varney vagy Lambourne alkalmatlankodása ismét szükségessé tenné az álöltözetet. Köpeny alatt viselt ruhája némileg komédiás jellegű volt, hogy beleilljen annak a nőnek a szerepébe, aki egy élőképben szándékozik fellépni. Wayland rendezte még így el utazásuk második napján, miután előző nap tapasztalta az efféle színlelésből származó előnyöket. A kút, mely tükör és mosdótál gyanánt szolgált egyben, lehetővé tett egy kis tisztálkodást, amit Amy a lehető legsebesebben el is végzett, aztán elővette kis ékszeres szelencéjét, arra az esetre, ha tartalmát netán hasznos közvetítőként veheti igénybe, s így vonult vissza a legsötétebb, legfélreesőbb zugba, ahol leült egy mohapadra, és várta, hogy a sors elébe hozzon valami menekülési lehetőséget vagy egy jó szándékú közvetítőt.

HARMINCNEGYEDIK FEJEZET

Midőn a kegyetlen héja lecsap,
Páfrány alján a reszkető
Fogoly szárnyában nem marad
Megülni, szállni csöpp erő.

(Prior)

Ezen az emlékezetes reggelen történt, hogy a vadászok egyike, aki korán kelt, s már teljes vadászöltözékben lépett ki szobájából, épp az a fejedelmi hölgy volt, akinek a kedvéért mindeme mulatságot rendezték, azaz Anglia Szűz Királynője. Nem tudom, véletlenül esett-e, avagy illő előzékenységből a magas vendég iránt, de tény az, hogy alig lépte át Erzsébet a küszöböt, Leicester máris mellette termett, és javasolta neki, hogy amíg végeznek az előkészületekkel, tekintse meg a díszkertet és a parkot, amelyet az előbbi összekötött a kastélyudvarral.

Az élvezetek eme újabb színhelyére vonultak tehát, a gróf karját kínálta uralkodójának, valahányszor csak elébük került egy-egy lépcsősor, az akkori idők kedvenc díszítő eleme, mely teraszról teraszra, virágágytól virágágyhoz vezette őket. A királynő személye körül szolgáló udvarhölgyek, lévén bölcsességgel megáldva, vagy talán attól a nyájas óhajtól indítatva, hogy úgy cselekedjenek, ahogy maguk is szeretnék, ha cselekednének velük, úgy vélték, hogy a királynő személye körüli szolgálat most nem kívánja meg tőlük, hogy közelségükkel részesei legyenek, vagy tán éppen zavarják a királynő társalgását a gróffal, aki nem csupán házigazdája volt öfelségének, hanem egyben legbizalmasabb, legbecsületesebb és legkegyeltebb szolgálója is. Beérték tehát azzal, hogy tisztos távolból csodálják az illusztris pár szépségét, melyet ezúttal a pompás díszruhák helyett a csaknem ugyanolyan pompás vadászöltözék tett tökéletessé.

Erzsébet halványkék selyemből való, ezüstcsipkével és vállzsinórral díszített erdei öltözéke alakra a régi amazonokéra¹⁷⁹ hasonlított, s ennél fogva egyszerre illett magasságához és tartásának méltóságához, melyet rangjának tudata, s a hatalom hosszas beidegzettsége bizonyos fokig túl férfiasá tett ahhoz, hogy közönséges női viseletben igazán előnyére mutakozzék. Leicester zöld posztóból készült, arannyal gazdagon kihímzett öltönyén világos kardszív volt átalvetve, amin most egy kürt és egy vadászkés lógott kard helyett, s az egész éppoly remekül állt viselőjének, mint minden más udvari vagy hadi öltözék. Olyan tökéletes volt ugyanis alakja és tartása, hogy Leicestert mindig a legelőnyösebb külsőben vélték látni a szemlélők, akármilyen minőségben vagy ruhában jelent is meg.

Erzsébet és a kedvenc gróf csevegésének tartalma nem maradt ráuk részleteiben, de azok, akik tisztos távolból figyelték (és az udvaroncok meg az udvarhölgyek szeme elég éles), úgy vélekedtek, hogy Erzsébet taglejtéseinek és mozgásának méltóságteljessége sohasem látszott még ily határozottan felolvadni egy határozatlanságot és gyengédséget kifejező tartásban. Léptei nemcsak lassúak, hanem egészen szokatlanul egyenetlenek is voltak; tekintetét, úgy látszott, lesüti, és félénken igyekezett elhúzódni társától, mely külső gesztus nőknél gyakran éppen az ellenkező titkolt hajlamot jelzi. Rutland hercegnő, aki a legközelebb merészkedett a királynőhöz, később egyenesen azt állította, hogy egy könnycseppet figyelt meg Erzsébet szemében, orcáján pedig pírt, továbbá: - Pillantását lesütötte a földre, hogy elkerülje az enyé-

¹⁷⁹ A görög mítoszok legendás asszony-államának harcosnői.

met - mondta a hercegnő -; ő, aki rendes kedélyállapotában egy oroszánt is meghunyászkodásra tudott volna kényszeríteni. - Hogy minő következtetést vontak le e tünetekből, az eléggé nyilvánvaló; valószínűleg nem is egészen alaptalanul. Egy négyszemközt lezajló beszélgetés nő és férfi között gyakorta döntő jelentőségű további sorsukra nézve, és olyan fordulatot adhat neki, mely talán egészen más, mint amire számítottak. Gáláns széptevés keveredik a társalgásba, majd a széptevésbe fokként gyengédség és szenvedély vegyül. Nemesek, csakúgy, mint egyszerű pásztrok, többet mondanak e kritikus pillanatban, mint amennyit akartak, és királynők, csakúgy, mint parasztlányok, tovább hallgatják a kelleténél.

Eközben a hátsó udvaron a lovak nyerítettek, és türelmetlenül harapdálták a zablát; párosával pórázra fűzött kutyák vonítottak; a testőrök, királyi erdőkerülők és lovas vadászok a harmat fölszáradását panaszták, amitől nem marad meg a szag. Ám Leicesternek másféle vadászaton járt az esze, vagy hogy igazságosabbak legyünk vele, előzetes szándéka nélkül bele-sodródott a hajszába, mint a felhevült vadász, aki olyan kutyák csaholása után megy, melyek véletlenül keresztetkék az útját. A királynő - virulóan szép asszony -, Anglia büszkesége, Franciaország és Hollandia reménysége, Spanyolország réme, valószínűleg a szokásosnál is több nyájassággal hallgatta a romantikus széptevést, melyet mindig szeretett hallani; míg a gróf, hiúságtól vagy becsvágytól, avagy tán mindkettőtől vezetve, egyre többet kevert beszédébe ama fenséges fűszerből, míg végtére az ártatlan legyeskedésből valódi szerelmi vallomás lett.

- Nem, Dudley - mondta Erzsébet, bár elfúló hangon -, nem, nekem az a kötelességem, hogy népem anyja legyek. Más kötések, melyek az alacsony sorsú leányt boldoggá teszik, uralkodójától megtagadtatnak... Nem, Leicester, ne is erősködj... Ha úgy volnék, mint más, s szabadon kereshetném boldogságomat... akkor csakugyan... de nem lehet... így nem lehet... Halassza el a vadászatot... egy fél órára halassza el... és hagyjon magamra, lordom.

- Hogyan, elkerget magától, Asszonyom? - mondta Leicester. - Örültségem tán megsértette?

- Nem, Leicester, dehogy! - felelte gyorsan a királynő. - De örültség, és nem szabad még egyszer elhangzania. Menjen... de ne menjen messzire... és közben ne engedjen senkit idejönni a közelembe.

E szavakat hallva Dudley mélyen meghajolt, és lassan, búskomor arccal távozott. A királynő utánanézett, és ezt mormolta:

- Ha lehetséges volna... bár volna lehetséges!... de nem... nem... Erzsébet egyedül Anglia felesége s anyja lehet.

Miközben ezeket mondta, elkerülő az a valakit, akinek közeledő lépteit hallotta, befordult abba a barlangba, ahol szerencsétlen és mégis túl szerencsés vetélytársa rejtőzködött.

Angliai Erzsébet lelkiereje, ha meg is rázta némileg az izgató párbeszéd, aminek az imént vetett véget, olyan szilárd és határozott fajta volt, mely csakhamar visszanyeri természetes egyensúlyát. Olyan volt, akár egy ősi druida¹⁸⁰ emlék, melyet hintázó kőnek hívnak. Ámor ujjá, akit fiúnak festenek, meg tudta mozgatni érzelmeit, de Herkules ereje sem tudta volna kibillenteni egyensúlyából. Amint lassú léptekkel haladt a barlang belsejébe, arca már félúton visszanyerte méltóságteljes tekintetét, tartása pedig parancsoló jellegét.

¹⁸⁰ A druidák - az ősi kelta népek (gallok, britek) varázshatalmú papjai Angliában is sok helyütt emeltek kőoltárokat, kőbálványokat. Ámor a szerelem istene, Herkules (Héraklész) roppant erejű félisten az antik mitológiában.

Ekkor vette észre a királynő, hogy egy női alak áll egy alabástrom oszlop mellett, vagy inkább mögött, és ennek a lábainál emelkedik a félhomályba boruló barlang legbelső zugát elfoglaló kristályvizű kút. Erzsébet klasszikusokon nevelt elméjében Numa és Egeria¹⁸¹ története ötlött föl, és nem is kétlette, hogy az olasz szobrász a najádot ábrázolta itt, aki a törvényeket sugalmazta Rómának. Amint közelebb ért hozzá, már nem volt biztos benne, szobrot lát-e, avagy hús-vér nőt. A szerencsétlen Amy valóban mozdulatlanra dermedt, mert bár nagyon vágyott már helyzetét feltárni egy saját nembéli előtt, ugyanakkor félelem is töltötte el a közeledő fenséges alak láttán, akivel ugyan nem találkozott még soha, de félelme tüstént megsúgta neki kilétét. Amy felállt ültéből azzal a szándékkal, hogy megszólítja a hölgyet, aki egyedül jött be a barlangba, s mint első gondolata volt, oly jókor. Midőn azonban eszébe jutott, minő rémülettel beszélt Leicester arról a sok szörnyűségről, ami bekövetkezne, ha a királynő megtudná frigyüket, és egyre biztosabban érezte, hogy akit szemei látnak, az maga Erzsébet, úgy állt ott, mint aki kővé meredt: egyik lábával előbbre lépett, karja, feje, keze tökéletesen mozdulatlan volt, orcája pedig halovány, mint az alabástrom oszlop, melynek támaszkodott. Ruhájának sápadt tengerzöld selyme a gyér fényben alig vevődött észre, és emlékeztetett kissé egy görög nimfa köntösére, ilyen különös gúnyát véltek ugyanis a legbiztosabb álöltözetnek ott, ahol sok maskarás és komédiás sereglett össze; így minden véletlen körülmény, valamint a vértelen arc és a meredt szem, alátámasztotta a királynő kételyét, hogy vajon élőlényrel áll-e szemben.

Erzsébet még akkor se tudta eldönteni, mikor néhány lépésnyire megközelítette, nem szobrot lát-e, melyet oly ügyességgel faragtak ki, hogy a csalóka fénynél nem különböztethető meg a valóditól. Ezért megállt, és oly áthatóan szegezte fenséges pillantását az érdekes tárgyra, hogy a meglepetés, mely eddig mozdulatlanra dermedtette Amyt, félelemnek adta át a helyét, mire lesütötte a szemét, és lehajtotta fejét uralkodójának parancsoló tekintete előtt. Mindazonáltal a fej lassú és mély lehajlásától eltekintve teljesen mozdulatlan és néma maradt.

Ruhájáról és a ládikóból, melyet ösztönösen kezében szorongatott, Erzsébet természetesen arra következtetett, hogy a szép, de néma figura, akit megpillantott, a változatos mutatóványok egyikében szerepel, s azok közül a mesefigurák közül való, akiket különböző helyeken bűjtattak el, hogy meglepjék őt hódolatukkal, de a szegény színésznőt bizonyára félsz kerítette hatalmába közelségétől, s vagy elfelejtette szerepét, vagy nincs bátorsága belefogni. Magától értetődő s előzékeny gesztus kicsit bátorítani; Erzsébet tehát megszólította őt leereszkedően nyájas hangon:

- Nos hát, elbűvölő barlang szép nimfája, meg vagy babonázva, vagy tán némaságot eresztett rád a gonosz varázsló, kit az emberek félelemnek hívnak? Mi esküdt ellenségei vagyunk, leányzó, és meg tudjuk törni bűverejét. Parancsoljuk, hogy beszélj.

A szerencsétlen grófné válasz helyett térdre omlott a királynő előtt, leejtette a ládikót, és kezét összekulcsolva, a félelemmel vegyes esdeklés oly elgyötört pillantásával tekintett a királynő szemébe, hogy Erzsébet egészen meghökkent.

- Mit jelentsen ez? - kérdezte. - Itt erősebb szenvedélyt látok, mint ami az alkalomhoz illenék. Állj föl, leányzó... mit óhajtasz tőlem?

- A védelmét, Asszonyom - rebegte a boldogtalan kérelmező.

¹⁸¹ A latin monda szerint Numa Pompilius (i. e. 715-673) Róma második legendás királya egy Egeria nevű vízitündér tanácsai szerint fogalmazta meg törvényeit.

- Anglia minden leánya élvezi azt, míg méltó reá - felelte a királynő -; de kétségbeesésednek, úgy látszik, mélyebb gyökere van, mint egy elfelejtett feladat. Miért és miben kéred oltalmunkat?

Amy sietve igyekezett felidézni emlékezetében a legjobb választ, ami elháríthatná feje felől a közvetlen veszedelmeket, anélkül, hogy veszélybe sodorná férjét; és egyik gondolatról a másikra ugrálva abban a zűrzavarban, mely elméjét betöltötte, végül is a királynő ismételt kérdéseire, hogy miben kér oltalmat, csak ennyit tudott elrebegni:

- Ó, jaj! Nem tudom.

- Ez butaság, leányzó - mondta Erzsébet türelmetlenül, mert volt valami a könnyörgő leány erős zavarodottságában, ami ingerelte kíváncsiságát, és felkeltette érzelmeit. - A betegnek el kell mondani nyavalyáját a doktornak, de mi se szoktunk hozzá, hogy ennyiszer tegyünk fel egy kérdést, s ne kapjunk rá választ.

- Kérem... könnyörgöm - hebegte a szerencsétlen grófné -, esdeklem oltalmát... egy... egy bizonyos Varney ellen. - Majd megfűlt, amint kimondta a végzetes szót, amire rögtön lecsapott a királynő.

- Micsoda, Varney... Sir Richard Varney... Leicester lord szolgája?... Mije vagy te neki, leány, vagy mid ő teneked?

- Én... én... foglya voltam... és az életemre tört... én pedig megszöktem, hogy... hogy...

- Hogy az oltalmamat kérd, nyilván - fejezte be Erzsébet. - Meg is kapod... mármint, ha megérdemled; mert ennek az ügynek a végére járunk... Te vagy ugye - kérdezte, s olyan pillantást vetett a grófnéra, mellyel lelke mélyébe akart látni -, te vagy, nemde, Amy, a Lidcote Hall-i Sir Hugh Robsart lánya?

- Bocsáss meg... bocsáss meg... legkegyesebb úrnő! - esdekelt Amy, ismét térdre hullva, miután már felállt.

- Mit kellene megbocsátanom, buta lány? - kérdezte Erzsébet. - Hogy atyád leánya vagy? Alighanem meghibbantál. Látom már, egyenként kell kihúznom belőled minden szót... Becsaptad öreg és tiszteletre méltó atyádat... az arcod is elárulja... megcsaltad Tressilian urat... pirulásod tanúsítja... és nőül mentél eme Varneyhoz.

Amy talpra ugrott, és hevesen félbeszakította a királynőt:

- Nem, Asszonyom, nem... ahogy Isten van az égben, nem vagyok olyan aljas nyomorult, amilyenek Felséged lefest engem! Nem vagyok a felesége annak a hitvány gazembernek... annak az elvetemült gonosztevőnek! Nem vagyok Varney felesége! Inkább a romlás menyasszonya lennék!

Most a királynőt nyűgözte le Amy hevesége, olyannyira, hogy egy pillanatig csak némán állt, aztán így felelt:

- Szent Isten, te asszony! Látom, megered a nyelved, ha tetszik a téma - folytatta, mert az ösztökélő kíváncsisághoz már valami homályos gyanakvás is társult, hogy becsapták. - Mondd el, asszony... mert az Isten nevére, tudni akarom, kinek a felesége vagy kinek a kedvese vagy? Ki vele, méghozzá sebesen... Jobban járnál, ha egy oroszlánnyal cicáznál, mint ha Erzsébetet megharagítod.

Ily végső szorultságban, mintegy a meredély szélére vonszolva, amelyet látott, de el nem kerülhetett, megértve, hogy egy szemhunyasnyi haladékokat sem hagynak neki a sértett királynő heves szavai és fenyegető mozdulatai, Amy végül kétségbeesve kimondta.

- Leicester gróf tud erről mindent.

- Leicester gróf! - visszhangozta Erzsébet teljesen elképedve. - Leicester gróf! - ismételte haragra gyúlva. - Asszony, te fel vagy bérelve... be akarják feketíteni... nem tart ő ilyen magad-fajtákat. Téged felbujtottak, hogy rágalmazd meg a legnemesebb lordot, a leghűségesebb szívű urat Angliában! De ha a jobb kezünk volna, vagy annál is kedvesebb, akkor is meghallgatlak, méghozzá az ő jelenlétében. Jer velem... jer velem azonnal!

Ahogy Amy rémülten hátrált, amit a feltüzelt királynő a büntudatnak tulajdonított, Erzsébet gyorsan odalépett hozzá, megragadta a karját, és gyors, nagy léptekkel kisietett vele a barlangból, majd ugyanúgy tovább a díszkert főszékén, magával vonva a halálra vált grófnét, akinek még mindig fogta a karját, és aki legnagyobb igyekezete ellenére is épp hogy lépést tudott tartani a felháborodott királynővel.

Leicester e pillanatban épp urak és hölgyek fényes csoportjának közepén állt egy árka, vagyis oszlopcsarnok alatt, mely lezárta a sétányt. A társaság azért gyűlt össze itt, hogy várja őfelsége parancsát, mikor induljon a vadászkompanyia, és elképzelhető a megrökönyödésük, midőn ahelyett, hogy szokásos kimért méltóságával látnák közeledni, Erzsébet oly sebbel-lobbal jött feléjük, hogy mire felocsúdtak, már ott is állt a társaság közepén; aztán félelemmel és meglepetéssel vették észre, hogy arca haragtól s izgalomtól hevül, haja a sietségtől kibomlott, és szemei úgy villognak, mint amikor VIII. Henrik szelleme legmagasabbra csap a leányában. Nem kisebb csodálkozást keltett a sápadt, kimerült, félhalott s mégis bájos leányka, akit a királynő egyik kezével erőiesen támogatott, míg a másikkal elhessegette az urakat és hölgyeket, akik elébe siettek azt gondolván, hogy hirtelen rosszul lett.

- Hol van Leicester lord? - kérdezte olyan hangon, amitől végigfutott a hideg minden körülálló udvaronc hátán. - Állj elő, Leicester lord!

Ha a legverőfényesebb nyári nap delelőjén, mikor körös-körül minden csupa fény és kacagás, villám sújtana le az ég tiszta világoskék boltozatjáról, s megrendítené a földet valamely gondtalanul kocogó utas lába alatt, az se bámulhatna félannyi elképedéssel s félelemmel a sistergő szakadékba, mely hirtelenül megnyílik lábainál, mint ahogy Leicester a váratlanul elébe táruló látványra. Hiszen épp most fogadta politikusán tettett hitetlenkedéssel és értetlenséggel az udvaroncok félig kimondott, félig sejtetett jókívánságait a királynő kegyéért, mely láthatóan tetőfokára hágott a reggeli beszélgetés alkalmával, amiből legtöbbször azt látszottak következtetni, hogy hamarost fölébe emelkedik a rangjábélieknek, és valamennyiük ura lesz. Most pedig, miközben az elfojtott, mégis büszke mosoly, mellyel elhárította a célzásokat, még orcáján ragyogott, a királynő egyszerre berobbant a körbe, teljesen fölhevülve, és egyik kezével könnyeden támogatva félholt hitvesének sápadt, rogyadozó alakját, a másikkal a hölgy viaszsápadt arcára mutatva, oly hangon mennydörgött a döbbszent grófra, mely úgy zengett a fülébe, akár az utolsó, félelmetes harsona, mikor testet és lelket az Úr ítélőszéke elé szólít:

- Ismered ezt a nőt?

Miként ama végső harsonaszóra a bűnösök a hegyeket hívják majd, hogy rejtsék őket maguk alá, Leicester is felfohászkodott fenséges csarnokához, melyet büszkesége emelt, hogy törje szét erős illesztékeit, és temesse romjai alá őket. Ám a habarccsal kötött kő, a párkánygerenda és az oromzat szilárdan állt; és így, mintha tényleges súly nyomná földre, a döllyfős várúr maga ereszkedett térdre Erzsébet előtt, és homlokát a márvány kockakövekre hajtotta, melyen állt.

- Leicester - mondta Erzsébet, és hangja remegett az indulattól -, ha azt kell hinnem, hogy... engem, uralkodódat... benned mindenkor bízó, irántad túlságosan is részrehajló Úrnődet, rútul és hálátlanul becsaptad, amire mostani zavarod mutat... hát mindenre mondom, ami szent, te álnok lord, hogy a fejed semmivel sem forog kisebb veszedelemben, mint hajdan az apádé!

Leicesternek nem volt tiszta lelkiismerete, de volt büszkesége, ami erőt adott neki. Lassan felemelte viaskodó érzésektől elfeketült, duzzadt arcát, majd így válaszolt:

- Fejem csak a bírák ítéletére hullhat le... Hozzájuk folyamodom, s nem egy hölgyhöz, aki így viszonzozza hűséges szolgálatomat!

- Micsoda! Lordjaim - mondta Erzsébet, s körülhordozta tekintetét -, úgy látom, dacolnak velünk... dacolnak abban a kastélyban, melyet mi adományoztunk e gőgös férfinak!... Shrewsbury lord, mint országbíró, fogassa le ezt az embert felségárulásért!

- Kire gondol Felséged? - kérdezte Shrewsbury, igen elámulva, mert épp e pillanatban csatlakozott a meglepett társasághoz.

- Ki másra gondolnék, mint emez áruló Dudleyra, Leicester grófjára!... Hunsdon bátyám rendelje ide nemesi csatlósait, és azonnal zárassa be!... Igyekezz, jobbágy, ha mondom!

Hunsdon, egy faragatlan vén nemes, aki a Boleynekkel¹⁸² való rokonsága okán hozzászólt, hogy többet engedjen meg magának a királynővel szemben, mint amit jóformán bárki más merészelt, keresetlenül kivágta:

- Aztán Felségedre vallana, hogy holnap meg engem küldene a Towerbe, ha nagyon igyekeznék. Igen kérem, legyen türelemmel.

- Türelemmel... Isten az égben! - kiáltotta a királynő. - Ki ne ejtsd előttem ezt a szót... nem tudod, miben vétkecs!

Amy, aki eddigre némileg összeszedte magát, és így látta, hogy férjét halálos veszedelembé sodorja a sértett uralkodó haragja, egy pillanat alatt elfelejtette minden sérelmét (hány nő cselekedte már, sajna ugyanezt), és a saját magát fenyegető veszedelmet is az iránta való aggodalomban; a királynő lába elé vetve magát, átfogta térdét, és úgy kiáltotta fennszóval:

- Ő ártatlan, Asszonyom... ártatlan... senki sem vádolhatja semmivel a nemes Leicester!

- Mi az, kis bolond? - fordult felé a királynő. - Nem magad mondtad, hogy Leicester gróf a tudója egész históriádnak?

- Ezt mondtam? - kérdezte a boldogtalan Amy, sutba dobva minden következetességet és önérdeket. - Ó, ha igen, úgy gáládul megrágalmaztam. Úgy segéljen Isten, hogy tudomásom szerint sosem volt ő egyetlen gondolatnak sem tudója, mely árthatott nékem!

- Asszony! - mondta Erzsébet. - Tudni akarom, ki biztatott fel erre; különben haragom... s a királyok haragja lobogó tűz... megperzsel és elhamvaszt, mint szalmaszálat a kemence.

Midőn a királynő kimondta a fenyegetést, Leicester jobbik énjé sorompóba szólította büszkeségét és szemére vetette a végtelen aljasságot, amit sosem moshat le magáról, ha hajlandó meglapulni felesége nagylelkű beavatkozásának oltalma alatt, és jóságáért cserébe kiteszi őt a királynő haragjának. Már felemelte fejét a becsületes ember méltóságával, hogy bevallja házasságát, és védelmébe vegye grófnéját, mikor Varney, aki úgy mondhatni gazdája rossz szellemének született, a királynő színe elé rontott feldúlt arccal és rendezetlen ruhában.

- Mit jelentsen ez az arcátlan tolakodás? - kérdezte Erzsébet.

Varney, olyan ember módjára, akit porba sújtott a fájdalom és a szégyen, térdre hullott lábai előtt, és így kiáltott:

¹⁸² Anne Boleyn (1507-1536) - VIII. Henrik második felesége, Erzsébet királynő anyja volt.

- Kegyelem, Úrnőm, kegyelem!... Vagy legalább reám sújtson le jogos bosszúja, aki rászolgált, de kímélje meg nemes, nagylelkű, ártatlan patrónusomat és gazdám!

Amy, aki még térdelt, felszökött, megpillantván azt az embert, kinek közelségétől mindennél jobban irtózott, és már épp Leicesterhez akart menekülni, mikor egyszerre visszatorpantotta a bizonytalanság, sőt félenkség, mely amannak arcán tüstént megjelent, midőn bizalmasa új helyzetet látszott teremteni; tétovázott, majd egy gyenge sikollyal esdekelní kezdett öfelségének, hogy zárassa őt a kastély legsötétebb kazamatájába:

- Bánjon velem, mint a legmegátalkodottabb bűnözővel... de kímélje meg - kiáltotta - látásomat és hallásomat attól, ami feldúlja maradék kevés értelmemet is... e kimondhatatlan és legelvetemültebb gonosztevő jelenlététől!

- És miért, kedvesem? - kérdezte a királynő új izgalommal. - Mit vétett neked ez a család lovag, mert hiszen ennek nevezed, mit tett veled?

- Ó, asszonyom, rosszabbat, mint a bánat, és rosszabbat, mint a sértés... viszályt szított ott, ahol legnagyobb szükség van a békére. Beleőrülök, ha tovább kell látnom!

- Ördög vigyen el, ha nem vagy máris eszelős - felelte a királynő. - Hunsdon lord, gondoskodjék erről a szegény kétségbeesett ifjú nőről, és vitesse biztos helyre, adjon mellé tisztességes őrizetet, amíg újra magunk elé nem rendeljük.

Két-három udvarhölgy, akár részvétől indítatva az érdeklődésüket felkeltő teremtés iránt, akár más okból felajánlotta szolgálatát a róla való gondoskodásban, de a királynő kurtán elhárította az ajánlatot:

- Hölgyek, szíves engedelmetekkel, nem... Nektek valamennyiőtöknek (adatok hálát Istennek) éles fületek és pergő nyelvetek van - rokonunknak, Hunsdonnak ellenben teljesen tompa a füle, a nyelve pedig, ha érdes is kissé, fölöttébb lomha... Hunsdon, gondoskodj róla, hogy senki se válthasson szót vele.

- A Szent Szűzre! - álmétkodott Hunsdon, amint izmos karjába vette az erőtlén és csaknem elaléló Amyt. - Bájós gyermek ez; és ha bár faragatlan, de jó ápolót adott mellé Felséged. Nálam oly biztonságban lesz, akárcsak a saját bogárkáim.

Ezzel elvezette Amyt, aki ellenállás nélkül, szinte öntudatlanul követte; Hunsdon hadban megöszült üstöke, hosszú szürke szakállá összefolyt Amy világosbarna fürtjeivel, amint feje az idős lovag erős, szögletes vállán pihent. A királynő utánanézett; az uralkodóknál oly nélkülözhetetlen képességgel, önuralmával, már elfojtotta magában az izgalom minden jelét, és látszott, hogy számúzni kívánja indulatkitörésének leghalványabb nyomait is azoknak az emlékezetéből, akik tanúi voltak.

- Hunsdon bátyánk jól mondotta - jegyezte meg -, valóban faragatlan ápoló ő ilyen zsenge gyermekhez.

- Hunsdon lord - jelentette ki a Szent Asaph-székesegyház főesperese -, nem azért mondom, hogy sötétbe borítsam nemesebb tulajdonságait, de elég szabadszájú, s beszédjét kissé túl szertelenül fűszerezi kegyetlen, babonás esküdzéssel, amiből profánság s régimódi pápistaság árad.

- A vére tehet róla, esperes úr - felelte a királynő, hevesen odafordulva a tiszteletre méltó előkelőséghez -; és az enyémet is elmarasztalhatja ugyanezen lobbanékony indulat miatt. A Boleynnek mindig hirtelen és nyílt beszédű fajta voltak, gyorsabban kimondták a véleményüket, semminthogy gondosan megválogathatták volna a szavaikat. És szavamra... remélem

nem vétek kimondani... kétlem, hogy ez a forró vér hűvösebb lett, mióta elkeveredett a Tudorok vérével.

Amint ez utóbbi megjegyzést tette, elmosolyodott kegyesen, és pillantása szinte észrevétlenül körbejárva, Leicester grófét kereste, akire most már kezdett úgy gondolni, hogy pillanatnyi alaptalan gyanújában túl élesen beszélt vele.

A királynő pillantása nem olyan hangulatban lelte a grófot, hogy burkolt békülési ajánlatát elfogadja. Az ő szeme is követte késői s szomorú megbánással az összetört kis alakot, akit Hunsdon az imént vitt el a királynő színe elől; komoran szegezte pillantását a földre, de - Erzsébetnek legalábbis így tűnt - inkább olyan ember kifejezésével, akit igaztalan sértés ért, mint olyanéval, aki bűnösnek érzi magát. Mérgesen fordította el tőle a fejét, és Varneyt szólította:

- Beszélj, Sir Richard, és magyarázd meg e rejtélyt... te legalább értelmed s nyelved birtokában vagy, amit másutt hasztalan keresünk.

Miközben ezt mondta, újabb szemrehányó pillantást vetett Leicester felé, míg az agyafűrt Varney sietett előadni történetét.

- Felséged mélyre látó szeme - mondta - már felfedezte drága nőm súlyos baját; melyet én boldogtalan nem bírtam belefoglaltatni az orvos bizonyítványába, mert leplezni akartam, ami most annál nagyobb botrányal került napvilágra.

- Háborodott tehát? - kérdezte a királynő. - Nem is kételkedtünk benne... egész magatartása tanúsítja. Búslakodva leltem abban a barlangban, és minden szavát... amit úgy kellett szinte kihúznom belőle... tüstént visszavonta, és esküdözve tagadta. De hogy került ide? Miért nem tartod őrizet alatt?

- Kegyes úrnőm - mondta Varney -, a derék úr, akinek őrizetére bízam, Anthony Foster, az imént érkezett ide lóhalálában, hogy értesítsen szökéséről, amit azzal az ügyességgel hajtott végre, mely az e korban szenvedőknek gyakran sajátja. Rendelkezésére áll, ha kihallgatni óhajtja Felséged.

- Hagyjuk későbbre - felelte a királynő. - De, Sir Richard, nem irigyeljük családi boldogságát, hölgye hevesen kikelt lovagságod ellen, és majd elalélt látásától.

- Felséged engedelmeivel, az ilyen személyeknél előfordul - mondta Varney -, hogy epés kedélyük legszenvedélyesebben épp azok ellen fordul, akik jobb pillanataikban a legdrágábbak és legkedvesebbek nekik.

- Így hallottuk, valóban - mondta Erzsébet -, és hitelt adunk e vélekedésnek.

- Lenne akkor kegyes, Felséged - folytatta Varney - elrendelni, hogy bízzák rá szerencsétlen nőtmet barátai gondviselésére?

Leicester kissé összerezzent, de nagy erőfeszítéssel legyőzte érzelmeit, mialatt Erzsébet élesen így felelt:

- Lassabban a testtel, Varney úr, előbb jelentést kérünk majd a hölgy egészségéről és elme-állapotáról Masterstől, doktorunktól, utána határozunk felőle, ahogy helyesnek látjuk. Arra azonban engedélyt kap, hogy láthassa, és ha valami házastársi viszály van kettejük között... ilyesmi, úgy hallottuk, előfordul a legszeretőbb pároknál is... udvarunkra háramló újabb botrány, vagy magunkra háramló további baj nélkül elsimíthassák.

Varney mélyen meghajolt, és nem szólt többet.

Erzsébet újra Leicester felé pillantott, és olyan szívéllyességgel szólította meg, amit csak a legigazabb érdeklődés diktálhatott:

- A viszály, miként az olasz költő mondja, befészkei magát a legbékésebb kolostorba, valamint a család meghitt körébe is; s attól tartunk, őrünk és ajtónállóink aligha zárhatják ki udvarunkból. Jó Leicesterem, lordságod megbántódott miattunk, minthogy mi is joggal bántódunk meg lordságod miatt. Magunkra vállaljuk az oroszlánrészt, és elsőként bocsátunk meg.

Leicester némi erőfeszítéssel kisimította homlokán a redőket, de a gond túl mélyen ült ahhoz, hogy lelki békéje menten visszatérjen. Mégis sikerült kimondania, ami az alkalomhoz illett, hogy „nem élvezheti a megbocsátás szerencsáját, mert aki ezt parancsolta neki, nem sértheti meg őt”.

Erzsébet elégedettnek látszott a válasszal, és közölte ama óhaját, hogy kezdődjenek a délelőtti mulatságok. Felharsantak a kürtök, csaholtak a kutya; nyerítettek a lovak; de az udvaroncok és udvarhölgyek egészen más szívvel indultak a mulatságra, melyre felszólították őket, mint a reggeli *reveille*¹⁸³ örömmámora idején. Kétség, félelem s várakozás tükröződött minden arcon, célzás és fondorlat volt minden suttogásban.

Blount megragadta az alkalmat, hogy Raleigh fülébe súgjon:

- Ez a vihar úgy kerekedett, mint a keleti szél a Földközi-tengeren.

- *Varium et mutabile*¹⁸⁴ - felelte Raleigh hasonló hangon.

- Nem értek én a latinodból - mondta Blount -; de hálát adok Istennek, hogy Tressilian nem evezett ki a tengerre ebben a hurrikánban. Aligha úszta volna meg hajótörés nélkül, hisz oly keveset ért hozzá, mint állítsa vitorláit az udvari szél irányába.

- Te talán eligazítottad volna? - kérdezte Raleigh.

- Miért ne, kihasználtam én az időt, éppolyan jól, mint te, Sir Walter - felelte a derék Blount. - Lovag vagyok, csakúgy, mint te, és hozzá előbben kaptam a címet.

- Nahát, Isten segítse az eszedet - mondta Raleigh -, de ami Tressiliant illeti, bár tudnám, mi a baja. Mondta ma reggel, hogy nem mozdul ki a szobából tizenkét óra hosszáig vagy meddig, mert egy ígéret köti. Ennek a hölgynek a háborodottsága, ha megtudja, attól tartok, nem fog használni betegségének. Telihold van, és az emberek agya ilyenkor úgy dolgozik, akár az élesztő. De hallga csak! A kürt nyeregbe szólít. Kapjunk lóra, Blount; nekünk, újdonsült lovagoknak be kell bizonyítanunk, hogy megérdemeltük a sarkantyút.

¹⁸³ Ébredés. (francia)

¹⁸⁴ Változó és változtatható. (latin)

HARMINCÖTÖDIK FEJEZET

Őszinteség;
Legfőbb erény! Halandó el ne hagyja
Egyenes ösvényed, habár a föld
Szakadna föl, s a pokol mélye hívna
A színlelés csalárd útjára minket.

(Douglas)

Leicester csak a hosszú és eredményes délelőtti vadászat, majd a királynő visszatérését követő hosszú szieszta után tudott végre magára maradni Varneyval, akitől most értesült a grófné szökésének valamennyi részletéről, amint a jelentést Foster meghozta Kenilworthbe, mivel a következményektől való szörnyű félelmében maga sietett oda a hírről. Minthogy Varney, elbeszélése során különös gonddal hallgatott a grófné egészsége ellen elkövetett praktikáiról, melyek ilyen kétségbeesett döntésre ösztökélték őt, Leicester, aki nem tudott másra gondolni, mint hogy felesége féltékeny türelmetlenségében szánta rá magát, hogy kivívja az elismerést és a rangjához illő megjelenést, ugyancsak bosszankodott neje könnyelműségén, amellyel megszegte szigorú parancsát, és kitette őt Erzsébet haragjának.

- Én egy kis devonshire-i lovag lányának - mondta - odaajándékoztam a legbűszkébb nevet Angliában. Megosztottam vele ágyamat és szerencsém. Ennek fejében csupán egy kevés türelmet kértem tőle, mielőtt nagyságának teljes fényét élvezheti, és ez a szédült nő inkább kockáztatja önnön hajótörését, valamint az enyémet, inkább beleránt ezer örvénybe, zátonyra, futóhomokra visz, és ezer ravaszságra kényszerít, melyek megszegyenítenek saját magam előtt, semmint hogy maradna még egy keveset az ismeretlenség homályában, melybe bele-született. Oly bájos, oly finom, oly kedves, oly hű... mégis, ilyen komoly dologban hiányzik belőle az a bölcsesség, amit egy sültbolondtól is elvárhat az ember... ez már próbára teszi türelmemet.

- Mégis könnyen kikerülhetjük a bajt - mondta Varney -, ha asszonyom a hatáskörünkbe kerül, és olyan minőségben fog szerepelni, melyet az idő parancsol.

- Nagyon igaz, Sir Richard - felelte Leicester. - Valóban nincs más kigázolás. Fülemlatára mondták nőnek, s nem tiltakoztam. Viselnie kell most már a nevet, míg el nem kerül Kenilworthból.

- És még jóval utána is, azt hiszem... - tette hozzá Varney, majd gyorsan folytatta: - Mert akarva-akaratlan remélnem kell, hogy soká lesz még, mire fölveheti a lady Leicester címet... Félek, aligha lenne biztonságos ennek a királynőnek az életében. De lordságod tudja leg-jobban megítélni; egyes-egyedül tudván, minő közeledés történt Erzsébet és uram között.

- Igazad van, Varney - mondta Leicester -; ma reggel ostoba és gazember voltam egyszerre; és ha Erzsébet megtudja boldogtalan házasságomat, nem gondolhat másra, mint hogy előre kiterveltem neki e megaláztatást, amit a nők sose bocsátanak meg. Ma egyszer már kis híján dacoltam vele, és attól félek, ez elő fog még fordulni.

- Oly hajthatatlanul neheztel hát? - kérdezte Varney.

- Távolról sem - felelte a gróf -, mert szellemét s helyzetét tekintve épp ma volt túlságosan leereszkedő, mikor alkalmakat kínált, hogy jóvátegyem a hibát, amit ő lobbanékony vér-mérsékletemnek tulajdonít.

- Bizony jól mondják az olaszok - vélekedett Varney -, hogy a szerelmesek civakodásában az hajlandó mindig magára venni a hibát, aki jobban szeret... Így hát, uram, ha az asszonyommal való frigye eltitkolható, ugyanúgy áll Erzsébettel, mint korábban?

Leicester sóhajtott, majd tűnődött egy pillanatig, és így válaszolt:

- Varney, azt hiszem, hű vagy hozzám, ezért mindent elmondok neked. *Nem* állok úgy, mint korábban. Megpendítettem Erzsébetnek... miféle örült sugallatra, nem tudom... egy olyan témát, ami nem hagyható abba anélkül, hogy vérig ne sértsen egy nőt egész női mivoltában, s amit mégse merek és tudok folytatni. Soha, soha nem bocsáthat meg nekem, amiért kiváltottam, s tanúja lettem az emberi szenvedély ama megnyilvánulásainak.

- Tennünk kell valamit, uram - mondta Varney -, éspedig gyorsan.

- Nincs mit tenni - felelte Leicester csüggedten. - Olyan vagyok, mint aki sokáig kapaszkodott fölfelé a veszélyes meredélyen, és midőn már csak egyetlen kockázatos lépésre van a csúcstól, valami nem engedi továbblépni, pedig a visszaút már lehetetlen. Látom magam fölött az ormot, mit el nem érek... alattam a szakadék tátong, melybe okvetlenül belehullok, mihelyt fáradó karom és szédülő agyam összefognak ellenem, hogy lebukjam jelenlegi ingatag pozícióból.

- Legyen jobb véleményemmel a helyzetéről, uram - mondta Varney -, kísértsük meg a próbát, amibe az imént beleegyezett. Ha eltitkoljuk házasságát Erzsébet előtt, még minden rendbe jöhet, és magam indulok tüstént a hölgyhöz... Ő gyűlöl engem, mert jól gyanítja, hogy szívvel-lélekkel lordságod mellett álltam, ellenezve azt, amit ő jogainak nevez. De nem törődöm előítéleteivel... Meg *kell* hallgatnia; és olyan okokat tárok elé, amiért engednie kell az idők követelményének, hogy nem kétlem, sikerül megszereznem beleegyezését minden intézkedéshez, melyet a szükség megkíván.

- Nem, Varney - mondta Leicester -, én is megfontoltam a teendőket, és magam beszélek Amyvel.

Most Varneyn volt a sor, hogy valóban belekóstoljon a kínokba, mégpedig a maga bőrét féltve, amikben kizárólag ura miatt színlelt osztozni.

- Csak nem óhajt lordságod személyesen beszélni a hölgygel?

- Feltett szándékom - válaszolt Leicester -, hozz nekem egy szolgaköpenyt; inasodként megyek be az őr mellett. Neked szabad bejárásod van hozzá.

- De uram...

- Semmi *de* - vágta el Leicester -, úgy lesz, amint mondtam, és punctum. Hunsdon, azt hiszem, ott alszik a Saintlowe-toronyban. Ebből a lakosztályból titkos folyosón is átjuthatunk oda, és nincs veszély, hogy valakivel találkozunk. És ha találkozunk is Hunsdonnal? Inkább barátom, mint ellenségem, és elég tompa eszű ahhoz, hogy elhiggyen mindent, amit bebeszélnek neki. Hozd rögtön a köpenyt.

Varneynak nem volt más választása, engedelmeskednie kellett. Néhány perc múlva Leicester már a köpenyben volt, a sapkát a szemébe húzta, és követte Varneyt a kastély titkos alagútján, mely Hunsdon lakosztályához vezetett; itt aligha kellett kíváncsiskodóktól tartania, és aligha volt annyi fény, hogy az ilyenek kielégíthették volna kíváncsiságukat. Egy ajtónál bukkantak ki, ahová lord Hunsdon katonás elővigyázattal őrt állított, mint kiderült, egyik északi csatlósát, aki készséggel bebocsátotta Sir Richard Varneyt és szolgáját, csupán ennyit jegyezve meg, északi tájszólásával:

- Bár le tudnád csöndesíteni, koma, azt a háborodott asszonyszemélyt ott benn, mert a nyöszörgésétől úgy zúg már a fejem, hogy inkább egy hóvihart őriznék a catlowdie-i pusztán.

Gyorsan bementek, és becsukták maguk mögött az ajtót.

„Na, jó ördög, ha létezel egyáltalán - fohászkodott magában Varney -, most az egyszer segítsd ki megszorult hívedet, mert hajóm a törőhullámok hátára jutott!”

Amy grófné zilált hajjal és öltözékkel kuporgott valami ágyfélén a legmélységesebb csüggedés állapotában, melyből az ajtó nyílására rezzent föl. Hevesen hátrafordult, és Varneyra szegezve szemét felkiáltott:

- Nyomorult! Valami új gazságot jöttél elkövetni?

Leicester gyorsan véget vetett további haragjának, mert előlépett, ledobta köpenyét, és így szólt, inkább tekintéllyel, mint gyengéden:

- Velem kell beszélnie, asszonyom, nem Sir Richard Varneyval.

A grófné arcát és magatartását mintha egy varázsütésre kicserélték volna.

- Dudley! - kiáltotta. - Dudley! Itt vagy hát végre? - Már repült is férjéhez, nyakába ugrott, és fittyet hányva Varney jelenlétének, elhalmozta csókjaival, mialatt könnyeinek árában fürdette férje arcát, és töredező, összefüggéstelen, egyszótagú szavakat rebegett, a leggyengédebb kifejezéseket, mikre a szerelem tanítja meg papnőit.

Leicester úgy vélte, okkal haragszik hölgyére, amiért megszegte parancsait, és olyan veszedelmes helyzetbe hozta, mint amibe reggel került. De miféle bosszúság tudna ellenállni a rajongás e tanújeleinek, melyek egy oly bájos lénytől származnak, kinek szépségét a rendetlen ruha és a hervasztó félelem, bánat s kimerültség hatása, ami másokat bizonyára elcsúfított volna, csak még vonzóbbá, még érdekesebbé tette! Leicester szívét szomorúsággal elegyedő gyengédség töltötte be, míg viszonzta cirógatását, mely érzések közül az előbbit a grófné nem is igen vette észre, amíg első ujjongása le nem csillapodott; akkor aggódva tekintett arcára, és megkérdezte, nem beteg-e.

- A testem nem, Amy - volt a válasz.

- Akkor én is meggyógyulok. Ó, Dudley! Olyan beteg voltam!... Nagyon beteg, mióta utoljára találkoztunk!... Mert a mai borzasztó viszontlátást nem nevezem találkozásnak. Betegség, bánat, veszély gyötört... De most itt vagy, és minden csupa öröm, egészség és biztonság!

- Jaj, Amy - mondta Leicester -, ma tönkretettél!

- Én, uram? - kérdezte Amy, és orcájáról egyszeriben eltűnt az öröm felvillant fénye. - Hogy árthatnék annak, kit magamnál is jobban szeretek?

- Nem szívesen teszek szemrehányást, Amy - felelt a gróf -, de nem kifejezett parancsom ellenére vagy-e itt... és nem sodor-e veszélybe jelenlédet téged csakúgy, mint engem?

- Igazán, csak nem? - kiáltotta Amy rémülten. - Akkor mit vesztegetem itt az időt? Ó, ha tudnád, mily rettegés készítetett arra, hogy elhagyjam Cumnort!... De magamról nem beszélek... csak annyit, hogy ha lehetséges másként, nem szívesen mennék vissza oda... de ha életed függ tőle...

- Majd találunk, Amy, egy másik rejtekhelyet - mondta Leicester -; elmegy valamelyik északi kastélyomba, mint... remélem, csak néhány napig lesz rá szükség... mint Varney neje.

- Micsoda, Leicester lord! - hökkent meg a hölgy, és kibontakozott karjaiból. - Feleségednek adod azt a méltatlan tanácsot, hogy egy másvalaki asszonya gyanánt... és mindenek közül épp e Varney asszonyaként utazzék?

- Asszonyom, komolyan beszélek... Varney igaz és hű szolgám, legbensőbb titkaim bizalmasa. Inkább jobb karomról mondanék le e pillanatban, mint szolgálatáról. Nincs oka így lenézni őt.

- Pedig tudnék előhozni egyet, uram - felelte a grófné -, és látom, hogy magabiztosságának álarca alatt reszket tőle. De aki jobb kezdeként nélkülözhetetlen biztonságodhoz, azt nem érhetik az én vádjaim sem. Bár lenne hű hozzád, és hogy az legyen, ne bízz rá túl sokat és túl soká. Ami engem illet, annyit mondok csak, hogy ha erőszak nem kényszerít rá, nem megyek vele, és nem ismerem el férjemnek se, ha mindjárt...

- Ideiglenes színlelésről van szó, asszonyom - mondta Leicester, akit bosszantott az ellenkezés -, s ez szükséges mindkettőnk biztonsága szempontjából, amit kegyed veszélybe sodort női szeszélyből vagy idő előtti kívánságból, hogy megkapjon egy rangot, amire ugyan jogcímet adtam, de csak azzal a feltétellel, hogy házasságunknak, egy ideig, titokban kell maradnia. Ha javaslatom visszataszítja, gondolja meg, hogy egyedül önmaga idézte a bajt mindkettőnk fejére. Nincs más mód, el kell viselnie, amit saját türelmetlen könnyelműsége tett szükségessé... így parancsolom.

- Nem tudom összeegyeztetni parancsát, lordom - mondta Amy -, a becsülettel és lelkiismerettel. Ez esetben *nem* fogok engedelmeskedni. Lordságod beszenyezheti becsületét e sanda tervekkel, de én nem teszek olyat, amivel a magamét bemocskolnám. Hogy tudna, uram, később elismerni tiszta és erényes asszonyának, aki méltó arra, hogy osztozzék rangjában, midőn előkelő rangom ellenére végigkóboroltam az országot alázatos feleségeként egy ilyen züllött alaknak, mint a szolgája, Varney?

- Uram - szólt közbe Varney -, asszonyom, sajnos túlságosan elfogult irányomban ahhoz, hogy meghallgassa indítványomat; mégis, lehet, hogy jobban tetszene neki, mint mutatni fogja. Neki jó kapcsolata van Edmund Tressilian úrral, és kétségkívül rá tudná venni, hogy kísérje el őt Lidcote Hallba; ott maradhatna biztos helyen, míg eljön az idő a titok fátylának fellebbeztetésére.

Leicester nem szólt semmit, csak élesen figyelte Amyt, és szemében egyszerre gyúlt ki gyanú és rosszallás.

A grófné csak ennyit mondott:

- Bár adná Isten, hogy atyám házában lennék! Mikor eljöttem onnan, aligha gondoltam, hogy ott hagyom lelki nyugalmamat és becsületemet.

Varney kimérten folytatta:

- Ez kétségkívül szükségessé teszi, hogy idegeneket avassunk be uram szándékaiba; de a grófné nyilván kezeskedik majd Tressilian úr tisztességéért, valamint atyja családjának azon tagjáért...

- Nyughass, Varney - mondta Leicester -; az égre mondom, beléd mártom a törömet, ha Tressiliant még egyszer szándékaim részeseként emlegeted!

- És miért ne? - kérdezte a grófné. - Hacsak nem olyan szándékokról van szó, melyek jobban megfelelnek a Varney-féléknek, mint egy folttalan becsületű és feddhetetlen embernek... Uram, uram, ne nézz rám haragosan... ez az igazság, és én kimondom. Egyszer már tettem rosszat Tressiliannal a kedvedért, nem követek el újabb méltatlanságot ellene azzal, hogy hallgatok, mikor kétségbe vonják becsületét. Azt meg bírom állni - folytatta Varneyra nézve -,

hogy ne tépjem le az álarcot a képmutatásról, de az erényt nem hagyom rágalmazni jelenlétben.

Halálos csend állt be. Leicester mérges volt, mégis határozatlan, nagyon is átérezve érveinek gyatraságát; a képmutató Varney pedig alázattal vegyes bánatot színelve lesütötte a szemét.

Akkor történt, hogy Amy grófné, szorongás és feszültség közepette, megmutatta jellemének azt a vele született erejét, melynek révén, ha a sors engedi, rangjának becses díszévé válhatott volna. Határozott léptekkel, méltóságteljesen odament Leicesterhez, szemében a mély szerelem hasztalan próbálta megingatni az eltökélt szándékot, melyet az igazság tudata és egyeneség sugallt.

- Te már elmondtad a véleményedet, uram - kezdte -, ezekről a nehézségekről, de én, szerencsétlenségemre, nem vagyok képes egyetérteni veled. Ez az úr... ez a személy, inkább így nevezném... célzott egy másik tervre, amit nem elleneznék, de neked nem tetszik. Meghallgatja-e kegyesen lordságod, amit egy ifjú és félénk nő, ám a te legszeretőbb hitvesed, ajánl a jelen szorult helyzetben?

Leicester nem szólt semmit, de bólintott a grófné felé, mintegy közölve vele, hogy előadhatja.

- Egyetlen oka volt és van mindezen bajoknak, uram - mondotta Amy -, mégpedig az a titkolózó kétszínűség, amellyel rábírtak, hogy körülvedd magad. Törj ki, uram, e megalázó bilincsek zsarnokságából. Légy igaz angol úr, lovag és gróf, aki úgy tartja, hogy az igazság a becsület fundamentuma, és akinek a becsülete drága, mint a levegő, amit beszív. Fogd kézen szerencsétlen sorsú nődet, vezesd Erzsébet trónjának zsámolyához. Mondd, hogy egy mámoros pillanatban, vélt szépség hatására, melynek ma már tán nyomait sem látni, kezemet adtam ennek az Amy Robsartnak. Akkor majd igazságot szolgáltatasz nekem, uram, és tulajdon becsületednek is; és ha törvény vagy hatalom elszakít tőlem, nem ellenkezem... mert akkor már becsülettel rejthetem el sajgó, megtört szívemet abba a homályba, ahonnan szerelmed kiemelt. Akkor... kevés türelemmel kell lenned, és Amy élete nem soká vet már árnyat ragyogó kilátásaidra.

Annyi méltóság, annyi gyöngédség volt a grófné érvelésében, hogy megindította vele mindazt, ami nemes és nagylelkű volt férje lelkében. Mintha lehullott volna szeméről a hályog, a kétszínűség, a köntörfalazás bűne egyszerre lelkifurdalással és szégyennel mart belé.

- Nem vagyok méltó hozzád, Amy - mondta -, hogy a nagyravágyás bármely díját többre becsültem egy ilyen szívnél, mint a tiéd. Keserű vezeklés áll előttem, míg kibontom kaján elleneim és elképedt barátaim előtt álnok terveim egész szövevényét... És a királynő... de hadd vegye fejemet, ahogy megfenyegetett.

- Fejedet, uram! - kiáltotta a grófné. - Azért, mert éltél minden angol alattvaló jogával és szabadságával, midőn feleséget választottál? Szégyelld magad; ez a bizalmatlanság a királynő igazságszolgáltatása iránt, ez a veszélyérzet, mely csak képzelt lehet, ezek, mint valami mádijesztők, bírtak rá, hogy térj le az egyenes útról, mely a legjobb s egyben a legbiztosabb is.

- Ah, Amy, nem tudod te azt! - sóhajtott Dudley, de hirtelen abbahagyva így folytatta: - De nem leszek önkényes bosszú könnyű és biztos áldozata... Vannak barátaim... szövetségeseim - nem fognak, mint Norfolkot,¹⁸⁵ áldozati báránként vérpadra hurcolni. Ne félj, Amy, meglátod még, hogy Dudley nevéhez méltóan viselkedik. Rögtön érintkezésbe kell lépnem néhány

¹⁸⁵ Thomas Howard (1536-1572) - Norfolk hercege, akit az északi bárók 1569-es lázadásának leverése után lefejeztek.

barátommal, akikre legjobban számíthatok, mert ahogy a dolgok állnak, még börtönbe vethetnek saját kastélyomban.

- Ó, jó uram - mondta Amy -, ne légy pártütő egy békés országban! Nincs olyan barát, aki különb segítségünk lehetne, mint a tiszta igazság és a becsület. Hívd ezeket segítségül, és sértetlen maradsz az irigyek és gonoszok egész ármádiája közepett. Ha e két nemes erényt elhagyod, minden védekezésünk hasztalan. Az igazságot, nemes uram, találóan festik fegyvertelennek.

- A bölcsesség azonban, Amy - felelte Leicester -, bizonyoság vértjébe öltözik. Ne vitatkozz most velem a módról, ahogyan vallomásomat... mert így kell neveznem... a lehetőség szerint veszélytelenné akarom tenni; elég vészterhes lesz úgyszólván, amibe belefogunk... Varney, indulnunk kell... Isten veled, Amy, kit nőmnek fogok vallani oly áron s kockázattal, melyre egyedül te lehetsz méltó! Nemsoká hallasz rólam.

Hevesen átölelte, köpenyébe bújt, mint jövet és Varneyval együtt elhagyta a szobát. Az utóbbi, mielőtt távozott, mélyen meghajolt, és amint felegyenesedett, különös arccal nézett Amyre, mintegy ki akarva fürkészni, vajon hozzátartozott-e az ő felmentése is a kibéküléshez, mely köztük most megtörtént. A grófné merev tekintettel nézett rá, de semmivel se látszott több tudomást venni róla, mint ha levegő lett volna a helyén.

- Válságos helyzetbe hozott - mormogta Varney -, ahol vagy ő vész el, vagy énnekem kell elvesznem. Volt valami... félelem vagy szánalom, nem tudom... ami arra indította, hogy egyszer még kisegítsen a válságból. A kocka most már el van vetve... Egyikünknek *pusztulni* kell.

Mialatt így tűnődött, csodálkozva vette észre, hogy egy fiú, akit az őrző elzavart, odamegy Leicesterhez, és szót vált vele. Varney egyike volt azon politikusoknak, akik a legkisebb jelenségeket is igyekeznek felderíteni. Megkérdezte az őrt, mit akart tőle a gyerek, és azt a választ kapta, hogy a fiú be akart küldeni vele egy csomagocskát az örült hölgynek, de ő nem vállalkozott rá, mert az ilyen érintkezések lebonyolítására nem kapott megbízást. Varney, kíváncsiságát ennyiben kielégítve, gazdája után ment, és hallotta, amint azt mondja:

- Jól van, fiam, a csomagot át fogom adni.

- Köszönöm, jó inas úr - felelte a gyerek, és egy pillanat alatt elillant.

Leicester és Varney sietve visszatért a gróf magánlakosztályába, ugyanazon az úton, amelyen a Saintlowe-bástyához kerültek.

HARMINCHATODIK FEJEZET

Én tehát közöltem:
Megcsalt e nő, s azt is, kivel esett meg.
De áruló is, cinkosa Camillo,
Ki tudja azt, mit szégyen tudni nékik -
Rongy csábítójának meg őneki -,
Hogy szennyezi ágyam.

(*Téli rege. Kosztolányi Dezső ford.*)

Mihelyt beértek a gróf kis belső szobájába, Leicester elővéve zsebéből az írókönyvét, nekiült az írásnak, miközben részben Varneyhoz, részben magához beszélt:

- Sokan vannak lekötve nekem, különösen olyanok, akik szép birtokban és magas állásban ülnek; sokan, akik ha visszagondolnak támogatásomra, vagy előrenéznek a veszélyre, mely őket is utolérheti, szerintem nem nézik majd tétlenül, hogy támogatás nélkül elbukjam. Lássuk csak... Knollis biztos emberem, és az ő révén enyém Guernsey és Jersey... Horsey az úr Wight szigetén... sógorom, Huntingdon, valamint Pembroke tekintélynek örvendenek Walesben... Bedford révén velem vannak a puritánok, erős befolyásukkal valamennyi törvényhatóságban... Bátyám, Warwick szinte egyenlő velem vagyonban, hívekben és birtokban... Sir Owen Hopton odaadó hívem; az ő hatalmában van a londoni Tower és az ott elhelyezett kincstár... Apámnak és nagyapámnak sose kellett volna vérpadra hajtaniuk a fejüket, ha így kiszámították volna vállalkozásaikat... Mit nézel olyan szomorúan, Varney? Én mondom neked, ilyen mélyen gyökerezett fát nem tép ki egykönnyen a vihar.

- Ó, jaj, uram! - mondta Varney, jól megjátszott szenvedéssel, aztán újra azt a csüggedt arckifejezést öltötte fel, amire Leicester az imént utalt.

- Ó, jaj! - ismételte Leicester. - És miért ó, jaj, Sir Richard? Új lovagságod szelleme nem sarkall ennél élénkebb érzelmkitörésre, midőn egy nemes küzdelem áll előttünk? Vagy, ha az „ó, jaj” azt jelenti, hogy visszaretensz a csatától, nyugodtan elhagyhatod a kastélyt, vagy csatlakozhatsz elleneimhez, amint legjobbnak látod.

- Nem úgy, uram - felelte bizalmasa -, Varney csak a nagyságod oldalán harcol és hal. Bocsásson meg, ha szeretetem tisztábban láttatja velem a leküzdhetetlen nehézségeket, mint azt nagyságodnak nemes szíve megengedi. Uram, nagyságod most még erős és befolyásos; mégis, hadd tegyem hozzá minden sértő szándék nélkül, hogy egyedül a királynő kegyének visszfényétől ilyen. Amíg Erzsébet kedvence, címétől eltekintve olyan, mint egy valódi uralkodó. De vonja csak vissza a királynő kitüntetéseit, és a prófeta tökindája nem száradt el olyan gyorsan, mint az efféle hatalom. Ha szembeszegül a királynővel, higgye el nekem, hogy nemcsak széles e hazában, vagy ezen a vidéken találná magát tüstént elhagyatva és elleneit túlerőben, de még ebben a kastélyban, vazallusai, rokonai, csatlósai körében is fogoly, sőt elítélt fogoly lenne, ha a királynőnek úgy tetszik. Gondoljon Norfolkra, uram... vagy a hatalmas Northumberlandre... a ragyogó Westmorelandre; gondoljon mindazokra, akik pártot ütöttek e bölcs úrnővel szemben. Holtak, rabok, vagy földönfutók. Ez nem olyan trón, mint mások, melyeket néhány hatalmas nemes szövetezése felboríthat; ez széles alapokon áll, s biztonsága a nép általános szeretetében és vonzalmában gyökerezik. Megoszthatja Erzsébettel, ha úgy tetszik, de sem nagyságod, sem más, sem külső, sem belső hatalom nem fogja megdönteni, de még csak megingatni sem.

Elhallgatott, Leicester pedig féktelen megvetéssel félrehajította az írótüskét.

- Meglehet, hogy úgy van, mint mondd, és egyet se törődöm vele, igazság avagy gyávaság diktálja-e balsejtelveidet. De azt nem mondhatják majd, hogy harc nélkül estem el. Add ki a parancsot, hogy azok a csatlósaim, akik Írországból szolgáltak alattam, apránként vonuljanak be a nagytoronyba, nemeseink és barátaink szintén legyenek résen, és járjanak fegyverben, mintha Sussex híveinek támadására számíthatnának. Kelts nyugtalanságot a városban; fegyverkezzenek fel a lakosok, és álljanak készen, hogy adott jelre ártalmatlanná tegyék a nemesi csatlósokat és testőröket.

- Emlékeztetni szeretném, uram - mondta Varney, ábrázatán ugyanazzal a mély és bánatos ragaszkodással -, hogy a királynő testőrségének lefegyverzésére adott parancsot. Ez felségárulás, mindazonáltal parancsa végre lesz hajtva.

- Bánom is én - válaszolta Leicester fogcsikorgatva. - Bánom is én. Mögöttem a szégyen, előttem a romlás; mennem kell tovább.

Itt újabb csend következett, amit végül Varney tört meg e szavakkal:

- Arra a pontra jutottunk, amitől régóta borzadtam. Vagy tétlenül kell nézmem, hálátlan kutya módjára a legjobb és legkedvesebb úr bukását, vagy el kell mondanom, amit a felejtés legmélyebb gödrébe temettem volna, és bárki más szájából előbb hallottam volna, mint a magaméból.

- Mi az, amit mondasz, vagy mondanál? - kérdezte a gróf. - Nem érünk rá, hogy szavakkal játszódjunk, mikor cselekvésre sürget az idő.

- Az én beszédem rövid, uram... bár adná Isten, hogy a válasz is oly rövid legyen! Uram, nemde házassága az egyedüli ok, amiért királynőjével ily fenyegetően szakítani készül?

- Tudod jól, hogy igen! - felelte Leicester. - Mi szükség van ilyen haszontalan kérdésre?

- Bocsánat, uram - mondta Varney -, meglesz ennek is a haszna. Az emberek kockára teszik birtokukat, sőt életüket is egy értékes briliáns védelmében; de nem volna-e bölcs dolog megnézni előbb, nincs-e valami hibája?

- Mit jelentsen ez? - kérdezte Leicester, és elkomoruló szemmel meredt csatlósára. - Kiről merészelsz beszélni?

- Óróra... Amy grófnéről, uram, róla vagyok, sajnos, kénytelen beszélni; és róla *fogok* beszélni, ha mindjárt megöl is lordságod buzgalmamért.

- Még lehet, hogy rászolgálsz - mondta a gróf -; de folytasd, hallgatlak.

- Nos hát, uram, merész leszek. Saját életemért, valamint lordságod életéért beszélek. Nem tetszik nekem ennek a hölgynek a fondorkodása, ravaszkodása azzal az Edmund Tressiliannel. Ismeri őt, uram. Tudja, hogy korábban bizonyos kapcsolatban állt a hölggyel, és lordságodnak nem csekély fáradságába került a helyére lépni. Emlékszik, milyen hévvel terjesztette elő ez az úr a hölgy nevében az ellenem benyújtott panaszt, amely nyíltan arra irányult, hogy színvállásra kényszerítse lordságodat az általam most már véglegesen módfelett szerencsétlennek tartott házasság ügyében, vagyis ugyanarra, amire a hölgy is mindenáron készíteni akarja nagyságodat.

Leicester kényszeredetten mosolygott.

- Derék a szándékom, jó Sir Richard, és azt hiszem, fölládoznád a becsületedet, valamint bárki másét is, hogy megóvj a véleményed szerint szörnyű lépéstől. De ne felejtsd el - és e szavakat a leghajlíthatatlanabb elszántsággal mondta -, hogy Leicester grófnéről beszélsz.

- Igen, uram - mondta Varney -, de Leicester gróf érdekében beszélek. Mondandómnak még csupán az elején vagyok. Szilárd meggyőződése, hogy ez a Tressilian, attól fogva, hogy a grófné ügyében mozgolódni kezdett, összejátszott öladyságával.

- Veszett örültséget beszélsz, Varney, egy prédikátor józanságával. Hol vagy hogyan találkozhattak volna?

- Uram - mondta Varney -, sajnos, ezt túlságosan is jól tudom. Kevéssel azelőtt, hogy a királynő elé terjesztették a panaszt Tressilian közvetítésével, legnagyobb meglepetésemre találkoztam a fickóval a hátsó kapunál, mely Cumnor Place parkjának határát őrzi.

- Találkoztál vele, gazember! És miért nem csaptad agyon? - rivallt rá Leicester.

- Kardot rántottam, uram, ő úgyszintén, és ha nem csúszik meg a lábam, tán nem lenne többé akadály lordságod útjában.

Leicester szinte megnémult a váratlan hírtől. Végre így szólt:

- Milyen más bizonyítékod van erre, Varney, saját állításodon kívül?... Mert amilyen keményen fogok büntetni, olyan hűvösen és körültekintően vizsgálom ki az ügyet. Szent Isten! De nem... higgadtan és körültekintően vizsgálom ki... higgadtan és körültekintően. - Ismételve magában a szavakat, mintha pusztán hangzásuk nyugtatónak hatna rá; majd ismét összeszorítva az ajkát, mintha attól félne, hogy valami féktelen kifejezés hagyja el, újra feltette a kérdést: - Mi a további bizonyíték?

- Elegendő, uram - felelte Varney -, sőt bőséges. Bárcsak mind nálam lenne, mert úgy örökre néma maradna. De szolgám, Michael Lambourne, tanúja volt az egésznek, sőt az ő révén jutott be először Tressilian a cumnori kastélyba; azért fogadtam szolgálatomba és tartottam meg, hogy lakatot tehessek a szájára, jöllehet kissé züllött a fickó. - Ezután előadta Leicester lordnak, mily könnyen igazolhatja találkozásuk tényét Anthony Foster, továbbá különböző cumnoriak megerősítő vallomása, akik tanúi voltak a fogadásnak, és látták együtt elvonulni Lambourne-t és Tressiliant. Varney egész történetében egyetlen kitalált dolgot se kockáztatott, csupán annyit, azt sem nyíltan állítva, hanem csak sejtetve, hogy Amy és Tressilian beszélgetése a cumnori kastélyban tovább tartott, mint az a néhány perc, amire valójában korlátozva volt.

- És miért nem hallottam én minderről? - kérdezte Leicester ridegen. - Miért hallgattátok el előlem valamennyien... és különösen te, Varney... ilyen lényeges tudnivalót?

- Mert, uram - felelte Varney -, a grófné úgy állította be a dolgot Foster előtt és előttem, mintha Tressilian rátört volna; én pedig úgy véltem, hogy beszélgetésük a tisztesség határain belül maradt, és a grófné a maga idejében majd beszámol róla lordságodnak. Lordságod tudja, mily vonakodó füllel hallgatunk gonosz feltevéseket, ha szeretteink ellen szólnak, és hálát adok az égnek, hogy nem vagyok bajkeverő vagy besúgó, aki elsőnek pendíti meg őket.

- De azért elég könnyen hitelt adsz nekik, Sir Richard - felelte gazdája. - Honnan tudod, hogy ez a beszélgetés nem maradt a tisztesség határain belül, mint magad mondottad? Úgy vélem, Leicester grófnéja beszélhet egy rövid időt olyan személlyel, mint Tressilian, anélkül, hogy sértene engem, és gyanúba keverné magát.

- Kétségkívül, uram - felelte Varney -, ha másként gondoltam volna, nem is őriztem volna meg a titkot. De itt a bökkenő... Tressilian úgy távozott, hogy közben levelező kapcsolatot létesített egy szegény emberrel, egy cumnori fogadó kocsmárosával, a hölgy megszöktetése céljából. Leküldte egyik emberét, akit remélem, hamarost biztos őrizet alá helyezhetek a Mervyn-toronyban. Killigrew és Lambsbey most fésülik át utána a vidéket. A fogadás egy

gyűrűt kapott a titoktartásért... lordságod láthatta Tressilian kezén... itt van. Ez a fickó, ez az ügynök, vándoráros képében beállított a kastélyba, többször is szót váltott a hölgygel, és egyik éjjel aztán megszöktek... útközben egy szegény fickótól elrabolták a lovát, akkora volt bűnös sietségük; végül megérkeztek a kastélyba, ahol Leicester grófné menedéket talált... nem is merem kimondani, hol.

- Mondd, parancsolom - követelte Leicester -; beszélj, amíg magamnál vagyok annyira, hogy halljalak.

- Ha már így kell lennie - felelte Varney -, hát a hölgy azonnal Tressilian szobájába ment, és órákig ott tartózkodott, részben vele, részben egyedül. Említettem nagyságodnak, hogy Tressilian szobájában tartotta a szeretőjét... Nem is álmodtam volna, hogy ez a szerető...

- Amy, ugye? - kérdezte Leicester. - De ez hazugság, sötét hazugság, mint a gyehenna füstje! Lehet, hogy nagyravágyó... szeszélyes és türelmetlen... ezek asszonyi gyalúságok, de hogy megcsaljon!... Soha, soha... Bizonyítékot... hol a bizonyíték? - kiáltotta hevesen.

- Carrol, az udvarmester helyettese vezette őt oda saját óhajára tegnap délután... Lambourne és a foglár is ott találta ma hajnal.

- Tressilian vele volt? - kérdezte Leicester ugyanolyan türelmetlenül.

- Nem, uram. Bizonyára emlékezik rá - felelte Varney -, hogy aznap éjjel házi őrizetbe helyezték Sir Nicholas Blountnál.

- Tudta Carrol, vagy tudták a többiek, hogy kicsoda? - kérdezte Leicester.

- Nem, uram - felelt Varney. - Carrol és a foglár sose látta a grófnét, Lambourne pedig nem ismert rá az álruhájában; mikor azonban meg akarta akadályozni, hogy elhagyja a cellát, birtokába került egyik kesztyűje, amelyet lordságod bizonyára felismer.

Átadta a kesztyűt, amire rá volt hímezve aprószemű gyönggyel a gróf jelvénye; a medve és a bütykös karó.

- Igen, megismerem - mondta Leicester. - Én ajándékoztam neki. A párja ma is a kezén volt, amellyel ölelgetett! - sziszegte fokozódó dühvel.

- Lordságod - mondta Varney - talán egyenest a hölgnél érdeklődhet tovább, a történetek hitelét illetően.

- Nincs rá szükség... nincs rá szükség - mondta a meggyötört gróf -; izzó lángbetűkkel van leírva az igazság, mintha szemgolyómba égették volna! Látom gyalázatát... semmi mást nem tudok látni, és... jóságos egek! Ezért az alávaló asszonyért akartam én veszélynek kitenni annyi nemes barátom életét; megrendíteni egy törvényes trón alapjait; megforgatni a véres kardot egy békés ország kebelében; megsérteni nyájas úrnőmet, aki azzá tett, ami vagyok... és ha nincs ez a pokolban köttetett frigy, a legnagyobbá tett volna, amivé férfi csak lehet! Mindezeket hajlandó voltam egy nőért, aki alattomban esküdt ellenségeimmel paktál... És te, gazember, miért nem beszéltél hamarabb?

- Uram - mondta Varney -, asszonyom egy könnycseppje eltörölte volna mindazt, amit mondok. Amellett nem is voltak birtokomban e bizonyítékok ma reggelig, mikor Anthony Foster váratlanul befutott a tanúsítványokkal és nyilatkozatokkal, amiket Gosling fogadóstól és másoktól csikart ki, s amelyek megvilágítják a hölgy Cumnorból való szökésének mikéntjét, továbbá én is ma reggelre fejeztem be itteni cselekvéseinek a kiderítését.

- Hála legyen Istennek, amiért megvilágított! Oly tisztán, oly tökéletesen látok mindent, hogy nincs teremtetett lélek Angliában, aki eljárásomat hirtelennek vagy bosszúmat igazságtalannak nevezhetné... És mégis, Varney, hisz oly fiatal, oly szép, oly hízelgő... s oly csalfa! Ezért hát a gyűlölete irántad, hűséges szeretett szolgám, mert útjában álltál mesterkedéseinek, és fenyegetted szeretője életét!

- Sose adtam más okot ellenszenvére, uram - felelte Varney -, de tudta, hogy tanácsaim erősen csökkentik befolyását lordságodnál, s hogy mindenkor kész voltam és kész vagyok kockára tenni életemet Leicester ellenségeivel szemben.

- Világos, nagyon is világos - mondta Leicester -, mégis micsoda nemeslelkűséggel buzdított, hogy inkább adjam át fejemet a királynő kénye-kedvére, mintsem hogy egy perccel is tovább viseljem a hamisság leplét! Tán az igazság anyála se beszélhetne ily fennkölt hévvel. Hát lehet ez, Varney?... Beszélhet a hamisság ily vakmerően az igazság nyelvén?... Ölhetsi a gyá-lázat ennyire a tisztaság képét?... Varney, te gyerekkorod óta szolgálsz engem... én emeltelek idáig... és magasabbra is emelhetlek. Gondolkozz, gondolkozz helyettem! Mindig világos és helyesen ítélő elme voltál... Nem lehet ártatlan? Bizonyítsd be nekem, hogy az, és minden, amit eddig érted tettem, semmivé... semmivé lesz... jutalmadhoz képest!

A pokoli kín, mellyel gazdája ezeket kimondta, még a megkérgesedett Varneyra is hatott némileg, aki gonosz és nagyra törő tervei közepette valóban szerette urát, már amennyire az ilyen nyomorult képes egyáltalán a szeretetre; de aztán megnyugtatta magát, és elfojtotta az ébredező önvádat azzal a gondolattal, hogy ha most egy hirtelen és átmeneti fájdalmat okoz a grófnak, csak azért teszi, hogy egyengesse útját a trónhoz, amit, ha egyszer a halál vagy más ok fölbontja e házasságot, úgy vélte, Erzsébet szívesen megoszt majd patrónusával. Ezért nem tágított ördögi tervétől, és egy percnyi tűnődés után csak egy melankolikus pillantással válaszolt a gróf szorongó kérdéseire, mintha hasztalan keresett volna mentséget a grófnénak; majd hirtelen fölvetve fejét, megszólalt reménykedő kifejezéssel, mely nyomban átragadt gazdája arcára is.

- Mindazonáltal, ha bűnös, mi végre tette ki magát veszélynek azzal, hogy idejött? Miért nem szökött atyjához, vagy máshová?... Bár ez ellentmondott volna annak a vágyának, hogy ismertessék el Leicester grófnéként.

- Igaz, igaz, igaz! - kiáltotta Leicester, és a remény játszi fényét mélységes keserűség váltotta fel vonásain. - Nem tudsz te belelátni egy asszony ravaszságának mélyeibe, Varney. Én látom már. Nem akart lemondani a jámbor férj birtokáról és rangjáról. Úgy ám, és ha örülségemben zendülést szítok, vagy a haragra gerjedsz királynő fejemet veszi, mint ma reggel fenyegetőzött vele, a gazdag örökséggel, amit a törvény biztosított volna az özvegy Leicester grófnénak, nem csekély érték pottyant volna váratlanul a koldusszegény Tressilian ölébe. Nem hiába ösztökélt ő olyan veszély keresésére, mely számára mindenképp csak hasznot hozhat... Ne védj tovább, Varney! Vérént ontom!

- Uram - mondta Varney -, vad keserűségből csak szilaj beszéd lesz.

- Azt mondtam, ne védj tovább! - intette le Leicester. - Bemocskolta becsületedet... meg is gyilkolt volna... minden kötelék elszakadt köztünk. Áruló és házasságtörő halálával kell hálnia, Isten és ember törvénye szerint rászolgált mind a kettőre! És mi ez a ládikó - mondta -, amit az imént nyomott a kezembe egy gyerek azzal, hogy adjam át Tressiliannek, mivel ő nem tudta eljuttatni a grófnéhoz? Egek! Már akkor megdöbbenett a szó, mikor kimondta, bár más dolgok nyomban ki is verték a fejemből, de most kétszeres erővel tér vissza. - Ékszeres ládikója! - Feszítsd föl, Varney, törd el a zsanérokat a töröddel.

„Ő egyszer visszautasította törömet - gondolta Varney, miközben kihúzta hüvelyéből a fegyvert -; nem hagyta, hogy azzal nyissam fel a levelét, de most súlyosabb szolgálatot fog tenni jövőendő sorsának alakításában.”

Ily gondolatok közepette a háromélű törték gyanánt használva fölfeszítette a ládikó ezüstzanérjait. Mihelyt engedtek ezek a feszítésnek, a gróf kikapta Sir Richard kezéből a ládikót, letépte fedelét és kirángatva pompás tartalmát, eszeveszett dührohammal szórta a földre, miközben mohón kutatott valami levélke vagy üzenet után, amiből még nyilvánvalóbbá válna ártatlan grófnéja vélt bűnössége. Aztán örvongve tapodva a drágaköveket, felkiáltott:

- Így semmisítem meg a hitvány kacatot, amiért eladtad magad testestül, lelkestül; amiért magadat korai és erőszakos halálra, engem pedig örökös szenvedésre és lelki furdalásra ítélte!... Ne emlegess bocsánatot, Varney... Vesznie kell!

Ezzel elhagyta a szobát, és berontott egy szomszédos kis helyiségbe, amelynek az ajtaját bezárta és elrekeszelte.

Varney utánanézett, mialatt valami emberibb érzés viaskodott arcán szokott gúnyos mosolyával. - Szánom gyengeségét - mondta -, de a szerelemtől újra gyerek lett. Ledobálja és megtapossa ezeket a drága játékszereket... ugyanezzel a dühvel szaggatná most darabokra leg-törékenyebb játékszerét is, melyen egykor oly rajongva csüggött. De ezt az ízt is elfelejti majd, ha a tárgya nem lesz többé. Hát, bizony, nincs szeme hozzá, hogy érdemük szerint értékelje a dolgokat, Varney viszont megkapta e képességet a természettől. Ha Leicester uralkodó lesz, éppoly kevésbé fog a szenvedély viharaira gondolni, melyeken át a királyi révbe jutott, mint a matróz a kikötőben útjának viszontagságaira. Ez az áruló holmi azonban nem maradhat itt... túl bőkezű borraivaló volna a szobát takarító páriáknak.

Mialatt Varney összeszedegette és egy véletlenül nyitva talált fiókos szekrény egyik titkos fiókjába süllyesztette az ékszereket, észrevette, hogy Leicester szobájának ajtaja nyitva áll, a kárpit félre van húzva, és a gróf kidugja a fejét, de szemei oly élettelenek, orcái oly haloványak és vértelenek voltak, hogy Varney összerezsent a hirtelen változástól. Mihelyt találkozott pillantásuk, a gróf visszahúzta a fejét, és becsukta az ajtót. Ezt a manővert még kétszer megismételte, közben nem szólt egy szót sem, úgyhogy Varney már arra kezdett gyanakodni, talán megzavarta agyát a lelki gyötrelenség. Harmadszor azonban a gróf intett neki, és Varney engedelmeskedett a hívásnak. Mikor belépett hozzá, hamar rájött, hogy gazdája zavarodottságát nem hibbantás okozta, hanem vérszomjas terve, mellyel különböző ellentétes szenvedélyek keltek birokra. Teljes órát töltöttek el bizalmas beszélgetésben, míg végül Leicester gróf hihetetlen erőfeszítéssel felöltözött, és királyi vendége szolgálatára indult.

HARMINCHETEDIK FEJEZET

A te furcsa zavarod rontja meg
A hangulatot.

(*Macbeth*. Szabó Lőrinc ford.)

A későbbiekben sokan emlékeztek rá, hogy az eseménydús nap hátralevő részében a lakomák és multságok idején Leicester és Varney viselkedése teljesen megváltozott. Sir Richard Varney inkább tanácsadó és cselekvő ember hírében állt, s nemigen ismerték a gyönyörök hódolójának. A katonai vagy polgári tevékenység: ez volt az ő igazi eleme; és ünnepeken, multságokon, bár értette a módját, mint kell látványosan, mutatósan megrendezni őket, szerepe csupán a nézőére korlátozódott; vagy ha csillogtatta is szellemét, nyers, csípős, kimért modorban tette, mintha inkább csúfolódna a játékon és a vendégeken, mintsem osztozna a közös vigalmakban.

Ezen a napon azonban jelleme szinte kicserélődött. Elvegyült az ifjabb udvaroncok és udvarhölgyek között, és mintha valami gondtalan vidámság szelleme fűtötte volna, túltett a legélénkebbeken is. Akik úgy ismerték, mint a komoly és becsvágyó foglalatosságok emberét, éles nyelvű gúnyolódót, aki csípős élceket farag mások rovására, mert úgy veszik az életet, amilyen, és szívesen megragadják minden kínálkozó gyönyörét, azok most csodálkozva tapasztalták, hogy elmeéle tud éppoly simán csillogni, mint az övék, nevetése is éppoly eleven, homloka pedig kisimult. Hogy minő undorító képmutatással sikerült a vidámság eme fátyla mögé rejtenie egy példátlanul gonosz emberi kebel sötét gondolatait, megfoghatatlan marad, legföljebb hasonszórú cimborái érthetnék, ha léteztek ilyenek egyáltalán; de rendkívüli képességekkel bíró ember volt, s képességeit, sajnos, teljes erővel a legaljasabb célok szolgálatába állította.

Leicesterrel éppen fordítva állt a helyzet. Bármennyire hozzá volt is szokva elméje, hogy a jó udvaronc szerepét játssza, és vidámnak, fáradhatatlannak, gondtalannak lássék, aki csak azzal törődik, hogy a pillanat gyönyörét fokozza, miközben lelkét belülről kielégítetlen becsvágy, féltékenység vagy bosszúság gyötrelme mardossa, szívének most riasztóbb vendége volt, s e szörnyű meghasonlást nem lehetett többé elkendőzni vagy elfojtani; üres tekintetéből, gondterhelt homlokáról leolvasható volt, hogy gondolatai messze járnak azoktól a jelenetekről, melyekben kényszerű szerepet játszott. Úgy nézett, mozgott és beszélt, mintha mindez külön erőfeszítésébe került volna, és úgy tűnt, hogy akarata kissé elvesztette abszolút hatalmát az éles ész és a daliás alak fölött, melyeknek mostanáig uralkodója volt. Mozdulataiban és cselekedeteiben nem látszott a szándék és a tett egyszerű, természetes egyensúlya, hanem inkább olyanok voltak, mint valami gép, mintha egy belső szerkezet fordulatára várnának, hogy mozgásba jöhessenek; szavai szinte egyenként hullottak ki a szájából, meg-megállva, mintha először végig kellene gondolnia, mit akar mondani, azután, hogy miként kellene mondania, és végül is mintha csupán a szüntelen figyelem erőfeszítésével tudott volna befejezni egy mondatot, anélkül, hogy egyiket is, másikat is el ne felejtse.

Az elme zaklatottsága szokatlan hatást gyakorolt Anglia legképzettebb udvaroncának viselkedésére és társalgására, s ez a változás, melyet a legutolsó és legbárgyúbb inas is észrevehetett, aki csak megfordult körülötte, természetesen felkeltette a figyelmét a kor legértelmesebb uralkodónőjének is. Afelől sem lehetett semmi kétség, hogy Leicester gróf modorának váltakozó figyelmetlensége és szeszélyessége Erzsébet komoly rosszállását idézte volna magára, ha nem jutott volna most eszébe magyarázatként, hogy haragja, mely reggel oly

szenvedéllyel csapott le rá, bizonyára még mindig megüli kedvencének kedélyét, és minden igyekezete ellenére megzavarja magatartása szokott, kellemes összhangját és társalgása báját. Mihelyt ez a női hiúságnak oly hízelgő gondolat befészkelte magát elméjébe, tökéletes és kielégítő mentség lett Leicester gróf temérdek botlására és hibájára, és az éberén figyelő kör meglepetve vette tudomásul, hogy a királynő nem neheztel sorozatos szórakozottsága és az elemi figyelem hiánya miatt (jóllehet ezekre nagyon kényes szokott lenni), hanem éppen ellenkezőleg, időt és módot igyekezett adni, hogy összeszedhesse magát, és ebben még segíteni is kegyeskedett neki, oly elnézéssel, ami teljesen idegen volt természetétől. Világos volt azonban, hogy ez nem tarthat sokáig, és Erzsébet végül is kénytelen lesz más, szigorúbb magyarázatot találni Leicester gróf udvariatlan magatartására, ekkor azonban Varney kérte a grófot egy külön szobába, hogy beszélhessen vele.

Miután a küldönc másodszor is elismételte az üzenetet, Leicester fölállt, és mintegy ösztönösen, indulni akart; aztán megtorpant, visszafordult, és engedélyt kért a királynőtől, hogy rövid időre eltávozhassék egy fontos ügyben.

- Menjen, lordom - mondta a királynő -; tudjuk, hogy jelenlétünk bizonyára váratlan és hirtelen problémákat okoz, amiket azonnal el kell intézni. Mindazonáltal, lordom, ha azt akarja, hogy szívesen látott és megbecsült vendégének érezzük magunkat, arra kérjük, kevesebbet gondoljon jó lakomáinkkal, és tiszteljen meg inkább jó kedélyével, amiből ma vajmi keveset élveztünk; mert legyen akár paraszt, akár herceg a vendég, mindig a házigazda szívesége teszi a vendéglátás lényegét. Menjen, lordom, reméljük, kisimult homlokkal, s azokkal a szabadon szárnyaló gondolatokkal látjuk viszont, melyekkel barátait szórakoztatni szokta.

Leicester mély meghajlással fogadta a dorgálást, majd távozott. Az ajtóban már várta Varney, izgatottan félrevonta és a fülébe súgta:

- Minden rendben!

- Masters látta? - kérdezte a gróf.

- Igen, uram, és mivel a hölgy nem válaszolt a kérdéseire, s okát sem adta némaságának, a doktor úgy fog nyilatkozni, hogy elmebajban szenved, és leghelyesebb, ha barátai gondjaira bízzák. Itt az alkalom tehát, hogy eltávolítsák, ahogy megbeszéltük.

- Hát Tressilian?

- Ő egy darabig nem fog tudni távozásáról - felelte Varney -; a hölgyet ma este indítjuk útnak, róla pedig holnap gondoskodunk.

- Lelkemre, nem - mondta Leicester. - Enkezemmel állok bosszút rajta!

- Nagyságod, uram, s oly jelentéktelen emberen, mint Tressilian!... Nem, uram, ő már régóta kívánczik idegen földekre. Bízsa csak rám... gondoskodom róla, hogy ne jöjjön vissza az úti beszámolójával.

- Az égre, nem, Varney! - kiáltotta Leicester. - Jelentéktelennek mondasz egy ellenséget, aki oly sebet tudott ütni rajtam, hogy egész hátralevő életem egyetlen hosszú lelkipurdalás és gyötrelmem lesz?... Nem, ha már le kéne mondanom a jogról, hogy enkezemmel tegyek igazságot az átkozott gazemberen, inkább Erzsébet elé tárom az egész dolgot, és hagyom, hogy bosszúja együtt sújtson engem is vele.

Varney riadtan látta, hogy urát teljesen elöntötte a harag, s ha most nem enged neki, képes beváltani elkeseredett fogadkozását, és ezzel egyszeriben romba dönt minden becsvágyó tervet, amit ő gazdája s a maga számára szövögetett. De a gróf dühe nemcsak fékezhetetlennek, hanem szinte tébolyultnak is látszott: mialatt beszélt, a szeme szikrát hányt, hangja remegett a túlhabzó szenvedélytől, a szája pedig tajtékzott.

Varney merész és sikeres kísérletet tett, hogy ebben az elragadtatott állapotában is visszanyerje befolyását fölötté.

- Uram - mondta és egy tükör elé vezette -, tekintse meg magát ebben a tükörben, és gondolja végig, ha valakinek vészterhes helyzetében ilyen feldúltak a vonásai, alkalmas-e arra, hogy önállóan határozzon valamiről.

- Mivé akarsz hát tenni? - kérdezte Leicester, megdöbbenve elváltozott ábrázatától, de ugyanakkor fölfortyanva Varney szabadszájú megjegyzésén. - Tán védenced, vazallusod legyek... szolgálom tulajdona és alattvalója?

- Nem, uram - mondta Varney határozottan -, hanem legyen ura magának, saját indulatának. Uram, én a nagyságod született szolgálja, szégyellem látni, mily szánalmasan viselkedik szenvedélyes haragjában. Boruljon csak Erzsébet lábaihoz, vallja be házasságát... vádolja meg nejét és szeretőjét házasságtöréssel... és ismerje el magát a főnemesek színe előtt jámbor papucsférjnek, aki nőül vett egy falusi lányt, és hagyta magát tőle meg a könyvmoly lovagjától felszarvazni... Menjen, uram... de előbb búcsúzzon el Richard Varneytől, aki inkább lemond mindarról a jótéteményről, amivel eddig elhalmozta. Ő szolgálta a nemes, a fenséges, a nagyraagyó Leicestert, és büszkébb volt, hogy a csatlósa lehet, mint ha ezreknek parancsolt volna. De a szánalmas lordot, aki megtorpan minden kedvezőtlen helyzet előtt, kinek higgadt ítélőképessége pelyva gyanánt szóródik szét a szenvedély viharában, Richard Varney nem fogja szolgálni. Annyira fölötté áll lelkierőben, amennyire alatta marad rangban és jóságban.

Varney minden képmutatás nélkül mondotta e szavakat, mert jóllehet a lelkierőt, amivel dicsekedett, inkább keménységnek és kifürkészhetetlenségnek mondhatnánk, ugyanakkor valóban rendelkezett a kéréskedve emlegetett fölényvel, bár az aggodalom, amit jelenleg érzett Leicester sorsa iránt, szokatlan felindultságként tükröződött hangjában és modorában.

Leicester megtört Varney tüntető fölényének súlya alatt; a szerencsétlen gróf úgy érezte, utolsó barátja is el akarja hagyni. Kinyújtotta kezét Varney felé, miközben így szólt:

- Ne hagyj el... Mondd meg, mit tegyek?

- Légy méltó magadhoz, kedves gazdám - mondta Varney, ajkával megérintve a gróf kezét, miután tiszteletteljesen a markába szorította. - Légy méltó magadhoz, uralkodj az érzelmek viharain, melyek hitványabb elméket tönkretesznek. Te volnál az első megcsalt szerelmes? Az első, akit hiú, ledér nő oly kapcsolatra csábított, amit később semmibe vett és meggyalázott? És túrnéd, hogy e dolog elvegye eszedet, amiért nem voltál bölcsebb, mint a legbölcsebbek, kiket a világ valaha ismert? Tégy vele úgy, mintha nem is létezett volna soha... hagyd kiesni emlékezetedből, mintha soha nem is lett volna ott helye. Kemény reggeli határozatod, melynek végrehajtásához rendelkezem kellő bátorsággal, buzgalommal és móddal, legyen egy fensőbbrendű lény ünnepélyes parancsa, az igazságszolgáltatás szenvtelen aktusa. Megérdemelte a halált... haljon hát!

Mialatt beszélt, a gróf erősen fogta a kezét, összeszorította a száját, és ráncba vonta a homlokát, mintha azon erőlködött volna, hogy utánozza Varney hideg, könyörtelen, szenvtelen szilárdságát, amit neki is ajánlott. Mikor elhallgatott, a gróf nem engedte el a kezét, míg végül magára erőltetett nyugodt határozottsággal ki nem préselte száján a szavakat:

- Legyen... haljon meg!... De egy könny azért megbocsátható.

- Egyetlenegy sem, uram - szólt közbe Varney, aki gazdája remegő szeméből és összeránduló arcából látta, hogy újabb érzelemkitörés közeleg -, egyetlen könny sem... az idő nem engedi... Tressilianról is döntenünk kell.

- Ez valóban olyan név - mondta a gróf -, melytől a könny vérré válik. Varney, gondolkoztam rajta, és határoztam... sem kérések, sem magyarázkodás nem másíthatja meg szándékomat... Tressilian az én áldozatom lesz.

- Örültség, uram, ám nagyságod túl hatalmas ahhoz, hogy elálljam az utat bosszúja előtt. De határozza el legalább, hogy megfelelő időt és alkalmat választ, addig pedig kímélni fogja.

- Parancsolhatsz nekem, amiben akarsz - mondta Leicester -, csak ebben ne akadályozz.

- Akkor, uram - mondta Varney -, először arra kérem, hogy tegye félre ezt a vad, gyanakvó, szinte eszeveszett magatartást, amellyel ma az egész udvar figyelmét magára vonta; és a királynő, ha nem olyan részrehajlóan elnéző nagyságod iránt, mint ma természetét túlhaladó mértékben kimutatta, sohasem adott volna alkalmat, hogy ezt a hibát jóvátegye.

- Csakugyan olyan figyelmetlen voltam? - kérdezte Leicester, mint aki álomból ébred. - Pedig azt hittem, jól palástoltam; de ne félj semmit, elmém már megkönnyebbült... nyugodt vagyok. Beteljesítem horoszkópom jóvendölését; és hogy beteljesíthessem, szolgálatába állítom minden szellemi erőmet. Ne félj, ha mondom... rögtön megyek a királynőhöz... a te pillantásod és szavaid sem lesznek kifürkészhetetlenebbek, mint az enyéim. Van még mondanivalód?

- Pecsétgyűrűjét kérném - mondta Varney ünnepélyes komolysággal -; jel gyanánt azon szolgálóknak, kiket igénybe kell vennem, hogy uram teljes felhatalmazása birtokában rendelkezem velük.

Leicester lehúzta ujjáról azt a pecsétgyűrűt, amit rendszeren használni szokott, és elkínzott, komor arccal átadta Varneynak, csupán annyit mondva tompa, szinte suttogó hangon.

- Amit teszel, tedd meg gyorsan.

Ezalatt a fogadó teremben már némi aggodalom és kíváncsiság támadt a kastély nemesurának hosszú távolmaradása miatt, és nagy volt az öröm barátai körében, mikor olyan férfiként tért vissza, akinek, minden emberi látszat szerint, súlyos kő esett le a szívéből. Leicester most már valóban beváltotta Varneynak tett ígéretét, olyannyira, hogy ez utóbbi sem látta már szükségét a sajátjától annyira elütő kedély színlelésének, melyet eladdig gyakorolt, hanem fokozatosan visszazökkent a beszélgetések és események józan, éles szemű, gunyoros figyelőjének szerepébe, amelyet rendszeren be szokott tölteni a társaságban.

Erzsébettel szemben Leicester úgy folytatta a játszmát, mint aki jól ismeri a királynő tehetségének vele született erejét, és tisztában van imitt-amott mutatkozó gyengeségeivel is. Volt annyira óvatos, hogy ne vesse le egyszeriben azt a mord karaktert, amit Varneyval való félrevonulása előtt mutatott, hanem, amint most újra a királynőhöz közeledett, korábbi dúlsága valami szelíd melankóliává látszott csendesedni, amiben volt egy csöpp gyengédség, és ami az Erzsébettel való társalgás folyamán, midőn a részvevő királynő a kegy ismételt jeleivel vigasztalta, átalakult kedveskedő széptevés áradásává, a legállhatatosabb, a legfinomabb, a legsejtetőbb, mégis a legtiszteleteljesebb udvarlássá, amellyel királynőhöz valaha udvaronc szólt. Erzsébet úgy hallgatta, mint akit megigéztek, hatalomféltése elszunnyadt, határozott szándéka, hogy lemond minden társadalmi vagy családi kötelékről, és kizárólag népének szenteli magát, kezdett meginogni; Dudley csillaga újból az udvari égbolt zenitjén ragyogott.

Leicester azonban nem élvezhette zavartalanul a természete és lelkiismerete fölött aratott diadalt, mert örömébe nemcsak azáltal vegyült öröm, hogy keblében újra meg újra fellázadtak érzései, melyeken erőszakot tett, hanem sok véletlen apróság miatt is, mert a vacsora alatt, majd az esti multságok idején néhány incidenstől ugyancsak összerándult benne az ideg, melynek legkisebb rezdülése is kínpadra vonta.

Egy ízben például, midőn az udvaroncok a nagy csarnokban tartózkodtak, miután átjöttek a díszteremből, egy csodálatos zenés játékra gyülekezve, mely az estére tervezett mutatvány egyik fénypontja volt, a királynő váratlanul félbeszakított egy sziporkázó szópárbajt, Leicester, valamint lord Willoughby, Raleigh és néhány más udvaronc között, mondván:

- Meg fogjuk vádolni felségárulással, lordom, ha folytatja azt az igyekezetét, hogy halálra kacagtasson minket. Ím, itt jön valaki, akinek a kedvéért mind el kell komolyodnunk, tudós doktorunk, Masters, még hozzá alighanem szegény folyamodónkról, lady Varneyről hoz hírt... nem, lordom, nem engedjük távozni, hisz itt házasságok közti torzsalkodásról van szó, és saját tapasztalatunkat nem tartjuk elég mélynek ahhoz, hogy ilyesmiben bölcs tanács nélkül dönthessünk... Nos, Masters, mint vélekedik a szökött menyecskéről?

Mikor a királynő félbeszakította a szavát, Leicesternek ajkára fagyott a mosoly, mintha Michelangelo vagy Chantrey¹⁸⁶ vésőjével faragták volna ki; és ugyanezzel a dermedt arc-kifejezéssel hallgatta végig az orvos szavait is.

- Egyes Uralkodóm - mondta az udvari orvos -, lady Varney dacos, és nemigen volt hajlandó tárgyalni velem egészségi állapotáról, csak azt emlegette makacsul, hogy hamarost Felséged színe elé terjeszti ügyét, és nem válaszol kisebb személyiség kérdéseire.

- Isten őrizz! - mondta a királynő. - Egyszer már végigszenvedtük a félremagyarázásokat és zajos összezördüléseket, melyek, úgy látszik, állandó kísérői e szegény, háborodott hölgynek. Nem gondolja, lordom? - tette hozzá Leicesterhez fordulva, és pillantása némi sajnálkozást, sőt gyengéd sajnálatot látszott kifejezni reggeli nézeteltérésük miatt. Leicester kényszerítette magát egy mély meghajlásra. De a legnagyobb erőfeszítés, amit ki tudott fejteni, még mindig kevésnek bizonyult ahhoz a nagyobb erőpróbához, hogy szavakban is kifejezze egyetértését a királynő véleményével.

- Lordságod haragtartó - mondta a királynő -; de majd találunk időt és helyet a megbüntetésére. Most azonban térjünk vissza erre a kis ünneprontó lady Varneyra... Milyen állapotban van, Masters?

- Dacos, Asszonyom, mint már mondtam - felelte Masters -, és nem hajlandó válaszolni semmilyen kérdésre, vagy hallgatni az orvosi tekintélyre. Úgy látom, valamely hagymázás állapotban szenved, amit azonban én inkább *hypochondriá*-nak mint *phrenesis*-nek¹⁸⁷ tartok; véleményem szerint legjobb volna férje gondjaira bízni, hogy vigye haza a látványosságoknak ebből a tömegéből, mely a legfantasztikusabb fantomokkal izgatja fel megrendült elméjét. Arra célozgat, hogy ő holmi álruhás előkelőség... tán valami grófnő vagy hercegnő. Az ég óvja őket, de gyakran efféléket képzelegnek ezek a szegény betegek!

- Hát akkor el vele - mondta a királynő -, de minél gyorsabban. Varney gondoskodjék róla illő emberséggel, de azonnal szabadítsák meg tőle a kastélyt. Még majd a legfőbb úrnőnek képzelet magát, lefogadom. Kár azért, hogy ilyen szép külső ily gyöngült értelmet rejt... Mi a véleménye, lordom?

- Bizony kár - felelte a gróf megismételve a szavakat, mint valami kirótt feladatot.

- De lordságod talán - folytatta Erzsébet - nem is csatlakozik a hölgy szépségéről alkotott véleményünkhöz; ismertünk olyan férfiakat, akik jobban kedveltek egy fenségesebb, junóibb alakot, mint az ilyen bágyadt, törékeny fajtát, aki lehorgasztja a fejét, akár egy letört lilium.

¹⁸⁶ Michelangelo Buonarroti (1475-1564) - olasz festő, szobrász, építész. Francis Legatt Chantrey (1781-1841) - angol szobrász, portréfestő.

¹⁸⁷ Inkább idegbántalomnak, mint elmebajnak. (latin)

Úgy ám, zsarnokok a férfiak, lordom, többre becsülik a küzdelem hevét egy könnyű hódításnál, és bátor bajnokok módjára az olyan nőket szeretik a legjobban, akik meg tudnak mérközni velük... Igazat adok neked, Rutland, hogy ha Leicester lordom ilyen festett képet kapna feleségnek, halálát kívánná már a mézeshetek alatt.

Miközben ezt mondta, oly jelentőségteljes pillantást vetett Leicesterre, hogy a gróf, bár szíve fellázadt az égbekiáltó álnokság ellen, tett annyi erőszakot magán, hogy kinyögte válaszul:

- Leicester szerelme alázatosabb, mintsem Őfelsége vélné, mert oly tárgya van, melynek ő nem parancsolhat, csak örökké engedelmeskedhet.

A királynő elpirult, és hallgatást parancsolt rá; de közben azért mintha azt várta volna, hogy Leicester nem engedelmeskedik a parancsnak. Ebben a pillanatban viszont megszólaltak a trombiták és az üstdobok a nagy csarnokra néző emeleti erkélyeken, jelezvén, hogy bevonultak a színészek, és e hangzavar kimentette Leicestert a szorongatottság és alakoskodás iszonyú állapotából, melybe saját kétszínűsége juttatta.

A mutatvány négy, egymást váltó csoportozatból állott, mindegyikben volt hat színész meg ugyanannyi fáklyavivő, és mindegyik csoport más-más népet jelképezett, melyek a különböző korokban meghódították Angliát.

A brit őslakókat, akik először léptek színre, két korabeli druida vezette be deres fejükön tölgykoszorúval, míg kezükben fehér fagyöngyágakat tartottak. E tiszteletre méltó alakokat két fehér ruhás bárd követte, kezükben lanttal, melyet időnként megpengettek, és elénekeltek hozzá néhány strófát valami Belinushoz¹⁸⁸ vagy a naphoz szóló ősi himnuszából. A brit őslakókat az udvarban szolgáló legszálásabb és legmarkosabb ifjú urak közül válogatták. Maszkjukat hosszú, bozontos üstökkel és szakállal egészítették ki, felső ruházatuk medvebőr és farkasirha volt, míg testszínű selyemmel fedett lábuk, karjuk és mellük, melyre groteszk vonalakkal égitesteket, állatokat és más földi tárgyakat rajzoltak, kipingált őseink színpompás megjelenését kölcsönözte nekik, hős eleinkét, akiket szabadságuktól először a rómaiak fosztottak meg.

Róma fiai, a civilizálók s egyben hódítók jelentek meg ezután az előkelő gyülekezet előtt; a mutatvány rendezője híven utánozta a híres nép magas sisakforgóját és katonai viseletét, mikor fölszerelte a szereplőket a könnyű, ám erős kerek pajzzsal, és a rövid, kétélű karddal, melynek forgatása révén a világ urai lettek. A római sasokat két zászlótartó vitte előttük, akik egy Marshoz¹⁸⁹ szóló himnuszt énekeltek, őket követve vonultak be az antik harcosok, az olyan emberek ünnepélyes, döllyfős lépteivel, akik a világ meghódítására törnek.

A harmadik csoportozat a szászokat mutatta, ezek medvebőrbe voltak öltözve, amit még a német erdőkből hoztak magukkal, kezükben forgatták a rettentő csatabárdot, mellyel oly pusztítást vittek véghez Britannia őslakói között. Előttük két szkald haladt Odin¹⁹⁰ dicséretét zengve.

Utolsónak jöttek a normann lovagok sodronyingükben és acélsisakjukkal, a lovagság teljes vértetében; két kobzos haladt előttük, akik háborúról és asszonyok szerelméről daloltak.

A négy csapat tökéletes rendben vonult be a tágas terembe, rövid szüneteket tartva érkezésük között, hogy a nézők kielégíthessék kíváncsiságukat minden csoportnál, mielőtt a következő

¹⁸⁸ Belinus - kelta napisten, nevét egy legendás brit király is viselte, akit London alapítójaként tisztelt a hagyomány.

¹⁸⁹ A háború istene a latin mitológiában.

¹⁹⁰ Odin (Woden, Wotan) - a germán hitvilág főistensége.

megjelenik. Azután körbevonultak a csarnokban, hogy még jobban megszemlélhessék őket, miközben léptüket a Leicester lord házi zenekarát alkotó orgonák, sípok, oboák és virginálok hangjaihoz igazították. Majd a négy jelmezes csoport, fáklyavivőit hátrahagyva, felfejlődött több sorban a terem két szemközti fala mentén, úgy, hogy a rómaiak szembekerültek a britekkel, a szászok pedig a normannokkal. Csodálkozva néztek egymásra, de ebből egy-kettőre harag kerekedett, amit fenyegető gesztusaik jeleztek. A galériáról felharsanó harcias zene hangjaira a maszkások mindkét oldalon kardot rántottak, és megindultak egymás felé egyfajta katona-tánc feszes lépteivel, megcsendítve kardjukat ellenfeleik pajzsán, és összecsoportosítva pengéjüket, amint elhaladtak egymás mellett a tánc közben. Igen gyönyörködtető látvány volt, amint a különböző csoportozatok szabályos alakzatukat a teljesen szabálytalannak tetsző mozgás közben mindvégig megőrizve, összevegyültek, majd szétváltak, és mindegyik haladt tovább a maga rendjében a zene ritmusára.

Ezzel a szimbolikus tánccal mutatták be a küzdelmeket, melyeket a Britanniát régtől fogva lakó különböző nemzetek vívtak egymás ellen.

Végül sok kanyargós ide-oda vonulás után, ami nagy gyönyörűséget okozott a nézőknek, érces trombitaszó harsant, mintha azonnali csatára szólítana, vagy a kivívott diadalt hirdetné. A maszkások nyomban abbahagyták imitált harcukat, és eredeti vezetőik, vagy pontosabb nevük szerint: „felvezetőik” mögött gyülekezve, maguk is osztozni látszottak a feszült kíváncsiságban, mellyel a nézők a következő látványosságot várták.

Ekkor a terem ajtaja szélesre tárult, és nem kisebb személyiség lépett be rajta, mint a démon-szülte Merlin,¹⁹¹ furcsa, titokzatos öltözkémben, mely illett homályos származásához és mágikus erejéhez. Körülötte és mögötte csapongott, szökdécselt temérdek különös figura, melyek a varázsló parancsát leső szellemeket voltak hivatva jelképezni; a mutatványnak ez a része annyira izgatta a cselédséget és más, akkor a kastélyban tartózkodó alacsonyabb osztálybelieket, hogy sokan közülük még a királynőnek kijáró alázatos tiszteletéről is megfeledkeztek, és benyomultak a terem alsó végébe.

Leicester gróf látván, hogy rendfenntartói nehezen bírják viasztartani a betolakodókat a királynő jelenlétében illetlen nagyobb dulakodás nélkül, felállt és személyesen indult a csarnok végébe; Erzsébet ugyanakkor az egyszerű emberek iránti szokásos együttérzésével azt kérte, engedjék nekik békén végignézni a mutatványt. Leicester ezzel az ürüggyel ment el, de valódi célja az volt, hogy egy pillanatig magára maradhasson, és agyát, akár csak egy másodpercre, fölmentse a gyötrelmes feladattól, hogy vidámság s széptevés látszata alá rejtse a szegény, düh, lelkifurdalás és bosszúvágy sajgó kínjait. Pillantásával és intésével csendet parancsolt a terem alsó végén zajgó tömegre, majd ahelyett, hogy nyomban visszatért volna őfelsége mellé, beburkolózott köpenyébe, és a sokadalomban elvegyülve egy ideig úgy álldogált ott, mint a színjáték egyik közönséges nézője.

Merlin, miután belépett, és a terem közepére jött, varázspálcája meglendítésével magához intette a viaskodó csoportok felvezetőit, és bejelentette nekik ékes költői nyelven, hogy a brit szigeten immár egy Királyi Szűz uralkodik, akinek a sors akaratából valamennyien hódolniuk kell, és kérniük tőle, hogy nyilatkozzék különböző indokaikról, melyeket majd egyenként előterjesztenek, arra pályázva, hogy őket tekintsék az alapító ősöknek, akiktől a jelenlegi lakók, az angyali hercegnő boldog alattvalói származnak.

¹⁹¹ Az Arthur-mondakör híres varázslója, Merlin, a legenda szerint nem halandó apától származott.

E parancsnak engedelmeskedve a csoportok ünnepélyes muzsika ritmusára egymás után elvonultak Erzsébet előtt; mindegyik az általa képviselt nép módjára bemutatva előtte a legalázatosabb és legáhítatosabb hódolatot, amit ő ugyanazzal a kegyes szívéllyességgel viszonzott, mely egész magatartását jellemezte Kenilworthben.

Ezután az egyes csoportok vagy kvadrillok felvezetői csoportjuk nevében sorra előadták érveiket, melyek alapján elsőbbséget igényeltek a többiekkel szemben; mikor pedig valamennyiüket meghallgatta, a királynő így válaszolt nekik kegyesen:

- Sajnáljuk, hogy nem dönthetünk alaposabb hozzáértéssel a talányos kérdésben, melyet a híres Merlin parancsára most feladtak nekünk, mégis úgy gondoljuk, hogy a nevezetes népek egyike sem igényelhet magának elsőbbséget a többivel szemben azon az alapon, hogy az ő örökségének köszönhet a legtöbbet a mi korunk angoljának karaktere, mert ez kétségtelenül mindegyiktől nyert valamely becses jellemvonást. Így - folytatta - a mai angol az ősi brittől örökölte bátor, leigázhatatlan szabadságszeretetét; a rómainak fegyelmezettségét a háborúban, irodalomszeretetét és civilizációját békében; a szászoktól bölcs és igazságos törvényeit; a lovagias normannoktól pedig a becsület és illem tiszteletét, továbbá büszke dicsőségvágyát.

Merlin készséggel válaszolta, hogy csakugyan ennyi válogatott tulajdonságnak kellett egyesülni az angolokban, amiktől bizonyos mértékig valamennyi más nép kiválóságainak letéteményeseivé váltak, mert csak ekképp lehettek némelyest érdemesek mindama áldásokra, melyeket Angliai Erzsébet uralkodása alatt élveztek.

Ezután újra felharsant a zene, mire a csapatok Merlinnel és segédeivel egyetemben megkezdték kivonulásukat a zsúfolt teremből, mikor Leicester, aki, mint említettük, pillanatnyilag a csarnok végében állt, és következésképp kissé elvegyült a tömegben, azt érezte, hogy valaki meghúzza a köpenyét, ugyanakkor egy hang a fülébe súgja:

- Lordom, azonnal beszélni óhajtok nagyságoddal.

HARMINCNYOLCADIK FEJEZET

Mi van velem, hogy minden zaj ijeszt?

(*Macbeth*. Szabó Lőrinc ford.)

„Beszélni óhajtok nagyságoddal.” Magukban véve egyszerű szavak, de Leicester olyan fölajzott, lázas lelkiállapotban volt, amelyben a legközönségesebb események is rémisztő jelentőséget nyernek; ő is hevesen hátrafordult, hogy szemügyre vegye az illetőt, aki e szavakat intézte hozzá. Semmi különös nem látszott ennek az egyénnek külsején, fekete selyemzeke és rövid kabát volt rajta, meg egy fekete álarc; mintha a Merlin kíséretében beözönlő maszkások közé tartozott volna, bár nem viselt olyan extravagáns öltözetet, mellyel amazok kitűntek.

- Ki vagy te, és mit akarsz tőlem? - kérdezte Leicester, hangsúlyával elárulva izgatott kedélyállapotát.

- Semmi rosszat, lordom - felelte az álarcos -, de sok jót és tisztességet, ha megérti szándékomat. Azonban félreesőbb helyen kell beszélnem nagyságoddal.

- Nem szokásom névtelen idegenekkel beszélgetni - válaszolta Leicester, és maga se tudta pontosan, miért, de irtózott az idegen kérésétől -; akiket pedig ismerek, azoknak más alkalmasabb időt kell keresniük, ha beszélni szeretnének velem.

Azzal máris továbbsietett volna, ám az álarcos tartóztatta.

- Akik lordságoddal saját becsületébe vágó dolgokról akarnak beszélni, azok rendelkeznek az idejével, bármely elfoglaltságot tesz is félre a kedvükért.

- Micsoda! Becsületembe vágó? Ki merészel vádolni? - kérdezte Leicester.

- Egyedül tulajdon viselkedése szolgáltathat alapot, lordom, megvádolására, s éppen erről szeretnék beszélni nagyságoddal.

- Szemtelen vagy - mondta Leicester -, és visszaélsz az alkalom parancsolta vendégszeretettel, mely meggátol abban, hogy felelősségre vonassalak! Neved?

- Cornwalli Edmund Tressilian - felelte az álarcos. - Egy ígéret huszonnégy órára lepecsételte számat, de ez az idő lejárván, most már beszélek, és illő méltányossággal először lordságodhoz intézem szavaimat.

A meghökkenés szívébe nyilallt Leicesternek e név hallatára, melyet az az ember ejtett ki, akit a legjobban gyűlölt, s akitől mélységesen sértve érezte magát, úgyhogy először megdermedt, de azután nyomban elöntötte a bosszú olyan szomja, amelyet csak a sivatagban vándorló zarándok érez egy csermely után. Eltökélve magában, hogy pillanatnyilag leküzdi az izgalom minden külső jelét, mert teljességében akarta felmérni Tressilian szándékát, valamint biztosítani a bosszú művét, így szólt visszafojtott szenvedélytől elválogott hangon, melyet érteni is alig lehetett:

- És mit óhajt tőlem Edmund Tressilian úr?

- Igazságot, lordom - felelte nyugodtan, de szilárdan Tressilian.

- Az igazság - mondta Leicester - mindenkinek kijár... *neked*, Tressilian úr, kiváltképp, és légy nyugodt, meg is kapod.

- Nem is várok kevesebbet nemes lelkétől - válaszolt Tressilian -: de az idő sürget, s nekem még ma este beszélnem kell nagyságoddal. Megvárhatom a szobájában?

- Nem - felelte Leicester zordan -; nem fedél alatt intézzük el ezt az ügyet... legkevésbé az én fedelem alatt. A nagy szabad ég alatt fogunk találkozni.

- Nagyságod föl van dülva vagy föl van gerjedve, lordom - mondta Tressilian -, holott indulatosságra most nincs idő. A hely számomra közömbös, ha egy zavartalan félórát szentel nekem.

- Rövidebb idő is elég lesz, remélem - felelte Leicester. - Várj rám a díszkertben, miután a királynő visszavonult.

- Rendben - mondta Tressilian, és távozott, miközben Leicester elméje egy pillanatra szinte megmámorosodott.

- Az ég végre kegyes hozzám - mondta -, és kezem ügyébe adja a nyomorultat, aki e sötét gyalázat bélyegét sütötte rám... aki e kegyetlen kínokat okozta. Nem kárhoztatom többé a sorsot, hisz megadta a módot, hogy leleplezzem az ármányt, mellyel továbbra is félre akar vezetni, és egyben rábizonyíthassam s megtorolhassam gázságát. Tettre fel!... Tettre fel!... Most nem maradok le róla... hisz legkésőbb az éjfélt elhozza bosszúmat.

Mialatt ily gondolatok tolongtak Leicester elméjében, átvágott az alázatos tömegben, mely utat nyitott neki, azután újfent elfoglalta irigyelt és csodált helyét az uralkodó személye mellett. De ha csodált és irigyelt keble egy pillanatra kitárulhatott volna a zsúfolt terem előtt, hogy megmutatkozzanak bűnös nagyratörésről és kiszámított kegyetlenségről tanúskodó gondolatai, melyek úgy cikáztak keresztül-kasul benne, mint a szellemek valami gonosz boszorkány körül... akkor ugyan melyikük kívánt volna - legambiciózusabb nemesből a legágrólszakadtabb cselédig, aki a tányért váltja - Erzsébet kegyencének, Kenilworth urának a bőrében lenni!

Mihelyt visszatért Erzsébethez, máris újabb gyötrelem várt rá.

- Épp jókor jön, lordom - mondta -, hogy eldöntsön egy vitát köztünk, hölgyek között. Sir Richard Varney az imént engedélyünket kérte, hogy elvihesse a kastélyból beteg nejét, miután, mint mondja, lordságod már hozzájárulását adta távozásához, tehát a mienket is kérheti. Magától értetődik, hogy nem kívánjuk visszatartani őt e szegény ifjú hölgy szerető ellátásától; de lordságodnak tudnia kell, hogy Sir Richard Varneyt a mai napon láthatólag olyannyira elbűvölték udvarhölgyeink, hogy Rutland hercegnő itt azt mondja, legfeljebb a tóig viszi majd szegény örült nejét, beleveti, s így egyszersmind lakót ad a kristálypalotának, amiről az elvárásolt nimfa beszélt nekünk, aztán visszatér, mint víg özvegy, hogy kíséretünkben szárítsa fel könnyeit, és kárpótolja magát a veszteségért. Mit szól hozzá, lordom?... Mi már láttuk két-három különféle szerepben Varneyt... lordságod ismeri igazi tulajdonságait... gondolja, hogy képes ily gyalázatos módon elbánni hölgyével?

Leicester megdöbbsent, de a veszély sürgetett, és a választ semmiképp se kerülhette el.

- A hölgyek - mondta - túl könnyen ítélnék egy saját nemükbőliről, mikor felteszik, hogy kiérdemelt ily véget, vagy túl rosszul vélekednek a miénkről, ha azt gondolják, hogy ez megtehető egy ártatlan asszonnyal.

- Halljátok, hölgyeim - mondta Erzsébet -, mint egész neme, kegyetlenségüket azzal mentegeti, hogy állhatatlansággal vádol minket.

- Ne mondja, hogy *minket*, Asszonyom - felelt a gróf -; mi úgy tartjuk, hogy a gyarló nőknek, miként az égbolt kisebb fényeinek, vannak fordulataik és változásaik, de ki vádolná változékonysággal a napot vagy Erzsébetet?

A diskurzus ezután kevésbé veszélyes irányba fordult, és Leicester élénken kivette belőle a részét, bármilyen szellemi gyötrelmet okozott is neki. Erzsébetet oly jól szórakoztatta vele, hogy a kastély órája elütötte már az éjfelet, mikor visszavonult a társaságtól, ami pedig szokatlan volt az ő nyugodt, szabályos időbeosztásában. Távozása természetesen jelt adott a társaság feloszlására, amelynek tagjai szintén nyugovóra tértek, hogy álmukban újra éljék a nap mulatságait, vagy elképzeljék a másnapét.

A szerencsétlen várúr, a büszke ünnepély rendezője egészen más gondolatokkal volt elfoglalva. Az őt kísérő inasnak azt az utasítást adta, hogy azonnal küldje Varneyt a szobájába. A küldönc kisvártatva visszatért, és közölte vele, hogy Sir Richard Varney egy órája elhagyta a kastélyt, méghozzá a hátsó kapun át, három személy társaságában, kik közül az egyik egy lovas hordszékből utazott.

- Hogyhogy elhagyta a kastélyt, mikor már kiállt a kapuőrség? - kérdezte Leicester. - Úgy tudtam, csak pirkadatkor indul.

- Úgy értesültem, kielégítő okát adta távozásának - felelte az inas -; mint hallottam, az őrnek felmutatta lordságod pecsét...

- Igaz... igaz - mondta a gróf -, mégis elszökött a dolgot... Maradt itt a szolgálai közül valaki?

- Michael Lambourne, uram - felelte az inas -, ő nem került elő Sir Richard Varney indulásakor, gazdája erősen föl is gerjedt miatta. Az imént láttam, amint nyergeli a lovát, hogy gazdája után vágta.

- Küldd ide nyomban - mondta Leicester -, üzenetem van a gazdája számára.

A szolga elment, Leicester pedig egy darabig mély gondolatokba merülve rótt a szobát. „Varney túlbuzgó - mondta magában -, túl erőszakos... Azt hiszem, szeret engem, de saját céljait is szem előtt tartja, és kielégíthetetlenül tör az elértükre. Ha én emelkedem, ő is emelkedik, és már nagyon is türelmetlennek mutatkozott, hogy eltávolítsa ezt az akadályt, ami utamban állni látszik a korona felé. Mégsem vetemedem azért ilyen gyalázatra. Amy bűnhődni fog, de megfontoltabban. Már elképzelve is érzem, hogy a túl nagy sietség a gyehenna tüzét gyújtaná ki keblemben. Nem... egy áldozat elég lesz egyszerre, az pedig már vár rám.”

Írószerszámat ragadott, és gyorsan papírra vetette ezeket a sorokat:

„Sir Richard Varney, úgy határoztunk, hogy elhalasztjuk a gondjaidra bízott ügyet, és szigorú parancsot adunk, hogy további utasításunkig ne tégy semmi egyebet a grófnéval kapcsolatban. Ugyancsak megparancsoljuk, hogy nyomban térj vissza Kenilworthbe, miután biztonságba helyezted, amivel megbíztalak. Ha viszont jelen feladatod elvégzése tovább tartóztatna, mint amire számítunk, akkor parancsoljuk, hogy küldd vissza pecsétgyűrűnket egy hűséges és gyors küldöncöddel, mivel jelenleg szükségünk van rá. Elvárva maradéktalan engedelmességedet ez ügyekben, és Isten gondviselésébe ajánlva téged, maradunk jó barátod és gazdád,

R. Leicester

Kelt kenilworthi kastélyunkban, július havának tizedik napján, az Úrnak ezeröttszáz-hetvenötödik esztendejében.”

Amint Leicester megírta és lepecsételte az utasítást, az inas bevezette Michael Lambourne-t, aki combközépig érő csizmában, lovaglómentéje körül széles övvel, fején nemezkalappal jelent meg, mint valami futár.

- Milyen minőségben szolgálász? - kérdezte a gróf.

- Mint lordságod főlovászáának kamarása - felelte Lambourne szokásos önbizalmával.
- Vess féket a pimasz nyelvedre, fickó - mondta Leicester -, a tréfák, amik Sir Richard Varneynál megengedhetők, nálam nem engedhetők meg. Mennyi idő alatt éred utol gazdádat?
- Egy órai lovaglással, uram, ha ember és ló állja az iramot - felelte Lambourne, a megkísérelt bizalmasságról legott mélységes tisztelet hangjára váltva. A gróf tetőtől talpig végigmérte.
- Hallottam rólad - mondta -; azt tartják, hogy a szolgálatban fürge vagy, de túlságosan hajlamos a kötekedésre és az ivászatra ahhoz, hogy fontos dolgokat lehessen rád bízni.
- Uram - felelte Lambourne -, én voltam már katona, matróz, utazó és kalandor, ezek pedig olyan foglalkozások, melyekben az ember a mát élvezi, mert a holnap felől nem lehet biztos. De ha visszaélek is olykor szabad időmmel, sose hanyagoltam el a szolgálatot, amivel gazdámnak tartozom.
- Igyekezz, hogy ezúttal is így legyen - mondta Leicester -, és nem bánod meg. Add át e levelet gyorsan és gondosan Sir Richard Varney kezébe.
- Megbízatásom csak eddig terjed? - kérdezte Lambourne.
- Igen - felelte Leicester -, de számomra nagyon fontos, hogy gondosan, valamint gyorsan legyen végrehajtva.
- Se lovat, se fáradtságot nem fogok kímélni - mondta Lambourne, és azonnal távozott.
- Hát ezzel ért véget magánkihallgatásom, amitől oly sokat reméltem! - dünnyögte magában, amint végigment a hosszú galérián és le a hátsó lépcsőn. - Teringettét! Már azt hittem, a gróf valami titkos kalandban óhajtja igénybe venni szolgálataimat, és az egészből egy levél kézbesítése lett! Nem baj, azért meglesz a kívánsága, és ahogy őlordsága jól mondja, lehet, hogy egyszer még nem bánom meg. A gyerekek mászni kell, mielőtt járnai tanul, és így van ez a kezdő udvaronccal is. De bepillantok én ebbe a levélbe, amit olyan gondatlanul pecsételt le. - Miután megtette, ujjongó örömmel csapta össze a kezét: - A grófné... a grófné!... Kezemben a titok, ami égbe visz vagy tönkrejuttat... De gyere csak, Bayard - mondta és kivezette lovát az udvarra -, mert vékonyadnak és sarkantyúmnak most közeli ismeretségbe kell kerülniük.

Lambourne nyeregbe szállt, és elhagyta a kastélyt a hátsó kapun át, ahol kiengedték, mint Sir Richard Varney korábban meghagyta volt.

Mihelyt Lambourne és az inas távozott, Leicester átöltözött egyszerű gúnyába, magára kapta felsőkabátját, kezébe vett egy lámpást, és a titkos folyosón át egy kis titkos hátsó ajtóhoz ment, amely a díszkert bejárata közelében az udvarra nyílt. Gondolatai nyugodtabbak és határozottabbak voltak, mint ilyen késői órában lenni szoktak, és igyekezett saját lelkiismerete előtt is olyan embernek érezni magát, aki ellen többet vétettek, mint amennyit ő vétkezett.

„A legnagyobb sértést szenvedtem el - ez volt töprengésének az alaphangja -, mégis túrtőztettem magam az azonnali bosszútól, ami pedig módomban állt volna, és arra korlátoztam, ami férfias és nemes. De mi lesz, ha a kötelék, amit ez álnok asszony ma meggyalázott, továbbra is béklyóként nehezedik rám, és útjába áll a nemes pályafutásnak, melyre sorsom szólít? Nem... van más mód is az ilyen kötelékek felbontására, melyhez nem kell elmetszeni az élet fonálát. Isten szemében engem már nem köt a frigy, melyet ő megtört. Országok fognak elválasztani minket... óceánok hömpölyögnek köztünk, és hullámaik, melyek elnyeltek már egész hajórajokat, egyedüli letéteményesei lesznek a halálos titoknak.”

Ilyen gondolatokkal iparkodott Leicester összebékíteni lelkiismeretét s az oly hirtelen elfogadott bosszúterveket és becsvágyó számításokat, melyek annyira összefonódtak életének minden szándékával és cselekedetével, hogy nem volt ereje lemondani róluk; míg végül bosszúja már az igazság, sőt a nagylelkű mérséklet mezét látszott viselni.

Ebben a hangulatban lépett ki a bosszúálló és nagyravágyó gróf a díszkert elbűvölő terére, melyre épp rásütött a telihold. Széles sárga fénypájsma ragyogott mindenütt a fehér termésköveken, amiből a kövezet, a mellvéd és az egyéb építészeti díszítmények készültek; egyetlen felhőpamat sem látszott az azúrkék égen, amitől az egész hely majdnem olyan világos volt, mintha a nap csak az imént bukott volna le. A fehér márványszobrok úgy derengtek a gyér fényben, mint megannyi hazajáró lélek, akik fehér lepleikben most léptek ki sírjaikból, s a szökőkutak úgy lövellték sugarukat a magasba, mintha azon igyekeztek volna, hogy vizük a holdsugártól tündöklő fényt nyerjen, mielőtt csillámló ezüstpárában visszahull a medencébe. A nap tikkasztó volt, és a lágy éji szellő, mely végigsuhant a teraszon, nem kavarta fel jobban a levegőt, mint egy legyező valamely ifjú szépség kezében. A fülemülék sok fészket raktak a szomszédos park csaltájában, s a fészkek lakói most kárpótolták magukat a nappali némaságért páratlan trillázásuk egész kórusával, mely hol ujjongó, hol bánatos, hol egybehangzó, hol egymásnak felelgető volt, mintha csak elragadtatásukat akarták volna kifejezni a békés és gyönyörűséges hely iránt, melynek dalukat zengték.

A vizek hullásától, a holdfény csillogásától, s a fülemülék énekétől ugyancsak távol eső dolgokon merengve ballagott lassan a délceg Leicester a terasz egyik végéből a másikba, köpenye maga köré csavarva, kardja a hóna alatt, de nem látott semmit, ami emberi alakra hasonlított volna.

- Bolonddá tett tulajdon nagylelkűségem - mondta -, ha hagytam, hogy a gazember megszökjön előlem... igen, s talán a házasságtörő asszony segítségére siessen, aki oly gyenge őrizet alatt van.

Így fűzögette gondolatait, de tüstént kiderült, hogy mekkorát téved, midőn visszafordulva a bejárat felé egy emberi alakot látott lassan előjönni az oszlopcsarnokból, aki árnyékával sötétbe borította a különböző tárgyakat, amint felé jövet sorban elhaladt mellettük.

„Sújtsak, mielőtt meghallanám e gyűlölt hangot? - villant át a gondolat Leicester agyán, mikor megragadta kardja markolatát. - De nem! Látni akarom, merre tapogatózik elvetemültsége. Előbb figyelem majd, bármily undorító, a gyűlölt kígyó gyűrűzését és tekergését, aztán lépek fel erővel, és töröm össze.”

Keze leereszkedett a kardmarkolatról, és a gróf lassan elindult Tressilian felé, összeszedvén magában minden önuralmát, míg szemtől szembe nem kerültek egymással.

Tressilian mély bókkal köszöntötte Leicestert, amit a gróf egy gögös főhajrással és e szavakkal viszonzott:

- Titkos megbeszélést óhajtottál... itt vagyok, és hallgatlak.

- Lordom - mondta Tressilian -, mondanivalóm annyira komoly, s annyira szeretnék türelmes, sőt kedvező meghallgatásra találni, hogy kész vagyok tisztázni magam minden gyanú alól, amiért lordságod esetleg előítélettel viseltetik irántam. Ellenségének vél, ugye?

- Nincs rá tán elegendő okom? - felelte Leicester észrevéve, hogy Tressilian válaszra vár.

- Igaztalanul vélekedik rólam, lordom. Barátjának vallom magam, de sem csatlósa, sem párthíve nem vagyok Sussex grófnak, akit az udvaroncok lordságod vetélytársának tartanak; azonkívül jó sok ideje már, hogy sem az udvarokat, sem az udvari cselszövényeket nem tartom vérmérsékletemhez s szellememhez valónak.

- Kétségkívül - felelte Leicester -, vannak más elfoglaltságok is, melyek méltóbbak egy tudóshoz, márpedig ennek tartja a világ Tressilian urat... A szerelemnek is vannak cselszövényei, csakúgy, miként a becsvágynak.

- Látom, lordom - mondta Tressilian -, hogy nagy jelentőséget tulajdonít egykori vonzalmamnak ama szerencsétlen ifjú hölgy iránt, akiről beszélni szeretnék, és talán úgy véli, inkább vetélkedéstől, mint igazságérzettől vezettetve képviselem ügyét.

- Ne törődj az én gondolataimmal, fickó - mondta a gróf -, folytasd. Mindeddig csak magadról beszéltél, ami kétségkívül fontos és érdemes tárgy, de tán mégsem érint oly mélyen, hogy miatta későbbre halasszam éjszakai nyugovómat. Mellőzd a további bevezetőt, és térj a tárgyra, ha van egyáltalán olyan mondanivalód, mely engem érdekel. Aztán ha befejezted, majd nekem is lesz némi közlendőm.

- Akkor hát beszélek minden további bevezetés nélkül, lordom - felelte Tressilian -, mert olyan mondanivalóm van, mely lordságod becsületébe vág, s így bízom benne, nem fogja elpazarolt időnek tartani, ha meghallgatja. Magyarázatot kell kérnem lordságodtól a boldogtalan Amy Robsartot illetően, akinek a története nagyon is jól ismeretes nagyságod előtt. Mélységesen sajnálom, hogy nem rögtön így jártam el, és nem kértem fel, döntsön köztem és ama gazember között, akitől a sérelmet elszenvedte. Lordom, a lány elmenekült egy törvénytelen s igen veszedelmes bezártságból, rábízván magát hitvány férje elleni panaszának a kimenetelére, és olyan ígéretet vett ki tőlem, hogy addig nem lépek fel érdekében, míg ő meg nem próbálkozott amazzal, hogy elismertesse vele a jogait.

- Micsoda - mondta Leicester. - Elfelejtetted, kivel beszélsz?

- Hitvány férjéről beszélek, lordom - felelte Tressilian -, és tisztelem nem talál enyhébb szavakat. A szerencsétlen nőt elvitték valami általam ismeretlen helyre, vagy bezárták e kastély egyik titkos kamrájába... ha ugyan nem dugták még sötétebb tömlöcbe, mely jobban megfelel gonosz tervek céljaira. Ezen változtatni kell, lordom... a hölgy atyjának felhatalmazásával beszélek... továbbá meg kell vallani és el kell ismertetni e rossz csillagzat alatt született házasságot a királynő színe előtt, és a hölgyet mentesíteni kell minden korlátozás alól, saját szabad akaratára bízva, hol kíván tartózkodni. És, szabadjon hozzátennem, senkinek nem érinti közelebről a becsületét, ha eme fölöttébb méltányos követeléseimet teljesíti, mint lordságodét.

A gróf szinte megkövült attól a hihetetlenül hűvös hangtól, mellyel ez az ember, aki szerinte rettenetesen megsértette őt, úgy adta elő bűnös szeretőjének az ügyét, mintha amaz ártatlan nő, ő pedig pártatlan prókátora volna; nem kevésbé képesztette el az a hæv, mellyel Tressilian követelte számára azt a rangot és helyzetet, amire gyalázatot hozott, és aminek előnyeit kétségkívül megosztaná szeretőjével, aki ily arcátlanul képviseli érdekeit. Tressilian több mint egy percet várt, míg a gróf magához tért a megrökönyödésből; és ha tekintetbe vesszük, minő előítéletek töltötték el elméjét, nemigen csodálhatjuk, hogy szenvedélye végül is fölébe kerekedett minden más megfontolásnak.

- Végighallgattalak, Tressilian úr - mondta -, nem szakítottalak félbe, és áldom Istent, amiért fülemnek sosem kellett még ily gátlástalan gazember szavaitól zúgnia. Megfenyítésednek feladata inkább a hóhér korbácsára érdemes, mint egy nemesember kardjára, mégis... ránts kardot, gazember, és véd magad!

Utolsó szavaival egyidejűleg köpenyét a földre dobta, hüvelybe dugott kardjával erősen meglegyintette Tressiliant, és rögtön kirántva pengéjét, támadó állásba helyezkedett. Szavainak heves indulata először ugyanúgy elképesztette Tressiliant, mint Leicestert az ő beszéde. De a meglepetés haragra változott, mikor a ki nem érdemelt sértéseket ütés követte, amitől

egyszerre elszállt a fejéből minden megfontolás, s csak az azonnali párviadalra tudott gondolni. Tressilian szintúgy kardot rántott, és jóllehet tán kissé kevésbé értett a forgatásához, mint Leicester, eléggé jól bánt vele ahhoz, hogy vitézül hadakozzék, annál is inkább, mivel kettejük közül alkalmasint ő volt a higgadtabb, hiszen Leicester viselkedését nem tudta másra vélni, mint pillanatnyi őrjöngésnek vagy valami erős érzéksalódás hatásának.

Több perce folyt már a párbaj, és még egyik fél sem kapott sebet, mikor hirtelen hangok hallatszottak a terasz bejáratát képező oszlopcsarnok felől, s a hangok közé sietve közeledő léptek zaja keveredett.

- Megzavartak - mondta Leicester ellenfelének -, kövess.

Ekkor egy hang így szólt az oszlopcsarnokból:

- Igaza van a kis csibésznek... itt viaskodnak.

Leicester eközben az egyik szökőkút mögötti zugba vonta Tressiliant, ahol elrejtőzhettek, mialatt a királynő hat testőre végigment a díszkert középső sétányán, és hallották, amint egyikük odaszól a társának:

- Sose leljük meg őket éjszaka ezek között a vízköpő kutak, mókuskalitkák és nyúlodúk között; de ha az út túlsó végéig sem bukkanunk rájuk, visszamegyünk, odaállítunk egy posztot a bejáratához, akkor majd vesztég maradnak reggelig.

- Szép kis dolog - mondta egy másik -, itt vagdalkozni a királynő közelében, és mondhatnám, a saját palotájában!... Ördög vigye őket... biztos két szegény részeg kakas volt, akik nekiálltak csépelni egymást... kár is volna értük, ha megtalálnánk őket... lecsapnák a fél kezüket, ugye?... kutya dolog is elveszíteni fél kezét, csak azért, mert volt benne egy darab acél, ami olyan jól simul az ember markába.

- Magad is nagy kötekedő vagy, George... de vigyázz, mert a törvény úgy szól, ahogy mondtad.

- Igen ám - mondta az előbbi -, ha nem értelmezik enyhébben, mert tudod, ez nem a királynő palotája, hanem Leicester lordé.

- Ettől ugyan még lehet a büntetés éppolyan szigorú - mondta a másik -, mert ha kegyes úrnőnk királynő, aminthogy az, Isten óvja, Leicester lord meg úgyszólván király.

- Csitt, ostoba! - szólt közbe egy harmadik. - Nem tudhatod, ki hallja meg!

Továbbmentek, felületesen keresgélve, de láthatóan többen törődtek társalgásukkal, mint azzal, hogy megleljék az éjszakai zavargókat.

Alig mentek el a terasz mellett, Leicester intett Tressiliannek, hogy kövesse, elsiklott az ellenkező irányban, és észrevétlenül kisurrant az oszlopcsarnokon át. A Mervyn-toronyhoz vezette Tressiliant, ahová ez utóbbi már visszaköltözködött, és mielőtt elváltak, e szavakkal búcsúzott tőle: - Ha van merszed folytatni s végigvinni, ami most félbeszakadt, légy a közelemben, mikor az udvar holnap kirándul... majd találunk időt, és jelt adok, ha alkalmas.

- Lordom - felelt Tressilian -, máskor tán kérdeztem volna e furcsa és dühöngő elvakultság okát. De te a vállamra ütöttél, s ezt csak vér moshatja le; és volnál bár oly magasan, ahová leggögebb kívánságaid valaha röpítettek, akkor is elégtételt vennék megsértett becsületedért.

Így váltak el egymástól, ám az éjszaka még tartogatott kalandokat Leicester számára. El kellett haladnia a Saintlowe-bástya mellett, hogy a szobájához vezető titkos folyosóhoz érjen, és a bejáratnál szembe találta magát Lord Hunsdonnal, aki sebtében kapkodott magára valami ruhát, és meztelen kardot szorongatott a markában.

- Magát is fölverte ez a zenebona, Leicester lord? - kérdezte a vén katona. - Nem mondom... a fránya mindenit, a maga kastélyában az éjszaka ugyanolyan zajos, mint a nappal. Alig két órája, hogy fölébredek annak a szegény háborodott lady Varneynak a sikoltozására, a férje épp akkor cipelte el. Mondhatom, csak a maga meg a királynő együttes utasítása tartott vissza, hogy be ne avatkozzak a dologba, és föbe ne kólintsam a maga Varneyját; most meg egy csetepaté van a díszkertben vagy minek híják azt a köteraszt, ahol az a temérdek cifraság vagyon?

Az öregember beszédének első része tört döfött a gróf szívébe; az utóbbira azt válaszolta, hogy maga is hallotta a csetepatét, és azért jött le, hogy elintézzé azokat, akik ilyen szemtelenségre vetemedtek a királynő közelében.

- Jól van akkor - mondta Hunsdon -, örülök lordságod társaságának.

Leicester ilyenformán kénytelen volt visszafordulni a bárdolatlan vén lordeal a díszkertbe, ahol Hunsdon megtudta a közvetlen parancsnoksága alá tartozó testőröktől, hogy hasztalan keresték a zavargás okozóit; el is kanyarította őket alaposan, mint lusta kutyákat és kurafiakat. Leicester szintén szükségesnek vélte, hogy haragudjék, amiért nem találtak senkit; de végül azt a gondolatot sugallta Lord Hunsdonnak, hogy talán csak néhány bohó ifjú ember volt, akik túlzottan fenekére néztek a korsónak, és akiket alighanem eléggé elriasztott a kutatás is, amit utánuk indítottak. Hunsdon, aki maga is barátja volt a boroskupának, nem tagadta, hogy egy kancsóban sok dőreség okát meglelhetjük. - De - tette hozzá - ha lordságod nem lesz kevésbé bőkezű a háztartásában, és nem mérsékli kissé a sörnek, bornak meg más itókának az áradását, előre látom, az lesz a vége, hogy az őrszobára vitetek néhány ilyen derék fickót, és kikúrálom őket egy kis csigárahúzással... Nos, ez után a figyelmeztetés után, jó éjszakát.

Örülve, hogy megszabadul a társaságától, Leicester is elbúcsúzott tőle szállásának ajtajánál, ahol találkoztak, és belépve a titkos folyosóra, fölvette az otthagyt lámpást, majd pislákoló fényénél visszament a szobájába.

HARMINCKILENCEDIK FEJEZET

Helyet! Helyet! A ló még megriad,
Ha ily közletről lát ily nagy urat!
S ha valót versben mondanom szabad,
Ez a csikó bizony régen szalad;
Azóta épp, hogy kastélyába' Lester
Királynőnket vendégül látta egyszer!

(Ben Jonson: *Baglyok maszkjátéka*)

Az a multság, mely Erzsébet és az udvar másnapi szórakoztatását szolgálta, Coventry hűséges polgárainak előadása volt, akik az angolok és a dánok harcát mutatták be, melynek emléke régi népszokásként élt a nagy múltú városban, és hitelességét ősi történetírásokra meg krónikákra alapozták. A játékban a városiak egyik csapata a szászokat, a másik a dánokat képviselte, és csikorgó rigmusokkal, nemkülönben kemény ütésekkel vitték színre e két harcias nép küzdelmét valamint az angol asszonyok amazoni bátorságát, akik a mese szerint döntő szerepet játszottak a dánok nagy lemeszárlásában Hocktide-nál, az Úrnak 1012-ik esztendejében. E játékot, Coventry polgárainak régi, kedves multságát időközben betiltották, úgy látszik, néhány túlbuzgó puritán lelkész közbenjárására, akiknek történetesen tekintélyes befolyásuk volt a békebíróknál. Ám a lakosok nagy többsége kérvénnyel fordult a királynőhöz, hadd játsszák továbbra is darabjukat, és azért a megtiszteltetésért folyamodtak, hogy előadhassák öfelsége színe előtt. Mikor pedig az ügy a kistanács elé került, amely rendesen a királynő személye mellett tartózkodott a folyó ügyek intézése végett, a kérvény, jóllehet néhány puritánusabb tanácsos ellenezte, kedvező fogadtatásra talált a királynőnél, aki úgy vélekedett, hogy az efféle bohóságok ártatlanul lekötik az olyanok figyelmét, akik egyébként tán helytelenebb időtöltést találnának maguknak; lelkipásztoraik pedig, bármily dicséretreméltóan tanultak, és jámborak is, kissé besavanyodottak, amikor nyájaik multsága ellen prédikálnak, így hát engedélyt kaptak a derék polgárok az előadásra.

A reggeli lakoma után, melyet Laneham úr mennejeinek nevezett, a királynő az udvar fontosabb személyiségeinek kíséretében fel is kerekedett a Galéria-bástya felé, hogy tanúja legyen a két ellenséges csapat, az angolok és dánok bevonulásának; miután jelt adott, kitárult előttük a kapu, amit a vadaskert szélén építettek fel. Jöttek is, gyalog és lóháton, mert némelyik igyekvő polgár és kisbirtokos fantasztikus jelmezbe bújt, holmi lovagot utánózva, hogy minél jobban hasonlítson a két különböző nép nemeseihez. Mindazonáltal, a veszélyes bal eseteket kerülendő, nem ülhettek igazi lovakra, csak úgynevezett vesszőparipákkal láthatták el magukat, amelyek régóta a haditancok fő gyönyörűségét jelentik, és ma is ott vannak a színpadon a nagy csatajelenetben, Bayes úr kiváló tragédiájának a végén.¹⁹² A gyalogság hasonló klepetusba volt öltözve. Az egész mutatvány a maszkás játékok ellentétének készült, a méltóságteljesebb előadások afféle burleszk másának. Amazokban nemesek és kisbirtokosok is részt vettek, és legjobb tudásuk szerint pontosan utánózták a megtestesített személyeket. A Hocktide-játék másféle volt, mivel a színészek közrendüekből kerültek ki, és öltözkük annál jobban illett az alkalomhoz, minél képtelenebb és nevetségesebb volt. Ruházatuk tehát, aminek leírására történetünk további folyása nem ad lehetőséget, eléggé komikus volt; ami

¹⁹² George Villiers szatirikus komédiájában (*The Rehearsal*, 1672) Bayes néven figurázza ki John Drydent, és teszi nevetségessé a szerző népszerű „hősi tragédiáit”.

fegyverzetüket illeti, noha ugyancsak oda lehetett sózni velük, lándzsa helyett égerfakarókból és kard helyett jókora husángokból állt; a bajvíváshoz pedig mind a gyalogság, mind a lovasság bőrből készült vaskos sisakokkal és pajzsokkal látta el magát.

Coxe kapitány, Coventry híres-neves humoristája, akinek balladákat, almanachokat, krajcáros történeteket tartalmazó, pergamennel szépen beborított és a biztonság kedvéért még ostorszíjjal is átkötött kötetekből álló könyvtára ma is a régiséggyűjtők vágyálma, maga lévén a leleményes főrendező, kinek irányítása alatt a játékot bemutatták, vitézül feszített vesszőparipáján az angolok hada élén, nagy felfuvalkodva, mint Laneham mondja, és suhogtatván hosszú kardját, ahogy tapasztalt hadfihoz illik, aki harcolt a királynő atyja, a goromba Henrik király alatt, Boulogne ostrománál. Mint jog és józan értelem kívánta, elsőnek ez a vezér lépett sorompóba, elhaladván csatlósainak élén a Galéria előtt, megcsókolta kardmarkolatát a királynő felé, s egyidejűleg olyat ficánkolt lovával, amit sose mutatott még be kétlábú vesszőparipa. Aztán tovább haladva valamennyi lovas és gyalogos csatlósával, hadrendbe állította őket kiváló stratégiai érzékkel a híd túlsó végén, vagyis a bajvívó téren, míg ellenfelei felkészülnek a rohamra.

Ez nem tartott sokáig, mert a dán lovasság és gyalogság, mely számban, vitézségben és fegyverzetben semmiképp sem maradt el az angoltól, tüstént megérkezett, jöttüket az északi duda szava hirdette nemzeti jel gyanánt, élükön a védelem agyafűrt mestere haladt, ki csak a híres-neves Coxe kapitány mögött maradt el hadi tudomány dolgában. A dánok mint hódítók, a Galéria-bástya alatt foglaltak állást, szemben a Mortimer-bástyával; és miután hadrendbe fejlődtek, jelt adtak a csata megkezdésére.

Az első összezapást eléggé mérsékelt hév jellemezte, mert mindkét had tartott némileg attól, hogy a tóba szorítják. De miután mindkét oldal erősítést kapott, az erőpróba könnyű csetepatéből ádáz csatává fokozódott. Úgy rontottak egymásnak Laneham úr tanúsága szerint, mint féltékenységtől böszült kosok, és oly vad hévvel, hogy gyakran mindkét fél fölborult, és a husángok meg a pajzsok módfelett hátborzongatóan pufogtak. Számos esetben megtörtént, amitől a csatát kezdő tapasztalt harcosok olyannyira tartottak. A korlátot, mely a híd peremén húzódott, tán szándékosan is, gyengén erősítették helyére, és az engedett a hadakozó tömeg nyomásának, úgyhogy sok hadfi tüzes heve hűlt le ilyen módon. Az efféle incidensek komolyabb bajjal is járhattak volna, mint az egy ilyen maskaraháborúhoz illik, tekintve hogy sok bajnok, akit e balszerencse ért, nem tudott úszni, akik pedig tudtak, azokat bőrlötőzékük és papírpáncéljuk akadályozott, de erről a veszélyről is gondoskodtak, jó néhány csónak állt készenlétben, hogy kihalássza és szárazra tegye a balszerencsés harcosokat, akik aztán csöpögve és leverve kerestek vigasztalást a bőségesen folyó forró, fűszeres sörben és pálinkában, és semmi jelét sem mutatták, hogy szeretnének újra bekapcsolódni a túlságosan is heves ütközetbe.

Egyedül Coxe kapitány, a gót betűs irodalmi régiségek hőse, aki kétszer is átélte, ló és ember gyanánt, a kockázatos ugrást a hídról a tóba, mely méltó azokhoz a veszedelmekhez, amiket kedvenc lovagi példaképei, Amadis, Belianis, Bevis vagy tulajdon Guy of Warwickja átért, mindazok a daliák, kiknek a hőstetteit rövidített formában tanulmányozta... tehát egyedül Coxe kapitány volt az, aki két ilyen csapás után újfent a küzdelem hevébe vetette magát, díszes mentéje és vesszőparipájának takarója csöpögött a víztől, kétszer vert lelket hangjával és példájával a csüggedő angol hadba, úgyhogy végül is teljes és döntő győzelmet arattak a dán betolakodók fölött, amint az igazságos és helyes is volt. Méltán emelte őt a

halhatatlanságba Ben Jonson¹⁹³ tolla, aki ötven évvel később úgy vélekedett, hogy Kenilworthben maskarás játékot senki sem nyithat meg illendőbben, mint Coxe kapitány szelleme, rettenthetetlen vesszőparipáján.

Ezek a vaskos falusi multságok tán nem egyeznek meg az olvasó előzetes elképzelésével arról, hogy mivel is szórakoztatták Erzsébetet, kinek uralkodása alatt az irodalom oly ragyogóan kivirágzott, és akinek az udvara, melyben egy nő uralkodott, ugyanannyi érzékkel az illendőség iránt, mint éles ésszel, nem kevésbé tűnt ki emelkedettségével és kifinomultságával, mint tanácsai bölcsességükkel és tetteik készségükkel. De akár olyan politikai óhajból, hogy érdeklődést mutasson a népi multságok iránt, akár az öreg Henrik nyers, férfias szellemének egy szikrájától inspirálva, ami néha felvillant Erzsébetben, annyi bizonyos, hogy a királynő pompásakat kacagott a lovagság utánzatán vagy inkább kigúnyolásán, amit a coventryi játék bemutatott. Maga mellé szólította Sussex grófot és lord Hunsdont, részben talán azért, hogy az előbbi kárpótolja a hosszas és bizalmas beszélgetésekért, melyekkel korábban Leicester grófot tüntette ki, egy olyan játékról való beszélgetéssel, mely jobban megfelelt ízlésének, mint a régmúlt időkről szóló mutatványok. A királynőnek ez a kedve, hogy nevésszen és tréfálkozzon katonai vezéreivel, meghozta az alkalmat, amire Leicester gróf régen várt, hogy eltávozhassék a királynő közeléből, és olyan jól választotta meg az időt, hogy az udvar szemében úgy tűnt, tapintatosan szabad utat enged vetélytársának a királynőhöz, és nem használja ki a házigazda jogát arra, hogy folytonosan eltakarja mások elől az uralkodó arcának fényességét.

Leicester gondolatait azonban egészen más irányította, nem az udvariasság; mert mihelyt észrevette, hogy a királynő élénk társalgásba elegyedik Sussexszel és Hunsdonnal, akiknek a háta mögött Sir Nicholas Blount állt fülig szaladó szájjal bólogatva minden elhangzott szóra, jelt adott Tressiliannek, aki megállapodásuk szerint kis távolságról figyelte mozdulatait, kifurakodott a tömegből, és a vadaskert felé irányítva lépteit áttört az egyszerű nézők tömegén, akik szájtátva bámulták az angolok és dánok csatározását. Miután idáig eljutott, ami csak némi nehézség árán sikerült, újra hátrapillantott, hogy Tressilian is hasonlóan szerencsés volt-e, majd amint látta őt is kiszabadulni a tömegből, egy kis ligethez vezette, ahol már várt rá egy lakáj két felnyergelt lóval. Fölugrott az egyikre, és intett Tressiliannek, hogy szálljon a másikra, amit az meg is tett egyetlen szó nélkül.

Leicester ekkor sarkantyúba kapta a lovát, és megállás nélkül vágatott, amíg el nem ért egy magas tölgyektől körülvett kies helyre, mintegy mérföldnyire a kastélytól és ellenkező irányban attól a helytől, ahová most a kíváncsi nézők összesereglettek. Leszállt a nyeregből, lovát egy fához kötötte, és csak ennyit mondott:

- Itt nem fognak háborgatni - azzal köpenyét a nyeregbe dobta, és kihúzta a kardját.

Tressilian mindenben követte példáját, mégsem állhatta meg, hogy amint kihúzta kardját, hozzá ne szóljon:

- Lordom, mivelhogy sokan ismernek úgy, mint aki nem féli a halált, ha becsület az ára, azt hiszem, ennek csorbítása nélkül kérdezhetem, mindenre, ami tiszteletre méltó, miért merészelt lordságod oly megszégyenítő jellel illetni, mely ilyen viszonyba hoz minket?

- Ha nem kedveled a megvetés ilyen jeleit - felelte a gróf -, fogd rögtön a kardod, nehogy megismétljem, amiről panaszkodsz.

¹⁹³ Ben Jonson (1572-1637) - angol drámaíró; a komédia és tragédia mellett a népszerű maszkjátéknak is híres mestere.

- Nem lesz rá szükség, lordom - mondta Tressilian. - Ítéljen Isten közöttünk! És véred, ha elesel, fejedre hulljon vissza.

Alig fejezte be a mondatot, máris összecsaptak.

Leicester azonban, aki a korabeli egyéb vitézi próbákhoz hasonlóan a védekezésnek is tökéletes mestere volt, előző este eleget látott Tressilian erejéből és ügyességéből ahhoz, hogy óvatosabban küzdjön, mint eddigelé, és biztos bosszúra törekedjék gyors bosszú helyett. Néhány percig egyenlő tudással és szerencsével küzdöttek, míg egy elkeseredett roham során, amit Leicester sikeresen visszavert, Tressilian vészesen fedezetlenül hagyta magát, és mikor háritani próbálta az ellentámadást, a gróf kiütötte kezéből a kardot, Tressilian pedig végigzuhant a földön. Zord mosollyal tartotta Leicester a kardja hegyét ellenfele torkának, és lábát ugyanakkor mellére téve, felszólította, vallja be ellene elkövetett aljas gazságait, és készüljön a halálra.

- Sem gazságot, sem sértést nem követtem el ellened, amit bevallhatnék - felelte Tressilian -, és jobban felkészültem a halálra, mint te. Használd ki előnyödet, ahogy tetszik, és Isten bocsásson meg neked! Én semmi okot nem adtam erre.

- Semmi okot! - kiáltotta a gróf. - Semmi okot!... De mit vitatkozom ilyen nyomorulttal?... Halj meg hazugságban, ahogy éltél!

Fölemelte kardját a végzetes csapáshoz, mikor hátulról hirtelen elkapták a kezét.

A gróf haragosan fordult vissza, hogy lerázza a váratlan akadályt, de meglepetve látta, hogy egy furcsa kinézetű fiú fogja kardot tartó kezét, és olyan szívósan kapaszkodik belé, hogy csak komoly tusa árán tudta lerázni magáról, eközben pedig Tressiliannek alkalma nyílt fölugrani, és újra kézbe ragadni fegyverét. Leicester engesztelhetetlen vadsággal nézett rá, és a párviadal még elkeseredettebben folytatódott volna mindkét oldalon, ha a fiú nem csimpaszkodik lord Leicester térdébe, és átható kiáltásokkal nem könyörög neki, hogy várjon egy percet, mielőtt folytatja a küzdelmet.

- Állj fel és eressz el - mondta Leicester -, különben, az égre mondom, keresztüldöflek a kardommal!... Mi dolgod velem, hogy elállod az utat bosszúm előtt?

- Sok, sok! - kiáltotta az elszánt gyerkőc. - Mert az én butaságom lett az oka e véres viszálynak kegyelmedék között, s talán szörnyebb bűnöknek is. Ő, ha szeretné még élvezni valaha az ártatlan lélek békéjét, ha reméli még, hogy békében s lelki furdalás nélkül alhatnak, legyenek annyi türelemmel, hogy elolvassák e levelet, aztán tegyenek, ahogy jónak látják.

Miközben ily hevesen és komolyan beszélt, s szokatlan arca és hangja valami titokzatos, manószerű jelleget is kölcsönzött magatartásának, Leicester felé nyújtott egy csomagocskát, ami egy hosszú, gyönyörű, világosbarna színű női hajfűrttel volt átkötve. Noha Leicester grófot erősen fűtötte, sőt szinte elvakította a harag, amiért elszánt bosszúja művét ily különös kudarc érte, mégsem tudott ellenállni a furcsa kérelmezőnek. Kiragadta a levelet kezéből; arca színt váltott, amint a címzésre pillantott; reszkető kézzel kibontotta a csomót; átfutotta a tartalmát, és hátratántorodva el is esett volna, ha nem támaszkodik neki egy fatörzsnek, ahol megállt egy pillanatra, szeme a levélen, kardja hegye a föld felé fordulva, mintha teljesen elfeledkezett volna ellenfeléről, aki iránt az előbb nem sok kegyelmet tanúsított, és aki most viszonzásképp kihasználhatta volna előnyös helyzetét. De Tressilian túl nemes lelkű volt az ilyen bosszúra; ő is csendben, meglepetten állt, várva e különös szenvedélyhullámszökevényét, de készenlétben tartva fegyverét, hogy szükség esetén védekezhessen, ha Leicester valami újabb, hirtelen támadásra indul, mert megint pillanatnyi elmezavarra gyanakodott nála. A fiúban persze nyomban felismerte régi ismerősét, Dickont, akinek az arcát, ha egyszer látta,

aligha felejtette el valaki; de hogy mi módon került ide ilyen kritikus pillanatban, miért volt ilyen energikus a fellépése, és mindenekelőtt hogyan gyakorolt ilyen nagy hatást Leicesterre, csupa olyan kérdés, amire Tressilian nem tudott válaszolni.

De a levél magában is elég hatásos volt, hogy még csodálatosabb eredményeket hozzon. Ez volt az a levél, amit a szerencsétlen Amy férjének írt, s amelyben elmondta Cumnorból való menekülésének okait és módját, tudatta vele, hogy védelmét kérni jött Kenilworthbe, és megemlítette a körülményeket, melyek arra kényszerítették, hogy Tressilian szállásán keressen menedéket, hön kérve, hogy haladéktalanul jelöljön ki számára alkalmasabb lakást. Levelét az odaadó szerelem legforróbb kifejezéseivel és urának akaratába való teljes belenyugvással zárta, s helyzetére, valamint lakóhelyére való különös tekintettel csupán arra kérte őt, hogy ne helyezték Varney fennhatósága vagy őrizete alá.

Kiesett a levél Leicester kezéből, mikor elolvasta.

- Vedd a kardomat, Tressilian - mondta -, és szúrd át vele a szívemet, ahogy az imént én is kész lettem volna átszúrnivaló a tiédet!

- Lordom - felelte Tressilian -, súlyosan megsértettél; de valami itt benn mindvégig azt súgta, hogy erre csupán egy iszonyú tévedés készített.

- Valóban az! - mondta Leicester, és átnyújtotta neki a levelet. - Elhitették velem egy becsületes emberről, hogy gazember, s a legjobb, legtisztább lényről, hogy feslett, csalfa nő... Szerencsétlen kölyök, miért csak most kapom kézhez ezt a levelet, és hol tekergett a kézbesítője?

- Nem merem megmondani, uram - mondta a fiú, visszahúzódva, mintha nem akarna a keze ügyében maradni -, de itt jön valaki, aki a hírvívó volt.

Wayland ebben a pillanatban ért oda; Leicester kérdéseire válaszolva részletesen előadta Amyvel való szökésének körülményeit; az életveszélyes mesterkedéseket, melyek a hölgyet a menekülésre készítették; szorongó vágyát, hogy mielőbb férje oltalma alá helyezhesse magát; kiemelte a kenilworthi cselédek tanúságát, akik mind emlékeznek - jegyezte meg -, milyen aggódva érdeklődött Leicester gróf után rögtön érkezésekor.

- A gazemberek! - kiáltotta Leicester. - De ó, a legsötétebb mind között, Varney!... És Amy még most is hatalmában van!

- De az isten szerelmére - mondta Tressilian -, csak nem valami végzetes megbízással?

- Nem, nem, nem! - kiáltotta hevesen a gróf. - Mondtam valami örültséget... de visszavontam, teljesen visszavontam egy gyors küldönc által; és most már biztonságban van... biztonságban kell lennie.

- Igen - mondta Tressilian -, biztonságban *kell* lennie, és nekem meg kell erről bizonyosodnom. Saját vitám nincs veled többé, lordom; de mindjárt lesz egy másik Amy Robsart csábító-jával, aki az aljas Varneyval takargatja bűnét.

- Amy *csábító-jával*! - dörgött Leicester hangja. - Mondd inkább, hogy a férjével!... Félrevezetett, elvakított, iszonyúan méltatlan férjével!... Oly jogosan Leicester grófnéja ő, ahogy én felővezett gróf vagyok. És te se mondatsz olyan módot, uram, mellyel ne szolgáltatnék neki elégtételt szabad akaratomból. Mondanom sem kell, hogy nem félek kényszerítésetől.

Tressilian nagylelkűsége tüstént hátat fordított minden őt személyesen érintő megfontolásnak, és azonnal Amy javát állította gondolatainak középpontjába. Semmiképp sem volt bizalommal Leicester csapongó elhatározásai iránt, mert úgy látta, túlságosan zaklatott ahhoz, hogy a

higgadt értelem kormányozza cselekedeteit; továbbá megnyugtatóssai ellenére Amyt sem érezte biztonságban csatlósai kezében.

- Lordom - mondta nyugodtan -, nem akarlak megsérteni, és a viszályt sem keresem veled. De Sir Hugh Robsart iránti kötelességem arra kényszerít, hogy azonnal a királynő elé terjesszem ezt az ügyet, és jelenlétében biztosítsam a grófné rangjának elismertetését.

- Nem lesz rá szükséged, uram - felelt a gróf gőgösen -; ne merj beavatkozni. Senki más, csak Dudley nyilváníthatja ki Dudley szégyenét... Megmondok mindent Erzsébetnek, aztán el Cumnorba, élet s halál múlik a gyorsaságon!

Ezzel elkötötte lovát a fától, nyeregbe ugrott, és teljes vágtában indult a kastély felé.

- Vegyen föl maga elé, Tressilian úr - kérte a gyerek Tressilian, amint látta, hogy ő is ugyanolyan sietséggel száll nyeregbe -, történetemnek még nincs vége, és szükségem van a védelmére.

Tressilian beleegyezett, és követte a gróft, bár kevésbé veszett iramban. Útközben a fiú nagy töredelemmel bevallotta, hogy bosszúból, amiért Wayland minden kérdezősködését elhárította a hölgyet illetően, mikor pedig Dickon úgy vélte, sokféleképp rászolgált már bizalmára, ő csente el tőle a levelet, amit Amy küldött vele Leicester grófnak. Az volt a szándéka, hogy este majd visszaadja neki, mivel úgy gondolta, biztosan találkozik vele, mikor Wayland Ariont játssza a vízi mutatványban. Akkor ugyan megszeppent egy kissé, mikor látta, kinek szól a levél, de azzal nyugtatta meg magát, hogy Leicester úgysem tér vissza estig Kenilworth-be, és a levél már újra a megfelelő küldönc birtokában lesz, mire a dolgok természete folytán át is adhatja. Wayland azonban nem jött el a mutatványra, mert időközben Lambourne kidobta a kastélyból, mire a fiú, nem találván őt, és nem tudván beszélni Tressiliannal, egy olyan levél birtokában, mely nem kisebb személyhez volt intézve, mint Leicester gróf, nagyon megijedt csínyjének következményeitől. Az az óvatosság, sőt félelem, amivel Wayland Varneyt és Lambourne-t emlegette, arra a meggyőződésre juttatta, hogy a levelet bizonyára kizárólag a gróf kezeibe szánták, és bajt okozhat a hölgynek, ha valamelyik cselédnek adja. Egyszer-kétszer megkísérelt bejutni Leicesterhez, de bizarr vonásai és közönséges külseje miatt mindig elutasították a szemtelen lakájok, akikhez folyamodott. Egyszer mégis csaknem sikerrel járt, mikor a díszkertben csatangolva megtalálta a barlangban azt a ládikót, amiről tudta, hogy a grófnéé, mert látta nála utazás közben, hisz semmi se kerülhetett el fürkésző pillantását. Miután hasztalan próbálta eljuttatni Tressilianhoz vagy a grófnéhoz, mint láttuk, személyesen Leicesternek adta át, akit, sajnos, nem ismert fel álruhájában.

Végre mégis megcsillant a siker a fiú előtt, mikor a gróf lejött a nagycsarnok alsó végébe, de abban a pillanatban, mikor szólni akart hozzá, Tressilian megelőzte. A gyerek, akinek a hallása ugyanolyan éles volt, mint az esze, hallotta, hogy találkoztól beszélnek meg a díszkertben, és elhatározta, hogy csatlakozik hozzájuk harmadiknak, abban a reményben, hátha menet vagy jövet közben alkalmat talál a levél átadására; a szolgahad között ugyanis különös históriák kezdtek keringeni, melyek nagy aggodalommal töltötték el a hölgy biztonsága miatt. A véletlen azonban úgy hozta, hogy nem tudott időben a gróf elé menni, s mikor az oszlopcsarnokba ért, már csak a viadalt látta; következésképp elszaladt, és riasztotta az őrseget, mert alig kétlette, hogy a vérontás az ő csínyjéből következik. Továbbra is az árkádok alatt bókászva hallotta az újabb találkozó tervét, amit Leicester távozáskor megjelölt Tressiliannak, és szemmel tartotta őket a coventryi polgárok előadása alatt, mikor meglepetésére Waylandet fedezte fel a tömegben, aki erősen elváltoztatta külsejét, de annyira mégsem, hogy elkerülje régi pajtásának a kandi pillantását. Félrevonultak a tömegből, és beszámoltak egymásnak helyzetükről. A fiú bevallotta a mesternek, amit az imént elbeszéltünk, a mester

pedig közölte vele, hogy a szerencsétlen hölgy sorsáért érzett mély aggodalom hozta vissza a kastély tájára, mert aznap reggel hallotta egy faluban, úgy tíz mérföldre a kastélytól, hogy Varney és Lambourne, akiknek a brutalitásától rettegett, éjszaka útra keltek Kenilworthból.

Mialatt beszélgettek, látták, amint Leicester és Tressilian kiválik a tömegből, nyomon követték őket, míg lóra nem kaptak, akkor a fiú, akinek gyors lábát már emlegettük, maga is nekiiramodott, s bár nyilván nem tudott lépést tartani velük, mégis, mint láttuk, időben érkezett ahhoz, hogy megmentse Tressilian életét. Mire a gyerek befejezte történetét, épp odaértek a Galéria-bástyához.

NEGYVENEDIK FEJEZET

Keleti szirt fölött a nap sugárzik,
A sötét szökve menti álnok árnyát,
Hamisságon így lesz úrrá igazság.

(Régi színdarab)

Amint Tressilian végiglovagolt a híd mellett, annyi zajos multság színhelyén, feltűnt neki, mennyire megváltozott az emberek arca ama rövid idő alatt, míg távol volt. A csataparódia már véget ért, de a szereplők még iménti jelmezüket viselve csoportokba verődtek, mint egy olyan város lakói, melyet valami furcsa és ijesztő hír hozott lázba.

Mikor a hátsó udvarra ért, ugyanezt tapasztalta: szolgák, csatlósok és egyéb alantasok egy-egy csoportban összedugták a fejüket, suttogva értekeztek, és a nagy terem ablakai felé sandítottak, olyan pillantásokkal, melyek aggodalmat és titokzatos zavart árultak el egyszerre.

Sir Nicholas Blount volt az első ismerős, akit Tressilian megpillantott, ez meg nem hagyta kérdezősködni, mert rögtön e szavakkal üdvözölte:

- Isten legyen veled, Tressilian, inkább paraszt, mint udvaronc képed van... nem tudsz úgy megjelenni, ahogy öfelsége kíséretébe tartozónak dukál... Lám, most is hívatnak, keresnek, várnak... senki más nem felel meg, csak te... erre beállítasz egy ronda kölyökkel a lovad nyakán, mintha szárazdajka volnál valami ördögfattyú mellett, akit épp egy kis sétáról hozol vissza.

- Miért, mi baj van? - kérdezte Tressilian, eleresztve a fiút, aki pehelyként szökkent le a földre, s ugyanakkor maga is leszállva a lóról.

- Hát 'iszen azt senki se tudja - felelte Blount -, még én se tudom kiszimatolni, pedig van olyan orrom, mint más udvaroncnak. De Leicester lord csak az imént vágatott végig a hídon, olyanformán, mintha keresztül akarna gázolni mindenben, ami az útjába kerül, kihallgatást kért a királynőtől, azóta is be van zárkózva vele, meg Burleigh-vel és Walsinghammel... aztán téged hívtak... de hogy árulásról van-e szó, vagy még rosszabbról, senki se tudja.

- Az égre, igazat beszél! - mondta Raleigh, aki ebben a pillanatban ért oda. - Tüstént a királynő színe elé kell járulnod.

- Ne siettesd, Raleigh - mondta Blount -, emlékezz a csizmájára... Az ég szerelmére, egyetlen Tressilianem, eredj a szállásomra, és kapd magadra az új virágmintás selyemnadrágomat... csak kétszer volt rajtam.

- Isten őrizz! - felelte Tressilian. - Vigyázz már erre a fiúra, Blount, légy kedves hozzá, és ügyelj rá, nehogy elillanjon... sok múlik rajta.

Ezzel Raleigh után sietett, és otthagya a derék Blountot egyik kezében a ló kantárával, másikkal a gyerekekkel. Blount hosszasan nézett utána.

- Ki érti ezeket a talányokat? - mélázott. - Itthagya, hogy legyenek lóörzője meg gyerekörzője egyszerre. Még az egyiket elnézném, mert egy jó lovat természetesen szeretek; de hogy egy gézengúz tacsóval vesződjek... Honnan kerülsz ide, drágalátos kiskomám?

- A lápról - válaszolt a gyerek.

- És mit tanultál arrafelé, serény ördögfióka?

- Madarat fogni, amelyiknek hártyás lába és sárga harisnyája van - mondta a fiú.

- Tyúha! - pillantott Blount a hatalmas rózsáira. - Ördög vigyen el, ha kérdezek még egyszer tőled valamit.

Tressilian ezalatt végigment az egész nagy csarnokon, ahol az izgatott udvaroncok csoportokba verődve suttogtak titokzatosan, miközben valamennyiük szeme az ajtón volt, mely a terem felső végéből a királynő pihenőszobájába nyílt. Raleigh az ajtóra mutatott; Tressilian kopogtatott, és nyomban bebocsátották. Sok fej fordult meg, hogy egy pillantást vethessen a szoba belsejébe, de a kárpit, mely belülről takarta az ajtót, túl gyorsan lehullott ahhoz, hogy a kíváncsiságot akár a legcsekélyebb mértékben kielégíthette volna.

A belépő Tressilian megdobbanó szívvel találta magát Erzsébet színe előtt, aki heves felindulásban járt föl s alá, még azzal se törődve, hogy indulatát leplezze, mialatt ketten-hárman legbölcsebb és legbizalmasabb tanácsosai közül aggódó pillantásokat váltottak egymás közt, de tartózkodtak a szólástól, míg haragja nem csillapodik. Az üres trónus előtt, amin az imént ült, és amit kissé félretaszított a hév, mellyel fölugrott róla, ott térdelt Leicester, karjai keresztbe fonva mellén, lesütött szemmel, némán és mozdulatlanul, mint valami faragott kép egy síremléken. Mellette állt lord Shrewsbury, az akkori országbíró, hivatalának pálcájával; a gróf kardja le volt oldva, és ott feküdt előtte a földön.

- Á, fickó! - mondta a királynő, és odasietve Tressilianhez, haragosan toppantott, igazi Henrik-modorban. - Te tudtál erről a gyönyörű műről... te *cinkos* vagy ebben a csalásban, amivel félrevezettek minket... nem *te* voltál a fő oka annak, hogy igazságtalanságot cselekedtünk? - Tressilian némán térdre hullott a királynő előtt, mert józan esze megsúgta neki, milyen kockázatos volna ebben az ingerült pillanatban védekezéssel próbálkozni. - Meg-némult uraságod, mi! - folytatta a királynő. - Tudsz erről az ügyről... vagy nem?

- Nem tudtam, kegyelmes Asszonyom, hogy a szegény hölgy Leicester grófné.

- Nem is fog tudni róla senki - viharzott Erzsébet. - Menten belehalok! Méghogy Leicester grófné!... Szerintem Amy Dudley asszonyság... és szerencséje lesz, ha nem írhatja magát az áruló Robert Dudley özvegyének.

- Asszonyom - szólt most Leicester -, tégy velem, amint óhajtod, de ne bántsd eme urat itt; ő semmiképp nem érdemlette ki.

- És tán jobb lesz neki, ha te véded - kérdezte a királynő, otthagya Tressiliant, aki lassan felállt, és odarohanva Leicesterhez, aki továbbra is térdelt -, jobb lesz neki, ha te véded, te kétszeresen álnok... kétszeresen esküszegő? Ha te véded, akinek a gázsága nevetségessé tett alattvalóim és utálatossá magam előtt? Ki tudnám vájni a két szememet vakságukért!

Burleigh itt megkockáztatott egy közbeszólást.

- Asszonyom - mondta -, ne felejtsd el, hogy királynő vagy, Anglia királynője... néped anyja. Ne engedj e heves érzelmek viharának.

Erzsébet sarkon fordult, és ránézett, miközben egy valódi könnycsepp csillogott büszke és haragvó szemében.

- Burleigh - mondta -, te politikus vagy... te nem érted, nem foghatod föl félig se azt a megaláztatást... azt a gyötrelmet, amit ez az ember rám zúdított!

Burleigh a legóvatosabb gonddal s a legmélyebb tisztelettel megfogta a királynő kezét, mikor látta, hogy szíve túlcordul, és odavezette egy ablakfülkébe, távol a többiektől.

- Asszonyom - mondta -, politikus vagyok, de férfi is... férfi, aki már megöregedett tanácsaidban, olyan ember, akinek nincs és nem is lehet más kívánsága e földön, mint a te dicsőséged és boldogságod... kérlek, szedd össze magad.

- Á, Burleigh - mondta Erzsébet -, nem érted te ezt... - És könnyei akarata ellenére legördültek orcáján.

- De értem... értem, drága úrnőm. Ó, vigyázz, nehogy megsejtesd másokkal is, amit nem tudnak!

- Hah! - mondta Erzsébet, és elhallgatott, mintha új gondolat sor cikázott volna át agyán. - Igazad van, Burleigh, igazad van... bármit inkább, mint a szégyent... bármit inkább, mint a gyengeség beismerését... bármit, csak ne lássanak becsapottnak... megalázottnak... Isten a pokolban! Belegondolni is téboly!

- Légy hű önmagadhoz, királynőm - mondta Burleigh -, és emelkedj magasan a gyengeség fölé, amiről egyetlen angol sem fogja soha elhinni, hogy Erzsébetje áldozatul eshetett ilyesminek, ha csak a csalódást követő véres bosszú láttán szomorú meggyőződés nem ver gyökeret keblében.

- Miféle gyengeség fölé, lordom? - kérdezte Erzsébet gőgösen. - Te is arra akarsz tán célozni, hogy a kegy, mellyel ama dölyfös árulót kitüntettem, valamiféle... - De nem tudta tovább folytatni a büszke hanghordozást, amit mímelt, és újra ellágyulva fejezte be: - De minek próbállak téged is becsapni, derék, öreg szolgám!

Burleigh lehajolt, és gyengéden megcsókolta a kezét, aztán (az udvarok krónikáiban ritka eset) az igaz részvét könnye hullott a miniszter szeméből uralkodója kezére.

Valószínű, hogy e részvét tudata is támogatta Erzsébetet sajnó keserűségének elviselésében és heves haragja leküzdésében; de még inkább ráijesztett a félelem, hogy szenvedélyével elárulja az emberek előtt azt a sérelmet és csalódást, amit asszonyi és királynői mivoltában egyaránt gondosan titkolni akart. Elfordult Burleigh-től és merev arccal rőtta a szobát, míg vonásai vissza nem nyerték szokott méltóságukat, tartása pedig a szabályos mozgás jól ismert fenségét.

- Uralkodónk újra visszanyerte nemes lényét - súgta Burleigh Walsinghamnek -; figyeld, mit tesz, és vigyázz, hogy ne ellenkezz vele.

A királynő azután odament Leicesterhez, és így szólt nyugodtan:

- Lord Shrewsbury, felmentjük a feladat alól, nem kell többé őriznie a foglyát... Lord Leicester, álljon fel, és vegye a kardját... egy fertályóra fogság országbírónk őrizete alatt, úgy gondoljuk, nem súlyos büntetés azért, hogy hónapokig félrevezetett bennünket. Most pedig meghallgatjuk ennek az ügynek a történetét. - Leült a trónszékre, és így szólt: - Lépj elő, Tressilian, és mondd el mindent, amit tudsz.

Tressilian nagylelkűen adta elő történetét, amennyire lehet, mellőzve a Leicesterre vonatkozó dolgokat, és meg sem említve, hogy kétszer is párbajt vívtak. Nagyon valószínű, hogy ezzel jó szolgálatot tett a grófnak, mert ha a királynő talált volna e pillanatban bármit, amiért kiöntheti rá haragját, anélkül, hogy olyan érzelmeket árulna el vele, amiket szégyellt, ugyancsak keményen bánt volna a bűnössel. Mikor Tressilian bevégezte a mondókáját, kis ideig gondolkozott.

- Ezt a Waylandet - mondta végül - szolgálatunkba vesszük, a fiút pedig kancelláriánkba helyezzük, hogy tanulja meg a jövőre, hogyan kell körültekintően bánni levelekkel. Ami téged illet, Tressilian, helytelenül tetted, hogy nem közölted velünk a teljes igazságot, és ígéreted, melyet erre tettél, meggondolatlan volt, s az alattvalói kötelességet is sértette. Mindazonáltal, ha már szavadat adtad e szerencsétlen hölgynek, férfiúi és nemesi kötelességed volt megtartani, mindent egybevetve, becsülünk azért a szerepért, amit játszottál ez ügyben... Leicester lord, most rajtad a sor, hogy elmondd az igazságot, ez olyan feladat, ami az utóbbi időben mintha idegen lett volna tőled.

Ezek után rengeteg kérdéssel kihúzta belőle az egész történetet, megismerkedését Amy Robsarttal... esküvőjüket... féltékenységét... annak okait és sok egyéb részletet. Leicester vallomása, mert így nevezhető, bár apránként kellett kihúzni belőle, egészében véve megfelelt a tényeknek, egyetlen mozzanatot kivéve: egy szóval sem említette, hogy közvetve vagy másként beleegyezését adta Varney mesterkedéseire, melyekkel a grófné életére tört. Mégis, jelen pillanatban ennek a tudata állt legközelebb a szívéhez; és jóllehet erősen bízott az igen határozott ellenparancsban, amit Lambourne-nal küldött, személyesen szándékozott Cumnorba menni, mielőtt a királynő elbocsátja színe elől, aki, úgy sejtette, nyomban ezután távozik Kenilworthból.

Ám a gróf rosszul számított. Igaz ugyan, hogy jelenléte és beszámolója csak fájdalommal és keserőséggel töltötte el iránta egykor elfogult úrnőjét, a királynő azonban, megfosztva a bosszú minden egyéb és közvetlenebb módjától, észrevette, hogy csalfa udvarlójának mekkora gyötrelmet okoz kérdéseivel, ezért folytatta a kérdezősködést, annyit sem törődve azzal, hogy maga is szenved tőle, mint a vadember, mikor megégeti a kezét, míg a tüzes csípőfogót tartja, amivel foglyul ejtett ellensége húsát tépi.

Végre azonban a gőgös lord, akár a szarvasbika, mely szembefordul üldözőivel, jelezte, hogy fogytán a türelme.

- Asszonyom - mondta -, nagy a bűnöm... nagyobb, mint amit jogos haragja tükrözött. Mégis, hadd mondjam meg, Asszonyom, hogy bűnömet, ha megbocsáthatatlan is, csupán az ellenállhatatlan kísértésnek engedve követtem el; és ha szépség s leereszkedő méltóság rabul ejtett egy gyarló emberi szívet, én mindkettőre hivatkozhatom annak okául, hogy elrejtettem e titkot Felséged elől.

A királynőt annyira mehökkentette a válasz, amit Leicester gondosan csak az ő fülébe súgott, hogy egy pillanatra elnémult, a gróf pedig nagy merészen megpróbálta kihasználni előnyét.

- Felséged, aki oly sokat megbocsátott, el fogja nézni, ha királyi irgalmára bízom magam ama kifejezések miatt, melyek tegnap reggel még csak kis vétségnek számítottak.

A királynő reászegezte a szemét, miközben válaszolt:

- Nos, az égre, lordom, arcátlanságod minden képzeletet és türelmet felülmúl! De mit sem érsz vele... Hahó! Lordjaim, jertek ide valamennyien, és halljátok a hírt... Leicester lordom titokban kötött házassága nekem egy férjbe, Angliának pedig egy királyba került. Őlordsága pátriárkai ízlésű... egy feleség nem volt elég neki egyszerre, ezért úgy tervezte, hogy kitüntet *minket* bal kezével. Hát nem égre kiáltó szemtelenség... hogy amiért az udvari kegy néhány jelét mutattam iránta, máris úgy gondolja, hogy kezem és koronám rendelkezésére áll?... Ti azonban többre tartotok ennél; és én csak szánom ezt a nagyra törő embert, mint egy gyereket, akinek a szappanbuborékja elpattant a keze között. Most átmegyünk a fogadóterembe... Leicester lord, megparancsoljuk, hogy közelünkben tartózkodjék.

Az egész terem izgatott kíváncsiság lázában égett, s mekkora volt az általános meglepetés, midőn a királynő így szólt a körülötte állókhoz:

- Lordjaim és hölgyeim, a kenilworthi multságok még nem értek véget... ezennel ünnepélyesen megpecsételjük a nemes házigazda házasságát.

A meglepetés moraja futott végig a termen.

- Királyi szavunkra, így igaz - folytatta a királynő -; még előttünk is titokban tartotta, hogy itt és most leljen meg vele minket. Látom, a kíváncsiság kifúrja már az oldalakat, hogy vajon ki a boldog ara. Amy Robsart, ugyanaz, aki a vidám majális kedvéért tegnap Varney neje gyanánt szerepelt a játékban.

- Az Istenre kérem, Asszonyom - mondta a gróf, és arcán alázat, bosszúság és szégyen keverékével közelebb jött hozzá, majd oly halkán folytatta, hogy senki más ne hallhassa -; vegye fejemet, mint haragjában fenyegetett vele, de kíméljen meg ettől a gúnyolódástól! Ne bántson egy bukott embert... ne lépjen rá egy eltaposott féregre.

- Féregre, lordom? - kérdezte a királynő hasonló tónusban. - Nem, a kígyó akkor már neme-
sebb csúszómászó és pontosabb hasonlat is... tudod, a megfagyott kígyó, amelyiket bizonyos
keblen melengették...

- A saját érdekében... s az enyémben, Asszonyom - mondta a gróf -, míg a józan ész nem hagy
el teljesen...

- Beszélj hangosan, lordom - felelte Erzsébet -, és kissé távolabbról, légy szíves... lélegzeted
beszennyezi nyakfodrunkat. Mit óhajtasz kérni tőlünk?

- Engedelmet - mondta alázatosan a szerencsétlen gróf -, hogy leutazhassak Cumnorba.

- És elhozd nőt, nemdebár?... Hogyne... ez nagyon helyes, mert, ahogy hallottuk, elég
hanyagul gondoskodnak ott róla. De nem személyesen fogsz menni, lordom... úgy számí-
tottunk, hogy itt töltünk néhány napot Kenilworth kastélyában, és udvariatlanság lenne, ha a
házigazda magunkra hagyna minket, míg itt vagyunk. Engedelmeddel, nem vállalhatunk
alattvalóink szemében ily méltatlanságot. Tressilian megy helyetted Cumnorba, vele pedig egy
szolgálatunkra felesküdt úr, nehogy Leicester lord ismét féltékenykedjen régi vetélytársára...
Kit szeretnél, ha veled küldenénk, Tressilian?

Tressilian alázatos tisztelettel Raleigh-t nevezte meg.

- Hogyne, jó - mondta a királynő -, istenuccse, jól választottál. Amellett nem régi lovag, és egy
hölgyet kiszabadítani a tömlöcéből épp megfelelő első kalandnak... Mert tudnotok kell,
lordjaim és hölgyeim, hogy Cumnor Place nem sokkal különb egy tömlőnél. Ráadásul van ott
egypár sötét alak, akiket szívesen lakat alá dugnánk. Majd lássa el őket, titkár úr, a szükséges
elfogatási parancsal, hogy élve vagy halva behozhassák Richard Varneyt és az idegen
Alascót. Vigyetek kellő kíséretet magatokkal, urak... hozzátok méltó díszben a hölgyet... ne
vesztegessétek az időt, Isten kísérjen utatokon!

Ők meghajoltak, és elhagyták a termet.

Ki írhatná le, hogyan telt el a nap hátralevő része Kenilworthben? A királynő, aki láthatóan
kizárólag azért maradt ott, hogy megalázza és gúnyolja Leicester grófot, éppoly ügyesnek
mutatkozott a bosszú e női művészetében, miként népe bölcs kormányzásának tudományában.
Az udvar hamarost elérte a jelzést, és Kenilworth ura, amint saját kastélyában járt-kelt, saját
pompás művei közepette, máris kiolvashatta a kegyvesztett udvaronc sorsát az elhidegült
barátok semmibe vevő hűvös modorából, a nyílt és titkos ellenségek rosszul palástolt ujjon-
gásából. Az egész népes udvarból alig egypáran őrizték meg vele szemben azt a magatartást,
amit reggel mutattak: talán csak Sussex, nyílt katonás természetének megfelelően, Burleigh és
Walsingham, mély és előretekintő bölcsességtől vezetve, továbbá néhány hölgy, nemük
együttérzésre hajló gyöngédsége következtében.

Leicester teljesen hozzászokott, hogy az udvari kegyet élete fő céljának tartsa, s így egy ideig
minden más érzést elfojtott szívében a kín, amit gögös lelkének szenvednie kellett a kicsinyes
sértések és a kiszámított fricskák során; mikor azonban este visszavonult szobájába, pillantása
a hosszú, szép hajfonatra esett, ami valaha Amy levelét hurkolta át, és az ellenvarázs hatására
szívében nemesebb és természetesebb érzelmek keltek. Ezer csókkal illette Amy haját, s
mikor eszébe jutott, hogy még mindig módjában áll elkerülni a mai kínokat, ha méltóságteljes,

szinte fejedelmi magányba vonul jövődő életének szép és szeretett társával, úgy érezte, fölébe tud emelkedni a bosszúnak, amihez Erzsébet lealacsonyította magát.

Ennek megfelelően másnap a gróf egész viselkedése valami nagy, méltóságteljes lelki nyugalmat sugárzott; oly tüntetően gondoskodott vendégei ellátásáról és szórakoztatásáról, s mégis oly közönyös volt a vele szemben tanúsított magatartás iránt, oly tiszteletteljesen hűvös volt a királynővel, s mégis oly türelmesen viselte zaklató nemtetszését, hogy Erzsébet változtatott a modorán, s jöllehet, továbbra is hideg és kimért maradt, most már nem sértegette közvetlenül. A körülötte levőknek is megmondta, némi éllel, mert azt gondolták, kedvére tesznek, ha udvariatlanul bánnak a gróffal, hogy amíg Kenilworthben vannak, vendégtől kijáró tiszteletet kell tanúsítaniuk a kastély ura iránt. Egy szó, mint száz, akkorát változtak a dolgok huszonnégy óra leforgása alatt, hogy némely tapasztaltabb és bölcsebb ítéletű udvaronc már komoly lehetőségét látta Leicester újbóli felemelkedésének, és ehhez igazította viselkedését is, hogy egyszer majd érdemül hivatkozassék erre, mint aki nem hagyta el patrónusát megpróbáltatásaiban sem. Ideje azonban, hogy félretegyük ezeket az intrikákat, és inkább Tressilian meg Raleigh-t kíséjük el útjukra.

A kis csapat hat személyből állt. Waylanden kívül ugyanis velük tartott egy királyi kísérő és két markos szolga. Mindnyájan fegyverben voltak, és oly iramban haladtak, ahogy csak a lovak bírhatták a hosszú úton. Útközben próbáltak hírt kapni Varneyről és kíséretéről, de semmit sem hallottak, mivel a szökevények sötétben utaztak. Egy falucskában, mintegy tizenkét mérföldre Kenilworthtól, ahol rövid pihenőt engedélyeztek lovaiknak, egy szegény pap, a helység lelkésze jött elébük az egyik kis kunyhóból, és alázatosan kérte, hogy ha akad valaki köztük, aki járatos némileg az orvoslásban, nézzen be egy pillanatra egy haldoklóhoz.

Wayland, a lódoktor, vállalkozott rá, hogy megteszi, ami tőle telik, és amíg a lelkész odavezette a beteghez, megtudta, hogy az embert úgy egy mérföldre a falutól az országúton találták előző reggel a munkába igyekvő parasztok, és a lelkész fogadta be a hajlékába. Lőtt sebe volt, ami halálosnak látszott, hogy azonban valami csetepatéban kapta-e avagy útonállóktól, az nem derült ki, mert lázában csak összefüggéstelen szavakat tudott eldadozni. Wayland belépett a homályos, szerény helyiségbe, és amint a lelkész félrehúzta a függönyt, a beteg eltorzult vonásaiban Michael Lambourne-t ismerte fel. Azzal az ürüggyel, hogy egy szükséges holmiért megy, gyorsan értesítette útítársait a rendkívüli hírről; mire Tressilian és Raleigh baljós előérzettel besiettek a lelkész házába, hogy lássák a haldoklót.

A szerencsétlen eddigre már agonizált, és Waylandnél sokkal kiválóbb orvos sem segíthetett volna rajta, mivel a golyó teljesen átfúródott a testén. Mindazonáltal magánál volt, legalább félig-meddig, mert felismerte Tressilian, és integetett, hogy hajoljon az ágya fölé. Tressilian megtette, és némi tagolatlan motyogás után, amiből csak Varney és lady Leicester nevét lehetett kivenni, Lambourne felszólította:

- Siess, különben későn érkezel... - Hasztalan unszolta Tressilian bővebb felvilágosításért a sebesültet, mert az lassan kezdett félrebeszélni, és mikor újra intett, hogy Tressilian figyeljen rá, már csak arra kérte, mondja meg nagybátyjának, a Fekete Medve fogadásának, Giles Goslingnak, „hogy mégiscsak ágyban, párnák közt halt meg”. Néhány perc múlva egy rángás hitelesítette szavait, és az utasok mit sem nyertek azáltal, hogy találkoztak vele, legfeljebb az utolsó figyelmeztetésből valami homályos félelemre következtethettek a grófné sorsa iránt, s ez arra ösztökélte őket, hogy a legnagyobb sebességgel folytassák útjukat, és a királynő nevében rekviráljanak lovakat, ha az alattuk levők már kidőltek.

NEGYVENEGYEDIK FEJEZET

Hármat szól a lélekharang -
Kísértet-hang sürget megint -,
Csapkod tornyok tövén alatt
Ében holló, s hármát kering.

(Mickle)

Most vissza kell térnünk történetünknek ahhoz a részéhez, ahol Varney Leicester gróf felhatalmazásának, valamint a királynő hasonló értelmű engedélyének birtokában, sietett biztosítani magát álnokságának felfedezése ellen azáltal, hogy eltávolítja a grófnét Kenilworth kastélyából. Kora reggel szándékozott útra kelni, de aztán arra gondolva, hátha a gróf időközben megenyhül, és még egyszer beszél a grófnéval, elhatározta, hogy azonnali indulással elébe vág minden véletlennek, ami valószínűleg leleplezésével és bukásával végződne. Ezért hívatta Lambourne-t, és rendkívül feldühödött, mikor meghallotta, hogy hű csatlósa valahol a szomszéd faluban vagy másutt kujtorog. Mivel számítani lehetett gyors visszatérésére, Sir Richard meghagyta, hogy készüljön fel azonnali utazásra, és menjen utána, ha csak távozása után jönne vissza.

Varney addig is egy Robin Tider nevű szolga segítségét vette igénybe, aki már tudott valamelyest Cumnor Place rejtelméről, mivel több ízben elkísérte oda a grófot. Ennek az embernek, akinek a jelleme hasonlított Lambourne-éra, bár sem olyan fürge, sem olyan kicsapongó nem volt, ennek adta ki a parancsot Varney, hogy nyergeltessen fel három lovat, készítsen elő egy hordszéket, és álljon velük készenlétben a hátsó kapunál. Feleségének a háborodottsága, amit most már mindenki elhitt, elég természetes mentség volt arra, hogy ilyen feltűnés nélkül viszi el a kastélyból, és ugyanerre a mentségre számított abban az esetben is, ha a szerencsétlen Amy sikoltása vagy ellenkezése miatt szükség volna magyarázatra. Anthony Foster közreműködése nélkülözhetetlen volt, ezért Varney érte indult először.

Ez az egyébként is mogorva, emberkerülő férfiú, most ráadásul el is fáradt a hosszú úttól, amit Cumnortól Warwickshire-ig megtett, hogy hírt hozzon a grófné szökéséről, ezért hamar otthagya a dőzsölők tömegét, és visszamenve a szobájába, lefeküdt, és mélyen aludt, mikor Varney útra készen, kezében lesötétített lámpással belépett hozzá. Várt egy pillanatig, hogy meghallgassa, mit dünnyög álmában cimborája, és tisztán hallotta a következő szavakat: - *Ave Maria... ora pro nobis...*¹⁹⁴ nem... nem így van... szabadíts meg minket a gonosztól... Igen, így van.

- Imádkozik álmában - jegyezte meg Varney -, és összekeveri a régi meg az új vallását... Alighanem lesz még több szüksége is az imára, mielőtt végeznék vele... Hé! Szent ember... legáldottabb vezeklő! Ébredj!... Ébredj!... Az ördög még nem bocsátott el szolgálatából.

Mivel Varney egyidejűleg meg is rázta karjánál fogva az alvót, annak egyszeriben másfelé terelődtek a gondolatai és elbódult:

- Tolvajok!... Rablók!... Életem árán is megvédem az aranyamat... nehezen szerzett aranyamat, ami oly sokba került. Hol van Janet?... Janetnek nem esett baja?

- Nem hát, te óbégató bolond! - mondta Varney. - Nem szégyelled ezt a lármázást?

¹⁹⁴ Üdvözlégy, Mária... imádkozzál érettünk. (latin)

Foster eddigre teljesen magához tért, és az ágyon felülve tudakolta Varneytől e szokatlan időben tett látogatás okát.

- Ami semmi jót nem ígér - tette hozzá.

- Téves jóslat, legszentebb Anthony - felelte Varney -; azt ígéri, hogy eljött az óra, mikor hasznóbérletedet örökös tulajdonná teheted... Hát ehhez mit szólsz?

- Ha fényes nappal mondod - felelte Foster -, örültem volna neki; de ilyen rossz órában, ilyen gyér féynél és látván sápadt arcodat, ami kísértetiesen ellentmond könnyed szavaidnak, inkább csak az elvégzendő munkára tudok gondolni, mint a bérre.

- Miért, te bolond, hisz csak védencedet kell visszakísérni Cumnorba.

- Csakugyan ennyi az egész? - kérdezte Foster. - Hisz halálsápadt vagy, pedig kis dolgok nem szoktak megrendíteni... csakugyan ennyi az egész?

- Igen ennyi... és talán egy kevéskével több - felelte Varney.

- Ah, ez a kevéssel több! - mondta Foster. - És egyre sápadtabb vagy.

- Ne törődj a képemmel - felelte Varney -; csak ennél az ócska világításnál látod így. Föl, aztán mozgás, ember. Gondolj Cumnor Place-re... a birtokodra. Indíthatsz egyhetes prédikációsorozatot, amellelt úgy kiházásíthatod Janetet, mint valami bárólányt. Legalább hetven fontot ér.

- Hetvenkilenc fontot, öt shillinget, öt és fél pennyt a fákat nem számítva - mondta Foster -, és mind az enyém lesz?

- Mind, ember... a mókusok is, meg a többi. Egy cigány nem vághat le onnét egy seprűnyélnek valót... egy gyerek se szedhet le egy madárfészkét, anélkül, hogy meg ne fizetné. Úgy bizony... öltözz fel, amilyen gyorsan csak tudsz. Lovak és egyebek készen állnak, csak az a gazember Lambourne, az tekergett el valami pokoli tájékra.

- Persze, Sir Richard - mondta Foster -, de te nem fogadod meg a jó tanácsot. Mindig mondtam neked, hogy az a részeges, züllött alak cserbenhagy majd, mikor szükséged lesz rá. Pedig hozzásegítettelek volna egy józan fiatalemberhez.

- Valami lassú nyelvű, lassan szuszogó testvérhez a gyülekezetből, mi?... Hát majd ilyenekre is szükségünk lesz, ember. Hála az égnek, kellenek majd mindenféle szolgálók... Úgy ám, ne feledd a pisztolyaidat. Na gyere, menjünk.

- Hová? - kérdezte Anthony.

- Asszonyom szobájába; és vésd jól az eszedbe, velünk *kell* jönnie. Nem olyan fickó vagy, aki megijed egy sikolytól, mi?

- Nem, ha a Szentírás alapján indokolható; és írva vagyon, „Az asszony engedelmeskedjék az ő férjének”. De jótáll-e értünk uram, ha erőszakhoz folyamodunk?

- Ugyan már! Itt a pecsétgyűrűje - felelte Varney, s ekképp elnémítva cimborája ellenvetéseit, együtt indultak lord Hunsdon szállására, ahol közölvén az örrel szándékukat és bizonyosságot adván a királynő, valamint Leicester gróf jóváhagyásáról, beléptek a szerencsétlen grófné szobájába.

Elképzelhető Amy iszonyata, midőn szendergéséből fölverve Varneyt pillantotta meg ágya mellett, azt az embert, akitől mindenkinél jobban félt és gyűlölt. Ehhez már az is némi vigasz volt, hogy nem egyedül jött, bár mogorva társától is volt oka irtózni.

- Asszonyom - mondta Varney -, nincs idő a ceremóniára. Leicester lord, alaposan megfontolván a helyzet követelményeit, úgy rendelkezett, hogy kegyed most elkísér minket Cumnor Place-be. Nézze, itt a pecsétgyűrűje sürgős és súlyos parancsa jeléül.

- Hamis! - mondta a grófné. - Elloptad a jelvényét... tőled kitelik minden gonoszság a legsötétebbtől a legaljasabbig!

- Igaz, asszonyom - felelte Varney -, annyira igaz, hogy ha nem kel föl azonnal, és nem készül az útra, kényszerítenünk kell, hogy engedelmeskedjék parancsunknak.

- Kényszeríteni!... Erre nem mersz vetemedni, akármilyen galád vagy - kiáltotta a boldogtalan grófné.

- Majd elvállik, asszonyom - mondta Varney, miután úgy döntött, hogy a megfélemlítés lesz az eszköz, amivel megtöri a hölgy büszkeségét -; ha kényszerít rá, goromba inasnak fog találni.

Erre a fenyegetésre kezdett Amy oly velőtrázóan sikoltozni, hogy ha nem hiszi mindenki örültnek, lord Hunsdon és mások gyorsan segítségére siettek volna. Látva azonban, hogy kiáltásai haszontalanok, Fosterhez esengett a legmegindítóbb szavakkal könyörögve, hogy ha leánya, Janet becsülete s tisztasága drága neki, ne engedje, hogy nőhöz nem illő durva bántalmazást kelljen elszenvednie.

- De hölgyem, az asszony engedelmeskedjék az ő férjének... így áll a Szentírásban - mondta Foster -; ha most gyorsan felöltözik, és nyugodtan velünk jön, senki se fog egy ujjal se kegyedhez nyúlni, amíg meg tudom húzni a pisztoly ravaszát.

Minthogy segítség nem érkezett, és Foster zord szavai némileg lecsillapították, a grófné megígérte, hogy magától felkel, és felöltözik, csak hagyják el a szobát. Varney ugyanakkor megnyugtatta, hogy teljes biztonságban és tiszteletben lesz része, amíg velük tart, és ígéretet tett, hogy ő személyesen nem tartózkodik a közelében, ha jelenléte ennyire ellenszenves neki. A férje, fűzte hozzá, huszonnégy órával érkezésük után szintén Cumnor Place-ben lesz.

Kissé megvigasztalódva ezekkel az ígéretekkel, bár nem sok okát látta, hogy elhiggye őket, a boldogtalan Amy elvégezte toalettjét a lámpás világa mellett, amit bent hagytak neki, mikor kimentek a szobából.

Sírva, remegve, fohászkodva öltözködött a szerencsétlen hölgy... mennyire más érzelmekkel, mint amikor még az öntudatos szépség teljes büszkeségével csinosította magát! Igyekezett minél tovább halogatni az előkészületeket, míg végül megriadva Varney türelmetlenségétől, kénytelen volt kijelenteni, hogy készen áll az útra.

Mikor már épp indulni akartak, Varney megjelenésére a grófné oly látható rémülettel tapadt Fosterhez, hogy az előbbi letette neki a nagyesküt: még csak közelíteni sem szándékozott hozzá.

- Ha beleegyezik, hogy nyugodtan végrehajtja férje akaratát - mondotta -, engem nemigen fog látni. Teljesen az udvarnagy gondjaira bízom, akihez jó ízlése inkább vonzódik.

- Férjem akarata! - kiáltotta Amy. - Inkább az Isten akarata, és ez legyen elég nekem... Oly engedelmesen fogok menni Foster úrral, mint az áldozati bárány. Ő legalább apa, és lesz benne némi emberség, ha jóindulat nem is. Rólad, Varney, csak azt mondhatom, ha utolsó szavam volna is, hogy egyformán idegen tőled mind a kettő.

Varney mindössze annyit felelt, hogy szabadon választhat, és előrement néhány lépést, hogy mutassa nekik az utat, a grófné pedig félig rátámaszkodva, félig vitetve magát Fosterrel, kibotorkált a Saintlowe-bástyától a hátsó kapuig, ahol már várt rájuk Tider a lovakkal és a hordszékekkel.

A grófné ellenállás nélkül hagyta magát beültetni a számára készített utazóalkalmatosságba. Némi megnyugvással látta, hogy Foster és Tider szorosan mellette halad, Tider vezeti a lovat, a rettegett Varney pedig hátramaradozik, és hamarosan elnyeli a sötétség. Egy darabig, amíg az út a tó peremén kanyargott, még vissza-visszanézett a fenséges tornyokra, melyek férjét uruknak mondták, és amelyekben itt-ott fény világolt, ahol a mulatozók még nem vetettek véget dárídójuknak. Mikor azonban az út ezt nem tette többé lehetővé, visszahúzta a fejét, és a hordszék mélyére csúszva, a gondviselés kezeibe ajánlotta magát.

Azon a kívánságán kívül, hogy a grófné csendesen folytassa az útját, Varneynak szándékában állt az is, hogy tanúk jelenléte nélkül beszéljen Lambourne-nal, akinek minden percben várta a felbukkanását. Ismerte ennek az embernek a jellemét, tudta, hogy agilis, kegyetlen, elszánt és kapzsi, ezért őt ítélte a legalkalmasabb eszköznek további terveihez. De tízmérföldre is jártak már Kenilworthtól, mikor gyors lódobogás ütötte meg a fülét, és Michael Lambourne utolérte.

Mivel erősen nyugtalanította a távolléte, Varney szokatlanul keményen hordta le kicsapongó szolgáját.

- Részeg gazember - mondta -, léhaságod és züllött ostobaságod egyszer még túlfeszíti a húrt, és akkor könyörtelenül elbánok veled, mert én aztán egy fikarcnyit sem törődöm vele, hogy ki mit szól hozzá!

Ezt a fajta dorgálást Lambourne, aki szokatlanul magas kedvében volt, nemcsak egy rendkívüli kupa bortól, hanem a bizalmas szóváltástól is, melyet az imént folytatott a gróffal, valamint a titoktól, amit kifürkészett, most nem fogadta a szokott alázattal.

- Szemtelen hangot nem tűrök el - mondta - a legkiválóbb lovagtól se, akit valaha azzá ütöttek. Leicester lord tartóztatott egy fontos ügyben, és legyen ez elég neked, aki magad is szolgálja vagy, akárcsak én.

Varney eléggé meghökkent e szokatlanul pimasz választól, de az itálnak tulajdonítva, hallatlanná tette, és elkezdte gyúrni Lambourne-t, célzott azon készségére, hogy segítséget nyújt eltávolítani Leicester gróf útjából egy akadályt, ami, ha megtörténik, lehetőséget ad neki, hogy hű csatlósait a legbusásabb jutalomban részesítse, amit csak kívánnak. És mivel Lambourne értetlennek látszott, nyíltan megjelölte azt a „hordszéktöltelék amott”, mint az akadályt, amit el kíván távolíttatni.

- Ide hallgass, Sir Richard meg miegymás - mondta Michael -, némelyek bölcsőbbek, mint mások, ez egy dolog, és némelyek cudarabbak, mint mások, ez megint más dolog. Én jobban ismerem uram kívánságát ebben az ügyben, mert teljesen rám bízta a dolgot. Itt a felhatalmazás és utolsó szavai ezek voltak: „Michael Lambourne (mert őlordsága úgy beszél velem, ahogy kardforgató úriemberrel dukál, és nem használ ám olyan szavakat, hogy részeg gazember meg effélék, mint azok, akik még nem tudják, miként viseljék új méltóságukat), Varney (azt mondta) a legnagyobb tisztelettel viselkedjen ám grófnémmal... rád bízom, hogy gondoskodj róla, Lambourne (így mondta őlordsága), és feltétlenül hozd vissza tőle pecsétgyűrűmet.”

- Igen? - felelte Varney. - Csakugyan ezt mondta? Szóval tudsz mindent?

- Mindent... mindent; és bölcsen tennéd, ha keresnéd a barátságomat, amíg jóba vagyunk.

- És senki más nem volt jelen - kérdezte Varney -, mikor uram ezt mondta?

- Egyetlen teremtetett lélek se - felelt Lambourne. - Gondolod, hogy akárcikire rábízna uram ilyen ügyet? Azt már nem, csakis egy ilyen kipróbált, tevékeny emberre, mint én!

- Nagyon igaz - mondta Varney, és eltűnődve végignézett a holdsütötte úton. Széles, nyílt fenyéren haladtak. A hordszék legalább egy mérföldre volt tőlük, halló- s látótávolságon kívül. Hátratekintett, és a holdfény bevilágította térségen egyetlen emberi lényt sem látott. Ekkor így szólt Michael Lambourne-hoz: - És gazdád ellen fordulnál, aki megnyitotta előtted az udvari kegy szép pályáját... aki mellett inaskodtál, Michael... aki megmutatta neked az udvari intrika mélyeit és sekélyeit?

- Ne Michaelézz engem! - reccsent rá Lambourne. - Van énnekem olyan nevem, amelyikhez bátran odabiggyesztheted, hogy *úr*, csakúgy, mint akárki máséhoz; ami pedig a többit illeti, ha inaskodtam is, letelt az időm, és most már önállósítom magam.

- Akkor nesze előbb a béréd, te ostoba! - mondta Varney, azzal keresztüllötte Lambourne-t a pisztolyával, amit egy ideje már a kezében tartogatott.

A nyomorult egyetlen nyikkanás nélkül lefordult a lóról; Varney pedig leszállva a nyeregből, kiürítette a zsebeit, kiforgatta a bélésüket, hogy rablók művének látsszék az egész. Biztonságba helyezte a gróf üzenetét, ami legfőbb gondja volt, de elvette Lambourne erszényét is. Talált benne néhány aranyat, amit a fickó léhasága meghagyott, aztán különös érzésektől indítatva, kezében vitte egy kis folyóig, mely keresztelte az utat, és belehajította olyan messzire, amennyire csak bírta. Ilyenek a lelkiismeret különös maradványai, melyek tovább élnek, ha a lelkiismeret már teljesen halottnak tűnik is, hogy ez a kegyetlen és aggályok nélküli ember lealacsonyítónak érezte volna, ha zsebre teszi annak a nyomorultnak a néhány aranypénzét, akit az imént oly könnyörtelenül meggyilkolt.

A gyilkos újratöltötte pisztolyát, és miután megtisztította a závárt és a csövet a lövés kormától, nyugodtan lovagolt a hordszék után, elégedetten nyugtázva, hogy ügyesen sikerült eltüntetnie sok cselszövényének e kellemetlen tanúját és olyan megbízások hordozóját, melyeket a címzett nem óhajtott teljesíteni, és ezért azt a látszatot kívánta adni, mintha nem is érték volna el hozzá.

Az út hátralevő részét akkora iramban tették meg, ami nem sok kíméletre vallott a boldogtalan grófné egészsége iránt. Csak olyan helyeken álltak meg, ahol mindenki az ő emberük volt, és meséjük, amit a megtévelyedett lady Varneyről tartottak készenlétben, biztos hitelre talált volna, ha véletlenül kísérletet tesz, hogy hasson annak a néhány szerencsétlen fickónak az együttérzésére, akit a közelébe engedtek. De Amy nem látott reményt a meghallgatásra senkinél sem, akihez szólhatott volna, azonkívül jobban félt Varneytől, semhogy megszegje a hallgatólagos feltételt, amivel mentesült társaságától az úton. Varney tekintélye, mellyel gyakran élt korábban a gróf titkos cumnori kiruccanásai idején, most is gyorsan előteremtette a váltás-lovakat, ahol szükség volt rájuk, úgyhogy egy nappal indulásuk után már közel jártak Cumnorhoz.

Ekkortájt Varney előrejött a grófné lovához, amint máskor is megtette néhányszor az út folyamán, és megkérdezte:

- Mit csinál?

- Alszik - felelte Foster -, bár otthon volnánk már... nagyon kimerült.

- A pihenés majd helyrehozza - mondta Varney. - Hamarost aludni fog, mélyen és hosszan... ki kell gondolnunk, hol helyezzük biztonságba.

- A saját szobájában, természetesen - felelte Foster. - Janetet elküldtem illő feddés után a nagynénjéhez, és a két öregasszony maga a becsület... mert hisz szívből gyűlölik ezt a hölgyet.

- Mégsem bízunk bennük, Anthony barátom - mondta Varney -; abban az erődben kell elhelyeznünk, ahol az aranyadat tartod.

- Az aranyamat! - riadt meg Anthony. - Miért, miféle aranyam van nekem?... Isten engem úgy segéljen, nincs nekem aranyam... bár volna.

- Na, most már akaszd föl magad, ostoba barom... ki gondol vagy törődik az aranyaddal? Ha törném magam utána, nem találhatnék száz jobb módot is, hogy hozzájussak? Egyszóval a hálósobádban lesz bezárva, amit olyan furán elbástyáztál; te pedig, fatuskó, az ő pehelyágyát fogod nyomni. Merem állítani, hogy a gróf sose fog kérdezősködni annak a négy szobának a gazdag bútorzata után.

Ez utóbbi kilátásra Foster már megenyhült, csak arra kért engedélyt, hogy előresiethessen, és rendbe hozhassa a dolgokat, aztán megsarkantyúzta a lovát, és elvágtatott a hordszék elöl, ami mögött Varney úgy hatvan lépéssel lemaradva haladt, s így a grófné mellett csupán Tider lovagolt.

Mikor megérkeztek Cumnor Place-be, a grófné rögtön Janetet kérte, és nagyon ijedtnek látszott, mikor közölték vele, hogy többé nem számíthat a kedves lány szolgálataira.

- Nekem drága a leányom, asszonyom - mondta Foster zordan -; és nem kívánom, hogy megtanulja a hazudozás meg a szökdösés udvari csínjait... ladységed engedelmevel, máris kissé sokat tanult el belőlük.

A grófné, akit utazásának körülményei nagyon elfárasztottak, és komolyan megrémítettek, nem válaszolt az orcátlanságra, csak halkán azt kérte, hogy visszavonulhasson a szobájába.

- Hogyne, hogyne - mormogta Foster -, nagyon természetes; de engedelmevel ma nem megy a csecsebecse babaházába... hanem biztosabb helyen alszik.

- Bár a sírom lenne már - mondta a grófné -; de a halandó érzelmek visszarettennek a test és lélek elválásának gondolatától.

- Kegyednek, úgy hiszem, nincs oka ettől rettegni - felelte Foster. - Uram holnap ide jön, és akkor kétségkívül igazolja majd magát előtte.

- De tényleg eljön?... Csakugyan, jó Foster?

- Ó, persze, jó Foster! - felelte amaz. - De milyen Foster leszek majd holnap, mikor uramnak beszél rólam... jóllehet nem csináltam semmi mást, csak parancsainak engedelmeskedtem?

- Védelmezőm lesz... ha nyers is... de védelmezőm - válaszolta a grófné. - Ó, ha Janet itt lehetne!

- Jobb helyen van, ahol van - mondta Foster -, egy is elég kettőjükből, hogy összezavarjon egy tiszta fejet... de nem enne valami hideget?

- Ó, nem, nem... a szobámat... a szobámat. Remélem - mondta aggodalmasan -, bezárhatom belülről?

- Egész nyugodtan - felelte Foster -, aztán én is bezárom kívülről. - Azzal magához vett egy gyertyát, és elvezette Amyt az épület olyan részébe, ahol még sohasem járt. Egy magas lépcsőn vitte fel, míg előttük az egyik öregasszony haladt egy lámpással. A lépcső tetején, mely szinte mérhetetlen magasnak tűnt, végigmentek egy rövid és igen keskeny fekete tölgyfa padlós folyosón, aminek a túlsó végén súlyos tölgyfa ajtó állt, ezt kinyitották, és beléptek a

fősvény szobájába, melynek berendezése a végletekig igénytelen volt, és az egész helyiség jóformán csak nevében különbözött egy börtöncellától.

Foster megállt az ajtóban, és átnyújtotta a lámpát a grófnénak, anélkül, hogy akár följánlotta, akár megengedte volna az öregasszony szolgálatát, aki a lámpát hozta. A hölgy nem sokat törődött a formásokkal, gyorsan elvette a lámpát, bereteszelte az ajtót, és eltorlaszolta mindazzal, ami ilyen célokra bőségesen található volt a szobában.

Varney eközben a lépcsőn ólálkodott, de mikor hallotta az ajtó bereteszelését, lábujjhegyen feljött, Foster pedig a szemével intve neki, önelégülten mutatott rá egy falba rejtett gépezetre, mely könnyedén és úgyszólván zajtalanul elmozdította a fapadló egy darabját, akár egy felvonóhidat, és ezáltal elzárt minden mozgási lehetőséget a hálósobából, ahol Varney rendszeren tartózkodott, a fölvezető magas csigalépcső tetejéig. A kötél, mely a szerkezetet működtette, általában a hálósobában volt, minthogy Foster ezzel akart védekezni külső behatolás ellen; most azonban, hogy a bent levő fogoly őrzése volt a cél, a zsineget kihúzták a lépcsőfeljáróhoz, és oda rögzítették, Foster pedig nagy büszkén mutogatta a nem is gyanított csapóajtót.

Varney élénk figyelemmel nézegette a szerkezetet, és többször is letekintett az üregbe, ami a csapóajtó alatt megnyílt. Koromsötét volt, és igen mélynek tűnt; mint Foster suttogva közölte cinkosával, majdnem a kastély legalsó pincéjéig ért. Varney még egy merev és hosszú pillantást vetett a komoran sötétlő mélységbe, aztán követte Fostert az udvarház lakottabb régióiba.

Mikor leértek abba a fogadósobába, amiről már beszéltünk, Varney kérte Fostert, hogy hozasson valami vacsorát és a legfinomabb bort hozzá.

- Felkeresem Alascót - mondta aztán -; megbízásunk lesz számára, és előbb lelket kell öntenünk belé.

Erre a kijelentésre Foster felnyögött, de nem tiltakozott. Az öregasszony közölte Varneyval, hogy Alasco alig evett és ivott valamit, mióta gazdái elmentek, egész idő alatt a műhelybe volt bezárkózva, és úgy beszélt, mintha a világ fennmaradása múlna azon, amit benn művel.

- Majd megmutatom neki, hogy a világnak más igényei is vannak vele szemben - mondta Varney, azzal fogott egy lámpát, és elindult, hogy felkeresse az alkimistát. Jó idő beletelt, míg visszatért, nagyon sápadtan, de szokásos mosolyával az arcán és orra körül. - Barátunk - mondotta - elfüstölt.

- Hogyhogy? Mit akarsz ezzel mondani? - kérdezte Foster. - Megszökött?... Kereket oldott a negyven fontommal, aminek ezerszeresére kellett volna szaporodnia? Hívom a poroszlókat!

- Biztosabb módot ajánlok - mondta Varney.

- Mit? Miféle módot? - kiáltotta Foster. - Visszaszerzem a negyven fontomat... hisz már biztosra vettem, hogy ezerszeresen térül meg a befektetésem... legalább a tőkém visszaszerzem.

- Akkor akaszd föl magad, és pereld be Alascót az ördög kancelláriáján, mert oda tette át az ügyet.

- Hogyhogy!... Mit mondasz?... Meghalt?

- De az ám - mondta Varney -, és szépen föl is puffadt már az arca meg a teste. Valamelyik ördögi kotyvalékát kavargatta éppen, mikor az üvegmaszk, ami folyton rajta volt, leesett, úgyhogy a titkos mérge az agyába hatolt, és megtette a magáét.

- *Sancta Maria!* - kiáltott föl Foster. - Azazhogy, Isten irgalmazzon nekünk, és őrizzen meg a kapzsiságtól és a halálos büntől!... Nem fémet alakított át, mit gondolsz? Nem láttál aranytömböket a tégelyekben?

- Nem néztem én semmit, csak a tetemet - felelte Varney -; ronda egy látvány... föl van puffadva, mint valami harmadnapja száradó hulla a keréken... Bah! Adj egy kupa bort.

- Megyek - mondta Foster -, magam is megnézem... - Fogta a lámpást és az ajtóhoz sietett, ott azonban habozva megállt. - Nem jössz velem? - kérdezte Varneytől.

- Minek? - kérdezte vissza Varney. - Eleget láttam és szagoltam ahhoz, hogy elrontsam az étvágyamat. Mindenesetre kitörtem az ablakot, hogy bejöhessen a levegő; kénnek meg más ilyen fojtós gőznek a büze érződött, mintha maga az ördög járt volna ott.

- És nem lehet, hogy maga a gonosz cselekedte? - kérdezte Foster még mindig tétovázva. - Hallottam, hogy ilyen időkben és ilyen embereken nagy a hatalma.

- Még ha valóban a sátánod lenne is - felelte Varney -, aki így kínozza a fantáziádat, te akkor is tökéletesen biztonságban vagy tőle, hacsak nem a legfalánkabb ördög az illető. Két finom koncot kapott hamarjában.

- Hogyhogy két koncot?... Hogy érted ezt? - kérdezte Foster. - Hogy érted?

- Majd megtudod idővel - felelte Varney -, aztán itt ez az újabb lakoma... de te biztos azt gondold, hogy túlságosan ínyencfalat ő a sátán fogának... neki zsoltárokat, hárfákat, szeráfokat kell kapnia.

Anthony Foster csak hallgatta, aztán lassan visszajött az asztalhoz:

- Jóságos Isten! Sir Richard, hát meg kell tenni?

- Bizony. Úgy, ahogy mondod, Anthony. Különben nem lesz birtokod - felelte hajlíthatatlan cinkosa.

- Mindig tudtam, hogy ez lesz a vége! - mondta Foster. - De hogyan, Sir Richard, hogyan?... Mert én nem nyúlok hozzá, ha a világot nyerném érte, akkor sem.

- Nem kárhoztalak - mondta Varney -, magam is vonakodnék tőle... szörnyen hiányzik most Alasco és a mannája; igen, meg a kutya Lambourne.

- Miért, hol kódorog Lambourne? - kérdezte Anthony.

- Ne kíváncsiskodj - felelte Varney -; egyszer majd találkozol vele, ha igaz a hited. De térjünk komolyabb dolgunkra. Megtanítlak, Tony, hogy kell törbe csalni egy bíbicet. Az a csapóajtó... az a kis játékszered... nem árul el látszatra semmit, ha kihúzzák alóla a támasztékot?

- Persze hogy nem - felelte Foster -, amíg rá nem lépnek.

- De ha a hölgy, mondjuk, szökést kísérelne meg - firtatta Varney -, lenyomná a súlya?

- Egy egér súlya is lenyomná - mondta Foster.

- Hát akkor majd szökés kísérlete közben fog meghalni, vajon segíthet-e ezen akármelyikünk, derék Tony? Feküdjünk most le, holnap nyélbe ütjük a tervünket.

Másnap, amint estére járt az idő, Varney előcitálta Fostert, hogy végrehajtsák tervüket. Tidert és Foster öreg inasát elküldték valami ürüggyel a faluba, Anthony pedig, mintha csak azért törné magát, hogy a grófné ne szenvedjen hiányt semmiben, felkereste szobafogságában. Ott annyira megrendült a szelíd türelem láttán, amivel a hölgy bezártságát viselte, hogy nem tudta magába fojtani a komoly tanácsot:

- Semmi szín alatt ne lépje át a szoba küszöbét, amíg Leicester lord ide nem jön, ami pedig - tette hozzá -, bízom Istenben, hamarosan lesz. - Amy türelmesen megígérte, hogy átadja magát sorsának, és Foster úgy tért vissza kérges szívű társához, hogy lelkiismerete vala-

melyest megkönnyebbült a ránehezedő súlyos tehertől. „Figyelmeztettem - mondta magában -, így hát biztosan elkerüli a kismadár a kelepcét!”

Nem zárta be kívülről az ajtót, és Varney szeme láttára kihúzta a támasztékokat a csapóajtó alól, amit így már csak a gyenge tapadás tartott vízszintes helyzetében. Visszavonultak, hogy a földszinten várják be a fejleményeket, de sokáig vártak hasztalanul. Végül Varney, miután hosszú ideig járt fel-alá köpenyébe burkolózva, hirtelen hátra vetette köpenyét, és kifakadt:

- Azt hiszem, sose volt ennél ostobább asszony, aki így elmulasztott volna ilyen pompás menekülési alkalmat!

- Talán úgy döntött - mondta Foster -, hogy bevárja férje visszatérését.

- Persze!... Nagyon igaz - mondta Varney, és kirohant.

Alig két perc telt el, mikor Foster, aki benn maradt, lódobogást hallott az udvarról, majd egy füttyöt, mely hasonló volt a gróf ismert jeladásához; egy pillanattal később kinyílt a grófné szobájának ajtaja, és ugyanakkor lehullott a csapóajtó. Futó léptek dobbanása hallatszott... majd egy súlyos zuhanás... halk nyögés... és mindennek vége volt.

Ebben a pillanatban Varney beszólt az ablakon, olyan hangon, melyben iszonyat és vidámság keveredett leírhatatlan módon:

- Törben a kismadár?... Megtörtént a dolog?

- Ó, Uram, irgalmazz nekünk! - válaszolta Anthony Foster.

- Mit izgulsz, bolond? - mondta Varney. - Vége a dolgodnak, és tiéd a jutalom. Nézz le a pincébe... mit látsz?

- Csak egy fehér ruhacsomót, olyan, mint egy hóbucka - mondta Foster. - Ó, Isten, mozog a keze!

- Dobj rá valamit... A láda aranyadat, Tony... az jó nehéz.

- Varney, te a megtestesült sátán vagy! - felelte Foster. - Nem kell semmi... elköltözött!

- Vele költöznek el bajaink is - mondta Varney a szobába lépve -; nem is álmodtam, hogy ilyen jól tudom utánózni a gróf jelét.

- Ó, ha van ítélet az égben, te kiérdemelted - mondta Foster -, és meg is fogod kapni! Legdrágább érzelmeivel pusztítottad el... Mintha egy csecsemőt az anyja tejében főznének meg!

- Fanatikus számár vagy - felelte Varney -; most gondolkozzunk azon, hogyan fedezzük föl a szerencsétlenséget... a testnek ott kell maradnia, ahol van.

De gonoszságuk szabad folyásának ekkor vége szakadt; mert amíg tanácskoztak, Tressilian és Raleigh rájuk tört, miután bebocsáttatták magukat Tiderrel és Foster szolgájával, akiket a faluban fogtak el.

Belépésükre Anthony Foster elmenekült, és mivel a zegzugos vén épület minden szögletét és folyosóját jól ismerte, el tudott bújni az üldözők elől. Varneyt azonban ott a helyszínen letartóztatták; bűnbánat helyett ördögi gyönyörűséget látszott lelteni abban, ahogy bemutatta nekik a meggyilkolt grófné földi maradványait, ám ugyanakkor tagadta, hogy bármi része lett volna halálában. Tressilian annyira kétségbeesett a nemrég oly bájos és szeretett lény szétromcsolt s még meleg teteme láttán, hogy Raleigh kénytelen volt erőszakkal elvitetni a színhelyről, és ő vette át tőle a teendőik irányítását.

Varney a második kihallgatás alkalmával már nemigen titkolta sem a büntettet, sem az indítékait; őszintesége okának azt mondotta, hogy jöllehet sok mindent abból, amit bevallott, csak a gyanú írhatott volna rovására, mégis, már ez a gyanú is elegendő hozzá, hogy meg-

fossza őt Leicester bizalmától, és romba döntse korlátokat nem ismerő terveit. - Nem arra születtem - mondta -, hogy életem hátralevő részét számkivetett senkiként morzsoljam le... és nem is halok meg úgy, hogy végzetem a hitvány csöcselék multságára szolgáljon.

E szavakból kitetszett, hogy valamiképp el akarja pusztítani magát, ezért gondosan megfosztották minden eszköztől, amivel szándékát végrehajthatta volna. De némely antik hősök módjára, ő is tartott magánál kis mennyiségű erős mérget, melyet valószínűleg a kiváló Demetrius Alasco kevert. Éjszaka lenyelte a főzetet, és reggelre holtan találták cellájában; nem látszott sokat szenvedni, ábrázatán még halálában is a gúnyos kajánságnak az a megszokott kifejezése ült, mely egész életében fő ismertetőjele volt. „A gonosz - mondja a Szentírás - nem ismer korlátot még a halálban sem.”

Hogy mi lett a sorsa annak, aki cinkosa volt a gonoszságban, sokáig ismeretlen maradt. Cumnor Place-t mindenki elhagyta rögtön a gyilkosság után, mert a lady Dudley szobájának elnevezett helyiség környékén a cselédek nyögéseket, sikolyokat és más, nem evilági hangokat véltek hallani. Bizonyos idő eltelte után, Janet, nem érkezvén hír atyjáról, a birtok korlátlan úrnője lett, és átruházta azt Waylandre, aki akkorra már kiegyensúlyozott, józan ember lett, és Erzsébet udvartartásában kapott alkalmazást. De csak jó néhány évvel mindkettejük halála után történt, hogy legidősebb fiuk és örökösök, Cumnor Hall körül végezvén bizonyos kutatásokat, felfedezett egy vasajtóval lezárt titkos alagutat, mely a lady Dudley szobájában levő ágy mögött nyílt, egy cellafélébe ereszkedett le, ahol találtak egy páncélszekrényt, benne egy csomó aranyat, afölött pedig egy emberi csontvázat. Anthony Foster sorsa most már világossá vált. Erre a rejtekhelyre menekült annak idején, ám a rugós zár kulcsát elfelejtette magával vinni, és minthogy a kiút el volt zárva ugyanazzal az eszközzel, amit a lelke üdvösségén vett arany őrzésére használt, ott pusztult el nyomorultul. A cselédek körében emlegetett nyögések és sikolyok kétségkívül nem voltak mind a fantázia szüleményei, hanem a szerencsétlentől származtak, aki haláltusájában kiabált segítségért.

A grófné borzasztó halálának híre hirtelen véget vetett a kenilworthi vigasságnak. Leicester visszavonult az udvartól, és jó időre átadta magát a lelkiismeret-furdalásnak. Minthogy azonban Varney utolsó nyilatkozatában tapintatosan megkímélte gazdája jó hírét, a gróf inkább részvét, mint felháborodás tárgya volt. A királynő végül is visszahívta az udvarba; újra kitüntetett államférfi és kegyenc lett, pályafutásának vége pedig ismeretes a történelemből.

De halálában volt valami büntetésféle, ha az, mint egy elég elterjedt felfogás tartja, egy korty méregtől következett be, amit ő készített valaki másnak.^{IX}

Sir Hugh Robsart gyorsan követte leányát a sírba, miután birtokát előbb Tressilianre hagyta. De sem a vidéki függetlenség kilátása, sem a kegy ígérete, mellyel Erzsébet az udvarba próbálta invitálni Tressiliant, nem űzte el mély búskomorságát. Akárhová ment is, mindenütt szerelme korai és egyetlen tárgyának eltorzult tetemét látta maga előtt. Végül, miután gondoskodott a Sir Hugh Robsart családját alkotó Lidcote Hall-i öreg barátok és öreg szolgák megélhetéséről, csatlakozott barátjához, Raleigh-hez, részt vett a virginiai expedícióban, és éveire fiatalon, ám bánatban megöregedve idő előtt érte a halál az idegen földön.

A kisebb szereplőkről csupán annyit kell elmondanunk, hogy Blount elméje úgy tisztult, ahogy sárga rózsái hervadni kezdtek; hogy bátor hadvezérként a háborúban sokkal inkább elemében volt, mint az udvarban töltött rövid tartózkodása idején; és végezetül, hogy Lidércnek éles esze révén kegy és kitüntetés lett az osztályrésze Burleigh, majd Cecil¹⁹⁵ szolgálatában.

¹⁹⁵ Thomas Cecil (1542-1623) - Burleigh fia és utódja az állam élén.

A SZERZŐ JEGYZETEI

¹ *Foster, Lambourne és a Fekete Medve*

Ha hinni lehet a sírverseknek, Anthony Foster jelleme pontosan az ellenkezője volt annak, aminek a regényben ábrázoltam. Ashmole így írja le a *Berkshire-i régiségek*-ben Foster sírkövét; idézem:

„A cumnori templom szentélyének északi falán van egy szürke márványtábla; azon bronzlemezbe van vésve egy páncélos férfi meg az akkori idők öltözkését viselő felesége; egy zsámolyon térdepelnek, három fiuk az anyjuk mögött térdel. A férfifigura alatt ez az írás olvasható:

ANTONIUS FOSTER, generis generosa propago,
Cumnerae Dominus, Bercheriensis erat.
Armiger, Armigero prognatus patre Ricardo,
Qui quondam Iphlethae Salopiensis erat.
Quatuor ex isto fluxerunt stemmate nati,
Ex isto Antonius stemmate quartus erat.
Mente sagax, animo precellens, corpore, promptus;
Eloquii dulcis, ore disertus erat.
In factis probitas; fuit in sermone venustas,
In vultu grativas, religione fides,
In patriam pietas, in egenos grata voluntas,
Accedunt reliquis annumeranda bonis.
Si quod cuncta rapit, rapuit non omnia Lethum,
Si quod Mors rapuit, vivida fama dedit.

Ami fordításban valahogy így hangzana:

Antonius Foster, fényes ivadéka nemének,
Cumnor Hall ura és Berkshire bajnoka volt.
Apja Richard, egykor shropshire-i, büszke nevére
Szégyent nem hoz e hős gyermek fegyvere sem.
Négy deli ifjú indult útnak ettől az őtől,
Antonius köztük legvégére maradt.
Elszánt, éles eszű volt, jelleme, teste kiváló,
Mint felfűzve a gyöngy; ajkán gördül a szó.
Munkában derekas, szeretet koszorúzta alakját,
Homloka fenségét átsugarazta a hit,
Hűségét a hazához nem törhette meg ínség,
Hely sincs írni a szép jelzők hosszú sorát.
Bár kirabolta halál őt, mégse rabolta egészen;
Eltűnt régen a test: fénylő hírneve él.

Azután még egy vers következik, mely szintén magasztalja őt:

Argute resonas Cithare pretendere chordas
Novit, et Aonia concrepasse Lyra.
Gaudebat terre teneras defigere plantas;
Et mira pulchras construere arte domos,
Composita varias lingua formare loquelas
Doctus, et edocta scribere multa manu.

Vagyis:

Ujja nyomán citerák és zengő aoni lantok
Húrjain édes dal, pompás ballada szólt.
Kertjében szeretett ültetni gyöngye palántát,
Gondos terve szerint sok szép házat emelt.
Társalkodni azontúl választékosan értett,
Írni szép levelet sokfélét kitanult.

Fölötte a címer:

Négy mező: I. 3 *Vadászkürt* szíjon
II. 3 *Szárnytoll* hegyükkel fölfelé

A címerfedél: lerogyó *szarvas*, nyakából széles nyíl vessző áll ki; oldalán *fecske*.”

A sírfeliratból az derül ki, hogy Anthony Foster nem holmi bárdolatlan, alacsony származású puritán fősvény volt, hanem éppenséggel előkelő s finom úr, aki közismert volt a zene művészetében és a kertészetben, valamint a nyelvekben való jártasságáról. Ennyiben tehát a regény Anthony Fostere csupán névleg egyezik meg a valóságos személlyel. Ám minden jótékonyág, jámborság s hívő vallásosság ellenére, melyeket a szürke márványsírkő tulajdonít lakójának, a hagyomány csakúgy, mint a titkos történelem cselekvő részesévé tette őt a grófné halálának; és azt is hozzáfűzi, hogy a joviális, víg kedélyű világfiból, amit a sírfelirat némely szavaiból sejthetünk, a végzetes cselekedet után komor, visszahúzódó emberré lett, akinek az ábrázata és modora arra vallott, hogy valamely iszonyatos titok súlya nyomja a lelkét.

Lambourne közismert a vidéken, és azt beszélnek, hogy a család egyes tagjai viselik is a regény Michael Lambourne-jának nevét s szokásait. Egy hasonnevű férfi nemrég meggyilkolta a feleségét, s így e tekintetben túltett Michaelen, akinek csak egy másik ember felesége halálához volt köze.

Annyit kell még elmondanom, hogy Cumnor falvában a vidám Fekete Medvét visszahelyezték jogaiba, és békésen uralkodik a serleg és a flaskó fölött.

^{II} *Wayland kovács legendája*

Alfrédnak a dán hódítók fölött aratott diadalmas csatája, Gough szerint, Ashdown mellett zajlott le Berkshire-ben. „A csatában elesett dán vezér, Baereg sírját egy kőakasztó jelzi, mely alig egy mérföldre esik a dombtól, s az élükre állított kövek egy szelíden emelkedő halmot kerítnek körül. A sírhely déli végének keleti oldalán három szegletesforma lapos kő áll, úgy négy-öt lábra mindkét irányba, rajtuk fekszik egy negyedik, amit a közönséges nép WAYLAND kovácsnak nevez egy bolondos szájhagyomány nyomán, amely szerint egy láthatatlan kovács lovakat patkolt e helyt.” - (Camden *Britanniá*-jának Gough-féle kiadásából.)

A néphit máig megőrizte e fantáziadús legenda emlékét, mely a dán sírhellyel összefüggvén, talán az északi Duergarokról szóló valamely legendából eredt, ezek ugyanis a sziklák között laktak, és ügyesen bántak a vassal, acéllal. A legenda szerint hat penny volt Wayland kovács bére, és más munkásokkal ellentétben ő megorrolt érte, ha többet adtak. Újabban ténykedésének emlékét ismét felelevenítették, de a mese, akárcsak más esetekben, itt is a szájhagyomány gazdag tárházából vett kölcsön. Ez a műemlék bizonyára igen régi, mert előzőeken tudomásomra hozták, hogy már egy ősi száz földabroszon is szerepel határkő gyanánt. Nemrég megtisztították, és jóval feltűnőbbé tették.

^{III} *Leicester és Sussex*

Naunton számos és érdekes részlettel szolgál nekünk a Ratcliffe, Sussex grófja, és az emelkedőben levő kegyenc, Leicester között dúló féltékeny vetélkedésről. Előbbi halálos ágyán megjósolta híveinek, hogy halála után nem bírnak majd a cigánnyal (így nevezte Leicestert barna arcúja miatt).

^{IV} *Sir Walter Raleigh*

Sussex csatlósainak és híveinek sorában bátorkodtunk ábrázolni a híres Raleigh-t, udvari sikereinek hajnalán.

Aubrey levelezésében található néhány figyelemre méltó adat Sir Walter Raleigh-ről: „Magas, jóvágású, határozott ember volt; egyetlen szépséghibája, hogy átkozottul gögös. Az öreg Sir Robert Harley, Brampton Brian Castle ura szokta is mondogatni, hogy az a nagy kérdés mármost, ki a leggögösebb, Sir Walter-e avagy Sir Thomas Overbury; de az elsőbbséget azért Sir Thomasnak ítélték. Downtonban, Raleigh úr kastélyában a nagy fogadóterem falán van egy szép festmény, Sir Waltert ábrázolja fehér szaténzekében, telihímezve szép gyöngyökkel, nyakában roppant értékű gyöngysorral. A szolgák elmondották nekem, hogy a valódi gyöngyök majdnem akkorák voltak, mint a festettek. Rendkívül figyelemre méltó arca volt, igen magas homloka, hosszúka orcája s fanyar szeme.” Ehhez hozzáfűzte még a következő rébuszt:

*Ellensége gyomornak, együtt jár vele szégyen:
Mindezt rejti e bátor képű úr a nevében.*

Sir Walter Raleigh szakállja természetből göndörödött, ami nagy előnye volt a kor ifjú gavallérjaival szemben, akiknek a bajusza a borbély művészetétől kapta meg akkor leginkább csodált formáit. (Lásd *Aubrey Levelezése*-t.)

^V *Sir Walter Raleigh udvari sikerei*

A köpennyel való gáláns eset a híres államférfi udvari pályafutásának hagyományosan elismert kezdete. Erzsébet egyetlen udvaronca sem értett hozzá nálánál jobban, hogyan hasson udvarlásával a királynő személyes hiúságára, vagy tudta jobban felbecsülni, mennyi hízélgést hajlandó az uralkodó kegyesen meghallgatni. Mikor egy ízben be volt zárva a Towerbe valami vétség miatt, és megtudta, hogy a királynő arra fog elhajózni bárkáján Greenwich felé, mindenáron az ablakhoz akart férközni, hogy láthassa, ha bármily távolról is, Érzelmek Királynőjét, a legtündöklőbb szépséget, amit a föld valaha is hordott a hátán. A Tower parancsnoka (egyébként Raleigh jó barátja) a fogoly és az ablak közé vetette magát; miközben Sir Walter, láthatólag elragadva a fékezhetetlen szenvedélytől, esküdözött, hogy nem hagyja magát megfosztani fényének, életének, istennőjének látásától! Dulakodásra került sor, amit *megrendeztek* a hatás kedvéért, a parancsnok és foglya nagy hévvel viaskodtak - egymás haját tépték -, végül pedig tört rántottak, és csak erőszakkal tudták őket szétválasztani. Midőn a királynő értesült az őrjöngő imádója által provokált jelenetről, ez, mint várható volt, sokat használt a fogoly lovag ügyének. Alig vitatható, hogy Raleigh összezőrdülése a parancsnokkal teljes egészében ki volt tervezve a bekövetkező hatás érdekében.

^{VI} *Robert Laneham*

Robert Lanehamról keveset tudunk, azt is abból az érdekes levélből, amiben egy londoni barátjának számol be Erzsébet királynő kenilworthi mulatságairól, mindezt teljességgel elviselhetetlen stílusban, úgy a fogalmazást, mind a helyesírást tekintve. Afféle *bon vivant*-nak írja le magát, akinek reggelente víg a kedélye, és szomjas a torka, és saját jószántából főképpen hölgyek társaságában szeret forogni. Leicester lord ismeretsége folytán a tanácssterem ajtónállója s egyben őre volt. „Mikor a tanács ülészik - írja -, én résen állok. Ha valaki netán locsogni kezd, rászólok, hogy *Nyughass*. Ha meglátom, hogy valaki hallgatózik, vagy leskelődik a kulcslyukon avagy a nyílásnál, legott megtáncoltatom a hátán a pálcámat. Ha barátom jön, leültetem magam mellé egy padra vagy egy ládára. A többi sétálhat Isten hírével!” Ritkán rajzoltak pompásabb portrét a hivatalt nyert kisember gyakorlatias önteltségéről és fontoskodásáról.

^{VII} *Dr. Julio*

Leicester gróf olasz doktora, Julio, a kortársak tanúsága szerint ügyes méregkeverő volt, a gróf pedig oly gyakorta vette igénybe ebbéli szolgálatait, hogy a jezsuita Parsons gúnyosan magasztalja a nagy kegyenc bámulatosszerűségét, mivel mindig a kellő időben haltak meg azok, akik vágyainak útjában álltak. Íme egy érdekes idevágó passzus írásából:

„Jóval ezután beleszeretett Lady Sheffieldbe, akiről már szóltam, és ekkor is ugyanúgy szerencsével járt, mert a hölgy férje csakhamar elhalálozott heveny agygyulladásban (mint azt híresztelték), de mások szerint egy mesterségesen előidézett huruttól, ami megfojtotta.

Hasonlóképpen jó szerencséje volt Essex lord halálával is (erről már szóltam), ami a legjobbkor jött céljaihoz, mert midőn amaz Írországból hazatért azzal a szándékkal, hogy bosszút áll Leicester lordon, aki távollétében gyermeket nemzett feleségével (leánygyermek volt, Lady Shandoes, W. Knooles felesége nevelte fel), Leicester lord tudomást szerezvén szándékáról, nem kísértette el egyetlen barátjával se a helytartót, mint mások között a gróf csatlósai, így Crompton (ha nem tévedek) a pohárnoka és Lloid, a titkára elmesélték később, és Essex meg is halt útközben egy heveny vérhástól, amit valamennyi barátja meggyőződése szerint valami olasz kotyvalék okozott, melynek a készítőjeként egy itáliai seborvost neveztek meg, ki kevéssel azelőtt állt a gróf szolgálatában - tapasztalt ember volt ez, és biztos kezű sebész, akivel ha a jó hölgy előbben megismerkedik, és segélyéhez folyamodik, nem kellett volna annyit töprengenie, és urának korai visszatérésétől félnie otthon... Azon se csodálkozzatok, hogy mindezen személyek más-más nyavalyában pusztultak el, merthogy ebben áll a talján ügyesség teteje, amit ez a seborvos és Julio oly gondosan kitanultak, s így el tudtak emészteni egy embert bármely kór külső jeleivel - hogy kinek a parancsára, az nem kétséges; ölordsa azonban megfontolt ember, és kikéri azért még doktora, Bayly tanácsát is, aki szintűgy nem kevéssé járatos (a jelek szerint) tudományában; mert egy ízben magam is hallottam őt beszélni, méghozzá nyilvános helyen Oxfordban és Leicester lord

jelenlétében (ha emlékezetem nem csal), amikor is azt állította, hogy mérget lehet úgy beadni s hatását úgy enyhíteni, hogy eleinte nem is látszik, de később mégis megöli az illetőt tetszés szerinti időben; mely vélemény alighanem igencsak érdekelhette őlordságát, azért adták elő az ő jelenlétében, ha nem csalódom emlékezetemben, és csakugyan ott volt aznap. Így, bárha némelyek hasmenésben, mások hurutban haltak meg, az keveset változtat a dolgon, inkább a mester fortélyára és ügyességére vall.”

Fölösleges rámutatnom a számos okra, amiért a történetben a gróf inkább gonoszok által elámitott személyként szerepel, mint gazságaik gátlástalan értelmi szerzőjeként. Ez utóbbi minőségében, amilyenek legalábbis kortársai egy része látta őt, túl förtelmes jellem lett volna egy elbeszélő mű szempontjából.

Annyit kell még elmondanom, hogy a méregkeverő, a kuruzsló, az alkimista és a csillagjós egyesülése egy személyben gyakorta előfordult a titkos tudományok művelőinél.

VIII Kenilworth berendezése

Mikor átdolgoztam művemet a jelen kiadás számára, módomban állt néhány hiteles adalékkal kiegészíteni leírásomat a kenilworthi fényes mulatságokról. Barátom, William Hamper úr volt szíves megismertetni Kenilworth teljes berendezésével, ahogy az a ragyogó Leicester gróf idejében állott. Az elbeszélést ilyenformán földíszítettem a leltárban talált némely pompás holmival, de a régiségbúvárok bizonyára szeretnének egy bővebb felsorolást, mint amire a történet keretein belül alkalom nyílt.

Kivonat Kenilworth leltárából, A. D. 1584

Egy fűszertartó, hajó alakú gyöngyragylóból való, ezüsttel és különféle vésetekkel, harci lobogókkal és díszítésekkel ékes, rajta 16 ágyú, abból 2 kerek, az orrában két horgony, a taton Fortuna istenasszony áll egy glóbuson kezében zászlóval. Súlya 34 uncia.

Egy aranyozott fűszertartó, gyöngyragylóból. Súlya 30 uncia.

Egy lovas Szent György, fából, festett és aranyozott, a ló farkában késtartó, a sárkány szügyében osztrigakések.

Egy zöld abrosz, fehér oroszlánokkal és medvékkel kihímezve.

Egy ezüst tál. Súlya 19 uncia.

Az előcsarnokban. Asztalok, hosszúak és rövidek, 5 db. Lócák, hosszúak és rövidek, 14 db.

Függönyök

(Ezekről aprólékos leírást ad a leltár, az alatt felsorolt darabok anyaga gobelin és aranyszín, illetve vörös bőr.)

Virágok, barmok és boltíves oszlopcsarnokok. Erdős táj. Történelmi személyek, úgymint: Zsuzsanna, a Tékozló Fiú, Saul, Tóbiás, Herkules, Hírnév asszonyság, Solymászás és Vadászat, Jezábel, Judit és Holofernes, Nagy Sándor, Asszíriai Námán, Jákob stb.

Ágykeretek és betétjük

(Ezekből sok és pompázatos volt. Kimásoltam *verbatim* az egyiket, mely a legnagyobbak közül valónak látszott.)

Egy diófa ágy, a legfinomabb fajtából, az oszlopok vörösek és politúrozottak, a huzat, a baldachin és a függöny karmazsinvörös szatén, arany- és ezüstsín, széles vert csipke bordúrral. A baldachinra rá van hímezve az úr jelvénye, komló-, rózs- és gránátalmafüzérrel körülfonva, és kanavással bélelve. Ugyanezen ágyhoz tartozik öt karmazsinvörös függöny, arany- és ezüstcsipkével, gombokkal, meg karmazsin- és aranyszín selyemhurkokkal díszítve. 13 sor szatén, széltében majd 2 rőf. A mennyezet, a függöny és az ágykárpit karmazsinvörös sarsenettel bélelve.

Karmazsinvörös hímezett takaró, tűzve és aranyfonállal kivarrva, bélése vörös sarsenette, hossza jó 3 rőf, széle 3, szűken.

Vörös szatén heverő, az elébbihez illő.

Egy szép karmazsinvörös tűzött takaró, 6 soros, majd 4 rőf széles, végig ezüstoffonállal kivarrott rutákkal díszítve, közepében ötlevelű virág, bütykös karóktól közrefogva, karmazsinvörös selyem gyűrűben, az egésznek bélése fehér barhent.

Öt bokréta tarka tollakból, csipkével és arany-ezüst flitterrel díszítve; egy-egy az ágy minden sarkában s egy középtűt; kivarrva dúsan arany, ezüst és karmazsinvörös selyemmel.

Éjjeli asztalka elé szolgáló szőnyeg karmazsinvörös szaténból körben aranyfonállal díszítve, mintegy harmadrészt arannyal és selyemmel kivarrott, bélése bruges-i szatén, hossza-széle 2 rőf. (Tizenegy helyágy volt és kilencven tollas ágy, azonkívül harminchét matracos.)

Székek, számolyok és párnák

(Ezek ugyanolyan pompázatosak voltak, mint az ágyak stb. Kimásoltam a lista elején álló tárgyat.)

Egy szék, karmazsinpiros bársonyhuzattal, az ülése és a háta részben hímzett, mégpedig R. L. monogram van rajta aranybrokáttal, a medve és a bütykös karó ezüstbrokáttal; csipkével és arany, ezüst, karmazsinpiros selyemrojtjal díszítve. A fája bársonnyal behúzza az éleken aranycsipke ezüstszegekkel kiverve.

Egy szegletes számoly és egy lábzsámoly karmazsinpiros bársonnyal behúzza hozzávaló rojtozással és díszítéssel.

Egy hosszú párna, karmazsinpiros bársonyból, rajta kihímezve a bütykös karó aranykoszorú közepén, továbbá az úr jelmondata, „*Droyte et Loyall*” („Egyenes és hűséges”) és a R. L. monogram aranybrokátból, díszítve csipkével, rojttal, gombokkal, arany, ezüst és karmazsinpiros selyemrojtokkal, bélelve karmazsinpiros tafotával, a hossza 1 rőf.

Egy szegletes párna, ugyanolyan bársonyból, a hosszú párnához hasonló hímzéssel.

Szőnyegek

(10 bársonyterítő volt az asztalokra és az ablakokra, 49 török szőnyeg a padlóra és 32 posztószőnyeg. Egyet mindegyikből ideírok.)

Egy terítő karmazsinpiros bársonyból, dúsan kihímezve az úr jelmondatával, medvékkel és bütykös karókkal stb. arany-, ill. ezüstbrokátból, a varrások mentén aranycsipkével díszítve, hozzáillő rojtokkal, karmazsinpiros tafotával bélelve; háromsoros bársony, egy rőf, 3 hüvelyk hosszú.

Egy nagy török szőnyeg, alapszíne kék, a szélein sárga szegéllyel, hossza 10 rőf, szélessége 4 rőf.

Egy hosszú, kék posztó szőnyeg, szaténal bélelve, kék- és aranselyemmel szegélyezve, hosszában 6 rőf, szélessége mint a posztóé.

Képek

(Többnyire lepellel ellátva.)

Őfelsége a királynő (2 nagy tábla). 3 az úrról, Szent Jeromos. Lord Arundell. Lord Mathevers. Lord Pembroke. Egmont gróf. A skót királynő. Fülöp király. A pék leányai. Fera hercege. Alexander Magnus. Két ifjú hölgy. Pompaea Sabina. Fridrik szász herceg. Károly császár. Fülöp király neje. De Horne gróf. Holstrade gróf. Monsignore Brederode. Alva herceg. Az orániai herceg és neje. Berg márkija és neje. Grandville kardinális. Parma hercegnője. Henrie of Pembroke és ifjú grófnéja. Essex grófné. Bűn és bűnbánat. Lord Mowntacute. Sir Jas. Crofts. Sir Wr. Mildmay. Sir Wm. Pickering. Edwin York érseke.

Egy tábla férfi-, női és gyermekalakokkal, öntött viaszból.

Egy összehajtható ébenfa asztalka, elefántcsont díszítéssel, amibe verssorokat véstek.

Egy tábla az úr címerével.

Öt planéta képe, bekeretezve.

Huszonhárom mappa avagy országok földabrosza.

Hangszerek

(Kettőt idézek.)

Egy orgonából és virginálokból szerkesztett zenegép, aranycsipkés vörös bársonnyal borítva.

Egy szép kettős virginál.

Kazetták

Egy karmazsinvörös szaténna borított kazetta, dúsan kivarrott takaróján szarvasvadászat látható arany-, ezüst- és selyemhímzéssel, tetején 4 pohár, rajta még 16 virágkehely arannyal, ezüsttel és selyemmel hímezve; az egésznek tokja bőrből, bélése zöld bruges-i szaténból.

(Másiknak borítása piros bársonyból. Egy vörös bőr írómappa.)

Egy ébenfa sakktábla, a kockák kristályból és más kőből valók, ezüst berakással díszítve, továbbá medvékkel és bütykös karókkal, meg ezüst ötlevelű rózsákkal. A 32 figura ugyancsak kristályból és más kövekből készült, az egyik tábor ezüstfehérrel, a másik arannyal bevonva; aranyozott és zöld posztóval bélelt tokban.

(Egy másik készlet csontból és ébenfából. Két csonttáblácska.)

Egy nagy bronz kandeláber, a ház mennyezetéről függ, ritka mestermű, 24 karja van, 12 nagy és 12 kisebb; a sas két kiterjesztett szárnyán 24 mélyedés a gyertyáknak. 12 nagyobb, 12 kisebb, 24 tányér vagy gyertyatálca, hasonló nagyságokban a gyertyák alatt, 3 férfi és 3 női alak, finom és művészi bronzmunka.

Leicester fényezésének eme kellékeiből az olvasó meggyőződhet róla, hogy a ma élő szerző aligha tud túlozni a nagyvonalú kiállítást illetően, ami a fényes kenilworthi mulatságokat jellemezte.

^{IX} *Leicester gróf halála*

Az az érdekes, kézzel írott közlemény, amit Ben Jonson küldött Drummond of Hawthorndennek, Sir Robert Sibbald rövidítésében, Leicester halálát egy szíverősítőnek tulajdonítja, amit grófnéjától kapott, de eredetileg ő adott neki mindenféle gyengélkedés esetére erősítő gyanánt, abban a reményben, hogy használatával majd kioltja életét. Érdeemes itt megjegyezni, hogy az alább következő szatirikus sírvers Drummond *Gyűjtemény*-ében található, de nyilván nem ő a szerzője:

*Itt nyugszik egy bátor vitéz,
Kezét kerülte kard,
Itt nyugszik egy hű udvaronc,
Tenger vizsályt kavart,
Leister grófot takarja sír,
A gazdag birtokost,
Sosem szerette senki őt,
S a Menny utálja most.*